

adventure

Карл
Май

Винету I

bg
de

Веселин
Радков

adventure

Karl
May

Winnetou I
1893
de

J.
S.

Mylib SfbToFb2 Converter, FB Editor v2.0

2010-02-13 04:59:03

<http://www.chitanka.info/lib/text/1868>

<http://chitanka.info/lib/text/1868>

1.0

0.1 (2005-12-01) — Добавяне

0.2 (2006-08-10 20:36:54) —

1.0

Издателство «Отечество»

София

1988

Увод

И червенокожата раса умира! От Огнена земя чак до далечните северноамерикански езера лежи възник на земята болният великан, победен и смазан от неумолима съдба, непознаваща милост. Борил се е срещу нея с всички сили, но напразно. Силите му са се изчерпали постепенно. Останало му е малко време да живее и конвулсивните движения, които разтърсват от време на време голото му тяло, известяват приближаващата смърт.

Имал ли е някаква вина за ранния си край? Заслужил ли го е?

Ако е вярно, че всяко живо същество има право на живот, и ако това се отнася както за всички, взети заедно, така и за отделния индивид, то червенокожият има право на съществуване не по-малко от бледоликия и би могъл да изяви претенция да му се даде възможност за самостоятелно общество и държавно развитие. Наистина някои твърдят, че индианецът не бил имал необходимите качества за основаване и ръководене на държава. Дали това е истина? Аз казвам, че не е, но нямам намерение да ви предлагам само сухи твърдения, защото целта ми не е да напиша някоя научна студия. Бледоликите са имали време да се развиват постепенно. Лека-полека те са се превърнали от ловци в скотовъдци, а после са станали земеделци и занаятчии. Били са им необходими много векове. Но червенокожият не е имал това време, защото никой не му го е предоставил. От него поискаха да направи един огромен скок от най-долното стъпало на човешкото развитие към най-горното, обаче никой не се замисли, че при този скок той ще падне и ще се нарани смъртоносно.

По-слабият трябва винаги да отстъпва на по-силния — това е един жесток закон. Но тъй като той се проявява от сътворението на света, ще трябва, изглежда, да приемем, че тази жестокост или е способна да се повлияе от християнското милосърдие, защото вечната мъдрост, сътворила този закон, е същевременно и вечната любов. А сега имаме ли право да твърдим, че по отношение на измиращата индианска раса някой е показал подобно милосърдие?

Първите бледолики са били не само гостоприемно посрещнати, но са били и почитани от индианците почти като божества. Каква отплата получиха за това червенокожите? Съвсем безспорно земята принадлежеше на тези, които я обитаваха; но тя им беше насилствено отнета. Какви реки от кръв се проляха тогава и каква жестокост бе проявена при това, е известно всекиму, който е чел историята на «прочутите» конкистадори. А техният пример беше последван и по-късно. Белите пристигаха със сладки думи на уста, но същевременно с наточени ножове в поясите и със заредени пушки в ръка. Обещаваха мир и любов, а сееха омраза и лееха кръв. Червенокожите трябваше да отстъпват педя по педя — все по-назад. От време на време им гарантираха «вечни» права над «тяхната територия», но не след дълго отново ги прогонваха оттам — все по-назад. «Купуваха» земята им, като или изобщо не им я заплащаха, или я заменяха срещу стоки без всякаква стойност, които те не можеха да ползват. Но пък толкоз по-грижливо ги привикваха към коварната отрова на «огнената вода», донасяха им едра шарка и други много по-страшни и отвратителни болести, които сееха смърт сред племената и обезлюдяваха цели села. Ако червенокожият си потърсеше законните права, отговаряха му с барут и куршуми и той отново трябваше да отстъпва пред по-добрите оръжия на белите. Озлобен от всичко това, той отмъщаваше на отделни бледолики, които срещаше, и последниците биваха обикновено страхотни кланета, които струваха живота на безброй червенокожи. Така първоначално гордият, дързък, храбър, честен, откровен, винаги верен на приятелите си ловец се е превърнал в дебнеш, недоверчив и лъжлив човек, без да има някаква вина, защото не той, а белият е първопричината и виновникът за всичко това.

Къде са отишли дивите стада мустанги, сред които някога индианецът смело е залавял своя боен кон? Къде може да се видят сега бизоните, които му даваха прехраната, когато населяваха прериите с милиони? От какво живее днес той? От брашното и месото, които му изпращат? Може би щеше да живее от тях, ако в брашното не се намираха гипс или други боклуци. В повечето случаи то не може да се яде. А ако някой път обещаят на някое племе сто «специално угоени» вола, то по пътя те се превръщат в две или три стари кльощави крави, от които едва ли

и някой лешояд би откъснал мръвка. И може ли той, обезправеният, да разчита на някаква жътва, след като постоянно го гонят и не му оставят никакъв сигурен дом?

Каква горда и красива гледка е представлявал някога индианецът, летящ из безкрайните савани на мустанг с развяна грива, и колко клет и изпаднал изглежда сега, облечен в парцали, които не могат да прикрият голотата му! Той, който нявга, преливащ от сила, се е изправял срещу страшната сива мечка само с нож и томахок в ръцете си, сега се навърта тук и там гладен, като бездомно псе, за да си изпроси парче месо или... да краде!

Да, сега той е болен човек, умиращ човек и ние състрадателно стоим и чакаме край мизерната му постеля, за да затворим очите му. Да стоиш край леглото на смъртник е печална, сериозна работа, но тя става стотици пъти по-сериозна, когато се отнася за една цяла раса. Тогава възникват много въпроси и преди всичко следният въпрос: какво ли щеше да постигне тази раса, ако ѝ бяха дали време и пространство, за да развие своите вътрешни и външни сили, своите дарования? Какви ли своеобразни форми на духовна и материална култура ще изгуби завинаги човечеството с гибелта на червенокожата раса? Този умиращ не се приспособи към предлагания му от околния свят начин на развитие, защото беше с характер. Нима затова трябваше да бъде убит, нима не можеше да бъде спасен? За да не измрат, бизоните получиха спасително убежище на север в националния-парк Уайоминг. Защо не предложат на някогашните законни господари на тази земя някакво място, където те биха могли да водят осигурен живот и да се развиват духовно?

Но каква ли полза от тези въпроси пред лицето на смъртта, от която няма спасение! Какво ли биха помогнали упреците там, където вече нищо не може да помогне! Аз мога само да оплаквам, но не мога да променя нищо; мога само да тъгувам, но не мога да върна живота на умрелите. Аз? Да, аз! През дълъг низ от години се запознах с начина на живот на червенокожите, запознах се с един измежду тях, чийто светъл, великолепен и величав образ живее в сърцето ми, в моите мисли. Той — най-добрият, най-верният и най-пожертвувателният от всички мои приятели — беше истински представител на расата, която го беше родила, и загина също така, както загива и тя; животът му угасна, отнет от подлия куршум на негов враг. Обичах го, както никого друг в света, а и до днес обичам умиращия народ, който бе родил такъв благороден син. Бих дал живота си, ако можех с това да възвърна неговия, също както той беше рискувал стотици пъти живота си, за да спаси моя. Но това не ми беше съдено. Той си отиде, спасявайки както винаги приятелите си. Но той умря само физически и нека тук, в тези страници, продължи да живее тъй, както живее в моята душа той, Винету, великият вожд на апачите. С тази книга искам да му издигна заслужен паметник. И ако читателят успее да си създаде справедлива представа за народа, чийто верен образ е възплътен в този вожд, аз ще бъда възнаграден пребогато.

1. Грийнхорн

Драги читателю, знаеш ли какво означава думата «грийнхорн»? Това наименование е изключително неприятно и презрително за всеки, по чийто адрес бива употребявано!

«Грийн» означава «зелен», а под «хорн» тук се има предвид «пипало». И така под грийнхорн се разбира човек, който е още зелен, тоест новак и неопитен, и трябва внимателно да протяга пипалата си, ако не иска да се изложи на опасността да се удари някъде здравата.

Грийнхорнът е човек, който не става от стола си, когато иска да седне някоя лейди; който поздравява господаря на някой дом, преди да се е поклонил на госпожата и госпожицата; който при зареждането на карабината слага патрона наопаки в цевта или пък ако пушката е с предно зареждане, поставя най-напред куршума и после барута. Грийнхорнът или изобщо не говори английски, или пък го говори много чисто и превзето. Английският, който говорят янките, или диалектът на американските пионери звучат направо ужасно в ушите му. Този говор не може да се побере в неговата глава, нито пък езикът му може да се прекърши и да си служи с него.

Грийнхорнът обърква ракуна¹ с опосума² и горе-долу хубавичката мулатка с кварталонката³.

Грийнхорнът пуши цигари и се отвращава от господата, които дъвчат тютюн и постоянно плюят. Грийнхорнът тича да се оплаче на съдията, когато някой ирландец му залепи плесница,

вместо да го застреля на място, както би постъпил истинският янки. Грийнхорнът смята, че следите на пуйка са следи от мечка, и взема елегантната спортна яхта за някой речен параход. Грийнхорнът се стеснява да сложи калните си ботуши върху колената на своите спътници и да сърба супата си със сумтенето на умиращ бизон. За да поддържа чистотата си, грийнхорнът помъква със себе си из прериите гъба за къпане, огромна колкото тиква, и пет килограма сапун, като не забравя да си вземе и компас, който на третия или четвъртия ден сочи на всички възможни посоки, само не и на север и юг. Грийнхорнът си записва около осемстотин израза от индианските езици, но когато срещне първия червенокож, забелязва, че с последното писмо е изпратил тези листове в къщи, но -затова пък е запазил писмото до жена си. Грийнхорнът си купува барут, но когато се опитва да стреля за първи път, разбира, че са му продали стрити дървени въглища. Грийнхорнът може да е изучавал пет години астрономия, но е в състояние да наблюдава също толкова дълго звездното небе, без да разбере колко е часът. Грийнхорнът така поставя ловджийския си нож в пояса, че когато се наведе, ножът се забива в бедрото му. Грийнхорнът пали в Дивия Запад такъв огромен огън, че пламъците лумват на няколко метра височина и когато индианците го открият или дори застрелят, не може да проумее как така са го намерили. Грийнхорнът си остава... грийнхорн и по онова време аз бях точно такъв. Но не си мислете, че бях убеден или пък имах и най-малката представа, че това обидно прозвище ми отиваше съвсем! О, не, защото именно в това се състои най-забележителната особеност на всеки грийнхорн — той смята по-скоро всички други хора за «зелени», само не и себе си!

Напротив, аз мислех, че съм извънредно умен и опитен човек, нали все пак бях, както се казва, учен човек и никога не ме е било страх от никакъв изпит. Моят младежки ум не можеше тогава още да проумее, че животът е истинският университет и че неговите ученици всеки ден и всеки час биват подлагани от провидението на изпити, които те трябва да издържат. Мизерните условия на живот в моята родина, желанието ми да разширя познанията си и да мога по-добре да подпомагам парично родителите си, както и вроденият ми стремеж към действие ме накараха да прекося океана и да се озова в Съединените щати, където условията за издигане на усърдните млади хора тогава бяха далеч по-благоприятни. Нямах да ми бъде трудно да намеря добро препитание в източните щати, но нещо ме теглеше на запад. Като се захващах за кратко време ту с една, ту с друга работа, успях да припечелвам дотолкова, че един хубав ден пристигнах в Сент Луис добре облечен и с оптимистично настроение. В този град щастието ме отведе в едно немско семейство, където изкарвах прехраната си известно време като частен учител. Сред кръга от приятелите на този дом беше и мистър Хенри, един особняк, по професия оръжеен майстор, който упражняваше занаята си с всеотдайност-та на човек на изкуството и с известна патриархална гордост се наричаше сам «мистър Хенри, оръжейният майстор». Този човек беше голям филантроп, въпреки че външността му и неговото държане свидетелстваха по-скоро за обратното, тъй като той просто не се сприятеляваше с никого освен със споменатото семейство, а пък към клиентите си беше мълчалив и неприветлив, така че те идваха при него само заради добрите качества на оръжията му. Беше загубил жена си и децата си при някаква ужасна случка, за която никога не говореше, но от някои намеци, които бях доловил, предполагах, че са били убити при някакво нападение. Това го беше направило външно груб. Той може би изобщо не знаеше, че беше всъщност един съвършен грубиян. Но дълбоко в себе си беше съхранил нежност и доброта и аз нерядко бях забелязвал влага в очите му, когато разказвах за родния си край и за моите родители, които обичах така много, както ги обичам и сега.

Защо той, старият човек, изпитваше такава слабост тъкмо към мен, младия и непознат нему чужденец, така и не разбрах, докато един ден самият той не ми каза защо. Откакто бях тук, той идваше по-често отпреди, слушаше уроците ми, после ме дръпваше настрана да поговори с мене и накрая дори ме поканваше да го посетя. Никой друг не можеше да се похвали досега с подобно предпочитание и-заради това се стараех да не злоупотребявам с него. Но тази моя сдържаност, изглежда, никак не му харесваше. И днес още си спомням как се беше ядосал една вечер, когато го посетих, спомням си и тона, с който ме посрещна, без да отговори на моето «good evening».

— Къде бяхте изчезнали вчера, сър? — изръмжа той насреща ми.

— У дома.

— А завчера?

— Пак си бях у дома.

— Pshaw!2 Я не ме пращайте за зелен хайвер! Такива новоизлюпени като вас не остават да киснат по домовете си. Завират си носовете обикновено навсякъде, само не и там, където им е работата!

— А ще благоволите ли да ми кажете къде ми е работата?

— Тук, при мен, ясно ли е? Отдавна искам да ви попитам нещо.

— Защо не сте го направили?

— Защото не исках. Чухте ли?

— И кога най-сетне ще поискате?

— Може би днес.

— Е, тогава питайте смело! — подканих го аз и се настаних върху пресата, на която работеше. Той ме погледна учудено в очите и поклати глава неодобрително.

— «Смело»! Като че ли би трябвало да поискам разрешение от един грийнхорн, когато искам да говоря с него!

— Грийнхорн ли? — повторих аз и сбърчих чело, защото се бях почувствал сериозно засегнат. — Ще приема, мистър Хенри, че тази дума ви се е изплъзнала неволно!

— Не си въобразявайте, сър! Изговорих я напълно съзнателно, вие сте един грийнхорн, и то какъв! Наистина цялото съдържание на прочетените от вас книги е в главата ви. Учудва ме какво ли не трябва да учат хората отвъд океана. Ето този млад човек знае съвсем точно на какво разстояние се намират звездите от земята, какво е писал цар Навуходоносор по глинени плочки и колко тежи въздухът, който изобщо не може да се хване с ръка. И понеже знае всичко това, си въобразява, че е умник. Но ако си тикнете носа в живота, разбирате ли ме, и го подържите там петдесет години, тогава ще разберете в какво се състои истинската мъдрост. Онова, което знаете сега, е нищо, ама съвсем нищо. А онова, което сте се научили да правите досега, струва още по-малко. Вие дори не можете да стреляте!

Той изговори последните думи с явно пренебрежителен тон и с такава сигурност, като че ли беше съвсем убеден в това, което казва.

— Не мога да стрелям ли? Хмм! — отвърнах аз, усмихвайки се. — Да не би това да е въпросът, който искахте да ми зададете?

— Да, това е въпросът. А сега отговаряйте!

— Най-напред ми дайте една добра пушка в ръцете и тогава ще ви отговоря, едва тогава, не по-рано.

Тогава той остави настрана цевта, над която работеше, стана, приближи се към мен и започна да ме оглежда учудено.

— Да ви дам пушка в ръцете ли, сър? И през ум не ми е минавало! Моите пушки попадат само в такива ръце, които разнасят славата ми.

— Моите са такива — кимнах му аз. Той отново ме погледна отстрана, седна пак, продължи да работи над цевта и замърмори под носа си:

— Ама че грийнхорн! Ще ме накара да побеснея с нахалството си!

Оставих го да си мърмори, защото го познавах добре, извадих си една пура и я запалих. Около четвърт час цареше мълчание. Повече той не можа да издържи. Вдигна цевта на пушката срещу светлината, погледна през нея и продума:

— Стрелянето е по-трудно от зяпането на звездите или четенето на старите глинени плочки на Навуходоносор. Ясно ли е? Държали ли сте някога пушка в ръцете си?

— Често.

— А прицелвали ли сте се, натискали ли сте спусъка?

— Мисля, че да — засмях се аз развеселен.

— А улучвахте ли?

— Разбира се!

Той отпусна бързо ръката си, която държеше цевта, погледна ме пак и каза:

— Да, разбира се, улучвали сте! Но какво?

— Целта, разбира се!

— Какво? Да не би наистина да сте решили да ми пробутвате тази лъжа?

— Аз твърдя, а не лъжа. Всичко е истина.

— Дяволите да ви вземат, сър! Човек не може да ви разбере. Убеден съм, че не можете да улучите дори зид, който е пет метра висок и десет метра дълъг, а вие правите при вашите

твърдения такава сериозна и сигурна физиономия, че човек може да го хванат нервите. Не съм ученик, на когото давате уроци, ясно ли е? Как може един такъв грийнхорн и книжен плъх като вас да твърди, че можел да стреля! Човек, който се е ровил из турски, арабски и всякакви други глупави книги, не може да е намирал време и за стреляне. Я снемете за малко онази стара пушка от пирона и се прицелете! Това е най-добрият мечкоубиец, който съм държал някога в ръцете си.

Отидох до пирона, свалих пушката и се прицелих.

— Е-хей! — извика Хенри, като скочи от мястото си. — Какво е това? Тази пушка изглежда в ръцете ви като някое леко бастунче, а всъщност е най-тежката пушка, която съм виждал! Нима сте толкова силен?

Вместо да му отговоря, аз го сграбчих за закопчаното сако и колана на панталоните и го вдигнах нагоре с дясната си ръка.

— По дяволите! — извика той. — Пуснете ме! Много по-силен сте и от моя Бил.

— Вашият Бил? Кой е той?

— Беше мой син, който ... но да не говорим за това! Той е мъртъв, както и другите. Щеше да стане голям юначага, но го убиха заедно с останалите, докато ме нямаше. Фигурата ви е подобна на неговата, имате почти същите очи и същата гънка край устата. Затова ви... впрочем това не ви засяга!

Лицето му изразяваше дълбока печал, но той прекара ръката си по него и после продължи да говори с обичайния си тон: .

— Но, сър, при вашата мускулна сила е просто много жалко, че сте се нахвърлили така върху книгите. Трябваше да спортувате!

— Спортувал съм.

— Наистина ли?

— Да.

— Бокс?

— Не е популярен при нас. Но в гимнастика и борба мога да се меря с доста хора.

— Езда?

— Също умея.

— Фехтовка?

— Сам съм предавал уроци.

— Сър, не преувеличавайте!

— Искате ли да опитаме?

— Благодаря! Още ми държи влага отпреди малко! И изобщо трябва да работя. Сядайте!

Той се върна при пресата, а аз се подчиних на подканата му. Последвалият разговор беше едносричен. Изглежда, че Хенри беше зает с други по-важни мисли. Изведнъж той остави работата си, погледна ме и попита:

— Занимавали ли сте се с математика?

— Беше една от любимите ми науки.

— Алгебра, геометрия?

— Е, разбира се!

— Земерство?

— С голямо желание. Често за собствено удоволствие съм кръстосвал насам-натам с теодолита в ръка.

— И можете действително да измервате?

— Да. Участвал съм в измервания на равнинни и планински терени, с което, разбира се, не искам да кажа, че гледам на себе си като на съвършен земер.

— Много добре, много добре!

— Защо ме питате за това, мистър Хенри?

— Защото имам причина. Ясно ли е? Не е необходимо още да я знаете. Ще я научите, когато му дойде времето. Но преди това трябва да ... хмм, да, трябва преди това да се уверя дали можете да стреляте.

— Ами да опитаме!

— Ще опитаме, можете да бъдете спокоен. Кога започвате уроците си утре сутринта?

— В осем часа.

— Тогава елате при мен в шест! Ще отидем на стрелбището, където прострелвам моите пушки.

— Защо толкова рано?

— Защото не ми се чака по-дълго. Горя от нетърпение да ви покажа, че сте грийнхорн. Но стига по въпроса! Имам си и друга работа, която е далеч по-важна.

Изглежда, че беше свършил вече работата по цевта и сега извади от едно сандъче многогъгълно желязно парче. Започна да пили по ръбовете му. Забелязах, че всяка една от многобройните стени имаше дупка.

Той така се вдълбочи в работата си, че сякаш забрави за присъствието ми. Очите му придобиха особен блясък и когато от време на време оглеждаше произведението си, забелязах, че го правеше с израз на нескрита любов. Това парче желязо сигурно имаше голяма стойност за него. Бях любопитен да узная защо. Затуй го попитах:

— И от това ли ще стане някоя част на пушка, мистър Хенри?

— Да — отвърна той, като че ли едва сега се сети за присъствието ми.

— Но аз не познавам пушка, която има такава част — възразих.

— Няма естествено. Сега тепърва се създава. Сигурно марката ѝ ще се казва «Хенри».

— Ах, значи ново изобретение?

— Yes.

— Тогава моля да ме извините за любопитството. Сигурно е тайна?

Той оглежда дълго всички дупки, обръща желязото във всички посоки, като го поставяше неколккратно до задния край на цевта.

— Да, тайна е. Но аз ви имам доверие, защото знаете да мълчите, въпреки че сте истински стопроцентов грийнхорн. Затова ще ви издам що за пушка ще излезе от това. Ще стане автоматична карабина и в пълнителя ѝ ще има двадесет и пет патрона.

— Невъзможно!

— Дръжте си човката затворена! Не съм толкова глупав, за да се захващам с невъзможни неща.

— Но ще са ви необходими камери за поместване на мунициите за двадесет и пет изстрела!

— Имам ги.

— Но ще бъдат големи и неудобни и сигурно ще пречат.

— Камерата е фактически една. Много е удобна и никак не пречи. Ето това желязо представлява камерата.

— Хмм. От вашата специалност не разбирам много, но я ми кажете как сте разрешили проблема с нагорещяването? Не се ли нагрива много цевта?

— И през ум не ѝ минава. Материалът и начинът на обработка на цевта са моя тайна. Впрочем винаги ли ще е необходимо всичките двадесет и пет изстрела да се дават един след Друг?

— Едва ли.

— Е, виждате ли! Това желязо ще се задвижва с помощта на специален механизъм. Двадесет и петте дупки в него ще съдържат същия брой патрони. При всеки изстрел желязното тяло ще се превърта и придвижва и така ще подава в цевта следващия патрон. Тази мисъл ме занимаваше дълги години; но няха успех. Вече съществуват всички изгледи за реализирането ѝ. И сега имам добро име като оръжеен майстор, но с тази пушка ще стана прочут, много прочут и ще спечеля сума пари.

— Но ще си спечелите и нечиста съвест. Известно време Хенри не свали учудения си поглед от лицето ми и най-сетне ме попита:

— Нечиста съвест ли? Откъде-накъде?

— Мислите ли, че съвестта на убийците е чиста?

— Zounds! Да не би да искате да кажете, че съм убиец?

— Сега все още не, но скоро ще станете, защото съучастничеството в убийство е също така грозно, както и самото убийство.

— Да ви вземат дяволите! Ще внимавам да не стана никога съучастник в убийство.

— Само в едно убийство ли? Ще станете съучастник в масови убийства! Помислете: щом като изработите пушка, която стреля двадесет и пет пъти непрекъснато, и я дадете в ръцете на кой да е скитник, в прериите, в горите и планините-ще започне веднага страхотно избиване. Ще започнат да избиват нещастните индианци като койоти и след няколко години няма да остане нито един-единствен индианец! Искате ли всичко това да ви тежи на съвестта?

Той ме гледаше втрещено и мълчеше.

Аз продължих:

— И ако всеки може да купи това убийствено оръжие срещу пари, то вие за кратко време ще можете да пласирате хиляди пушки, но мустангите и бизоните ще изчезнат, а с тях и целият дивеч, от чието месо се препитават червенокожите. Стотици и хиляди ловци убийци ще се въоръжат с вашата пушка и ще се отправят към Дивия Запад. Ще потекат реки човешка и животинска кръв и в скоро време от двете страни на Скалистите планини ще изчезне всяко живо същество.

— 'S death! — извика Хенри. — Наистина ли сте пристигнали тук наскоро от Германия?

— Да.

— И преди това никога ли не сте били тук?

— Не.

— Значи абсолютен грийнхорн! И въпреки всичко този младеж е отворил такава уста, като че ли е праотец на всички индианци и сякаш е живял тук хиляда години! Човече, не си въобразявайте, че ще можете да ме ядосате! Дори и всичко да станеше както твърдите вие, никога нямаше да ми хрумне да откривам оръжейна фабрика. Аз съм самотен човек и искам да остана сам. Нямам никакво намерение да бера ядове със стотици работници.

— Но за да спечелите пари, бихте могли да патентовате изобретението си и да продадете патента.

— Не бързайте толкова, сър! Досега не съм се лишавал от нищо и ми се струва, че и занапред ще мога да я карам сносно без патента. А за днес е достатъчно, можете да си отивате! Не ми се слуша повече писукането на пиле, което най-напред трябва да се научи да хвърчи, преди да започне да пее истински.

Съвсем не му се сърдех за тези грубовати изрази. Той си беше просто такъв, а аз добре знаех какво се криеше зад думите му. Беше ме обикнал и сигурно щеше да ме подпомогне във всяко отношение, разбира се, доколкото му позволяваха възможностите. Подадох му ръка, той я разтърси здраво и после си тръгнах.

Все още не подозирах какво важно значение щеше да има за мен тази вечер, а още по-малко можех да знам, че тежкия мечкоубиец, който Хенри наричаше «старо оръдие», и още незавършената карабина «Хенри» щяха да изиграят толкова голяма роля в моя по-късен живот. Но отсега се радвах на следващото утро, защото наистина имах опит в стрелбата, стрелях отлично и бях убеден, че ще издържа изпита пред моя добър приятел.

Точно в шест часа сутринта аз се озовах при него. Той ме чакаше вече и ми подаде ръката си, при което по грубите черти на сбръчканото му лице се плъзна подигравателна усмивка.

— Welcome , сър! Изглеждате твърде самоуверен! Мислите ли, че ще улучите зида, за който говорихме вчера?

— Надявам се.

— Well, тогава да тръгваме веднага! Ще взема една по-лека пушка, а вие ще носите мечкоубиеца. Не ми се мъкнат сега такива тежести.

Той нарами една лека двуцевна карабина, а аз взех «старото оръдие», което той не искаше да носи. На стрелбището той зареди и двете пушки и най-напред стреля два пъти с карабината. После дойде моят ред с мечкоубиеца. Още не познавах тази пушка, но с първия изстрел закачих черния ръб на центъра в мишената; вторият беше още по-сполучлив. Третият изстрел улучи точно в средата на черния кръг, а следващите куршуми попаднаха в дупката, пробита от третия изстрел. Учудването на Хенри нарастваше с всеки нов изстрел. Изпробвах и карабината и когато резултатът остана същият, той беше смаян и въодушевен до крайна степен.

— Сър, или сте в съюз с дявола, или сте роден за уестман! Никога не съм виждал някой грийнхорн да стреля така! — извика той.

— Не съм в съюз с дявола, мистър Хенри — засмях се аз. — Не ща и да чуя за такъв съюзник.

— Тогава ваша задача, дори ваш дълг е да станете уестман. Нямате ли такова желание?

— Защо не?

— Well, ще видим какво ще излезе от един грийнхорн. А казахте, че можете и да яздите?

— Горе-долу.

— Горе-долу ли? Значи не така добре, както стреляте?

— Pshaw! Каква трудност представлява язденето? Най-трудно е качването на коня. Щом се намеря веднъж на седлото, никакъв кон не може да ме хвърли на земята.

Той ме изгледа изпитателно, за да разбере дали говоря сериозно, или се шегувам. Направих безобидна физиономия и той каза:

— Така ли мислите? Да не би да се държите за гривата на коня? Много се лъжете. Съвсем вярно казахте: най-трудното е качването, защото трябва да го направите сам. Слизането е много по-лесно — за него се грижи конят, — затова става и много по-бързо.

— При мен слизането не зависи от коня!

— Така ли? Ще видим! Имате ли нещо против да опитате?

— С удоволствие.

— Тогава елате! Сега е едва седем часът и имате още един час време. Ще отидем при Джим Кърнър, търговеца на коне;

той има един бял кон с червени петна, който ще ви даде да разберете.

Върнахме се в града и отидохме при търговеца на коне, който имаше голям двор за обездка, заобиколен с обори. Показа се самият Кърнър и ни попита какво желаем.

— Този младеж твърди, че никой кон не можел да го хвърли от седлото — поясни Хенри. — Какво мислите по въпроса, мистър Кърнър? Ще му разрешите ли да се покатери на белия ви кон с червените петна?

Търговецът ме огледа изпитателно и кимна доволен.

— Костната му система изглежда добра и гъвкава; впрочем младите не си чупят вратовете така лесно, както възрастните. Ако този джентълмен иска да опита белия кон с червените петна, нямам нищо против.

Той даде съответните нареждания и след известно време двама слуги изведоха оседлания кон от обора. Конят беше неспокоен и се опитваше да се освободи. Моят добър мистър Хенри започна да се страхува за мене. Помоли ме да се откажа от този опит. Но първо, аз бях съвсем спокоен и сигурен, и, второ, гледах вече на цялата работа като на въпрос на чест. Поисках камшик и шпори, после се метнах на седлото, но наистина след като бях направил няколко несполучливи опита, защото конят се противеше. Едва седнах на седлото и слугите се отдалечиха с най-голяма бързина, когато конят скочи във въздуха и с четирите крака, след което веднага направи и скок встрани. Успях да се задържа на седлото, въпреки че краката ми не бяха още в стремената. Едва съумях да ги пхна в тях, когато конят започна да се изправя на задните си крака. Но щом и това не му донесе успех, той се засили към стената, за да ме свали от седлото с удар в нея. Но камшикът бързо го отдалечи от стената. Последва ожесточена борба между кон и ездач. Извиках на помощ всичко: малкото умение и недостатъчната тренировка, които притежавах по онова време, както и цялата сила на бедрата си и това в крайна сметка ми позволи да изляза победител. Когато слязох от седлото, краката ми трепереха от напрежението. Конят беше потънал в пот и от муцуната му падаха големи късове пяна. Но сега реагираше послушно на всяко допиране.

Търговецът беше започнал да се страхува за своя кон. Нареди да го увият с одеяла и да го разхождат бавно наоколо. След това той се обърна към мене:

— Млади момко, това надхвърли всичките ми очаквания. Мислех си, че още при първия скок ще се намерите на земята. Няма нужда да плащате нищо, а ако искате да ми направите една услуга, елате пак и вразумете окончателно това добиче! Няма да се поскъпя да ви дам десет долара, защото този кон е скъп и ако го дресирам, ще направя добра сделка.

— Ако това е наистина ваше желание, то с удоволствие ще го изпълня — отвърнах аз.

Откакто бях слязъл от коня, Хенри не си беше отворил устата, а само поклащаше глава и ме гледаше. Сега плесна с ръце и извика:

— Този човек е наистина невероятен грийнхорн или по-скоро един съвсем необичаен грийнхорн! За малко щеше да счупи ребрата на коня, вместо да се остави да го хвърли на земята! Сър, откъде ги научихте тези неща?

— От съдбата, която ме събра един ден с един полудив жребец, роден в унгарската пуста, който не допускаше никакъв човек на гърба си. Постепенно успях да го укротя, но с риск на живота си.

— Благодаря за такива създания! Предпочитам хилядократно мекото си кресло, което никога няма нищо против да седна в него. Елате, трябва да си вървим! Съвсем ми се зави свят. Но не напразно гледах как стреляте и яздите. Бъдете сигурен в това.

И двамата се отправихме към домовете си. През следващите два дни той изобщо не се появи, а и аз нямаш време и повод да го посетя. Но на по-следващия ден следобед той дойде при мен; знаеше, че по това време съм свободен.

— Имате ли нещо против да се поразходите с мен? — попита той.

— В каква посока?

— Ще посетим един джентълмен, който желае да се запознае с вас.

— Да се запознае с мене ли? Защо? . — Смятам, че бихте могли да се досетите: защото още не е виждал грийнхорн.

— Тогава идвам. Ще има да се чуди.

Лицето на Хенри имаше днес лукаво и предприемчиво изражение. Доколкото го познавах, беше подготвил някаква изненада. Изминахме бавно няколко улици, след което той ме въведе през една широка, остъклена врата в някакво бюро. Влязохме така стремглаво, че няхах време и възможност да разчета златните букви на стъклата, но ми се стори, че ми се мярнаха двете думи «office» и «surveying» 2. Скоро разбрах, че не съм се излъгал.

В помещението седяха трима господа, които посрещнаха Хенри много приятелски, а мене — учтиво и с нескрито любопитство. По масите бяха разхвърляни карти и планове. Между тях се виждаха най-различни геодезически уреди. Намирахме се в топографско бюро.

Не ми беше ясно каква цел преследваше моят приятел с това посещение. Нямаше какво да поръчва, нито му трябваша сведения, изглеждаше, че беше дошъл само да си побъбри приятелски. Скоро се завърза оживен разговор и никак не беше чудно, че тема на разговора станаха предметите, които се намираха в стаята. Това беше добре дошло за мен, защото по този начин можех да участвам в разговора по-активно, отколкото ако бяхме заговорили за живота в Съединените щати, който не познавах все още достатъчно добре.

Днес Хенри показваше голямо любопитство към земемерската работа. Искаше да научи всичко и неусетно бях въвлечен в такъв разговор, че трябваше само да отговарям на различни въпроси, да обяснявам употребата на различните уреди и да описвам начина на чертане на карти и планове. Наистина съм бил съвършен грийнхорн, за да не забележа неговото намерение. Едва когато казах всичко, каквото знаех за същината и различията на координатографирането, полярните и екваториалните методи, измерването на периметри и на тригонометричната триангулация, забелязах как тримата господа кимнаха тайно на оръжейния майстор. Чак тогава ситуацията ми се стори странна. Станах от мястото си, за да покажа на Хенри, че желая да си отида. Той не се възпротиви и ние бяхме изпратени още по-приятелски, отколкото бяхме посрещнати.

След като се отдалечихме достатъчно от бюрото, така че оттам никой да не може да ни вижда, Хенри спря, сложи ръката си на рамото ми, а лицето му излъчваше най-голямо удовлетворение.

— Сър, човече, младежо, грийнхорне, ама че ме зарадвахте! Направо се гордея с вас!

— Гордеете ли се? Защо?

— Защото далеч надхвърлихте моята препоръка и очакванията на тези хора!

— Препоръка? Очаквания? Не ви разбирам.

— Е, работата е съвсем проста. Наскоро твърдахте, че разбирате нещо от геодезия, и за да проверя дали не ме ментосвате, ви доведох при тези джентълмени, мои добри познати, за да ви поизпитат. Добре се справихте, измъкнахте се с чест от това положение.

— Ментосване ли казахте? Мистър Хенри, ако ме смятате способен на такива неща, няма да ви посещавам повече!

— Не ставайте за смях! Няма да отнемете радостта на стария човек да ви вижда. Вече знаете за приликата ви с моя син. Бяхте ли пак при търговеца на коне?

— Всяка сутрин рано го посещавам.

— А усмирихте ли белия кон?

— Да.

— Ще стане ли нещо от него?

— Мисля, че да. Само в едно се съмнявам — че купувачът ще може да се справя и отнася с него, както аз. Той успя да свикне с мен и хвърля всеки друг от седлото.

— Това ме радва, страшно ме радва! Значи, както изглежда, има намерение да носи на гърба си само грийнхорни. Елате с мен по тази странична уличка! Наблизо има една гостилница, където може да се хапне добре и да се пийне още по-добре. Трябва да отпразнуваме изпита, който издържахте така блестящо.

Не можех да разбера Хенри, беше станал съвсем друг. Той, самотният, резервиран човек искаше да яде в гостилница! И лицето му нямаше обичайния си израз, а гласът му звучеше по-жизнено, по-радостно от обикновено. «Изпит» беше казал той. Думата ми направи впечатление, но, изглежда, че в случая тя нямаше някакво особено значение.

От този ден Хенри ме посещаваше ежедневно и се отнасяше с мен като към скъп приятел, за когото се страхува, че скоро ще го изгуби. Но никога не ме оставяше да се възгордея от неговото предпочитание към мен. Винаги намираше средство да ме постави на място и това средство представляваше твърде досадната дума «грийнхорн».

Странно беше, че и семейството, в което предавах уроци, си промени отношението към мен точно по същото време. Родителите бяха станали очевидно по-внимателни, а децата — по-нежни. Изненадвах ги в моменти, когато ми отправяха тайни погледи, от които нищо не разбирах; можех да ги окачествя като погледи, излъчващи любов и съжаление.

Около две седмици след странното ни посещение в бюрото по геодезия госпожата ме помоли да не излизам вечерта, през която бях свободен, а да остана да вечерям със семейството. Тя изтъкна причина за тази покана идването на мистър Хенри, а освен него била поканила още двама господа, единият от които се казвал Сам Хокинс и бил прочут уестман. Като всеки грийнхорн и аз не бях чувал това име, но се радвах, че ще се запозная с първия истински и дори прочут уестман.

Понеже бях близък на семейството, нямаше нужда да изчакам звънеца за вечеря, а се настаних в столовата няколко минути по-рано. За мое учудване масата не беше подредена както обикновено, а като за празник. Малката петгодишна Еми беше сама в помещението и беше пъхнала ръчичката си в компота от ягоди. Щом влязох, тя я извади от компота и я изтри направо в светлорусата си плитчица. Когато повдигнах дясната си ръка с осъдително изражение на лицето, тя дотича при мен и ми пошепна няколко думи на ухото. Като компенсация за провинението си тя ми издаде тайната на последните дни, тайната, която малкото ѝ сърчице едва бе крило толкова време. Помислих, че не съм я разбрал правилно. Но след настояването ми тя повтори пак думите: «Your farewell party».

Моята прощална вечеря! Невъзможно беше да е истина! Кой знае по силата на какво недоразумение детето е стигнало до това невярно заключение. Усмихнах се. После дочух гласове в предверието. Пристигаха гостите и аз отидох да ги посрещна и поздравя. И тримата бяха дошли едновременно — били се уговорили, както разбрах по-късно. Хенри ми представи един млад човек, който се държеше някак си вдървено и непохватно, под името мистър Блек, а след него ми бе представен и Сам Хокинс, уестманът.

Уестманът! Признавам си, че докато съм го оглеждал учудено, едва ли съм имал много умен вид. Но дотогава не бях виждал още такава фигура. По-късно, разбира се, видях какви ли не. Ако този човек изглеждаше и без това странно, то това впечатление се засилваше и от факта, че той и тук, в приемната, си стоеше така, както би стоял нейде из дивите пуцинаци, а именно: без да си сваля шапката и с пушка в-ръка. Представете си следната външност:

Изпод печално провисналата периферия на филцовата му шапка, чиято възраст, цвят и форма биха затруднили и най-умните и наблюдателни хора, след невчесаните черни гъсталаци на брадата му се подаваше един нос, който имаше застрашителни размери и можеше да служи на всеки слънчев часовник за колче, по чиято сянка се определя времето. Вследствие на буйно растящата брада, освен този така разточително сътворен обонятелен орган, от останалите части на лицето се виждаха само две малки умни очички, които, изглежда, притежаваха необикновена подвижност и ме оглеждаха с дяволит и хитър израз. По-късно разбрах защо толкова много бях ангажирал вниманието му.

Тази глава се намираше върху едно тяло, което оставаше скрито до коленете. То се помещаваше в стара ловджийска шуба от козя кожа, която, изглежда, беше шита за някоя значително по-едра фигура и придаваше на малкото човече вида на дете, което ей-така, на шега се е намъкнало в спалния халат на дядо си. Изпод тази прекалено голяма дреха се подаваха две слаби криви крачета. Те бяха пъхнати в разръфани индиански панталони, които имаха толкова години на гърба си, че сигурно бяха окъсели на човечето още преди две десетилетия и сега позволяваха да се видят доста нагоре чифт високи ботуши, в които при случай на нужда притежателят им можеше да се побере цял.

Този «прочут уестман» държеше в ръката си някакво пушкало, което аз бих докоснал само с много голямо внимание. То приличаше по-скоро на цепеница, отколкото на пушка. В този момент не можех да си представя по-печална карикатура на прериен ловец, ала много скоро ми беше писано да се науча да ценя напълно достойнствата на странното човече.

След като ме беше разгледал най-подробно, той попита оръжейния майстор с тънното си детинско гласче:

— Мистър Хенри, това ли е младият грийнхорн, за когото ми разказвахте?

— Да — кимна запитаният.

— Well! Не е лош. Надявам се, че и Сам Хокинс ще му се хареса, хи-хи-хи-хи!

С този тих, особен смях, който съм чувал после хиляди пъти от него, той се обърна към вратата, която се отвори в същия миг. Появиха се домакинят и неговата жена. Поздравът, с който посрещнаха ловца, ме накара да предположа, че вече го бяха виждали. Беше станало без моето знание. Сега те ни поканиха да влезем в трапезарията.

Последвахме ги, при което Сам Хокинс за мое най-голямо учудване изобщо не си съблече палтото. След като влязохме в столовата, той посочи най-спокойно с ръка към старото си пушкало.

— Истинският уестман никога не изпуска пушката си от очи, да не говорим за моята добра Лиди. Ще я окача ей там зад завесата.

И така Лиди беше името на неговата пушка! След време разбрах, че някои трапери и ловци имат навика да се отнасят към оръжието си като към живо същество и да му дават различни имена. Сега той окачи пушката и понечи да остави там и шапката си, но когато я свали, за мой ужас вътре в нея остана и цялата му коса! Наистина човек можеше да се изплаши от вида на голия му кръвавочервен череп. Госпожата извика високо, а децата закрещяха с всичка сила. Ала той се обърна спокойно към нас и каза:

— Не се плашете, дами и господа! Историята е много проста. Още от дете честно и законно си носех собствената коса и никакъв мошеник адвокат не можеше да ми я оспори, докато в един хубав ден отгоре ми се нахвърлиха десетина или двадесетина поуни! И ми смъкнаха от главата кожата заедно с косите. Дяволски неприятно чувство изпитах, но преживях щастливо всичко, хи-хи-хи-хи! После отидох в Текама и си купих нов скалп, ако не се лъжа. Казвах му перука и ми струваше три дебелите връзки боброви кожи. Но няма значение, защото новата ми кожа е много по-удобна от старата, особено през лятото. Щом започна да се потя, мога да си я свалям, хи-хи-хи-хи!

Сам окачи шапката си при пушката, а перуката си постави пак на главата. Съблече си шубата и я сложи на един стол. Това палто беше изкърпвано и шито многократно, като кръпките винаги бяха наставяни една върху друга, и то бе станало толкова твърдо и дебело, че едва ли можеше да бъде пробито от индианска стрела.

Сега тънките криви крачета на трапера можеха да се видят целите. Горната част на тялото му беше облечена в кожена ловджийска жилетка. Докато си наместваше стола до масата, за да седне, той хвърли към мен и домакинята дяволит поглед и попита:

— Миледи, не желаете ли преди да започнем с яденето, да кажете на този грийнхорн за какво става дума, ако не се лъжа?

Изразът «ако не се лъжа» беше за Сам неизменен израз, който той постоянно повтаряше с удоволствие. Домакинята кимна, обърна се към мен и ми посочи по-младия гост.

— Вие сигурно още не знаете, че мистър Блек е вашият заместник при нас, сър?

— Моят замест ... заместник? — промънках смаяно аз.

— Точно така. Тъй като днес се прощаваме с вас, бяхме принудени да се огледаме за някой нов учител.

— Прощаваме... ли се?

И до ден-дневен съм все още благодарен на съдбата, че в онзи момент нямаше кой да ме фотографира, защото сигурно моята смаяна физиономия не е имала много умен израз.

— Да, сър, прощаваме се с вас — кимна тя с усмивка, която изразяваше явно благоразположението ѝ към мен, но аз я сметнах за съвсем неуместна, още повече че на мен не ми беше до усмивки. — Всъщност би трябвало вие да поискате вашето освобождаване — добави тя, — но тъй като ви обикнахме много, не желаем да ви създаваме излишни усложнения. Искрено съжаляваме, че ни напускате, и ви желаем всичко най-добро. А за утре ви пожелаваме щастливо пътуване.

— Пътуване ли? Утре? А накъде? — едва изговорих аз. Тогава Сам Хокинс, който седеше до мен, ме тупна с ръка по рамото и се засмя.

— Накъде ли? Към Дивия Запад с мене! Издържал сте си изпита блестящо, хи-хи-хи-хи!

Другите земемери също потеглят утре и не могат да ви чакат. Трябва непременно да тръгнете с тях. Дик Стоун, Уил Паркър и аз сме наети като водачи и ще вървим все нагоре по Канейдиън! към Тексас. Мисля, че нямате желанието да киснете повече тук и да си останете грийнхорн!

Изведнъж всичко ми стана ясно. Цялата работа е била тайно скроена. Земерер, може би щях да работя по строежа на някоя от големите железопътни линии. Каква чудесна мисъл! Съвсем не стана нужда да питам; получих нужните сведения от стария Хенри, който се приближи до мен и ме хвана за ръката.

— Вече ви казах защо ви обичам. Тук сте попаднал при добри хора, но, сър, работата на домашния учител не е за вас, ама съвсем не е за вас. Трябва да заминете на запад. Затова се и обърнах към Атлантис енд Пасифик Къмпани и ги накарах да проверят знанията ви, без да разберете нещо. Добре се представихте. Ето ви документа за назначение!

Той ми подаде един лист хартия. Хвърлих поглед върху редовете и като видях бъдещите си приходи, дъхът ми замря. Хенри продължи:

— Всички ще имат коне. Нуждаете се от добър кон. Купих белия кон с червените петна, който сам укротихте. Ще го получите. Трябва и да се въоръжите. Ще ви дам мечкоубиеца, онова старо оръдие, което не ми върши работа, но с което вие винаги улучвате целта. Какво ще кажете за всичко това, сър, а?

Отначало не можах да кажа нищо; после, когато ми се възвърна способността да говоря, се опитах да отклоня ценните подаръци, но без успех. Тези добри хора бяха просто решили да ме направят щастлив и аз бих ги огорчил дълбоко, ако бях продължил упорито да не приемам техните подаръци. Домакинята зае мястото си край масата, за да попречи поне временно на всякакви спорове, и всички бяха принудени да последват примера ѝ. По време на яденето моите въпроси не бяха повече обсъждани.

Едва след като се нахранихме аз научих необходимото. Железопътната линия щеше да започва от Сент Луис, да минава през Индианската територия², Тексас, Ню Мексико, Аризона и Калифорния и щеше да стигне до бреговете на Пасифика. Според разработения план това огромно разстояние щеше да се проучва и измерва на малки отсечки. Отсечката, която се беше паднала на мене, още трима земерери и един главен инженер, се намираще между изворите на Ред Ривър и Канейдиън. Тримата опитни водачи Сам Хокинс, Дик Стоун и Уил Паркър трябваше да ни заведат до това място, където щеше да ни чака цяла група от смели уестмани, които имаха задължението да бдят за нашата сигурност. Освен това ние можехме да разчитаме на помощта на всички фортове. Били решили да ми съобщят всичко едва днес, за да бъде изненадата ми още по-голяма. Наистина твърде късна информация. Но за утеха ми служеха уверенията, че моята екипировка била готова до най-дребните неща. Не ми оставаше нищо друго, освен да се представя на моите колеги, които ме очакваха в жилището на главния инженер. Отидохме заедно с Хенри и Сам и бях посрещнат радушно.

След като на другата сутрин се простих най-напред с немското семейство, посетих и Хенри. Той не ми даде възможност да му благодаря, а ми раздруса сърдечно ръцете и ме прекъсна по неговия грубоват начин:

— Затваряйте си устата, сър! Пращам ви на запад само за да се чуе пак гласът на моята стара пушка. Когато се върнете, обадете се и ми разкажете какво сте преживели и научили! Тогава ще се разбере дали ще бъдете все още това, което сте сега и което не искате да повярвате, а именно: един грийнхорн, какъвто няма равен на себе си!

С тези думи той ме избута през вратата навън. Но преди да я затвори, забелязах, че очите му се бяха напълнили със сълзи.

2. Първите лаври на уестман

Беше началото на септември и ние бяхме работили вече три месеца, но без да успеем да извършим заплануваната работа. Другите групи бяха почти приключили, а някои се бяха и прибрали. За нашето изоставане имаше две причини.

Първо, теренът, който ни се беше паднал, бе много труден. Железопътната линия трябваше да преминава през прериите, следвайки течението на Канейдиън. Посоката до областта на речните извори беше предварително начертана, докато в Ню Мексико се определяше от разположението на долините и проходите. Но нашата група работеше тъкмо между Канейдиън и Ню Мексико и ние тепърва трябваше да установим най-удобната посока на трасето. За тази цел бяха

необходими продължителни и уморителни преходи на коне и пеша, както и многобройни сравнителни измервания и едва тогава започвахме всъщност истинската си работа. Всичко това се утежняваше и от факта, че се намирахме в опасен район, понеже наоколо скитаха индианци от племената кайови, команчи и апачи, които не искаха и да чуят за строеж на железопътна линия в тази област. Трябваше много да внимаваме и постоянно да бъдем нащрек, което, разбира се, значително забавяше работата ни.

Съобразявайки се с невидимото присъствие на индианците, бяхме принудени да се откажем от набавянето на припаси чрез лов, понеже така бихме навели червенокожите на нашите следи. Получавахме всичко необходимо с волски каруци от Санта Фе. За съжаление този начин на снабдяване беше твърде несигурен и неколkokратно трябваше да преустановяваме измервателните си работи, докато чакахме пристигането на колите.

Втората причина се коренеше в състава на групата ни. Вече споменах, че в Сент Луис бях посрещнат приятелски от главния инженер и тримата земемери. Това ме беше накарало да очаквам добра и резултатна съвместна работа. Но за съжаление се бях излъгал.

Колегите ми бяха чистокръвни янки, които виждаха в мое лице един грийнхорн, един неопитен дъчмън¹. Тяхното желание беше да спечелят пари, без много да ги е грижа дали са си изпълнили съвестно задълженията. И аз като почтен немец им бях просто една пречка, поради което скоро изгубих благоразположението им. Но това не ме разтревожи и аз продължих да изпълнявам съвестно задълженията си. Дори направих нещо повече. След известно време забелязах, че знанията им не бяха особено големи. Прехвърлях ми най-трудните работи и гледах да си направят живота по-лек. Не възразявах нищо, защото винаги съм бил на мнение, че силите на човека укрепват успоредно с повишаване на изискванията към него.

Мистър Банкрофт, главният инженер, беше все пак най-старателният измежду тях. Оказа се обаче, че обича твърде брeндитo. Бяха докарани няколко буренца с това пагубно питие от Санта Фе и оттогава той се занимаваше по-често с брeндитo, отколкото с измервателните уреди.

Случваше се да лежи по половин ден мъртво пиян на земята. Ригс, Марси и Белинг, тримата земемери, бяха плащали за брeндитo, също както и аз и за да не останат назад, се надпиваха с Банкрофт. Съвсем близо до ума е, че и тези джентълмени доста често не се намираха в най-доброто състояние. Тъй като аз по принцип не пия брeнди, останах единствената работна сила, а те постоянно се намираха между пиенето, спането и махмурлука. За всичко това не пожънах никакво признание. Единствено Белинг беше достатъчно разумен да разбере, че аз опъвах и заради тях, и то без някой да ме кара. Съвсем понятно е, че общата работа страдаше от това. Останалите членове от нашата група също не бяха цъфете за мирисане. На уговореното място бяхме заварили дванадесет «уестмани», които ни очакваха. Като новак отначало изпитвах към тях голямо уважение, но разбрах твърде скоро, че имах работа с хора, при които моралът не беше на особена висота.

Те трябваше да ни защитават и да ни помагат в нашата работа. За щастие в продължение на трите месеца не се случи нищо, което би ми дало повод да потърся тази съмнителна закрила. А що се касае до тяхната помощ, мога с пълно право да твърдя, че тук си бяха дали среща дванадесетте най-големи мързеливци на Съединените щати.

Можете да си представите що за дисциплина цареше в лагера ни при дадените обстоятелства!

По звание и длъжност Банкрофт беше ръководителят и той се мъчеше да играе тази роля, ала никой не го слушаше. В такива случаи той започваше да ругае, така както рядко съм чувал някой да ругае, и се отправяше към бурето с брeнди, за да се възнагради за тези си усилия. Ригс, Марси и Белинг не се различаваха много от него. Аз имах пълното основание най-открито да поема ръководството. Но не го сторих, или поне не го направих явно. Такива субекти смятат младите и неопитни хора като мене едва ли не за непълнолетни. Проявех ли неблагоприятното да поема ролята на ръководител, щях да пожъна само залп от смях. Не, трябваше да действам предпазливо, тихомълком, също като умните жени, които умеят да се налагат над опърничавите си мъже, без те да подозират каквото и да било. Тези полудиви и трудно обуздавани уестмани ме наричаха ежедневно може би десетина пъти грийнхорн и все пак несъзнателно се ръководеха от мен. Оставях ги нарочно да си мислят, че се следва тяхната воля.

В това отношение разполагах с незаменимата помощ на Сам Хокинс, Дик Стоун и Уил Паркър. Вече представих на читателите първия от тях, но и другите двама заслужават да бъдат описани. Фигурата на Дик беше дълга като върлина и страшно слаба — само кожа и кости. Върху здравите му и груби ловджийски обувки бяха закрепени кожени гамаши. На широките му

кокалести рамене имаше вълнено одеяло, чиито нишки явно бяха получили абсолютно разрешение да се различават по всички посоки и направления. Отдолу тялото му беше покрито с тясна ловджийска риза, а на главата му се мъдреше някакъв предмет, който не можеше да бъде наречен нито шапка, нито фуражка, а по-точното му описание бе напълно изключено.

Неговият спътник беше почти толкова дълъг и слаб. Около главата му беше увита като тюрбан голяма тъмна кърпа, а самият той беше облечен в хусарска куртка, достигнала до Дивия Запад по някакъв необясним начин, и дълги ленени панталони, намъкнати в гумени ботуши. От пояса му стърчаха дръжките на два револвера и един нож от най-добрата кингфилдска стомана. Най-очевидното в лицето на този човек беше неговата широка уста. Нейните ъгли, изглежда, имаха голяма симпатия към ушите му и се приближаваха до тях най-доверчиво. При това чертите на лицето му изразяваха най-голяма чистосърдечност. Уил Паркър беше във всеки случай човек, у когото нямаше никакъв фалш.

Пушките на двамата изглеждаха негодни, също както и Лиди на Сам. Те приличаха на тояги, отсечени нейде в гората, и всеки човек, незапознат с живота на Дивия Запад, би сметнал за невъзможно да се стреля с тези пушки, без да се нарани самият стрелец.

В Германия не би могло да се срещнат никъде подобни фигури, но тук, където дрехите не правят човека, на никой разумен ловец не би минало през ума да ги гледа накриво само заради външния им вид. Напротив, и тримата бяха опитни, умни и смели ловци, винаги неразделни, поради което ги наричаха «The leaf of trefoil», което име имаше надлъж и нашир добра репутация.

Животът ми по онова време щеше да бъде непоносим, ако не бяха тримата. Те почти винаги бяха с мене и се бяха отдръпнали от другите, но по такъв начин, че никой не се чувстваше обиден. Особено Сам Хокинс, въпреки комичните си особености, знаеше как да респектира своенравните характери от нашата група и когато налагаше някое свое мнение по своя полустрог и полукомичен начин, това ставаше най-често с доброто намерение да ми помогне. Между мене и него се бяха създали негласно такива отношения, които бих изразил най-точно с думата «васални». Той ме беше взел под своя закрила, и то без да ме пита дали желая това, или не. Аз бях грийнхорнът, а той опитният уестман, чиято воля трябваше да бъде за мене неоспорима. Доколкото му позволяваха времето и случаят, той ми даваше теоретически и практически указания за всичко, което трябваше да се знае и може в Дивия Запад. И ако сега винаги подчертавам, че по-късно рамо до рамо с Винету изкарах висшата школа, то трябва да отбележа, че Сам Хокинс беше моят първоначален учител. Той ми беше направил саморъчно дори ласо и ми разрешаваше да се упражнявам в хвърлянето на това важно оръжие, като имах за цел неговата собствена дребна фигура и неговия кон. Когато напреднах дотолкова, че при всяко хвърляне примката безпогрешно стягаше целта, той се радваше сърдечно и викаше:

— Добре, мой млади господине! Само така! Но тази похвала да не ви накара да си въобразите кой знае какво! Един учител трябва от време на време да хвали и най-глупавото момче, ако не иска то да остане да повтаря класа. Учил съм не един млад уестман и те всичките са учили и схващали много, много по-бързо от вас. Но ако продължавате да се упражнявате все така, може би след шест-седем години няма да има нужда да ви наричаме грийнхорн. Но дотогава ще трябва да се утешавате с доказани в практиката факт, че понякога глупакът стига по-надалече от умника, ако не се лъжа!

Той изрече всичко това привидно с най-голяма сериозност и аз също го изслушах с подobaваща се сериозност, но знаех много добре, че мислеше съвсем иначе.

От неговите указания и съвети най-полезни ми бяха тези, които бяха непосредствено свързани с практиката, защото професионалната ми заетост беше толкова голяма, че ако не бе Сам Хокинс, никога нямаше да намеря време да се упражнявам в онези сръчности и качества, които трябва да притежава прерийният ловец. Впрочем ние провеждахме упражненията тайно, винаги на такова разстояние от лагера, че не беше възможно някой да ни наблюдава. Това беше желанието на Сам и когато веднъж го попитах за причините, той ми отвърна хитро усмихнат:

— Заради вас го правя, сър. Толкова сте непохватен, че ще трябва да се изчервя до крайчеца на ушите си, ако някой от онези юнаци ни наблюдава. Е, сега знаете причините, хи-хи-хи-хи!

Отбележете си ги добре!

Последиците бяха тези, че никой от нашата група нямаше представа нито от моето умение да си служа с оръжие, нито от физическите ми възможности, но всичко това ме интересуваше твърде малко.

Въпреки всички пречки, за които вече споменах, ние успяхме най-сетне да напреднем с работата си дотолкова, че след около седмица очаквахме да се срещнем със съседната ни работна група. За да им известим даденото положение на нещата, се налагаше да изпратим някой измежду нас. Банкрофт заяви, че иска да предприеме това пътуване заедно с един от уестманите като водач. Изпращането на новини по този начин не беше необичайно, защото ние постоянно поддържахме с групите пред нас и зад нас връзка чрез куриери. Ето защо искам да спомена накратко (а това има отношение към последвалите събития), че от куриерите бях научил вече следното: инженерът, който ръководеше групата пред нас, си бил спечелил името на трудолюбив и усърден човек.

През един неделен ден рано сутринта Банкрофт се беше накарал да потегли. Предната вечер беше сметнал за необходимо да организира прощално пиене, в което трябваше да вземат участие всички. Само аз не бях поканен, а Хокинс, Стоун и Паркър не последваха отправената им покана. Пиенето се проточи толкова дълго (както и бях предвидил), че приключи едва когато Банкрофт можеше да издава само нечленоразделни звуци. Неговите приятели по чашка не бяха изостанали по-назад и бяха не по-малко пияни от него. Засега не можеше и дума да става за заплануваното пътуване. Пияниците направиха онова, което бяха правили винаги при подобно състояние — пропъльзяха под храстите, за да спят.

Какво можеше да предприемем? Куриерът трябваше да тръгне, а пияните гуляйджии щяха да спят поне до късно следобед. Реших, че ще е най-добре аз да предприема пътуването. Но все още се колебаех, защото бях убеден, че до моето завръщане след около четири дни тук не можеше и дума да става за работа.

Докато се съвещавахме със Сам Хокинс, той посочи с ръка на запад.

— Пътуването ви става излишно, сър. Можете да съобщите вестите на онези двамата, които се приближават насам.

Когато погледнах в указаната ми посока, забелязах двама ездачи, които се бяха насочили към нас. Бяха бели и аз разпознах единия от тях, стария скаут, който беше идвал няколко пъти при нас, за да ни донесе новини от съседната група. До него яздеше по-млад мъж, който не беше облечен като уестман. Когато наближиха, те спряха конете си и непознатият се осведоми за името ми. След като му отговорих, той ме заразглежда с любопитно дружелюбен поглед.

— Значи, вие сте младият немски джентълмен, който върши тук цялата работа, докато другите мързелуват! Веднага щом ви назова името си, ще разберете кой съм, сър. Казвам се Уайт.

Това беше името на ръководителя на най-близката група в западна посока, групата, до която трябваше да изпратим някой човек. Положително имаше някаква причина, че самият той идваше при нас. След като слезе от коня, Уайт ми подаде ръка и погледът му се плъзна из лагера, сякаш търсеше нещо. Когато съзря зад храстите заспалите хора и бурето от бренди, по лицето му заигра усмивка, изразяваща съчувствие, но не и дружелюбност.

— Пияни ли са? — попита той. Кимнах с глава.

— Всички ли?

— Да. Мистър Банкрофт искаше да ви посети и затова организира малко прощално пиене. Ще го събудя и...

— Чакайте! Оставете ги да спят! — прекъсна ме той. — Радвам се, че ще мога да говоря с вас, без да ни слушат. Кой са онези тримата, които бяха до вас?

— Сам Хокинс, Дик Стоун и Уил Паркър, нашите най-изпитани скаути.

— Ах, Хокинс, малкият чудат ловец! Бива си го! Чувал съм за него. Тримата могат да се присъединят към нас. Махнах с ръка на Детелиновия лист и после попитах:

— Самият вие идвате, мистър Уайт. Някаква важна новина ли ни носите?

— Нищо особено, исках просто да видя как вървят тук нещата и да поговоря с вас. Ние свършихме работата си. Вашата работа все още не е привършена.

— Вината е в трудния терен и аз искам...

— Знам, знам! — прекъсна ме той. — За съжаление знам всичко. Ако не бяхте работили пряко силите си, Банкрофт и сега щеше да бъде там, откъдето започна.

— Не е точно така, мистър Уайт. Не знам как сте дошли до това погрешно мнение, че само аз единствено съм работил старателно; мой дълг е да ...

— Мълчете, сър, мълчете! Ние си разменяхме пратеници, които разпитвах неусетно и за тях самите. Постъпвате твърде благородно, като се опитвате да се застъпите за тези пияници, но на

мен ми е необходима истината. И понеже виждам, че сте твърде благороден, за да ми я кажете, ще разпитам Сам Хокинс. Елате, нека седнем тук!

Бяхме стигнали до нашата палатка. Той се разположи удобно в тревата и ни направи знак да последваме примера му. След като се отзовахме на поканата му, той започна да разпитва Сам Хокинс, Стоун и Паркър. Те му разказаха всичко, без да прибавят към чистата истина нито една излишна дума. Въпреки това аз подхвърлях тук-там по някоя забележка, за да смекча някои неща и да защита донякъде моите колеги, но не постигнах желаното въздействие върху Уайт. След като Уайт беше запознат с положението, той ни подкани да му покажем чертежите и дневника. Не бях длъжен да изпълня това негово желание, но го направих, за да не го засегна, защото разбрах, че ми желаше доброто. Той разгледа всичко най-внимателно и след като ме попита, нямаше как да скрия, че аз бях единственият автор и чертожник, тъй като никой от другите не беше драснал по тези листове нито една чертичка, нито пък някой беше написал една-единствена дума.

— Но от този дневник не се разбира каква работа е извършил всеки един поотделно — каза той. — Твърде далече сте стигнал във вашата похвална колегиалност. При тези думи Хокинс се усмихна лукаво.

— Я бръкнете в горния му джоб, мистър Уайт! Ще намерите една тенекиена кутийка, в която е имало тютюн. Сега тютюна го няма, но има някакви хартийки. Май че е някакъв частен дневник, ако не се лъжа. Там нещата ще са представени по другояче, отколкото в този служебен доклад, където се опитва да прикрие мързела на другите.

Сам знаеше, че си водя лични бележки, които носех у себе си, скрити в тенекиена кутийка за тютюн. Стана ми неприятно, че ме издаде. Уайт ме помоли да му покажа и тези бележки. Какво можех да направя? Заслужаваха ли моите сътрудници да работят като вол вместо тях, без да чуят една дума за благодарност и на това отгоре да премълчавам и истината? Нямах никакво намерение да им напакостя, но не исках да бъда неучтив спрямо Уайт. Затова му дадох личния си дневник, но при едно условие, че няма да споделя съдържанието му с никого. Той го прочете и после ми го върна с едно многозначително кимване.

— Всъщност трябваше да взема тези листове и да ги предам на съответното място. Хората, с които работите, са абсолютни некадърници и не би трябвало да получат нито долар. А на вас би следвало да ви се отплатят трикратно. Но ваша воля. Само ви обръщам внимание, че ще бъде добре за вас, ако грижливо пазите тези бележки. По-късно биха могли да ви бъдат от голяма полза. А сега да разбудим тези превъзходни джентълмени!

Той се изправи и започна да вдига шум. «Джентълмените» се заизмъкнаха изпод храсталаците с тъпи погледи и объркан израз на лицето. Банкрофт тъкмо се канеше да се нахвърли с грубости върху нас, защото бяхме смутили съня му, когато му казаха, че е дошъл мистър Уайт от съседната група; Банкрофт стана учтив. Дватамата не се бяха виждали още. Първото нещо, което се случи, беше, че Банкрофт предложи на нашия гост чаша бренди. Но се оказа, че беше сбъркал адреса. Уайт използва случая като повод да му дръпне такова конско евангелие, каквото Банкрофт сигурно не беше чувал никога. Той слуша известно време, онемял от учудване, след това се спусна към него, хвана го за ръката и започна да крещи.

— Сър, ще благоволите ли да ми кажете как се казвате?

— Казвам се Уайт, нали чухте?

— А какъв сте?

— Главен инженер на съседната група.

— Има ли право някой от нас да ви заповядва във вашия участък?

— Мисля, че не.

— Е, добре! Аз се казвам Банкрофт и съм главен инженер на тази група. И на мене не може никой да ми заповядва от вашата група, дори и вие не можете, мистър Уайт.

— Вярно е, че не сме с равни пълномощия — съгласи се Уайт спокойно. — Не е необходимо никой от нас да изпълнява заповедите на другия. Но когато един от нас забележи, че другият вреди на целия проект, по който работят и двамата, то негов дълг е да му посочи допуснатите грешки. Изглежда, че вие търсите житейското си призвание в бурето с бренди. Тук виждам шестнадесет души, които бяха пияни без изключение, когато пристигнах преди два часа и...

— Преди два часа ли? — прекъсна го Банкрофт. — От толкова дълго време ли сте тук?

— Да. Прегледах плановете и схемите и се осведомих кой ги е направил. Докато един-единствен човек, и то най-младият измежду всички, е трябвало да се справя с цялата работа, другите са лежали по гръб като бръмбари!

Тогава Банкрофт рязко се обърна към мен и изсъска:

— Това сте го казали вие, вие и никой друг! Отречете, ако смеете, подъл лъжец, долен предател!

— Не е вярно — възпротиви се Уайт. — Вашият млад колега постъпи като джентълмен и ми разказа само добри неща за вас. — Дори се опита да ви защити и ви съветвам да му се извините за думите «лъжец» и «предател».

— Да му се извиня ли? И през ум не ми минава! — изсмя се Банкрофт подигравателно. — Този грийнхорн не различава триъгълника от четириъгълника, а си въобразява, че може да бъде земемер. Работата ни не спореше, защото той винаги вършеше всичко наопаки и ни пречеше и ако сега вместо да си признае това се опитва да ни очерни и клевети, то...

Той не можа да продължи по-нататък. Месеци наред бях понасял всичко търпеливо и бях оставил тези хора да мислят за мен каквото си искат. Сега беше настъпил моментът да им покажа, че са си създали лъжлива представа за мене. Хванах Банкрофт за ръката и го стиснах така, че от болка не можа да си довърши изречението.

— Мистър Банкрофт, пихте твърде много бренди и не можахте да си доспите. Затова смятам, че още сте пиан, и нека приемем, че не сте казали нищо.

— Аз ли съм пиан? Вие сте луд! — изкрещя ми той.

— Да, пиан сте! Защото, ако знаех, че сте трезвен и че изрекохте всички хули съзнателно и обмислено, щях да бъда принуден да ви напердаша като някой хлапак. Ясно ли ви е? Имате ли още смелостта да отречете, че сте пиан?

Бях хванал здраво ръката му. Той положително никога не беше и помислял, че може да изпита страх пред мен. Но сега се страхуваше, просто му личеше. Положително нямаше слаб характер, ала, изглежда, че изразът на лицето ми го сплаши. Въпреки това не искаше да си признае, че е още пиан, а от друга страна не смееше да поддържа обвиненията си. Ето защо той потърси помощ от предводителя на дванадесетте уестмани, които трябваше да охраняват нашата група.

— Мистър Ратлър, нима ще търпите този човек да посяга на мене? Нали сте тук, за да ни закриляте?

Ратлър беше висок и широкоплещест юначага, който, изглежда, притежаваше силата на двама души; беше суров и груб човек, но същевременно най-добрият приятел по чашка на Банкрофт. Не можеше да ме понася и сега с радост се възползва от случая, за да си излее дълго съдържание гняв към мене. Той пристъпи бързо до мен и ме хвана за ръката, също както аз все още държах Банкрофт.

— Не, няма да търпя това, мистър Банкрофт. Това дете още не е скъсало първия си чифт чорапи, а се опитва да заплашва възрастни мъже, да ги хули и клевети. Махни си ръката от мистър Банкрофт, подлече, иначе ще ти покажа какъв си грийнхорн!

При тези думи той ми разтърси ръката, което означаваше открито нападение. Това беше за предпочитане пред една разправа с Банкрофт, защото Ратлър беше по-силен противник от главния инженер. Ако можех да му дам един хубав урок, това щеше да подейства по-добре, отколкото, ако покажех на Банкрофт, че не съм страхливец. Изтръгнах ръката си от хватката му.

— Аз ли съм подлещ и грийнхорн? Мистър Ратлър, вземете си обратно думите веднага, иначе ще се намерите на земята!

— Аз ли? — изсмя се той. — Ама този грийнхорн наистина е толкова глупав, че си въобразява...

Не можа да продължи, понеже юмрукът ми се стовари върху слепоочието му така, че той се свлече като чувал на земята, където остана да лежи в безсъзнание. За няколко секунди се възцари дълбока тишина. След това един от другарите на Ратлър извика:

— The devil! Нима ще гледаме хладнокръвно как някакъв си дъчман удря нашия предводител?

Да му дадем да се разбере на този негодник!

Той се нахвърли върху мен. Посрещнах го с ритник в stomашната област. Това е сигурен начин да събориш противника си, само че в такъв случай трябва да се търси здрава опора в другия крак. В следния миг той се отърколи на земята. За секунда се озовах върху него и му нанесох зашеметяващ юмручен удар в слепоочието. След това се изправих бързо, измъкнах светкавично револверите от колана си и извиках:

— Има ли други? Нека заповядат!

Бандата на Ратлър положително имаше голямото желание да отмъсти за поражението на двамата си другари. Започнаха да се споглеждат един друг въпросително, но аз ги предупредих.

— Слушайте какво ще ви кажа: който направи крачка към мен или пък посегне с ръка към оръжието си, ще получи моментално куршум! Нямам нищо против да си мислите за грийнхорните каквото си искате. Но ще ви докажа, че един-единствен немски грийнхорн може спокойно да се справи с дванадесет уестмани от вашия сорт!

Ето че и Сам Хокинс застана до мен и заяви:

— И аз, Сам Хокинс, искам да ви предупредя, ако не се лъжа. Този млад немски грийнхорн се намира под моята най-особена закрила. Ако някой се осмели само да го докосне, веднага ще направя в тялото му дупка с пушката си. Говоря съвсем сериозно, вземете си бележка, хи-хи-хи-хи!

Дик Стоун и Уил Паркър сметнаха за целесъобразно също да се изтъпанчат до мен, за да покажат, че мнението им се покрива с мнението на Сам Хокинс. Това респектира противниците ни. Те ме оставиха на мира, мърморейки тихо в брадите си ругатни и закани, и се заеха старателно с двамата на земята, като се мъчеха да ги свестят.

Банкрофт сметна за най-умно да се отправи към палатката си и да изчезне в нея. Уайт беше наблюдавал всичко с широко отворени от смайване очи. Сега поклати глава и каза с глас, в който личеше неподправено учудване:

— Но, сър, това е ужасно! Не бих искал да попадна в ръцете ви. Би трябвало да ви нарекат Шетърхенд, защото с един-единствен юмручен удар поразявате такъв човек-канара. Не бях виждал още подобно нещо.

Това предложение, изглежда, се понрави на малкия Хокинс. Той се закиска доволно.

— Шетърхенд, хи-хи-хи-хи! Такъв грийнхорн, а вече с бойно име, и то не какво да е! Да, когато Сам Хокинс хвърли око на някой грийнхорн, все нещо излиза от него, ако не се лъжа!

Шетърхенд, Олд Шетърхенд! Съвсем прилича на Олд Файерхенд, прочутия уестман, който също е силен като мечка. Какво ще кажете за това, Дик и Уил?

Не можах да чуя какво му отговориха, защото трябваше да насоча вниманието си към Уайт, който ме хвана за ръката и ме отведе настрана.

— Харесвате ми изключително много, сър. Не искате ли да дойдете с мене?

— Дали искам, или не е все едно, мистър Уайт, тъй като не мога.

— Защо? .

— Мой дълг е да остана тук.

— Nonsense! Аз отговарям.

— Това малко ще ми помогне, в случай че самият аз няма да мога да поема отговорността. Изпратен съм тук, за да помагам при измерването на тази отсечка, и не бива да си тръгвам, преди да е извършена работата.

— Банкрофт ще ви ликвидира заедно с другите трима.

— Да, но въпросът е дали ще успее! Не, трябва да остана.

— Размислете, опасно е за вас.

— Защо?

— И още питате? Трябва да разберете, че тези хора ви намразиха до смърт.

— Но аз нямам вина. Те започнаха първи.

— Вярно, но враждата си остава. След като изпратихте двама от тях на земята, между вас и тях всичко е свършено.

— Възможно е, но не ме е страх. Тъкмо двата юмручни удара ще ги респектират; едва ли някой от тях ще се осмели наскоро да посегне на мене. А и между другото Сам Хокинс, Стоун и Паркър са на моя страна.

— Както искате. Човек е роб на собствената си воля. Щяхте да ми вършите добра работа. Но поне ще ме изпратите донякъде, нали?

— Веднага ли искате да си тръгнете, мистър Уайт?

— Да, при текущото положение на нещата не изпитвам особено желание да оставам повече, отколкото е необходимо.

— Но, сър, преди да тръгнете, трябва поне нещичко да хапнете.

— Няма нужда. В джобовете на седлата ни има всичко необходимо.

— Няма ли да се сбогувате с Банкрофт?

— Нямам желание.

— Но нали сте дошли да говорите служебно с него?

— Наистина. Но мога да го кажа и на вас. Дори ще го разберете по-добре от него. Искях преди всичко да ви предупредя да се пазите от червенокожите.

— Видяхте ли индианци?

— Самите тях не, но следите им! Сега е сезонът, когато дивите мустанги и бизоните потеглят на юг. По това време червенокожите напускат селата си, за да ловуват и да трупат запаси от месо. Няма защо да се страхуваме от кайовите, защото сме се споразумели с тях относно железопътната линия. Но команчите и апачите не знаят още нищо за нея и не бива да им се мяркаме пред очите. За щастие завърших измерването на моя участък и напускам тази местност. Гледайте и вие да приключите! Тази земя става от ден на ден все по-гореща. А сега оседлайте коня си и попитайте Сам Хокинс дали иска да дойде с нас!

Разбира се, че Сам искаше.

Всъщност имах намерение днес да работя. Но пък беше неделя, денят, в който и господ си е почивал, денят, в който всеки християнин се вглъбява в себе си, дори и да се намира сред пустошта, или пък отива на църква. А освен това си бях заслужил един почивен ден. Отидох до палатката на Банкрофт и му казах, че няма да работя днес, а ще изпратя малко Уайт заедно със Сам Хокинс.

— Вървете по дяволите и дано си счулите врата някъде! — прокле ме той, а аз дори и не подозирах, че след кратко време това грубиянско пожелание за малко щеше да се сбъдне. От няколко дни не се бях качвал на седлото и моят червеникаво-бял жребец зацвили радостно, щом започнах да му слагам юздите. Беше се оказал превъзходно животно и аз се радвах предварително, че ще мога да занеса тази новина на моя добър приятел, оръжейния майстор Хенри.

Беше хубав есенен ден и ние яздохме бодро, като разговаряхме за големия заплануван строеж на железопътната линия, както и за други неща, които бяха важни за нас. Уайт ми даде ценни указания, отнасящи се до срещата на двете работни групи. По обед спряхме до един поток, за да се занимаем с непретенциозните си провизии. После Уайт продължи пътя си със своя скаут, а ние останахме да полежим още малко и разговорът ни взе религиозна насока.

Оказа се, че Хокинс е набожен човек, макар и това да не се забелязваше тъй лесно, защото Дивият Запад не е подходяща почва за фиданката «религиозно чувство», а и няма хора, които да се грижат за нея. Сам говореше оскъдно за произхода си. От цялата ни група само трима — Дик Стоун, Уил Паркър и аз — знаехме, че Сам Хокинс беше немец по произход. Казваше се всъщност Фалке и неговите баба и дядо се били преселили още навремето в Америка. След най-различни премеждия родителите му се сдобили с малка ферма близо до Литъл Рок край Арканзас, но скоро се поминали. Когато станал двадесетгодишен, през 1840 година Сам Хокинс напуснал фермата и тръгнал да скита из нецивилизованите райони на Щатите като ловец на животни с ценна кожа и в преживените дългогодишни опасности и борби се превърнал в опитния уестман, когото аз вече познавах. Въпреки всичко Сам не престанал да обича старата си родина и, изглежда, че това беше и главната причина, поради която хранеше към мен, неговия съотечественик, особени симпатии. От време на време, когато бяхме сами, си служехме с нашия матерен език, който той владееше все още сносно. Но обикновено разговаряхме помежду си на английски, и то най-вече защото бях новак и трябваше д най-скоро време да овладее езика на тази страна до съвършенство.

Малко преди да тръгнем обратно, аз се наведох към водата, за да гребна малко с ръката си и да пия. Тогава съзрях през кристалната вода на дъното малка вдлъбнатина в пясъка, която, изглежда, беше направена от човешки крак. Обърнах внимание на Сам върху следата. Той я разгледа грижливо и кимна.

— Мистър Уайт имаше пълно право, когато ни предупреждаваше да се пазим от индианците.

— Мислите ли, Сам, че следата е оставена от индианец?

— Да, оставена е от индиански мокасин. Как се чувствате при тази новина, сър?

— Какво искате да кажете?

— Все пак би трябвало да усещате или да мислите нещо!

— Какво бих могъл да мисля друго, освен че тук е имало някой червенокож?

— А не изпитвате ли страх?

— Защо пък страх?

— Е да, вие не познавате червенокожите!

— Но се надявам да ги опозная. Сигурно ще са също като другите хора — врагове за враговете си и приятели за приятелите си. И тъй като нямам намерение да се отнасям неприятелски към тях, предполагам, че няма защо да ме е страх.

— Вие сте си грийнхорн и ще си останете вечно такъв. Колкото и хубаво да си представяте вашето отношение към червенокожите, събитията ще се развият съвсем другояче. Нещата не зависят от вашата воля. Сам ще се убедите в това и аз желая само този ваш опит да не ви струва някоя солидна порция месо от собственото ви тяло или дори и живота.

— Кога ли е бил този индианец тук?

— Преди около два дни. Щяхме да забележим следите му и в тревата, ако междувременно тя не се беше изправила.

— Вероятно е бил съгледвач?

— Да, но е разужнавал къде има бизони; понеже сега между местните племена цари мир, не е възможно да е бил разужнавач, тръгнал по бойната пътека. Вероятно е бил още твърде млад, защото е проявил непредпазливост.

— Как така?

— Никой опитен воин няма да стъпи с крака си във водата на такова място, където тя е плитка и следата остава на дъното, на което може да се забележи дълго време след това. Такава глупост може да бъде направена само от някой червенокож грийнхорн, с който си приличате, хи-хи-хи-хи! Но белите грийнхорни, обикновено са много по-глупави от червенокожите. Запомнете това, сър!

Той се покиска тихичко, после стана, за да се качи на коня си. Добрият Сам обичаше да дава израз на сърдечната си привързаност към мен, като постоянно заявяваше, че съм глупав и толкоз.

Можахме да се върнем по същия път, по който бяхме дошли, но като земемер аз имах и задачата да опознавам терена. Затова направихме първо едно отклонение, а после свихме отново в нашата посока. По този начин се озовахме в доста широка долина, която беше обрасла със сочна трева. Склоновете, които я обграждаха от двете страни, бяха покрити в долната си част с храсталаци, а по-нагоре с гора. По дължина долината можеше да се извърви за около половин час и беше толкова права, че погледът успяваше да я обхване от единия край до другия. Бяхме яздили не особено дълго през нея, когато Сам спря коня си и внимателно се взря напред.

— Neigh-day!1 — извика той приглушено. — Тука са! Ама наистина са тук, първите!

— Кои? — попитах аз.

Далече пред нас забелязах около двадесет черни точки, които бавно се придвижваха.

— Кои? — повтори той въпроса ми, като мърдаше неспокойно на седлото. — Не ви ли е срам да ми задавате такъв въпрос! Ама да! Вие сте си грийнхорн, и то страхотен грийн-хорн! Такива хора като вас обикновено и с отворени очи не виждат нищо. Уважаеми сър, бъдете така любезен да се опитате да отгатнете що за предмети представляват онези неща, върху които са се спрели прекрасните ви очи!

— Да отгатна ли? Хмм! Бих помислил, че са сърни, ако не знаех, че този дивеч живее и се движи на стада не по-големи от десетина екземпляра. А като вземем предвид и голямото разстояние, то трябва да кажа, че тези животни, колкото и малки да изглеждат, в действителност трябва да са значително по-големи от сърните.

— Сърни, хи-хи-хи-хи! — изсмя се той. — Тук, горе, при изворите на Канейдиън сърни! Добре го казахте! Но другото, което споменахте, не беше лошо. Да, тези животни са по-големи от сърните, много по-големи.

— Ах, драги Сам, да не би да са бизони?

— Разбира се, че са бизони! Истински бизони, които се преселват, първите, които виждам през тази година. А сега вече знаете, че мистър Уайт е бил прав: бизони и индианци! От червенокожите видяхме само една следа, но бизоните са сега пред нас в естествена големина. Какво ще кажете за това, а, ако не се лъжа?

— Трябва да отидем при тях!

— По това няма спор.

— Да ги наблюдаваме!

— Да ги наблюдаваме? Само да ги наблюдаваме ли? — попита той, като ме погледна учудено.

— Да, никога не съм виждал бизони и много ми се иска да ги погледам скришом.

В този момент аз изпитвах само въодушевлението на приятеля на животинския свят. Това беше непонятно за малкия Сам. Той плесна с ръце почти ужасен.

— Скришом да ги погледате ли, само да ги погледате? Също като малко хлапе, притиснало любопитно око до някоя цепка в зайчарника, за да гледа тайно зайчетата! О, грийнхорн, какво ли ще преживея още с такъв грийнхорн! Но аз няма да ги гледам скришом, а ще ловувам, наистина ще ловувам!

— Сега в неделя ли?

Тези думи ми се изплъзнаха наистина неволно. Но той се ядоса не на шега и ми викна:

— Сър, ако обичате, дръжте си устата затворена! Нима един истински уестман ще пита неделя ли е или понеделник, щом види първите бизони? Това е месо! Чувате ли, месо! И то не какво да е, ако не се лъжа! Парче бизонско филе е много по-прекрасно ядене и от небесния амброзии или амброзиана, или както се казва там онова нещо, от което живеели старите богове. Трябва да имам бизонско филе, та ако ще да ми струва и живота! Въздушното течение идва срещу нас, това е добре. Тук по левия северен склон на долината грее слънце, а оттатък, отдясно, е сенчесто. Ако се придържаме към тази страна, животните няма да ни усетят преждевременно. Елате!

Той прегледа своята Лиди и като се увери, че и двете ѝ цеви са заредени, подкара коня си към южния склон на долината. Следвайки примера му и аз проверих мечкоубиеца си. Сам ме забеляза, спря веднага коня си и попита:

— Да не би да искате и вие да участвувате в лова, сър?

— Разбира се.

— Я се откажете, ако не искате да бъдете стъпкан на каша само за десетина минути! Бизонът не е канарче да го вземете на пръста си и да слушате как пее. Преди да поемете риска да ловувате такъв опасен дивеч, Скалистите планини трябва да видят още много лета и много зими.

— Но аз искам...

— Мълчете и се подчинявайте! — прекъсна ме той с такъв тон, с какъвто никога не беше разговарял с мене. — Не искам животът ви да ми тежи на съвестта. Оттук ще се запътите направо в устата на смъртта. Друг път правете каквото си искате, но сега няма да търпя никакво непокорство!

Ако помежду ни не се беше създало такова добро разбирателство, той сигурно щеше да си получи някой пиперлив отговор. Но аз замълчах и подкарах коня си след него, следвайки сенчестата ивица, хвърляна от гората. Сега с малко поомекнал тон Сам ми обясни следното:

— Както виждаш, това са двадесет животни. Но ако някой път можете да видите как хиляда или повече бизони устремно се носят през саваната! По-рано съм срещал стада от по десет хиляди глави, а и по-големи. Това беше хлябът на индианците. Белите им го отнеха. Червенокожият винаги е щадил дивеча, защото той му е давал прехраната. Убивал е само толкова, от колкото се е нуждаел. А белият вилнее из неизброимите стада като жестоко хищно животно, което и след като се е наситило, не престава да убива само за да пролива кръв. И това ще продължава, докато не остане нито един бизон, а скоро след това и нито един индианец! Жалко, уви! Абсолютно същото става и със стадата коне. По-рано се срещаха стада с повече от хиляда мустанги. А сега човек се радва страшно, ако има някой път щастието да види заедно стотина животни.

Междувременно се бяхме приближили на около четиристотин крачки от бизоните, без да ни забележат, и Сам Хокинс спря коня си. Бизоните пасяха и се придвижваха бавно нагоре по долината. Най-отпред се движеше един стар бизон, чиито исполински размери предизвикаха моето удивление. Трябва да беше висок към два метра и дълъг около три метра. Тогава още не умеех да преценя теглото на един бизон, но сега мога да кажа, че онзи бизон сигурно е тежал около тридесет центнера — една внушителна маса от месо и кости! Той беше достигнал до една кална локва и сега се търкаляше из нея с голямо удоволствие.

— Това е водачът — прошепна ми Сам, — най-опасният от цялото стадо. С него може да се заеме само онзи, който си е направил вече завещанието. Аз ще се прицеля в младата женска вдясно зад него. Внимавайте да видите къде ще я улуча! Куршумът ще мине косо зад плешката и право в сърцето. Това е най-добрият и единствено сигурен изстрел, освен този в око. Но последният не е по вкуса на ловците, а и освен това никой разумен човек няма да нападне един бизон фронтално. Стойте тук и се скрийте с коня си в храсталака! Когато бизоните ме забележат и побягнат, лудият им бег ще ги доведе точно покрай вас. Да не ви е дошло наум да напуснете това място, преди да съм се върнал или да съм ви извикал!

Той почака, докато се прикрия между два храста, а после подкара коня си тихо и бавно. Чувствах се твърде особено. Често бях чел за лова на бизони. Нищо ново не можех да науча по този въпрос. Но има голяма разлика между напечатаното описание на един такъв лов и самото преживяване в действителност. Днес за първи път в живота си виждах бизони. По какъв дивеч бях стрелял дотогава? В сравнение с тези огромни и опасни животни — по никакъв! Затова може би някой ще си помисли, че се бях съгласил със заповедта на Сам да не участвам в лова. Тъкмо обратното. Преди това желанието ми беше само да ги погледам, а сега чувствах някакъв непреодолим и властен стремеж да ловувам. Сам искаше да се заеме с някаква млада женска. «Пфу! — мислех си аз — за това не се иска смелост. Ако си ловец на място, ще избереш тъкмо най-силния мъжкар!»

Конят ми бе станал видимо неспокоен. Тъпчеше на едно място, ровеше земята с копита, страхуваше се и искаше да избяга, защото и той още не беше виждал бизони. Едва успях да го удържа. Трябваше ли да се откажа от лова, или въпреки всичко да напада водача? Не бях възбуден, а вътрешно съвсем спокоен, обмислях всяко «за» и «против». Всичко се реши от въздействието на един миг.

Сам се беше приближил до бизоните на около триста крачки. Сега той пришпори коня си и се понесе в галоп към стадото, мина покрай огромния бизон и се насочи към женската, която ми беше показал. Тя се стъписа и не побягна. Сам я достигна и аз видях как той, профучавайки покрай нея, стреля. Тя трепна и наведе глава. Не можах да видя повече дали падна на земята, или не, защото вниманието ми беше приковано от друго зрелище.

Грамадният бизон беше скочил на крака. Беше вторачил погледа си в Сам Хокинс. Какво мощно животно! Тази огромна глава с валчест череп, широкото чело и двата къси, но дебели и извити нагоре рога, тази гъста и сплъстена грива около врата и гърдите! Високата гърбица придаваше абсолютна завършеност на тази картина на най-първична и груба сила. Да, пред мен беше едно опасно създание! Но неговият вид направо предизвикваше човешкото умение да се премери с тази необуздана животинска мощ.

Дали се бях решил, или още не? И аз не зная. Или може би конят ми се подплаши? Той излетя от храстите и се понесе наляво. Обаче аз го накарах да завие рязко надясно и се втурнах към водача на стадото. Той чу приближаването ми и се обърна към мене. Като ме видя, наведе глава, за да посрещне и коня, и ездача с рогата си. Дочух, че Сам викаше с всичка сила, но няхах никакво време да се обърна към него. Беше невъзможно да изпратя някой куршум в бизона, защото, първо, беше застанал в неудобно положение за стрелба и, второ, конят не ми се подчиняваше. Обхванат от страх, той летеше право към ужасните рога. Бизонът се приготви да набучи коня на рогата си, като отмести задните си крака малко встрани, след което замахна с главата си със страшна сила отдолу нагоре. Като напрегнах всичките си сили, успях да отклоня жребеца малко встрани. Той профуча с грамаден скок покрай задницата на бизона, чиито рога преминаха в този миг само на сантиметри от крака ми. Забелязах, че след скока на коня ми ще се намерим точно в калната локва, където допреди малко бизонът се беше търкалял. Затова извадих краката си от стремената — за мое щастие, — защото конят се подхлъзна и двамата се строполихме на земята. И до ден-днешен ми е непонятно как всичко можа да стане толкова бързо, но в следващия миг се намирах вече изправен край локвата, а ръката ми все още стискаше здраво пушката. Бизонът се беше обърнал към нас и сега се затича към коня с тромави скокове; жребецът се беше току-що изправил и се канеше да побегне. В този момент бизонът беше обърнал страната си към мене и представляваше чудесна цел. Вдигнах пушката. Ето че за първи път тежкия мечкоубиец стоеше пред сериозно изпитание. Още един скок и бизонът вече достигна коня. Натиснах спусъка... бизонът изведнъж се спря; дали го бях улучил добре, или пък се беше уплашил от изстрела, не можах да разбера в момента. Веднага изстрелях и втория куршум. Бизонът вдигна бавно главата си, нададе страхотен рев,, олюля се няколко пъти и рухна на мястото си.

Искаше ми се високо да се разкрещя от радост за тази победа, но имах да върша по-важни неща. Стадото бизони беше избягало отдавна. Конят ми, усетил се свободен, препускаше бясно надясно, докато Сам галопираше по отвъдната страна на долината, преследван от един мъжки бизон, който не беше много по-малък от убития от мене екземпляр.

Необходимо е да се знае, че щом веднъж бизонът е раздразнен, той не оставя на мира противника си, като при това може да си съперничи по бързина с коня. Освен това показва такава смелост, хитрост и издръжливост, каквито никой не би могъл да подозира у него.

И така този бизон следваше конника съвсем по петите. За да му се изплъзне, Сам трябваше да прави най-рисковани завои с коня си, които измориха животното. Той положително нямаше да може дълго време да издържи на това темпо. Необходимо беше бързо да му се помогне. Нямах време да проверя дали моят бизон наистина беше умрял. Бързо заредих двете цеви на мечкоубицеа и се запътих към Сам. Той ме видя. Реши да се приближи към мене и рязко обърна коня си в съответната посока. Но това беше много неразумно, защото по този начин конят се обърна странично към следващия го по петите бизон. Видях как той наведе рогата си. Последва удар и конят заедно с конника полетяха във въздуха, но и когато се строполиха на земята, бизонът продължи да им нанася бесни удари. Сам крещеше за помощ с всички сили. Намирах се вече на около сто и петдесет крачки от тях и не биваше да се бавя нито миг повече. Разбира се, че от по-голяма близост изстрелът щеше да бъде много по-сигурен, но ако още се забавех, това можеше да погуби Сам, а иначе и да не улучех добре, можех поне да се надявам, че ще отклоня чудовището от приятеля си.

Ето защо се спрях, прицелих се зад лявата плешка и стрелях. Бизонът вдигна глава с едно такова движение, като че ли искаше да се ослуша, и бавно се обърна. Тогава ме видя и се затича към мене, но бързината му намаляваше. Това ми позволи да заредя с трескава бързина цевта, с която бях стрелял. Когато свърших тази работа, животното се намираше най-много на тридесетина крачки от мене. Но то не можеше вече да тича. Движенията му бяха само едно бавно препъване. Ала с ниско наведена глава и кръвясали, страшно изцъклени очи то все повече и повече се приближаваше към мен като някоя зла участ, която нищо не бе в състояние да предотврати. Тогава коленичих с едно коляно на земята и вдигнах пушката. Това движение накара бизона да спре и да повдигне малко главата си, за да може по-добре да ме огледа. По този начин двете изпълнени с мъст очи застанаха пред двете цеви на пушката ми. Прицелих се първо в дясното, а след това и в лявото му око — тялото му потрепера кратко и след това великанът се строполи на земята.

Скочих веднага и забързах към Сам. Но това не беше необходимо. Видях го, че вече тича към мене.

— Halloo! — извиках му аз. — Жив ли си? Не си ли ранен сериозно?

— Изобщо не съм ранен — отвърна той. — Само десният хълбок ме боли от падането, а може и да е левият, ако не се лъжа. Не мога да разбера точно.

— А конят ти?

— Загубен е. Още е жив, но бизонът разпра и разкъса цялото му тяло. Трябва да го застреляме, за да съкратим мъките му. Бедното животно. Бизонът мъртъв ли е?

— Надявам се. Да го разгледаме! Убедихме се, че в него нямаше никакъв живот. След това Хокинс пое силно и дълбоко дъх.

— По дяволите, ама че работа ми отвори този стар бивол! Някоя женска би се отнесла много по-нежно към мене. Наистина, от говедото не можеш да очакваш да се отнесе ladylike2 към тебе, хи-хи-хи-хи!

— Но как му дойде глупавата идея да се захване с тебе?

— Ами не видя ли?

— Не.

— След като застрелях женската, се изпречих пред мъжкия. Това, изглежда, го разсърди и той ме взе на мушка. Изпратих му втория куршум от моята Лиди, но, изглежда, че той не поумня от това, защото показва към мен голяма привързаност, която обаче не беше взаимна. Така ме погна, че ми беше невъзможно да заредя отново пушката си. Захвърлих я, защото вече не ми беше полезна, и по този начин освободих ръцете си, за да мога да управлявам по-добре коня, ако не се лъжа. Бедното животно направи всичко, което беше по силите му, но не можа да се спаси.

— Защото ти направи онзи последен, съдбоносен завои. Трябваше да опишеш дъга и така можеше да спасиш коня.

— Да го спася ли? Говориш ми като опитен и възрастен човек. Просто да не очакваш такова нещо от един грийнхорн.

— Pshaw! И грийнхорнът си има положителните страни!

— Вярно, защото ако не беше ти, сега щях да лежа там на земята разкъсан и надупчен като моя кон. Да отидем при него!

Заварихме животното в трагично състояние. Вътрешностите му висяха от разпрания корем. То пръхтеше от болки. Сам донесе захвърлената си пушка, зареди я и го застреля, за да не се мъчи. След това свали оглавника и седлото, като каза:

— Сега сам ще си бъда кон и ще мъкна седлото на гърба си. Ето какво може да ти се случи, когато срещнеш някое говедо.

— А откъде ще си намериш друг кон? — осведомих се аз.

— Това е най-малката ми грижа. Ще си хвана някой, ако не се лъжа, хи-хи-хи-хи.

— Мустанг ли?

— Да. Бизоните са вече тук. Започнали са ежегодното си преселение на юг. Скоро ще видим и мустангите. Знам аз.

— Ще мога ли и аз да присъствам, когато го ловиш?

— Защо не? Нали трябва и това да научиш. Но сега ела! Да разгледаме стария бизон! Може би е още жив. Такъв матусаил не умира така лесно.

Отправихме се към него. Животното беше мъртво. Сега, когато лежеше неподвижно на земята, можеше да се забележат огромните му размери още по-добре. Очите на Сам засноваха между мене и бизона, след което той направи неопишуема физиономия и поклати глава.

— Необяснимо е, свършено необяснимо е! Знаеш ли къде си го улучил? Точно където трябва! Това е един прастар юначага и аз бих премислил десет пъти, преди да се реша така безумно смело да се изправя срещу него. Знаеш ли какво си ти, сър?

— Какво съм?

— Най-лекомисленият човек, който съществува.

— Охо, още никой не ми е казвал такова нещо.

— Е, тогава най-сетне ще го чуеш от мене. Нали ти заповядах да не закачаш бизоните и да се прикриеш. Защо не ме послуша?

— И аз самият не знам.

— Bounce. Правиш нещо, без да помислиш и без основание. Е, това не е ли лекомислие?

— Мисля, че не е. Трябва да е имало някаква основателна причина.

— Тогава трябва да я знаеш.

— Може би тя се крие в това, че ми заповяда, а аз не обичам да изпълнявам заповеди.

— Тъй! А когато някой ти желае доброто и иска да те предпази от някоя опасност, тогава ти, изглежда, даваш мило и драго да се изложиш на тази опасност, а?

— Не съм дошъл на запад, за да бягам от опасностите, които се срещат тук.

— Well! Но ти си още грийнхорн и трябва да внимаваш. А и ако не искаш да ме слушаш, защо беше необходимо да се захващаш тъкмо с това огромно добиче, а не с някоя женска?

— Защото постъпката ми нямаше да бъде кавалерска.

— Кавалерска постъпка! Този грийнхорн иска да играе ролята на кавалер! Грандиозно, ако не се лъжа, хи-хи-хи-хи!

Сам така се разсмя, че трябваше да се хване за корема, след което продължи все още през смях:

— Слушай, сър, за в бъдеще остави настрана това глупаво честолубие! Когато един истински уестман прави нещо, той не пита дали е кавалерско, а дали е полезно.

— Но аз направих нещо полезно.

— Сега ли? Как така?

— Избрах този бизон, защото има много повече месо от една женска.

Той ме гледа известно време в лицето неразбиращо и учудено. После неговата веселост отново взе връх.

— Много повече месо ли? Този млад човек бил застрелял стария бизон заради месото му, хи-хи-хи-хи! Вече ми се струва, че си се съмнявал в смелостта ми, като си ме видял да си избирам женската, така ли е?

— Не, не беше така, въпреки че считам за по-смело да нападнеш някое по-силно животно.

— Само за да ядеш месото на някой стар мъжкар? Ама че си умник, сър. Този бизон има на гърба си сигурно осемнадесет или двадесет години. Състои се от кожа и много кокали, сухожилия и жили. Месото му е твърдо като подметка и няма да може да се дъвче, дори и ако се пече или вари няколко дни.

Всеки опитен уестман ще предпочете женската пред мъжкия бизон, защото месото ѝ е по-нежно и по-сочно. Ето на, пак виждаш какъв грийнхорн си само. Нямах време да гледам какво правиш. Как протече лекомисленото ти нападение над бизона?

Разказах му случката. Когато свърших, той ме огледа учудено, поклати отново глава и накрая ме подкани:

— Върви и доведи коня си! Ще ни трябва да носи месото, което ще вземем с нас.

Изпълних нареждането му. Откровено казано, чувствах се разочарован от държанието му. Беше изслушал разказа ми, без да каже нито една дума. А аз си мислех, че бях заслужил поне мънищко признание. Вместо това той веднага ме отпрати да доведе коня си. Но не му се разсърдих. Да, дори бях радостен, че поне не ме укори заради изстрелите в очите на бизона, които бяха в разрез с всякакви ловджийски правила.

Когато доведох коня си, Сам бе клекнал до убитата от него женска, вече беше майсторски одрал кожата на един от бутоните ѝ и сега вадеше филето.

— Така — каза той, — от това ще направим довечера такова печено, каквото отдавна не сме яли. Филето ще натоварим заедно с оглавника и седлото на коня ти. То е само за тебе, за Дик, Уил и мене. Ако другите искат да ядат месо, нека дойдат тук и си вземат.

— Ако междувременно не го изядат лешоядите и другите диви животни.

— Ама че си бил умен! — подигра се той. — Ясно е, че ще покрием бизоните с клони, които ще затиснем с камъни. Тогава само някоя мечка или друг едър хищник ще може да се добере до месото.

И така ние отрязвахме дебели клони от близкия храсталак и довякохме тежки камъни.

Покрихме с тях женския бизон, след което натоварихме моя кон.

— А какво ще стане с бизона? — попитах аз.

— С този ли? Е, какво да става?

— Нищо ли не можем да използваме от него!

— Абсолютно нищо.

— Дори и кожата ли?

— Ти да не си кожан? Аз не съм!

— Но съм чел, че кожата на убитите бизони се складират и съхраняват в добре закрити ями.

— Тъй ли, и това ли си чел? Е, щом си го чел, трябва да е вярно, понеже всичко, което хората четат за Дивия Запад, е вярно, непоклонимо вярно, хи-хи-хи-хи! Наистина има уестмани, които убиват тези животни заради кожата им. И аз съм го правил. Но сега и дума не може да става за подобно нещо. Да мъкнем тази тежка кожа — това няма да го бъде.

3. Диви мустанги

Ние потеглихме и въпреки че трябваше да вървим пеша, пристигнахме след половин час в лагера, защото той не беше много далеч от долината, където убих първите два бизона в живота си.

Тъй като се появихме пеша и без коня на Сам, предизвикахме в лагера учудване. Попитаха ни за причините.

— Бяхме на лов за бизони и един от тях разпра корема на коня ми — отговори Сам Хокинс.

— Бизони са ловували, бизони, бизони! — чуваше се отвсякъде. — Но къде, къде?

— На почти половин час път оттука. Донесохме си филето. Можете да вземете останалото месо.

— Ще го вземем, да, ще го вземем! — извика Ратлър, който се държеше така, сякаш между него и мене не беше се случило нищо. — Къде се намира мястото?

— Тръгнете по следите ни и ще го намерите! Имате очи, ако не се лъжа!

— Колко глави беше стадото?

— Двадесет.

— А колко убихте?

— Една женска.

— Само толкова? А къде отидоха другите?

— Избягаха. Можете да ги потърсите. Не ме интересувахе накъде искат да се разходят, затова не ги и попитах, хи-хи-хи-хи!

— Но само една женска! Двама ловци да застрелят от двадесет бизона само един! — обади се някой презрително.

— Е, ако можеш, ще се проявиш по-добре, сър! На наше място вероятно щеше да убиеш и двадесетте бизона, а може би и още няколко. Впрочем, ако отидеш там, ще намериш още два стари, около двадесетгодишни бизона, които бяха застреляни от този млад джентълмен.

— Стари бизони! — извикаха наоколо. — Да стреляш по двадесетгодишни мъжкар! Трябва да си страшен грийнхорн, за да извършиш подобна глупост!

— Смейте му се, мешърс, нямам нищо против, но разгледайте двата мъжкара добре! Мога да ви кажа, че той ми спаси живота.

— Живота ли? Как така?

Всички бяха нетърпеливи да чуят приключенията ни. Но Сам отказа да разказва.

— Сега не ми се ще да говоря за това. Нека той сам ви разкаже случилото се, ако смятате, че е много умно да прибирате месото по тъмно!

Той имаше право. Слънцето беше слязло ниско над хоризонта и скоро щеше да се свечери. Тъй като другите можеха лесно да си представят, че едва ли ще имам желание да разказвам нашите приключения, всички се качиха на конете си и препуснаха. Казвам «всички», защото никой не искаше да остане. Помежду им нямаше никакво доверие. При почтени ловци, между които царят приятелски отношения, застреляният от някого дивеч принадлежи на всички. Но при тези хора тук липсваше всякакъв дух на солидарност. Когато се върнаха, разбрах, че са се нахвърлили върху бизона като диваци и с разпавии и псувни всеки от тях се е стремил да докопа с ножа си някое по-хубаво и по-голямо парче месо.

Докато ги нямаше, ние свалихме от коня ми филето и седлото, а аз отведох животното настрана, за да го освободя от оглавника и да го завържа. Извърших тези неща бавно и междувременно Сам получи възможност да разкаже на Стоун и Паркър нашето приключение. Между тях и мене се намираше палатката и те не можах да ме видят, когато отново се приближих към тях. Вече бях почти достигнал палатката, когато чух гласа на Сам:

— Можете да ми вярвате; беше така, както ви казвам: този юнак се залови с най-едрия и най-силен бизон и го застреля като някой стар и опитен ловец на бизони! Наистина аз се престорих, че взимам всичко това за лекомислие и му се накарах здравата. Но знам що за човек е всъщност той.

— И аз знам — обади се Стоун, по-възрастният и по-улегнал от другите двама ловци. — От него ще стане славен уестман.

— И то много скоро — чух да казва Паркър, който винаги обичаше да се намесва.

— Yes — потвърди Хокинс. — Знаете ли, джентс, той е роден за това, наистина е роден за уестман. А и физическата му сила! Не изтегли ли вчера съвсем сам нашата тежка волска кола? Камък да стисне, вода ще пусне! Но ще ми обещаете ли едно нещо?

— Какво? — попита Паркър.

— Не му казвайте нашето мнение за него!

— Защо?

— Защото може да му се завърти главата.

— О, не!

— О, да! Той наистина е скромен човек и не е проявявал признаци на високомерие, но може да се промени. Винаги ще сбъркате, щом започнете да хвалите някого. Така е възможно да поразите и най-добрите му заложби. Можете спокойно да си го наричате грийнхорн. И той си е такъв, защото дори и да притежава всички необходими качества за един добър уестман, то те още не са усъвършенствани; трябва още много да се учи и упражнява.

— А ти поне благодари ли му, че ти е спасил живота?

— И през ум не ми е минало!

— Така ли? Но какво ще си помисли за теб?

— Все ми е едно какво мисли за мене, хич не ме интересува, ако не се лъжа. Естествено, че ще ме помисли за някои неблагодарник. Но това е второстепенна работа. Важното е да не се възгордее, ами да си остане такъв, какъвто си е. А, разбира се, че най-много ми се искаше да го прегърна и разцелувам.

— Пфу! — извика Стоун, който прекъсна Сам нарочно тъкмо на това място. — Ти и целуване! Човек би могъл да рискува все пак и да те прегърне, но да те целува, не!

— Така ли? Нима не може? Защо? — попита дребосъкът Сам.

— Защо ли? — обади се Уил Паркър вместо Дик Стоун. — Ами ти, старий Сам, държал ли си някога в ръката си огледало или поне оглеждал ли си в някои тихи води чаровния си образ?

Това лице, тази брада и този нос! Човече, онзи, на когото би могла да хрумне налудничавата мисъл да приближи устните си към мястото, където би трябвало да се намират твоите устни, трябва да е слънчасал или пък да е откачил.

— Тъй! Аха! Хмм! Това звучи много дружелюбно от твоя страна — изръмжа Сам. — Значи съм грозен! А ти? За какво се мислиш? Да не би да си красавец? Хич не се залъгвай! Давам ти честната си дума, че ако двамата се явим на конкурс по красота, аз ще спечеля първата награда, а ти ще останеш с пръст в устата, хи-хи-хи-хи! Но не за това беше думата. Говорехме за нашия грийнхорн. Не съм му благодарил, няма и да го направя. Но след като опечем филето, той ще получи най-хубавото и сочно парче. Сам ще му го отреже. Заслужил си го е. А знаете ли какво ще правя утре?

— Какво? — попита Стоун.

— Ще го зарадвам много. Ще му разреша да хване мустанг.

— Ще ходиш на лов за мустанги?

— Да. Нали ми трябва нов кон. За утрешния лов ще ми дадеш назаем твоя кон, драги Дик. Тъй като днес се появиха бизоните, ще дойдат и мустангите. Мисля, че ще е необходимо само да отида до прерията, която измервахме онзи ден и където отбелязахме пътя на линията. Там сигурно ще има мустанги, щом животните достигнат изобщо тукашната географска ширина. Не слушах по-нататък, а се върнах малко назад и прекосих едни храсталаци, за да се приближа към ловците от другата страна. Не биваше да разберат, че съм научил онова, което не трябваше да знам.

Беше запален огън, край който бяха забити в земята два чаталести клона. Те образуваха подпорите за шиша, издялан от дебел и прав клон. Тримата ловци закрепиха на него цялото филе, след което Сам Хокинс се залови да обръща шиша, нещо, което той вършеше с бавни движения и голямо умение. Тайно се наслаждавах на блаженството, изписало се по лицето му. Когато другите се върнаха с останалото месо, последваха нашия пример, като запалиха още няколко огъня. Естествено, не всичко премина при тях спокойно и мирно както при нас. Тъй като всеки от тях искаше отделно да си опече месото, оказа се, че няма да има място за всички; ето защо те трябваше да изядат месото полусуrowо.

Действително, аз получих най-хубавото парче. То тежеше може би около три пфунда¹ и го издох цялото. Нека не бъда смятан за някоя лакомия. Напротив, винаги съм ял по-малко от другите при дадени обстоятелства. Но човек, който не знае или сам не е преживял това, никога няма да повярва какви огромни количества месо трябва да погълне един уестман и може да погълне, ако иска да издържи на онзи живот.

Добре е известно, че човек се нуждае за изхранването си както от неорганични вещества, така и от определено количество белтъчини и въглехидрати, които успява да си набави доволно в необходимото съотношение, когато живее в населени места. Но уестманът, който месеци наред не вижда никакво населено място, живее само от месо, а то съдържа малко въглехидрати. Следователно той трябва да яде големи количества от него, за да набави на тялото си необходимите въглехидрати. Обилното количество белтъчини, които поглъща, се изразходват от организма му много лесно при постоянните физически напрежения. Виждал съм как един стар трапер поглъща наведнъж осем пфунда месо и след като го попитах дали се е наситил, той ми отговори с усмивка:

— Сигурно съм се наситил, защото нямам нищо повече за ядене. Но ако искаш да ми дадеш парче от твоето месо, няма да има нужда да чакаш дълго, за да видиш как ще изчезне.

Докато ядяха, «уестманите» разговаряха за нашия лов. Успях да дочуя, че те имаха вече съвсем друга представа за «глупостта», която бях извършил.

На сутринта започнах да се приготвям за работа. Тогава Сам се приближи към мене и ми каза:

— Я си остави инструментите на спокойствие, сър! Ще правим нещо друго, по-приятно.

— Какво имаш предвид?

— Ще разбереш. Пригответи си коня! Тръгваме!

— Ще се разхождаме ли? Тогава работата има предимство!

— Pshaw! И без това се мъчиш достатъчно. Впрочем струва ми се, че ще можем да се върнем до обед. Тогава нямам нищо против да измерваш и изчисляваш колкото си искаш.

Обадих се на Банкрофт и после потеглихме. Докато яздехме, Сам държеше в тайна нашата цел, а и аз се правех, че не зная намеренията му. Движехме се по вече измереното разстояние назад,

докато стигнахме до прерията, за която вчера Сам беше споменал в разговора си със Стоун и Паркър.

Тя беше широка може би около две английски мили, а дължината ѝ бе двойно по-голяма; наоколо беше обградена с гористи възвишения. Пресичаше я поток, чиято влага беше достатъчна да осигури растежа на сочна трева. Откъм север пътят към прерията водеше между две планини, а на юг тя завършваше в долина, която продължаваше по-нататък в южна посока. След като излязохме от прерията, Сам се спря и я огледа изпитателно. После продължихме да яздим на север, покрай потока. Изведнъж Сам извика и дръпна юздите на коня си, който беше заел от Дик Стоун;

слезе на земята, прескочи потока и се отправи към едно място, където тревата беше изпомачкана. Огледа земята наоколо, върна се, качи се пак на седлото и подкара отново коня си, но не както досега в северна посока, а зави под прав ъгъл, така че след кратко време стигнахме до западния край на прерията. Тук той отново слезе от коня и го остави да пасе, но преди това грижливо му спъна краката. Откакто беше виждал следите, сам не беше проронил нито дума, но брадатото му лице беше огряно от доволна усмивка, също както слънцето огрява някоя гориста местност. Сега той ме подкани:

— Сър, слизай от седлото и връзвай краката на коня си! Ще чакаме тук.

— Защо да го връзвам? — попитах аз, въпреки че много добре знаех причината.

— Защото иначе лесно можеш да го загубиш. Много пъти съм виждал как при подобни случаи конете избягват и не се връщат.

— При какви случаи?

— Не се ли досещаш?

— Хмм!

— Хайде, отгатни!

— Мустанги?

— Откъде се сети? — попита ме той, като ми отправи бърз и учуден поглед.

— Чел съм, че питомните коне често побягват заедно с дивите мустанги, ако не са вързани здраво.

— Да те вземат дяволите! Всичко си чел и човек едва ли може някога да те изненада с нещо.

Хвала на хората, които изобщо не могат да четат!

— Ти си искал да ме изненадаш?

— Разбира се.

— С лов на мустанги?

— Да! А ти позна вече с твоите глупави книги. И така слушай: мустангите са били вече тук! . — Това там техните следи ли бяха?

— Да. Вчера са минали оттук. Но е бил само авангардът, разбираш ли, нещо като разузнавачи. Трябва да ти кажа, че тези животни са извънредно умни. Винаги изпращат малки групи напред и настрани. Имат си офицери, също както във войската, а главният им предводител е винаги някой опитен, силен и храбър жребец. И когато пасат или се придвижват, стадото винаги е заобиколено от жребците. След тях следват кобилите, а в средата на стадото се намират жребчетата. Много пъти съм ти описвал как се лови мустанг с ласо. Запомнил ли си всичко?

— Разбира се.

— Искаш ли да хванеш някой мустанг?

— Да.

— Тогава ще имаш тази възможност до обяд, сър.

— Благодаря! Не мисля да се възползвам от нея.

— Така ли? Behold! Защо не?

— Защото нямам нужда от кон.

— Но един уестман никога не пита дали има нужда от кон, или не!

— Тогава той съвсем не прилича на добрия уестман, какъвто си го представям аз. Нали вчера ти разказваше за «ловците на мърша» — бели ловци, които масово избиват бизоните, без да използват месото им. Нарече го голям грях спрямо животните и индианците, защото последните остават така без препитание. Нали сам каза, че същото ставало и с конете. Аз ти давам право и ето защо не трябва да се чудиш, че постъпвам сега така. Не искам да отнема свободата на никой от тези прекрасни мустанги, без да имам извинението, че се нуждая от кон.

— Добре го рече, много добре — кимна Сам. — Но кой е казал, че трябва да отнемеш свободата на мустанга? Упражнявал си се в хвърляне на ласо и сега само ще се опиташ. Искам да видя дали ще издържиш изпита. Ясно ли е?

— Това е нещо друго. Е, тогава ще участвам.

— Добре. Аз, разбира се, ще се заловя напълно сериозно с тази работа. Нуждая се от кон и ще си го набавя. Често съм ти казвал и пак ти повтарям: дръж се здраво в седлото и накарай коня да се запъне с предните си крака в онзи миг, когато ласото се изпъне и последва силното дръпване. Ако не сториш това навреме, ще се намериш на земята, а мустангът ще ти отвлече коня заедно с ласото. Тогава ще останеш без кон и ще преминеш като мене в пехотата, хи-хи-хи-хи!

Той се канеше да продължи да говори, но замлъкна и посочи с ръка към двете планини на север от прерията, за които споменах вече. Там се появи един-единствен кон без ездач. Той се движеше бавно напред, без да пасе, като обръщаше рязко главата си ту на една, ту на друга страна и поемаше дълбоко въздух през ноздрите си.

— Виждаш ли го? — прошепна Сам. От възбуждение той заговори съвсем тихо, въпреки че беше невъзможно животното да ни чуе. — Не ти ли казах, че ще дойдат? Това е разузнавач, който е избързал напред, за да провери дали е безопасно наоколо. Хитър жребец! Как само се оглежда и души на всички посоки! Но няма да ни усети, защото вятърът духа срещу нас. Затова избрах това място.

Сега мустангът се затича в тръс. Първо се насочи право напред, след това надясно, после наляво и най-накрая се обърна и изчезна в посоката, откъдето се беше появил.

— Видя ли какво направи? — попита Сам. — Колко умно се държеше и как използваше всеки храст като прикритие, за да не бъде забелязан! Едва ли някой индиански съгледвач би се справил по-добре със задачата си.

— Прав си. Направо съм учуден.

— Сега се върна, за да съобщи на четирикракия си генерал, че въздухът е чист. Само че се е излъгал, хи-хи-хи-хи! Обзалагам се, че най-много след десетина минути ще се появят.

Внимавай! Знаеш ли какво ще направим?

— Какво?

— Веднага ще препуснеш към мястото, откъдето те ще излязат от прерията — на юг, — и там ще чакаш! Аз обаче ще се промъкна близо до мястото, откъдето ще се появят в прерията, и ще се скрия в гората. Когато стадото се зададе, ще го пропусна да мине покрай мене и след това ще го погна. Мустангите ще се втурнат към тебе. Тогава ще им се покажеш! Те ще се върнат обратно. Така ще ги гоним насам-натам между нас, докато си изберем два от най-хубавите коне. Тях ще уловим. После ще си запазя по-добрия, а другия ще пуснем на свобода. Съгласен ли си?

— Как може да ме питаш? Аз не разбирам нищо от лов на мустанги, а ти си майстор в тази работа, следователно трябва само да изпълнявам указанията ти.

— Well, имаш право. Обяздвал съм много диви мустанги, на които съм прекършвал волята, и с право мога да кажа, че с думата «майстор» ти не каза нищо глупаво. Тръгвай, защото времето минава, а ние още не сме по местата си!

Отново се метнахме на конете и потеглихме в различни посоки — той на север, а аз на юг — докато стигнах до мястото, откъдето бяхме навлезли в прерията. Имах голямо желание да се освободя временно от тежкия мечкоубиец, защото само щеше да затруднява движенията ми. Обаче бях чел и чувал, че предпазливият уестман се разделя с пушката си само тогава, когато е съвсем сигурен, че нищо не го застрашава и тя няма да му потрябва. Но сега не беше така. Всеки момент бе възможно да се появи някой индианец или някакво хищно животно. Затова сепогрижих само да стегна по-добре ремъка, на който висеше «старото оръдие», за да не може да ме удари.

Зачаках появяването на конете с нетърпение. Бях се спрял между първите дървета на гората, където свършваше прерията. Завързах единия край на ласото за специалния издатък на седлото, след което го навих цялото и го поставих готово пред мен — необходимо беше само да си протегна ръката.

Противоположният край на прерията беше толкова далече, че не можех да видя мустангите веднага при тяхното появяване. Щях да ги забележа едва тогава, когато Сам ги подгонеше към мен. Нямаше и четвърт час, откакто бях зачакал на това място, и ето че забележах как в долната част на прерията се появиха множество тъмни точки, които започнаха да нарастват бързо, като се приближаваха към мене. Отначало бяха големи колкото врабчета, после като котки, като

кучета, телета, докато най-после се приближиха дотолкова, че ги видях в естествената им големина. Бяха мустангите, които препускаха към мене в див галоп.

Каква гледка представляваха тези великолепни животни! Гривите им се вееха около вратовете, а опашките им се развяваха като рицарски пера на силен вятър. Най-много да бяха триста глави, но цялата земя трепереше под ударите на копитата им. Пред всички летеше бял жребец, едно великолепно създание, което всеки би имал желание да улови. Но на никой прериен ловец не би му хрумвало да язди бял кон. Едно животно с толкова светъл цвят би го издавало на всичките му неприятели още отдалече.

Сега вече беше време да им се покажа. Излязох изпод дърветата на открито и резултатът се забеляза веднага: белият водач рязко се спря, като че ли беше улучен от куршум. Стадото се стъписа. Разнесе се силно, страховито пръхтене; след това бе издадена заповед: целият ескадрон обратно! Белият жребец бързо се озова откъм другата страна и поведе животните с шеметна бързина натам, откъдето бяха дошли.

Последвах ги бавно. Нямаше защо да бързам, защото бях сигурен, че Сам Хокинс отново ще ги подгони към мене. При това се опитвах да си разясня едно обстоятелство, което ми беше направило впечатление. Макар конете да бяха спрели пред мене само за миг, все пак ми се беше сторило, че между тях има и едно муле. Може би се заблуждавах, но ми се струваше, че го видях доста добре. Втория път трябваше да внимавам повече. Мулето препускаше в първата редица, непосредствено след водача. Следователно конете не само че го признаваха за равностойно на тях, но то се ползваше и с особен авторитет.

След известно време стадото отново се появи пред мене, но като ме забеляза, свърна пак обратно. Това се повтори още веднъж и аз забелязах, че не се бях излъгал. Между конете имаше едно муле, светлокафяво муле с две малко по-тъмни ивици на гърба. То ми направи особено добро впечатление и въпреки голямата си глава и дълги уши беше красиво животно. Мулетата са по-непретенциозни от конете, имат по-сигурна походка и когато минават покрай пропасти, не им се завива свят. Това са преимущества, които накланят везните в тяхна полза. Вярно е, че се инатят понякога. Виждал съм мулета, които предпочитат да ги пребият от бой, отколкото да направят една крачка напред, въпреки че на гърба си нямат никакъв товар и пътят пред тях е чудесен. Те просто не желаят да вървят. Моите макар и кратки наблюдения ми показаха, че това муле има горещ темперамент и ми се стори, че погледът му беше по-ясен и по-умен, отколкото на останалите коне. Реших да го хвана. Можеше да се предположи, че при преминаването на дивото стадо то беше избягало от собственика си и останало при мустангите.

Ето че Сам отново подгони стадото към мене. Толкова се бяхме приближили вече един към друг, че го виждах съвсем ясно. Сега мустангите не можеха да избягат нито напред, нито назад. Те се втурнаха настрани. Последвахме ги. Стадото се раздели и аз забелязах, че мулето остана в главното ядро. Галопираше редом с белия жребец. Препуснах подир тази част от стадото и, изглежда, че и Сам беше взел същото решение.

— Да ги обградим, аз отляво, ти отдясно! — извика ми той.

Пришпорихме конете си и не само че не изостаняхме от мустангите, но започнахме и да ги наближаваме толкова бързо, че ги застигнахме, преди да се доберат до гората. Но те не навлязоха в нея. Обърнаха се назад и се опитаха да минат между нас. За да им попречим, ние препуснахме бързо един срещу друг. Тогава те се разпръснаха на всички страни като кокошки, над които се е спуснал ястреб. Белият жребец и мулето префучаха сами между нас. Ние ги подгонихме. Сам, който вече размахваше ласото над главата си, ми извика:

— Пак се прояви като грийнхорн! Ще си останеш вечно такъв!

— Защо?

— Защото си решил да уловиш белия мустанг. А това може да направи само един грийнхорн, хи-хи-хи-хи!

Отговорих му, но не можа да ме чуе, защото тропотът на конските копита заглуши думите ми. Значи той си мислеше, че имам намерение да хвана белия мустанг. Е, нека бъде така! Оставих му мулето и свих настрани, където мустангите препускаха един през друг най-безразборно и пръхтяха уплашено. Сам се беше приближил вече доста до мулето и хвърли ласото. Клупът не пропусна целта и обхвана врата му. Сега Сам трябваше да спре и да обърне рязко коня си назад, както преди това толкова грижливо ми беше обяснил, за да може да устои на рязкото дръпване, което щеше да последва след разгъването и изпъването на ласото. И той извърши всичко това, само че с една секунда закъснение. Конят му още не се беше обърнал напълно и не беше

запънал предните си крака, когато последва силното дръпване. Сам Хокинс полетя във въздуха и като направи едно великолепно салто, падна далече на земята. Конят му, който също беше паднал на земята, се изправи бързо и препусна. Така ласото се разхлаби и мулето, което беше останало на краката си, успя да си поеме дъх и да се съвземе. То също препусна, като повлече след себе си и коня на Сам, защото ласото беше вързано за седлото му.

Веднага се отправих към Сам, за да видя дали не се беше наранил. Той обаче скочи на крака и извика уплашено:

— Zounds! Мулето ще ми избяга заедно с крантата на Дик Стоун, без дори да ми кажат «сбогом», ако не се лъжа!

— Нарани ли се?

— Не. Слизай бързо от коня и ми го дай! Трябва да догоня двамата бегълци. Бързо!

— Нямам такова намерение! — отказах му аз. — Може пак да направиш някое салто, а тогава и двата коня ще отидат по дяволите.

При тези думи аз подкарах моя жребец и препуснах след мулето. То се беше отдалечило вече значително, но в този момент между двете животни възникна разногласие: едното искаше да продължи в една посока, а другото в друга. Така те се забавиха на едно място, понеже бяха свързани с ласото. Ето защо ги настигнах скоро. Нямах никакво намерение да използвам моето ласо, а като сграбчих здраво ласото, което свързваше двете животни, започнах да го увивам около ръката си; сега бях вече сигурен, че ще успея да укротя мулето. Отначало не му попречих да препуска по-нататък, като самият го следвах с двата коня по петите. Но постепенно започнах да придърпвам ласото все повече и повече, при което клупът около врата на животното започна да се стяга все по-силно. Вече можех горе-долу да го направлявам. Чрез привидно отпускане на ласото успях да го накарам да опише дъга и да се върне към мястото, където стоеше Сам Хокинс. Но там изведнъж затегнах клупа толкова силно, че мулето не можеше да си поеме дъх и падна на земята.

— Дръж здраво ласото, докато пипна този дявол, а после го пусни! — извика ми Сам.

С няколко скока той се озова до самото животно, въпреки че то, лежейки на земята, риташе с краката си на всички посоки.

— Хайде! — извика той.

Отвързах най-напред ласото от коня на Дик Стоун, а после пуснах ремъка на земята. Сега мулето успя да си поеме дъх и скочи на крака. Но Сам бързо се беше озовал на гърба му. То остана няколко секунди неподвижно, като че ли се беше вкаменило от страх. Изведнъж започна да се изправя на задните си крака и да хвърля къч. След това направи страничен скок във въздуха едновременно с четирите си крака и се изгърби като котка, ала малкият Сам седеше здраво на гърба му.

— Няма да ме свали! — извика ми той. — Сега ще опита последното средство и ще ме отнесе нанякъде в бесен галоп. Чакай ме тука! Ще го върна опитомено, ако не се лъжа.

Но Сам се беше излъгал. Животното изобщо не побягна с него, а се хвърли изненадващо на земята и започна да се търкаля. Така можеше да счупи всички ребра на дребния ловец. Той трябваше да слезе от седлото. Скочих на земята, сграбчих влачещото се ласо и бързо го преметнах два пъти около дебелиите корени на близките храсти. Мулето се беше освободило вече от ездача си и скочи на крака. Понечи да се втурне напред, но корените се оказаха достатъчно здрави. Ласото се изпъна и примката се стегна силно. Животното се строполи отново на земята.

Сам Хокинс беше отстъпил настрана и опипваше ребрата и бедрата си с една такава физиономия, сякаш беше ял мармалад с кисело зеле. Той изруга:

— Пусни го този звяр да си върви! Никой не може да го обуздае, ако не се лъжа.

— Хайде де! Не ми се иска да ме засрами някакво си муле, чийто баща е бил магаре. Ще трябва да се научи на подчинение. Внимавай!

Размотах ласото от корените и застанах над животното с широко разтворени крака. Щом почувства разхлабването на примката, то скочи на краката си. Сега всичко зависеше от силата на бедрата, а в това бях положително по-як от дребния Сам. Конското ребро трябва да се огъне под натиска на бедрата на ездача. По такъв начин вътрешните органи се притискат, а това всява смъртен страх у коня. Докато мулето се опитваше да се отърве от мене със същите средства, които приложи и срещу Сам, аз събрах ласото, което висеше на врата му и се влачеше по земята, навих го и го хванах здраво в ръката си малко зад примката. Щом забележех, че

животното се кани да се хвърли на земята, за да се отъркаля, аз веднага стягах примката. По този начин, както и с притискането на бедрата, успях да го задържа на крака. Борбата беше много ожесточена — физическа сила срещу физическа сила. Започнах да се потя с всички пори, но мулето се изпоти още повече. Потта се стичаше по тялото му, а от муцуната му падаха големи парцали пяна. Движенията му ставаха все по-слаби и неконтролирани. Неговото бясно пръхтене премина постепенно в късо кашляне. Най-сетне то се строполи под мен на земята, не нарочно, а защото бе напуснато и от последните си сили. Остана да лежи неподвижно и с изцъклени очи. Поех си дълбоко въздух. Имах чувството, че всичките ми стави и сухожилия са разкъсани.

— Heavens! , ама що за човек си ти бе! — извика Сам. — Имаш повече сили от животното! Ако можеше да си видиш физиономията, щеше да се уплашиш!

— Вярвам ти.

— Очите ти са изскочили навън. Устните ти са се подули, а страните ти са буквално сини!

— Това е така, понеже съм грийнхорн и не позволих да ме хвърлят на земята. А пък други, майстори в лова на мустанги, се оставят да ги смъкнат на тревата, като преди туй закачат собствения си кон за подгоненото муле и го изпратят на разходка.

Сам направи още по-печална физиономия и се замоли с плачевен глас:

— Не говори за това, сър! Аз ти казвам, че такава нещо може да се случи и на най-добрия ловец. Ти имаше вчера и днес два добри дни.

— Надявам се да преживея още много такива дни. Но затова пък те бяха толкова по-лоши за тебе. В какво положение са ребрата и другите ти кокалчета?

— Не знам. После ще гледам да си ги събера и преброя, нека само се почувствам по-добре. Сега костите по цялото ми тяло са се раздрънкали. Такъв звяр не съм имал още между краката си! Надявам се да му дойде акълът в главата.

— Дошъл му е вече. Виж колко е изтощено, просто да го съжалиш! нека му поставим седлото и юздите. Ще го яздиш на връщане.

— Пак ще започне да се инати.

— И през ум няма да му мине. Беше му предостатъчно. То е умно добиче и ще бъдеш щастлив, че си хванал тъкмо него.

— Да, и аз мисля така. От самото начало си бях избрал мулето. Но ти беше хвърлил око на белия жребец, което беше много голяма глупост.

— А откъде си толкова сигурен?

— Разбира се, че беше глупост!

— Нямам предвид това, а те питам, откъде си толкова сигурен, че исках да хвана белия мустанг?

— Ами че какво друго искаше да хванеш?

— Също мулето.

— Така ли?

— Да. Въпреки че съм грийнхорн, все пак знам, че белият кон не върши никаква работа на уестмана. А мулето ми хареса веднага щом го видях.

— Да, не може да се отрече, че разбираш от коне.

— Бих искал и от хора да разбирам също така добре, скъпи Сам! Но хайде, ела ми помогни да изправим животното на крака!

Помогнахме на мулето да се изправи. То застана неподвижно, а краката му силно трепереха. Когато му сложихме седлото и юздите, не оказа никаква съпротива. А щом Сам го яхна, то се подчини на юздите с готовност, като показва тънко развитото чувство на обяден кон.

— Имало си е вече господар — обади се малкият Сам — и той трябва да е бил добър ездач.

Сигурно му е избягало. Знаеш ли как ще го нарека?

— Как?

— Мери. Веднъж преди години имах муле, което се казваше Мери, и сега няма защо да се измъчвам да измислям друго име.

— И така, мулето Мери и пушката Лиди!

— Да. Две прекрасни имена. Нали? А сега искам да те помоля за една голяма услуга.

— С удоволствие. Каква е тя?

— Не приказвай за това, което стана тук! Ще ти се отплатя някога щедро.

— Глупости. Не е необходимо отплащане за нещо, което се разбира от само себе си.

— В този случай е необходимо. Не ми се ще да чуя кикота на онази банда в лагера, когато разберат по какъв начин Сам Хокинс се е сдобил с новата си прекрасна Мери! Това би било върховно удоволствие за тях. Ако си държиш устата, аз ще...

— Моля те, млъкни! — прекъснах го аз. — Няма смисъл повече да приказваме за това, излишно е. Ти си мой учител и приятел. Струва ми се, че не е необходимо да казвам нещо повече.

При тези думи малките му хитри очички се навлажниха и той извика въодушевено:

— Да, аз съм твой приятел и само ако знаех, че ще ме дариш поне с малко благосклонност, това би доставило на старото ми сърце голяма, искрена радост и блаженство.

Аз му подадох ръката си.

— Мога да ти доставя тази радост, скъпи Сам. Можеш да бъдеш сигурен, че те обичам, обичам те като ... като ... е, така, почти като някой много добър чичо. Това достатъчно ли ти е?

— Напълно, сър, напълно! Толкова съм възхитен от чувството, че ми се иска веднага да ти създам и аз една радост. Каж ми, какво трябва да направя! Трябва ли... трябва ли... да речем например да изям новата Мери пред очите ти с копитата и опашката? Или да...

— Спри! — изсмях се аз. — Достатъчно услуги си ми направил вече, а се надявам, че в бъдеще мога да очаквам други от тебе. Затова остави на първо време Мери жива и давай да се връщаме по-скоро в лагера! Искам да поработя.

— Да работиш ли? Но ти и тука поработи, защото ако и това не беше работа, тогава не знам на кое викаш работа.

Завързах коня на Дик Стоун с ласото зад моя кон и потеглихме. Мустангите бяха изчезнали отдавна. Мулето се подчиняваше охотно на ездача си и Сам извика радостно:

— Тя има школовка тази Мери, има много добра школовка! С всяка измината крачка чувствам, че от днес нататък ще имам вече чудесен кон. Тя си спомня сега всичко онова, което е знаела някога и което после е забравила при мустангите. Дано освен темперамента си да умее и да се привързва към господаря си.

— Ако ѝ липсва това качество, тя може да го придобие. Все още е достатъчно млада.

— На колко ли години може да е, как мислиш?

— Не повече от пет.

— И аз съм на това мнение. После ще я разгледам по-подробно и ще видя дали имаме право.

Мулето го дължа само на тебе. Това бяха два лоши дни за мене, много лоши, но за тебе бяха славни дни. Беше ли си представял, че ще се запознаеш така бързо едно след друго и с лова на бизони, и с лова на мустанги?

— Защо не? Тук, на Запад, човек трябва да е готов на всичко. Надявам се, че ще се запозная и с друг вид лов.

— Хмм, да. Пожелавам ти да приключваш лова си винаги като вчера и днес. Но особено вчера животът ти висеше на косъм. Реши да рискуваш твърде много. Не трябва никога да забравяш, че си грийнхорн. За в бъдеще внимавай повече и не поемай излишни рискове. Ловът на бизони е извънредно опасен. Само ловът на едно-единствено друго животно е по-опасен от него.

— Кое е то?

— Мечката.

— Сигурно нямаш предвид черната мечка с жълтата муцуна.

— Барибала ли? Не. Тя е добродушно и миролюбиво създание, което може да се научи да глади пране и да плете. Не, имам предвид мечката гризли, сивата мечка на Скалистите планини. Нали всичко си чел, чел ли си и за нея?

— Да.

— Тогава трябва да се радваш, ако не я видиш никога! Когато се изправи, тя е далеч по-висока от два метра. Само с едно-единствено стискане на челюстите си може да превърне главата ти на каша, а когато някой я нападне и раздразни, тя не мирясва, докато не разкъса и не унищожи противника си.

— Или противникът ѝ нея!

— Охо! Ето, виждаш ли, отново се проявява голямото ти лекомислие! Говориш за страшната и непобедима сива мечка с такова пренебрежение, като че ли става въпрос за малката безобидна миеща мечка.

— Не е така. Дори и не мисля да я подценявам; но във всеки случай не е непобедима, както казваш ти. Никой хищник не е непобедим — и гризли не е.

— Сигурно и това си го чел някъде, а?

— Да.

— Хмм! Мисля, че книгите, които си чел, са виновни за лекомислието ти. А иначе си съвсем разумен човек, ако не се лъжа. Струва ми се, че си в състояние да тръгнеш срещу някоя сива мечка също както вчера срещу бизоните.

— Ако нямам друг изход — да.

— Нямам друг изход! Глупости! Какво искаш да кажеш с тези думи? Всеки човек намира някакъв изход, стига да иска!

— Икаш да кажеш, че може да избяга, ако е страхлив. Нали това искаше да кажеш?

— Да, но тук не може да става въпрос за страх. Ако избягаш от гризли, не значи, че си страхлив. Напротив, нападнеш ли я, това е направо самоубийство.

— Тук се различават схващанията ни. Ако мечката ме изненада и не ми остави време да избягам, тогава ще трябва да се защитавам. А ако се нахвърли върху някой от моите другари, съм длъжен да му се притека на помощ. Това са двата случая, при които не бива да бягам. Но си мисля, че един смел уестман и без такава нужда ще се изправи пред сивата мечка, за да докаже смелостта си, да обезвреди едно толкова опасно животно и после между другото да си хапне от неговите вкусни бутове и лапи.

Добрят Сам беше направо ужасен от тези думи.

— Ти си абсолютно непоправим човек — извика той — и ме обзема голям страх заради тебе. По-добре благодари на Бога, ако никога не се запознаеш с тези бутове и лапи! При това, разбира се, няма да скрия, че по цялата земя няма по-голямо лакомство от тях; те надминават дори и най-крехкото бизонско филе.

— Вероятно засега няма защо да се тревожиш за мене — успокоих го аз. — Или и по тези места се срещат сиви мечки?

— А защо да не се срещат? Мечката гризли се среща навсякъде из планината. Спуска се по течението на реките, а понякога навлиза дори и в прериите. Тежко на онзи, който я срещне! Да не говорим повече за това!

Сам дори и не подозираше, че по този въпрос ще се заговори още на следващия ден, и то по съвсем друг начин. Засега ние нямахме възможност да продължим разговора си, защото бяхме стигнали лагера. Той беше изместен на значително разстояние, понеже по време на отсъствието ни земемерската работа бе доста напреднала. Банкрофт и тримата земемери си бяха плюли здравата на ръцете, за да покажат най-сетне и те на какво са способни. Нашето появяване предизвика лесно обясним интерес.

— Муле, муле! — разнесоха се наоколо викове. — Откъде сте го взели, Хокинс?

— Току-що ми го изпратиха — отговори той сериозно.

— Не може да бъде! Как ти го изпратиха?

— С бърза поща, завързано с панделка за два цента. Искате ли да видите и опаковката?

Едни се разсмяха, други започнаха да ругаят. Но Сам си беше постигнал целта — повече никой не го разпитва. Не можах да разбера дали веднага съобщи нещо на Дик Стоун и Уил Паркър, защото се залових незабавно с измервателните работи, които продължаваха. Работата ни спореше и до вечерта достигнахме долината, където вчера се състоя срещата ни с бизоните. Когато вечерта стана въпрос, че на другия ден ще измерваме долината, попитах Сам дали е възможно да бъдем смущавани от бизоните, които очевидно бяха избрали пътя си през долината. Ние се бяхме сблъскали само с авангарда им и можеше да очакваме появяването на основното стадо. Но Сам поклати глава отрицателно.

— Не си мисли такова нещо! Бизоните са не по-малко умни от мустангите. Предните им постове, които ние прогонихме, са се върнали обратно и са предупредили стадото. Сега то положително ще избере друг път и няма да мине през тази долина.

4. Клеки-петра

Щом се съмна, ние преместихме лагера си в горния край на долината. Хокинс, Стоун и Паркър не участваха в работите по преместването, защото Сам беше решил да обзавла своята нова

Мери и двамата му другари го придружиха, когато той се отправи към прерията, където бяхме хванали мулето. Там имаше достатъчно място за намеренията на Сам.

Ние, земемерите, започнахме най-напред да забиваме жалоните, при което ни помагаша неколцина от подчинените на Ратлър. Той самият се моташе с останалите си хора из околността, без да подозира никаква опасност. Постепенно се приближихме до мястото, където бях убил двата бизона. За мое учудване забелязах, че старият мъжкар беше изчезнал. Приближихме се и видяхме, че от мястото, където беше лежал трупът, към храстите водеше широка диря. Тревата беше изпомачкана на една ширина от около метър и половина.

— Zounds! Нима е възможно? — извика Ратлър учудено. — Когато бяхме тук, за да вземем месото, разгледах двата бизона най-внимателно. Бяха мъртви. И все пак този тук е имал някаква искрица живот.

— Така ли мислите? — попитах го аз.

— Разбира се. Вие да не смятате, че някой умрял бизон може сам да се отдалечи? — Нима е необходимо сам да се отдалечи? Може и да бъде отдалечен.

— Така ли? А от кого?

— Например от индианци. По-нагоре открихме следа от индиански крак.

— Ах! Колко умно може да говори един грийнхорн! Ако е отмъкнат от индианци, тогава откъде са дошли те?

— Отнякъде.

— Това е много правилно. Може би дори са паднали от небето! Само оттам остава да са дошли, защото иначе щяхме да видим следите им. Не, сигурно в бизона е имало някаква искрица живот и когато се е съвзел, той се е завлякъл оттук до храстите. И там си е умрял. Да го потърсим! Той тръгна с хората си по следата. Може би си мислеше, че и аз ще тръгна с тях. Но аз останах, защото не ми хареса подигравателния начин, по който беше говорил, а и имах още работа. Впрочем беше ми съвсем безразлично къде се бе дянал трупът на стария бизон. Затова започнах отново да работя, но още не бях успял да хвана жалона, когато откъм храстите се разнесе многогласен вик на ужас. Изтрещяха два, три изстрела, след което чух гласа на Ратлър:

— На дърветата, бързо на дърветата, иначе сте загубени! Тя не може да се катери по тях. Кой ли не можеше да се катери по дърветата? В този момент от храстите излетя един от хората на Ратлър, като правеше такива скокове, на каквито човек е способен само в смъртен страх.

— Какво има, кой е там? — извиках му аз.

— Мечка, огромна мечка гризли! — изпъхтя той, като профуча покрай мене.

В същия миг креслив глас завика:

— Помощ! Помощ! Хвана ме! О-о, о-о! Така може да реве някой само тогава, когато вижда пред себе си зейналата паст на смъртта. Човекът сигурно бе изпаднал в най-голяма опасност. Трябваше да му се помогне. Но как? Бях оставил пушката си при палатката, защото ми пречеше да работя. Това не можеше да се нарече непредпазливост от моя страна, тъй като ние, земемерите, разчитаме на закрилата на уестманите. Ако тепърва исках да изтичам до палатката, човекът щеше да бъде разкъсан от мечката, още преди да съм се върнал.

Следователно трябваше да му се притека на помощ, както си бях, а имах в пояса си само нож и два револвера. Но какви оръжия са това срещу сивата мечка! Гризли е роднина на измрялата пещерна мечка и всъщност мястото ѝ е в праисторическата епоха. Изправена на задните си крака, тя достига до три метра височина, а аз съм убивал сиви мечки, достигащи на тежина до пет центнера. Гризли има такава огромна сила, че може да тича с лекота, държейки в устата си някой елен, жребец или юница. Един конник може да ѝ избяга само ако има здрав и издръжлив кон. В противен случай тя го настига. Ето защо, като се има предвид тази огромна сила, безстрашие и неизчерпаема издръжливост на гризли, индианците считат убиването ѝ за невероятно смела постъпка.

И така аз се втурнах към храстите. Следата водеше още по-надалече — чак до мястото, където започваше гората. Мечката бе завлякла стария бизон при дърветата. Тя беше дошла откъм гората и не бяхме забелязали следите ѝ, защото беше влачила бизона обратно по тях и ги беше заличила.

Наоколо обстановката беше ужасна. Зад мене крещяха земемерите, които тичаха към палатката за оръжията си, пред мене викаха уестманите и сред тези крясъци се разнасяше неописуемият рев на човека, когото мечката беше докопала в лапите си.

Приближавах се до мястото с големи скокове. Сега можех да чуя и страшното ръмжене на мечката. В следващия миг се озовах при мястото на нещастieto. На земята лежеше напълно разкъсаното туловище на бизона. Отляво и отдясно ми завикаха уестманите, които бяха избягали бързо по дърветата, където се чувстваха доста сигурни, защото много рядко се е случвало гризли да се катери по дърветата. Право пред мене, от другата страна на разкъсания бизон, един от уестманите се беше опитал да се покатери на едно дърво, но е бил застигнат от мечката. Горната част на тялото му лежеше върху най-долния клон, ръцете му бяха вкопчани в стеблото на дървото, а гризли, която се беше изправила, разкъсваше с предните си лапи бедрата и корема му.

Човекът беше осъден на смърт, никой не можеше да го спаси. Не бях в състояние да му помогна и никой не би имал правото да ме упрекне, ако сега решех да избягам. Но гледката, която се разкри пред очите ми, оказа непреодолимо въздействие върху мене. Грабнах една от захвърлените пушки. За съжаление тя не беше заредена отново. Хванах я за цевта и като прескочих бизона, нанесох с всичка сила по главата на мечката удар с приклада. Смешна работа! Пушката се строши в ръцете ми, като че ли беше от стъкло. На такъв череп не можеш да сториш нищо дори и със секира. Но аз все пак успях да отклоня вниманието на гризли от жертвата ѝ. Мечката обърна глава към мене, не бързо, както би сторило животно от рода на кучетата или котките, а бавно, като че ли беше учудена от глупавата ми постъпка. Като ме измери с малките си очи, тя, изглежда, премисляше дали да остане при първата си жертва, или да сграбчи мене. Тези няколко секунди ми спасиха живота, защото през това време в главата ми дойде една мисъл, зароди се един план, който след всичко чуто от Сам Хокинс беше сигурно единственият, който можеше да ми помогне в моето положение, въпреки че противоречеше на ловните правила. Измъкнах един от револверите, приближих се с няколко скока до мечката, която беше с гръб към мен, но беше извила главата си, за да ме наблюдава, и стрелях три, четири пъти в очите ѝ. Всичко това извърших колкото се можеше по-бързо. После отскочих далече настрани и се спрях да видя какво ще стане, като изтеглих закривения си ловджийски нож.

Ако бях останал неподвижен, щях да заплащам с живота си, защото ослепеният хищник веднага остави дървото и се хвърли към мястото, където се намирах само секунда преди това. Но вече не бях там и мечката започна да ме търси, като раздаваше страшни удари с лапите си по всички посоки и злобно фучеше. Държеше се направо като обезумяла, въртеше се около оста си, където цели чимове, протягаше надалече предните си лапи и правеше скокове на всички страни, за да ме докопа, но не можеше да ме открие, защото за щастие изстрелите ми я бяха улучили добре. Може би обонянието ѝ щеше да изиграе нелошо ролята на водач, но мечката беше побесняла от ярост и това ѝ пречеше да се възползва спокойно от сетивата си.

Най-после тя съсредоточи вниманието си повече върху своите рани, отколкото върху онзи, който беше виновен за тях. Седна на земята, вдигна предните лапи и ги прекара върху очите си, като сумтеше и скърцаше със зъби. В този момент се озовах бързо до нея, замахнах и забих ножа си два пъти между ребрата ѝ. Тя посегна светкавично към мен, но аз бях вече отскочил. Не бях успял да улуча сърцето ѝ и гризли поднови търсенето с удвоена ярост. То продължи може би десетина минути. През това време тя загуби много кръв и очевидно отпадна. После отново седна, за да потърка очите си. Това ми даде възможност да ѝ нанеса още два светкавични удара с ножа и този път улучих по-добре. Тя залитна напред, докато отскачах настрани, направи няколко крачки, като се олюляваше и фучеше, сви встрани, пак се върна обратно, опита се да се изправи, но не ѝ достигнаха силите, падна, претърколи се няколко пъти насам-натам, като се мъчеше напразно да се изправи на крака, след което се изпъна и замря. Знам, че тази победа не беше извоювана по начин, достоен за един ловец, но тогава бях новак, а и освен това ставаше въпрос за живота ми.

— Слава богу! — извика Ратлър от дървото, на което седеше. — Звярът е мъртъв. Той беше страшна опасност за нас.

— Не виждам къде е страшното за вас — отвърнах му аз. — Вие се погрижихте добре за вашата безопасност. Сега можете да слезете от дървото.

— Не, не, все още не. Разгледайте преди това гризли добре и вижте дали наистина е умряла!

— Мъртва е.

— Не може да се твърди току-така. Нямайте представа колко жилав живот има този звяр.

Разгледайте го първо.

— Заради вас ли? Ако искате да знаете дали е умряла, вижте сам! Нали сте прочут уестман, а пък аз съм само един грийнхорн.

След тези думи се отправих към неговия другар, който все още висеше на дървото във вече описаното положение. Той беше престанал да реве и не се помръдваше. Лицето му беше разкривено и широко отворените му очи ме гледаха втренчено със стъклен поглед. Месото на бедрата му беше свлечено до костите, а вътрешностите му висяха навън. Успях да потисна ужаса, който ме обзе, и му викнах:

— Пуснете се, сър. Ще ви сваля долу.

Той не отговори и с нищо не издаде, че ме е чул. Помолих другарите му да слязат от дърветата и да ми помогнат. Но «прочутите» уестмани не се помръднаха, докато не разтърсих няколко пъти мечката, за да им докажа, че наистина е мъртва. Едва тогава те се осмелиха да се смъкнат на земята и ми помогнаха да свалим страшно обезобразения им другар. Това не беше никак лесно, защото ръцете му стискаха ствола на дървото толкова силно, че ние трябваше да употребим големи усилия, за да освободим ръцете му. Беше мъртъв.

Неговият ужасен край, изглежда, не трогна много другарите му, защото те му обърнаха гръб с безразличие, а предводителят им каза:

— Сега ще обърнем листа — до преди малко мечката искаше да ни изяде, а сега ние ще я изядем. Бързо, момчета, да ѝ свалим кожата и да се доберем до бутоните и лапите ѝ!

Ратлър извади ножа си и коленичи, за да превърне думите си в дела. Тогава аз се намесих.

— Щеше да бъде по-славно, ако ѝ бяхте показали ножа си, докато беше жива. А сега е много късно. Не си правете труда!

— Какво? — подскочи той. — Да не би да искате да ми попречите да си опека едно парче от нея?

— Точно това искам, мистър Ратлър.

— А с какво право?

— С най-неоспоримото право на света. Аз убих мечката.

— Не е вярно! Да не би да твърдите, че един грийнхорн може да убие с ножа си гризли?! Като я видяхме, ние стреляхме по нея.

— След което избягахте бързо по дърветата.

— Но куршумите ни я улучиха. В края на краищата тя умря от тях, а не от няколкото бодвания, които ѝ нанесохте с ножа си, когато беше вече полумъртва. Мечката е наша и ще правим с нея, каквото си искаме. Ясно ли ви е?

Той действително искаше да се залови с мечката, но аз го предупредих.

— Мистър Ратлър, оставете веднага мечката на мира; иначе ще ви науча да уважавате думите ми! Ясно ли ви е?

Тъй като въпреки думите ми той заби ножа си в мечката, аз го хванах, тъй както беше клекнал пред мене, с двете си ръце през кръста, вдигнах го и го хвърлих срещу най-близкото дърво, където той се удари и се свлече шумно на земята. В този момент ми беше съвсем безразлично дали ще си счупи нещо, или не. Още докато летеше във въздуха, аз измъкнах втория си револвер, който беше още зареден, за да мога да посрещна всяко враждебно действие. Той се изправи на крака, хвърли ми един мълниеносен поглед и стисна здраво ножа си.

— Ще ми платиш за това! Вече ме удари веднъж, но сега ще се погрижа подобно нещо да не се случи и трети път. ;

Той се опита да се приближи към мене. Тогава вдигнах револвера си срещу него и го заплаших:

— Още една крачка и ще получиш куршум в главата си! Хвърли ножа! При «три» ще стрелям, ако още не си го хвърлил. И така: едно... две...

Той държеше здраво ножа си и аз наистина щях да стрелям не в главата му, а само щях да го раня в ръката, тъй като трябваше на всяка цена да го респектирам. Но за щастие не се наложи да стрелям, защото в този опасен момент се разнесе силен глас:

— Джентс, да не сте полудели? Каква толкова важна причина може да има, че белите са решили да си извият взаимно вратовете? Спрете!

Погледнахме в посоката, откъдето се бяха разнесли тези думи, и видяхме някакъв мъж да излиза иззад едно дърво. Имаше дребна фигура, беше слаб, гърбав и облечен почти като индианец. Не можеше веднага да се разбере дали беше бял, или червенокож. Острите черти на лицето му сочеха по всяка вероятност индиански произход, докато цветът на обгорялото му от слънцето лице, изглежда, е бил някога бял. На главата си нямаше шапка. Сивата му коса се спускаше до

раменете. Беше облечен в индиански кожени панталони, ловджийска риза от същата материя, а краката му бяха обути в обикновени мокасини. Беше въоръжен само с пушка и нож. Погледът му беше жив и буден и въпреки своята уродливост, човекът не правеше никакво смешно впечатление. Изобщо само грубите и тъпи хора могат да се мръщят, че някой имал телесен недъг, за който не е виновен. Към този вид хора спадаше обаче и Ратлър, който се изсмия подигравателно, щом забеляза новодошлия.

— Halloo, какъв е този нещастник, който се задава? Нима може да има подобни люде в хубавия Запад?

Непознатият го измери от главата до петите и отговори спокойно и разумно:

— Благодарете на Бога, ако тялото ви е здраво! Впрочем, когато оценявате някой човек, не бива да гледате само тялото му, но и неговия дух, и сърце, а в това отношение аз положително няма защо да се страхувам от вас.

При тези думи той направи пренебрежително движение с ръка и се обърна към мене.

— Яки мишици имате, сър! Едва ли някой ще може така лесно да повтори вашия номер; голямо удоволствие беше да гледам как един толкова тежък човек лети във въздуха.

След тези думи той подритна гризли с крака си и продължи със съжаление в гласа:

— Значи този юначага преследвахме. Обаче закъсняхме. Жалко!

— Вие ли искахте да я убием? — попитах аз.

— Да. Вчера открихме следите й и тръгнахме по тях, като минахме през какви ли не места, но когато най-сетне я настигнахме, виждаме за съжаление, че цялата работа вече е свършена.

— Но, сър, вие говорите в множествено число. Не сте ли сам?

— Не. Още двама джентълмени са с мене.

— Кои са те?

— Ще ви кажа веднага, щом разбера кои сте вие. Знаете, че по тези места човек трябва да бъде изключително предпазлив. Тук се срещат по-често лоши хора, отколкото добри.

При тези думи той отправи поглед към Ратлър и хората му, след което продължи с дружелюбен глас:

— Впрочем като погледнеш човека, веднага си личи дали можеш да му се довериш, или не. Чух последната част от разговора ви и горе-долу съм наясно.

— Ние сме земемери, сър — обясних му аз. — Един главен инженер, четирима земемери, трима скаути и дванадесет уестмани, които имат задачата да ни защитават при евентуални нападения.

— Хмм, що се касае до това, вие не ми изглеждате като човек, който се нуждае от закрила.

Значи сте земемери? И тук ли работите?

— Да.

— А защо правите измерванията?

— За строежа на железопътна линия.

— Която ще минава оттук?

— Да.

— Тогава сте купили тази местност, нали? При тези думи погледът му беше станал остър, а лицето му сериозно. Изглежда, че имаше основание да задава подобни въпроси. Затова му отговорих:

— Аз имам задачата да участвам само в геодезични измервания и си върша работата, без да се интересувам за нищо друго.

— Хмм, да. Но все пак ми се струва, че вие сте запознат доста добре с положението. Земята, на която се намирате, принадлежи на индианците, на апачите от племето мескалеро. Мога да твърдя с увереност, че те нито са продали тази земя, нито пък са я отстъпвали някому под каквато и да било форма.

— А това тебе какво те засяга? — викна му Ратлър. — Не се бъркай в чужди работи, а си гледай своята!

— Гледам си точно моята работа, сър, защото аз принадлежа към племето на апачите мескалеро.

— Ти ли? Не ме карай да се смея! Само слепец може да не забележи, че си бял.

— Въпреки това се лъжете! Не би трябвало да си вадите заключенията от цвета на кожата ми, а от моето име. Наричат ме Клеки-петра.

Това име означава на езика на апачите, чиито диалекти по онова време не познавах, «Белия баща». Изглежда, че Ратлър го беше чувал вече, защото отстъпи крачка назад и каза с престолено учудване и подигравка в гласа:

— А, а, Клеки-петра, прочутият даскал на апачите! Жалко, че си гърбав! Сигурно не ти е леко да ти се присмиват червенокожите хлапаци.

— О, о, не ми прави впечатление, сър! Вече съм свикнал на подигравките на хлапачите, но затова пък разумните хора не ми се подиграват. Сега вече зная кои сте вие и какво правите тук и затова мога да ви кажа кои са хората, които ме придружават. Но най-добре ще бъде да ви ги покажа.

Той извика някаква неразбираема за мен индианска дума към гората, откъдето беше дошъл, след което се появиха две фигури, които не можеше да не направят впечатление; те се отправиха към нас бавно и гордо. Бяха индианци и както се виждаше от пръв поглед — баща и син.

По-възрастният от тях надминаваше малко средния ръст, а конструкцията на тялото му издаваше голяма физическа сила. От държането му лъхаше нещо благородно, а от движенията му можеше да се заключи, че е много ловък и подвижен. Сериозното му лице имаше типично индиански черти, които все пак не бяха така остри и груби, както при повечето червенокожи. Погледът му излъчваше благодат и спокойствие и в него се четеше вътрешна вглъбеност, която положително го издигаше сред неговите съплеменници. На главата си не носеше шапка. Черната му коса беше събрана в шлемовидна прическа, в която беше забодено едно орлово перо — символът и достойнството на вожд. Облеклото му се състоеше от мокасини, индиански кожени панталони, украсени с ресни, и кожена къса дреха; всичко беше изработено семпло и трайно. В пояса му се виждаше дръжка на нож, а освен него там бяха закрепени няколко торбички, които съдържаха различни дреболии, необходими на всеки, който живее на Запад. На шнурче на врата му висеше окачен неговият амулет, а до него се намираше и лулата на мира, чиято глава беше изработена от свещена глина. В ръката си той държеше двуцевна пушка, чиито дървени части бяха обковани нагъсто със сребърни гвоздеи. Това беше пушката, която придоби по-късно в ръцете на сина му такава голяма известност под името «Сребърната карабина».

По-младият индианец беше облечен също като баща си, само с тази разлика, че неговите дрехи бяха изработени по-изящно. Мокасините му бяха украсени с бодлите на бодливото свинче, а ръбовете на кожените му панталони и ризата бяха красиво извезани с червен конец. И той носеше около врата си амулет и лула на мира. Беше въоръжен също като баща си с двуцевна пушка и нож. И той нямаше шапка на главата си, а косата му бе прибрана в шлемовидна прическа и беше преплетена с кожата на гърмяща змия; в косата му липсваше орловото перо на бащата. Тя беше толкова дълга, че се спускаше по плещите му — гъста и тежка — въпреки че бе сплетена отгоре в споменатата прическа. Положително много жени биха му завидели заради това великолепно, лъскаво черносинкаво украшение. Лицето му излъчваше още по-голямо благородство от това на баща му, а цветът на кожата му беше една смесица от матово светлокафяво с лек бронзов примес. Той беше приблизително на моята възраст; разбира се, в момента можех само да предполагам това което по-късно успях да науча със сигурност. Днес го виждах за първи път, но той ми направи дълбоко впечатление. Почувствах, че е човек с добро сърце и изключителни дарования. Ние се гледахме един друг с продължителен и изпитателен поглед и след известно време ми се стори, че забелязвам в сериозните му тъмни очи с необикновен кадифен отгънък краткото проблясване на дружелюбност, прилично на поздрава на слънцето, който то изпраща на земята през някоя пролука между облаците.

— Това са мои приятели и спътници — каза Клеки-петра, като посочи най-напред бащата, а после и сина. — Този се казва Инчу-чуна, той е великият вожд на апачите мескалери, но всички други племена на апачите го признават и за техният вожд. А тук стои неговият син Винету, който въпреки младостта си вече е извършил повече смели дела, отколкото петима стари воители през целия си живот. Името му ще стане прочуто и ще се носи от уста на уста по цялата земя, където се стелят саваните и се простират Скалистите планини.

Звучеше твърде патетично, но никак не беше преувеличено, както успях да разбера по-късно. Ратлър обаче се изсмя подигравателно:

— Такъв младок да е извършил вече велики дела? Ако е извършил нещо, то сигурно само кражби, разбойничества и подобни работи. Нищо ново. Всички червенокожи крадат и грабят.

Това беше тежка обида. Тримата обаче се престориха, че не са я чули. Те се приближиха към гризли, за да я разгледат. Клеки-петра се наведе и огледа трупа ѝ.

— Мечката е умряла от нанесените ѝ удари с нож, а не от куршум — каза той, като се обърна към мене.

Той беше подслушал спора ми с Ратлър и сега искаше само да потвърди, че имам право.

— Ще видим — упорстваше Ратлър. — Какво ли разбира един гърбав даскал от лов на мечки!

След като одерем кожата на животното, ще се види ясно коя рана е била смъртоносна. Няма да се оставя да бъде оцетен от един грийнхорн.

Ето че и Винету се наведе над мечката, опипа местата, откъдето кървеше, и ме попита, като се изправи:

— Кой е нападнал това животно с нож? Той говореше чист английски.

— Аз — гласеше отговорът ми. .

— Защо младият бледолик не е стрелял?

— Защото нямах пушка в момента.

— Но тук наоколо има няколко пушки!

— Не са мои. Мъжете, на които принадлежат, ги изпразниха напосоки, захвърлиха ги и се покатериха по дърветата.

— Докато вървахме по следите на мечката, чухме отдалече викове на страх и ужас. Къде беше това?

— Тук.

— Уф! Само катеричката и скункът бягат по дърветата, когато се приближи някой неприятел.

Мъжът обаче трябва да се бори. Смелият може да победи и най-силното животно.

Младият бледолик е имал тази смелост. Защо го наричат грийнхорн?

— Защото съм отскоро и за първи път в Запада.

— Бледоликите са странни хора. Те наричат с подигравателното име «грийнхорн» един младеж, който се е осмелил да нападне страшната гризли само с ножа си. А онези, които са се покатерили от страх по дърветата и отгоре са надавали панически викове, се считат за добри уестмани. Червените мъже са по-справедливи. При тях смелите никога не се считат за страхливци и страхливците никога не минават за смелчаци.

— Моят син има право — съгласи се бащата. — Този млад и смел бледолик не е вече грийнхорн. Онзи, който убие по такъв начин гризли, е безспорно герой. А който направи това, за да спаси другите, които са избягали на дърветата, той може да очаква от тях благодарност, но не и обиди. Да отидем на открито място и да се огледаме, за да видим защо бледоликите се намират в тази местност!

Каква разлика между моите бели придружители и тези презирани от тях индианци! Чувството за справедливост у червенокожите ги беше подтикнало да се изкажат в моя полза без никаква нужда. А това беше доста рисковано от тяхна страна. Бяха само трима и не знаеха колко души сме ние. Нямахме и съмнение, че те се излагаха на опасност, ако си спечелеха врагове в лицето на нашите уестмани. Но, изглежда, че изобщо не мислеха за това. Те минаха бавно и гордо покрай нас и излязоха от храстите на открито. Ние ги последвахме. Тогава Инчу-чуна видя побитите жалони, спря се и се обърна към мен:

— С какво се занимавате тук? Да не би бледоликите да искат да измерват тази земя?

— Да.

— Ас каква цел?

— За да построят път за Огнения кон. Очите му загубиха спокойния си, вгълбен израз. В тях проблесна гняв и той попита бързо:

— Ти заедно с тези хора ли си?

— Да.

— И ти плащат за това?

— Да.

Той ме стрелна бегло с поглед, изразяващ презрение, след което се обърна към Клеки-петра, като и в гласа му си личеше презрението:

— Твоите думи звучат много красиво, но често не са верни. Ето тук срещаш най-сетне един млад бледолик с храбро сърце, но още щом го попитах какво прави по тези места, разбираш, че е дошъл да краде земята ни срещу заплащане. Лицата на бледоликите може да са добри или лоши, но вътрешно всички си приличат!

Ако искам да бъда откровен, трябва да кажа, че не бих могъл да намеря думи, с които да се оправдая. Вътрешно се чувствах засрамен. Вождът имаше право. Това, което каза, беше истина. Нима можех да се гордея с професията си?

Главният инженер и тримата земемери се бяха скрили в палатката. През една дупка наблюдаваха дали отнякъде няма да се появи страшната мечка. Когато видяха, че се показахме от храстите, те се осмелиха да излязат и бяха немалко учудени, та дори и смаяни, че между нас имаше индианци. Посрещнаха ни с въпроса как сме се справили с гризли. Ратлър се намеси бързо:

— Застреляхме я и на обяд ще ядем мечи лапи, а за вечеря ще има мечи бут.

Червенокожите ме погледнаха, за да видят как ще реагирам на тези думи. Очевидно очакваха някаква забележка от моя страна.

Затова се обадох:

— А аз твърдя, че я убих с ножа си. Тук има трима души, които са компетентни в тези работи и те вече ми дадоха право. Добре, това може би още не решава въпроса, но нека спорът ни бъде решен от Хокинс, Стоун и Паркър веднага щом се завърнат. Ще постъпим, както те решат. Дотогава никой няма да се докосва до мечката.

— По дяволите тяхното решение! — измърмори Ратлър. — Отивам с моите хора да изчистим мечката от вътрешностите ѝ, а ако някой иска да ни попречи, ще го надупчим с половин дузина куршуми!

— Не се надувай толкова, за да не те спукам, Ратлър! — предупредих го аз. — Не се страхувам от куршумите ти толкова, колкото те беше страх от мечката. Ти не можеш да ме накараш да се катеря по дърветата. Запомни това! Нямам нищо против да отидете при мечката, но се надявам, че ще бъде само заради вашия мъртъв другар, когото трябва да погребете. Не бива да го оставяте да лежи така.

— Някой е умрял? — попита Банкрофт уплашено.

— Да, Хауърд — потвърди Ратлър. — Този нещастник трябваше да умре само заради глупостта на друг, а иначе можеше да се спаси.

— Как така? Заради чия глупост?

— Ами той последва нашия пример и се хвърли към едно дърво. И щеше да се покатери по него, но в този момент дотича този грийнхорн и по най-глупашки начин раздразни мечката, която се нахвърли побесняла върху Хауърд и го разкъса.

Подлостта на този човек надмина вече всякакви граници. Аз стоях почти онемял от смайване. Да се извъртат така нещата, и то в мое присъствие! Не, не биваше в никой случай да търпя това. Ето защо зададох бързо на Ратлър въпроса:

— Убеден ли си в това, което казваш?

— Yes — кимна той решително. При тези думи извади револвера си, защото очакваше да го нападна.

— Твърдиш ли, че Хауърд можеше да се спаси и че само аз съм му попречил?

— Yes.

— Но аз казвам, че мечката го беше вече сграбчила преди да се появи.

— Това е лъжа!

— Well, тогава сега ще чуеш или почувстваш истината. При тези думи изтръгнах револвера му с лявата си ръка, а с дясната го зашлевих толкова силно, че отлетя на шест-седем крачки и падна на земята. Той скочи веднага, измъкна ножа си и се нахвърли върху мене, като ревеше като побесняло животно. Парирах удара му с нож с лявата си ръка, а с десния си юмрук го ударих така, че той рухна в безсъзнание на земята.

— У ф! У ф! — извика Инчу-чуна, смаян от учудване пред такъв юмручен удар, като забрави обичайната индианска сдържаност. Но още в следващия миг по лицето му се видя, че съжаляваше за това признание.

— Поразяващата ръка се прояви отново — обади се земемерът Белинг.

Не обърнах внимание на думите му, а наблюдавах внимателно другарите на Ратлър. Те кипяха от гняв, но никой от тях не смееше да се нахвърли върху мене. Само мърмореха и ругаеха помежду си. Но само толкоз.

— Трябва веднъж сериозно да си поговорите с Ратлър, мистър Банкрофт! — обърнах се към главния инженер. — Не съм му направил нищо, а той постоянно се опитва да предизвика

разпави с мене. Страхувам се, че в лагера може да се стигне до насилие и убийство. Изплатете му заплатата и нека се маха, а ако не желаете — е, тогава ще си ида аз!

— О-о, сър, работата сигурно не е толкова сериозна!

— Сериозна е, много е сериозна. Ето, вземете неговия нож и револвер. Не му връщайте оръжията, преди да се е успокоил! Защото, предупреждавам ви, аз си пазя кожата и ако той пак ме заплаши с оръжие, ще го застрелям. Наричате ме грийнхорн, но аз познавам законите на прерията. Ако някой ме заплашва с нож или куршум, имам правото да го застрелям моментално.

Това предупреждение се отнасяше не само до Ратлър, но и до неговите «уестмани», от които никой не пророни нито дума. Сега вождът Инчу-чуна се обърна към главния инженер с думите:

— Моето ухо току-що чу, че ти си предводителят на тези бледолики. Вярно ли е това?

— Да — отвърна Банкрофт.

— Тогава Инчу-чуна трябва да поговори с тебе.

— За какво?

— Ще научиш. Но сега стоиш прав, а мъжете трябва да седят, когато се съвещават.

— Искаш да бъдеш наш гост?

— Не, това е невъзможно. Как може Инчу-чуна да бъде твой гост, когато ти се намираш при него, на неговата земя, в неговата гора, в неговата долина и в неговата прерия? Нека белите мъже седнат! Какви са тези бледолики, които идват сега?

— Скаути са. От нашия лагер.

— Тогава нека и те седнат при нас!

Сам, Дик и Уил се завръщаха току-що от ездата. Като опитни уестмани те не се учудиха от присъствието на индианците, но лицата им добиха веднага загрижен вид, щом разбраха кои бяха двамата от тях.

— А кой е третият? — ме попита Сам.

— Казва се Клеки-петра и Ратлър го нарече «даскал».

— Клеки-петра, учителят? Слушал съм за него, ако не се лъжа. Той е тайнствена личност, един бял, който живее от дълго време при апачите и е нещо като мисионер, въпреки че не е духовно лице. Радвам се да се запозная с него. Тъкмо ще го поизпитам, хи-хи-хи-хи!

— Ако се остави да го поизпиташ!

— Е, няма да ме изяде я, искам само да разбера що за човек е — изсмя се Сам, но веднага след това продължи сериозно: — Нещо друго случи ли се тук?

— Да. Направих това, което вчера ме предупреди да не правя.

— Не знам какво искаш да кажеш. Предупреждавал съм те за много неща.

— Имам предвид мечката гризли.

— Та-а-а-ак... та-ак-во? Да не е минала оттук сива мечка?

— И то каква!

— Но къде? Шегуваш се!

— Как ще се шегувам! Там долу, зад храстите в гората. Беше завлякла натам стария бизон.

— Завлякла го дотам? Егад, нима трябваше да се случи тъкмо тогава, когато ни нямаше? Има ли убити?

— Един ... Хауърд.

— А ти? Ти какво направи? Стоя настрана, нали?

— Да. Бях толкова настрана от животното, че не можа да ми стори нищо, но аз пък успях да забия ножа си четири пъти между ребрата му.

— Ти с всичкия ли си? Нападна я с ножа си?

— Да. Пушката ми не беше у мен.

— Истински, стопроцентов грийнхорн! Мъкне със себе си специално за тази цел тежкия мечкоубиец, а когато мечката се появява, той я напада с ножа си, наместо да стреля с пушката. Нима е възможно подобно нещо?! А как се случи всичко това?

— Ами така, че сега Ратлър твърди, че не аз, а той бил убил мечката. — Разказах на Сам как се бяха развили събитията и как отново се бяхме счепкали с Ратлър.

— Ти си наистина невероятно лекомислен човек! — извика той. — Никога през живота си не си виждал гризли, а се втурваш към нея, като че ли е някой пудел! Трябва да видя животното, веднага! Дик и Уил, елате! И вие трябва да видите какви щуротии е извършил пак тук този грийнхорн! — Той понечи да тръгне, но в този момент Ратлър се съвзе и Сам се обърна към

него: — Слушай, мистър Ратлър, искам да ти кажа нещо! Пак си се заяждал с моя приятел. Ако още веднъж се осмелиш да направиш това, ще се погрижа тези неща да станат занаят невъзможни. Търпението ми се изчерпа! Отбележи си го!

Той се отдалечи със Стоун и Паркър. Лицето на Ратлър беше разкривено от гняв; той ми хвърляше погледи, изпълнени с омраза, ала мълчеше. Приличаше на мина, която е готова да експлодира всеки момент.

Двамата индианци и Клеки-петра се бяха настанили в тревата. Главният инженер седеше срещу тях, но разговорът им все още не беше започнал. Изчакваха завръщането на Сам, за да чуят неговото мнение. Той се зададе след кратко време и още отдалече се провикна:

— Каква страшна глупост — първо да стреляш по гризли, а после да избягаш! Ако човек няма намерение да се пребори с нея, изобщо не бива да стреля, за да я дразни излишно, а трябва да я остави на спокойствие. Този Хауърд изглежда ужасно! А кой казва, че е убил мечката?

— Аз — извика Ратлър бързо.

— Така ли? А с какво?

— С моя куршум.

— Well, правилно — вярно е.

— Така си и знаех!

— Да, мечката е умряла от куршум.

— Значи е моят. Чухте ли, хора? Сам Хокинс се обявява на моя страна! — извика Ратлър триумфиро.

— Да, на твоя страна. Куршумът ти е минал покрай главата ѝ и е отнесъл връхчето на ухото ѝ. А откъснеш ли връхчето от ухото на мечката гризли, тя умира на място, хи-хи-хи-хи! Ако е вярно, че неколцина са стреляли по нея, тогава те не са я уцелили от страх. Само един куршум е закачил ухото ѝ, иначе няма и следа от куршум. Искам да кажа, от куршум на пушка! В двете ѝ очи са попаднали револверни куршуми, които са ослепили животното. Но те не са ѝ отнели живота. Ала мечката е получила четири силни удара с нож — два са минали покрай сърцето, а другите два са го улучили. И сега ще питам отново: кой ѝ нанесе тези удари?

Аз се обадох.

— Ти самичък ли?

— Нямахме друг.

— Тогава мечката е твоя. Но тъй като ние сме заедно тук, кожата ѝ е твоя собственост, а месото принадлежи на всички. Можеш само да наредиш как да бъде разпределено. Такъв е обичаят в Дивия Запад. Какво ще кажеш сега, мистър Ратлър?

— Да те вземат дяволите!

Ратлър изрече още няколко гневни ругатни и се отправи към колата, в която беше бурето с бренди. Видях, че си напълни чашата и вече знаех, че ще пие, докато може да се държи на краката си. Въпросът за правото над ловния трофей беше решен и сега Банкрофт подкани вожд на апачите да изкаже желанието си.

— Това, което иска да изкаже Инчу-чуна, не е желание, а заповед — отвърна индианецът гордо.

— Не приемаме заповеди — увери го главният инженер също така гордо.

По лицето на вожд премина гневна сянка; той обаче се овладя и продължи:

— Нека моят бял брат отговори на няколко мои въпроса и нека каже истината. Той има ли си къща там, където живее?

— Да.

— И парче земя край нея?

— Да.

— Ако неговият съсед реши да прекара път през имението на моя бял брат, той би ли понесъл това спокойно?

— Не.

— Земите отвъд Скалистите планини и на изток от Мисисипи принадлежат сега на белите.

Какво биха направили те, ако там се появят индианци и заявят, че искат да строят железни пътища?

— Те биха ги изгонили.

— Моят брат каза истината. Нека и по-нататък той бъде честен и откровен. Бледоликите идват при нас в тези земи, които са наши. Ловят нашите мустанги, убиват нашите бизони и търсят при

нас злато и скъпоценни камъни. Сега искат дори да построят дълъг път, по който ще препуска техният Огнен кон. По този път ще заприихат все повече бледолики, които ще ни нападнат и ще ни вземат и малкото, което са ни оставили. Какво да кажем ние?

Банкрофт мълчеше.

— Да не би да имате по-големи права от нас? — продължи Инчу-чуна. — Вие се наричате християни и постоянно приказвате за любов между хората. Но същевременно искате да ни оберете и ограбите. А ние трябвало да останем честни спрямо вас. Това ли е любов? Казвате, че вашият бог бил добрият баща на всички червени и бели хора. Да не би ние да сме неговите доведени деца, а вие да сте му истинските деца? Не принадлежеше ли преди години цялата тази земя на червените мъже?

Отнеха ни я. Какво получихме в замяна? Мизерия, мизерия и пак мизерия! Прогонвате ни все по-надалеч и ни притискате от всички страни, така че не след дълго време ще бъдем задушени. Защо постъпвате така? Да не би да е от необходимост, защото нямате вече пространство? Не, а само от алчност, тъй като във вашите земи има място още за милиони хора. Но всеки от вас би желал да притежава цяла държава, цяла страна. А индианецът, истинският собственик, няма право да притежава нищо, където да се подслони. Клеки-петра, който седи тук до мене, ми е разказвал за вашата свещена книга. В нея пишело, че първият човек имал двама сина, единият от които убил другия и кръвта на убития викала от земята към бога. А как се отнасят двамата братя помежду си, червеният и белият брат? Не сте ли вие Каин, а ние Авел, чиято кръв вика от земята към небето? На всичко отгоре искате да се оставим да ни изгоните без да се браним? Не, ние ще се браним! Гонят ни от едно място на друго, все по-надалече. Сега живеем тук.

Мислехме си, че ще можем да си починем, да си отдохнем спокойно. Но вие идвате пак, за да правите железен път. Нима ние нямаме същото право, което имаш и ти в своята къща, на своята земя? Ако искаме да приложим нашите закони спрямо вас, трябваше да ви избием всички. Но ние само искаме вашите закони да важат и за вас. А нима важат? Не! Вашите закони имат две лица и вие обръщате към нас винаги онова лице, от което имате изгода. Ти искаш да строиш тук път. Попита ли ни за разрешение?

— Не ми е необходимо.

— Защо? Тази земя ваша собственост ли е?

— Мисля, че да.

— Не. Тя е наша. Купил ли си я от нас?

— Не.

— Да сме ти я подарили?

— На мене не.

— Нито на някой друг. Ако си честен човек и те изпратят тук, за да строиш път за Огнения кон, ти трябва да попиташ най-напред онзи, който те изпраща, дали има правото да строи там, и ако той ти отговори с «да», да му поискаш доказателства. Но ти не си постъпил така. Инчу-чуна ви забранява да продължите измерването тук.

Вождът изговори тази забрана така твърдо и с такъв тон, че не можеше да има никакво съмнение в нейната сериозност! Бях учуден от този индианец. Бях чел много книги за червената раса, както и много речи, произнесени от индианци; но такава реч още не бях нито чувал, нито чел. Инчу-чуна говореше свободно на чист английски език. Последователността на мислите му и начинът на изразяване не се различаваха от тези на образованите бели. Дали беше усвоил тези свои качества благодарение на Клеки-петра, «учителят»?

Главният инженер беше поставен натясно. Ако искаше да бъде честен, той не можеше да отговори почти нищо на обвиненията на вожда. Наистина, спомена някои неща, но това бяха извъртания и софизми. След като апачът му отвърна отново и пак го постави натясно, той се обърна към мене:

— Но, сър, не чувате ли за какво става дума? Вземете някакво участие и вие, кажете нещо!

— Благодаря, мистър Банкрофт! Аз съм тук като земемер, но не и като правист. Постъпете, както искате! Аз се занимавам с измервания, а не с държане на речи.

Тогава вождът се обади с твърд глас:

— Не е необходимо да се държат и други речи. Инчу-чуна каза вече, че не може да търпи присъствието ви тук. Това е достатъчно. Инчу-чуна настоява да си отидете оттук още днес, да си отидете, откъдето сте дошли. Помислете си дали ще се подчините, или не! Сега вождът и синът му Винету ще се отдалечат, но ще се върнат след време, което бледоликите наричат един

час. Тогава трябва да отговорите на вожда. Ако след това си отидете, ние оставаме братя. Но ако не си отидете, между нас ще бъде изровена секирата на войната. Аз съм Инчу-чуна, вождът на всички апачи. Аз казах. Хау!

Думата «хау» е индианска и служи за подсилване и потвърждаване на казаното; означава нещо като амин, баста, така ще бъде, така ще стане, това е. Той стана, стана и Винету. Те се спуснаха бавно по долината, след което изчезнаха зад един завой. Клеки-петра остана да седи. Главният инженер се обърна към него с молба да го посъветва какво да прави. Но той направи отрицателно движение с ръка и отговори:

— Постъпете както искате, сър! Аз споделям напълно възгледите на вожда. Спрямо червенокожата раса се извършва от дълги години едно огромно престъпление. Но като бял съвременен знам, че тяхната съпротива е безполезна. Ако днес вие си отидете отгук, то утре ще дойдат други, които ще довършат работата ви. И все пак искам да ви предупредя. Вождът говори напълно сериозно.

— Къде отиде той?

— Ще доведе конете ни. Ние ги скрихме, щом забелязахме, че мечката е нейде наблизо. Той също стана и бавно започна да се разхожда, сигурно за да не бъде повече разпитван. Аз тръгнах подир него.

— Сър — заговорих го аз, — ще ми разрешите ли да повървя с вас? Обещавам ви да не казвам и да не върша нищо, което би ви било досадно. Просто така, защото чувствам симпатия към Инчу-чуна и Винету.

Не исках да му казвам, че и към него изпитвах симпатия и уважение.

— Добре, сър, да повървим заедно! — кимна ми той. — Аз се отдръпнах от белите и от техния начин на живот и не искам нито да ги видя, нито да ги чуя, но вие ми харесавате — нека се поразходим заедно! Струва ми се, че вие сте най-разбраният измежду тези хора. Прав ли съм?

— Аз съм най-младият и още не съм станал «smart»; вероятно никога няма и да стана. Може би това ми придава вид на един горе-долу добросърдечен човек.

— Не сте smart? — попита той. — Но янките всички се смятат за такива, кой повече, кой по-малко.

— Не съм янки. —

— А какъв сте, ако въпросът ми не ви е неприятен?

— Съвсем не. Нямам причина да премълчавам родината си, която обичам много. Немец съм.

— Немец ли? — учуди се той, като изведнъж започна да говори на немски. — Тогава да ви кажа добре дошъл, сънароднико! Изглежда, поради тази причина почувствах веднага симпатии към вас. Ние, немците, сме особени хора. Сърцата ни усещат сродството си, още преди да сме си казали, че принадлежим на един и същ народ — дано само най-после този народ веднъж завинаги се обедини! Аз съм немец, който е станал апач! Не ви ли се струва странно?

— Не е странно. Божиите пътища са неведоми, но винаги са съвсем естествени.

— Да, прав сте. И най-големите чудеса са следствия от природни закони, а най-обикновените, ежедневни природни явления са големи чудеса. Един немец, завършил университет, именит учен, сега е истински апач. Това изглежда като чудо, но пътят, който ме доведе дотук, е съвсем естествен.

Ако този бял ме беше взел със себе си отначало повече от учтивост, сега той се радваше, че може поне да се наговори. Скоро забелязах, че беше изключително надарен човек, но избягвах да му задавам какъвто и да било въпрос, свързан с неговото минало. Той обаче не обърна особено внимание на моята тактичност и започна да ме разпитва подробно за моя живот. Отговарях му толкова подробно, колкото това можеше да го задоволи. Не се бяхме отдалечили много от лагера и сега лежахме под едно дърво. Можех много добре да наблюдавам израза на лицето му. Животът беше оставил по него дълбоки следи: виждаха се дългите основни бръчки на мъкмата, пресечени от по-късите бръчки на съмненията, оплетени със зигзагообразните линии на лишенията, грижите и неволята. Колко ли често погледът му е бил мрачен, заплашителен, гневен, страхлив, а може би и отчаян, но сега той беше бистър и спокоен като вода в горско езеро, чиято повърхност не потрепва от полъха на вятъра, но пък е толкова дълбоко, че никой не може да разбере какво се крие на неговото дъно. Когато научи за мене всичко, което смяташе за важно, той кимна леко с глава, като че ли на себе си.

— Сега се намирате в началото на борбите, които аз вече приключвам; за вас тези борби ще бъдат само външни, но не и вътрешни. Вие имате у себе си вярата в бога и той няма да ви изостави. Но при мене беше иначе.

При тези думи той ме погледна изпитателно. Щом видя, че лицето ми запази спокойния си израз, продължи:

— Преподавах във висше учебно заведение, къде, не е необходимо да знаете. У мен се бяха вкоренили здраво идеите на свободомислието. Когато дойде времето на бунтовете, аз влязох открито в ролята си на водач на недоволните хора. Те се обединиха в отряди и грабнаха оръжието. Колко много от тях загинаха в борбата! Други умряха зад стените на затворите. Мене ме търсеше полицията, разбира се, най-усърдно. Успях да ѝ се изплъзна и напуснах отечеството си. Нито една душа не остана там да тъгува за мене. Нямах нито майка и баща, нито брат и сестра, нито никакви други роднини. Започнах да пътувам от една държава в друга най-безцелно, изоставях една работа, за да се заломя с друга, но никъде не намерих спокойствие. След дълги години на напразни лутания съдбата ме отведе при един немски мисионер в Канзас, който разбра душевното ми състояние. Благодарение на него, макар и след дълги колебания и съмнения, намерих най-после утеха, вяра и вътрешен мир.

Той млъкна, склони неволно ръце за молитва и дълго време млъча. След това продължи:

— За да укрепя намерения мир и спокойствие, избягах от света и от хората. Отидох в нецивилизованите райони. Само вярата сама по себе си не прави човека щастлив. Дървото на вярата трябва да носи плодовете на съзидателния труд. Искях да направя нещо полезно. И ето че видях червените хора да се борят отчаяно срещу гибелта си. Видях убийците да разкъсват телата им и в сърцето ми се запалиха гняв, съчувствие и състрадание. Съдбата им беше предрешена, не можех да ги спася. Но поне едно нещо можех да направя: можех да облекча гибелта им, можех да озаря последния им час със силата на любовта. Отидох при апачите и успях да приготвя дейността си към тяхната самобитност. Спечелих доверието им и постигнах някои успехи. Бих искал да опознаете Винету по-отблизо. Може да се каже, че той донякъде изпълнява резултата от работата ми. Този юноша е надарен богато. Ако беше син на някой европейски владетел, щеше да стане прочут полководец или някой още по-велик властелин на мира. Но като син на индиански вожд, той ще загине, както ще загине и цялата негова раса. Как искам да бъде винаги до него в опасности и лишения, до последния си час. Аз съм неговият духовен баща. Обичам го повече от себе си. И ако някога ми бъде отредено щастието да спра с гърдите си смъртоносния куршум, отправен към него, аз ще умра с радост за Винету като същевременно приема тази смърт като изкупление за моите грехове!

Клеки-петра замлъча и наведе глава. Аз бях дълбоко развълнуван и стоях безмълвно, защото имах чувството, че след такава изповед всяка забележка би прозвучала нелепо. Но аз поех дланта му в моята ръка и я стиснах сърдечно. Той ме разбра, кимна ми леко с глава и също така стисна ръката ми. Измина доста време, докато той попита:

— Как стана тъй, че ви разказах всичко това? Днес ви видях за първи път и едва ли ще се видим отново. Дали и срещата ни не е работа на Провидението? Но както и да е, аз изведнъж се почувствах толкова особено, сърцето ми изпитва някакво нежно и тъжно чувство, ала то в никакъв случай не е болезнено. Подобни чувства обхващат човек през есента, когато капят листата на дърветата. Как ли ще падне и моето листо от дървото на живота? Тихо, кротко и мирно? Или ще бъде откъснато насила, преди да му е дошло времето да падне по естествен път? Той отправи надолу по долината поглед, изпълнен с някакъв тих, неясен копнеж. Видях, че от тази посока се задават Инчу-чуна и Винету. Сега те бяха яхнали конете си, а отстрани водеха за поводите коня на Клеки-петра. Ние станавме, за да се приберем в лагера; пристигнахме едновременно с тях. На колата се беше облегал Ратлър; лицето му беше огненочервено и подпухнало. Той ни гледаше с поглед на бик. През това кратко време беше изпил толкова много бренди, че вече не можеше да поеме нито глътка. Ужасен човек! В очите му гореше злоба на разярен бик, който се кани да нападне някого. Реших непрекъснато да го наблюдавам. Вождът и Винету бяха слезли от конете си и се приближиха към нас. Ние стояхме наоколо в един доста широк кръг.

— Размислиха ли моите бели братя дали ще останат тук, или ще си отидат? — попита Инчу-чуна.

На главния инженер му беше дошла една помирителна мисъл:

— И да искаме да си отидем, не можем, защото трябва да се подчиняваме на заповедта, която имаме — обясни той.

Още днес ще наредя да замине пратеник за Санта Фе, за да попита какво да направим. След това ще ти отговоря.

Не беше съвсем лошо измислено, защото докато пратеникът се върнеше, ние положително щяхме да приключим с работата си. Вождът обаче каза настоятелно:

— Инчу-чуна не може да чака толкова дълго. Моите бели братя трябва да кажат веднага какво мислят да правят.

Междувременно Ратлър си беше напълнил чашата с бренди и се беше присъединил към нас. Помислих си, че пак ще се заяде с мене, но той се обърна към двамата индианци и като пелтечеше, им каза:

— Ако индианците пият с мене, ще направим каквото искат и ще се махнем оттук; иначе оставаме. Нека започне по-младият. Ето ти огнена вода, Винету!

Той му подаде чашата. Винету отстъпи крачка назад, като направи отрицателно движение.

— Какво, ти отказваш да пиеш с мене? — избухна Ратлър. — Това е дяволска обида. Тогава ето ти брендите в лицето, проклет червенокож! Изближи го, щом не искаш да го изпиеш!

Преди някой от нас да може да му попречи, той запрати чашата и съдържанието ѝ в лицето на младия апач. Според схващанията на индианците това беше кръвна обида, за която Ратлър веднага си получи наказанието. Винету го удари с юмрук в лицето и той се строполи на земята.

Успя да се изправи с голяма мъка. Бях вече готов да се намеся, защото мислех, че ще прибегне до оръжието си. Това обаче не се случи. Той втрени заплашително погледа си в младия апач, след което се заклатушка отново към колата, като изригваше проклетия.

Винету изтри лицето си, придобило също както и лицето на баща му каменно изражение, така че беше невъзможно да се разбере какви чувства ги вълнуваха.

— Инчу-чуна пита още веднъж — обади се пак вождът. — Пита за последен път. Ще напуснат ли бледоликите още днес долината?

— Не можем — гласеше отговорът.

— Тогава ние ще я напуснем. Между нас няма да има вече мир.

Направих опит да посреднича, но без успех. Тримата се отправиха към конете си. В този момент откъм колата се разнесе гласът на Ратлър:

— Изчезвайте червени кучета! Но преди това този хлапак трябва да ми плати удара в лицето!

Той грабна една пушка от колата и я насочи срещу Винету десетократно по-бързо, отколкото можеше да се очаква при това негово състояние. В този момент младият апач стоеше без всякаво прикритие. Куршумът сигурно щеше да го улучи, защото всичко се беше разиграло твърде бързо и той не можеше да се спаси с никакво движение. Клеки-петра извика:

— Бягай, Винету, бягай бързо!

В същото време той се озова с няколко светкавични скока пред Винету. Изстрелът изтреця.

Клеки-петра се извъртя малко настрани от удара на куршума, дясната му ръка се вкопчи в гърдите, той се олюля няколко пъти и падна на земята. Но в същия миг и Ратлър рухна на земята, ударен от юмрука ми. Бях се затичал към него веднага, за да предотвратя изстрела, но въпреки всичко закъснях. Наоколо всички извикаха от ужас. Само двамата апачи останаха безмълвни. Те коленичиха при своя приятел, който беше жертвал живота си за своя любимец, и прегледаха раната му мълчаливо. Куршумът беше минал близо до сърцето. От раната бликаше силна струя кръв. Аз също се приближих до него. Очите на Клеки-петра бяха затворени. Лицето му бледнееше и отпаднаше с ужасяваща бързина.

— Вземи главата му в скута си! — помолих Винету. — Ако отвори очи и те види, смъртта му ще бъде по-лека.

Винету изпълни молбата ми, без да каже нещо. Погледът му беше впит в лицето на умиращия; гледаше го, без да мигне. Ето че Клеки-петра повдигна бавно клепачите си. Видя над себе си надвесения Винету и по хлътналите му страни пробягна слаба усмивка.

— Винету, ши иа, Винету — Винету, сине мой, Винету! — прошепна той.

После гаснещият му поглед като че ли затърси още някого, спря се на мене и Клеки-петра ме помоли на немски език:

— Останете при него ... бъдете му верен... продължете делото ми...!

Той направи с ръка умолителен жест. Улових ръката му с десницата си и го уверих:

— Ще го направя; да, непременно ще го направя! Тогава лицето му се проясни. Той заговори с все повече отпадащ глас.

— Моето листо пада... насила откъснато ... не тихо... и не спокойно ... това е... последното изкупление... както ... както ... си го бях... пожелал... Господи, прости ми... милост ... милост! Аз идвам... идвам... милост... !

Той склочи ръцете си... от раната му избликна конвулсивно за последен път силна струя кръв, главата му се отпусна назад... той беше мъртъв!

Сега вече знаех какво го беше накарало да ми се изповяда — Провидението, както беше казал той. Беше пожелал да умре за Винету и колко бързо се беше сбъднало желанието му! Това беше последното изкупление за греховете му, на което той беше отдавна готов.

Винету сложи внимателно главата на мъртвеца в тревата, стана бавно от земята и погледна баща си въпросително.

— Ето там лежи убиецът. Повалих го на земята — казах аз. — Той е ваш.

— Огнена вода!...

От устата на вожда излезе само този кратък отговор, но с какъв яростен и презрителен тон произнесе той тези думи!

— Искам да бъда ваш приятел и брат. Ще дойда с вас! — това бяха думите, които неволно се изтръгнаха от устата ми. Тогава той ме заплю в лицето.

— Краставо куче! Платен крадец на земя! Смърдящ който! Само да се осмелиш да ни последваш, Инчу-чуна ще те смачка!

Ако тези думи ми бяха казани от някой друг, щях да му отговоря с юмрука си. А сега защо си премълчах? Дали чувствах това отношение като заслужено, защото бях неканен гост на чужда земя? По всяка вероятност тогава подобно нещо не ми беше минало през ума. Аз се подчиних по-скоро на едно внушение. Но във всеки случай не можех отново да направя опит да тръгна с тях въпреки обещанието, което бях дал на Клеки-петра.

Белите стояха наоколо мълчаливо и очакваха да видят какво ще предприемат двамата апачи. Те не ни удостоиха повече с нито един поглед. Сложиха трупа върху един кон и го завързаха здраво. После се метнаха на седлата си, изправиха прегънатото тяло на Клеки-петра, който беше вързан за коня в седнало положение, и потеглиха бавно, като го подкрепяха от двете му страни. Не пророниха нито дума за заплаха или за отмъщение. Не се обърнаха нито веднъж назад. Но това беше още по-лошо, отколкото ако открито ни бяха заплашили с най-ужасни мъчения и смърт.

— Това е ужасно, а може да стане и много по-ужасно! — обади се Сам Хокинс. — А там на земята все още лежи поразен от ръката ти и от брентито онзи подлец! Какво ще го правим? Не му отговорих. Оседлах коня си и тръгнах без посока. Трябваше да остана сам, за да мога поне външно да превъзмогна случилото се през този страшен половин час. Беше късна вечер, когато се върнах в лагера уморен и изтощен; чувствах се разбит физически и душевно.

5. Край лагерния огън

За да не мъкнем мечката на такова голямо разстояние, лагерът ни беше преместен в мое отсъствие близо до мястото, където бях убил животното. То беше толкова тежко, че бяха необходими общите усилия на десет здрави мъже, за да бъде завлечено от края на гората до откритото място, където беше запален огънят.

Въпреки че се върнах късно, всички с изключение на Ратлър стояха все още будни. Беше се наложило да пренесат Ратлър на ръце до новия лагер, където го бяха захвърлили в тревата като пън. Там той изтресняваше в дълбок сън. Междувременно Хауърд беше погребан. Сам беше одрал кожата на мечката, но не беше нарязал месото. Когато слязох от коня, аз го завързах и нахраних, след което се приближих до огъня; дребосъкът Сам се обади веднага:

— Къде се скиташ по това време? Очакваме те с безкрайно нетърпение, защото ни се хапва мечешко месо, а не искаме да нарежем Баба Меца без тебе. Засега й свалих само кожата.

Шивачът й го беше ушил толкова добре, че по него нямаше нито една гънка, хи-хи-хи-хи! Дано

нямаш нещо против, а? А сега кажи как да разпределим месото! Искаме, преди да легнем, да си опечем по едно парче.

— Раздели го както искаш! — отвърнах аз. — То е за всички.

— Well, тогава ще ти кажа едно: най-хубавото нещо са лапите. Изобщо няма нищо друго, което да превъзхожда мечешките лапи. Но те трябва да отлежат известно време, за да добият необходимия дивечов вкус. Най-вкусни са тогава, когато по тях плъзнат червеи. Но не можем да чакаме толкова дълго, защото се опасявам, че скоро ще дойдат апачите и ще ни развалят яденето. Затова е по-добре да свършим тази работа овремe и да се заловим с лапите веднага, та да сме ги изяли вече, когато червенокожите ни пречукат. Имаш ли нещо против, сър?

— Не.

— Добре, тогава да се заловим за тази прекрасна работа, ако не се лъжа, хи-хи-хи-хи!

Той отдели лапите от краката с ножа си и после ги нарязва на толкова парчета, колкото хора имаше в лагера. Аз получих най-хубавото парче от една предна лапа, увих го и го прибрах, докато другите побързаха да сложат техния дял да се пече. Наистина усещах глад, но не ми се ядеше, колкото и противоречиво да звучи. След дългата и уморителна езда чувствах необходимостта от храна, но ми беше невъзможно да ям. Все още не можех да забравя сцената на убийството. Все още виждах как Клеки-петра седи до мене. Чувах неговите признания, които сега ми приличаха на една последна изповед, и постоянно мислех за последните му думи, с които той като че ли предчувстваше ранната си смърт. Да, листът на неговия живот не беше паднал тихо и спокойно, а беше откъснат насилствено. И какъв човек го беше откъснал и по каква причина само! Ей къде лежеше убиецът, все още пиан до безсъзнание. Идваше ми да го застрелям, но изпитвах отвращение от него. Сигурно такова чувство на отвращение беше възпряло апачите да го накажат веднага. «Огнена вода...» беше казал Инчу-чуна с не-изказано презрителен тон. Какво обвинение, какъв упрек се криеше само в тези две думи!

Ако имаше нещо, което можеше да ме утеши при това кърваво развитие на нещата, то бе обстоятелството, че Клеки-петра беше умрял в ръцете на Винету и че неговото сърце беше спряло куршума, предназначен за Винету. Това беше и неговото последно желание. Или не! Последното му желание беше молбата му към мене да бъда до Винету и да довърша започнатото от него дело. Защо беше отправил тази молба тъкмо към мене? Само броени минути преди това той беше казал, че ние едва ли ще се видим отново, което означаваше, че моят житейски път никога нямаше да ме отведе при апачите, след това пък той изведнъж ме натовари с една задача, чието изпълнение трябваше на всяка цена да ме постави в най-близки отношения с това племе. Нима неговото желание представляваше само празни, ей така подхвърлени думи? Или умиращите имат способността да надникват в бъдещето в последната минута, преди да се разделят с най-близките си, когато душата им вече стои пред вратата на отвъдния свят? Това бе вероятно, защото по-късно имах възможността да изпълня молбата на Клеки-петра, въпреки че сега, в този момент, всяка среща с Винету изглеждаше гибелна за мене.

Защо изобщо дадох съгласието си така бързо на този умиращ човек? От състрадание? Вероятно. Но, изглежда, че имаше и още някаква причина, която не съзнавах тогава: Винету ми беше направил дълбоко впечатление, такова впечатление, каквото не ми беше правил никой друг човек. Той беше малко по-възрастен от мене, а ме превъзхождаше толкова много! Почувствах го още от пръв поглед. Сериозният, горд и ясен поглед на кадифените му очи, спокойната увереност в държанието му и във всяко негово движение, както и едва доловимият меланхоличен израз на една по-дълбока и прикрита болка, която ми се струваше, че откривам на неговото младежки красиво лице, ме бяха очаровали и запленили. Колко респектиращо беше поведението му, както и поведението на баща му! Други хора, били те червенокожи или бели, щяха веднага да се нахвърлят върху убиеца и да го ликвидират. А те двамата не го удостоиха дори с поглед и не издадоха чувствата си: нито едно мускулче на лицето им не потрепна. Какви хора бяхме ние в сравнение с тях!

Така седях унесено край огъня, потънал в мислите си, докато другите ядяха печеното месо с апетит. Най-сетне Сам Хокинс ме изтръгна от размишленията ми:

— Какво ти е, сър? Не си ли гладен?

— Не ми се яде.

— Така ли? И вместо това си упражняваш мозъка в мислене! Струва ми се, че не бива да ти става привичка. И мене ме е страшно яд за станалото, но уестманът трябва да свикне с такива

сцени. Не напразно наричат Запада «dark and bloody grounds» — мрачните и кървави земи. Можеш да ми повярваш — всяка педя от тази земя е напоена с кръв и който има много чувствителен нос и не може да понася миризмата ѝ, нека по-добре си стои в къщи и да пие сироп. Не вземай толкова присърце тази история, а ми дай парчето си от мечата лапа да ти го изпека!

— Благодаря ти, Сам! Наистина не ми се яде. Разбрахте ли се какво ще правите с Ратлър?

— Е да, говорихме за него.

— Какво наказание ще получи?

— Наказание ли? Мислиш ли, че трябва да го накажем?

— Разбира се, че мисля.

— Аха! И какво трябва да предприемем според тебе? Да го закараме в Сан Франциско, Ню Йорк или Вашингтон и да го дадем под съд за убийство?

— Не, разбира се! Властта, която трябва да го съди, сме ние. Той попада под ударите на законите на Запада.

— Я виж ти как бил запознат един такъв грийнхорн със законите на Дивия Запад. Да не би да си дошъл от старата Германия, за да играеш тук ролята на върховен съдия? Беше ли този Клеки-петра твой роднина или добър приятел?

— Не.

— А, ето ти и най-важното! Да, Дивият Запад си има свои точно определени, особени закони. Те искат око за око, зъб за зъб и кръв за кръв, също както в Библията. В случай на убийство убиецът може веднага да бъде пречукан от онзи, който има правото на това, или пък се образува жури, което произнася присъдата и веднага я привежда в изпълнение. По този начин хората се отърват от злодеите и вредните за обществото елементи, които иначе биха просто задушили честните ловци.

— Е добре, да образуваме тогава жури!

— Най-напред ще ни е необходим обвинител.

— Аз ще бъда обвинител!

— С какво право?

— С правото на човек, който не може да допусне да остане ненаказано едно такова престъпление.

— Pshaw! Говориш като грийнхорн. Ти можеш да играеш ролята на обвинител само в два случая. Първо, ако убитият ти е роднина или близък приятел. Обаче ти вече си призна, че това не е така. Второ, можеш да бъдеш обвинител и тогава, когато си убит ти самият, хи-хи-хи-хи! А ти убит ли си?

— Сам, работата е такава, че не е уместно да се правят шеги!

— Знам, знам! Искях да прибавя тази точка само за допълване на картината. Значи, ти нямаш никакво основание да играеш ролята на обвинител, а и ние останалите нямаме това право. А там, където няма тъжител, няма и съдия. В този случай изобщо нямаме право да образуваме жури.

— Тогава Ратлър, изглежда, ще остане ненаказан?

— Нищо подобно. Само не се разпалвай толкова! Давам ти думата си, че възмездие ще го постигне с такава сигурност, с каквато всеки куршум от моята Лиди достига целта си. Апачите ще се погрижат за това.

— Но тогава те ще накажат и нас!

— Твърде вероятно. Но мислиш ли, че ще можем да предотвратим това, като убием Ратлър? Който се е хванал на хорото, ще играе докрай! В очите на апачите ние всички сме убийци на Клеки-петра, а не само Ратлър и ако попаднем в ръцете им, ще се отнесат към нас както подобава.

— Дори и ако се отървем от Ратлър?

— Дори и тогава. Те ще ни пречукат, без да питат дали той е при нас, или не е. А как мислиш изобщо да се отървеш от него?

— Ще го изгоним.

— Да, наистина, ние вече се съвещавахме по този въпрос и стигнахме до извода, че, първо, нямаме право да го гоним и, второ, дори и да имахме това право, не бива да го гоним поради някои съображения.

— Но, Сам, не те разбирам! Когато някой не ми харесва, аз просто се разделям с него. А да не говорим за един убиец! Да не би да сме длъжни да търпим вечно при нас такъв подлец, който на това отгоре е и пияница и постоянно ще ни поставя в трудни положения?

— За съжаление сме длъжни. Ратлър е нает на работа също като мене, Стоун и Паркър, за да ви помага на вас, земемерите. Само хората, които са го назначили и му плащат, могат да го уволнят. Трябва да се придържаме строго към законното положение.

— Към законното положение! И то спрямо човек, който всеки ден тъпче с краката си човешките и божите закони!

— Даже и да е така! Всичко, което казваш, е вярно. Но не бива да правим грешка, само защото някой друг е извършил престъпление. Казвам ти, че преди всичко началството трябва да постъпва безпогрешно. Затова ние, уестманите, които играем в дадения случай ролята на началство, имаме пълно основание да запазим нашето добро име неопетнено. Но и без да се съобразяваме с него, искам да те попитам, какво би направил Ратлър, ако го изгоним?

— Това си е негова работа!

— И наша работа е! Бихме се намирали постоянно в опасност, защото той вероятно ще се опита да ни отмъсти. По-добре е да го задържим при нас, за да можем да го наблюдаваме, отколкото да го изгоним и той непрекъснато да се крие нейде около нас и когато пожелае да изпраща по някой куршум в главата на този или онзи. — След тези думи Сам ме изгледа с поглед, който аз разбрах добре, понеже в същия момент ми смигна и направи многозначително движение с глава към Ратлъровите другари. Ако ние предприемехме нещо срещу Ратлър, можеше да се очаква, че те щяха да се съюзят срещу нас. Това ми мина веднага през главата, защото в тези хора човек не можеше да има доверие. Затова отговорих уклончиво :

— Е, след като ми обясни така нещата, вече виждам добре, че трябва да ги оставим да се развиват, както са тръгнали. Опасявам се само от апачите, тъй като не бива да се съмняваме, че те ще се появят, за да си отмъстят.

— Ще дойдат, съвсем сигурно е, още повече че не ни заплашиха с нито една дума. Постъпиха много умно. Ако си бяха отмъстили веднага, отмъщението им щеше да засегне само Ратлър. Но те искат да си отмъстят на всички ни, защото Ратлър е с нас и те ни считат всички за врагове, заради измервателните работи, с които всъщност се заграбват земите им. Ето защо се овладяха и се отдалечиха на конете си, без да си помръднат дори пръста срещу някой от нас. Но затова пък толкова по-сигурно ще се върнат, за да ни спипат всички. Ако успеят, можем да се приготвим за една ужасна смърт, защото авторитетът, който имаше Клеки-петра сред тях, повелява двойно и тройно отмъщение.

— И всичко това заради някакъв си пияница! Те сигурно ще се върнат с многоброен отряд.

— Положително! Нашите защитни мерки зависят единствено от въпроса, кога ще се появят? Ако разберем това, бихме имали време да избягаме, макар че в такъв случай ще трябва да изоставим почти готовата си работа недовършена.

— Не бива да прекъсваме работата си, а да я продължаваме, докато имаме и най-малката възможност за това.

— Кога ще можете да я свършите, ако си плюете здраво на ръцете, как мислиш?

— След пет дни.

— Хмм! Доколкото знам, наблизо няма лагер на апачите. Бих търсил най-близкия лагер на мескалери-апачите поне на три дни път оттук. Ако не се лъжа в това си предположение, на Инчу-чуна и Винету ще са нужни дотам четири дни, защото трупът ще ги забави. И още три дни езда насам — прави общо седем дни. А тъй като казваш, че ще свършите след пет дни, мисля, че можем да рискуваме и да продължим измерванията.

— Ами ако сметката ти излезе крива? Възможно е двамата апачи да оставят на първо време трупа на някое сигурно място и да се върнат, за да стрелят по нас из засада. Вероятно е също така да се натъкнат на някой от техните отряди много по-рано. Можем дори да допуснем, че някъде наблизо ги очакват техни хора, защото би било твърде необичайно двама индианци да се отдалечат толкова много от лагера си без никакви придружители, още повече че става въпрос за вождове. Настъпи и времето за лов на бизони и никак не е изключено Инчу-чуна и Винету да са били заедно с някоя група ловци, които се намират недалеч от тук и от които те са се отделили за кратко време, за да проследят дирите на мечката. Всичко това трябва да се обмисли и вземе предвид, ако искаме да постъпим наистина предпазливо.

Сам Хокинс присви едното си око и направи учудена физиономия.

— Good heavens, колко си умен, колко си мъдър! Наистина в днешно време яйцата са десет пъти по-умни от кокошката, ако не се лъжа. Но за да отдадем нужното уважение на истината, трябва да кажем, че това, което изтъкна, съвсем не беше толкова глупаво. Имаш пълно право. Трябва да обърнем внимание на всяка една от тези възможности. Затова е необходимо да разберем в каква посока са се отправили двамата апачи. Щом съмне, ще тръгна по следите им.

— И аз ще дойда с тебе — намеси се Паркър.

— И аз — заяви Дик Стоун.

Сам Хокинс помисли малко и след това отсече:

— И двамата ще си стоите тука! Тук сте необходими. Ясно ли е?

При тези думи той погледна към другарите на Ратлър, което беше достатъчно красноречиво.

Ако останехме сами с тези хора, можеше да се стигне до неприятни сцени при събуждането на Ратлър. В такъв случай беше по-добре Стоун и Паркър да не се отдалечават.

— Но ти не можеш да тръгнеш сам! — възпротиви се Паркър, който обичаше да обмисля нещата от всички страни.

— Бих могъл, ако поискам, но не искам. Ще си избира някой спътник.

— Кого?

— Ето този млад грийнхорн.

При тези думи той ме посочи.

— А, той трябва да остане тук. Намеси се главният инженер.

— Защо, мистър Банкрофт?

— Защото имам нужда от него. Щом се налага да свършим работата за пет дни, ще трябва всички да запретнат здраво ръкави. Не мога да се лиша от нито един човек.

— Да, всички да запретнат ръкави. Досега обаче не го правехте. Той трябваше да работи сам за всички ви. Е, сега пък нека веднъж другите се понапънат и заради него.

— Мистър Хокинс, да не би да искате да ми давате нареждания? Забранявам ви подобно нещо!

— Нямам такива намерения! Една забележка съвсем не е още нареждане.

— Но прозвуча като нареждане!

— Възможно е. И да е било така, нямам нищо против. Що се отнася до работата ви, тя едва ли ще се забави утре толкова много, ако работите четирима, а не петима. Нещо съм си наумил, щом искам да взема със себе си тъкмо този млад грийнхорн, наречен Шетърхенд. Трябва да види как се постъпва, когато човек се промъква тайно след индианци. Вероятно ще му бъде от полза, ако се научи да разчита следите правилно.

— Това не ме интересува.

— Известно ми е. Но има и втора причина. Работата, с която искам да се заломя, е опасна. Следователно, по-добре ще бъде и за мене, и за вас, ако имам край себе си човек, който притежава такава голяма физическа сила и който умее да стреля с мечкоубицеца си толкова добре.

— Не виждам само как това може да бъде от полза и за нас.

— Така ли? Учудва ме. Иначе сте хитър и разумен джентълмен — отвърна Сам подигравателно. — Какво ще стане, ако се натъкна на неприятели, които идват насам и ме убият? Тогава няма да има кой да ви предупреди за опасността и вие ще бъдете нападнати и пречукани. Но ако този грийнхорн е с мене, вероятно ще се върнем здрави и читави; той има малки ръце като някоя лейди, но може да простре на земята с един удар и най-големия здравеняк. Сега разбирате ли, че съм прав?

— Хмм, да.

— А ето ви и най-същественото: утре той трябва да дойде с мене, за да не се стигне тук до някое спречкване, което може да завърши трагично. Вие знаете, че Ратлър го е взел на мерник. Когато този любител на чашата с бренди най-сетне се събуди, веднага ще се опита да се счепка с онзи, който днес отново го запрати на земята. Трябва на всяка цена да ги разделим поне утре, в първия ден след убийството. Ето защо единият ще остане тук при вас, от него аз и без това нямам полза, а другия ще взема със себе си. Все още ли сте против?

— Не, нека тръгне с вас.

— Well, ето че се споразумяхме. — И след като Сам се обърна към мене, добави: — Нали чу какъв напрегнат ден ти предстои. Много е възможно да нямаме нито минута за ядене и почивка. Затова те питам, няма ли да хапнеш поне няколко парченца месо от мечата лапа?

— Добре, при тези обстоятелства поне ще се опитам да ям.

— Опитай, опитай! Познати ми са тези опити, хи-хи-хи! Необходимо е да се изяде само една хапка и после човек изобщо не може да се спре, докато не изяде всичко. Я дай лапата! Ще ти я опека. Един такъв грийнхорн не може и това да направи както трябва. Сега внимавай хубаво, за да се научиш! Ако се наложи и втори път да ти пека такъв деликатес, няма да получиш нищо от него, защото ще го изям сам.

Добрият Сам имаше право. Когато той беше готов с демонстрацията на майсторството си по печене на месо, аз опитах печеното и още с първата хапка апетитът ми се възвърна. Забравих мрачните си мисли и започнах да ям, да ям, наистина докато не остана нищо.

— Видя ли? — засмя се Сам. — Наистина, много по-приятно е да изядеш една гризли, отколкото да я убиеш. Сам видя, че е така. Сега ще си отрежем няколко солидни парчета от бута и ще ги опечем още тази вечер. За утре ще ни трябват провизии, защото когато човек тръгне на разузнаване, трябва да знае, че много рядко ще намери време за лов на дивеч и много често ще му се налага да не пали огън, на който би могъл да го опече. А сега ти се поопъни да се наспиш здравата, тъй като тръгваме още в ранни зори и трябва напълно да възстановим силите си!

— Добре, ще спя. Но кажи ми преди това какъв кон ще яздиш утре?

— Какъв кон ли? Никакъв.

— Ами какво ще яздиш?

— Що за въпрос! Да не би да мислиш, че ще яхна някой крокодил или някоя друга птица? Разбира се, че ще язда моето муле, моята нова Мери!

— Аз не бих го направил.

— Защо не?

— Познаваш я твърде малко.

— Затова пък тя ме познава много добре. Има огромно страхопочитание към мене това добиче, хи-хи-хи-хи!

— При такъв разузнавателен поход, какъвто искаме да предприемем утре, трябва да бъдем предпазливи и да обмислим предварително всичко. Един кон, в който ездачът му не е сигурен, може да провали всичко.

— Така ли? Наистина ли? — изсмя ми се той.

— Да — отвърнах аз разпалено. — Знам, че пръхтенето на коня може да струва живота на ездача.

— Ах, знаеш това? Умник си ми ти! И това го чете някъде?

— Да.

— Така си и мислех! Изобщо трябва да е много занимателно да четеш такива книги. Да не бях аз самият уестман, щях да се преселя на изток и да си чета такива хубави индиански истории. Струва ми се, че при това четене човек може да се закръгли и да затлъстее, въпреки че мечите лапи съществуват само по страниците пред него. Би ми се искало да знам дали-тези добри хорица, които пишат такива работи, са преминавали поне един път Мисисипи!

— Повечето от тях вероятно са я преминавали.

— Не ми се вярва. Имам си своите добри основания да се съмнявам.

— Какви са тези основания?

— Ще ти ги кажа, сър. Ръката, която толкова дълго време е стискала юздите на коня, държала е пушката и ножа и е хвърляла ласото, не може вече да изписва разни драсканици по хартията. Истинският уестман е най-вероятно да забрави да пише, а който не е истински уестман, по-добре да се откаже да пише за неща, които не разбира.

— Хмм! И все пак, за да напишеш книга за Запада, не е необходимо да останеш там толкова дълго, че пръстите ти да забравят да пишат.

— Не улучи, сър! Току-що казах, че само добрият уестман би могъл да напише истината. Но точно един такъв човек никога не може да се залови с писане.

— Защо?

— Защото и през ум не му минава да напусне Запада, където няма мастилници. Прерията е като морето. Онзи, който веднъж я е обиколил, никога не може да я напусне. Не, всички тези книжни драскачи не познават Запада, защото, ако го познаваха, те никога нямаше да го изоставят, само за да изцапотят неколкостотин страници с мастило. Това са горе-долу моите схващания и съм доста сигурен, че са верни.

— Не са. Аз познавам например един човек, който е обикнал Запада и иска да стане добър ловец. Въпреки това той ще се връща от време на време в родината си, за да пише за Запада.

— Така ли? А кой е той? — попита Сам, като ме погледна любопитно.
— Можеш да се досетиш.
— Да се досетя! Аз? Възможно ли е да имаш предвид себе си?
— Да.
— Брей да се не види! Значи ти искаш да се присъединиш към безполезните драскачи на книги?
— Вероятно.
— Я се откажи, сър! Моля те най-настойтелно! Ще загинеш по най-нешастен начин, можеш да ми вярваш.
— Съмнявам се.
— Аз го твърдя. Дори мога да се закълна — извика той енергично. — Имаш ли поне малка представа от живота, който те очаква?
— Разбира се. Ще пътувам, за да се запозная със страни и народи, а от време на време ще се връщам у дома, за да мога да пиша на спокойствие за моите възгледи и за опита, който съм натрупал.
— Но, за бога, с каква цел?
— За да могат читателите ми да научат нещо от мене и между другото да поспечеля пари.
— Zounds! Да научат читателите нещо от тебе! И да поспечелиш пари! Сър, ти не си с всички си, ако не се лъжа! Читателите ти няма да научат нищо от тебе, защото ти самият нищо не разбираш. Как може един такъв грийнхорн, един свършен грийнхорн, да бъде учител на читателите си! Уверявам те, че няма да намериш никакви читатели, нито един! А кажи ми тогава, за бога, защо тъкмо ти искаш да бъдеш учител, и то учител на твоите читатели, които изобщо няма да ги има! Нима няма достатъчно даскали по света? Необходимо ли е и ти да увеличиш групата на тези хора?
— Слушай, Сам, професията на учителя е изключително важна и свещена!
— Pshaw! Един уестман е много по-важен, хиляди пъти по-важен! Не може да не го знам, защото аз съм уестман, докато ти сега започваш да понаучаваш туй-онуй. Затова се налага да ти забраня най-сериозно да ставаш учител на твоите читатели! А на всичко отгоре да печелиш и пари при това! Ама че идея, каква свършено безумна идея! Та колко струва една такава книга, каквато възнамеряваш да напишеш?
— Един, два или три долара, според големината ѝ, струва ми се.
— Хубаво! А колко струва една боброва кожа? Имаш ли представа? Станеш ли трапер, ще печелиш много повече, отколкото ако бъдеш учител на читателите си, които, стига да се намерят такива, за тяхно и твое нещастие, няма да научат нищо друго освен глупости от тебе. Пари ще ми печелиш! Това може да стане най-лесно тук, на Запад. Тук парите са пръснати просто по прериите, из девствените гори, между скалите и по дъната на реките. А какъв клет живот ще водиш като драскач на книги! Вместо прекрасната изворна вода на Запада, ще трябва да пиеш гъсто черно мастило и да гризеш старо паче перо вместо меч лапа или бизонско филе. Над главата ти вместо синьото небе ще бъде надвиснал варосан и напукан таван, а под тебе вместо меката зелена трева ще има някой стар дървен одър, на който ще те хване лумбагото. Тук седиш на кон, а там ще седиш на кресло с разкъсана тапицерия. Тук можеш да се наслаждаваш направо на божия дъждец, а там още при първите капки ще разпъваш над главата си някой червен или зелен чадър. Тук ти си бодър, свободен и радостен човек с карабина в ръката. Там ще киснеш на някое бюро и ще пилееш физическата си сила с някоя перодръжка или молив, който... е, ще престана и повече няма да се вълнувам. Но ако ти наистина искаш да станеш учител на читателите си, тогава си най-жалкият човек на хубавата божия земя, ако не се лъжа!
Докато приказваше, Сам се беше разпалил дотолкова, че очичките му блестяха, а бузите му пламтяха в най-красивия цинобърен цвят, доколкото това можеше да се забележи от гъстата брада. Върхът на носа му показваше същия цвят. Подозирах какво го беше подразнило толкова и тъй като за мене беше важно да го чуя от неговата собствена уста, продължих да наливам масло в огъня:
— Но, скъпи Сам, уверявам те, че и на тебе самия би ти доставило голяма радост, ако успее да осъществя планове си.
— Радост ли? На мене? Я не ме занимавай с такива глупости! Крайно време е да разбереш, че не мога да понасям такива шегички!
— Не е шегичка, говоря сериозно.

— Сериозно ли? Тогава да го вземат мътните, ако не се лъжа! Какво разбираш под «сериозно»? За какво би трябвало да се радвам?

— За себе си.

— За мене ли?

— Да, за тебе самия, защото и теб ще те има в моите книги.

— Аз ... аз? — попита той, като очите му ставаха все по-големи.

— Да, ти. Бих писал и за тебе.

— И за мене ли? Може би за това, което върша и говоря, а?

— Разбира се. Ще разказвам какво съм преживял и тъй като съм бил с тебе заедно, и ти ще влезеш в книгите ми цял-целеничък, тъй както си седиш пред мене.

Тогава той хвърли настрани парчето бут, което беше държал над огъня докато говорехме, грабна пушката си, скочи на крака, зае пред мене застрашителна поза и ми изкрещя:

— Питам те най-сериозно пред всички свидетели тук дали наистина смяташ да направиш това?

— Разбира се.

— Така! Тогава аз те подканвам незабавно да оттеглиш думите си и да ме увериш с няколко клетви, че няма да вършиш подобно нещо!

— Защо?

— Защото в противен случай незабавно ще те застрелям или ще те просна на земята с моята стара Лиди, която държа в ръцете си. И така, оттегляш ли думите си или не?

— Не.

— Тогава удряй! — извика той, като замахна с приклада на своята Лиди.

— Можеш да удряш! — обади се спокойно аз.

Прикладът постоя надвиснал над главата ми няколко мига. После Сам свали бавно пушката, хвърли я в тревата, плесна безутешно с ръце и се завайка:

— Този човек е откачил, побъркал се е, съвсем се е побъркал! Аз се усъмних в това още когато каза, че ще пише книги и ще стане учител на читателите си, и ето на, така и излезе. Само един побъркан може да си седи толкова спокойно, когато моята Лиди е надвиснала над главата му. Ами сега, какво ще правим с този човек? Не ми се вярва, че може да бъде излекуван!

— Няма нужда от лечение, драги Сам — отговорих аз. — Моят разум е съвършено здрав.

— Наистина ли? А защо не изпълняваш желанието ми? Защо отказваш да се закълнеш, а си готов по-скоро да те убият?

— Nonsense! Сам Хокинс няма да ме убие. Сигурен съм.

— Сигурен ли си? Тъй, тъй, значи си сигурен! И за съжаление е истина. По-скоро бих убил себе си, отколкото да те побутна с пръст.

— А що се отнася до клетвите, аз изобщо не се кълна. За нас дадената дума е равна на клетва. Няма да се оставя да бъда изнуден да давам някакво обещание чрез заплахи, дори и Лиди няма да помогне. А и работата с книгите не е толкова глупава, колкото си мислиш. Само че ти не си запознат с този въпрос и аз ще ти го обясня по-късно, когато имаме повече време.

— Благодаря! — каза Сам, като направи отрицателно движение с ръка; после седна на земята и отново се залови с бута. — Не ми е необходимо обяснение за нещо, което не може да бъде обяснено. Учител на читателите си! Ще печели пари с драскане на книги! Смешна работа!

— Не забравяй славата, Сам.

— Каква слава? — попита той, като отново обърна бързо лице към мене.

— Славата, която придобиваш, като те четат толкова много хора. Така човек става прочут. При тези думи той вдигна голямото парче месо от бута с дясната си ръка над главата и каза гневно:

— Сър, млъкни веднага, иначе ще запратя по главата ти този мечи бут, тежък шест пфунда! И мястото на бута е наистина върху главата ти, защото си също така глупав, или може би още по-глупав и от най-глупавата гризли. Щял да стане прочут с драскотенето на книги! Чувал ли е някой такова нещастно твърдение? Какво ли знаеш пък тъкмо ти за славата! Ще ти кажа как човек може да стане прочут. Ето къде е мечата кожа, погледни я! Отрежи ушите ѝ и ги постави на шапката си. Вземи ноктите от лапите ѝ и кучешките зъби от устата ѝ, направи си от тях огърлица и я сложи на врата си! Така постъпва всеки уестман и всеки индианец, който е имал голямото щастие да убие някоя гризли. След това където и да отиде той, хората ще си кажат: «Вижте този човек! Борил се е със сивата мечка!» Така ще кажат всички. Всеки ще му прави място с удоволствие и името му ще бъде разнасяно с уважение от вигвам във вигвам и от

селище на селище. Така се става прочут. Ясно ли е? А я се опитай да си окачиш твоите книги на шапката и си сложи около врата огърлица от книги! Какво ще кажат хората тогава, а? Ще кажат, че си мръднал, стопроцентово мръднал! Ето такава слава и никаква друга няма да придобиеш с твоето драскане на книги!

— Но, Сам, защо се палиш толкова много? Може да ти бъде съвсем безразлично какво правя!

— Така ли? Безразлично? На мене? The devil, ама че човек, ако не се лъжа! Обичам го като собствен син, смахнал съм се по него, а ето че трябвало да ми бъде безразлично какво правел!

Това е вече прекалено! Негодникът му неден, силен е като бизон, мускулите му са като на мустанг, жилите му като на елен, очите му на сокол, слухът му като на мишка, а мозъкът му тежи около пет-шест пфунда, ако се съди по челото му. Стреля като възрастен ловец, язди като Духът на саваната и се нахвърля върху бизона и сивата мечка като върху морско свинче, въпреки че ги вижда за първи път. И един такъв юначага, който като че ли е роден да бъде уестман и още отсега надминава много ловци, които са се скитали из саваните двадесет години, такъв един човек иска да си отиде у дома и да пише книги! Просто да полудееш! Толкова ли е чудно, че в такъв случай един честен уестман, който му мисли доброто, може така да се разгневи?

При тези думи той ме погледна въпросително и предизвикателно. Без съмнение очакваше отговор, но аз не му отговорих. Беше изплюл камъчето. Придърпах спокойно седлото към себе си, поставих го под главата си вместо възглавница изтегнах се и затворих очи.

— Е? Що за държание е пък това? — попита той, като все още държеше в ръката си мечия бут. — Нима не заслужавам поне да ми се отговори?

— О, разбира се, че заслужавах! — казах аз. — Лека нощ, скъпи Сам, приятни сънища!

— Мислиш да спиш?

— Да. Нали ти самият преди малко ме посъветва да спя!

— Това беше преди малко. А сега ние двамата имаме още да си поговорим, сър.

— Поне аз няма за какво да разговарям повече с тебе, защото вече знам каквото ми трябваше.

— Каквото ти трябваше ли? А какво е то?

— Че съм роден за уестман и още отсега надминавам много ловци, които са се скитали из саваните двадесет години.

Сам отпусна съвсем ръката си, която държеше парчето месо, изкашля се няколко пъти и започна да заеква от смайване.

— Вонсе...! Този млад нехранимайко... този грийн-хорн... той ме... хмм, хмм, хмм!

— Лека нощ, Сам Хокинс, приятни сънища! — повторих аз и се обърнах настрана. Тогава той ми кресна:

— Да, спи, обеснико! По-добре е да спиш, отколкото да си буден, защото, докато очите ти са отворени, никой честен човек не може да бъде сигурен, че няма да го пратиш за зелен хайвер. Между нас всичко е свършено! Разваляме си отношенията! Вече те прозрях. Ти си един негодник и човек трябва да се пази от тебе!

Той изрече тези думи с най-гневен тон. След тях аз наистина би трябвало да приема, че между нас всъщност всичко е свършено. Но само след половин минута го чух да казва с нежен и приятелски глас:

— Лека нощ, сър! Спи бързо, за да бъдеш бодър, когато те събудя!

Въпреки всичко той си беше един мил, добър и сърдечен човек, старият Сам Хокинс!

6. Разчитане на следи...

Аз спях наистина здраво, докато Сам ме събуди. Паркър и Стоун също бяха вече станали. Другите все още спяха дълбоко, Ратлър също. Хапнахме по едно парче месо, пихме вода, погрижихме се и за животните си и ги яхнахме, след като Сам беше дал кратки указания на двамата си другари, как да се държат при всички възможни случаи. Слънцето още не беше изгряло, когато започнахме нашия разузнавателен поход, който криеше толкова неизвестни опасности. Моето първо разузнаване! Любопитен бях как ли щеше да завърши. А колко много пъти съм ходил по-късно на разузнаване!

Веднага се отправихме в посоката, в която си бяха отишли двамата апачи — спуснахме се надолу по долината и заобиколихме връзаната в прерията гора. Следите се виждаха все още в тревата. Дори и аз, грийнхорнът, ги забелязах. Те водеха на север, докато апачите би трябвало да се намират някъде на юг от нас. Когато се озовахме зад завоя, който правеше долината, видяхме, че една голяма част от полегато изкачващата се нагоре гора е оголена — вероятно вследствие пагубната лакомия на вредни насекоми. Следите водеха през това място нагоре. Оголената гора продължаваше още доста, след което ние достигнахме една прерия, която, издигайки се леко нагоре, отиваше после на юг, като приличаше на доста сплескан зелен покрив. И тук можехме да следваме дирята лесно. Както забелязахме сега, апачите бяха заобиколили лагера ни. Щом се озовахме горе, на най-високата точка на този «покрив», пред нас се откри обширна тревиста равнина, която се сливаше с южния хоризонт! Въпреки че откакто апачите си бяха тръгнали, бяха изминали почти осемнадесет часа, ние видяхме, че следите им минават през равнината като права линия. Сам, който до този момент не беше продумал, поклати глава и изръмжа:

— Не ми харесва тази следа, никак не ми харесва!

— Но затова пък на мен ми харесва толкова повече — обадох се аз.

— Защото си грийнхорн, нещо, което вчера вечерта се опита отново да оспориш, сър.

Въобразил си младият му господинчо, че вчера съм искал да го похваля и дори да го сравня с някой прериен ловец! Как е възможно подобно нещо! Необходимо е човек да чуе само сегашните ти думи и веднага ще разбере що за личност има пред себе си. Харесва ти следата, а? Е да, вярвам ти. Защото е толкова ясна, че и някой слепец би могъл да я напипа с ръцете си. Но за мене, стария ловец от саваните, тя е подозрителна.

— А за мене не е.

— Затваряй си човката, уважаеми сър! Не съм те взел със себе си само за да слушам твоите глупости. Когато двама индианци оставят толкова ясна следа, това поражда винаги опасения, а още повече при дадените обстоятелства, понеже те напуснаха лагера ни като врагове. Много вероятно е да искат да ни примамят в някоя клопка, защото са убедени, че ще ги проследим.

— Каква ли ще да е тази клопка?

— Не може да се каже отсега.

— А къде ще ни я поставят?

— Там на юг. Много са ни улеснили при преследването им в тази посока. Ако с това не се стремяха към някоя определена цел, те щяха да се помъчат да заличат следите си.

— Хмм! — изръмжах аз.

— Какво? — попита дребосъкът.

— Нищо.

— Ами! Струва ми се, че искаше да кажеш нещо.

— Нямам такова намерение!

— Защо?.

— Имам всички основания да си държа човката затворена, иначе ще си помислиш, че искам да те накарам да слушаш моите глупости. А, откровено казано, нито умея, нито имам желание да говоря глупости.

— Я не приказвай такива работи! Между приятели не бива да се мерят думите на кантар. Нали трябва да понаучиш нещо. А как ще научиш, ако не говориш? И така — какво означаваше това «хмм», което изпусна преди малко?

— Не споделях мнението ти. Не вярвам, че ни кроят клопка.

— Аха! А защо?

— Двамата апачи се стремят да се върнат при племето си. Искат да поведат хората си колкото се може по-бързо към нашия лагер, а освен това имат при себе си в тази горещина и един труп. Това са две много важни причини, поради което те яздат с най-голямата възможна бързина, иначе трупът ще започне да се разлага, а и ще ни изпуснат, ако се забавят. Следователно не са имали време да заличат дирите си. Според мен това е единствената причина, на която дължим тази ясна следа.

— Хмм — изръмжа Сам на свой ред.

— А дори и да греша — продължих аз, — пак можем да ги следваме спокойно. Докато се намираме из тази обширна равнина, няма от какво да се страхуваме, защото ще можем да забележим всеки неприятел отдалече и да се оттеглим навреме.

— Хмм! -изръмжа той отново, като ме погледна отстрани. — Спомена за трупа. Мислиш ли, че двамата ще вземат трупа със себе си при тази топлина?

— Да.

— И няма да го погребат някъде по пътя?

— Няма. Мъртвецът е бил почитан от тях извънредно много. Техните обичаи изискват погребението да се извърши с необходимата индианска тържественост. Тази церемония би била още по-величествена, ако се окаже възможно увенчаването ѝ със смъртта на убиеца. Затова те ще запазят трупа и ще побързат да пипнат Ратлър и всички нас. Това може да се очаква със сигурност от тях, доколкото ги познавам.

— Доколкото ги познаваш ли? Ах, значи си роден в земите на апачите?

— Глупости! Кой е казал подобно нещо?

— Ами че откъде ги познаваш?

— От книгите, за които не искаш и да чуеш. — Well — кимна той. — Да яздим по-нататък! Не ми каза дали споделя мнението ми. Но когато от време на време ми хвърляше някой скрит поглед отстрани, по гъстата растителност, обрасла лицето му, преминаваше лека тръпка. Познавах това потръпване, то бе винаги сигурен признак, че мозъкът му се опитва да смели нещо с големи усилия.

Понесохме се в галоп през равнината. Тя беше от онези савани, обрасли с ниска трева, които се намират високо горе между изворите на Канейдиън и Ред Ривър. Следата беше триредна, като че ли някой я бе направил с огромна тризъба вилица. Индианците бяха водили конете си все още един до друг, така, както бяха напуснали лагера ни. Положително им беше струвало големи усилия да придържат трупа изправен толкова продължително време, защото досега не бяхме открили никакви признаци, които можеха да докажат, че бяха взели някакви мерки, за да облекчат положението си. Но тайно в себе си си казвах, че едва ли биха издържали така още дълго време.

Сега вече Сам Хокинс сметна, че е настъпил моментът да започне обучението ми. Обясни ми как по външния вид на дирята може да се направи заключение, дали конникът е яздил ходом, в тръс или в галоп. Това можеше да се различи и запомни лесно.

След около половин час пред нас се показа гора, при която като че ли равнината свършваше, но всъщност саваната само правеше завой. Докато продължавахме да яздим по равнината, гората остана от лявата ни страна. Нейните дървета не растяха нагъсто, така че през нея спокойно можеха да преминат конници един подир друг. Трите коня на апачите се движеха обаче един до друг и следователно не са могли да минат през гората. Беше ясно, че поради тази причина са били принудени да заобикалят; ние последвахме със задоволство този път, защото той беше открит. Предполагам, че след години, когато вече не бях «грийнхорн», едва ли щеше да ми мине през ум мисълта да заобикалям гората, а щях да мина през нея. При сегашното положение на нещата ние непременно щяхме пак да се натъкнем на дирята от другата страна на гората.

Постепенно прерията ставаше все по-тъсна и по-тъсна, докато се превърна в тревиста ивица и погледът не можеше да достигне вече надалеч, защото по нея растяха отделни храсти. Скоро стигнахме до едно място, където апачите бяха спирани, това беше при едни гъсти храсталаци, от които стърчаха няколко високи и стройни букови и дъбови дървета. Обиколихме най-напред предпазливо това място няколко пъти на конете си, докато се убедихме, че червенокожите са го напуснали отдавна. На едно място тревата между храстите беше свършено изпотъпкана.

Грижливото изследване на дирите ни показва, че тук апачите са слезли от конете си и са сложили трупа на земята. После са навлезли навътре в храсталака, за да отрежат дъбови клони и да ги окастрят. По земята се виждаха малки клончета и шума.

— За какво ли са им били тези клони? — попита Сам, като ме погледна наставнически.

— Направили са носилка за трупа — отвърнах аз невъзмутимо.

— Откъде го разбра?

— От мене си.

— Как така?

— Отдавна очаквах подобно нещо. Не е било лесна работа да се прикрепя трупът изправен толкова дълго време. Затова предположих, че апачите ще потърсят начин да си помогнат още при първата си почивка.

— Тази мисъл не е лоша. И такива работи ли има в твоите книги, сър?

— Дословно същия случай не съм чел. Но много зависи от начина, по който се чете една такава книга. Човек наистина може да научи много неща от тях и да приложи наученото на практика и при други подобни случаи.

— Хмм, странно! И все пак струва ми се, че тези, които пишат подобни работи, са били в Запада. Впрочем предположението ти съвпада с моето. Нека въпреки това се убедим дали е вярно!

— Струва ми се, че те не са направили носилка, каквато се поставя между два коня, а носилка, която може да се влачи след коня.

— Защо мислиш така?

— Защото апачите разполагат само с един свободен кон. В такъв случай могат да се спрат само на втория вид носилка.

— Правилно. Но този вид носилка оставя ужасна следа, , която може да се окаже гибелна за ездачите. Впрочем струва ми се, че апачите са били тук вчера привечер. Следователно скоро можем да разберем дали са почивали през нощта, или са продължили пътя си.

— Мисля, че трябва да очакваме второто, защото те имат двойно основание да бързат.

— Съвършено правилно. Но да видим!

Бяхме слезли от конете си и вървахме бавно по следата, като водехме животните за поводите след себе си. Дирята изглеждаше сега съвсем друга. Тя пак беше тройна, само че имаше друг вид. Средната следа беше образувана от конските копита, а двете крайни бяха издълбани от носилката. Тя беше направена, изглежда, от два здрави клона от страни, между които бяха поставени напречни пръти, а трупът беше вързан просто отгоре.

— Оттук нататък са яздили един зад друг — каза Сам. — Трябва да са имали някаква причина, защото мястото е достатъчно, за да яздят един до друг. Да проследим дирята!

Отново яхнахме конете и потеглихме в тръс. През това време непрекъснато ме занимаваше мисълта, защо апачите са продължили пътя си един зад друг. Усилено си блъсках главата и скоро ми се стори, че намерих разрешението. Затова посъветвах моя спътник:

— Сам, понапрегни зрението си! Може би скоро следата ще се поизмени и точно тази промяна апачите не са искали да забележим.

— Как така ще се измени? — озадачи се той.

— Те са направили носилката не само за да улеснят придвижването си, а и за да могат да се разделят незабелязано.

— Ама че мисъл! Да се разделят! И насън няма да им дойде тази мисъл, хи-хи-хи-хи! — изсмя се той.

— Насън — не, но в действителност.

— Тогава я ми кажи откъде имаш това хрумване! В този случай книгите не са ти добър съветник.

— Такова нещо не съм чел в тях, сам си го измислих, но, ! разбира се, само благодарение на това, че съм чел много внимателно тези книги и съм се вживявал в съдържанието им.

— Е, и?

— Досега ти игра ролята на учител: сега пък аз ще ти задам един въпрос.

— Сигурно ще е много умен. Любопитен съм да го чуя!

— Защо изобщо индианците яздят почти винаги един зад друг? Все пак това не е свързано с удобството или общителността?

— Не, а за да не може никой, който открие следите им да разбере броя на конниците.

— Видя ли! Струва ми се, че и сега причината е тази.

— Дрън-дрън!

— Така е, така е. Защо иначе двамата ще яздят един зад друг, след като има място за повече от три коня?

— Изглежда, несъзнателно или, и това може би е истинската причина, заради мъртвия. Първият от тях избира пътя. След това идва конят с трупа, а след него следва другият, който внимава да не би носилката да се разглоби или пък трупът да се развърже.

— Възможно е. Но от главата ми не излиза мисълта, че те бързат страшно много, за да ни пипнат. Пренасянето на застреляния става бавно.. Следователно много вероятно е един от тях да избърза напред, за да събере войните на апачите колкото се може по-бързо.

— Това са фантазии. Аз казвам, че и през ум няма да им мине да се разделят.

Защо ли трябваше да споря със Сам? Можеше и да греша. Да, вероятно бърках, защото той беше опитен скаут, а аз си бях грийнхорн. Затова замълчах, но наблюдавах зорко следите. Не след дълго стигнахме до коритото на широк, но плитък поток, който сега беше напълно пресъхнал. Това беше едно от онези речни корита, които се изпълват през пролетта с вода от планините, но остават сухи през останалото време. Дъното между двата ниски бряга беше покрито с огладени дребни камъчета, между които тук-там се виждаха наноси от фин пясък. Следата пресичаше речното корито.

Докато прекосяхахме бавно дъното на протока, аз оглеждах внимателно камъните и пясъка отляво и отдясно. В случай че бях отгатнал намеренията на апачите, тук мястото беше подходящо да се разделят. Ако някой от тях продължеше пътя си на известно разстояние нагоре или надолу по речното корито, като направляваше коня си да стъпва само по твърдите камъчета, по които не се отпечатваха следи, той щеше да успее да изчезне, без да остави никаква диря. Ако другият продължеше пътя си с коня и носилката зад себе си, тогава следата от тези два коня можеше да бъде взета за старата диря от трите коня.

Яздех непосредствено зад Сам Хокинс. Почти бях стигнал до отвъдния бряг, когато забелязах върху наслоения пясък, достигащ тъкмо на това място до речните камъни, малка кръгла вдлъбнатинка, чиито ръбове се бяха разрушили. Тя имаше приблизително размерите на голяма чаша за кафе. По онова време няхах още сигурния поглед, проникателността и опита от по-късните години. Но това, което бих твърдил и доказал след години, сега поне го подозирах, а именно, че тази малка вдлъбнатина произхожда от конско копито, което се беше подхлъзнало от камъните в по-ниско наслоения пясък. Когато стигнахме отвъдния бряг, Сам се нареди да продължи по дирите. Аз обаче го задържах.

— Сам, ела с мене наляво!

— Защо? — попита той.

— Искам да ти покажа нещо.

— Какво?

— Веднага ще разбереш. Ела само с мене!

Подкарах коня си надолу по брега на изсъхналото корито. Той беше обрасъл с трева. Не бяхме изминали повече от двеста конски крачки, когато откъм пясъчливото корито изскочи следата на един конник, която съвсем ясно продължаваше из тревата в южна посока.

— Какво е това тука, Сам? — попитах аз, много горд, че се оказах прав, макар да бях новак.

Очичките на Сам се смалиха още повече, като че ли искаха да се скрият в очните си кухини, а хитрото му лице се удължи.

— Конски стъпки! — отговори той учудено.

— А откъде са се появили?

Той погледна над изсъхналото корито и като не забеляза по него отпечатъци, каза:

— Във всеки случай идват от леглото на пролетния поток.

— Разбира се. А кой ли може да е ездачът?

— Откъде мога да зная.

— Е, тогава ще ти кажа аз: един от двамата апачи! Лицето му се удължи още повече — една способност, която още не бях наблюдавал у него.

— От тези двамата? Невъзможно!

— Възможно е! Разделили са се, както предположих, неотдавна. Ела да се върнем към нашата следа! Ако я огледаме внимателно, ще открием, че нататък е оставена само от два коня.

— Би било учудващо. Да я разгледаме. Много съм любопитен.

Върнахме се обратно и огледахме следите по-внимателно, нещо, което едва ли бихме направили, ако не беше моето откритие. И наистина, установихме, че оттук нататък бяха вървели само два коня. Сам се покашля няколко пъти и няколко пъти ме огледа недоверчиво от глава до пети.

— Как стигна до извода, че отделящата се следа трябва да излезе на брега на онова място?

— Забелязах следа от копито долу в пясъка, а останалото беше лесно да се заключи по нея.

— Странно! Покажи ми следата! Заведох го при споменатото място. Тогава той ме огледа отново, но този път с още по-голямо недоверие и ме попита:

— Сър, ще ми кажеш ли истината?

— Разбира се. Или мислиш, че някога съм те лъгал?

— Хмм, изглеждаш ми искрен и честен човек, но в този случай все пак ти нямам доверие. Никога ли не си бил в прерията?

— Никога.

— А изобщо в Дивия Запад?

— Никога.

— А в Съединените щати?

— Не.

— А може би си бил в някоя друга страна, където също има прерии и савани или нещо подобно на тукашния Запад?

— Не. Не съм бил!

— Тогава да те вземат дяволите; човек изобщо не може да те разбере!

— Охо, Сам Хокинс, нима това е благословията на приятел, за какъвто ми се пишеш?

— Е, не ми се сърди, когато ми кипне при подобни случаи! Но идва някакъв си грийнхорн в Запада съвършено бос по всички въпроси, и още при първия разузнавателен поход кара стария Сам Хокинс да се черви. За да останеш хладнокръвен в такъв случай, трябва да си ескимос или гренландец, ако не се лъжа. Когато бях младеж на твоите години, бях десет пъти по-умен от тебе, а сега на тази възраст изглеждам десет пъти по-глупав. Не е ли тъжно за един уестман, който си има своето чувство за чест?

— Не го взимай толкова присърце.

— Охо, но това ме засяга! Трябва да си призная, че ти имаше право. Как стана тави работа!

— Стана, защото аз мислих последователно и си направих вярно заключение, което е много важно.

— Заключение ли? Това пък как го правиш, с ключ ли?

— Не. Имам предвид «да си извадиш заключение».

— Не го разбирам. Много ми е сложно.

— Е, направих си следния извод: когато индианците яздят един зад друг, те се стремят да направят дирите си по-незабележими: Двамата апачи са яздили един зад друг, следователно са искали да прикрият следите си. Това ти е ясно, нали?

— Разбира се.

— Чрез този правилен извод аз достигнах до правилното решение. Ще ти кажа още един извод или заключение. Искаш ли да го чуеш?

— Защо не?

— Ти се казваш Хокинс. Това означава «сокол», нали?

— Точно така.

— Тогава Слушай! Соколът яде полски мишки. Вярно ли е?

— Да. Като ги хване, ги изяжда. ,

— Тогава ето как гласи заключението: соколът яде полски мишки, ти се казваш Хокинс, следователно ядеш полски мишки.

Сам отвори уста, отправи ми един смаян поглед, след което избухна:

— Сър, подиграваш ли ми се? Няма да позволя такова нещо! Съвсем не съм някой палячо, на когото можеш да се подиграваш заради гърбицата му. Това дяволско твърдение, че ям мишки, и то мизерни полски мишки, е тежка обида за мене. Искам удовлетворение. Какво ще кажеш за един дуел?

— Великолепно!

— Да, великолепно! Ти си следвал, нали?

— Да.

— Тогава имаш право да се дуелираш¹. Ще ти изпратя моите секунданери. Ясно ли е?

— Да. Но ти следвал ли си?

— Не.

— Тогава нямаш право да се дуелираш и в такъв случай ще ти изпратя моите терцианери или квартаанери. Ясно ли е?

— Не, не разбирам тези думи — каза той, лицето му придоби смутен израз.

— Е, след като не разбираш правилата на дуелирането и като не знаеш дори значението на твоите секунданери и моите терцианери и квартаанери, тогава не можеш и да искаш от мене удовлетворение. Но аз ще ти дам доброволно удовлетворение.

— Какво удовлетворение?

— Подарявам ти моята кожа от сивата мечка. Очичките на Сам веднага придобиха блясъка си.

— Но тя ще ти трябва!

— Не. Давам ти я.

— Наистина ли?

— Да.

— Neigh-day, приемам! Благодаря, сър, много благодаря! Halloo, ех, че ще се ядосват другите! Знаеш ли какво ще си направя от нея?

— Кажи!

— Нова ловна дреха, дреха от кожата на гризли. Какъв триумф! Сам ще си я направя. За такива дрехи съм отличен шивач. Я виж старата ми дреха, виж колко майсторски съм я поправял и кърпил!

Той посочи праисторическия чувал, в който бе облечен. По него кожените кръпки бяха една върху друга, така че дрехата беше придобила дебелината на дъска.

— Но — прибави той в голямата си радост — ушите, ноктите и кучешките й зъби ще останат за тебе. Не ми трябва за дрехата, а и ти си се сдобил с тези символи на победата в борба, в която животът ти е бил в опасност. Ще ти направя от тях огърлица. Разбирам от такива неща. Съгласен ли си?

— Разбира се.

— И постъпваш правилно, защото така всеки от нас ще има на какво да се радва. Ти си наистина човек на място. Подаряваш кожата от гризли на твоя Сам Хокинс. А сега можеш да разправяш, че ям не само полски мишки, но и плъхове; няма да смутиш душевния ми мир ни най-малко. Що се отнася до книгите — все пак виждам, че те не са чак толкова лоши, както си мислех отначало. Човек наистина може да научи много неща от тях. Действително ли ще напишеш някоя книга?

— Може би няколко.

— За твоите преживявания?

— Да.

— А ще пишеш ли и за мене в тях?

— Само за моите най-близки приятели — кимнах аз, — така да се каже, за да им издигна писмен паметник.

— Хмм, хмм! Забележително! Издигане на паметник! Това звучи съвсем иначе, не е като вчера. Вчера трябва нещо слухът ми да ме е заблудил. И ще ме има ли и мене в книгите?

— Само ако желаяш, иначе не.

— Слушай, сър, желая! Дори те моля да пишеш за мене.

— Добре, така да бъде.

— Чудесно! Но ще трябва да ми направиш една услуга.

— С удоволствие. Каква е тя?

— За всичко ли ще разказваш в книгите, което сме преживели заедно?

— Да.

— Тогава не споменавай, че не съм намерил следата, която се отделя тук! Сам Хокинс да не може да намери такова нещо! Ще се срамувам от всички читатели. Ако бъдеш така добър да го премълчиш, тогава можеш спокойно да пишеш за мишките и плъховете. Все ми е едно какво ще мислят хората за моето ядене. Но ако те ме вземат за уестман, който не може да намери следата на един индианец, това би ме измъчвало вътрешно страшно много.

— Тази работа няма да стане, скъпи Сам — възразих аз.

— Няма ли? А защо?

— Защото всеки от моите герои трябва да бъде описан такъв, какъвто си е в действителност. В противен случай ще бъде по-добре, ако изобщо не пиша за тебе.

— Не, не, аз искам да ме има непременно в книгата! А и във всеки случай по-добре е да кажеш истината. Ако разкриеш грешките ми, това ще бъде един поучителен пример за читателите ти, които са глупави като мене, хи-хи-хи-хи! Но аз, след като знам, че моите приключения ще бъдат печатани, ще направя всичко възможно да избягна в бъдеще подобни грешки. И така, разбрахме ли се?

— Напълно — потвърдих аз.

— Тогава да продължим напред.

— Но по коя следа? По единичната ли?

— Не, по тази тук.
— Да, тя, изглежда, е на Винету.
— Защо мислиш така?
— Един от тях е останал с трупа и се придвижва бавно — обясних аз, — а другият е избързал напред, за да събере бързо воините. Сигурно това ще стори вождът.
— Yes, вярно е. И аз съм на същото мнение. Засега вождът не ни интересува. Ще последваме сина му.
— Защо?
— Защото искам да разбера дали пак е лагерувал. Това е причината. И така, напред, сър! Продължихме в тръс, без да ни се случи нищо особено. И местността, през която яздехме, не заслужава особено описание. Сам спря коня си едва когато до обед оставаше само един час.
— Стига ни толкова — каза той, — да се връщаме. И Винету е яздил цялата нощ, без да спира. Много бързат и ние можем скоро да очакваме нападението им, може би преди да са изминали и петте дни, през които мислите още да работите.
— Това би било лошо!
— Лошо ще е. Ако спрете да работите и си оберем крушите, работата ще остане незавършена. Ако останем, ще бъдем нападнати и работата пак няма да бъде довършена. Трябва да поговорим по този въпрос с Банкрофт сериозно.
— Може би ще се намери някакъв изход.
— Не виждам какъв.
— Мисля, че трябва на първо време да помислим за нашата сигурност, а после, след като апачите се оттеглят, да довършим работата.
— Да, може би това ще реши въпроса — каза Сам замислено. — Да видим какво ще кажат другите. Трябва да побързаме, за да стигнем в нашия лагер, преди да е настъпила нощта.

7. В съюз с кайовите

На връщане минахме по същия път, по който бяхме дошли. Никак не бяхме щадили конете си, но моят червеникаво-бял жребец беше съвсем свеж, а и новата Мери изглеждаше така, като че ли беше излязла преди малко от обора. За кратко време изминахме голямо разстояние и когато стигнахме до един поток, оставихме животните да се напият с вода, а ние решихме да си починем около един час. Слязохме от конете и се изтегнахме между храстите в меката трева. Понеже бяхме говорили вече подробно по всички важни въпроси, сега лежахме мълчаливо. Аз си мислех за Винету и за сражението, което вероятно ни предстоеше с него и неговите апачи, а Сам Хокинс беше затворил очи и... ах, той спеше. Разбрах по равномерните движения на гръдния му кош. През последната нощ беше спал твърде малко. Тук можеше да си позволи да подремне, тъй като аз бях буден, а и през целия път из тази местност не бяхме забелязали нищо подозрително. ;

Сега ми предстоеше да преживея сам един пример за това колко изострени сетива имат животните и хората в Дивия Запад. Мулето се беше завряло в храсталака, така че не можех да го виждам, и хрупаше листа от клоните. Жребецът ми стоеше недалеч от мене и острите му зъби косяха тревата.

Но ето че мулето издаде кратко, особено, бих казал, предупредително пръхтене. В същия миг Сам се събуди и скочи на крака.

— Бях заспал, а Мери изпръхтя. Това ме събуди. Към нас идва човек или някакво животно. Къде е мулето ми?

— Там в храстите!

Пропъзляхме между храстите до Мери и забелязахме, че тя се оглежда предпазливо през клонките. Дългите ѝ уши се размахваха оживено, а опашката ѝ се движеше нагоре и надолу. Щом като ни забеляза, тя се успокои. Ушите и опашката ѝ престанаха да се мърдат. Това животно наистина е било в добри ръце и Сам можеше само да се поздрави, че беше получил Мери вместо някой мустанг.

Когато погледнахме между клоните, забелязахме шестима индианци, които идваха един след друг откъм север, посоката, от която се връщахме. Те яздеха по нашите следи. Първият от тях, който имаше невисока, ала мускулеста фигура, държеше главата си наведена и изглеждаше, че погледът му не се отделяше от нашата диря. Всички носеха кожени панталони и тъмни вълнени ризи. Бяха въоръжени с пушки, ножове и томахоки. Лицата им лъщяха от приготвените с мас бои. По всяко лице бяха нанесени една синя и една червена линия.

Вече бях започнал да се безпокоя от предстоящата среща, когато Сам се обади, и то без да се опитва да говори тихо:

— Какво стечение на обстоятелствата! То ще ни спаси, сър!

— Ще ни спаси ли? А как? Защо не говориш по-тихо?

— Нека ни чуят! Те са кайови, а предводителят им се казва Бао, което означава «лисица» на техния език. Той е смел и хитър воин, което ни показва и името му. Вождът на кайовите се нарича Тангуа, предприемчив индианец, мой добър познат. Лицата им са изрисувани с цветовете на войната, вероятно тези червенокожи са разузнавачи. Но всъщност още не съм чул някое племе да е тръгнало в боен поход срещу друго племе.

Изглежда, че кайовите са смесица от индианците шошони и публо. Определени им са резервати в Индианската територия, но въпреки това все още много техни отряди се скитат из тексаските пустини и особено често из така наречения пенхендъл, като достигат чак до щата Ню Мексико. Тези отряди разполагат с голям брой отлични коне. Поради склонността си към плячкосване те представляват опасност за белите и ето защо заселниците в пограничните райони стават техни най-върли врагове. Те са в лоши отношения и с различните племена на апачите, тъй като обикновено нямат навик да щадят собствеността и живота на своите червени братя. С една дума, представляват разбойнически банди. А смятам, че е излишно да се пита кой е виновен за превръщането им в крадци.

Шестимата разузнавачи бяха дошли вече съвсем близо до нас. Не проумявах по какъв начин биха могли да ни спасят. Шестима индианци не можеха с нищо да ни помогнат. Но скоро разбрах какво е имал предвид Сам Хокинс. Засага се радвах и на това, че Сам ги познаваше, и по всяка вероятност нямаше защо да се боим от тях.

Те бяха вървели по следите ни, които бяхме оставили на отиване, а след като заобиколиха храсталака, забелязаха и следите ни, оставени на връщане, водещи в храстите. Ето защо с право решиха, че вътре в тях има хора. Обърнаха веднага силните си и пъргави коне и препуснаха обратно, за да излязат от обсега на пушките ни. Тогавата Сам се показа от храстите, постави двете си длани на устата и нададе остър вик, който проехтя надалече. Изглежда, им беше познат, защото индианците спряха конете си и се огледаха назад. Сам извика отново и им направи знак с ръка. Те разбраха и вика, и знака с ръка. Видяха Сам, чиято странна фигура не можеше да бъде сбъркана с друга, и се върнаха в галоп. Бях застанал до Сам. Червенокожите насочиха бясно препускащите си коне към нас, като че ли искаха да ни стъпчат. Но ние останахме спокойно на местата си. Когато стигнаха непосредствено до нас, те рязко изправиха конете си на задните им крака, скочиха бързо от седлата и оставиха животните да тичат наоколо.

— Нашият бял брат Сам е тук? — попита предводителят им. — Как се е озовал на пътя на червенокожите си приятели?

— Бао, хитрата лисица, ме срещна, защото се е движил по моята следа — отговори Сам.

— Ние помислихме, че сте заедно с червените кучета, които търсим — обясни Лисицата на неправилен, но разбираем английски.

— За кои кучета говори моят червен брат?

— За апачите от племето мескалеро.

— Защо ги наричате кучета? Да не е имало някакво спречкване между тях и моите братя, храбрите кайови?

— Между нас и тези крастави койоти е изровена секирата на войната.

— Уф! Радвам се да чуя това! Нека моите братя седнат при нас, защото имам да им казвам нещо важно! Лисицата ме огледа изпитателно и попита:

— Не съм виждал досега този бледалик. Той е още млад. Приет ли е вече между воините на белите мъже? Спечелил ли си е вече име?

Ако Сам беше казал моето немско име, то нямаше да им направи никакво впечатление. Но той си спомни прозвището, което беше измислил Уайт.

— Този млад бледолик е моят най-добър приятел и брат — гласеше отговорът му. — Той е преминал съвсем скоро Голямата вода и е един от силните воители на своя народ. Не беше виждал никога през живота си бизон и мечка, но въпреки това завчера се бори с два стари мъжки бизона и ги уби, за да ми спаси живота, а след това вчера уби гризли, господаря на Скалистите планини, с ножа си, без самият той да получи нито една дракотина.

— Уф, уф! — завикаха индианците учудено, а Сам продължи по същия хвалебствено-превъзносящ начин:

— Куршумът му никога не пропуска целта, а в юмрука му е събрана толкова много сила, че той може да прати на земята всеки неприятел с един-единствен удар на ръката си. Затова белите мъже от Запада са му дали името Олд Шетърхенд.

Ето как, съвсем без да ме питат, аз получих бойно име, което от този момент носех винаги, когато се намирах в Северна Америка. Такаъв е обичаят в Запада. Много често и най-добри приятели не знаят кръщелните си имена.

Лисицата ми подаде ръка и ми каза приятелски:

— Ако Олд Шетърхенд няма нищо против, ние ще бъдем негови приятели и братя. Ние обичаме такива мъже, които повалят неприятелите си с един удар. Затова и ти ще бъдеш добре дошъл в нашите вигвами.

С други думи, това означаваше: «Нуждаем се от вагабонти с такава физическа сила, каквато имаш ти. Затова ела при нас! Ако дойдеш да крадеш и грабиш с нас и за нас, ще се чувстваш доста добре.»

Въпреки това отговорих с такова достойнство, което по-късно успях да усвоя напълно:

— Аз обичам червенокожите мъже, защото те са синове на Великия дух, чиито деца са също така и бледоликите. Нека бъдем братя и си помагаме взаимно срещу всички наши врагове, които не ни уважават!

По намазаното му с мас и бои лице се плъзна благосклонна усмивка, когато той ми отговори:

— Олд Шетърхенд каза добри думи. Ние ще изпушим с него лулата на мира.

След това насядахме заедно край потока. Той извади една лула, чиято отвратителна миризма раздразни носа ми отдалече, и я натъпка с някаква смес, която, изглежда, се състоеше от счукани моркови, конопени листа, накълцани жълъди и киселец. След като я запали, той стана, дръпна от нея, духна дима към небето и земята и каза:

— Там горе живее Великия дух, а тук на земята се раждат растенията и животните, които той е създал за воините кайови.

След тези думи той дръпна още четири пъти от лулата и след като издуха дима ѝ на север, юг, изток и запад, продължи:

— В тези посоки живеят червените и белите мъже, които без никакво право задържат за себе си тези животни и растения. Но ние ще отидем при тях и ще вземем, каквото ни принадлежи. Бао каза. Хау!

Каква реч! Съвсем се различаваше от всички други речи, които бях чел и които по-късно слушах толкова често. Този кайова казваше съвсем открито, че гледа на всички животински и растителни продукти като на собственост на неговото племе, поради което смяташе грабежа не само за свое право, но дори и за свое задължение. И аз трябваше да бъда приятел на такива хора! Но който е попаднал вече сред вълци, трябва да вие заедно с тях.

Лисицата подаде немиролюбивата лула на мира на Сам. Малкият ловец дръпна смело шест пъти от нея и заяви:

— Великия дух не обръща внимание на различния цвят на човешката кожа, защото хората може да са я боядисали, за да го измамят, но той гледа техните сърца. Сърцата на воините от прочутото племе на кайовите са храбри, безстрашни и верни. Моето сърце е привързано към тях здраво, също както е завързано и мулето ми за онова дърво. И то ще си остане привързано към тях за вечни времена, ако не се лъжа. Аз казах. Хау!

Ето това беше типичният Сам Хокинс, хитрото и весело човече, което умееше във всяко нещо да види и извлече някаква полза. Речта му беше възнаградена с всеобщо и продължително «уф, уф, уф!». За съжаление обаче той извърши и злодеянието да ми тикне в ръцете смрадливата глинена лула. Бях принуден да изпия горчивата чаша, но реших да запазя «благородното» си достойнство и «мъжествено сериозното» изражение на лицето си. Аз съм страстен пушач и през живота си не съм казвал за нито една пура, че е много силна. Следователно не можеше да се очаква, че тази индианска лула на мира ще ми се опре. Изправих се, направих с лявата ръка

едно движение, подканящо към смирено съсредоточаване, и смукнах от лулата. Да, не се бях излъгал: установих наличието на споменатите по-горе съставки, а именно — моркови, коноп, жълти и киселец. Но още не бях усетил една пета съставка. Сега установих с обонянието и с вкуса си, че в тази смес трябва да има и парченце от домашна плъстена обувка. И аз пуснах дим срещу небето и към земята и казах:

— От небето идват слънчевите лъчи и дъждът. От него идва всеки дар и всяка благословия. Земята приема топлината и влагата и ни дарява с бизона и мустанга, с мечката и елена, с тиквата и царевицата и преди всичко с благородното растение, от което умните червенокожи мъже приготвят киникиник, който разнася от лулата на мира благоуханието на любовта и поборатимияването.

Бях чел, че индианците наричат приготвяната от тях смес за пушене «киникиник» и днес успях набързо да си послужа с тези мои знания, и то на подходящо място. Сега напълних устата си за втори път с дим и го издухах към четирите посоки на света. Миризмата беше станала още по-силна и по-сложна. С увереност можех да кажа, че усещам още две съставки, а именно колофон и парчета човешки нокти. След това възхитително откритие аз продължих:

— На запад се извисяват Скалистите планини, а на изток се простират равнините. На север блести повърхността на езерата, а на юг бушуват водите на голямото море. Ако цялата земя между тези граници беше моя, аз бих я подарил на воините кайови, защото те са мои братя. Дано през тази година убият десет пъти повече бизони и петдесет пъти повече мечки гризли, отколкото е броят на ловците им. Дано зърната на царевицата им станат големи колкото тикви, а тиквите им толкова големи, че едната от тях да е равна на двадесет сегашни тикви. Аз казах. Хау!

На мене не ми струваше и пукнат грош да им пожелаая всички тези прекрасни неща, но те така се зарадваха на пожеланията ми, като че ли вече наистина се бяха сбъднали. Моята реч беше най-духовитата в досегашния ми живот и бе посрещната с такъв възторг, който би могъл да се нарече безпримерен, като се има предвид постоянното студено спокойствие, спазвано от индианците. Никой човек досега, а още по-малко бледолик, не им беше пожелавал толкова неща, не беше искал да им подари толкова много. Затова и тяхната признателност се изрази в почти непрекъснато и продължително «уф, уф!». Лисицата ми стисна отново ръката, увери ме в приятелството си за вечни времена и когато викаше своето «хау! хау!», отваряше устата си толкова широко, че аз успях да се отърва от лулата на мира, като я тикнах между дългите му жълти зъби. Той млъкна веднага, за да се наслади на съдържанието ѝ благодарно съсредоточен. Това беше моето първо «свещенодействие» при индианците, тъй като пушенето на лулата на мира се счита от тях за тържествена церемония, която има сериозни основания и сериозни последствия. Колко често ми се налагаше по-късно да пуша калюмета и всеки път бях обхванан от сериозността и тържествеността на този ритуал. Но в сегашния случай още отначало всичко ми бе станало противно, а и освен това много ме беше досмещало на думите на Сам, който сравни сърцето си със своето муле при дървото. Ръката ми се беше оводняла от лулата и цялата ми душа тайно тържествуваше, че лулата се намира вече в устата на предводителя на кайовите, а не в моята уста. Но за да залича всякакъв спомен от вкуса на лулата, аз извадих една пура от джоба си и я запалих. Какви жадни погледи ми отправиха червенокожите! Лисицата отвори устата си толкова широко, че лулата му падна. Но като опитен воин той запази достатъчно присъствие на духа, за да подхване лулата си във въздуха и отново да я тикне между устните си; по всичко личеше обаче, че в този момент би предпочел една-единствена пура пред хиляда лули на мира, напълнени с кини-киник.

Тъй като ние бяхме във връзка със Санта Фе, откъдето идваха волските каруци с нашите провизии, не ми беше особено трудно да се запаса с пури. Бяха евтини и можех да си позволя това удоволствие, докато другите се наливаха с бренди. Рано сутринта преди тръгване се бях запасил, защото съществуваше възможността да се върнем едва на следващия ден. Така щях да имам пури за два дни. По този начин сега бях в състояние да задоволя явно огромното желание на червенокожите за пури. Раздадох на всеки от тях по една. Лисицата веднага прибра лулата си и запали пурата, ала хората му постъпиха иначе. Те не ги захапаха, ами ги налагаха целите, за да ги сдъвчат. Човешките същества имат просто различен вкус. Една стара приказка казва, че на едни хора вкусът им е отпред, а на други — отзад. Сега разбрах, че тези думи са верни, защото вкусът на кайовите беше отзад. В себе си се заклех да не им подарявам нищо повече, което е направено за пушене, а не за ядене.

Сега всички формалности бяха изпълнени и червенокожите бяха в отлично настроение. Сам започна с въпроса:

— Моите братя казват, че секирата на войната между тях и мескалеро-апачите е изровена. Но аз не знам нищо за това. Откога нейният покой в земята е нарушен? .

— От времето, което бледаликите наричат две седмици. Моят брат Сам трябва да се е намирал в някой отдалечен район, щом не е могъл да научи това.

— Прав си. Но двете племена живеяха в мир. Каква е причината, поради която моите братя са грабнали оръжията си?

— Тези кучета, апачите, убиха четирима наши воители.

— Къде?

— Край Рио Пекос.

— Но вашите вигвами не се намират там, нали?

— Не, но там са вигвамите на мескалеросите.

— А какво търсеха вашите воители там? Индианецът не се поколеба нито за миг да отговори, без да скрие истината:

— Отряд от наши воители се беше промъкнал, за да нападне през нощта конете на мескалеро-апачите. Но тези смърдящи кучета са си отваряли добре очите. Защищавали са се и са убили нашите храбри мъже. Затова е изровена бойната секира между нас и тях.

И така, кайовите са се опитали да крадат коне, но са били разкрити и прогонени. Че неколцина от тях е трябвало да се простят с живота си, е било единствено по тяхна вина. Въпреки това сега апачите трябваше да изкупват тяхната смърт, макар че са били в правото си да защитават собствеността си. Страшно ми се искаше да го кажа на тези негодници в лицето. Изглежда, че вече съм си бил отворил и устата, но Сам ми направи предупредителен знак и продължи да разпитва:

— Апачите знаят ли, че вашите воители са потеглили на поход срещу тях?

— Нима моят брат мисли, че предварително сме им казали нещо? Ние ще ги връхлетим тайно, ще избием колкото можем от тях, а после ще вземем всички техни животни и вещи, които ще ни бъдат от полза.

Това беше ужасно. Сега вече не можах повече да се стърпя и попитах:

— Защо моите храбри братя пожелаха да имат конете на апачите? Чувал съм, че богатото племе на кайовите притежавало коне в изобилие.

Лисицата ме погледна усмихнато в очите.

— Моят млад брат Олд Шетърхенд е дошъл отскоро през Голямата вода и затова, изглежда, още не знае как мислят и живеят хората от тази страна на Голямата вода. Да, ние имаме много коне. Но при нас дойДоха бели мъже, които искаха да купят коне, искаха толкова много коне, колкото ние не можехме да им дадем. Тогава те ни разказаха за стадата коне на апачите и ни заявиха, че за всеки кон на апачите ще ни дадат толкова стоки и бренди, колкото биха дали и за някой кон от стадата на кайовите. След това нашите воители тръгнаха, за да вземат коне от апачите.

Значи пак бях прав! Кой беше виновен за смъртта на падналите досега индианци и за проливането на кръв, което предстоеше? Бели търговци на коне, които искаха да платят с бренди и които направи подбуждаха кайовите към конекрадство! Навярно нямаше да мога да скрия яда си, но Сам ми даде с поглед да разбера, че трябва да мълча, след което се осведоми:

— Моят брат, Лисицата, е тръгнал на разузнаване, нали?

— Да.

— Кога ще пристигнат воините ви?

— Те ни следват на един ден разстояние.

— Кой ги предвожда?

— Самият Тангуа, храбрият вожд.

— Колко воители води той със себе си?

— Два пъти по сто.

— И мислите, че ще изненадате апачите?

— Ще ги връхлетим, както орелът се спуска над враните, които не са го забелязали.

— Моят брат се лъже. Апачите знаят, че ще бъдат нападнати от кайовите.

Лисицата поклати скептично глава.

— Откъде пък ще знаят? Да не би ушите им да стигат до вигвамите на кайовите? ,

— Навярно.

— Не разбирам думите на моя брат Сам. Нека ми обясни какво иска да каже.

— Апачите имат уши, които могат да вървят и да яздят. Вчера видяхме три такива уши, които са били при вигвамите на кайовите, за да подслушват.

— Уф! Три уши? Значи трима съгледвачи?

— Да.

— Тогава Бао трябва веднага да се върне при вожда. Взехме само двеста воини, защото нямаше да имаме нужда от повече, ако апачите не подозираха нищо. Но тъй като те знаят всичко, сега се нуждаем от много повече воини.

— Моите братя не са обмислили всичко добре. Инчу-чуна, вождът на всички апачи, е много умен воин. След като е видял, че воините му са убили четирима кайови, той си е казал, че кайовите ще поискат да отмъстят за смъртта на тези хора, и веднага се е отправил на път, за да се промъкне до лагера ви.

— Уф, уф! Самият той?

— Да, заедно със сина си Винету и Клеки-петра.

— Уф, и Винету! Ако знаехме, щяхме да пленим тези две кучета! Сега те ще съберат много воини, за да ни посрещнат. Бао трябва да уведоми вожда, за да спре и нареди да го последват още воини. Ще дойдат ли с мене Сам и Олд Шетърхенд?

Сам отговори само с кимване.

— Тогава нека те бързо яхнат конете си!

— Не бързай толкова! Преди това трябва да ти кажа нещо важно.

— Можеш да ми го кажеш и докато препускаме.

— Не. Сега ние наистина ще тръгнем заедно, но не за да отидем при Тангуа, а в нашия лагер.

— Моят брат Сам се лъже много.

— Не се лъжа! Слушай какво ще ти кажа! Искате ли да хванете жив Инчу-чуна, вожда на апачите?

— Уф! — извика индианецът, въодушевено, а неговите хора наостриха уши.

— Заедно със сина му Винету? — продължи да пита Сам.

— Уф, уф! Нима е възможно? — Дори е много лесно.

— Бао познава своя брат Сам, иначе щеше да си помисли, че сега езикът му изрече шегата, която Бао не би понесъл търпеливо.

— Pshaw! Говоря сериозно. Можете да заловите вожда и сина му живи.

— Кога?

— Отначало мислех, че това може да стане след пет, шест или седем дни, но сега знам, че ще е много по-рано.

— Къде?

— При нашия лагер.

— А къде се намира той?

— Ще го видите къде е, защото ще ни придружите с радост, като чуете сега какво искам да ви кажа.

Той им разказа за нашата работна група, за нашата цел, срещу която те нямаха нищо против, а след това и за срещата ни с апачите. Към края на разказа си той направи следната забележка:

— Вчера се учудих, когато видях двамата вождове, придружени само от Клеки-петра, и предположих, че воините на апачите са тръгнали на лов за бизони и вождовете са се отделили от тях за кратко време. Сега обаче знам със сигурност каква е била работата. Дватама апачи са били край вашия лагер на разузнаване. А фактът, че тъкмо двамата вождове на племето са предприели този разузнавателен поход, е сигурен признак, че цялата работа е извънредно важна за тях. Сега те се връщат при хората си. Винету ще бъде забавен от трупа. Но Инчу-чуна е избързал напред и ще събере всичките си сили и цялата си издръжливост, за да свика воините си колкото се може по-бързо!

— Затова и Бао трябва да уведоми вожда си колкото се може по-бързо!

— Нека моят брат почака и ме остави да довърша! Апачите жадуват за двойно отмъщение, те искат да си отмъстят на вас и на нас, защото убихме Клеки-петра. Ще изпратят един по-многоброен отряд срещу вас и един по-малочислен срещу нас, в който отряд ще бъде вождът със сина си, те ще се присъединят към по-големия отряд след нападението над нашия лагер. Ще трябва да действаме според техния план. Сега ще ти покажа нашия лагер, за да можеш да го

намериш после лесно. След това ще отидеш при вожда си и ще му разкажеш всичко, което чу от мене. После ще дойдете с вашите двеста воители при нас, за да изчакате идването на Инчу-чуна с по-малкия отряд и да го плените. Вие имате двеста воители, а апачът ще вземе със себе си най-много петдесет души. В лагера ни има двадесет бели мъже, които ще ви помагат. Тъй че за вас ще бъде просто детска игра да сломите съпротивата на апачите. А след като двамата вождове попаднат в ръцете ви, то тогава все едно, че в ръцете ви е цялото им племе, ще можете да поставите условия и да вземете каквото си поискате. Разбира ли моят брат всичко?

— Да. Планът на моя брат Сам е много добър. Ако вождът го чуе, сигурно веднага ще се съгласи с него.

— Тогава нека тръгваме и да яздим бързо, за да можем да стигнем в лагера преди идването на нощта!

Метнахме се на конете, които си бяха отпочинали, и се понесохме в галоп. Сега вече не следвахме точно дирите. Яздехме направо и така си спестявахме всяко заобикаляне.

Трябва да кажа, че не бях възхитен от поведението на Сам, а се бях ядосал. Той искаше да подмами Винету и баща му заедно с отряда им от петдесетина души-в една клопка! Ако този план сполучеше, тогава двамата вождове и техните апачи щяха да изпаднат в много тежко положение. Как можа Хокинс да предложи подобно нещо! Той знаеше чувствата ми към Винету, защото ги бях споделил с него, а пък аз знаех, че и той беше благосклонен към младия син на вожда.

Всичките ми усилия по пътя да отделя за малко Сам от кайовите се оказаха напразни. Искан да го разубея от този план и да му предлага друг, без кайовите да могат да ни чуят. Но, изглежда, той подозираше намерението ми и не се отделяше от предводителя на разузнавачите. Това ми развали още повече настроението и ако някога съм бил в лошо настроение, то може да се каже, че това бе в онзи ден, когато ние, вече на смрачаване, влязохме в нашия лагер. Слязох от коня си, свалих му седлото и поводите и легнах ядосан в тревата, защото ми стана ясно, че засега не беше възможно да говоря със Сам. Той не бе обърнал никакво внимание на знаците ми и разказваше на другите как бяхме срещнали кайовите и какво щеше да става сега. Отначало нашите хора се бяха уплашили при появяването на индианците. Но затова пък се зарадваха толкова повече, когато разбраха, че червенокожите са наши приятели и съюзници и че напред няма защо да се страхуваме от апачите. Заобиколени и закриляни от двестата кайови, ние можехме да продължим работата си и да бъдем сигурни, че очакваното нападение няма да ни навреди.

Кайовите бяха приети гостоприемно, получиха големи парчета от мечото месо, след което си тръгнаха. Бяха решили да яздат през цялата нощ, за да съобщят на своите хора новините колкото се можеше по-скоро. Едва когато те си отидоха, Сам се приближи до мене, легна на земята и каза по своя обичаен невъзмутим начин:

— Тази вечер физиономията ти хич не ми харесва, сър. Сигурно се дължи на някакво смущение — или в храносмилането, или пък във вътрешния ти душевен мир, хи-хи-хи-хи! Кое ли от двете предположения е вярно? Мисля, че второто, а?

— Позна! — отвърнах аз не съвсем дружелюбно.

— Тогава разкрий ми сърцето си и ми кажи какво ти тежи. Ще ти помогна.

— Щях да се радвам, ако можеше, Сам, но се съмнявам.

— Мога. Разчитай на мене!

— Тогава кажи ми, Сам, как намираш Винету!

— Великолепен момък! Не си ли и ти на това мнение?

— И искаш да го изпратиш на гибел? Как да го разбирам?

— На гибел? Аз него? Никога не е хрумвало такова нещо на сина на моя баща.

— Но нали ще го пленят!

— Наистина!

— И това ще доведе до неговата гибел!

— Не вярвай в призрци, сър! Винету ми харесва толкова много, че бих рискувал живота си по всяко време, за да го спася от опасност.

— Но защо го примамваш тогава в тази клопка?

— За да се спасим от него и от апачите му.

— А после?

— После? Хмм! Ти, изглежда, би искал да се заемеш с този млад апач с най-голямо удоволствие, а?

— Не само че искам, но и ще се заема! Ако бъде пленен, ще го освободя. А ако някой вдигне оръжие срещу него, ще се бия рамо до рамо с него. Заявявам ти го най-честно и открито.

— Така ли? — , ,

— Да. Обещах тържествено на един умиращ да се грижа за него и едно такова обещание за мен е свещено като клетва.

— Радвам се, много се радвам. Мненията ни се покриват.

— Но — настоях аз нетърпеливо -кажи ми най-сетне как могат да се съчетаят хубавите ти думи със злите ти намерения?

— А, значи това искаш да знаеш? Хмм, да, твоят стар Сам Хокинс забеляза много добре, че ти желаше да говориш с него, докато препускахме. Но не биваше. Можех да си проваля целия хубав план. Съвсем друг човек съм и имам съвсем други намерения. Не искам всекиму да показвам картите си, хи-хи-хи-хи ! Но към тебе мога да бъда откровен. Ще ми помагаш, а и Дик Стоун и Уил Паркър, ако не се лъжа. И така: доколкото познавам Инчу-чуна, той не е тръгнал с Винету само ей така на разузнаване, а междувременно е наредил на воините си да се приготвят за сражение и да се придвижат. Те положително вече са изминали доста голямо разстояние и понеже той, а също и Винету, ще яздят през цялата нощ, предполагам, че още рано сутринта или някъде преди обяд ще се срещне с воините си, в противен случай не би пришпорвал коня си така. Вдругиден вечерта вече може да бъде тука. Виждаш в каква опасност се намираме и колко ниско е надвиснала над нас. Добре направихме, че тръгнахме след апачите! В никакъв случай не бих очаквал завръщането им така скоро. И колко добре стана, че срещнахме кайовите и научихме всичко от тях! Те ще доведат техните двеста воители и...

— Аз ще предупредя Винету за кайовите — прекъснах го. , — За бога, недей! — извика Сам уплашено. — Ще имаме само вреда от това, ако апачите избягат, тогава въпреки кайовите те няма да ни оставят на мира. Не, те наистина трябва да бъдат пленени и да се видят застрашени от смъртна опасност. Ако след това тайно го освободим, ще ни бъдат благодарни и ще се откажат от отмъщението си. Най-много да ни поискат Ратлър, а него ще им го дам с удоволствие. Какво ще кажеш сега, мой гневни господинчо? Подадох му ръката си.

— Напълно съм спокоен, скъпи Сам. Добре си го измислил!

— Нали? Да, да, някои хора бяха казали, че Сам Хокинс яде полски мишки, но той си има и добрите качества, хи-хи-хи-хи! Значи пак спечелих твоята благосклонност?

— Да, добри ми Сам.

— Тогава заеми хоризонтално положение и заспивай! Утре ще има много работа. Сега искам да поставя в течение на нещата Стоун и Паркър, за да знаят какво трябва да правят.

Нима старият Сам Хокинс не беше мил и добър човек? Впрочем, когато казвам «стар», думата не трябва да се разбира в буквалния ѝ смисъл. Той беше на около четиридесет години. Но голямата растителност, закриваща лицето му почти изцяло, ужасният нос, стърчащ като някоя наблюдателна кула, и връхната му дреха, която изглеждаше като че ли скована от дъски, го състаряваха твърде много.

Изобщо струва ми се, че тука му е мястото да направя една забележка относно думата «old» — «стар». Ние, немците, употребяваме тази дума не само, за означаване на възрастта, но и често като израз на симпатия. Не е речено, че един «стар добър приятел» или някоя «стара кримка» трябва да е непременно стар човек. А думата има и едно друго значение. В обикновения говорим език, когато тази дума придружава съществителни като «мърморко», «пройдоха», «буквоед», тогава я схващаме в значението ѝ на «голям». Следователно в тези случаи думата «стар» служи за подсилване значението или степента на основното понятие.

По същия начин в Дивия Запад се употребява и думата «old». Един от най-прочутите прерийни ловци се казваше Олд Файерхенд. Огънят на неговата пушка беше винаги смъртоносен и затова той беше получил бойното име Огнената ръка. А поставеното пред името «Олд» подчертава допълнително голямата сигурност на неговия изстрел. И името Шетърхенд, което бях получил, беше украсено вече с едно такова «Олд» ;

След като Сам се отдалечи, аз се опитах да заспя, но това не ми се удаваше дълго време.

Останалите хора в лагера бяха прещастливи поради предстоящото пристигане на кайовите ѝ го обсъждаха на такъв висок глас, че беше цяло изкуство човек да заспи при този шум. А и моите мисли не ме оставяха на мира. Хокинс беше говорил за плана си с такава самоувереност, като че

ли всякакъв неуспех беше изключен. Но аз не бях никак спокоен. Искяхме да освободим Винету и баща му. А дали щяхме да освободим и другите пленени апачи, за това той не беше казал нито дума. Нима те щяха да останат в ръцете на кайовите, докато вождовете им щяха да бъдат спасени? Това ми се виждаше несправедливо. Но освобождаването на всичките апачи едва ли беше по силите на четирима души, още повече че то трябваше да стане тайно, за да не може после никой да ни заподозре. А по какъв начин кайовите щяха да пленят апачите? Ето какъв въпрос си задавах. Едва ли щеше да мине без борба и можеше да се очаква, че тъкмо двамата, които искахме да спасим, щяха да се защитават най-самоотвержено и следователно щяха да бъдат изложени на най-голяма опасност. Как можехме да предотвратим това? Ако те не сложеха оръжие, ако не оставеха да бъдат пленени, щяха да бъдат убити от кайовите. Това не биваше да се допуска в никакъв случай.

Дълго размишлявах над този въпрос, като се обръщах ту на едната, ту на другата си страна, без да мога да намеря никакъв изход. Единствената мисъл, която най-сетне успя донякъде да ме успокои, беше тази, че малкият хитър Сам щеше може би да намери някакво щастливо разрешение на въпроса. Но във всички случаи бях твърдо решил да се застъпя за двамата вождове и ако беше необходимо, дори да го защита с тялото си. След това най-после заспах. На следното утро се залових за работа с двойно усърдие, защото предишния ден не бях работил. Ратлър не се мяркаше наблизко. Той безделничеше и се разхождаше насам-натам; другарите му се отнасяха най-дружелюбно с него, като че ли нищо особено не се беше случило. Това ме доведе до убеждението, че ако последваше някое ново спречкване с него, трябваше да очакваме враждебни действия и от тяхна страна. Вечерта се оказа, че бяхме измерили двойно по-голямо разстояние от обикновено, въпреки че теренът беше по-труден, отколкото през последните дни. Затова бяхме много изморени и веднага след вечеря си легнахме да спим. Междувременно и лагерът ни беше преместен на доста голямо разстояние.

През следващия ден продължихме да работим все така усърдно, като около обяд бяхме принудени да прекъснем работа. Пристигнаха кайовите. Съгледвачите им бяха намерили лесно новия ни лагер, защото следите, които бяхме оставили, бяха повече от ясни.

Индианците имаха яки, войнствени фигури. Конете им бяха добри, а всички те бяха въоръжени без изключение с пушки, ножове и томахоки. Преброих повече от двеста души. Предводителят им беше човек с висок ръст, сурови и мрачни черти на лицето и очи на хищно животно, от когото, изглежда, не можеше да се очаква нищо добро. Погледът му излъчваше нескрит стремеж към грабежи и битки. Името му беше Тангуа, което означава дословно «вожд». От това можеше да се заключи, че той нямаше защо да се бои от съперничеството на други вождове. Когато видях очите му, ме побиха тръпки на страх за съдбата на Инчу-чуна и Винету, в случай че те действително попаднеха в ръцете му.

Той идваше като наш приятел и съюзник, но държанието му към нас не беше никак приятелско. По поведението си приличаше на тигър, който тръгва заедно с леопарда на лов, за да изяде и него след това. Той се появи начело на воините си заедно с Лисицата, предводителя на неговите съгледвачи, но не слезе от коня си, за да ни поздрави, а само направи едно повелително движение с ръка и ние се видяхме обкръжени от неговите хора. След това отпрати коня си към колата ни и повдигна платнището ѝ, за да погледне вътре. Изглежда, че съдържанието ѝ го привлече, защото той слезе от коня си и се покатери в колата, за да разгледа намиращите се в нея предмети.

— Охо! — обади се Сам Хокинс, който стоеше до мене. — Изглежда, че гледа на нас и на нашата собственост като на законна плячка, преди още да е разменил и една дума с нас, ако не се лъжа. Ако случайно мисли, че Сам Хокинс е толкова глупав, та да прави вълка пастир, то той се лъже. Веднага ще му го докажа.

— Сам, бъди предпазлив — помолих го аз. — Тези двеста червенокожи ни превъзхождат далеч.

— По численост да, но по акъл положително не, хи-хи-хи-хи!

— Но те са ни обградили!

— Well, виждам ги. Да не мислиш, че нямам очи? Изглежда, че не сме си избрали много добри помощници. Това, че Тангуа ни е обградил, ме кара да предполагам, че иска да ни сложи в джоба си заедно с апачите, а може и да ни излапа цели. Само че тази хапка ще му дойде малко големичка. Уверявам те в това. Ела с мене при колата, за да можеш да чуеш как Сам Хокинс говори с такива негодници! Тангуа ме познава добре и знае чудесно, че съм тук, дори и още да не ме е видял. Ето защо поведението му не само че ме ядосва, но е и подозрително относно

всички ни. Погледни само мрачните лица на воините му! Веднага ще им покажа, че Сам Хокинс си знае мястото! Ела!

Ние държахме пушките в ръцете си и закряхме към колата, където Тангуа ровеше из вещите.

При това аз не се чувствах особено добре. Като стигнахме при колата, Сам попита:

— Нима прочутият вожд на кайовите желае да отиде във Вечните ловни полета само след няколко мига?

Запитаният, който беше клекнал с гръб към нас, се изправи, обърна се и отговори грубо:

— Защо бледоликите пречат на вожда с този глупав въпрос? Тангуа ще властва някога във Вечните ловни полета като велик вожд, но дотогава ще измине още много време.

— Може би това време няма да бъде повече от минута.

— Защо?

— Слизай от колата и ще ти кажа! Побързай!

— Тангуа ще остане в колата.

— Добре, тогава ще хвъркнеш във въздуха! При тези думи Сам му обърна гръб и се престори, че си тръгва. Тогава вождът се намери на земята с един бърз скок и го хвана за ръката.

— Да хвъркна във въздуха ли? Защо Сам Хокинс говори такива думи?

— За да те предупредя.

— От какво?

— От смъртта, която щеше да те сграбчи, ако беше останал в колата само още няколко мига.

— Уф! Смъртта е в колата? Покажи ми я!

— Може би по-късно. Не ти ли казаха твоите съгледвачи защо се намираме тука!

— Тангуа го научи от тях. Искате да построите път за Огнения кон на бледоликите.

— Вярно! Този път минава над реки и пропасти, а също и през скали, които ние вдигаме във въздуха. Мисля, че това трябва да ти е известно.

— Вождът го знае. Но какво общо има със смъртта, която го била заплашвала?

— Повече, отколкото можеш да подозираш. Чувал ли си с какво вдигаме скалите във въздуха, които пречат на пътя за Огнения кон? Да не мислиш, че това става с обикновения барут, който използвате, за да стреляте с пушките си?

— Не, бледоликите са изнамерили нещо друго, с което могат да се разрушат цели планини.

— Така е. И това нещо се намира в нашата кола. Наистина, ние сме го опаковали добре, но който не знае как трябва да се отвори един такъв пакет, той е изгубен, щом го докосне; той ще избухне в ръцете му и ще го разкъса на хиляди парчета.

— Уф, уф! — извика вождът видимо изплашен. — А Тангуа беше ли близо до тези пакети?

— Ти беше толкова близо, че ако не ме беше послушал, щеше да се намираш вече във Вечните ловни полета. Но какво щеше да остане от тебе? Нито амулетът ти, нито скалпът, нищо, ама нищо, освен парченца месо и кости! Как би могъл в такова състояние да властваш във Вечните ловни полета като велик вожд? А и твоите останки щяха да бъдат там напълно смазани от жребците на духовете.

Индианец, който отиде във Вечните ловни полета без скалп и амулет, среща там презрението на умрелите герои и трябва да не се мярка пред очите на другите щастливци, които тънат във всички индиански блаженства. Такава е вярата на червенокожите. А какво нещастие би било да се озовеш там на малки парченца! Въпреки тъмния цвят на кожата и боята можеше да се види, че лицето на вожда преbledня от ужас.

— Уф! — извика той. — Добре, че предупреди Тангуа навреме! Но въпреки това той трябва да ти се скара. Защо държите това нещо в колата, където има толкова много други полезни неща?

— Нима можем да оставим тези важни пакети на земята, където могат да се развалят или при най-малкото докосване да причинят някоя страшна беда? Казвам ти, че дори и в колата те са много опасни. Ако един такъв пакет избухне, наоколо всичко ще хвъркне във въздуха.

— И хората ли?

— Разбира се, че и хората, а и всички животни наоколо на разстояние от десет пъти по сто конски дължини.

— Тогава вождът трябва да каже на воините си, никой от тях да не се доближава до тази опасна кола.

— Добре ще направиш! Дори те моля за това, за да не загинем всички заедно само заради нечия непредпазливост. Виждаш колко съм загрижен за вас, защото мисля, че воините на кайовите са

наши приятели. Но, изглежда, че съм се лъгал. Когато се срещат приятели, те се поздравяват и заедно пушат лулата на мира. Нима искаш днес да пропуснеш тази церемония?

— Нали си пушил вече лулата с Лисицата, моя съгледвач?

— Пуших само аз и този бял воин, който стои до мене, но другите не са пушили. Ако не искаш да поздравиш и тях, ще бъда принуден да помисля, че приятелството ви към нас не е искрено. Тангуа постоя, известно време размишлявайки, след което се опита да се измъкне:

— Тръгнаха сме на боен поход и затова не носим с нас киникиника на мира.

Но Сам не се остави да го метнат.

— Устата на вожда на кайовите казва думи, които не мога да приема — заяви той. — Виждам, че торбичката с киникиника виси на пояса му и ми изглежда пълна. Но той няма да ни трябва, защото ние самите имаме достатъчно тютюн. Не е необходимо всички да участват в пушенето на калюмета. Ти ще пушиш от твоето име и от името на воините ти, а аз ще пуша от мое име и от името на присъстващите бели. Тогава приятелският съюз ще важи за всички мъже, които се намират тук.

— Защо е необходимо да пушим ние двамата, след като сме вече приятели? Сам Хокинс може да приеме, че сме пушили калюмета от името на всички.

— Както искаш! Но в такъв случай ние ще правим каквото си искаме и ти няма да можеш да заловиш апачите.

— Да не би да искаш да ги предупредиш? — попита Тангуа и в очите му се появиха опасни пламъчета.

— Не. Нямам такова намерение, защото те са наши врагове и искат да ни убият. Но няма да ти кажа как ще можеш да ги заловиш.

— Този съвет не е необходим на Тангуа. Той сам знае.

— Охо! Нима знаеш кога и от коя посока ще се появят и къде ще можете да ги пресрещнете?

— Вождът ще научи, защото ще изпрати съгледвачи срещу тях.

— Няма да направиш това, защото си достатъчно умен, за да знаеш, че апачите ще открият следите на съгледвачите ти и ще могат да се подготвят за сражението. Ще започнат да се придвижват с най-голяма предпазливост и тогава става много съмнително дали ще успееш да ги пипнеш. А според моя план те ще бъдат съвсем неподготвени, когато ги обкръжат и плените, ако не се лъжа, хи-хи-хи-хи!

Тези думи не останаха без въздействие. Тангуа размисли малко и каза:

— Тангуа ще поговори със своите воини.

След това той се отдалечи. Отиде при Лисицата, направи знак на още няколко червенокожи да се приближат до него и ние можахме да видим как започнаха да се съвещават.

— Това, че иска най-напред да говори с хората си, е доказателство, че ни е кроил нещо лошо — обърна се Сам към мене.

— Говори много зле за него, защото си му приятел и не си му сторил никаква злина — обадох се аз.

Сам махна с ръка и по лицето му се изписа израз на превъзходство:

— Приятел ли? Какво ли означава думата «приятел» за тези кайови? Те са негодници и живеят само от грабеж. Можеш да им бъдеш приятел само дотогава, докато няма какво да вземат от тебе. Но тук ние имаме кола, пълна с хранителни припаси и разни други неща, които имат голяма стойност за червенокожите. Разузнавачите са споменали това на своя предводител и още в същия миг нашето обирание е било вече решено.

— Ами сега?

— Сега ли? Хмм, сега сме в безопасност.

— Бих се радвал, ако е така.

— Мисля, че е така. Познавам тези хора. Идеята ми да метна вожда, че имаме в колата giantpowder, беше блестяща, хи-хи-хи-хи! Той вече смяташе всичко, което се намира в нея, за сигурна и законна плячка. И първата му работа беше да се качи веднага в колата. Но сега съм убеден, че никой червенокож няма да посмее да се докосне до нея. Дори се надявам, че страхът им ще ни помогне и по-нататък. Ще си пъхна в джоба една консервена кутия с риба и ще гледам да ги убедя, че вътре има динамит. Нали и ти имаш у себе си една ламаринена кутийка, където държиш някои документи? В случай на нужда можеш да си послужиш с моята идея.

— Чудесно! Да се надяваме, че тази хитрост ще има необходимото въздействие. Но какво мислиш за лулата на мира?

— Изглежда, че наистина са се били уговорили да не я пушат с нас. Но сега ми се струва, че ще им дойде друг акъл. Моят доказателствен материал беше доста убедителен и за вождя, и за другите. Въпреки всичко не трябва да им имаме повече доверие.

— Е, вече видя. Само че завчера аз все пак имах известно право. Ти пожела да изпълниш плана си с помощта на кайовите и сега всъщност сме в ръцете им. Любопитен съм да видя какво ще излезе от цялата работа!

— Нищо друго освен това, което предполагам. Можеш да бъдеш сигурен. Наистина, вождът искаше да ни обере и после сам да се справи с апачите. Сега обаче трябва да е разбрал, че апачите са твърде хитри, за да се оставят да бъдат заловени и избити по начина, замислен от него. Както вече му казах, те ще открият следите на разузнавачите, които той мислеше да изпрати срещу тях, а след това ще има да чака да му се натикат сами в ръцете като слепи яребици. Аха, я виж! Свършиха съвещанието. Вождът идва. Сега ще се реши всичко. Решението ни стана ясно още преди той да се приближи до нас, защото след като Лисицата извика нещо, кръгът на червенокожите около нас се разтури и ездачите започнаха да скачат от конете си. И така — вече не бяхме обкръжени. Лицето на Тангуа не беше толкова мрачно сега. — Тангуа свърши съвещанието със своите воини — каза той. — Те са съгласни, Тангуа да изпуши калюмета със своя брат Сам. Това ще важи и за всички останали.

— Очаквах това решение, защото ти си не само храбър, но и умен мъж. Нека воините кайови образуват полукръг около нас и бъдат свидетели как ние двамата ще си разменим дима на мира и приятелството.

Така и стана. Тангуа и Сам Хокинс пушиха калюмета, като изпълниха всички вече описани формалности. След това имаше основание да очакваме, че поне през следващите дни кайовите няма да замислят срещу нас враждебни планове. Разбира се, че не можехме да знаем отсега какво щяха да направят по-късно.

Когато споменавам за пушене на калюмета или лулата на мира, аз си служа с обичайния за нас израз. Но индианецът не казва «пуша тютюн», а «пия тютюн». И той всъщност го пие, защото поглъща дима му, събира го в стомаха си, след което постепенно го изпуска обратно.

В това отношение той странно си прилича с турчина, който също така не казва «пуша тютюн». Думата «тютюн» е турска. А за «пуша тютюн или лула» турците казват «тютюн или чибук ичмек». Но «ичмек» не означава «пуша», а «пия».

На каква голяма почит е лулата при индианците, виждаме от обстоятелството, че лулата се означава в езика на племето хемес, както и в езиците на всички племена на апачите, с думата, която означава «вожд». На езика на хемес «нато» означава «вожд», а «нато-тсе» — «лула». Това «тсе», поставено в края, означава «камък» и се употребява както за лули от печена глина, така и за лули, чиято глава е издялана от камък. Главата на всяка лула, която се употребява като калюмет, трябва по възможност да бъде направена от глина, взета от свещените глинени находища по границата между щатите Дакота и Минесота.

8. В очакване на апачите

След като поне временно между нас и кайовите зацари разбирателство, Тангуа поиска да се започне голямо съвещание, в което да вземат участие и всички бели. Това никак не ми хареса, защото щеше да забави работата ни, която беше толкова спешна. Затова помолих Сам да се опита да отложи съвещанието за вечерта, тъй като бях чел и слушал, че едно такова съвещание при червенокожите може да продължи безкрайно, ако не съществува непосредствена опасност, която да ги накара да побързат. Хокинс започна да преговаря с вождя и след това ми съобщи: — Като истински индианец не иска да отстъпи от решението си. Понеже все още не можем да очакваме пристигането на апачите, той настоява съвещанието да се състои и аз да изложа плана си; а след това сигурно ще падне голямо ядене. Имаме достатъчно припаси, а и кайовите докараха няколко коня, натоварени със сушено месо. За щастие успях да го склоня да участва в съвещанието само трима: Дик Стоун, Уил Паркър и аз. Другите имат разрешение да продължат работата си.

— Разрешение ли? — попитах аз, като сбърчих чело. — Да не би да ни е необходимо разрешението на индианците, за да работим?! Ще им покажа с държанието си, че се чувствам абсолютно независим от тях.

— Не ми обърквай плановете, сър! — помоли Сам. — Прави се по-добре, че нищо не забелязваш! Не бива да ги настройваме срещу нас, ако искаме всичко да мине добре.

— Но и аз искам да взема участие в съвещанието!

— Не е необходимо.

— Не е ли? Тъкмо обратното. И аз трябва да знам какво ще бъде решено!

— Ще го научиш веднага.

— Но ако се реши нещо, което не мога да одобря!

— Да одобриш ли? Ти? Я го вижте този грийнхорн! Наистина си е въобразил, че той трябва най-напред да одобри онова което Сам Хокинс вече е решил! Може би трябва да искам разрешение от теб, когато реша да си изрежа ноктите или пък да си закърпя ботушите?

— Нямах това предвид. Искам само да бъда сигурен, че няма да се вземе решение, което би могло да застраши живота на двамата апачи.

— Що се отнася до това, можеш да разчиташ на твоя стар Сам Хокинс. Давам ти думата си, че ще се измъкнат здрави и читави. Стига ли ти това?

— Да Думата ти за мене е сигурна гаранция, защото мисля че щом си я дал веднъж, ще се стремиш да я удържиш.

— Well! Залавяй се с работата си и бъди сигурен, че нещата ще се развият така, както биха се развили и ако можеше да си напъхаш носа в тях!

Трябваше да се подчиня, защото за мене беше изключително важно да приключим с нашите измервания, преди да се счепкаме с апачите. И така ние се заловихме с още по-голяма енергия да измерваме следващата отсечка и работата ни вървеше извънредно бързо, защото Банкрофт и другите трима земемери не щадяха силите си. Причината за това беше положението, което им бях обрисувал: ако не работехме здравата, апачите щяха да дойдат, преди да сме си свършили работата, и в такъв случай можехме да си изпатим лошо от тях или пък от кайовите. Ако завършихме работата си преди тяхното пристигане, щяхме може би да успеем да си оберем крушите и да се спасим заедно със скъпоценните уреди и чертежи. Бях обяснил всичко това на хората и сега те работеха с такова старание и издръжливост, каквито по-рано никога не можеха да бъдат забелязани у тях. Така постигнах целта си. Все пак дълбоко в себе си не мислех за бягство. Съдбата на Винету ми беше станала близка. Другите можеха да правят каквото си пожелаят, но аз бях решил да не напусна тези места, преди да съм се убедил, че Винету не е застрашен от опасност.

Всъщност моята работа се разделяше на две задачи: първо, трябваше да измервам и, второ, да водя дневника и да правя чертежите. Винаги изработвах чертежите с копие. Главният инженер получаваше оригинала, защото беше началник на групата, а копието оставаше у мене. Това ставаше тайно от другите и щеше да бъде необходимо в случай на беда. Намирахме се в опасно положение и тази предпазна мярка ми се струваше напълно оправдана.

Съвещанието трая наистина до вечерта, както бях очаквал. То приключи тъкмо тогава, когато тъмнината ни принуди да прекратим нашата работа. Кайовите се намираха в чудесно настроение, защото Сам Хокинс беше извършил грешката (или пък умния ход) да им даде всичкото бренди, което беше останало. Дори и през ум не му беше минало преди това да попита Банкрофт дали е съгласен. Бяха запалени няколко огъня, около които червенокожите седяха и ядяха. Наблизо пасяха конете им, а по-надалеч извън лагера в тъмнината стояха постовете, които сам вождът беше подредил.

Седнах до Сам и неговите неразделни другари Стоун и Паркър, започнах да ям вечерята си и очите ми зашариха из лагера, който ми предлагаше непозната дотогава гледка, защото бях новак в Запада. Видът на лагера беше повече от войнствен. Като разглеждах лицата на индианците едно подир друго, не можах да открия нито едно лице, което да издаде с изражението си, че някой от тях би могъл да изпита някакво съчувствие към враговете си. Всеки кайова беше получил по пет-шест глътки бренди, нямахме повече. Следователно между тях нямаше пияни, но аз все пак забелязах възбуждащото въздействие на огнената вода, защото те имаха твърде рядко възможността да я пият. Движенията им бяха много по-оживени, а разговорите им се водеха на много по-висок глас, отколкото това беше обичайно за тях.

Попитах Сам за резултата от съвещанието.

— Можеш да си доволен — каза ми той. — Нищо лошо няма да се случи на двамата ти любимци.

— Но ако се защитават? — подхвърлих аз.

— Изобщо няма да имат тази възможност. Съпротивата им ще бъде сломена и ще се намерят завързани, преди изобщо да им е минала през главата мисълта, че нещо такова е възможно.

— Така ли? Как си представяш тази работа, Сам?

— Много просто. Апачите ще се придвижат по един определен път. Можеш ли да отгатнеш кой ще е той?

— Да. Най-напред ще се отправят към онова място, където се срещнаха с нас, а оттам ще следват вече дирите ни.

— Правилно! Наистина не си толкова глупав, колкото изглеждаш на пръв поглед. Значи първото нещо, което трябва да знаем, ни е вече известно, а това е посоката, от която ще дойдат. Второто по важност нещо е времето, когато ще пристигнат.

— То не може да се изчисли толкова точно, но може да се предположи.

— Да, този който има пипе в главата си, може приблизително да го определи. Но само едно предположение не ни върши много работа. Онзи, който се намира в положение като нашето и постъпва само според някакви предположения, рискува главата си. Необходима ни е единствено сигурност и нищо друго.

— Можем да я имаме, само ако изпратим срещу тях разузнавачи, а тъкмо това ти искаше да се избегне, драги Сам. Беше на мнение, че техните следи ще ни издадат.

— Следите на червенокожите съгледвачи, отбележи си добре, на червенокожите, сър! Апачите знаят, че ние се намираме из тези места и ако се натъкнат на следата на някой бял, това няма да събуди подозренията им. Но ако открият стъпките на индианци, това би било съвсем друго нещо. Така ще бъдат предупредени и ще внимават много. Тъй като ти си една изключително умна глава, можеш да предположиш какво ще си помислят те.

— Че кайовите са наблизо!

— Да, ама ти наистина позна! Ако не бях принуден да пазя толкова много старата си перука, бих свалил сега шапката си пред тебе от най-голямо уважение. Приеми с тези мои думи, че все едно съм го сторил!

— Благодаря, Сам! Надявам се, че това уважение няма да се изпари безследно. Но по-нататък! Ти си на мнение, че срещу апачите трябва да изпратим не червенокожи, а бели съгледвачи?

— Да, но само един.

— Не е ли малко?

— Не, защото този разузнавач е човек, на когото може да се има доверие. Впрочем той се казва Сам Хокинс, ако не се лъжа, и яде полски мишки, хи-хи-хи-хи! Да познаваш случайно този човек?

— Да — кимнах аз. — Щом той се заема с тази работа, можем да бъдем спокойни. Той няма да се остави на апачите да го пипнат.

— Няма да се остави да го пипнат, но ще се остави да го видят.

— Какво? Да те видят ли?

— Разбира се — увери ме Сам настойчиво.

— Тогава ще те хванат и ще те убият! — казах аз загрижено.

Но дребният трапер се усмихна хитро и махна пренебрежително с ръка.

— Няма и да помислят за това. Не са толкова глупави. Ще направя така, че непременно да ме забележат. И докато се разхождам най-спокойно пред очите им, ще си помислят, че ние се чувстваме в безопасност, като че ли от много дълго време цари мир. Няма да ми сторят абсолютно нищо, защото вие ще се усъмните, ако не се върна в лагера. Те са убедени, че и без това няма къде да им избягам.

— Но, Сам, не е ли възможно да те видят, преди ти да си ги забелязал?

— Сър — престори се Сам на разгневен, — ако искаш да ми зашлевиш такъв шамар, тогава между нас всичко ще бъде свършено! Аз да не ги забележа! Очичките на Сам Хокинс са малки, но виждат отлично. Вярно е, че апачите няма да се зададат на тъпци в хаотичен безпорядък, а най-напред ще изпратят няколко разузнавачи. Но и те няма да ми се изплъзнат, защото ще заема такава позиция, че ще ги видя на всяка цена. Знаеш ли, има места, из които и най-ловкият скаут не може да намери прикритие и се вижда принуден да се покаже на открито. Човек трябва да си

избере някое такова място, когато реши да наблюдава разузнавачи. Щом ги съзря, ще ви съобща, за да се държите най-непринудено, докато те обикалят тайно около лагера ни.

— Но нали тогава те ще забележат кайовите и това ще бъде съобщено на техния вожд?

— Кого ще забележат? Кайовите? Човече, грийнхорне и уважаеми младежо, да не мислиш, че Сам Хокинс има памук вместо мозък или пък попивателна, а? Дотогава аз ще съм се погрижил, щото те да не видят нито един кайова, нито някоя следа от тях. Ясно ли е? Тези многообични приятели, кайовите, ще се прикрият добре, за да могат после изведнъж да изскочат в подходящия момент. Съгледвачите на апачите не бива да забележат нито един човек, който не е бил в лагера ни, когато при нас се появиха Винету и баща му.

— Аха, това наистина е вече друго нещо!

— Нали? Ще оставим съгледвачите на апачите спокойно да си пълзят около нас. Така ще се уверят, че нищо не подозираме. А когато си тръгнат, аз ще ги последвам, за да мога да наблюдавам приближаването на основния отряд. Но той няма да се появи през деня, а през нощта, като индианците ще се опитат да се промъкнат до лагера ни колкото е възможно по-близо. След това храбрите апачи ще ни връхлетят.

— И ще ни пленят и ще ни избият, ще убият поне неколцина от нас!

— Слушай, сър — усмихна се Сам, — направо ми е жал за тебе! Мислиш се за образован човек, а още Дори не знаеш, че когато някой не иска да го хванат, трябва да избяга! Това е известно на всеки заек, та дори и на онова малко черно хапливо насекомо, което скача на разстояние, шестстотин пъти по-голямо от дължината на собственото си тяло. А ти, само ти не знаеш това! Хмм, нима по този въпрос не е писано нищо в многото книги, които си прочел?

— Не, защото един храбър уестман не бива да скача толкова надалече, колкото онова насекомо, за което ми говориш. Но шегата настрана! Значи смяташ, че трябва да напуснем лагера?

— Да, ще запалим лагерен огън, за да могат неприятелите ни добре да ни забележат. Докато огънят гори, апачите сигурно няма да се покажат. Ние ще го оставим да угасне и щом се стъмни, ще офейкаме, за да доведем кайовите бързо и незабелязано. Апачите ще се нахвърлят върху лагера ни и... няма да намерят жив човек, хи-хи-хи-хи! Ще се учудят и ще разпалят отново огъня, за да ни потърсят. Тогава ние ще можем да ги виждаме ясно, както преди това те нас, и листът ще се обърне: сега ще бъдат нападнати те. Как ще се изплашат! Уверявам те, че това е такъв номер, за който още дълго време ще има да се говори. И при това всеки ще казва: Сам Хокинс беше онзи, който скрои цялата работа, ако не се лъжа!

— Да, би било хубаво, ако стане така, както си го представяш, а не иначе. — Така ще стане, така. Аз ще се погрижа за това.

— А после? — продължих да го разпитвам аз. — После ще освободим тайно апачите, нали?

— Поне Инчу-чуна и Винету.

— А другите?

— Ще освободим и от тях толкова, колкото можем, без да се издадем.

— А какво ще се случи с останалите?

— Нищо лошо, сър. Гарантирам ти. В първия момент кайовите няма да мислят за останалите пленници, а за това, как отново да хванат бегълците. Но ако решат да се покажат кръвожадни, тогава Сам Хокинс ще се намеси. А изобщо не трябва да си блъскаме главите отсега над това, какво щяло да става после. Поне ти можеш да използваш главата си за нещо по-добро. Преди всичко трябва да намерим някое място, което да е подходящо за изпълнение на нашия план. За това ще се погрижа утре рано сутринта. Днес приказвахме достатъчно. От утре започваме да действваме.

Сам имаше право. Сега беше излишно да се говори и да се коват по-нататъшни планове. Не можехме да направим нищо друго, освен да изчакаме развоя на събитията.

Настъпилата нощ бе доста неприятна. Беше излязъл вятър, който постепенно премина в буря, а към сутринта настъпи студ, какъвто бе рядкост за тези места. Намирахме се приблизително на географската ширина на Дамаск, но въпреки това студът ни събуди. Сам огледа небето изпитателно и каза:

— Днес ще се случи вероятно нещо доста рядко за този район, а именно — ще вали, ако не се лъжа. А това ще е твърде изгодно за плана ни.

— Защо?

— Не можеш ли да се сетиш? Я се огледай колко много е изпотъпкана тревата наоколо! Ако апачите минат оттук, сигурно веднага ще забележат, че на това място е имало повече хора и

коне, отколкото се намират в лагера всъщност. Но ако завали дъжд, тревата бързо ще се изправи, докато в противен случай следите от лагера ще се забелязват и след три и четири дни все още. Ще гледам да тръгна с кайовите колкото се може по-скоро.

— За да изберете място за нападението ли ?

— Да. Кайовите биха могли да останат още известно време, но колкото по-рано се махнат оттук, толкова по-бързо ще изчезнат и следите. Вие можете междувременно спокойно да продължавате работата си.

Сам съобщи намеренията си на вожда и Тангуа се съгласи с него. Скоро Сам потегли с двамата си приятели и индианците. Тук ще отбележа още, че мястото, което искаше да избере, трябваше да се намира по трасето, предстоящо за измерване.

Ние се придвижвахме след тази група бавно, с темпото, което ни позволяваше работата. Към обяд предсказанието на Сам се изпълни: заваля дъжд, и то така, както може да вали само в онези географски ширини. Изглеждаше, като че ли от небето се излива водопад.

Сам, Дик и Уил се върнаха точно по времето на този порой. Успяхме да ги забележим едва когато бяха вече може би на дванадесет или петнадесет крачки от нас — толкова силно валише. Бяха намерили подходящо място. Паркър и Стоун щяха да ни го покажат. Сам обаче въпреки лошото време тръгна веднага на път, след като се запаси с провизии за да влезе в ролята си на разузнавач. Беше решил да изпълни задачата си пешком, защото така можеше да се крие по-добре, отколкото, ако беше с мулета си. Когато той изчезна зад непрогледната завеса на дъжда, имах чувството, че съдбоносната развръзка започва да се приближава към нас с бързи крачки. Водната стихия беше колкото силна, толкова и краткотрайна. Небето изчерпа водните си запаси изведнъж и слънцето почна да пече също така силно, както вчера. Можахме пак да продължим прекъснатата си работа.

Намирахме се сред една равна, средно голяма савана, оградена от три страни с гора; тук-там по нея се виждаше някой храст. На такъв терен се работеше лесно и затова ние напредвахме бързо. Тук успях да установя, че сутринта Сам Хокинс беше предрекъл вярно последиците от дъжда: кайовите бяха яздили точно по тази линия, по която работехме сега, и въпреки това не се забелязваше никакъв отпечатък от конско копито. Когато апачите тръгнаха по дирите ни, нямаше никога да предположат, че имаме наблизко двеста съюзници.

Щом започна да се смрачава и ние прекратихме измервателните работи, научихме от Стоун и Паркър, че се намираме близо до мястото, определено за предполагаемите бойни действия. Много ми се искаше да го огледам, но вече беше станало твърде късно.

На следното утро бяхме работили известно време, когато стигнахме до един поток, образуващ доста голям воден басейн, приличен на изкуствено езеро, което, изглежда, имаше винаги вода, докато коритото на потока сигурно често оставаше сухо. Сега обаче то беше изпълнило бреговете си догоре — последица от вчерашния дъжд. До този басейн водеше тясна ивица от саваната, оградена отляво и отдясно с дървета и храсталак. Навътре във водата се проточваше полуостров,, по който също растяха храсти и дървета. На мястото, където полуостровът се свързваше със сушата, той беше тесен, а после се разширяваше дотолкова, че придобиваше почти формата на окръжност. Можеше да се сравни с тиган, обърнал дръжката си към сушата. От другата страна на водния басейн се издигаше полегато възвишение, което беше покрито с гъста гора.

— Това е мястото, което избра Сам — обясни Стоун и се огледа наоколо като познавач. —

Наистина, едва ли бихме могли да намерим по-подходящо кътче за нашия план.

Тези думи ме накараха да се огледам на всички страни.

— Но къде са кайовите, мистър Стоун? — попитах аз.

— Скрили са се, много добре са се крили — каза той с хитра усмивка. — Можеш да търсиш колкото си искаш и пак няма да забележиш никаква следа от тях, макар че те могат да ни наблюдават много добре. . — Е, къде са тогава?

— Почакай малко, сър! Трябва най-напред да ти обясня защо Сам, хитрецът, избра това място. Саваната, която прекосихме, е осеяна с единични храсти. Това улеснява съгледвачите на апачите и те могат да ни следват незабелязано, защото намират прикритие зад храстите. А сега погледни тясната ивица от саваната, която води насам! Като запалим един огън тук, той ще освети ивицата и част от саваната, по която ще се приближат враговете ни. Огънят ще подмами апачите и те ще могат много удобно да се приближат към лагера ни, като се прикриват зад

храстите и дърветата от двете страни на тревистата ивица. Аз ви казвам, мешърс, че не беше възможно да намерим по-подходящо място, за да бъдем нападнати от червенокожите. Продълговатото, слабо, загрубяло от вятър и дъжд лице на Дик буквално засия от удоволствие при тези думи. Главният инженер обаче в никой случай не споделяше възхищението му. Той поклати глава и каза:

— Що за човек сте, мистър Стоун! Как може да се радвате, че ще ви нападнат така прекрасно! Казвам ви, аз се радвам толкова малко на това нападение, че ще си плюя на петите!

— За да попаднете толкова по-сигурно в ръцете на апачите! — добави Дик Стоун с непоклатимо спокойствие. — Хич не мислете за такива неща, мистър Банкрофт! Не мога да не се радвам на това място, защото, ако то улеснява апачите да ни заловят, то след това на нас ще ни бъде още по-удобно да ги спипаме. Погледнете отвъд водната площ! Оттатък на склона сред дърветата са се скрили кайовите! Съгледвачите им седят по върховете на най-високите дървета и сигурно са забелязали нашето пристигане. Те ще забележат също така и появяването на апачите, защото отгоре погледите им достигат надалеч в саваната.

— Но — обади се главният инженер — каква ще ни е ползата в момента на нападението, че оттатък езерото сред дърветата се намират кайовите?

— Те ще се крият там само на първо време, защото иначе ще бъдат открити от разузнавачите на апачите — продължи да обяснява Дик. — Когато разузнавачите на неприятеля се върнат, тогава те ще слязат от височината и ще се присъединят към нас, като се скрият на полуострова, където няма да бъдат забелязани.

— А ако разузнавачите се промъкнат и дотам?

— Биха могли, но няма да им позволим.

— В такъв случай ще трябва да ги прогоните, а нали не биваше да се издаваме, че сме забелязали тяхното присъствие. Как ще обясните това противоречие, мистър Стоун?

— Много лесно. Наистина, ние трябва да се преструваме, че не подозираме нищо за тяхната близост и затова няма как да им забраним да стъпят на полуострова, ала ивицата земя, която го свързва със сушата, е широка само тридесет крачки и ние ще я препречим с конете си.

— Конете в ролята на барикада? Нима е възможно?

— Разбира се. Ще завържем там конете си за дърветата. После можем да бъдем уверени, че никой индианец няма да смее да се приближи до тях, защото те биха го издали с пръхтенето си. И така нека съгледвачите се приближат спокойно и се огледат наоколо. На полуострова те няма да стъпят. А щом се оттеглят, за да доведат останалите воители, ще пристигнат кайовите, както вече споменах, и ще се укрият на полуострова. После всички апачи ще се промъкнат до лагера ни и ще зачакат да заспим.

— А ако не искат да чакат толкова дълго? — прекъснах го аз. — В такъв случай няма да можем да се оттеглим!

— И в този случай не ни застрашава опасност — отвърна той, — понеже кайовите веднага биха ни се притекли на помощ.

— Но няма да мине без кръвопролитие, а нали точно това искахме да избегнем.

— Да, сър, ала тук на Запад няколко капки кръв нямат значение. Но не се безпокойте! Същите съображения ще възпрат апачите да ни нападнат, докато сме още будни. Те сигурно ще си кажат, че ние ще се защитаваме и макар че сме само двадесетина души, положително от техните хора ще паднат мнозина, преди да им се удаде да ни обезвредят. Не, те щадят кръвта и живота си също както и ние. Затова ще изчакат, докато легнем да спим, а ние пък ще оставим огъня бързо да изгасне и ще се оттеглим на полуострова.

— А какво ще правим дотогава? Можем ли да работим?

— Да. Само трябва в уречения час да сте тук.

— Тогава да не губим време. Елате, мешърс, нека свършим още малко работа!

Другите последваха подканата ми, въпреки че едва ли им беше до работа. Убеден съм, че всички биха офейкали с най-голямо удоволствие, но тогава работата ни щеше да остане непривършена и според договора в такъв случай никой нямаше да си получи парите. А те не искаха да ги загубят. Но и ако въпреки това някой се беше опитал да избяга, апачите бързо щяха да открият следите му. Не, всички разбираха, че тук сигурността им беше относително по-голяма и затова никой не избяга.

Аз също не можех да бъда безразличен към събитията, които ни очакваха. Бях изпаднал в едно такова състояние, което приличаше на трескавото напрежение на войниците преди сражение.

Но това не беше страх, о, не, защото, ако става въпрос за страх, то трябваше да го изпитам по-скоро при срещата си с бизоните, а и после, когато нападнах мечката! Днес ставаше въпрос за хора! Точно това не ми даваше спокойствие. Не се боях толкова за собствения си живот. Все някак си щях да се защитя. Но Инчу-чуна и Винету! През последните дни бях мислил за Винету толкова много, че го чувствах вътрешно някак още по-близък. И странното е, както успях да разбера по-късно от него, че по това време и неговите мисли са били заети с моята личност така често, както и моите с него.

Дори и работата не бе в състояние да ме освободи от вътрешното ми безпокойство, но бях уверен, че то щеше да изчезне изведнъж в решителните мигове. Тъй като те неизбежно щяха да настъпят, аз започнах да ги очаквам дори с нетърпение. А те не бяха много далече, защото още рано следобед забелязахме Сам Хокинс, който се приближаваше към нас. Дребното човече беше видимо изморено, ала хитрите му очички сияеха весело над гъстата растителност, покрила долната част на лицето му.

— Всичко наред ли е? — попитах го аз. — Просто ти личи, че е така, драги Сам.

— Тъй ли? — засмя се той. — Но къде е написано? На носа ми или само във въображението ти?

— Какво ти въображение? Pshaw! Всеки, който ти види очите, ще каже същото без колебание.

— Значи моите очи ме издават. Добре, за в бъдеще ще знам. Но имаш право. Имах по-голям успех, отколкото можех да се надявам.

— Тогава си видял разузнавачите?

— Разузнавачите? Да съм ги видял? Много повече! Видях не само разузнавачите, а и целия отряд. И не само ги видях, ами ги и чух. Подслушах ги.

— Подслуша ли ги? Ах, казвай бързо тогава, какво успя да научиш!

— Не сега и не тук. Събери си нещата и се прибери в лагера! Идвам след тебе. Преди това се налага да отскоча до кайовите, за да им кажа какво съм научил и как трябва да се държат. Той закрачи нагоре покрай езерото, стигна до потока, прескочи го и изчезна между дърветата в гората. Ние си събрахме партакешите и се прибрахме в лагера, където зачакахме връщането на Сам. Нито видяхме, нито чухме идването му — той изникна изведнъж между нас и каза надменно:

— Ето ме, господа! Нямате ли очи и уши? Вие можете да бъдете изненадани и от някой слон, чиито стъпки се чуват от четвърт час разстояние!

— Във всеки случай ти не се приближи като слон — засмях се аз.

— Прав си. Искях само да ви покажа как може да се приближите до хора, без те да ви забележат. Седяхте си спокойно и не разговаряхте. Бяхте съвсем тихи и кротки и все пак не чухте, че се промъквам насам. Ето така беше и вчера, когато припълзях близо до апачите.

— Хайде, Сам, разкажи ни!

— Well, сега ще научите как стана това. Но ще трябва да седна, защото съм много изморен. Краката ми са привикнали на ездата и сега отказват да ходят. А и по-изискано е да се числиш към конницата, отколкото към пехотата, ако не се лъжа. — Той седна близо до мене, огледа ни всички един по един с присвити очи и после кимна многозначително: — И така тази вечер започва танцът!

— Още тази вечер ли? — попитах аз, като едновременно се изненадах и зарадвах, защото вътрешно си бях пожелал всичко да се реши час по-скоро. — Добре, много добре!

— Хмм, изглежда, че имаш голямо желание да попаднеш в ръцете на апачите! — промърмори Сам подигравателно, но веднага обърна работата: — Но имаш право. Наистина това-е добре и аз също се радвам, че няма да бъдем повече в неизвестност. Не е много приятно да ти се налага да очакваш нещо, което може да свърши другояче, а не както си мислим.

— Другояче ли? — попитах аз. — Да не би да има нещо, което може да ни създаде главоболия?

— Ни най-малко. Дори обратното. Едва сега се убедих, че всичко ще мине добре. Но всеки опитен човек знае, че и от най-доброто дете по-късно може да излезе някой пропаднал скитник. Така е и със събитията. И най-чудесната работа може да се провали от някое непредвидено обстоятелство, ако не се лъжа, хи-хи-хи-хи!

— Но ние няма защо да се опасяваме от подобно нещо, нали?

— Не. След всичко, което чух, успехът ни е сигурен.

— Какво чу? Разкажи ни най-после!

— Полека, полека, млади господине! Всяко нещо по реда си! Сега не мога да ви съобща какво съм чул, защото по-напред трябва да знаете какво се случи преди това. Тръгнах още докато

валеше здравата. Не беше нужно да чакам спирането на дъжда, защото той не може да проникне през дрехата ми, дори и най-проливният дъжд не може — хи-хи-хи-хи! Стигнах почти до онова място, където бяхме на лагер, когато при нас дойдоха двамата апачи. Но там трябваше да се скрия, защото видях трима червенокожи, които душеха наоколо. Това са разузнавачи на апачите, помислих си аз, и няма да продължат, защото им е наредено да стигнат само до това място. Така и излезе. Те претърсиха околността, без да открият следите ми, след което седнаха под дърветата, защото на открито беше много мокро. Така прекараха около два часа в чакане. И аз се бях разположил под едно дърво и чаках два часа. Нали трябваше да разбера какво щеше да стане! По едно време се зададе отряд конници — всички бяха покрили лицата си с цветовете на войната. Веднага ги разпознах: Инчу-чуна и Винету с техните апачи.

— Колко бяха на брой?

— Тъкмо толкова, колкото бях предположил. Преброих около петдесет души. Съгледвачите излязоха изпод дърветата и докладваха на двамата вождове. След това те отново трябваше да избързат напред, а отрядът ги последва бавно. Вие, джентълмени, можете да си представите, че Сам Хокинс тръгна след тях. Дъждът беше заличил всякакви следи, но забитите от вас колчета в земята си бяха все още там и служеха като пътепоказатели. Как ми се иска през целия си живот да имам пред себе си все толкова ясни следи! Но апачите трябваше да бъдат много предпазливи, защото очакваха да ни видят зад всеки храсталак, така че напредваха много бавно. Вършеха всичко много хитро и предпазливо. Бяха чудесно обучени и просто ми доставяха огромно удоволствие. Инчу-чуна е прекрасен воин, а и Винету не му отстъпва. И най-малкото им движение беше добре пресметнато. Не проговаряха нито дума. Разбираха се само със знаци. На две мили от мястото, където ги видях най-напред, ги завари нощта. Там слезоха от конете си, завързаха ги за колчета и изчезнаха в гората, където мислеха да лагеруват до настъпване на утрото.

— И там ли ги подслуша? — попитах аз.

— Да. Те са умни воини и не запалиха огън, а понеже и Сам Хокинс е умен като тях, си помисли, че така не биха го забелязали много лесно. Затова и аз навлязох между дърветата и запълзах на собствения си корем, тъй като няхах друг на разположение. Продължих, докато се приближих до тях толкова, че успях да чуя всичко, каквото говореха.

— А разбра ли всичко?

— Излишен въпрос! Нали чух всичко каквото се говореше!

— Искях да попитам дали те си служеха с онази неразбираема смесица от индиански и английски думи?

— С нищо не си служеха, ами разговаряха помежду си, ако не се лъжа, и то на наречието на индианците мескалери, което разбирам горе-долу. Промъкнах се още малко напред, докато се озовах съвсем близо до двамата вождове. Те разменяха от време на време по индиански маниер няколко думи, които обаче са богати на съдържание. Научих достатъчно и знам какво трябва да правим.

— Хайде, тогава изстреляй патроните си! — подканих го аз, защото той отново направи пауза.

— Тогава се поотдръпни, сър — усмихна се Сам, — за да не те улучи някой мой изстрел!

Впрочем те наистина искат да ни заловят живи.

— Значи няма да ни убиват?

— А-а, ще ни поубият, но не веднага! Искат най-напред да ни пленят живи и здрави, след което ще ни закарат в селата на мескалеросите край Рио Пекос, където ще бъдем завързани за коловете на мъчението и живи изпечени. Е, също както ние хващаме живи шарани, носим си ги в къщи, слагаме ги във вода и ги храним, за да ги сварим после с най-различни подправки. Ама чудя се какво ли ще бъде месото на стария Сам, особено ако ме сложат в тигана с ловната ми дреха, хи-хи-хи-хи!

Той се разсмя по своя тих и особен начин, след което продължи:

— Особено са хвърлили око на мистър Ратлър, който е седнал между вас с такова нямо възхищение и ме е зяпнал с толкова блажено изражение, като че ли раят с всичките си наслади очаква само него. Да, мистър Ратлър, надробил си си такава попара, каквато аз не бих желал да сърбам. Ще бъдеш набучен на копия, на кол, ще бъдеш отровен, наръган с ножове, застрелян, ще ти разтегнат краиниците, ще те обесят; изтезанията ще бъдат добре подредени и постепенно приложени, за да останеш жив колкото се може по-дълго време и да имаш възможността изцяло

да изпиташ всички тези мъки и начини за умъртвяване. И ако накрая въпреки това все още не си умрял, ще те погребат жив заедно със застреляния от теб Клеки-петра.

— Небеса! Така ли казаха? — простена Ратлър, чието лице стана смъртно бледо от ужас.

— Разбира се! И си го заслужил. Не мога да ти помогна. Само ти пожелавам, когато вече преминеш през всички тези начини на умъртвяване, никога повече да не извършваш подобна долна и безчестна постъпка. Но мисля, че няма и да имаш кураж. Трупът на Клеки-петра е предаден на жреца, който ще го отнесе в Дома му. Сигурно знаете, че червенокожите умеят с различни средства да запазват трупове дълго време. Виждал съм мумии на индиански деца, които дори след повече от един век изглеждат толкова запазени и естествени, като че ли са умрели преди един ден. Ако апачите ни пленят всичките, ще ни разрешат удоволствието да видим как от живия мистър Ратлър ще направят подобна мумия.

— Няма да остана тук! — извика Ратлър, обзет от ужас. — Ще се махна. Няма да ме пипнат!

Той се наклони да скочи, обаче Сам Хокинс го дръпна бързо пак на земята и предупреди:

— Нито крачка настрани от това място, ако ти е мил животът! Казвам ти, че може би вече апачите са обградили цялата околност. Ще се напъгаеш право в ръцете им.

— Така ли мислиш, Сам? — попитах аз.

— Да. Това не е празна заплаха, а имам всички основания да вярвам в онова, което казвам. И в едно друго отношение не съм се излъгал. Апачите наистина са потеглили вече в боен поход срещу кайовите, и то с цяла армия, към която ще се присъединят двамата вождове, щом като свършат тук с нас. Само така е било възможно да се озоват толкова бързо пак при нас. Не е било необходимо да се връщат до селата си, за да съберат воини срещу нас, защото по пътя си са срещнали племената, тръгнали срещу кайовите; предали са трупа на Клеки-петра на жреца и неколцина други индианци, за да го пренесат до селото, и са си избрали петдесет добри ездачи, за да ни заловят.

— Къде се намират отрядите, които са тръгнали срещу кайовите?

— Не знам. Не казаха нито дума. Но това може да ни е , съвсем безразлично, ако не се лъжа.

Тук обаче дребосъкът Сам се лъжеше страшно много. За нас съвсем не беше безразлично къде се намираха тези многобройни отряди. Но твърде скоро научихме къде са били. Сега Сам продължи да разказва:

— След като бях чул достатъчно, можех веднага да се върна при вас; но през нощта човек много трудно заличава следите си. Възможно беше рано сутринта да ги открият, а освен това много ми се искаше да наблюдавам апачите и сутринта. Ето защо останах скрит в гората през цялата нощ и тръгнах едва след като бяха потеглили и те. Следвах ги на около шест мили оттук, след което по обиколен път се върнах незабелязано при вас. Е, сега знаете всичко, каквото мога да ви кажа.

— Значи апачите не са те забелязали?

— Не.

— Но нали каза, че искаш да им се покажеш...

— Да, помня! И щях да го направя; но не беше нужно — защото ... чакай, чухте ли?

Сам беше прекъснат от трикратния кръсък на орел.

— Това са съгледвачите на кайовите- каза той. — Настанили са се наоколо по върховете на дърветата. Казах им да ми дадат знак, когато забележат апачите в прерията. Ела! Да видим доколко можеш да разчиташ на очите си!

Тази подкана беше отправена към мене. Той се надигна и тръгна, а аз взех пушката си и го последвах.

— Чакай! — махна с ръка той. — Остави пушката тук! Наистина уестманът не[бива никога да се отделя от пушката си, но тук правилото си има] изключение, защото трябва да се преструваме, че не подозираме никаква опасност. Ще се правим, че събираме дърва за огън. По това апачите ще си извадят заключението, че ние-ще останем тази нощ да лагеруваме тук, а това е изгодно за нас.

Отправихме се бавно и привидно безгрижно между дърветата и храсталаците към откритата тревна ивица и оттам към саваната. Започнахме да събираме покрай храсталаците съчки, като скришом се оглеждахме да зърнем апачите. В случай че някои от тях се намираха наблизо, то те трябваше да се крият из отделните храсти, които бяха пръснати на по-голямо или по-малко разстояние из саваната.

— Видя ли някого? — прошепнах на Сам след известно време.

— Не — отвърна ми той тихо.

— И аз не виждам.

Напрягахме зрението си колкото можехме, ала не забелязахме нищо. И все пак по-късно научих от Винету, че той е лежал зад един храст най-много на петдесет крачки от нас и ни е наблюдавал. Не е достатъчно да имаш само остро зрение;

очите трябва да се упражняват, а по онова време това липсваше на зрението ми. Сега бих открил Винету веднага, пък макар и само по комарите, които, привлечени от него, кръжаха около храста в много по-голям брой, отколкото където и да било наоколо.

И така ние се върнахме при другите, без да свършим нищо, и започнахме да събираме заедно с останалите дърва за лагерния огън. Насъбрахме повече, отколкото ни бяха необходими.

— Така е добре — обади се Сам. — Трябва да приготвим куп дърва и за апачите. Когато решат да ни заловят и забележат, че сме изчезнали, хубаво е веднага да могат да накладат огън.

Скоро се стъмни. Сам, като най-опитния от нас, се скри най-отпред, на края на тревната ивица, където започваше саваната. Искаше да забележи приближаването на съгледвачите, което щеше неминуемо да последва, тъй като те трябваше да разузнаят разположението на лагера ни.

Огънят беше запален и пламъците му осветиха тревната ивица и част от саваната. Апачите сигурно щяха да ни помислят за твърде непредпазливи и неопитни, защото големият огън можеше лесно да послужи на всеки неприятел да открие отдалече лагера ни.

9. Винету в плен

Навечеряхме се и се разположихме по такъв начин, като че ли никой от нас и не мислеше за някаква опасност. Пушките ни лежаха по земята на известно разстояние от нас, но в посока към полуострова, така че да можем да ги вземем по-късно. Пътят към полуострова бе препречен от нашите коне — по нареждане на Сам.

Бяха изминали може би три часа откакто се беше стъмнило, когато Сам се завърна безшумно като сянка.

— Разузнавачите идват — съобщи ни той тихо, — двама души са, един от тази страна и един от онази. Чух ги и дори ги видях.

Следователно те се приближаваха към нас от двете страни на тревната ивица, като се прикриваха в сенките на храстите. Сам седна при нас и веднага ни забърбори на висок глас за първото нещо, което му хрумна в този момент. Започнахме да му отговаряме и така се завърза оживен разговор, който имаше за цел да приспи бдителността на разузнавачите. Въпреки че знаехме, че те са тук и ни наблюдават зорко, всеки от нас се пазеше да отправи към храстите макар и един-единствен подозрителен поглед.

Сега най-важното беше да разберем кога ще се отдалечат. Нямахме да можем нито да ги чуем, нито да ги видим, а от момента на тяхното оттегляне не биваше да губим нито минута, защото можеше да се очаква с положителност, че скоро след това целият отряд щеше да приближи огъня пълзешком. В същото време кайовите трябваше да засмат полуострова. Затова беше може би най-добре да не чакаме, докато разузнавачите се отдалечат по собствена воля, а да ги принудим да сторят това.

Ето защо Сам се изправи и се престори, че тръгва да търси още дърва. Той навлезе от едната страна в храстите, а Дик Стоун направи абсолютно същото от другата страна. Сега можехме да бъдем сигурни, че съгледвачите бяха пропъззели обратно. Сам сложи двете си ръце на устата и изкряха три пъти като жаба. Това беше сигналът за идването на кайовите. Крякането на жаба не можеше да събуди подозрения, тъй като се намирахме край водна площ. После Сам отново се промъкна до наблюдателния си пост, за да може да ни съобщи за приближаването на неприятеля.

Едва бяха изминали две минути от даването на сигнала и сенките на кайовите се замяркаха една след друга, като образуваха дълга върволица от двеста воители. Не бяха чакали в гората, а се бяха придвижили предварително до потока, за да могат по-бързо да се озоват при нас, след като чуят сигнала. Промъкнаха се като змии в сенките на нашите гърбове и се отправяха към полуострова.

Това ставаше толкова сръчно и бързо, че последният от тях мина покрай нас след не повече от три минути.

Сега зачакахме връщането на Сам. Той дойде и ни прошепна:

— Приближават се, и то пак откъм двете страни, както успях да чуя. Не слагайте повече дърва в огъня! Трябва да направим така, че при угасването му да остане само шепа жар, с която червенокожите да могат бързо да го запалят отново.

Натрупахме останалия запас от дърва около огъня така, че жаравата да не може после да издаде с отблясъка си преждевременно нашето изчезване. След като и това беше готово, всеки един от нас трябваше да стане повече или по-малко артист. Знаехме, че съвсем близо до нас има петдесет апачи, и въпреки това не биваше с нищо да се издаваме. Следващите мигове бяха изключително важни. Смятахме, че те ще изчакат, докато заспим. Но какво щеше да стане, ако ни нападнаха по-рано? Тогава ние наистина можехме да разчитаме на помощта на двеста кайови, но щеше да се завърже битка, щеше да се пролее кръв, а това можеше да струва живота на някои от нас. Решителният миг беше настанал и стана така, както предварително си знаех. Бях толкова спокоен, като че ли предстоеше да изиграя една партия шах или домино. Извънредно интересно беше да наблюдавам другите. Ратлър се беше проснал на земята с лице надолу и се преструваше, че спи. Смъртен страх го беше сграбчил за гърлото с ледено студеният си ръце. Неговите «прочути устмани» се гледаха втренчено един друг, а лицата им бяха пребледнели и издаваха ужаса им. Можеха да изговарят само отделни думи, но все пак трябваше да участват в разговора ни. Дик Стоун и Уил Паркър се бяха разположили така спокойно и удобно, като че ли в целия свят нямаше нито един апач. Сам Хокинс разказваше непрекъснато смехории и аз се смеех колкото се може по-весело.

След като по такъв начин измина около половин час, ние се убедихме, че нападението ще последва едва след като заспим, иначе щяхме да бъдем вече отдавна нападнати. Пламъците на огъня бяха намалели значително и аз счетох за уместно да не отлагаме повече развързката. Затова се прозях и протегнах няколко пъти.

— Уморен съм и ми се спи. Не ти ли се спи и на тебе, Сам?

— Нямам нищо против. Ще последвам примера ти — отвърна той. — Огънят изгасва. Лека нощ!

— Лека нощ! — казаха също Стоун и Паркър. След това се отдалечихме повечко от огъня и се изтегнахме в тревата.

Пламъците ставаха все по-малки и по-малки, докато най-сетне угаснаха съвсем. Остана да искри само жаравата. Светлината ѝ обаче не можеше да достигне до нас поради натрупаните наоколо дърва. Всички лежахме в абсолютна тъмнина. Беше дошъл моментът да се измъкнем на сигурно място. Протегнах ръка за пушката си и започнах бавно да се оттеглям назад. Сам пълзеше до мене, а другите ни следваха. Ако някой причинеше и най-малкия шум, бях готов да накарам кой да е от конете, покрай които минавахме, да направи няколко стъпки насам-натам, за да не събудим подозрението на индианците. Всички успяха да се доберат до кайовите, които дебнеха готови за нападение като кръвожадни пантери.

— Сам — прошепнах аз, — ако двамата вождове наистина трябва да бъдат пощадени, не бива да допускаме нито един кайова да се приближи до тях. Съгласен ли си?

— Да.

— Аз ще се заема с Винету. Ти, Стоун и Паркър ще се нахвърлите върху Инчу-чуна.

— Ти самичък се залавяш с един, а ние тримата също само с един. Тази сметка не е вярна, ако не се лъжа.

— Вярна е. Ще използвам юмручния си удар и ще се справя бързо с Винету. Но вие тримата трябва да сте заедно, за да не може баща му да се съпротивлява, защото, ако му оставим време и пространство да се защитава, това може да доведе до нараняването му или дори до неговата смърт.

— Well, имаш право! Но за да не ни изпревари някой кайова, ще трябва да се промъкнем още малко напред; така ще бъдем първи. Ела!

Промъкнахме се няколко крачки в посока към огъня и зачакахме с огромно напрежение да чуем бойния вик на апачите. Очаквахме, че те няма да започнат нападението си без техния боен вик. Според техните обичаи предводителят им дава знак с един вик, към който веднага се присъединяват останалите, като крещят колкото се може по-адски. Този рев има за цел да сплаши нападнатите и да им намали отбранителната способност. Бойният вик, който звучи

почти еднакво при повечето племена, може да се наподобява по следния начин: издава се в най-високия възможен тон едно продължено «и-и-и-и-и»... , като същевременно с дланта на ръката се нанасят леки и бързи удари по устните, вследствие на което издаденият тон започва да трепти.

Кайовите се намираха в същото нервно напрежение като нас. Всеки един от тях искаше да бъде първи, поради което всички напиха напред, така че ни избутваха на все по-предни позиции. Положението ни ставаше все по-опасно, тъй като се приближавахме твърде много до апачите, и ето защо силно желях нападението им да последва колкото се може по-скоро.

Най-после желанието ми се сбъдна. Разнесе се споменатото «И-и-и-и-и»... !, и то така силно и пронизващо, че потреперах, а след това отекнаха страхотни крясъци, като че ли срещу нас имаше хиляда дяволи. Доловихме шума от бързи стъпки и скокове по меката почва. После внезапно настана тишина. В продължение на няколко мига наоколо не помръдваше нищо. Можеше да се чуе, както казваме, как никне тревата. Най-после Инчу-чуна изрече високо единаединствена дума:

«ко!»

Това означава «огън», както научих по-късно. Жаравата от нашия огън все още искреше, а насъбраните клонки и дърва бяха сухи. Апачите изпълниха бързо заповедта и нахвърляха дърва в жарта. След кратко време пламъците лумнаха отново и осветиха околността.

Инчу-чуна и Винету стояха един до друг, а когато за свое учудване апачите видяха, че бяхме изчезнали, около двамата бързо се образува кръг от воини.

— Уф, уф, уф! — завикаха те учудено. Въпреки младостта си Винету още отсега показва онази съобразителност, която по-късно толкова често щеше да ме удивява. Той си каза, изглежда, че ние сме някъде наблизо и че стоящите край огъня апачи са в твърде неизгодно положение, защото, осветени от пламъците, представляваха сигурна цел за пушките ни. Ето защо извика: — Татиша, татиша!

Разбира се, че тогава още не знаех значението на тази дума: «Бързо настрани!» Вече се канеше да отскочи, но аз го изпреварих. С четири-пет бързи крачки се озовах до кръга от хора, които го обграждаха. Като разблъсках стоящите по пътя ми отляво и отдясно апачи, аз си пробих път през кръга, а Хокинс, Стоун и Паркър ме последваха по петите. Тъкмо когато Винету с висок глас издаде заповедта за оттегляне и се обърна, за да изчезне, ние застанахме лице срещу лице. За един миг погледите ни се кръстосаха, след което ръката му посегна светкавично към пояса, за да извади ножа, но в същия момент юмрукът ми се стовари по слепоочието му. Той се олюля и се строполи на земята. Забелязах същевременно, че Сам, Дик и Уил бяха сграбчили баща му. Апачите нададоха гневни викове. Но крясъците им бяха заглушени от страхотния рев на кайовите, които се нахвърлиха върху противниците си.

Тъй като бях пробил обръча на апачите, сега се намирах в средата на една огромна тълпа от хора, които се бяха вчепкали здраво един в друг. Двеста кайови срещу може би петдесет апачи, четирима срещу един! Но воините на Инчу-чуна се защитаваха с всички сили. Отначало бях принуден да положа върховни усилия, за да отблъсна неколцина от тях, и трябваше да се въртя като пумпал около себе си. При това употребявах само юмруците си, защото не исках нито да убивам, нито дори да ранявам някого. След като успях да зашеметя четирима или петима, можех вече да си поотдыхна; в същото време съпротивата на апачите беше изобщо намалела. Бяха изминали едва пет минути от началото на нашето нападение, когато битката приключи. Само пет минути! Но за ръкопашен бой това е твърде дълго време.

Вождът Инчу-чуна лежеше вързан на земята, а до него бе и Винету — все още в безсъзнание. И той беше завързан. Нито един апач не бе успял да избяга — може би затова, защото тези храбри воини изобщо не бяха помислили да бягат и да изоставят двамата вождове, които бяха пленени в самото начало на сражението. Мнозина от тях бяха ранени, както и доста голям брой от кайовите, и за съжаление нашите червенокожи съюзници имаха трима убити, а апачите петима. Това, разбира се, съвсем не беше направено нарочно. Само ожесточената съпротива на апачите бе накарала кайовите да употребят оръжията си по-осезателно, отколкото бяхме желали. Победените ни противници бяха завързани до един. За това не се искаше голямо майсторство, тъй като на един наш противник се падаха четирима — или ако брояхме и белите — петима души; беше необходимо само трима кайови да държат здраво някой апач, а четвъртият или петият да го връзват.

Трупове бяха отделени настрана и тъй като ранените кайови получиха помощ от съплеменниците си, ние, белите, се заловихме да прегледаме и превържем ранените апачи. Вярно е, че при тази работа погледите ни срещнаха не само намръщени лица, но и някои от апачите направо ни се противяха. Те бяха твърде горди, за да приемат помощ от враговете си и предпочитаха да оставят раните си да кървят. Това обаче не събуди безпокойството ми, понеже за щастие раните им бяха леки.

След като приключихме с тази работа, ние се запитахме най-напред по какъв начин щяха да прекарат пленниците ни нощта. Исках доколкото бе възможно да облекча положението им. Но ето че Тангуа ме сръза:

— Тези кучета принадлежат на нас, а не на вас и само аз имам право да нареда какво ще става с тях!

— Е, и какво ще става? — попитах го аз.

— Бихме ги оставили живи, докато се върнем в селата си. Но тъй като искаме да нападнем техните поселища, а дотам пътят е дълъг, то няма да ги влачим дълго с нас. Всички ще бъдат вързани на кола на мъчението.

— Всички ли?

— Всички!

— Не ми се вярва.

— Как така?

— Ти просто се заблуждаваш.

— Защо?

— Защото преди малко каза, че апачите ви принадлежели. Това не е вярно.

— Вярно е!

— Не. Според законите на прерията пленникът принадлежи на онзи, който го е победил.

Вземете си апачите, които сте победили. Нямам нищо против. Но онези, които хванахме ние, ни принадлежат.

— Уф, уф! Ама че си умен! Тогава може би искате да задържите също така Инчу-чуна и Винету?

— Разбира се.

— А ако Тангуа не ви разреши?

— Ще ни разрешиш!

Той говореше с враждебен тон. Аз му отговорях спокойно и твърдо. Сега Тангуа извади ножа си, заби го до дръжката в земята и очите му ме погледнаха с опасен блясък.

— Ако само докоснете някой апач с ръка, телата ви ще бъдат също като това място, от което стърчи дръжката на ножа ми. Тангуа каза. Хау!

Той говореше напълно сериозно. Въпреки това щях да му кажа, че нямам намерение да се оставя да бъда сплашен, ако Сам Хокинс не се бе показал достатъчно разумен да ми отправи един предупредителен поглед, който ме съветваше да запазя спокойствие и да бъда предпазлив. Затова предпочетох да замълча.

Завързаните апачи лежаха около огъня и най-простото и лесно нещо беше да ги оставим там, където щяха да бъдат надзиравани без особени усилия. Но Тангуа очевидно бе решил да ми покаже, че наистина гледа на тях като на своя собственост, с която може да разполага както си иска. Ето защо той даде заповед да ги завържат прави на околните дървета.

Заповедта му беше изпълнена, и то не много нежно, както всеки би могъл да се досети.

Кайовите се показаха извънредно безпощадни хора, които се стараеха да причинят на пленниците си по възможност по-големи болки, но никой от апачите не издаде с нещо, че чувства болка. Най-грубо се отнасяха с вожда и сина му, чиито ремъци бяха стегнати толкова много, че телата им се подуха и посиняха.

Така никой от пленниците не можеше без чужда помощ да се освободи и избяга. Въпреки това Тангуа постави постове около лагера и нареди да се намерят конете на апачите, които сигурно бяха скрити някъде наоколо под надзора на неколцина пазачи.

Огънят ни беше разпален отново; той се намираше, както вече споменахме, на горния край на тревната ивица, която достигаше до водата. Ние бяхме налягали около него и се бяхме наговорили да не допускаме нито един кайова близо до нас, защото това можеше да отежни или дори да направи невъзможно освобождаването на Винету и на баща му. Но пък и кайовите нямаха намерение да се приближават до нас. Още от самото начало те не се държах

приятелски, а и моят разговор с вожда им едва ли можеше да ги настрои по-добре към нас. Студените и презрителни погледи, които ни отправяха, в никакъв случай не будеха у нас доверие и изобщо трябваше да бъдем радостни, ако ни се удадеше да се разделим с тях без спречкване.

Те запалиха на известно разстояние от нас по посока на саваната няколко огъня, около които се разположиха да лагеруват. Започнаха да разговарят помежду си, но не на обичайната смесица от индиански и английски думи, употребявана между бели и червенокожи, а на езика на своя народ. Не желаеха да разбираме разговора им, което беше неблагоприятен признак за нас. Те се считаха за господари на положението и по отношението си към нас приличаха на лъв, който търпеливо понася присъствието на някое кученце в клетката си.

Изпълнението на плана ни се усложняваше от обстоятелството, че само четирима души трябваше да знаят за него:

Сам Хокинс, Дик Стоун, Уил Паркър и аз. Не биваше да разкриваме тайната си пред другите, защото вероятно щяха да се обявят против намерението ни, щяха да се опитат да го осуетят, а може би щяха да ни издадат на кайовите. Те се бяха разположили наблизко и нагъсто около нас и ни оставаше само да се надяваме, че по-късно ще заспят. Понеже в случай на успех нямаше да може и дума да става за сън. Сам каза, че било уместно да подремнем сега. Налягахме на земята и въпреки душевната ми възбуда имах щастието скоро да заспя. Сам ме разбуди след известно време. Може би беше малко след полунощ. Поне така ми се струваше. Тогава не можех още да определям времето по положението на звездите. Нашите спътници спяха и огънят беше угаснал. Кайовите поддържаха само един огън, а останалите бяха оставили да догорят. Можехме да разговаряме, но, разбира се, съвсем тихо. Стоун и Паркър бяха също така будни.

— Преди всичко трябва да изберем двама души, които ще бъдат достатъчни, а и без това не бива и четиримата да се отдалечаваме оттук — прошепна ми Сам.

— Аз съм от двамата, които тръгват! — заявих твърдо.

— Охо, не бързай, драги господине! Излагаме живота си на опасност.

— Знам.

— И искаш да рискуваш живота си?

— Да.

— Well! Храбрец си, ако не се лъжа. Но помисли си само, че успехът на нашия план зависи от мъжете, които го изпълняват!

— Прав си.

— Радвам се, че го признаваш. Затова мисля, че трябва да се откажеш от участие.

— И през ум не ми минава!

— Бъди разумен, сър! — помоли ме той. — Нека да отида с Дик!

— Не!

— Но още си твърде неопитен. Почти нищо не разбираш от промъкване и пълзене.

— Възможно е! Но днес ще ти докажа, че човек може да направи и нещо, от което не разбира.

Достатъчно е да има само желанието.

— И сръчност, сър, сръчност! А точно това ти липсва. Тя трябва първо да е вродена, а след това да се упражнява. Липсва ти упражняването.

— Нека направим един опит.

— Опит ли ще правиш?

— Да.

— А какъв?

— Знаеш ли дали Тангуа е заспал?

— Не.

— А за нас е много важно да знаем дали спи, нали, Сам?

— Да. После ще се промъкна до него.

— Не, това ще сторя аз.

— Ти? Защо?

— Това ще бъде лош опит.

— Ах, да! Но ако те забележат?

— Няма да е голяма работа, имам с какво да се оправдая:

ще кажа, че съм искал да се убедя дали постове не са заспали.

— All right, така може. Но за какво ти е изобщо този опит?

— Необходим ми е, за да спечеля доверието ти. Струва ми се, че ако сполуча, няма повече да се противиш да ме вземеш, когато отиваш при Винету.

— Хмм! За това ще поговорим по-късно.

— Така да бъде! Значи сега мога да отида при вожд?

— Да. Но внимавай! Пипнат ли те, ще станат подозрителни, ако не веднага, то по-късно, в мига, щом Винету изчезне. Ще си помислят, че ти си го освободил.

— И няма много да се лъжат.

— Използвай всяко дърво и всеки храст за прикритие и избягвай местата, които са осветени от пламъците на огъня! Дръж се винаги на тъмно!

— Ще се държа на тъмно, Сам!

— Надявам се. Поне тридесетина кайови са все още будни, ако не се лъжа, и то без да смятаме постовете. Ако успееш да останеш незабелязан, ще те похваля и ще си помисля, че все пак някога, може би след десет години, от тебе може да стане уестман, макар че въпреки всички мои добри уроци засега си все още грийнхорн, такъв зелен и неопитен, какъвто не можеш намери на нито един панаир, хи-хи-хи-хи!

Натиках колкото се може по-надълбоко в пояса си ножа и револверите, за да не ги изгубя по пътя, и се отдалечих пълзешком от огъня. Сега, когато разказвам всичко това, съзнавам цялата отговорност, която тогава поех така лекомислено върху себе си, съзнавам дързостта на плана, който си бях предначертал. Защото аз нямах никакво намерение да се промъквам до Тангуа!

Не, аз бях обикнал Винету и исках да му докажа своята привързаност чрез някоя постъпка, при която рискувах живота си. Ето сега пред мен се откриваше чудесна възможност, тъй като имах намерение да го освободя. Но това трябваше да извърша самият аз! А Сам можеше да ми обърка сметките с неговите съмнения и колебания. Той имаше намерение да извърши с Дик Стоун онова, за което копнеех. Дори и да успеех сега да се добера успешно до Тангуа, можеше да се предположи, че Сам нямаше да се освободи от колебанието си. Затова ми беше хрумнала мисълта изобщо да не го моля повече. И така, нямах намерение да се промъквам до Тангуа, а исках да отида при Винету!

При това аз залагах не само собствения си живот на карти, но и живота на моите спътници. Ако ме заловяха при изпълнението на задачата ми, с мене и с тях беше свършено. И тогава съзнавах добре какво ме очаква, но младежкият ми жар за действие не ме остави много-много да мисля. Бях чел за тайно промъкване и пълзене, а откакто се намирах в Дивия Запад, бях чувал доста често как става това. Сам ми беше обяснявал и показвал как трябва да се постъпва. Бях се упражнявал. Но не можеше да става и дума за онази сръчност, от която се нуждаех при сегашното си начинание. Това обаче не ми пречеше да вярвам твърдо в себе си и в успеха на моя план.

Бях легнал в тревата и се промъквах между храстите. От мястото, където се бяхме разположили, до двете дървета, на които бяха завързани Инчу-чуна и Винету, имаше едно разстояние от около петдесет крачки. Всъщност би трябвало да докосвам земята само с върховете на пръстите си и върховете на ботушите. За това обаче е необходима такава сила и издръжливост на пръстите на ръцете и краката, каквито могат да се придобият само след продължително упражняване. А то ми липсваше тогава. Ето защо пълзях на колене и лакти като някое четирикрако животно. Преди да сложа ръцете си на някое място, аз първо го опипвах, за да видя да не би там да се намира някое изсъхнало клонче, което можеше да се строши от тежестта на тялото ми и неминуемо да причини шум. Ако трябваше да се промъквам под или през клонки, аз ги заплитах предварително една о друга много внимателно, така че пред мен се откриваше свободен път. Това ставаше много бавно, но въпреки всичко напредвах.

Апачите бяха завързани за дърветата от двете страни на затревената ивица. Вожда и синът му се намираха от лявата страна, като се има предвид позицията на нашия лагер. Дърветата, на които бяха завързани, растяха на самия край на затревената открита площ, а на пет-шест стъпки пред тях седеше един индианец с лице към тях; той имаше задача да бди зорко над двамата вождове, защото те бяха много ценни за Тангуа. Това обстоятелство можеше значително да отежни изпълнението на задачата ми, а можеше и да я осуети; но вече си бях намислил по какъв начин бих могъл да отвлека вниманието на пазача, макар и за кратко време. За тази цел ми трябваха малки камъчета, но, изглежда, че наоколо не се намираха такива.

След като бях изминал около половината от пътя си, беше изтекъл повече от половин час.

Помислете си, половин час за двадесет и пет крачки! Ето че забелязах малко встрани някакво

светло петно. Пропълзях натам и за моя радост забелязах малка падинка, около половин метър широка, която беше изпълнена с пясък. Когато дъждовете са препълвали малката рекичка и езерото, водата е достигала чак дотук. Напълвала е падинката и е нанасяла на дъното ѝ пясък. Натъпках бързо в джоба си шепа пясък и продължих да пълзя.

Отново измина около половин час, докато се добера най-сетне зад гърба на Винету и баща му. Намирах се на около четири крачки зад тях. Дърветата, на които ги бяха завързали прави, бяха по-тънки от човешко тяло. Нямаше да мога да се приближа напълно, ако за щастие около дънерите на тези дървета не растяха малки шумнати храсти, които ми се струваха достатъчно прикритие от пазача. Трябва да спомена още, че на няколко крачки встрани и назад от индианеца растеше бодлив храст, който играеше важна роля в моя план.

Промъкнах се най-напред съвсем близо зад гърба на Винету, където останах да лежа неподвижно няколко минути, за да наблюдавам пазача. Изглежда, че беше уморен, защото очите му бяха затворени, а когато от време на време ги отвореше, то ставаше по такъв начин, като че ли му беше необходимо голямо усилие. Това ми бе добре дошло.

Най-напред трябваше да разбера по какъв начин беше вързан Винету. Протегнах ръка и опипах предпазливо стеблото на дървото и краката му. Разбира се, Винету усети това. Опасявах се да не ме издаде с някое внезапно движение на главата си. Но не се случи нищо подобно. Той беше много хладнокръвен. Разбрах, че краката му бяха свързани при глезените един за друг, след което са били завързани за дървото с втори ремък. Следователно тук трябваше да употребя ножа си два пъти. После погледнах нагоре. При слабата и колеблива светлина от огъня видях, че ръцете му бяха извити назад и стегнати към дървото с един ремък. Беше необходимо само едно бързо рязане с ножа.

Сега ми хрумна нещо, за което не бях мислил преди. Очаквах, че щом освободя Винету от ремъците му и той веднага ще изчезне. А това щеше изведнъж да ме изложи на най-голяма опасност. Размислях и така, и иначе как бих могъл да предотвратя тази опасност, но не намирах изход. Просто трябваше да рискувам и ако апачът побегнеше веднага, реших и аз бързо да се спасявам.

Колко погрешно беше мнението ми за Винету! Познавах го още твърде слабо. Когато по-късно говорихме за освобождаването му, той ми разказа какви мисли са го вълнували тогава. Щом усетил ръката ми, той си помислил, че е някой апач. Вярно, че всички, които били с него, попаднали в плен, но съществувала възможността някой съгледвач или пратеник да се е движил по следите им, без те да са знаели за това; възможно е било да е бил изпратен от главния отряд, за да им донесе някакво известие. Винету веднага придобил увереността, че ще бъде свободен и зачакал да бъдат разрязани ремъците му с нож. Но решил на първо време да не променя положението си на дървото, защото в никакъв случай не искал да избяга без баща си, а и не искал с прибързаните си действия да изложи на опасност човека, който щял да го освободи. Най-напред разрязах двата долни ремъка. Не можех да достигна горния от легнало положение. А дори и да можех, трябваше да внимавам, за да не нараня ръцете на Винету. Необходимо бе да се изправя. Това обаче ме излагаше на опасността да бъде забелязан от пазача. Пясъкът в джоба щеше да ми послужи, за да отвлека вниманието му. Наистина малки камъчета щяха да ми свършат по-добра работа. Бръкнах в джоба си, извадих малко пясък и го хвърлих покрай Винету и пазача към бодливия храст. Разнесе се шумолене. Индианецът се обърна и погледна внимателно към мястото, събудило подозрението му. Но скоро се успокои. Второто хвърляне го накара да се замисли. В храста можеше да бъде скрита някоя отровна змия. Той стана, отправи се към него и го огледа внимателно. Сега беше с гръб към нас. Светкавично се изправих и разрязах ремъка. В този момент ми направи впечатление великолепната коса на Винету, която бе вързана на главата му в шлемовидна прическа, след което се спускаше буйна и дълга върху плещите му. Бързо хванах с лявата си ръка малко кичурче коса, отрязах го с дясната и веднага се хвърлих на земята.

Защо постъпих така ли? За да разполагам в случай на нужда с доказателство, че съм освободил апача.

За моя радост Винету не направи никакво движение. Стоеше си както и преди. Навих косата му на колелце около двата си пръста и я прибрах. После пропълзях до Инчу-чуна и за-гърсих ремъците му по същия начин. Беше завързан за дървото като Винету и остана също така неподвижен, когато усети ръката ми. Най-напред освободих краката му. След това ми се удаде

пак по същия начин да отвлека вниманието на пазача, така че можах да освободя и ръцете на вожда от ремъците. И той беше предпазлив също като сина си и не направи никакво движение. Изведнъж се сетих, че е по-добре да събера от земята падналите ремъци. Не беше необходимо кайовите да разберат по какъв начин са избягали пленниците им. Ако намереха ремъците, щяха да разберат, че са били прерязани, и тогава лесно можеха да ни заподозрат. И така събрах най-напред ремъците край Инчу-чуна, след което се върнах при Винету, където сторих същото, натъпках в джоба си предателските веществени доказателства и тръгнах да се връщам.

Трябваше да побързам. Щом двамата вождове изчезнеха, пазачът моментално щеше да вдигне тревога и тогава в никакъв случай не биваше да се намирам някъде наблизко. Затова най-напред пропъзях дълбоко навътре в храстите, докато можех да се изправа, без да се изложя на опасност. На това място закопах набързо предателските ремъци в земята, обърнах джоба си и изсипах пясъка. След това се запромъквах обратно към мястото, където лагерувахме; това ставаше сега по-бързо. Едва близо до лагера ни отново легнах на земята, за да измина малкото останало разстояние пълзешком.

Моите трима другари се бяха разтревожили за мене много. Когато легнах отново между тях, Сам ми пошепна:

— Започнахме почти да се страхуваме, сър! Знаеш ли колко дълго време те нямаше? Повече от два часа.

— Толкова. Половин час натам, половин насам и цял час останах да лежа близо до Тангуа — метнах ги аз.

— А защо ти трябваше да стоиш там толкова дълго?

— За да разбера добре дали вождът спи.

— И как разбра това?

— През цялото време непрекъснато го гледах и тъй като не се помръдна, можех да бъда сигурен, че е заспал.

— Аха, ах, добре! Чухте ли, Дик и Уил? За да разбере дали вождът е буден или не, той го е зяпал цял час, хи-хи-хи-хи! Той е и ще си остане грийнхорн, непоправим грийнхорн! А нямаш ли мозък в главата си, та не ти е хрумнало нещо по-умно? Сигурно си срещнал по пътя си малки парчета от клончета или кора, а?

— Разбира се — потвърдих аз.

— Тогава е било достатъчно само да хвърлиш отблизо към вожда едно такова парченце или пък малко пръст. Ако е бил буден, сигурно е щял да помръдне при този лек шум. Е, ти все пак си хвърлял, ако не се лъжа, но си хвърлял поглед след поглед, в продължение на цял час, хи-хи-хи-хи!

— И така да е. Но аз все пак успях в моя опит! — Докато говорех, бях отправил погледа си към двамата апачи и ги наблюдавах напрегнато. Чудех се, че все още стояха до дърветата, като че ли бяха вързани за тях. Можеха отдавна да избягат. Причината за тяхното бавене била следната: Винету мислел, че спасителят му го е освободил първи, след което е отишъл и при баща му, поради което очаквал някакъв знак от непознатия. Баща му предполагал същото, само че в обратния порядък. Инчу-чуна мислел, че човекът бил сега при Винету. След като обаче не последвал никакъв знак, Винету издебнал един момент, когато очите на пазача им отново се склопили, помръднал ръката си, за да покаже на баща си, че вече е свободен. Инчу-чуна му отвърнал със същия знак. Сега вече те знаели какво е положението и веднага изчезнали от местата си.

— Да, опитът ти сполучи — кимна Сам Хокинс. — Наблюдава вожда един цял-целеничък час, без да бъдеш заловен.

— Следователно сега можеш да ми имаш доверие и да ми вярваш, че ще успея да стигна до Винету, без да направя някоя глупост.

— Хмм! Мислиш ли, че ще освободиш двамата червенокожи, като ги зяпаш?

— Не. Ще прережем ремъците им.

— Казваш го, като че ли е много лесно, не виждаш ли, че пред тях седи един пазач?

— Виждам го много добре.

— И той прави като тебе. Прострелва ги с погледите си. Не си узрял още да ги измъкнеш въпреки бдителността му. Това е толкова трудна работа, че не знам дали ще ми се удаде и на мене. Погледни натам, сър! Самото промъкване дотам е истинско майсторско изпълнение, а дори и когато си стигнал щастливо до тях, тогава... Good heavens! Но какво става?

Той беше отправил погледа си към апачите и изведнъж млъкна, защото точно в този момент те изчезнаха от дърветата. Престорих се, че нищо не съм забелязал.

— Какво има? — пошепнах аз. — Защо млъкна?

— Защо? Защото ... защото ... да, истина ли е или се лъжа?

Той потърка очите си и беше направо ужасен.

— Да, good luck, наистина! Дик, Уил, я погледнете, виждате ли все още Винету и Инчу-чуна?

Те се обърнаха към мястото, където бяха двамата апачи, и тъкмо се канеха да дадат израз на удивлението си, когато пазачът скочи, защото също бе забелязал липсата на пленниците, опули се срещу двете дървета и нададе силен пронизителен вик. Това разбуди всички спящи. Пазачът им съобщи със силни кръсъци за невероятното събитие на техния език, от което аз нищо не разбрах; после започна невъобразим шум.

Всичко живо се завтече към дърветата; белите също. Последвах ги, защото трябваше да се преструвам, че съм също така изненадан.

Повече от двеста души се тълпяха около мястото, където бегълците бяха стояли само преди няколко мига. При това се разнасяха такива кръсъци и гневен вой, които съвсем ясно ми показваха какво ме очакваше, ако истината излезеше на бял свят. Най-сетне Тангуа заповяда на всички да млъкнат и даде няколко нареждания, след което поне половината от хората му се отдалечиха бързо, за да се разпръснат из саваната и да търсят бегълците въпреки тъмнината, вождът беше побеснял от яд. Той стовари юмрука си в лицето на виновния пазач, откъсна медицинската торбичка от ремъка около врата му и я стъпка с краката си. С това този нещастник бе обявен за човек, изгубил честта си.

Не бива въз основа на думата «медицинска» да се мисли, че в случая се касае за някакво лечебно средство. Думата «медицинска торбичка» е започнала да се употребява от индианците едва след като са влезли в допир с белите. Лечебните средства на бледоликите са им били неизвестни и те са смятали действието им като последствие от някаква магия, смятали са го за тайна, свързана със свръхестественото. Оттогава червенокожите употребяват думата «медицина» във всички случаи, когато смятат, че си имат работа с някаква магия или явление, произлизащо от някаква висша воля и влияние. Всяко племе си има специална дума за това понятие, дума, която принадлежи на съответното наречие. Така например манданите употребяват думата «хопенеш», индианците тускарора употребяват думата «иуну квет», чернокраките — думата «на това», сиусите — «вакон», а арикарите — думата «варути». Всеки възмъжал индианец, всеки воин притежава «медицинска торбичка» (амулет). Младецът, който се подготвя да бъде приет сред мъжете, сред воините, напуска за известно време семейството си и се усамотява на някое място. Там пости и гладува, а често престава да пие и вода. Той размисля над своите надежди, планове и желания. Голямото напрежение на духа му, свързано с телесните лишения, го пренасят в едно трескаво състояние, така че накрая той вече не може да различи съновиденията от действителността. Струва му се, че получава тайни висши указания. Сънят става за него небесно откровение. В такова състояние той изчаква, докато в съзнанието му изплува (пък макар и насън) някакъв предмет и този първопоявил се предмет остава за него свещен за цял живот; това е неговата «медицина», неговият амулет. Ако например му се е привидял прилеп, той не намира покой, докато не хване един прилеп. След това се завръща с него при племето си и го дава на «медика», жреца, който го приготвя, както повеляват традициите. Така вече прилепът намира място в «медицинската торбичка» и става най-скъпата собственост за индианеца. И ако някога я изгуби, той губи честта си. Такъв нещастник може да възстанови честта си само когато убие някой прочут неприятел и вземе неговия амулет. Той става негова собственост.

И така, можете да си представите как беше наказан пазачът, след като амулетът му беше откъснат и смаккан. Той не пророни нито дума, за да се извини или протестира, а нарами пушката си и изчезна между дърветата. От днес нататък той беше мъртъв за племето си; можеше да бъде приет от съплеменниците си само при горепосочения случай.

Но гневът на вождя не се насочи единствено срещу пазача, а и срещу мене. Той се приближи и ми кресна:

— Нали искаше да имаш тези две кучета! Тичай след тях и ги залови пак!

Опитах се да се отвърна от него, без да му отговоря, но той ме хвана за ръката.

— Чу ли какво ти заповяда Тангуа? Трябва да ги преследваш!

С рязко движение го отърсих от себе си.

— Нима можеш да ми заповядваш?

— Да, защото Тангуа е вожд на този лагер и вие трябва да ми се подчинявате!

Тогава аз извадих тенекиената кутийка от джоба си и го заплаших:

— Искаш ли да ти отговоря както трябва и да те пратя във въздуха заедно с всичките ти воини?

Ако кажеш още една дума, която не ми харесва, ще ви унищожа всички с този амулет!

Бях любопитен да видя дали моят евтин номер ще има очакваното въздействие. Да, той подейства, и то как! Тангуа отстъпи далеч назад и извика:

— Уф, уф! Запази амулета за себе си и бъди куче като всички апачи!

Това беше обида, каквато не бих приел така спокойно, ако не трябваше да се съобразявам с неговата възбуда и с голямото числено превъзходство на хората му. Ние, белите, се завърнахме на мястото, където бяхме преди, и започнахме да разговаряме за случилото се, без някой да може да отгатне истината. Аз премълчах станалото не само пред другите, но и пред Сам, Дик и Уил. Доставяше ми тайно удоволствие да държа в ръцете си обяснението за загадъчната случка, докато останалите го търсеха така разгорещено, но напразно. Кичурчето коса от Винету остана у мен и аз го носех през време на всички мои пътешествия като талисман; то е у мен и до днешен.

10. Бързия нож

Поведението на кайовите ни караше да се замислим за нашата сигурност. Ето защо, когато си лягахме да спим, решихме да поставим наш пост, който да се сменя на всеки час до сутринта. Червенокожите забелязаха нашите предпазни мерки, това ги настрои още по-зле към нас и те станаха по-безцеремонни.

Когато настъпи денят, нашият пост ни разбуди. Видяхме, че кайовите отново се бяха заловили да търсят конете на апачите, както и да открият следите на избягалите пленници, защото през нощта не бяха намерили нищо. Най-сетне те се натъкнаха на следите от двамата бегълци и ги последваха: дирята водеше до мястото, където апачите бяха оставили конете си. Инчу-чуна и Винету бяха избягали на коне заедно с пазачите, но не бяха взели нито един от останалите коне. Когато научихме всичко това, Тангуа изпадна в страшен гняв, понеже разбра какви неприятности щеше да си има, само защото не беше успял по-рано да открие конете на апачите заедно с техните пазачи. Сам обаче направи една от типичните за него лукави физиономии и ме попита:

— Можеш ли да се сетиш защо Инчу-чуна и Винету са оставили другите коне?

— Да. Това изобщо не е никак трудно.

— Охо! Един такъв грийнхорн като тебе не бива да си въобразява, че чистата случайност ще му помогне веднага от пръв път да отгатне истинската причина. За да се отговори на моя въпрос, е необходим житейски опит.

— Имам го.

— Ти ли? Опит? Бих желал да знам откъде ли си го събрал! Или може би ти ще ми кажеш?

— Защо не. Опит, който имам предвид, съм го събрал от книгите.

— Пак твоите книги! Може понякога да имаш щастието да използваш тук нещо от прочетеното, но не бива след това веднага да си мислиш че си събрал мъдростта с някоя голяма лъжица. Ей сега ще ти докажа, че не знаеш нищо, ама нищичко. И така, защо бегълците са взели само собствените си коне, а са оставили конете на останалите пленници?

— Може би тъкмо заради самите пленници.

— Ах. В какъв смисъл?

— Защото тези хора ще имат голяма нужда от конете си.

— Така ли мислиш? Та как могат пленници да имат нужда от коне?

Не се чувствах ни най-малко засегнат от начина, по който ме разпитваше. Това си му беше просто в характера.

— Има две възможности — обясних аз. — Възможно е Инчу-чуна и Винету скоро да се върнат начело на достатъчно многобройна група апачи, за да освободят пленниците. Защо ще им е необходимо тогава да взимат конете със себе си, а после пак да ги връщат? Втората възможност

е кайовите да не дочакат идването на апачите и да напуснат този район заедно с пленниците си. В такъв случай победените ще бъдат в по-леко положение, защото ще могат да яздят. Тогава пренасянето им няма да бъде толкова трудно и апачите ще могат да се надяват, че кайовите ще ги откарат в селата си, а по пътя те могат да бъдат освободени. Но ако пленниците нямаха коне и трябваше да вървят пеша, кайовите много лесно можеха да решат да си спестят трудното и продължително прехвърляне на пленниците, като ги убият веднага тук на място.

— Хмм! Разсъжденията ти наистина не са чак дотам глупави, колкото би могло да се очаква, ако се съди по лицето ти. Но ти все пак пропускаш и една трета възможност. Не е изключено кайовите да убият пленниците си, въпреки че имат конете на разположение.

— Не, това няма да стане.

— Няма ли? Сър, как може да мислиш за нещо че няма да стане, когато Сам Хокинс е казал, че е много вероятно да стане?

— Защото, изглежда, че този Сам Хокинс е забравил, че аз съм тук.

— Ах, ти си тук? Нима? Сигурно смяташ многоуважаемото си присъствие за изключително, ако не и за потресаващо събитие?

— Не. Искях само да кажа, че докато съм тук и мога да сторя нещо за пленниците, те няма да бъдат убити.

— Няма да бъдат убити ли? Ама че важен човек си бил, хи-хи-хи-хи-! Кайовите са двеста души, а ти, един единичък грийнхорн, искаш да им попречиш да вършат каквото решат?!

— Надявам се, че няма да бъда сам.

— Така ли? А на кого още разчиташ?

— На тебе Сам, също и на Дик Стоун, и на Уил Паркър. Във вас имам най-голямо доверие и мисля, че вие сериозно ще се противопоставите на едно такова масово убийство.

— Тъй! Значи имаш все пак доверие в нас! Много съм ти признателен за това, защото наистина не е малко нещо да се ползваш от доверието на един такъв човек. Направо започвам да се възгордявам, ако не се лъжа!

— Сам, говоря сериозно и нямам намерение да се шегувам с тази работа. Когато се отнася до живота на толкова хора, всяка шега е неуместна.

Тогава очичките му пробляснаха подигравателно и той каза:

— Вонсе! Значи наистина говориш сериозно? Е, тогава, разбира се, че трябва да променя държането си. Но всъщност как си представяш тази работа, а? На другите не можем да разчитаме. Следователно сме само четирима, които при дадени обстоятелства ще трябва да се счепкат с двеста кайови. Нима мислиш, че това би могло да свърши добре за нас?

— Не се интересувам за края. Няма да търпя в мое присъствие да се извърши такова клане.

— Тогава то въпреки всичко ще се извърши, но само с тази разлика, че ще пречукат и тебе. Или се уповаваш на новото си име «Олд Шетърхенд»? Да не мислиш, че ще можеш да пратиш на земята с юмруците си двеста червенокожи воини?

— Глупости! Не съм си дал аз самият това име, а и добре знам, че ние четиримата не можем да се мерим с двеста души. Но нима е абсолютно необходимо да употребяваме сила? Често хитростта помага много повече.

— Така ли? И това ли си го чел?

— Да.

— Вярно! От това четене си станал страшно умен човек. Много ми се иска да те видя някой път в ролята на хитрец. Каква ли ще бъде физиономията ти през това време? Казвам ти, че в този случай и с най-голямата хитрост няма да се постигне нищо. Червенокожите ще сторят каквото си поискат и хич няма да ги е грижа, дали ще правим застрашителни или хитри гримаси.

— Добре! — отвърнах аз с досада. — Виждам, че не мога да разчитам на тебе и ако ме принудят, ще действам сам.

— За бога, сър, само не прави глупости! — прекъсна ме бързо Сам. — Не бива нищо да предприемаш сам, а винаги когато правиш нещо, трябва да се съобразяваш с нас. Съвсем не исках да кажа, че в случай на нужда няма да се заема с апачите, но никога не е било в характера ми да минавам с главата си през най-дебелите стени. Зидовете винаги излизат по-здрави от главите.

— А аз още по-малко исках да кажа, че ще се залавям с невъзможни неща. Сега ние още не знаем какво са решили да правят кайовите с пленниците си и затова не трябва отсега да се

измъчваме с такива грижи. Ако по-късно се видим принудени да действаме, сигурно все ще намерим някакъв изход.

Сам Хокинс гледаше замислено пред себе си.

— Възможно е, но един предпазлив човек не може да разчита на това. Дали ще се намери някакъв изход — остава винаги несигурно. А ние си имаме работа с точно определен въпрос: Какво ще правим, ако кайовите решат да избият апачите? ;

— Няма да го допуснем — подчертах аз.

— Това още нищо не решава. Няма да го допуснем! Я се изразявай по-ясно!

— Ще протестираме.

— Няма да имаме никакъв успех.

— Тогава ще принудя вожда да постъпи според волята ми.

— А как?

— Ако нямам друг изход, ще го поваля и ще допра ножа си до гърдите му.

— И ще го промушиш ли?

— Ако не ми се подчини — да.

— The devil, ама че луда глава! — извика малкият ловец изплашено. — Наистина може да се очаква такова нещо от тебе!

— Уверявам те, че ще го направя!

— Но това е... това е... — Той млъкна. Изплашеният и загрижен израз на лицето му постепенно изчезна и и най-после той продължи: — Тази идея съвсем не е толкова лоша! Да опреш ножа си в гърлото на вожда е може би единственият изход при това положение, за да го принудим на отстъпки. Наистина било вярно, че понякога и грийнхорнът можел да има едно така наречено малко хрумване. Ще го използваме.

Той искаше да продължи, но Банкрофт се приближи до нас и ме подкани да се заловя за работа. Главният инженер имаше право. Не трябваше да губим нито час, а да се опитаме да завършим измерванията си, преди Инчу-чуна и Винету да се върнат с воините си.

До обед работихме непрекъснато и трескаво. Ето че Сам Хокинс дойде при мене и изръмжа:

— За съжаление трябва да ти прекъсна работата, сър, защото изглежда, че кайовите са решили да правят нещо с пленниците си.

— Нещо ли? Това е много неопределено. Не знаеш ли какво?

— Мога да предположа, ако не се лъжа. Канят се да ги умъртвят на кола на мъчението.

— Кога? По-късно или скоро?

— Разбира се, че скоро. Иначе нямаше да идвам сега при тебе. Започнаха приготовления, от които си правя заключение, че апачите ще бъдат измъчвани в най-скоро време.

— Къде е вождът?

— Сред воините си.

— Тогава трябва да го подмамим настрана. Ще се заемеш ли с това, Сам

— Да. Но как?

Хвърлих изпитателен поглед към лагера. И кайовите не се намираха вече на мястото, на което лагерувахме вчера. Бяха ни последвали по време на измервателните ни работи и сега се бяха разположили в края на малка горичка сред прерията. Ратлър с хората си беше при тях, а Сам беше навъртал досега наоколо, за да може да ги наблюдава; в същото време Стоун и Паркър бяха останали при нас. Между червенокожите и мястото, където се намирах в момента, растяха храсти, които бяха добре дошли в случая, защото не позволяваха на кайовите да виждат какво става при нас. Предложих на Сам:

— Кажи му просто, че имам да му съобщавам нещо, но не мога да си нарежа работата! Сигурно ще дойде.

— Да се надяваме. Но ако вземе неколцина от хората си?

— Ще ги предоставя на тебе, на Стоун и на Паркър. С него ще се заема аз. Пригответе си ремъци, за да може да ги вържете! Трябва да свършим тази работа бързо, но по възможност спокойно.

— Well! Не знам дали това, което си намислил да вършиш, е правилно, но тъй като междувременно не ми идва нищо по-добро наум, нека бъде така. Рисуваме живота си. И понеже нямам желание да умирам, ми се струва, че все пак ще успеем да се отървем сравнително леко, хи-хи-хи-хи!

Като се смееше по своя типичен начин, тихичко, като че ли на себе си, той се отдалечи. Моите колеги работеха наблизко, но въпреки това не успяха да чуят разговора ни. Смятах за излишно да им казвам какво мисля да правя, понеже бях убеден, че щяха да ми попречат да изпълня плана си. За тях животът им беше много по-ценен от живота на пленените апачи.

Твърде добре схващах колко много рискувам в случая. Имах ли право да въвека в тази опасност Дик Стоун и Уил Паркър, без предварително да съм им съобщил? Не. Попитах ги дали желаят да останат извън играта. Отговорът им беше такъв, какъвто очаквах.

— А ти какво си мислиш, сър! — извика Дик Стоун възмутено. — Да не ни взимаш за вагабонти, които изоставят другаря си, щом е в опасност? Това, което си замислил, е един истински, типичен уестмански номер, в който ще участваме с удоволствие. Нали, старий Уил? — Да — кимна Паркър. — Ще ми се все пак да видя дали ние четиримата сме онези, които биха могли да излязат срещу двеста индианци. Отсега се радвам на картината, когато те с рев ще ни приближат, но няма да посмеят и с пръст да ни докоснат!

Аз продължих да си работя спокойно, без да се оглеждам, докато след известно време Стоун ми извика:

— Пригответи се, сър! Идват.

Обърнах се. Сам се приближаваше с Тангуа. За съжаление го придружаваха трима червенокожи.

— За всеки има по един човек! — казах аз. — Ще се заема с вожда. Дръжте вашите хора за гърлото, за да не могат да викат; изчакайте да започна пръв. Не ме изпреварвайте!

Тръгнах срещу Тангуа с бавни крачки; Стоун и Паркър ме последваха. Срегнахме се на такова място, че останалите кайови не можеха да ни видят поради вече споменатите храсти. Лицето на вожда изразяваше гняв и той изръмжа:

— Бледоликият, когото наричат Олд Шетърхенд, е изпратил да повикат Тангуа. Забравил ли си, че той е вождът на кайовите?

— Не.

— Тогава ти трябваше да дойдеш при него, вместо той да идва при тебе. Но тъй като си от кратко време в тази страна и тепърва ще трябва да се учиш как да се отнасяш с един вожд, Тангуа ще ти прости тази твоя грешка. Какво имаш да ми казваш? Говори кратко, защото вождът няма време!

— Каква толкова бърза работа имаш?

— Искаме да накараме кучетата апачи да завият.

— Кога?

— Сега.

— Защо бързате толкова? Мислех, че ще вземете пленниците като заложници чак до вашите вигами и едва там ще ги вържете за кола на мъчението в присъствието на вашите жени и деца.

— Така искахме, но те ще попречат на военния поход, който сме предприели. Затова трябва да умрат още днес.

— Моля те да не вършиш това!

— Няма какво да ме молиш! — кресна ми той.

— Не можеш ли да говориш учтиво, както аз разговарям с тебе? — попитах го спокойно. — Изказах само една молба. Ако исках да ти заповядам нещо, може би щеше да имаш повод да бъдеш груб.

— Тангуа не иска да чува от вас нищо — нито заповед, нито молба. Никой бледолик не може да го накара да промени решението си.

— А може би все пак може! Имате ли право да убивате пленниците? Отговорът ти не ми е нужен, защото той ми е известен предварително и не искам да споря с тебе. Но има разлика в това, как ще убиеш човек — дали ще бъде бързо, или ще го измъчваш бавно, докато умре. Ние няма да разрешим да се случи подобно нещо в наша близост.

Тогава вождът изпъна тялото си и отвърна презрително:

— Няма да разрешите ли? Ти за какво ме смяташ? В сравнение с Тангуа ти си една жаба, която иска да се мери с мечката на Скалистите планини. Пленниците са наша собственост и вождът ще прави с тях каквото си иска.

— Те са в ръцете ви само благодарение на нашата помощ и затова имаме еднакви права над тях. Ние искаме да останат живи.

— Искай, каквото си щещ, бяло куче! Тангуа се смее над думите ти!

Той се изплю пред мене и се обърна да си тръгне. Но точно тогава го улучи юмрукът ми така, че той се строполи на земята. Ала черепът му се оказа твърд. Не го бях зашеметил напълно и той се опита да се изправи. Затова трябваше да се наведе и да му нанесе още един удар, при което за един момент не можех да виждам какво правят другите. След като го бях ударил втори път и се изправих, забелязах, че Сам Хокинс беше коленичил върху един червенокож и го бе сграбчил за гърлото. Стоун и Паркър тъкмо поваляха втория. Третият бягаше към своите и крещеше високо: Притекох се на помощ на Сам. След като вързахме неговия кайова, Дик и Уил бяха готови вече и с другия.

— Не постъпихте много хитро — казах им аз. — Защо оставихте третия да избяга?

— Защото се хвърлих тъкмо върху онзи, когото и Стоун беше взел на мушка — отвърна Паркър. — Така загубихме само две секунди, но това беше достатъчно за онзи юнак да си плюе на петите.

— Няма значение — успокои ни Сам Хокинс. — Единствената последица ще бъде, че танцът ще започне малко по-рано. Няма смисъл да си блъскаме главите повече над това. След две или три минути червенокожите ще бъдат тук. Трябва да се погрижим за свободно поле между тях и нас!

Завързахме бързо и вожда. Земерите бяха наблюдавали с нарастващ страх нашите действия. Главният инженер се приближи до нас с няколко скока и извика ужасен:

— Хора, какво ви е прихванало! Какво са ви направили индианците? Сега всички сме осъдени на смърт!

— Наистина сте осъден, сър, в случай че не се присъедините бързо към нас! Ние ще ви защитим!

— Вие ли ще ни защитите? Но това е...

— Мълчете! — прекъсна го дребният ловец. — Ние знаем добре какво правим. Ако не бъдете на наша страна — загубени сте. И така, бързо!

Сграбчихме тримата завързани индианци и ги отнесохме веднага на известно разстояние в откритата прерия, където се спряхме и ги сложихме на земята. Банкрофт и трима земерери ни бяха последвали. Бяхме избрали сегашното си място само защото се чувствахме по-сигурни на открит терен, където погледът ни стигаше надалече.

— Кой ще говори с червенокожите, когато дойдат? Може би аз? — попитах Сам.

— Не, сър — каза той решително. — Ще говоря аз, защото ти едва разбираш полуиндианската реч, с която ще си служим. Само ще ме подкрепиш в подходящия миг, като си дадеш вид, че се каниш да забиеш ножа си във вожда!

Едва беше изрекъл тези думи и до ушите ни долетя гневният рев на кайовите, а след няколко мига ги видяхме да се появяват край храстите, които, така да се каже, ни бяха служили като завеса. Те минаха покрай тях и се втурнаха към нас. Понеже някои от тях бяха по-бързи от другите, те не се движеха вкупом, а образуваха една доста разтеглена верига от тичащи фигури. Това беше благоприятно за нас, защото иначе щеше да ни бъде много по-трудно да спрем една толкова гъста маса от хора.

Сам Хокинс излезе няколко крачки напред и им направи знак с двете си ръце да спрат. Чух, че им извика нещо, но не разбрах думите му. Те не предизвикаха веднага желаното от него въздействие, но след като ги повтори няколко пъти, забелязах, че първите кайови се спряха. Индианците, които тичаха след тях, последваха техния пример. Сам им заговори нещо, като сочеше с ръка непрекъснато назад, към нас. Тогава аз подканих Стоун и Паркър да изправят вожда на крака и замахнах с ножа си към него застрашително. Кайовите нададоха викове на уплаха.

Сам продължи да им говори. След това от насъбраните индианци се отдели един червенокож, вероятно някой втори вожд, който се приближи към нас заедно със Сам с бавни крачки, изразяващи достойнство. Когато те бяха вече при нас, Сам посочи към тримата ни пленници и каза:

— Виждаш, че си чул от мене истината. Те са в ръцете ни. Вторият вожд огледа тримата, като едва сдържаше задушавания го гняв. След това каза:

— Двамата воини са още живи, но ми се струва, че вождът е мъртъв!

— Не е мъртъв. Юмрукът на Олд Шетърхенд го събори на земята; затова съзнанието му го е напуснало, но скоро ще се върне. Остани дотогава при нас! Когато вождът дойде на себе си и

може пак да говори, ще направим заедно съвещание. Но ако някой от кайовите вдигне оръжието си срещу нас, ножът на Олд Шетърхенд ще пронизе сърцето на Тангуа!

— Как може да се държите враждебно към нас, когато сме ви приятели!

— Приятели? И ти сам не си вярваш на думите!

— Защо? Нима не пушихме заедно лулата на мира?

— Да, но на този мир нямаме никакво доверие.

— Как така?

— Нима кайовите имат обичай да обиждат своите братя и приятели?

— Не.

— Е, но вашият вожд обиди Олд Шетърхенд и следователно не можем да гледаме на вас като на наши братя. Но виж — той се раздвижи!

Тангуа, когото Стоун и Паркър бяха сложили пак на земята, наистина се беше размърдал. Скоро отвори очи и започна да ни оглежда един подир друг, като че ли трябваше най-напред да си спомни за последните събития. След това, изглежда, съзнанието му полека-лека се възвърна напълно.

— Уф,уф!- Той се опита да скочи. — Олд Шетърхенд удари Тангуа. Кой го върза?

— Аз — обадох се аз.

— Свалете ремъците ми. Вождът ви заповядва!

— Преди малко ти не послуша молбата ми, а сега аз няма да послушам заповедта ти! Изобщо не можеш да ни заповядваш!

Очите му ми хвърлиха гневен поглед.

— Мълчи, хлапе, иначе Тангуа ще те смачка! — изскърца със зъби той.

— Мълчанието би подходило повече на теб. Преди малко ме обиди и затова ударът ми те изпрати на земята. Олд Шетърхенд не оставя ненаказани думи като «жаба» и «бяло куче». Ако не бъдеш учтив, може да си изплатиш още по-лошо.

— Тангуа настоява да бъде освободен! Ако не се подчиниш, воините ми ще ви унищожат от лицето на земята!

— Не ставай смешен! Ти ще бъдеш първият, който ще загине, защото чуй какво ще ти кажа: там стоят твоите хора. Ако един-единствен от тях направи крачка, за да се приближи до нас без разрешението ни, острието на този нож ще пронизе сърцето ти. Хау!

Допрях ножа си до гърдите му. Той трябваше да разбере, че се намира в наша власт, а и вероятно не се съмняваше, че в случай на нужда ще изпълня заплахата си. Настъпи мълчание, по време на което очите му се въртяха диво в орбитите си, сякаш искаха да ни унищожат с поглед. После той направи усилие да овладее гнева си и попита вече значително по-спокойно:

— Какво искаш от Тангуа?

— Нищо друго освен това, за което те бях помолил преди: апачите не бива да умрат на кола на мъчението.

— А вие може би ще поискате изобщо да не ги убиваме?

— Правете с тях по-късно каквото си искате. Но докато сме заедно, не бива да им се случва нищо лошо!

Той замълча отново известно време. Въпреки боите, които покриваха лицето му, можеше да се забележи как по него пробягва изразът на гняв, омраза и злорадство. Очаквах споровете и пренията между нас двамата да продължат по-дълго време и ето защо се учудих немалко, когато той внезапно отстъпи.

— Желанието ти ще бъде изпълнено. Да, дори Тангуа ще извърши и нещо повече, ако се съгласиш с предложението, което той ще ти направи.

— Какво е това предложение?

— Най-напред вождът трябва да ти каже, че не се страхува от ножа ти. Няма да посмееш да го убиеш, защото ако го сториш, само за няколко мига ще бъдете разкъсани от воините ми.

Колкото и да сте храбри, не можете да победите двеста противници. Затова Тангуа се смее на заплахата ти, че ще го убиеш. Той спокойно би могъл да каже, че няма да изпълни желанието ти и въпреки това не би му сторил нищо. Все пак кучетата апачи няма да умрат на кола на мъчението. Тангуа дори ти обещава, че ние изобщо няма да ги убием, ако се съгласиш да се бориш за тях на живот и смърт.

— С кого?

— С един от нашите воини, който ще бъде определен от вожда.

— С какво оръжие?

— Само с нож. Ако той те убие, и апачите ще трябва да умрат. Ако ти го убиеш, тогава те ще останат живи.

— И ще ги пуснете на свобода?

— Да.

Наистина през ума ми мина мисълта, че той крои нещо нечестно. Вероятно ме смяташе за най-опасния от всички присъстващи бели и искаше да ме обезвреди; защото беше съвсем ясно, че той щеше да избере някой майстор във воденето на бой с ножове. Въпреки това аз не се поколебах нито за миг.

— Съгласен съм — казах аз. — Ще уточним условията, след което ще изпушим лулата на клетвата. После борбата може да започне веднага.

— Какви са тези хрумвания! — извика Сам Хокинс. — В никакъв случай няма да допусна да направиш и глупостта да се съгласиш с това предложение, сър!

— Не е глупост, драги Сам. — Глупост е, и то най-голямата, каквато може да има.

При един честен и справедлив двубой условията трябва да са равни. Но в случая не е така.

— О-о, така е!

— Не, хич не е така. Бил ли си се някога само с ножа си на живот и смърт?

— Не.

— Ето ти на! А ще имаш за противник майстор в този вид бой. И помисли си само колко различни са последствията при победа или поражение за едната и за другата страна! Ако те намущкат тебе, ще умрат и апачите. Но ако падне убит противникът ти, кой ще умре тогава? Никой освен той!

— Но апачите ще получат живота и свободата си.

— Наистина ли го вярваш?

— Да защото думите ни ще бъдат подкрепени с изпушването на калюмета, което е равно на клетва.

— По дяволите такава клетва, при която човек може да очаква стотици подлости! А дори и ако Тангуа постъпи честно, ти си един грийнхорн, който...

— Стига с твоя грийнхорн, скъпи Сам! — прекъснах го аз. — Вече неведнъж видя, че този грийнхорн винаги знае какво върши.

Въпреки това той се противи още дълго време. Също така и Дик Стоун и Уил Паркър се опитваха да ме разубедят. Аз обаче държах твърдо на решението си и Сам най-сетне се ядоса и каза:

— Е добре, щом искаш, блъскай дебелата си глава в десет или двадесет стени; вече нямам нищо против! Но ще внимавам двубоят да протече съвсем честно и тежко на онзи, който се опита да те измами, тебе или изобщо нас! Така ще го гръмна с моята Лиди, че частите му ще се разхвърчат из облаците, ако не се лъжа!

Бяха уговорени следните условия: съвсем наблизо, на едно място, където не растеше трева, щеше да бъде начертана в пясъчливата почва осмица, числото, което се състои от два клупа или две нули. Всеки от двамата противници трябваше да заеме място в една от тези нули, като нямаше право да я напуска по време на двубоя. Никой не биваше да очаква пощада. Един от двамата трябваше да умре, но роднините и приятелите на убития нямаша право да си отмъщават на победителя. Останалите условия и последствията от единия или другия изход на борбата бяха вече определени.

След като всичко беше уговорено, вождът беше развързан и аз изпуших с него калюмета. После освободихме и другите двама пленници и четиримата индианци се върнаха при воините си, за да ги осведомят за предстоящото зрелище.

Главният инженер и другите земемери започнаха да ме упрекват. Не обърнах внимание на думите им. Сам, Дик и Уил също не бяха съгласни с мене, но поне не ми се караха. Само Хокинс каза загрижено:

— Можеше да свършиш нещо по-полезно, вместо да се залавяш с тази дяволска работа, сър! Но винаги съм казвал и пак ще го кажа: ти си лекомислен човек, ама страшно лекомислен човек си! Какво ще спечелиш, ако те наръгат, а? Я ми кажи!

— Какво ще спечеля ли? Смъртта си, нищо повече.

— Нищо повече? Слушай, не ми приказвай плоски шегички на всичко отгоре! Смъртта е последното нещо, което може да сполети някого, защото след като умреш, вече не може да ти се случи нищо.

— О, може!

— Така ли? А какво например?

— Можеш да бъдеш погребан.

— Я си затваряй човката, драги господине! Ако не можеш да правиш нещо друго, освен да ме ядосваш, след като ме обиди толкова много, то бих желал да бях прахосал любовта си по някой друг, по-достоеен човек.

— Обиди ли се наистина, драги Сам?

— Разбира се, че се обидих. Почти е сигурно, че ще те очистят, ще те очистят напълно. Как ще прекарам тогава дните на моята старост на този свят? А, какво ще правя? Трябва да си имам един грийнхорн, с когото да мога да се карам от време на време. А какво ще стане после? С когото ще се карам, след като те наръгат с нож?

— Ще се караш просто с някой друг грийнхорн, да речем с Уил Паркър, когото също така с удоволствие отличава с това прозвище!

— Лесно е да се каже, но къде ли ще мога да намеря такъв съвършен, стопроцентов и непоправим грийнхорн като тебе! Паркър никак не може да се мери с тебе. Но казвам ти, сър, ако ти се случи нещо, червенокожите ще има да ме помнят! Ще ги върхлетя като някой разбеснял се Уланд и...

— Роланд, Роланд искаш да кажеш, скъпи Сам! — прекъснах го аз.

— Все ми е едно дали ще бъда като разбеснял се Уланд, или Роланд — изръмжа дребният трапер. — Но няма да търпя да те намушкат с нож. А какво става, сър, с твоята съвест, знам, че имаш добро сърце, и не обичаш да убиваш хора. Да не би тайно да си намислил да пощадиш онзи юначага, с когото ще трябва да се биеш?

— Хмм, хмм!

— Хмм, хмм? Тук няма какво да се хъмка! Борбата е на живот и смърт, сър!

— А ако само го раня?

— Това няма да се уважи, както чу вече.

— Искях да кажа, ако го раня така, че да не може да продължи двубоя?

— И това няма да се признае. Няма да бъдеш обявен за победител и ще се наложи отново да се биеш с някой друг. Нали чу, че победеният трябва да умре, разбра ли — трябва, трябва! Значи, ако успееш да направиш противника си небоеспособен, ще трябва и да го доубиеш, да го довършиш. Няма защо да те гризе съвестта! Ако искаш да станеш добър уестман, ножът ти ще има да опитва доста често човешко месо. Помисли си, че тези кайови до един са крадци и мошеници, че те са виновни за всичко, което става сега, защото искаха да откраднат конете на апачите! И ако убиеш един такъв негодник, ще спасиш живота на много апачи. Но ако го пощадиш, те ще бъдат загубени. Трябва да се съобразиш с това, ако не се лъжа. И така, кажи ми сега честно, ще се хвърлиш ли смело в двубоя като истински уестман, който не припада веднага, щом види капка кръв? Успокой ме, като ме увериш в това.

— Ако това те успокоява, можеш да бъдеш убеден, че няма да бъда снизходителен, защото и моят противник няма да има никакво намерение да ме щади. Ако го убия, ще спася живота на много хора, а и наистина ще имам работа с един червенокож негодник. И така, обещавам ти, че няма да бъда особено нежен и нерешителен.

— Добре! Това са думи, които ми харесват! Сега ще очаквам развоя на нещата малко по-спокойно. Въпреки това имам чувството, че изпращам сина си на заклание. Най-добре би било аз да се бия вместо тебе. Не би ли ми отстъпил мястото си, сър?

— Не, драги ми Сам. Мисля, че, първо, честно казано, е по-добре да умре един грийнхорн, отколкото един добър уестман като тебе и, второ...

— Я мълчи! Аз на тия години не струвам много, но ако един такъв млад и надеж...

— Не, сега ти си затвори устата! — прекъснах го и аз най-сетне веднъж. — И, второ, исках да кажа, би било безславно и страхливо от моя страна, ако сега се оттегля и оставя някой друг да ме замести. Впрочем вождът няма да разреши, защото тъкмо мене е взел на мушка.

— Точно това не мога да проумея! Взел те е на мушка, няма никакво съмнение. Да се надяваме, че листът ще се обърне и плановите му ще се объркат. Внимавай, ето ги, идват!

Индианците се приближаваха бавно. Бяха по-малко от двеста, защото известен брой от тях бяха останали да пазят пленените апачи. Предвождани от Тангуа, те минаха покрай нас и се отправиха към мястото, определено за арена на двубоя. Там се наредиха в кръг, като около една четвърт от кръга бе оставена свободна за нас, белите. Заехме местата си. Ето че вождът направи знак с ръка към редиците на червенокожите, от които излезе един воин с направо херкулесовско телосложение и остави на земята всичките си оръжия с изключение на ножа. После се съблече до кръста. Който видеше сега разголените му мускули, не можеше да не изтръпне от страх за живота ми. Вождът го заведе до средата на кръга и обяви с глас, от който личеше сигурността му в неговата победа:

— Тук стои Метан-аква, най-силният воин на кайовите; ножът му изядва живота на всеки негов противник! Неприятелите му падат под неговия нож като ударени от гръм. Той ще се бие с Олд Шетърхенд, бледолик.

— The devil! — прошепна ми Сам. — Този е истински Голиат! Наричат го Бързия нож. Това е достатъчно. Слушай, драги сър, с тебе е свършено!

— Pshaw!

— Не си въобразявай различни глупости! Има само един начин да се справиш с този юначага. Не допускай борбата да се проточи дълго време, а се постарай да я завършиш по-бързо, иначе той ще те изтощи и си загубен! Я да опитам пулса ти!

Той ме хвана за китката и започна да брои. После каза успокоен:

— Слава богу, няма повече от седемдесет удара, значи е наред. Не си ли възбуден? Не те ли е страх?

— Само това ми липсва! Вълнение и страх в един момент, когато животът ми зависи от спокойствие и верен поглед!

Името на този великан, както и телосложението му, говорят достатъчно. Вождът ми предложи да се бия за живота на апачите с нож, именно защото той е най-силният в племето и не е побеждаван в схватка с ножове. Ще видим дали този червенокож е наистина толкова непобедим.

По време на този тих разговор и аз се бях съблякъл гол до кръста. Това не беше поставено като условие, но не исках някой да си помисли, че искам да оставя дрехите си макар и като най-минимална защита срещу ножа на моя противник. Мечкоубиеца и револверите си дадох на Сам. След това и аз застанах в средата на кръга. Сигурно сърцето на добрия Хокинс беше така, че можеше да се чуе наоколо. Но аз не изпитвах страх. Да си спокоен и уверен — ето първото условие при всяка опасност.

С држката на томахок беше начертана в пясъка една твърде голяма осмица и вождът ни подкани да заемем местата си в нея. Бързия нож ме огледа с презрителен поглед и каза на го-редолу разбираем английски:

— Тялото на този бледолик, трепери от страх. Ще се осмели ли такъв слабак да прекрачи линията на начертаната фигура?

Едва бе изрекъл тези думи и аз се озовах в онази част от осмицата, която беше разположена на юг. Това беше добре обмислен ход. По този начин оставих слънцето зад гърба си, докато лъчите му огряваха лицето на червенокожия и го заслепяваха. Някой може да нарече постъпката ми измама, но Метан-аква ми се подиграваше и лъжеше, като твърдеше, че тялото ми треперело от страх. Сега това му беше наказанието. Изобщо всяка чувствителност тук би била съвсем не на място. Ужасно е да бъдеш принуден да убиеш човек, но в случая и най-малкото снизхождение щеше да ми струва живота и ето защо бях твърдо решил да убия този Самсон. Бях останал хладнокръвен въпреки телосложението му и въпреки многозначителното му име, просто защото нямах основание да се смятам за лош фехтувач, въпреки че сега стоях за първи път срещу противник с нож в ръка.

— Той наистина се осмели! — подигра ми се червенокожият. — Ножът ми ще го унищожи. Великия дух ми го дава в ръцете, след като му е отнел разсъдък.

Индианците обичат подобни встъпителни речи. Щяха да ме помислят за страхливец, ако не бях отговорил. Затова казах:

— Ти се биеш с устата си, но аз съм застанал тук с ножа си. Заеми мястото си, ако не те е страх! При тези думи той се намери с един скок в другата част на осмицата и извика гневно:

— Да се страхувам ли? Метан-аква се страхувал! Чухте ли, воини на кайовите? Но той ще отнеме живота на това бяло куче още с първия удар на ножа си!

— Моят първи удар ще ти отнеме живота. А сега мълчи! Всъщност не трябва да се казваш Метан-аква, а — Braggart.

— Braggart, Braggart! — повтори кайовът крещейки. — Чухте ли, мои братя? Това означава на нашия език «Аватйа»! Този смърдящ който се осмелява да хули Метан-аква! Добре, нека лешоядите разкъсат вътрешностите му!

Тази заплаха беше голяма непредпазливост от негова страна, дори направо казано глупост, защото той се издаде как смята да употреби оръжието си. Вътрешностите ми! Следователно по всяка вероятност не можех да очаквам удар в сърцето, а замах с ножа от долу на горе, за да разпори корема ми!

Стояхме толкова близко един до друг, че всеки от нас трябваше само малко да се наведе напред, за да достигне противника с ножа си. Той впи поглед в лицето ми. Дясната му ръка висеше отвесно надолу. Държеше ножа си така, че малкият му пръст бе обхванал края на дръжката му, а острието стърчеше отпред между палеца и показалеца. Металическото острие беше обърнато с тъпата си страна надолу. Следователно той наистина имаше намерение — както и бях предположил — да замахне отдолу нагоре, защото, който удря отгоре надолу, държи ножа точно обратно, т. е. краят на дръжката се намира при палеца, а острието стърчи от юмрука при малкия пръст.

И така знаех посоката на нападението му. Сега най-важното нещо беше времето. Известно е, че в зениците на човек, който изведнъж взема решение да действа бързо, малко преди това се наблюдава едно особено, светкавично потрепване. Притворих леко клепачите на очите си, за да намаля бдителността на противника си, но в същото време го наблюдавах извънредно внимателно през ресниците си.

— Хайде, удрий, бял страхливецо! — покани ме той.

— Не дрънкай пак, а действай, червенокож хлапако! Това беше обида, след която щеше да последва или гневен отговор, или нападение. Последва второто. Едно светкавично и краткотрайно разширяване на очите му ми извести решението за атака и в следващата секунда дясната му ръка нанесе мощен удар напред и нагоре, за да ми разпори корема. Ако бях очаквал удар отгоре надолу щях да бъда загубен. Но сега отбих с лекота нападението му и с бързината на мисълта нанесох удар с ножа си надолу и му разрязах ръката от лакътя до китката.

— Куче краставо! — изрева той, като отдръпна ръката си и изпусна ножа от болки и уплаха.

— Не говори, а се бий — му казах отново, като замахнах мощно с ръка. В следващия миг острието на ножа ми се заби до дръжката в сърцето му. Моментално го изтеглих обратно. Ударът беше толкова сполучлив, че бях изпръскан от струя кръв, дебела колкото един пръст. Великанът се олюля, опита се да извика, но от гърдите му се изтръгна въздишка, подобна на стенание, и той рухна мъртъв на земята.

Индианците нададоха гневни викове. Само един от тях беше мълчалив — Тангуа. Той се приближи, наведе се над противника ми, опипа ръбовете на раната, изправи се и ме огледа с поглед, който не можах да забравя дълго време. В него бяха смесени ярост и ужас, страх и възхищение. След това той се наклони да си тръгне, без да каже нито дума. Аз обаче го задържах. — Виждаш ли, че още стоя на мястото си? Но Метан-аква е напуснал своето място и лежи извън очертанията на фигурата, определена за борбата. Кой е победител?

— Ти! -изсъска той побеснял и се отдалечи. Но едва бе направил пет или шест крачки, когато се обърна и процеди през зъби: — Ти си бял син на Злия дух. Трябва нашият жрец да отнеме магията ти и тогава ще ни дадеш живота си на всяка цена!

— Жрецът ви може да прави, каквото си иска, но ти трябва да изпълниш дадената си дума!

— Каква дума? — попита той подигравателно.

— Че апачите няма да бъдат убити.

— Няма да ги убием: Тангуа ти обеща и ще го изпълни.

— А ще ги освободите ли?

— Да, ще получат свободата си. Каквото каже вождът на кайовите, то става винаги.

— Тогава сега ще отида с моите приятели да сваля ремъците на пленниците.

— Аз ще свърша тази работа, когато му дойде времето.

— Дошло е вече. Дошло е, защото победих.

— Мълчи! Говорихме ли преди за времето?

— Не сме го уточнявали, но се подразбира, че...

— Мълчи! — изкрещя ми той отново. — Времето ще бъде определено от Тангуа. Ние няма да убием кучетата апачи. Но какво ще бъдем виновни, ако те умрат, като не получат нищо за ядене и за пиене? Нима ще бъде виновен вождът, че ще умрат от глад и жажда, преди той да ги освободи?

— Подлец! — изкрещях в лицето му.

— Куче, ако кажеш още една такава дума и ... Той не доизрече заплахата си, а се вторачи уплашено в очите ми, чийто израз, изглежда, не му беше особено приятен. Но затова пък аз продължих прекъснатото му изречение:

— ... ще те пратя с юмрука си на земята, тебе, най-подлия от всички лъжци!

Той отстъпи бързо няколко крачки назад, извади ножа си и ме заплаши:

— Вече няма да можеш да се доближиш с юмрука си до Тангуа! Щом се приближиш дотолкова, че да можеш да го докоснеш, той ще те убие с ножа си.

— Бързия нож каза същото и имаше същото намерение. Сега той лежи на земята. Това те чака и тебе. Ще обсъдим с моите бели братя какво ще става с апачите. Ако само косъм падне от главите им, с тебе и с твоите хора е свършено. Знаеш, че ние можем да ви хвърлим във въздуха всичките.

Едва след тези думи излязох от осмицата и се отправих към Сам. Дребничкият трапер не би могъл да чуе разговора ми с вожда поради силните викове и вопли на червенокожите. Сега се затича към мене, хвана ме с двете си ръце и извика с голямо възхищение:

— Welcome, welcome, сър! Казвам ти тези думи, защото се завръщаш от царството на мъртвите, за където се беше отправил толкова сигурно. Човече, приятелю, младежо и грийнхорне, ама какво същество си ти! Не беше виждал още бизони, а застреля от стадото двата най-силни бизона. Не беше виждал още мустанги, а улови тъкмо моята нова Мери. Не беше виждал още гризли, а простря това добиче с ножа си, тъй както се коли някое агне. А тук сега се изправяш пред най-прочутия майстор на ножа между индианците и веднага го улучваш в сърцето, без да изгубиш и капчица от собствената си кръв!

Дик и Уил, я се приближете и поразгледайте този немски земемер! Какво ще го правим?

— Калфа — усмихна се хитро Стоун.

— Калфа ли? Какво искаш да кажеш?

— Той отново ни доказва, че вече не е грийнхорн, не е чирак. Нека го направим калфа. По-късно може да стане и майстор.

— Вече не е грийнхорн ли? Да го правим калфа? Ако веднъж наистина си решил да кажеш нещо, тогава поне не говори врели-некипели! Този момък е стопроцентов грийнхорн, иначе не би се осмелил да се залавя с исполинския индианец. Но лекомислените хора често имат най-големия късмет, както и свинята яде най-хубавите ябълки. Така е и с него: глупав е, лекомислен е и е грийнхорн! Това, че живее, дължи само на късмета си, ако не се лъжа. Когато започна двубоят, сърцето ми беше спряло, едва можех да си поемам дъх, а всичките ми мисли бяха заети със завещанието на грийнхорна. И ето ти на, един замах, удар и червенокожият се плъосна на земята! Сега постигнахме каквото искахме, а именно да извоюваме живота и свободата на пленените апачи!

— Тук вече, изглежда, се лъжеш — намесих се аз, без да му се сърдя за начина, по който се изказа за мене.

— Лъжа ли се? Защо?

— Докато вождът ни даваше обещанието си, той е имал наум някои-уговорки, които сега ми каза.

— Знаех си, че има някакви задни мисли. И какви уговорки прави сега?

Повторих думите на Тангуа. Сам така се ядоса, че веднага отиде при него, за да му иска обяснение. Използувах това, за да се почистя, облека и да си взема оръжията.

11. С един крак в гроба

Кайовите са били убедени, че Бързия нож ще ме убие. Неочакваният изход от двубоя ги бе разочаровал, но ги беше изпълнил и с ярост срещу нас. Положително биха ни нападнали с най-

голямо удоволствие. Но не биваше да го правят, защото беше уговорено най-тържествено, че приятелите на победения няма да си отмъщават на победителя. Това не можеше да се промени. Но във всеки случай си мислеха, че скоро ще имат някой друг повод за враждебни действия срещу нас. По тяхно мнение те разполагаха с достатъчно време, защото им бяхме сигурно в ръцете. Ето защо временно потиснаха озлоблението си и започнаха да се занимават с трупа на убития си другар. ; Вождът беше също при тях и човек може да си представи, че искането на обяснения от Сам Хокинс не беше посрещнато много любезно. Той се върна в крайно лошо настроение и ни съобщи за неуспеха си.

— Този негодник наистина няма да удържи на думата си.

Иска да умори пленниците с глад и жажда. И този мошеник нарича това «оставям жив»! Но ние ще бъдем нашрек, ако не се лъжа, и ще му погодим някой номер, хи-хи-хи-хи!

— Ако преди това той не ни погоди някой номер! — забелязах аз. — Трудно е да закриляш други, когато ти самият се нуждаеш така много от закрила.

— Струва ми се, че се страхуваш от тези червенокожи, сър!

— Ха! Знаеш, че се страхувам толкова малко, колкото и ти — възразих аз.

— Но с известна разлика! А тя е именно в това, че там, където аз бих се побоял да направя нещо, ти се хвърляш, без да му мислиш, като бик на червена кърпа. А където е необходимо всъщност да се покаже истинска смелост, там се колебаеш. Такъв е начинът на действие на грийнхорна. Какви мисли се въртят сега в главата ти?

— За какво по-точно?

— За борбата с ножовете, в която победи.

— Мисля, че можеш да бъдеш доволен от мене. — Нямам предвид това. Говоря за евентуални укори.

— Укори ли? А кой ще ме укорява? Ти ли?

— Небеса, ама че бавно загреваш! Кажи ми честно, сър, бил ли си някога обвиняван в убийство на човек отвъд, на Стария континент?

— Мисля, че не. Поне не си спомням — отвърнах аз на този странен въпрос.

— Значи още не си убивал никого? — Не.

— Тогава днес за първи път си убил човек. Как се чувстваш вътрешно, ето това исках да знам.

— Хмм! Това наистина не е приятно чувство. Сигурно никак няма да ми бъде лесно пак да отнема живота на някой човек. У мене се зароди нещо, което прилича твърде много на нечиста съвест.

— Я не си въобразявай и не мисли глупости! И да не искаш, тук всеки ден може да ти се случва да очистиш някого — ще бъдеш принуден, за да спасиш собствения си живот. В такъв случай човек трябва... heavens, ето ти на веднага един такъв случай! — прекъсна мисълта си Сам. — Ама наистина апачите са вече тук! Сега ще се лее кръв. Гответе се за битка, мешърс!

От мястото, където се намираха пленниците с техните пазачи, се разнесе високо и пронизително «Ииииииии» — бойният вик на мескалеросите. Противно на всички очаквания Инчу-чуна и Винету бяха вече тук. Бяха нападнали лагера на кайовите. Изненаданите индианци, които се намираха близо около нас, се заслушаха уплашено. После Тангуа извика:

— Неприятели, там долу при нашите братя! Бързо, бързо да се притечем на помощ!

Той понечи да се втурне, ала Сам Хокинс му препречи пътя.

— Не можете да отидете там. Стойте си тука, защото положително и ние сме вече обградени!

Да не си мислиш, че вождовете на апачите са толкова глупави, та да нападнат само пазачите, без да знаят къде се намираме ние, останалите? Само след няколко ми...

Сам говореше бързо и припряно, но въпреки това не можа да довърши, защото сега и около нас се разнесе ужасният, пронизващ до мозъка на костите боен вик. Наистина се намирахме все още в откритата прерия, но по нея растяха отделни храсталаци, зад които апачите се бяха приближили незабелязано, така че бяхме обградени напълно. Сега те се нахвърлиха върху нас от всички страни на големи групи. Кайовите стреляха по тях, неколцина паднаха, но в следващия момент нападателите бяха вече при нас.

— Не убивайте нито един апач! — извиках на Сам, Уил и Дик и в следващия миг вече около нас кипеше ръкопашна борба. Ние четиримата не участвахме в нея. Обаче главният инженер и тримата земемери се защитаваха. Убиха ги. Беше ужасно.

Докато погледът ми следеше тази страшна сцена, бяхме нападнати в гръб от многоброен отряд, който ни разпръсна. Опитвахме се да извикаме на тези хора, че сме техни приятели, но без

никакъв успех. Те се нахвърлиха върху нас с ножове и томахоки, така че бяхме принудени да се защитаваме, въпреки че всъщност не желаехме да се бием. Повалихме неколцина от тях с прикладите си. Това ги респектира и те ни оставиха на мира.

Използвах свободните няколко секунди, за да се огледам бързо наоколо. Нямаше нито един кайова, който да не се бие срещу няколко апачи. Сам забеляза това и извика:

— Да бягаме бързо! Натам в храстите! Дребният трапер посочи с ръка към неколккратно вече споменатите храсти, които ни бяха прикривали от индианския лагер и се затича към тях. Дик Стоун и Уил Паркър го последваха. Аз се поколебах няколко мига, като погледнах още веднъж към мястото, където бяха стояли земемерите. Те бяха бели и аз бих им помогнал с удоволствие. Само че вече беше късно. Ето защо и аз се отправих към храстите. Още не ги бях достигнал, когато видях край тях да се появява Инчу-чуна.

Заедно с Винету той е бил при онази група апачи, които са имали за задача да нападнат лагера и да освободят пленниците. След като бяха постигнали целта си, двамата вождове се бяха отправили тичешком към по-големия отряд, който ни беше нападнал откъм гърба, за да видят дали техните хора са имали успех. Инчу-чуна беше избързал на известно разстояние пред сина си. Щом заобиколи храстите, той ме видя.

— Крадецът на земя! — извика ми той и се нахвърли върху мен, вдигнал Сребърната карабина високо във въздуха, за да ме повали с приклада ѝ. Извиках му няколко обяснителни думи, с които исках да му кажа, че не съм негов враг. Но той не им обърна внимание и удвои силата на ударите, които ми нанасяше. Нямах друг изход: ако не исках да бъда тежко ранен или убит, трябваше да му причиня болка. Тъкмо когато замахваше за нов удар, аз захвърлих мечкоубиеца, с който досега бях отбивал ударите му, и в следващия миг лявата ми ръка обхвана врата му, докато десният ми юмрук се стовари по слепоочието му. Той изгърва пушката си, изхърка кратко и се смъкна в тревата. Зад гърба ми се разнесе ликуващ глас:

— Това е Инчу-чуна, най-главното куче на апачите! Тангуа трябва да притежава скалпа му!

Като се обърнах, съзрях вожд на кайовите, който по неизвестни за мене причини беше тръгнал в нашата посока. Той захвърли пушката, изтегли ножа си и се нахвърли върху изгубилия съзнание апач, за да му смъкне кожата от главата. Хванах го грубо за ръката.

— Не го пипай! Аз го победих. На мене принадлежи!

— Мълчи, бяла гадино! — изсъска той. — Нима Тангуа трябва да те пита! Вождът е мой! Пусни ме, иначе...

Той замахна с ножа си и ме улучи в китката на лявата ръка. Не исках да го убивам и затова оставих ножа си в пояса, но се хвърлих върху него и се помъчих да го отстраня от Инчу-чуна. Тъй като не успях, аз го стиснах за гърлото и го държах така, докато престана да се движи. После се наведох над Инчу-чуна, чието лице беше изцапано с капки кръв от раната на ръката ми. В този миг чух зад гърба си шум и се обърнах, за да се огледам. Това движение ми спаси живота, защото получих страшен удар с приклад по рамото, който беше предназначен всъщност за главата ми. Ако я беше улучил, ударът сигурно щеше да ми разбие черепа. Този, който ме удари, беше Винету.

Както вече споменахме, вървял след Инчу-чуна. След като заобиколил храстите, той бе ме видял коленичил край баща му, който лежеше неподвижно, а лицето му бе изпръскано с кръв. Винету замахнал веднага, за да ми нанесе смъртоносен удар с приклада, но за щастие улучи само рамото ми. После хвърли пушката на земята, извади ножа си и се нахвърли върху мен. Намирах се в извънредно тежко положение. Ударът се беше отразил зле на цялото ми тяло, а ръката ми беше парализирана. Имах голямо желание да обясня нещата на Винету, но сблъскването ни дойде така бързо, че не ми остана време да изрека нито една дума. Той замахна с ножа си към гърдите ми; този удар щеше да забие цялото острие в сърцето ми. Успях само да се изместя малко встрани. Ножът му проби левия джоб на гърдите ми, там се удари в ламаринената кутия, в която пазах документите си, плъзна се по нея нагоре, навлезе в устата ми през меките части зад долната челюст и ми прониза езика. Винету извади пак ножа, сграбчи ме с лявата си ръка за гърлото и замахна за втори път. Смъртният страх удвои силите ми. Можех да използвам само едната си ръка, а и противникът ми ме беше затиснал. Успях да се извъртя малко. Хванах дясната му ръка, която държеше ножа, и я стиснах толкова силно, че той го изгърва от болка. После сграбчих бързо лявата му ръка при лакътя и така я извих нагоре, че щях да я счуя, ако не ми беше пуснал гърлото. Сега присвих коленете си и се изправих нагоре с всичката сила и бързина, на която бях способен. Винету отхвъркна настрани, като падна на

земята по корем. В следващия миг аз лежах върху гърба му точно така, както преди малко той ме беше затиснал.

Сега трябваше на всяка цена да го държа притиснат под мене, защото, ако се изправеше, бях загубен. Поставих едното си коляно напреко над двете му бедра, притиснах с другото едната му ръка, а със здравата си ръка го хванах за врата, докато той се опитваше със свободната си ръка да намери ножа по земята — за щастие напразно. Между двама ни се разгоря страхотна борба. Помислете си, моят противник беше Винету, който не бе побеждаван досега, а и по-късно никой не успя да го победи — човек с гъвкавостта на змия, железни мускули и стоманени сухожилия! Сега имах време да говоря, само няколко обяснителни думи биха били достатъчни. Но кръвта течеше толкова силно от устата ми, че когато се опитах да проговоря с прорязания си език, се чу само едно неразбираемо ломотене.

Винету напрягаше всички сили, за да ме отхвърли от себе си, но аз се бях впил в него като някой вампир, от който не можеш да се отървеш. Той започна да се задъхва и дишането му ставаше все по-трудно. С върховете на пръстите си притиснах гърлото му толкова силно навътре, че той престана да диша. Нима трябваше да го удуша? Не, в никакъв случай!

Освободих за един момент врата му, след което той веднага вдигна глава. Това положение на главата му беше много удобно за моето намерение: последваха два бързи юмручни удара и Винету изгуби съзнание. Бях успял да го победя, него, непобедимия. Това, че вече веднъж го бях повалял на земята, не можеше да се брои, защото при онова нападение не се беше състояла никаква борба.

Поех дълбоко, дълбоко въздух, при което трябваше да внимавам да не нагълтам кръвта, която пълнеше устата ми. Държах устата си широко отворена, за да може да изтича кръвта. От външната рана също течеше обилно кръв. Тъкмо когато се канех да стана от земята, чух зад себе си гневен индиански вик и върху главата ми се стовари удар от приклад, който ме простря на земята в безсъзнание.

Когато отново дойдох на себе си, вече се беше свечерило. Толкова дълго време бях лежал в безсъзнание. Отначало имах чувството, като че ли още сънувам: струваше ми се, че съм паднал в каменния улей на някоя воденица, и то под воденичното колело. Воденицата не работеше, защото колелото не можеше да се върти, тъй като бях затиснат между него и каменния улей. Водата ме заливаше шумно и силата, с която действаше върху колелото, ме притискаше все по-здраво и по-здраво, сякаш щеше да ме смаже. Боляха ме всички части на тялото, особено главата и лявото рамо.

Постепенно разбрах, че това не беше действителност, но не беше и сън. Шуменето и бученето не беше причинено от вода. То съществуваше само в главата ми и беше последица от удара с приклад, който ме бе пратил на земята. А болките в рамото не бяха причинени от воденично колело, притиснало ме към коритото под него, а от удара, получен от Винету. От устата ми все още течеше кръв. Тя се стремеше да влезе в гърлото ми и да ме задуши. Слухът ми долови страхотно хъркане и хъркане и аз се събудих окончателно. Тези звуци произлизаха от самия мен.

— Раздвижи се! Слава богу, раздвижи се! — чух високия глас на Сам.

— Да, и аз забелязах — потвърди Дик Стоун.

— Сега си отвори и очите! Жив е, жив е! — добави Уил Паркър.

Действително бях отворил очите си. Това, което видях при пръв поглед, не беше в никакъв случай утешително. Намирахме се все още на мястото, където се беше състояла битката. Горяха най-малко двадесет лагерни огъня, между които се движеха може би около петстотин апачи. Мнозина от тях бяха ранени. Видях и значителен брой убити, които лежах на земята разделени на две. Една част бяха апачи, а друга- кайови. Победителите бяха загубили единадесет воители, а победените — тридесет. Това научих, разбира се, по-късно. Наоколо лежах пленените кайови — всички бяха Здраво вързани. И Тангуа беше между тях. Нито един не беше успял да избяга.

Недалеч от нас забелязах един човек, чието тяло беше извито и завързано на кравай, горе-долу така, както по-рано испанската инквизиция е измъчвала жертвите си. Това беше Ратлър.

Апачите го бяха вързали по този начин, за да му причинят болки. Той стенеше ужасно.

Другарите му бяха избити. Още в началото на нападението бяха ликвидирани. Неговият живот бе пощаден, защото бе убил Клеки-петра и апачите го запазваха за една продължителна и мъчителна смърт.

И аз бях с вързани крака и ръце, също като Стоун и Паркър, които лежаха вляво от мен. Отдясно седеше Сам Хокинс. Краката му бяха вързани. Дясната му ръка беше стегната с ремъци зад гърба, но лявата необяснимо защо бе оставена свободна.

— Благодаря на небето, че си отново в съзнание, скъпи приятелю! — каза той, като ме погали с лявата си ръка по лицето. — Как стана така, че те пребиха?

Понечих да-отговоря, но не можах, защото устата ми беше пълна с кръв.

— Изплюй я! — предупреди ме той.

Последвах съвета му, но успях да изломотя само няколко неясни думи, след което устата ми се напълни отново с кръв. Вследствие на голямата загуба на кръв бях изтощен до смърт. Можах да отговарям само с къси изречения, отделени от големи паузи, и то толкова тихо, че Сам едва успяваше да чуе думите ми.

— Бих се Инчу-чуна... Винету след това... рани ме в устата.

Липсващите помежду думи бяха погълнати от кръвта ми. Както забелязах сега, тя беше образувала локва, в която лежах.

— Бре да се не види! — зачуди се Сам. — Кой можеше да предположи! Щяхме с удоволствие да се предадем, но апачите не обръщаха внимание на думите ни. Вмъкнахме се в храстите, за да изчакаме, докато им попремине яростта, ако не се лъжа. Мислехме, че и ти си постъпил така, и те търсихме. Но след като не те открихме, аз се върнах към края на храсталака, за да видя къде се намираш. Видях, че една шумна група апачи беше наобиколила Инчу-чуна и Винету, които изглеждаха умрели, но скоро се съвзеха. Ти също лежеше до тях като мъртъв. Така се изплаших, че веднага подбрах тия двамата, Дик Стоун и Уил Паркър, и заедно изтичахме, за да видим има ли в теб още някаква искрица живот. Моментално ни плениха. Казах на Инчу-чуна, че сме приятели на апачите и че вчера вечерта сме искали да освободим двамата пленени вождове. Но той ми се изсмя злобно и само благодарение на Винету оставиха едната ми ръка свободна, за да мога да ти помагам. Пак той превърза гърлото ти, иначе нямаше изобщо да се събудиш, а кръвта ти щеше да си изтече, ако не се лъжа: Дълбока ли е раната ти?

— През... езика — изломотих аз.

— По дяволите! Това е опасно. Ще те хване такава треска, каквато не бих искал да имам, но все пак бих предпочел да хване мене, защото стара кримка като мен ще я преживее по-лесно, отколкото един грийнхорн, който по всяка вероятност досега е виждал кръв само в кървавицата. Да не би да си ранен — и другаде?

— Удари с приклад... главата и... рамото — прошепнах аз.

— Значи са те повалили с удар? Мислех си, че само раната от ножа е виновна за лошото ти състояние. Тогава сигурно главата ти дяволски бучи. Но това минава. Най-важното е да не са ти потрошили малкото акъл, който имаше. Най-опасна е раната на пронизания ти език, която не може да бъде превързана. Аз ще...

Не можах да чуя повече, защото пак изгубих съзнание.

Когато отново дойдох на себе си, усетих, че ме пренасят. Чух тропота от копитата на много коне и отворих очи. Лежах в кожата на мечката гризли, убита от мене; от нея беше направено нещо като хамак, който висеше вързан между два коня, които ме носеха. Бях потънал толкова дълбоко в кожата, че не виждах нищо друго освен небето над мене и главите на двата коня. Слънцето хвърляше жарките си лъчи върху мен, а в жилите си чувствах да тече нещо изгарящо, подобно на разтопено олово. Устата ми се беше подула и бе пълна със съсирена кръв. Опитах се да я избутам с езика си навън, но той отказа да ми служи.

«Вода, вода!» — имах желание да извикам тези думи, защото чувствах ужасна жажда, но не можах да издам никакъв звук, абсолютно нищо. Казах си, че с мене е свършено и се помъчих да насоча мислите си към Бога, към отвъдното, както подобава на всеки умираш, ала отново изгубих съзнание.

След това поведох борба с индианци, бизони и мечки, яздех лудешки през изсъхналата степ, плувах в продължение на месеци по безбрежни морета — всичко това ставаше по време на треската, когато се борих дълго, дълго със смъртта. От време на време виждах пред себе си две тъмни кадифени очи — очите на Винету. После умрях, сложиха ме в ковчег и ме погребяха. След това чух как лопатите насипват буци пръст върху ковчегата ми и останах да лежа цяла вечност неподвижно под земята, докато по едно време капакът на ковчегата ми се повдигна безшумно и изчезна. Видях чистото и светло небе над себе си. Четирите стени на гроба ми се

снишиха и изчезнаха. Нима това беше действителност? Можеше ли да се случи такова нещо?

Посегнах с ръка към челото си

— Алилуя, алилуя! Той се възвръща към живот, възвръща се! — ликуваше Сам. Обърнах глава.

— Виждате ли, че първо докосна с ръка челото си, а сега дори си обърна главата? — извика дребният ловец.

Той се наведе над мен. Лицето му сияеше от голяма радост. Успях да забележа това, въпреки че то бе почти скрито от гъстата растителност на брадата му.

— Познаваш ли ме, сър, скъпи сър? — попита той. — Ти си отвори очите и се размърда. Значи пак живееш. Можеш ли да ме познаеш?

Исках да отговоря, но не можех, защото бях извънредно много отпаднал и защото езикът ми тежеше в устата като парче олово. Ето защо само кимнах.

— А можеш ли да ме чуеш? — продължи той. Отново кимнах.

— Ето погледнете го ... вижте тук... вижте! Лицето му изчезна и на неговото място се появиха двете глави на Стоун и Паркър. В очите на моите добри другари имаше сълзи. Искаха да ми кажат нещо, но Сам ги избута настрани.

— Пуснете ме при него! Искам да говоря с него! Той взе двете ми ръце, притисна ги към едно място на брадата си, където можеше да се предположи, че се намира устата му и попита:

— Гладен ли си, сър? Жаден ли си? Ще можеш ли да ядеш и да пиеш нещо?

Поклатих отрицателно глава, защото не чувствах никакво желание да сложа каквото и да било в устата си. Бях толкова изтощен и отпаднал, че дори поглъщането на капка вода ми се струваше изключено.

— Не искаш ли? Наистина ли не искаш? Боже мой, нима е възможно? Знаеш ли колко дълго лежиш вече тук?

Отново отвърнах с немошно поклащане на главата.

— Три седмици, цели три седмици! Помисли си само! Така и не знаеш какво се случи след нараняването ти и къде се намиращ. Раната ти предизвика страхотна треска, а после те хвана тетанус. Апачите искаха да те заровят. Но аз не можех да повярвам, че си умрял, и ги молих дотогава, докато Винету говори с баща си и вождът даде разрешение да те погребем едва тогава, когато настъпи разлагането. Това дължим на застъпничеството на Винету. Трябва да отида при него, трябва да го доведа!

Затворих очи и продължих да лежа неподвижно, но вече не в безсъзнание, а в едно състояние на блажена умора, в един чудесен покой. Имах желанието да остана така вечно. Но ето че се разнесоха стъпки. Нечия длан ме заопипва и раздвижи ръката ми. После чух гласа на Винету.

— Сам Хокинс не се ли е излъгал? Наистина ли Селвики лата е отворил очи?

— Разбира се. И тримата забелязахме това съвсем ясно. Дори ми отговори на въпросите с движения на главата.

— Тогава е станало голямо чудо. Но би било по-добре, ако беше умрял. Той се е върнал в живота само за да умре отново, защото заедно с вас ще отиде пак в царството на смъртта.

— Но той е най-добрият приятел на апачите!

— Той повали Винету два пъти на земята!

— Защото беше принуден!

— Селвики лата не беше принуден.

— О, беше! Първия път го стори, за да ти спаси живота. Ти щеше да се защитава и кайовите щяха да те убият. А вторият път е трябвало да се отбранява срещу тебе. Ние искахме да се предадем доброволно, но не можахме, защото вашите воители не се вслушаха в думите ни.

— Хокинс казва това само за да се спаси.

— Не. Това е истината.

— Езикът ти лъже. Всичко, което разказа на Винету, за да избегнеш смъртта на кола на мъчението, можа само да ни убеди, че вие сте били още по-големи врагове от кайовите. Ти си се промъкнал до нашия лагер и си ни подслушал. Ако си бил наш приятел, ти щеше да ни предупредиш. Тогава нямаше да бъдем нападнати край езерото и вързани за дърветата.

— Но нали щяхте да ни отмъстите за смъртта на Клеки-петра, или ако това не станеше от благодарност, то най-малкото щяхте да ни попречите да завършим работата си.

— И без това не можахте да я свършите. Ти измисляш само различни извинения, които могат да бъдат прозрени от всяко дете. Мислиш ли, че Инчу-чуна и Винету са неопитни като малки деца?

— И през ум не ми е минавало такова нещо. Олд Шетърхенд е пак в безсъзнание. Ако беше на себе си и можеше да говори, щеше да потвърди, че съм ти казал истината.

— Да, и той ще излъже също като тебе. Всички бледолики са лъжци и измамници. Винету познаваше само един-единствен бял, в чието сърце живееше истината. Това беше Клеки-петра, когото убихте. За Малко апачът щеше да се излъже в този Олд Шетърхенд. Той видя храбростта и силата му и започна да му се възхищава. Като че ли неговите очи излъчваха искреност и Винету помисли, че ще може да го обикне. Но и той се оказа също такъв крадец на земя, както и другите. Той не ви попречи да ни подмамите в клопката и два пъти ме удари с юмрука си по главата. Защо Великия дух е създал такъв мъж, а му е дал такова фалшиво сърце?

Исках да го погледна, когато ме докосна, но изтошените ми двигателни нерви не се подчиниха на волята. Тялото ми изглеждаше направено от някаква ефирна материя, нещо повече — като че ли бях лишен от сетива и следователно то не беше способно на никакви доловими движения. Но сега, когато чух това мнение на Винету, клепачите на очите ми се подчиниха. Те се отвориха и аз го видях да стои до мен. Беше облечен в леки ленени дрехи, не носеше никакво оръжие, а държеше в ръката си книга, на чиято подвързия личеше изписано с едри златни букви заглавие «Хайауата». Значи този индианец, този син на един народ, когото причислявах към «диваците», можеше не само да чете, но имаше дори вкус и разбиране за по-възвишеното. Прочутата поема на Лонгфелоу в ръцете на индианец-апач! Такова нещо не би ми минало никога през ума.

— Пак си отвори очите! — извика сега Сам и Винету се обърна към мене. Отново се приближи до мен, погледът му се спря за дълго време на лицето ми, след което ме попита:

— Можеш ли да говориш? Поклатих глава отрицателно.

— Имаш ли болки някъде по тялото? Последва същият отговор.

— Бъди искрен към Винету! Когато човек се пробужда от смъртта, не може да лъже. Вярно ли е, че вие четиримата сте искали да ни спасите?

Кимнах два пъти.

Тогава той направи презрително движение с ръка и извика с глас, в който звучеше явното му възмущение:

— Лъжи, лъжи и пак лъжи! Дори и пред отворения гроб лъжи. Ако сега ми беше признал истината, може би щях да си помисля, че ти все пак би могъл да станеш по-добър и Винету може би щеше да помоли своя баща Инчу-чуна да ти подари живота. Но ти не си достоен за това застъпничество и ще трябва да умреш. Ще се грижим много внимателно за тебе, за да оздравееш бързо и да укрепнеш, та да можеш да издържиш дълго време на мъченията, които те очакват. Да умреш набързо като болен и слаб човек не е никакво наказание.

Не можех по-дълго време да си държа очите отворени; отново ги затворих. Да можех да говоря! Но сега Сам пак започна да увещава младия апач:

— Но нали ти доказахме, доказахме ти ясно и необоримо, че бяхме на ваша страна. Вашите воини трябваше да бъдат измъчвани и за да предотврати това нещо, Олд Шетърхенд се бори с Бързия нож и го победи. Той рискува живота си заради вас, а сега като награда ще го измъчвате!

— Нищо не сте ми доказали, защото и тези приказки се оказаха лъжа.

— Попитай вожда на кайовите, който все още е в ръцете ви!

— Винету го пита вече.

— И какво каза той?

— Че лъжеш. Олд Шетърхенд не се е борил с него, а кайовът е бил убит от нашите воини при последното нападение.

— Това е една невероятна низост от страна на Тангуа. Той знае, че ние тайно бяхме на ваша страна, и сега иска да си отмъсти, като ни тласка към гибел.

— Той се закле пред мен в името на Великия дух и Винету вярва на него, а не на вас. Винету ще ти каже същото, което току-що каза и на Олд Шетърхенд: ако си бяхте признали всичко открито, той щеше да се застъпи за вас. Клеки-петра, който беше мой баща, приятел и учител, накара сърцето ми да се отвори за миролюбието и кротостта. Винету не жадува за кръв, а баща му, вождът, винаги прави онова, за което го помоли неговият син. Затова не сме убили нито един от кайовите, които са тук все още като наши пленници. Нека заплатят за делата си не с живота си, а с коне и оръжия, с палатки и одеяла. Все още не сме се споразумели за цената, но и това ще стане скоро. Ратлър е убиецът на Клеки-петра. Той трябва да умре. Вие сте негови

другари, но въпреки това може би щяхме да бъдем снизходителни към вас, ако бяхте искрени. Но понеже не сте, ще споделите участта на Ратлър.

Това беше дълга реч, толкова дълга, каквато по-късно чувах от устата на мълчаливия Винету много рядко и само при важни поводи. Изглежда, че нашата участ го засягаше повече, отколкото искаше да си признае.

— Но невъзможно ни е да се обявим за ваши врагове, щом сме ваши приятели- отговори Сам.

— Мълчи! — заповяда му апачът. — Винету вижда, че ти така и ще умреш с тази голяма лъжа на устните си. Досега ви давахме повече свобода, отколкото на другите пленници, за да можете да помагате на този Олд Шетърхенд. Не сте достойни за това снизхождение и от днес нататък ще се отнасяме по-сурово с вас. Болният не се нуждае повече от вас. А сега ме последвайте! Винету ще ви покаже мястото, което вече нямате право да напускате!

— Само това не, Винету, само това не! — извика Сам уплашено. — Невъзможно ми е да се отделя от Олд Шетърхенд!

— Възможно ти е, защото Винету ти заповядва! Ще стане това, което той иска!

— Но молим те поне...

— Мълчи! — отново го прекъсна апачът със строг глас. — Апачът не иска да чува думи против неговото решение! Ще тръгнете ли с него или трябва да нареди на воините си да ви вържат и отнесат?

— Ние сме във властта ви и трябва да се подчиняваме. Кога ще ни разрешите да видим пак Олд Шетърхенд?

— В деня на вашата и на неговата смърт.

— А преди това?

— Не.

— Тогава ни остави, преди да те последваме, да се простим с него!

Сам ми хвана ръцете и аз почувствах гъстата му растителност по лицето си, защото той ме целуна по челото; Стоун и Паркър сториха същото. После те се отдалечиха с Винету, а аз останах известно време сам, докато дойдоха няколко апачи и ме отнесоха — накъде, това не знаех и аз, защото бях твърде слаб, за да си отворя очите отново. Заспах още докато ме носеха.

12. Красивата зора

Не знаех колко дълго съм спал. Това беше един оздравителен сън, който обикновено винаги е дълбок и продължителен. Когато се събудих, не ми беше трудно да си отворя очите и далеч не бях така отпаднал, както преди. Можех до известна степен да си движа езика и да бръкна с пръст в устата си, за да я изчистя от съсирената кръв и от гноята около раната.

За мое учудване видях, че се намирам в четириъгълно помещение, изградено от каменни зидове. Вътре влизаше светлина през отвора, служещ за врата, но той не беше преграден от нищо.

Постелята ми се намираше в задния ъгъл. Отдолу бяха натрупани една върху друга кожите на няколко гризли, а върху мене беше простряно едно красиво индианско салтилко одеяло.

Отдясно и отляво на входа седяха две индианки, които бяха оставени несъмнено да се грижат за мене, но същевременно и да ме пазят, едната беше стара, а другата млада. Лицето на старата беше набръчкано и грозно, като лицата на повечето омъжени индианки. Но младата беше хубава, дори много хубава. Тя носеше дреха, подобна на дълга риза, която бе стегната около врата ѝ, а около ханша беше набрана и украсена с кожата на гърмяща змия. Тя нямаше никакви украшения от рода на маниста или евтини монети, с каквито индианките се кичат с такова удоволствие. Единственото ѝ украшение беше прекрасната ѝ дълга коса, която, сплетена в две дебели, черносинкави плитки, се спускаше чак под пояса ѝ. Тази коса ми напомняше косата на Винету. И чертите на лицето ѝ ми приличаха на неговите. Очите ѝ имаха същия кадифеночерен цвят, а дългите и тежки мигли ги прикриваха като тайни, които не биваше да бъдат разбулени. Напълно липсваха типично изпъкналите индиански скули. Меките и топли очертания на овалните ѝ страни се сливаха отдолу в брадичка, чиято трапчинка би загатвала у една европейка за дяволитост. Тя говореше тихо със старата индианка, сигурно за да не ме събудят, и когато красиво оформените ѝ устни се разтвореха в усмивка, в устата ѝ проблясваха зъбите между

карминените ѝ устни като най-чиста слонова кост. Красивият нос с нежните ноздри можеше да свидетелства по-скоро за гръцки, отколкото за индиански произход. Цветът на кожата ѝ представляваше смесица от светломеден бронз с лек сребрист оттенък. Девойката бе може би осемнадесетгодишна и постепенно стигнах до убеждението, че тя беше сестра на Винету. Двете жени бяха заети усърдно с украсяването на колани от щавена кожа с червени фигури. Изправих се седнал, да, изправих се седнал и дори не ми се стори трудно, докато преди да заспя последния път, от слабост не можех даже да си държа очите отворени. Старата долови движението ми, погледна ме и извика, като посочи с ръка към мен:

— Уф! Агуан инта-хинта!

«Уф» е израз на учудване. Не знаех какво означават другите думи. Бяха на диалекта на апачите. По-късно щях да мога да превода тези няколко срички с думите: «Той се събуди!»

Момичето вдигна очи от работата си и стана, като видя, че съм седнал, за да дойде при мене.

— Ти се събуди — каза тя за мое учудване на доста добър английски. — Искаш ли нещо?

Отворих уста, за да отговоря, но отново я затворих, понеже се сетих, че не можех да говоря. Но нали бях успял да седна, може би беше възможно и да проговоря. Направих опит и наистина... успях.

— Да. Имам... дори ... няколко желания. Колко се зарадвах, когато чух гласа си. Наистина, звучеше ми чуждо. Думите излизаха от устата ми сподавено, придружени от свирещи звуци, и ми причиняваха болка. Но аз все пак можех отново да говоря, след като в продължение на три седмици не бях способен да изговоря нито една сричка.

— Говори тихо или само със знаци! — предупреди ме тя.

— Ншо-чи долава, че говоренето ти причинява болка.

— Ншо-чи ли се казваш? — попитах аз.

— Да. На езика на бледоликите това означава Красива зора.

— Тогава трябва да благодариш на онзи, който ти е дал това име, защото ти си хубава като зората на пролетен ден, през който започват да ухаят първите цветя на годината; едва ли би могла да получиш по-подходящо име.

Тя се изчерви леко и ми напомни:

— Ти щеше да ми казваш желанията си.

— Каж ми преди това дали седиш тук заради мене!

— Заповядаха ми да се грижа за тебе.

— Кой ти заповяда?

— Брат ми Винету.

— Така си и помислих, че сте брат и сестра, защото си приличате извънредно много с този млад и храбър воин.

— Ти си искал да го убиеш!

Това звучеше едновременно като твърдение и като въпрос. При тези думи тя ме погледна изпитателно в очите, като че ли искаше да проникне в най-тайните кътчета на душата ми.

— Не — отвърнах аз.

— Той не ти вярва и мисли, че си негов враг. Ти си го събарял два пъти на земята, него, непобеждавания от никого досега.

— Първия път го ударих, за да го спася, а втория — защото искаше да ме убие. Обикнах го веднага, когато го видях за първи път.

Черните ѝ очи отново се спряха продължително върху лицето ми; после тя каза:

— Той не ти вярва, а Ншо-чи е негов сестра. Боли ли те устата?

— Сега не.

— Ще можеш ли да преглътнеш храна или вода?

— Бих желал да опитам. Разрешено ли ти е да ми носиш вода?

— Да, за пиене и за миене. Ще ти донеса.

Тя се отдалечи със старата и ме остави сам с удивлението ми. Какво беше това? Как трябваше да го тълкувам? Винету ни смяташе за свои врагове, не ни вярваше каквото му разказахме и въпреки това беше оставил сестра си да се грижи за мене! Нямаше логика в тези неща. Може би по-късно щеше да ми стане ясна причината за неговото поведение.

След известно време двете жени се върнаха. Младата носеше в ръката си глинен съд с кафяв цвят и, формата на неголяма чаша, каквито се правят обикновено от индианците пуебло. Беше напълнен със студена вода. Тя мислеше, че съм още твърде слаб, за да мога да пия сам, и затова

ми постави чашата до устните. Преглъщането ми се удаваше трудно, много трудно и ми причиняваше големи болки. Но все пак ми се удаваше, трябваше да ми се удаде. Пиех на малки глътки и на големи паузи, докато чашата остана празна.

Как ме освежи водата! Изглежда, и Ншо-чи забеляза това.

— Сега си по-добре, нали? — попита тя. — После ще ти донеса и други неща. Сигурно си страшно гладен и жаден. Искаш ли да се измиеш?

— Да, ако мога.

— Опитай!

Старицата беше донесла една кратунка, пълна с вода. Ншо-чи седна до постелята ми и ми подаде кърпа за лице, изплетена от фино меко лико. Опитах да се измия, но не можах; все още бях твърде слаб. Тогава тя натопа единия край на кърпата във вода и започна да чисти лицето и ръцете ми, на мене, мнимия смъртен враг на баща ѝ и брат ѝ. Когато свърши, тя ме попита с лека усмивка, в която личеше явно състрадание:

— Винаги ли си бил толкова мършав като сега?

Мършав ли? Ах, за това изобщо не бях помислил! Бях преживял три продължителни седмици в треска и борба с получения от нараняването ми тетанус, който така често завършва със смърт. При това не бях хапвал нищо и не бях пил нито капка вода! Не можеше да е останало без последствия. Опипах страните си и казах:

— Никога не съм бил мършав.

— Тогава виж си отражението във водата!

Погледнах в кратунката и уплашено се отдрпнах, защото от водната повърхност ме гледаше главата на някой призрак, на някакъв скелет.

— Какво чудо, че съм още жив! — учудих се аз.

— Да, и Винету каза същото. Ти издържа дори и продължителното пътуване на коне дотук.

Великия дух ти е дал извънредно силно тяло, защото друг не би издържал пет дни път.

— Пет дни? Къде се намираме?

— В нашето пуебло край Рио Пекос.

— В пуебло ли живеете? Знаех, че апачите живеят в палатки.

— И това е вярно. Само мескалеросите правят изключение, но -дори и при тях единствено семействата на главните вождове и семействата на някои други вождове се решиха да живеят в тази стара каменна постройка, която стоеше тук дълго време необитаема. Клеки-петра ни подтикна към това.

— Върнаха ли се тук всички ваши воители, които ни плениха?

— Да, всички. Те живеят близо до пуеблото.

— А пленените кайови, и те ли са още тук?

— И те са тук. Всъщност трябваше да бъдат убити. Всяко друго племе би ги измъчвало до смърт, но Клеки-петра беше наш учител и ни разказа за добротата на Великия дух. Ако кайовите ни платят откуп, ще могат да се върнат в селата си.

— А тримата ми приятели? Знаеш ли къде се намират?

— В едно помещение, подобно на това.

— Вързани ли са?

— Не, не е необходимо, понеже им е невъзможно да избягат;

— Как са?

— Нищо не им липсва, защото когато ще трябва да умрат на кола на мъчението, ще им са необходими сили, за да издържат дълго време. Иначе смъртта не би била наказание за тях.

— Значи те ще умрат?

— Да.

— И аз ли?

— Също и ти!

В тона на нейния отговор не се чувстваше никакво съжаление. Нима тази хубава девойка беше толкова безчувствена, че мъчителната смърт на един човек изобщо не можеше да ѝ направи впечатление?

— Кажете ми, ще мога ли да поговоря някой път с тях? — помолих я аз.

— Забранено е.

— А забранено ли е да ги видя поне веднъж, макар и отдалече?

— И това е забранено.

— Но може би ще мога да им изпратя някое известие?
— И това не може.
— А да им съобща как се чувствам? Тя се замисли малко.
— Ншо-чи ще помоли Винету, нейния брат, да получават от време на време известие как си — гласеше в крайна сметка отговорът ѝ.
— Винету ще дойде ли някой път при мене?
— Не.
— Но аз трябва да говоря с него!
— Но не и той с тебе.
— Това, което имам да му казвам, е много важно.
— За него ли?
— За мене и за моите другари.
— Той няма да дойде. Но е възможно Ншо-чи да му съобщи нещо, което мислиш, че можеш да ѝ кажеш.
— Не. Благодаря ти. Разбира се, че бих могъл да ти го кажа и изобщо бих могъл всичко да ти доверя, но тъй като той е твърде горд, за да говори с мене, тогава и аз имам моята гордост и не искам да говоря с него посредством пратеници.
— Ти ще го видиш едва в деня на своята смърт. Помисли си пак! А сега ние ще си вървим. Ако ти трябва нещо, ако искаш нещо, тогава изсвири! Ще те чуем и веднага ще дойде някой.
Тя извади от джоба си пръстена свирка и ми я подаде. След това се отдалечи със старицата. Не се ли намирах в едно изключително авантюристично положение? Бях смъртно болен, а щяха да се грижат за мен добре, за да имам после достатъчно сили, та да умра по-бавно! Този, който желаше смъртта ми, беше накарал сестра си да се грижи за мене, а не някоя стара сбръчкана жена! Едва ли е необходимо да споменавам, че разговорът ми с Ншо-чи не протече така гладко, както го четете. Говоренето ме затрудняваше и ми причиняваше болки. Говорех бавно и често трябваше да спирам, за да си почивам. Това ме беше изтощило и ето защо заспах веднага, щом двете жени се отдалечиха.
Когато се събудих след няколко часа, бях страшно ожаднял и гладен като вълк. Опитах вълшебното средство, като надух малката свирка. Веднага се появи старицата, която сигурно беше седяла отвън до вратата, пхна главата си в отвора и ме попита нещо. Разбрах само думите «иша» и «ишт-ла», но не знаех какво означават. Беше ме попитала дали искам да ям и да пия. Направих знаците за пиене и дъвчене, след което тя изчезна. Малко след това се появи Ншо-чи с глинен съд и лъжица. Тя клекна до постелята ми и започна да ми дава да ям с лъжицата, също като на някое дете, което не може още само да се храни. Иначе апачите не използват такива прибори. Изглежда, че мъртвият Клеки-петра ги беше научил и на това.
Съдът съдържаеше много силен месен бульон с царевично брашно, което се приготвява от индианките с голям труд, като царевичните зърна се стриват между два камъка. Но за подобни случаи Клеки-петра беше направил за нуждите на семейството на Инчу-чуна една ръчна мелница, която ми беше показана по-късно като голяма забележителност.
Яденето ми създаваше още по-големи трудности от пиенето. Едва издържах на болките и при всяка лъжица ми идваше силно да крещя. Но организмът иска храна и ако нямах намерение да умра от глад, трябваше да ям нещо. Затова се опитах да потисна усещаната болка, но все пак не можах да попреча на няколкото сълзи, които се появиха в очите ми. Ншо-чи бе забелязала това добре и когато погълнах успешно и последната лъжица, тя каза:
— Ти не можеш да си стоиш на краката, но въпреки това си силен мъж, герой. Защо не си се родил апач, а лъжлив бледалик!
— Аз не лъжа. Никога не лъжа. Скоро ще разбереш!
— Ншо-чи би ти повярвала с радост. Но, изглежда, съществуваше един-единствен бледалик, който казваше истината — той беше Клеки-петра, когото ние всички обичахме. Беше сакат, но имаше здрав дух и добро сърце, пълно с красота. Вие го убихте, без да ви беше обидил. Затова ще трябва да умрете и да бъдете погребани заедно с него.
— Как? Нима не е погребан още?
— Не.
— Но невъзможно е толкова дълго време да се запази трупът му?
— Той лежи в здраво затворен ковчег, където не може да влезе въздух. Ще можеш да видиш този ковчег малко преди да умреш.

След това утешително уверение тя си тръгна. Наистина какво великолепно утешение за един човек, който трябва да бъде измъчван бавно до смърт, обещанието, че преди това ще може да разгледа ковчега на някой друг! Впрочем аз не мислех сериозно за смъртта си. Напротив, бях убеден, че ще остана жив, защото имах стопроцентово средство, за да докажа невинността ни, а това беше кичурът коса, който отрязах от главата на Винету, когато го освободих.

Но притежавах ли все още този кичур коса? Не го ли бяха взели? Уплаших се, когато си зададох този въпрос. През краткото време, когато бях буден, не бях дори и помислил, че индианците най-често ограбват изцяло пленниците си. Сега най-напред трябваше да си претърся джобовете. Все още носех всичките си дрехи. Нищо от тях не ми беше взето. Можете да си помислите какво означава да лежиш три седмици в треска в едни и същи дрехи. В живота има понякога неща, които могат да се изживеят и преживеят, но никога не могат да бъдат описани в една книга. Читателят на такава книга често завижда на човека, пътувал много по света и набрал голям опит и впечатления, но ако той можеше да научи всички странични неща, които се премълчават, би се замислил много дали да тръгне по неговите дири и пътища. Колко често съм получавал възторжени писма от мои читатели, в които ми пишат, че искат да предприемат подобни пътешествия! Питат ме за разноските, за екипировката, но малцина ме питат за познанията, които трябва да има човек, за езиците, които трябва преди това да научи. Тези обичащи приключенията господа ги лекувам с непогрешима сигурност чрез откровените си отговори, лекувам ги, като вдигна пред тях завесата, която крие онези премълчани неща.

И така претърсих джобовете си и за моя радост и учудване забелязах, че притежавам все още всичките си вещи. Бяха ми взели само оръжията. Извадих ламаринената кутийка. Моите чертежи и бележки бяха още там, а между тях се намираше и кичурът коса от Винету. Прибрах я пак в джоба си и си легнах успокоен, за да заспя отново. Събудих се привечер и веднага, без да съм я викал, се появи Ншо-чи, носейки ми ядене и прясна вода. Този път се нахраних без нейна помощ, като ѝ задавах различни въпроси, на които тя отговаряше или мълчеше в зависимост от тяхното съдържание. Беше ѝ дадено нареждане как да се държи и тя строго го спазваше. Имаше много неща, които не биваше да знам. Попитах момичето, защо не са ми взели вещите.

— Винету, моят брат, заповяда така — отвърна Ншо-чи.

— Известна ли ти е причината за тази заповед?

— Не. Не съм питала. Но мога да ти кажа нещо друго, по-добро.

— Какво?

— Бях при тримата бледолики, които бяха заловени заедно с теб.

— Ти самата? — попитах зарадвано аз.

— Да. Искях да им кажа, че се чувстваш по-добре и скоро ще оздравееш. Тогава този, който се казва Сам Хокинс, ме помоли да ти дам нещо, което е направил през трите седмици, докато се е грижил за тебе.

— А какво е то?

— Питам Винету дали мога да ти го предам и той разреши. Ето ти го. Трябва да си силен и смел човек, щом се осмеляваш да нападаш сивата мечка само с ножа си. Сам Хокинс ми разказа всичко. Тя ми подаде една огърлица, която Сам Хокинс беше направил от ноктите и кучешките зъби на мечката гризли. И връхчетата на двете уши бяха също нанизани на нея.

— Как е могъл да я направи? — учудих се аз. — Сигурно не само с голите си ръце. Оставили ли са му ножа и другите негови вещи?

— Не, ти си единственият, на когото освен оръжията не е взето нищо друго. Но той каза на брат ми, че иска да направи тази огърлица и измоли да му върнат ноктите и зъбите на мечката.

Винету изпълни неговото желание, като му даде и предметите, необходими за изработването на огърлицата. Сложи си я още днес, защото няма да имаш много време да ѝ се радваш!

— Може би защото скоро ще трябва да умра?

— Да.

Тя взе огърлицата от ръката ми и я сложи на врата ми. От този ден нататък аз винаги я носех, щом се намирах из Дивия Запад. Да, тя стана дори и по-голяма.

— Този спомен можеше да ми го донесеш и по-късно — отвърнах аз на красивата индианка. —

Не е толкова бърза работа, защото се надявам да го нося още дълги години.

— Не, ще го носиш кратко време.

— Не се лъжи! Вашите воители няма да ме убият.

— О, ще те убият! Съветът на старейшините вече реши.
— Тогава ще си променят решението, когато чуят, че съм невинен.
— Няма да ги повярват.
— Ще ми повярват, защото ще им го докажа.
— Докажи го! Много ще се зарадвам, ако мога да чуя, че не си нито лъжец, нито предател.
Каж ми как искаш да го докажеш, за да съобщя на моя брат Винету!
— Нека дойде при мен, за да разбере!
— Няма да дойде.
— Тогава няма нищо да научи. Не съм свикнал да изпросвам дружбата на никого, нито пък да общувам с някого чрез пратеници, когато той самият може да дойде при мене.
— Колко сурови хора сте вие, воините! — въздъхна тя. — Такова желание имам да ти донеса прошката на Винету. Но по този начин ти няма да я получиш.
— Не се нуждая от прошка, защото не съм направил нищо, което би трябвало да бъде простено. Но те моля за една друга услуга. Ако отидеш пак при Сам Хокинс, кажи му да не се тревожи. Когато се съвзема от болестта си, ние ще бъдем свободни.
— Не си въобразявай! Няма да се сбъдне тази твоя надежда.
— Това не е надежда, а абсолютна сигурност. После ще признаеш, че съм имал право.
От думите ми лъхаше такава увереност, че тя се откажа да ми противоречи. Отиде си. Значи моят затвор се намираше край река Пекос, сигурно в долината на някой от нейните притоци, защото когато хвърлех поглед през вратата, съзирах насреща камениста стена, която никак не беше далече, докато долината на самата река Пекос трябваше да бъде много по-широка. Голямо желание имах да разгледам пубелото, но не можех да стана от постелята си. А дори и да бях дотолкова укрепнал, едва ли щях да имам правото да напускам помещението. Щом се стъмни, дойде старицата и седна в ъгъла. Донесе със себе си и светлина — малка издълбана кратунка, напълнена с мазнина и един фитил с «поплавък» в нея. Тази лампа горя цяла нощ. На старицата бе наредено да извършва по-грубата работа, докато Ншо-чи по-скоро трябваше да контролира грижите, полагани за мене. През цялата нощ пак спях здравата и на другата сутрин се чувствах по-укрепнал от предишния ден. Днес получих цели шест пъти ядене — винаги гъст и силен месен бульон с царевично брашно. Тази храна бе едновременно и лесносмилаема, и усиливаща — продължих да я получавам и през следващите дни, когато можех вече да преглъщам по-добре и най-сетне да приемам по-твърда храна, особено месо.
Оздравяването ми напредваше с всеки изминал ден. Скелетът отново придобиваше мускули, а отокът в устата ми постоянно спадаше. Ншо-чи оставаше все така загрижена и приятелски настроена към мене, убедена, че смъртта ми приближава. По-късно забелязах, че винаги когато мислеше, че не я наблюдавам, погледът ѝ се спираше на мене с меланхоличен и въпросителен израз. Изглежда, че беше започнала да ме съжалява. Значи съм бил несправедлив към нея, като мислех, че е безсърдечна. Попитах я дали ми е разрешено да напускам затвора си, който винаги беше отворен. Тя отговори отрицателно и ми съобщи, че двама пазачи стоят денонощно до вратата, без да мога да ги видя, и че те щели да ме пазят и в бъдеще.
Това ме накара да стана предпазлив. Наистина аз разчитах на косата от Винету, но може би не беше изключено тя да не окаже очакваното въздействие. Тогава можех да разчитам единствено на себе си, и на физическите си сили, а тези сили трябваше да бъдат упражнявани.
Но как?
Само когато спях, лежах на мечите кожи. Иначе седях или се разхождах из помещението насам-натам. Веднъж казах на Ншо-чи, че не съм навикнал да седя направо на земята и я попитах дали не би могло да се внесе някой камък, който да ми служи за стол. Това желание бе предадено на Винету и той ми изпрати няколко скални къса с различна големина. Най-големият тежеше може би един центнер. Когато оставах сам, аз започвах да правя упражнения с тези камъни. Пред двете жени симулирах все още слабост, а всъщност след две седмици не ми беше особено трудно да вдигна нагоре големия блок няколко пъти. Силите ми се възвръщаха все повече и когато изтече и третата седмица, вече знаех, че се бях възстановил напълно.
От шест седмици се намирах тук и още не бях чул, че пленените кайови са пуснати на свобода. Да изхранваш толкова дълго време към сто и седемдесет души не беше малка работа. Но във всеки случай кайовите ще трябваше да платят за това. Колкото по-дълго време стояха, без да приемат предложенията на апачите, толкова по-големи ставаха размерите на откупа.

И ето, беше хубаво слънчево есенно утро, когато Ншо-чи ми донесе закуската и седна до мене, докато в последно време винаги след това си отиваше. Погледът ѝ, мек и влажен, се бе спрял на лицето ми, докато най-сетне една сълза се търкули по бузата ѝ.

— Ти плачеш? — попитах аз. — Какво се е случило? Какво те натъжава толкова много?

— Ще стане днес.

— Кое?

— Кайовите ще бъдат освободени и ще си вървят. Техните пратеници са пристигнали тази нощ долу при реката и са донесли всички предмети, с които трябва да ни заплатят.

— И това ли те натъжава толкова? Всъщност би трябвало да се радваш.

— Не знаеш какво говориш и не подозираш какво те чака. Сбогуването с кайовите ще бъде отпразнувано с връзването ти на кола на мъчението заедно с твоите трима бели братя.

Отдавна бях очаквал това, но въпреки всичко се изплаших, като го чух. И така, днес беше денят на съдбоносното решение, може би моят последен ден! Какво ли щеше да ми донесе той, когато вечерта се спуснеше над земята? Въпреки тези мисли аз се престорих на равнодушен и продължих да ям привидно спокоен. Щом свърших, подадох съда на Ншо-чи. Тя го пое, стана и си излезе. Но на вратата се обърна, приближи се пак до мене, подаде ми ръка и каза, като не криеше вече сълзите си:

— Ншо-чи може сега да ти говори за последен път. Дъщерята на вожд на апачите знае, че не бива да показва никаква скръб и никакво състрадание. Така я е учил баща ѝ. Но някога тя имаше и една друга учителка, майка си.

— Някога ли? — попитах аз съчувствено. — Не е ли вече жива?

— Не. Маниту, Великия дух, я извика при себе си. Тя беше като нежното вечерно слънце, което се кани да се сбогува с нас. А мъжете са като жестокия слънчев жар по пладне. Сбогом!

Наричат те Олд Шетърхенд и си силен воин. Бъди силен и когато те измъчват! Ншо-чи тъгува много за твоята смърт. Но тя ще се радва, ако никакви мъки не успеят да изтръгнат викове на болка и вопли от тебе. Достави ми тази радост и умри като герой!

След тази молба, тя си излезе бързо. Пристъпих към изхода, за да погледна след нея. Дулата на две пушки се насочиха към мене. Двамата пазачи изпълняваха своя дълг. Ако се бях опитал да направя крачка навън, сигурно щях да бъда ранен така, че да не бъда в състояние да вървя. Не можех и да помисля за бягство. То изобщо бе обречено на неуспех, тъй като не познавах околността. Оттеглих се бавно в моя затвор.

13. На кола на мъчението

Какво трябваше да правя? Във всеки случай най-добре беше да изчакам спокойно събитията и да опитам в подходящия момент въздействието на кичура коса. Погледът, който бях хвърлил навън, беше напълно достатъчен да ме убеди, че всяка мисъл за бягство би била безумие. Бях разбрал какъв сигурен затвор може да бъде едно публо. Досега бях само чел за индианските публо, но не бях виждал нито едно. Те са създадени, за да служат за защита и начинът, по който са построени, отговаря прекрасно на това предназначение, колкото и да е особен.

Най-често публото се строи пред широки скални пукнатини, състои се изцяло от здрави каменни зидове и има няколко етажа, броят на които се определя от околността и положението на публото. Всеки етаж е разположен малко по-навътре в сравнение с по-долния етаж, така че пред него се образува платформа, която представлява тавана на по-долния етаж. Цялото публо има вида на стъпаловидна пирамида, чиито етажи, колкото повече се издигат нагоре, толкова по-навътре се намират и прилепват към скалната стена. Следователно приземният етаж е най-издаден и най-широк, докато следващите етажи се стесняват все повече и повече. Те не са свързани помежду си със стълбища, както нашите къщи, и то отвътре, а преминаването от един етаж на друг става с помощта на подвижни дървени стълби, които се поставят от външната страна до стената. Ако се приближи някой неприятел, тези стълби се прибират вътре и той не може да се изкачи нагоре, освен ако сам не си донесе стълба. Но и в този случай би трябвало да атакува всеки етаж поотделно и да се излага на изстрелите на защитниците от по-горните платформи, които имат при това сигурно прикритие срещу оръжията му.

Аз се намирах точно в такова пирамидообразно публо, и то, както бях успял да установя сега, бях на осмия или деветия етаж. Как би могъл човек да слезе незабелязано, като на всички платформи се намират индианци! Не, трябваше да остана. Хвърлих се на леглото си и зачаках. Изминаха трудни, почти непоносими часове. Времето напредваше наистина с бързината на охлюв, а вече бе станало почти обяд, без да се случи нещо, което да потвърди казаното от индианката. Най-сетне чух отвън приближаващите стъпки на няколко души. Винету влезе при мен, последван от петима апачи. Престорих се, че нищо не подозирам, и продължих да лежа.

Той ме погледна продължително и изпитателно, след което каза:

— Нека Олд Шетърхенд ми каже дали е вече здрав!

— Още не съм — отвърнах аз.

— Но можеш да говориш, както чувам?

— Да.

— А да ходиш?

— Струва ми се, да.

— Учил ли си се да плуваш?

— Малко.

— Това е добре, защото ще се наложи да плуваш. Спомняш ли си-още в кой ден щеше да ме видиш?

— В деня, в който ще умра.

— Запомнил си го. Този ден настъпи. Стани, ще трябва да те вържат!

Би било лудост да не се подчиня на заповедта му. Станах от постелята и протегнах ръцете си към индианците. Завързаха ги отпред, а освен това ми бяха поставени ремъци и на краката, и то така, че да мога да се придвижвам бавно, но да не мога да избягам с големи крачки. След това ме изведоха вън на платформата.

Оттук до по-долния етаж водеше подвижна стълба, но тя всъщност не беше като нашите стълби, а представляваше дебела дървена греда, в която бяха изсечени дълбоки вдлъбнатини, служещи за стъпала. Трима червенокожи слязоха преди мене. После трябваше да слеза и аз, което не беше особено трудно въпреки ремъците ми; последваха ме другите двама с Винету. По този начин слизахме от един етаж до друг, все по-надолу и по-надолу. По всички платформи стояха жени и деца, които ме оглеждаха любопитно, но без да вдигат шум, след което тръгваха подир нас. Като слязохме от публото, те наброяваха вече неколкостотин и продължиха да ни следват подобно на свита зрители, които щяха да се наслаждават на зрелището на нашата смърт.

Беше така, както си го бях представял. Публото беше разположено в тясна странична долина, която недалеч излизаше при обширната долина на Пекос. Поведоха ме натам. Рио Пекос не е някоя пълноводна река, а през лятото и есента е още по-плитка, отколкото през зимата и пролетта. Но се намират и дълбоки места, където дори и през горещите годишни времена почти не се забелязва спадане на нивото на водата. Край такива места тогава има тучни пасища и хубави гори, което привлича индианците, защото конете им винаги намират паша. Пред мен се разстиляше сега едно такова място. Долината на реката се простираше може би на половин час път, а двата ѝ бряга вляво и вдясно бяха обрасли с храсталаци и гора, край които се простираха зелени тревни ивици. Недалеч пред нас обаче гората беше пресечена и по двата бряга; нямах време сега да се замислям за причините, породили това явление. Точно на мястото, където страничната долина пресичаше главната, имаше пясъчна ивица, която беше широка може би петстотин крачки, водеше в права посока към водата и продължаваше от другата страна на отвъдния бряг. Приличаше на светла черта, теглена напреко през зелената долина на Рио Пекос. Върху тази широка пясъчна ивица не се виждаха нито трева, нито храсти, нито дървета; изключение правеше само едно огромно кедрово дърво, което бе забило корени отвъд реката по средата на тази неплодородна ивица земя. Благодарение на здравината си то, изглежда, бе устояло на природното явление, предизвикало появата на пясъчната ивица през речния бряг и Инчу-чуна му беше отредил известна роля в събитията през този ден.

На отсамния бряг на реката кипеше трескава дейност. Най-напред забелязах нашата волска кола, която апачите бяха плякосали и взели със себе си. Там, където прекъсваше неплодородната пясъчна ивица, пасяха конете, доведени от кайовите, които щяха да бъдат разменени срещу пленниците. Наблизо бяха опънати шатрите и събрани оръжията, които също така щяха да послужат като откуп. Между тях се движеше Инчу-чуна с неколцина от хората си, които трябваше да оценят размера на откупа. Тангуа беше заедно с тях, защото пленниците бяха

вече пуснати на свобода. Един бърз поглед към това гъмжило от червенокожи, фантастично облечени фигури ми показва, че тук имаше поне шестстотин апачи. Апачите съзряха, че идваме, те се събраха бързо и образуваха широк полукръг от множество редици около волската кола. Кайовите се присъединиха към тях. Когато достигнахме колата, забелязах Хокинс, Стоун и Паркър, вързани на три кола, които бяха забити дълбоко в земята. Имаше и четвърти празен кол. Завързаха ме на него. Значи, това бяха коловете на мъчението, на които щяхме да приключим нашия живот по един мизерен, болезнен и мъчителен начин! Те бяха забити един до друг в една редица, и то по такъв начин, че ние оставахме отдалечени един от друг на неголямо разстояние и можехме да разговаряме помежду си. Сам се намираше до мен. После следвах Стоун и Паркър. Наблизо бяха натрупани голямо количество сухи дърва и съчки, които очевидно после щяха да бъдат поставени близо около нас, за да бъдем изгорени след многообразните мъчения.

Изглежда, че и моите трима другари не бяха търпели лишения през време на пленничеството си, защото изглеждаха добре охранени, но затова пък физиономията им бяха толкова по-опечалени.

— Ах, сър, и ти пристигаш! — каза Сам. — Това е една мизерна, много мизерна манипулация, която смятат да предприемат с нас, и на мене не ми се вярва да я преживеем. Умирането и пребиването вреди в такава голяма степен на тялото, че то много рядко ги издържа. А след това трябва да бъдем дори и изгорени, ако не се лъжа. Какво ще кажеш за това, сър?

— Имаш ли някаква надежда за спасение. Сам? — попитах го аз.

— Нямам представа кой би могъл да дойде, за да ни измъкне оттук. Вече няколко седмици напрягам целия си мозък, но не ми идва никаква идея. Наистина ние си живяхме доста изискано на петия или шестия етаж в отсрещната странноприемница, която наричат тук публо, ако не се лъжа. Но и отгоре, и отдолу бяхме обградени от червенокожи, а освен това имахме и няколко пазачи. Как можеш да избягаш! А как беше ти?

— Много добре!

— Вярвам ти: просто ти личи. Угоили са те като гъсок, който ще бъде опечен за Свети Мартин! Как е раната ти?

— Горещо-долу. Мога да говоря, както чуваш, а остатъкът от отока сигурно скоро ще се разнесе.

— Убеден съм! Този мил оток днес ще бъде лекуван така основно, че нищо няма да остане от него, само че и от тебе ще остане само купчинка пепел. Не виждам никакво спасение за нас и въпреки това имам чувството, че няма да умира. Може да ми вярваш, може и да не ми вярваш, но не ме е страх и не ме е грижа. Изпитвам някаква увереност, като че ли червенокожите не могат да ни сторят нищо, като че ли изведнъж отнякъде положително ще се появи някой освободител.

— Възможно е! И аз не съм изгубил още всяка надежда. Дори бих искал да се обзаложа, че в края на този пълен с опасности ден ще се чувстваме много добре.

— Такова нещо можеш да кажеш само ти, защото си абсолютен грийнхорн. Ще се чувстваме много добре! За «много добре» и дума не може да става. Бих благодарил на Бога, ако тази вечер изобщо бъда в състояние да чувствам нещо.

Но нали вече няколко пъти ти доказах, че немските грийнхорни никак не приличат на тукашните.

— Така ли? И какво искаш да речеш с това? Казваш го с един такъв тон. Да не би да ти е хрумнала някоя хубава мисъл?

— Да.

— А каква? Кога?

— През онази вечер, когато Винету и баща му успяха да избягат.

— Тогава ли ти дойде тази мисъл? Странно! Но няма да имаме никаква полза от нея, защото тогава още не си знаел, че тук при апачите ще ни дадат такова хубаво бекярско обществено. А какво е съдържанието на тази мисъл?

— Кичур коса.

— Кичур коса ли? — повтори той смаяно. — Я ми кажи сър, да не би нещо да ти хлопа! Да нямаш бръмбари в главата?

— Не ми се вярва.

— А какво бръщолевиш за разни кичури? Да не би някоя стара изгора да ти е подарила някога някоя плитка, която сега искаш да подариш на апачите?

— Не, имам коса от мъж.

Той ме погледна така, като че ли наистина се съмнява в здравината на разсъдъка ми и поклати глава.

— Скъпи сър, наистина нещо не е в ред с главата ти! Изглежда, че от нараняването ти там е останало нещо излишно. Може би този кичур се намира в главата ти, но не и в джоба ти.

Понеже не мога да си представя как един кичур коса ще ни отвърже от кола на мъчението.

— Хмм. Да, е, това си остава едно грийнхорнско хрумване и нищо повече; ще трябва да изчакаме и да видим дали ще свърши работа, или не. Що се отнася до отвързването от кола на мъчението, аз съм сигурен, че най-малкото няма да остана вързан за него.

— А, разбира се! След като те изгорят, вече няма да бъдеш вързан за кола.

— Ха! Няма да бъда на кола още когато започне измъчването.

— Така ли? А защо мислиш така?

— Ще се наложи да плувам.

— Да плуваш ли? — учуди се той, като отново отправи към мене поглед, с какъвто лекарят от лудницата оглежда пациента си.

— Да, ще плувам. А това не може да стане, ако вися на кола. Ще трябва да ме отвържат.

— Behold! Но кой ти каза, че ще плуваш?

— Винету.

— А кога ще плуваш?

— Днес, сега.

— Good luck! Щом Винету го е казал, това наистина е като слънчев лъч, пробил облаците.

Изглежда, че ще трябва да се бориш за живота си. — И аз мисля така.

— Сигурно и нас ни чака нещо подобно, защото не ми се вярва да постъпят с тебе по-иначе, отколкото с нас. В такъв случай положението ни не е толкова отчайващо, колкото ми се струваше досега.

— И аз съм на това мнение. Вероятно ще можем да се спасим.

— Охо! Не започвай веднага да си въобразяваш много! ?

Ако ни накарат да се борим за живота си, ще ни поставят по възможност най-тежки условия. Вярно е, че има случаи, когато бели пленници са се спасявали по този начин. Но знаеш ли да плуваш?

— Да.

— Но как?

— Така, че ми се струва излишно да се страхувам от състезание с някой индианец.

— Слушай, не бъди толкова сигурен в победата си! Тези червенокожи плуват като водни плъхове, като риби.

— А аз плувам като видра, която лови рибите и ги яде.

— Хайде бе!

— Така е. Още от малък обичам плуването най-много от всички видове спорт; мога да се гмуркам, да плувам кучешката, да стоя неподвижно във водата и какво ли не. Ако наистина искат да ми дадат възможност да си спася живота чрез плуване, тогава съм сигурен, че ще преживея този ден.

— И аз ти пожелавам същото, сър! Дано и на нас ни дадат подобна възможност. Все е по-добре, отколкото да останеш увиснал на кола на мъчението. По-добре да паднеш мъртъв в борба, отколкото да умреш от изтезания.

Никой не ни попречи да разговаряме помежду си, защото отначало Винету не ни обръщаше внимание, а стоеше до баща си и Тангуа и разговаряше с тях; апачите, които ме бяха довели, се бяха заели да въведат ред в полукръга, образуван около нас.

Вътре в този полукръг седяха няколко момчета, а зад тях бяха момичетата и жените, между които се намираше и Нишо-чи, която, както забелязах, рядко отвърщаше погледа си от мене. Понататък следваха юношите, а зад тях бяха застанали воините. Това подреждане привърши тъкмо когато Сам произнесе последните си думи. В този момент Инчу-чуна, който стоеше с Винету и Тангуа между нас и зрителите, започна да говори високо на онова наречие, което се използва по граничните райони между бели и червенокожи; гласът му се чуваше ясно от всички.

— Нека чуят моите червенокожи братя и сестри какво има да им каже Инчу-чуна! Нека слушат и мъжете от племето кайови!

Той направи известна пауза и като забеляза, че вниманието на всички се насочи към него, продължи:

— Бледоликите са врагове на червенокожите мъже; много рядко между тях се намира някой, чийто поглед е насочен към нас приятелски. Най-благородният измежду тези малцина бели дойде при народа на апачите, за да бъде негов приятел и баща. Затова ние му дадохме името «Клеки-петра» — Белия баща. Всички мои братя и сестри го познаваха и обичаха. Нека те потвърдят думите ми!

— Хау! — проехтя наоколо в знак на уверение. Вождът продължи:

— Клеки-петра беше наш учител във всички неща, които не познавахме, но които са добри и полезни. Той ни говореше и за вярата на белите, и за Великия дух, който е творец и опора на всички хора. Великия дух е заповядал червенокожите и белите да живеят като братя и да се обичат. Но изпълниха ли белите неговата воля, донесоха ли ни любов? Не! Нека моите братя и сестри потвърдят това!

— Хау! — прозвуча в хор.

— Те дойдоха по-скоро, за да заграбят имуществото ни и да ни унищожат. Това им се удава, защото са по-силни от нас. Там, където някога пасяха бизоните и мустангите, те построиха огромни къщи за живеене; от тези места идват всички злини, които ни сполетяват. Там, където по-рано червенокожият ловец бродеше през вековната гора или през саваната, сега препуска димящият Огнен кон с големите коли, в които прииждат нашите врагове. И когато червенокожият човек избяга от тях в онези земи, които все още са му останали и където той иска да умре в мир и спокойствие, не минава много време и той отново среща бледолики. Те пак са го последвали, за да строят нови пътища за Огнения кон из земите на червенокожия човек, които са негова законна собственост. Ние срещнахме такива бели и разговаряхме с тях миролюбиво. Казахме им, че тази земя ни принадлежи. Те не можах да възразят нищо на това и трябваше да го признаят. Но когато ги подканихме да си отидат и да се откажат да докарат Огнения кон чак до нашите пасбища, те не се вслушаха в думите ни, а застреляха Клеки-петра, когото ние всички обичахме и уважавахме. Нека моите братя и сестри потвърдят, че Инчу-чуна каза истината!

— Хау! — извикаха червенокожите силно и единодушно.

— Донесохме трупа на убития дотук и го запазихме за деня на отмъщението. Този ден настъпи. Клеки-петра трябва да бъде погребан днес, а с него и онзи, който го уби. Освен това заловихме мъжете, които бяха с него по време на убийството. Те са негови приятели и се бяха сдружили с кайовите, на които ни предадоха. Но те отричат това дело. За всички други червенокожи мъже би било достатъчно онова, което са направили те, за да ги вържат за кола на мъчението. Ние обаче искаме да се подчиним на думите на нашия добър бял баща и да ги осъдим справедливо. Понеже те не признават, че са действали като наши врагове, ще ги разпитаме и съдбата им ще бъде решена от този разпит. Нека моите братя и сестри дадат израз на съгласието си!

— Хау! — прозвучаха наоколо одобрителни възглasi.

— Сър, това звучи благоприятно за нас — обърна се Сам към мене. — Ако искат да ни разпитат, работата не е чак толкова лоша, както си мислехме: Надявам се, че ще успеем да докажем невинността си. Ще разясним всичко на тези хора и така ще ги убедим, че да ни пуснат да си ходим.

— Сам, ти няма да се справиш с тази работа — възразих му аз.

— Защо пък не? Да не би да мислиш, че не мога да говоря?

— О-о, сигурно са те научили да говориш лека-полека още като дете! Но ние сме пленени тук вече шест седмици и през това дълго време не си успял да накараш апачите да си подобрят мнението за нас.

— Но и ти не успя, сър!

— Наистина, Сам, но защото отначало не можех да говоря, а после, когато отново ми беше възможно да движа езика си, при мене не се мярна вече нито един червенокож воин. Ще трябва, значи, да признаеш, че не съм бил в състояние да направя някакъв опит за защита.

— Тогава и сега няма да го направиш!

— Защо не?

— Защото опитът ти ще пропадне. Като грийнхорн си твърде неопитен в такива неща и не само че няма да ни измъкнеш от тука, ами ще затънем още по-надълбоко. Имаш голяма физическа сила, но тя няма да ни помогне тук с нищо, защото сега всичко зависи предимно от истинския опит, от острия ум и от хитростта. А те ти липсват. Не си виновен, че просто си се родил без

тези хубави качества, но именно заради това трябва да стоиш настрана от играта и да ми разрешиш да поема нашата защита.

— Тогава ти пожелавам по-голям успех, отколкото имаше досега, скъпи Сам!

— Успехът няма да се забави. Сега ще чуеш колко добре ще си свърши работата.

И този разговор можахме да проведем необезпокоявани, защото разпитът ни не започна веднага, Инчу-чуна и Винету отново разговаряха с Тангуа, като поглеждаха често към нас. Погледите на двамата апачи ставаха все по-мрачни и по-сурови, а движенията и гримасите на Тангуа бяха като на човек, който разгорещено се опитва да събуди нечие подозрение срещу някой друг. Кой знае какви ли лъжи разправяше, за да ни погуби! После те се приближиха към нас. Двамата апачи застанаха вдясно от нас, а Тангуа пристъпи вляво до мене. Инчу-чуна отново ни заговори с висок глас, така че всички можеха да го разберат:

— Вече чухте какво ви каза Инчу-чуна, сега ще ви разрешим да се защитите. Отговорете съгласно истината на въпросите, които той ще ви зададе! Вие бяхте заедно с онези бели, които измерваха новия път за Огнения кон, нали?

— Да. Но трябва да ти кажа, че ние тримата не сме мерили земята, ние трябваше да охраняваме групата — отговори Сам. — А що се отнася до този четвъртия, наричан Олд Шетърхенд, то....

— Мълчи! — прекъсна го вождът. — Трябва да отговаряш на въпросите ми без излишни думи. И така, били сте заедно с онези бледолики, нали? Отговаряй кратко, с «да» или «не»!

— Да — каза Сам Хокинс.

— Олд Шетърхенд измерва ли заедно с тях?

— Да.

— А вие тримата пазехте тези хора?

— Да.

— Тогава сте още по-лоши и от тях, защото който закриля крадци и разбойници, заслужава двойно наказание. Беше ли, Ратлър,убиецът, ваш спътник?

— Да, но ние не бяхме приятели, а...

— Мълчи, куче! — кресна му Инчу-чуна. — Ти можеш да говориш само онова, което вождът иска да знае, ни думя повече! Познаваш ли законите на Дивия Запад?

— Да.

— Как се наказват крадците на коне?

— Със смърт.

— А кое е по-ценно — един кон или голямата необятна земя, която принадлежи на апачите?

Сам замълча, за да не си изрече сам смъртната присъда.

— Отвори си устата, иначе Инчу-чуна ще заповяда да ти я отворят с нож!

— Заповядай! — изръмжа дребният храбър трапер. Сам Хокинс не е човекът, който може насила да бъде заставен да говори!

Тогава аз обърнах глава към него и го помолих:

— Сам, говори, по-добре е за нас!

— Well — отвърна той, — щом ти искаш, тогава ще се съглася да говоря, когато всъщност би трябвало да мълча.

— И така, кое е по-ценно, един кон или тази земя? — повтори Инчу-чуна.

— Земята.

— Тогава крадецът на земя е заслужил много повече смъртта от конекрадеца, а вие искахте да ни отнемете земята. Освен това бяхте спътници на онзи човек, който уби Клеки-петра. Това утежнява наказанието. Като крадци на земя щяхме да ви застреляме, без да изпитвате преди това мъки. Но понеже сте и убийци, преди смъртта си ще бъдете вързани на кола на мъчението. Ала ние още не сме свършили с изброяването на злодеянията ви. Вие ни предадохте на кайфовите, които бяха наши врагове, нали?

— Не.

— Лъжеш!

— Това е истината.

— Не тръгна ли ти след нас с Олд Шетърхенд, когато напуснахме лагера ви?

— Да.

— Това е сигурен признак на враждебност!

— Не е. Вие ни бяхте заплашили и по правилата на Дивия Запад трябваше да разузнаем дали наистина ще се отдалечите, или не. Можеше да искате да се скриете и да стреляте по нас из засада. Затова яздихме известно време след вас.

— Защо не тръгна ти сам? Защо взе и този Олд Шетърхенд?

— За да го науча да разчита следи, тъй като е още новак.

— Ако намеренията ви са били толкова миролюбиви и сте ни следвали само от предпазливост, защо тогава извикахте кайовите на помощ?

— Защото разбрахме, че си избързал напред. Искаше да доведеш бързо твоите воители, за да ни нападнеш.

— Толкова ли беше необходимо да се обърнете към кайовите?

— Да.

— Нямахте ли някакъв друг изход?

— Не.

— Пак лъжеш. За да ни се изплъзнете, бе необходимо да направите само онова, което ви бях заповядал, а именно — да напуснете земите ни. Защо не го сторихте?

— Защото не можехме да си тръгнем, преди да сме си свършили работата.

— Значи сте искали да довършите грабежа, който ви бяхме забранили, и затова извикахте кайовите на помощ. Но онзи, който насъсква срещу нас враговете си, е също наш враг и трябва да бъде убит. Ето още една причина, за да ви отнемем живота. Но това не е всичко! После не оставихте кайовите сами да ни посрещнат, сами да ни нападнат и победят, ами им помагахте. Признаваш ли това?

— Постъпихме така само за да избегнем кръвопролитие.

— Да не искаш да ти се измеем? Нима ти не тръгна срещу нас, когато наближавахме лагера ви? Нима не ни подслуша?

— Така е.

— Не прекара ли цяла нощ близо до нас? Вярно ли е, или не?

— Вярно е.

— Не отведе ли бледоликите до водата, за да ни подмамите натам, а след това не скри ли кайовите в гората, за да ни нападнат?

— Това е така, но трябва да...

— Мълчи! Инчу-чуна иска само кратки отговори, а не дълги речи! Беше ни поставена клопка. Кой я скрой?

— Аз.

— Този път казваш истината. Мнозина от нас бяха ранени, неколцина убити, а останалите пленени. За това сте виновни вие. Ще отговаряте за пролятата кръв, която е още една причина да бъдете убити.

— Моят план беше...

— Мълчи! Сега вождът нищо не те е попитал. Великия дух ни изпрати непознат, невидим спасител. Инчу-чуна и Винету успяха да избягат. Промъкнахме се до нашите коне, но взехме само онези, които ни трябваша, за да могат пленниците да яхнат собствените си коне веднага след като ги освободим. Препуснахме, за да доведем нашите воители, които бяха потеглили срещу кайовите. Те бяха попаднали бързо на следите на враговете ни и ги бяха последвали. Ето защо се срещнахме с тях толкова скоро, че още на следващия ден можахме да се върнем при вас. Много кръв се проля. Ние дадохме общо шестнадесет убити, без да се броят кръвта и страданията на ранените. Още една причина, поради която трябва да умрете. Не бива да очаквате нито милост, нито снизхождение и...

— Изобщо не искаме милост, а само справедливост -прекъсна го Сам. — Мога да...

— Ще млъкнеш ли, куче! — прекъсна го гневно Инчу-чуна. — Ще говориш само когато те питат. Инчу-чуна няма повече какво да ти каже, няма какво да каже на никого от вас. Но понеже говориш за справедливост, то ще бъдете осъдени не само според собствените ти признания, но и според това, което каже свидетелят, когото Инчу-чуна ще ви представи. Тангуа, вождът на кайовите, ще бъде така снизходителен да каже думата си за вашия случай.

— Наши приятели ли са тези бледолики?

— Не — отговори кайовът, по чийто израз можеше да се забележи нескрито задоволство, че работата взима такъв опасен обрат за нас. — Не. Напротив, те ме насъскваха срещу вас и дори ме молеха да не проявявам никаква милост, а да ви избия всички.

Тази лъжа ме възмути толкова много, че наруших досегашното си мълчание.

— Това е толкова огромна и безсрамна лъжа, че щях да те просна на земята, ако имах поне една свободна ръка! — извиках аз високо.

— Вонящо куче! — изфуча той. — Искаш ли Тангуа да бъде онзи, който ще те убие?

Той вдигна свития си юмрук. Аз обаче го гледах спокойно.

— Удряй, ако не те е срам да посягаш на незащитен човек! А вие си приказвате за разпит и справедливост. Но разпит ли е това, справедливост ли е, щом не разрешавате да кажем каквото искаме? Разрешихте ни да се защитаваме. Но можем ли да се защитим, когато ни прекъсвате веднага, щом пожелаем да кажем някоя дума повече от това, което искате да чуете? Инчу-чуна постъпва като несправедлив съдия. Поставя въпросите така, че отговорите, които той ни разреши, неминуемо да ни доведат до гибел. Не ни е разрешено да даваме други отговори. А когато искаме да кажем истината, която би ни спасила, той ни заплашва с насилствени действия. Не се нуждаем от такъв разпит и такава справедливост. По-добре започвайте веднага мъченията, които сте предвидили! Няма да чуете нито един стон от нас.

— Уф, уф! — дочу се учуден женски глас. Беше сестрата на Винету.

— Уф, уф, уф! — извикаха след нея много апачи.

Смелостта е качество, което индианецът винаги уважава и което извиква неговото признание, дори когато е проявено и от враговете му. Затова се чуха и тези одобрителни възгласи.

— Когато видях Инчу-чуна и Винету за първи път — продължих аз, — моето сърце ми каза, че те са храбри и справедливи мъже, които бих могъл да обичам и уважавам. Заблудил съм се. Те не са по-добри от всички други, защото се вслушват в гласа на един лъжец, а потискат истината. Надсмивам се над заплашванията им и презирам всеки, който унижава пленниците само защото те не могат да се бранят. Ако бях свободен, щях да разговарям съвсем иначе с вас!

— Куче, ти наричаш Тангуа лъжец! — изкрещя кайовът. — Той ще ти строши кокалите! При тези думи той обърна пушката, която държеше в ръцете си, и се нареди да ме удари с приклада. Но ето че Винету се приближи с два скока и го спря.

— Нека вождът на кайовите стои спокойно! Този Олд Шетърхенд говори много смело, но Винету е съгласен с някои негови думи. Баща ми, Инчу-чуна, върховният вожд на апачите, ще му разреши да каже каквото иска!

Тангуа трябваше да се умири, а Инчу-чуна реши да изпълни желанието на сина си. Той се приближи до мене.

— Олд Шетърхенд е като граблива птица, която кълве и тогава, когато вече е хваната. Ти не свали ли Винету два пъти с удари! Не ме ли зашемети и мене с юмрука си?

— Доброволно ли го сторих? Не ме ли принуди?

— Принудих ли те? — зачуди се той.

— Да. Искяхме да се предадем без съпротива, но воините ви не се вслушаха в думите ни.

Нахвърлиха се с такава злоба върху нас, че бяхме принудени да се защитаваме. Но я попитай хората си дали изобщо сме ги ранили, когато можехме и да ги убием! Напротив, избягахме, за да не ни се наложи да раним някой от тях. Тогава се появи ти и ме нападна, без да обръщаш внимание на думите ми. Трябваше да се отбранявам и бих могъл да те убия с ножа си или да те застрелям, но аз само те зашеметих с юмрук, защото исках да те пощадя. В онзи момент дойде вождът на кайовите и искаше да ти вземе скалпа. Понеже не му разреших, той се счепка с мене, но аз го победих. И така ти запазих не само живота, но и скалпа. После, когато...

— Този проклет който лъже така, като че ли има хиляда различни езика! — изкрещя Тангуа побеснял.

— Наистина ли това е лъжа? — попита го Винету.

— Да. Надявам се, че моят червенокож брат Винету не се съмнява в истинността на думите ми — продължи да се горещи Тангуа.

— Когато аз се приближих, ти лежеше неподвижен на земята, а също и баща ми. Това е вярно. Олд Шетърхенд беше коленичил до вас. Нека продължи да говори!

— И така, победих Тангуа, за да спася Инчу-чуна. Тогава се приближи Винету. Но не го бях забелязал и получих удар с приклад, който обаче не улучи главата ми. Винету прониза с ножа си езика ми. След това не можех вече да говоря, иначе щях да му кажа, че го обичам и че бих искал да стана негов приятел и брат. Бях ранен, а ръката ми беше парализирана. Въпреки това успях да сломя съпротивата му. Той лежеше пред мен в безсъзнание също като Инчу-чуна. Можех да убия и двамата. Убих ли ги?

— Щеше да го направиш — подхвърли Инчу-чуна, — но един от моите воители се намеси и те простря с приклада си.

— Не, нямаше да го направя — настоях аз. — Не дойдоха ли при вас тези трима бледолики, които са вързани до мене, доброволно, за да се предадат? Щяха ли да постъпят така, ако ви считаха за неприатели?

Те се предадоха, понеже разбраха, че не могат да избягат. Сметнаха за по-умно да се предадат доброволно. Инчу-чуна признава, че в думите ти има нещо, което почти би могло да ни накара да ти повярваме. Но не всичко е вярно. Когато повали сина ми за първи път на земята, тогава не беше принуден да го сториш.

— Бях принуден.

— От кого?

— От предвидливостта. Искахме да ви спасим, тебе и него. И двамата сте много смели воители. Сигурно щяхте да се защитавате и щяхте да бъдете ранени или може би убити. Искахме да предотвратим това. Затова повалих Винету, а ти беше победен от моите трима бели приятели. Надявам се, че сега ще повярваш на думите ми.

— Лъжи, нищо друго освен лъжи! — извика Тангуа. — Вожът на кайовите тъкмо се беше приближил, когато той те беше изпратил на земята. Не Тангуа, а той се канеше да ти вземе скалпа. Тангуа поиска да му попречи и тогава беше ударен от юмрука му, където, изглежда, се е заселил Злия дух, защото никой, дори и най-силният мъж, не може да му противостои.

Тогава аз се обърнах отново към него и казах заплашително:

— Да, никой не може да му противостои. Употребявам го само тогава, когато не искам да проливам кръвта на някого. Но ако се бия пак с тебе, няма да го използвам, а ще употреба оръжие и тогава няма да се отървеш само с едно зашеметяване. Запомни това.

— Ти ли ще се биеш с Тангуа? — изсмя се той злорадо. Няма да имаш вече такава възможност. Ще те изгорим и ще пръснем пепелта ти по всички посоки на света!

— Така си мислиш ти! Ще бъда свободен по-скоро, отколкото можеш да си представиш, но тогава ще потърся сметка от тебе!

— Ще ти я дам. Ще я получиш от Тангуа. Той иска думите ти да се превърнат в действителност. Тогава той с удоволствие би премерил сили с тебе, защото знае, че ще те смачка.

Инчу-чуна прекрати тази интермедия:

— Олд Шетърхенд е много смел, щом вярва, че ще бъде пак свободен — каза ми той. — Нека премисли колко обвинения има само срещу него. Ако някое от тях отпадне, това с нищо не би могло да промени съдбата му. Той твърди някои неща, ала не ни е дал никакви доказателства.

— Не повалих ли Ратлър на земята, когато стреля по Винету и улучи Клеки-петра? И това ли не е доказателство?

— Не. Може да си го направил и от други съображения, тъй като ни е известно, че си се карал с него. Имаш ли да кажеш още нещо?

— Сега не; може би по-късно.

— Кажи го сега, защото по-късно няма да можеш да кажеш нищо!

— Не, не сега! Ако го кажа по-късно, има по-голяма възможност да се вслушате в него. Олд Шетърхенд не е човек, чиито думи могат да не бъдат уважавани. Сега ще мълча, защото съм любопитен да чуя присъдата ви.

Инчу-чуна ми обърна гръб и направи знак с ръка. Неколцина по-възрастни воители се отделиха от полукръга и седнаха заедно с тримата вождове, за да се съвещават, при което Тангуа полагаше всички усилия да постигне колкото се може по-тежка присъда за нас. Това можах ясно да разбера от възбудените му движения.

14. На живот и смърт

Междувременно ние можехме да си разменим някои забележки.

— Любопитен съм да чуя каква ще я надробят — обади се Дик Стоун. — Няма да бъде нещо много умно във всеки случай.

— Боя се, че животът ни е в опасност — каза Уил Паркър.

— И аз мисля така — съгласи се с него Сам Хокинс. — Червенокожите не ни вярват нито дума. Можем да им разправяме, каквото си искаме. Впрочем ти се справи не чак толкова лошо, сър! Просто се чудих на Инчу-чуна.

— Защо?

— Защото те остави да дрънкаш толкова много. А на мене винаги ми затваряше устата, само щом я отворех.

— Нима дрънках, Сам? Сериозно ли мислиш така?

— Разбира се.

— Благодаря ти за учтивостта!

— «Дрънкане» наричам всеки вид говорене, което не води до никакви резултати, ако не се лъжа. А ти има толкова успех, колкото и аз, хи-хи-хи-хи!

— Аз съм на друго мнение!

— Но без всяко основание.

— Не, имам си основание. Винету спомена нещо за плуване. Това е било предварително решено. Затова мисля, че проведеха разпита така строго само за да ни сплашат. Присъдата ще бъде вероятно по-благоприятна.

— Сър, не си въобразявай много! Да не би да мислиш, че ще ти дадат възможност да се спасиш с плуване?

— Наистина мисля така.

— Глупости, глупости! Е да, ако е било уговорено, ще те накарат да плуваш. Но знаеш ли къде? Право в устата на смъртта! После, когато бъдеш мъртъв, спомни си, че съм бил прав — хи-хи-хи-хи!

Този дребничък странен чуждак можеше дори и в нашето тежко положение да се киска тихичко и доволно на съмнителните си остроумия. Наистина, веселието му трая само няколко секунди, защото в този момент съвещанието завърши. Воините, които бяха участвали в него, се върнаха в полукръга и Инчу-чуна заяви с висок глас:

— Чуйте, воини на апачите и кайовите, какво решихме за тези четирима пленени бледолики! В съвета на старейшините беше предварително уговорено да ги гоним във водата, после да се бием с тях и най-сетне да ги изгорим. Но Олд Шетърхенд, най-младият измежду тях, каза думи, в които се намират частици мъдрост и истина. Четиримата бледолики са заслужили смъртта, но въпреки това, изглежда, не са имали толкова лоши намерения, колкото смятахме ние. Ето защо, нашето първоначално решение отпадна и ние решихме да оставим Великия дух да реши спора между нас и тях.

Той замълча за малко, с което целеше положително да засили напрежението сред слушателите. Сам използва паузата за следната забележка:

— Behold, би било много мило! Знаеш ли какво иска да каже?

— Подозирам.

— Е, какво?

— Двубой, всичко се оставя в ръцете на провидението.

— Да, вероятно ще се състои двубой. Но между кого? Много съм любопитен да узная. Сега вождът продължи:

— Бледоликият, когото наричат Олд Шетърхенд, изглежда, е най-знатният от тях. Следователно решението трябва да се остави в неговите ръце. То трябва да зависи и от онзи, който е най-високопоставен измежду нас. Това съм аз, Инчу-чуна, вождът на апачите.

— Zounds! Ти и той! — прошепна Сам с голямо възбуждение в гласа.

— Уф, уф, уф! — разнесоха се викове на почуда от редиците на червенокожите.

Във всеки случай бяха удивени от факта, че техният предводител искаше сам да мери сили с мене. Той би могъл да не се излага на опасността, която все пак съществуваше за него в този случай, и да възложи тази задача на някой друг. В същия миг той продължи да говори и даде обяснение на своето решение:

— Инчу-чуна и Винету чувстват честта си засегната, защото само юмрукът на един бледолик беше достатъчен, за да бъдат повалени на земята в безсъзнание. Трябва да измият позорното петно, като един от тях се бие с този бледолик. Винету отстъпва това право на Инчу-чуна, защото Инчу-чуна е по-възрастен от него, а той е и първият вожд на апачите. Винету е съгласен с това решение, защото Инчу-чуна заедно със своята чест ще спаси и честта на сина си, като убие Олд Шетърхенд.

Той направи отново пауза.

— Можеш да бъдеш радостен, сър! — окуражи ме Сам. — Във всеки случай ще умреш по-бързо, отколкото ние. Нали искаше да пощадиш този неблагодарник, е, сега ще бъдеш очистен от него!

— Нека изчакаме!

— Няма какво да изчаквам, всичко ми е известно предварително. Да не си въобразяваш, че ще имате еднакви оръжия?

— Не, не си въобразявам.

— Well! При тези случаи се поставят такива условия, че белият е загубен. Ако някога някой е отървал живота си, това е било само изключение, което потвърждава правилото. Слушай! Инчу-чуна продължи да говори:

— Ще махнем ремъците на Олд Шетърхенд и ще го оставим да влезе във водите на реката, която ще трябва да преплува. Но той няма да получи никакво оръжие. Инчу-чуна ще го последва, като вземе със себе си само томахок. Ако Олд Шетърхенд успее да достигне жив откъснат бряг, до онзи кедър, който расте на откритото място, ще бъде спасен, а също и неговите другари ще бъдат свободни. Могат да отидат, накъдето си искат. Но, ако вождът го убие, преди да е достигнал кедровото дърво, тогава ще умрат и те. Няма да бъдат измъчвани и изгорени, а ще бъдат застреляни. Нека всички присъстващи воини потвърдят, че са чули думите ми, че са ги разбрали и че са съгласни с мене!

— Хау! — гласеше единодушният отговор.

Всеки може да си представи, че ние се намирахме в голямо напрежение, макар че може би Сам, Дик и Уил бяха по-възбудени от мене.

— Хитро са го измислили тези негодници — изръмжа Хокинс. — Трябва да плуваш ти, защото си бил най-знатният. Глупости. Причината е друга — защото си грийнхорн! Мене, мене трябваше да ме накарат да плувам! Щях да им покажа как Сам Хокинс пори вълните като пъстърва! Но ти! Слушай, сър! Помисли си, животът ни зависи от тебе! Ако загубиш и ние умрем, няма повече изобщо да ти говоря, можеш да бъдеш сигурен в това, ако не се лъжа!

— Не се тревожи, старий Сам! — утеших го аз. — Ще направя, каквото мога. Противно на тебе мисля, че червенокожите съвсем не са направили толкова лош избор. Можеш да бъдеш убеден, че ще ви спася!

— Да се надяваме. И така, борба на живот и смърт! Не трябва да щадиш Инчу-чуна. И през ум да не ти минава това!

— Ще видим.

— Няма какво да се гледа! Ако го пощадиш, ще бъдеш загубен, а заедно с тебе и ние. Сигурно разчиташ на юмука си?

— Да.

— Недей разчита! Изобщо няма да се стигне до ръкопашен бой.

— А аз мисля, че ще се стигне.

— Не — никога!

— Но как смята да ме убие?

— Разбира се, че с томахока си. Нали знаеш, че той не се използва само в близък бой, а е страшно оръжие и от разстояние. Може да се хвърля и индианците са толкова изкусни в боя с него, че ще успеят да ти отсекаят върха на вдигнатия пръст от стотина крачки разстояние. Инчу-чуна сигурно няма да реши да те сече с томахока като някое дърво, а ще го хвърли подир тебе още докато бягаш и така ще те убие с един-единствен удар. Повярвай ми, може да плуваш, колкото си искаш добре, но въпреки това няма да се добереш до другия бряг. Още докато плувате, ще хвърли томахока по главата ти или по-скоро в тила ти, което убива най-сигурно. Тогава няма да ти помогне нито ловкостта, нито силата ти.

— Това ми е известно, скъпи Сам! А също така ми е известно, че при някои обстоятелства един напръстник хитрост върши повече работа, отколкото цяла бъчва със сила.

— Хитрост ли? Откъде ли пък ще я вземеш тази хитрост?! Казвам ти, че старият Сам Хокинс е известен като голям хитрец, но въпреки това не разбирам по какъв начин мислиш да се справиш чрез хитрост с вожда. Какво ли може да стори някоя хитрост срещу добре хвърлен томахок!

— Може да стори, Сам, може!

— Какво?

— Ще видиш, или по-точно отначало няма да видиш. Но ще ти кажа, че съм почти сигурен в успеха си.

— Хвалиш се само, за да ни вдъхнеш смелост.

— Не.

— Да, да, за да ни успокоиш! — упорстваше Сам. — Но за какво ни е такава утеха, която още в следващите минути ще стане на пух и прах!

— Успокой се де! — помолих го аз. — Имам чудесен план.

— План ли? АХ, значи и план! Тук няма друг план, освен този да стигнеш до отсрещния бряг, а опиташ ли се, ще те догони томахокът.

— Не. Внимавай! Ако се удавя, ще бъдем спасени.

— Ако се удавиш — спасени? Сър, ти си започнал вече да мреш, та затова приказваш несвързани неща.

— Знам какво приказвам. Запомни: удавя ли се, няма от Какво да се страхуваме повече. Изговорих последните изречения бързо и припряно, понеже в този момент двамата вождове и Винету се приближиха към нас.

— Сега ще развържем Олд Шетърхенд — каза Инчу-чуна. — Но нека не си мисли, че ще може да избяга! В такъв случай подир него ще се спуснат неколкостотин преследвачи.

— И през ум не ми минава! — отвърнах аз. — Дори и да имах възможност да избягам, би било много подло от моя страна да изоставя приятелите си.

Бях развързан и раздвижих ръцете си, за да проверя дали не се бяха схванали. После започнах да подготвям изпълнението на плана си.

— За мене е голяма чест да се състезавам по плуване с най-прочутия вожд на апачите, или по-скоро да плувам с него на живот и смърт — заявих аз. — Но за него това не е никаква чест.

— Защо да не е?

— Защото не съм достоен противник. Понякога съм се къпал в някой поток, като съм полагал големи усилия да не потъна. Но ми се струва, че едва ли ще мога да прекося една толкова широка и дълбока река.

— Уф, уф! — извика той изненадан, защото досега бе имал друго мнение за мен. — Това никак не радва жожа. Винету и Инчу-чуна са най-добрите плувци на племето си. Какво значение ще има тогава победата над един толкова лош плувец!

— А при това ти си въоръжен, а аз не съм! — продължих да се преструвам аз. — Отивам право в ръцете на смъртта, а също и моите приятели са се приготвили да умрат. Въпреки това бих искал да знам как по-точно ще се проведе това състезание. Кой ще влезе пръв във водата?

— Ти!

— А ти ще ме последваш, нали?

— Да.

— И кога ще ме нападнеш с томахока?

— Когато пожелае Инчу-чуна — отвърна той с гордата и презрителна усмивка на майстор, който говори с нескопосан човек.

— Това може да стане и във водата, така ли?

— Да.

Престорих се, че ставам все по-неспокоен, загрижен и унил, като продължих да питам:

— Значи, ти имаш право да ме убиеш. А аз имам ли това право?

Той направи гримаса, която ясно изразяваше мислите му:

«Нешастен червей, това изобщо не може да се случи! Задаваш ми такива въпроси само защото си обхванат от смъртен страх!»

— Това е плуване и двубой на живот и смърт — каза той накрая. — Ти можеш да убиеш Инчу-чуна, защото само ако това ти се удаде, ще бъдеш в състояние да стигнеш до кедъра.

— А твоята смърт няма ли нещо да ми напакости?

— Не. Ако жождът на апачите те убие, тогава няма да достигнеш целта и твоите спътници ще трябва да умрат. Убиеш ли го ти, ще стигнеш до кедъра и от този момент всички ще бъдете свободни. Ела!

Той се обърна, а аз съблякох ловната си дреха и си събух ботушите. При тях оставих и всичко, каквото имах в пояса си и в джобовете. В това време чух Сам да се вайка:

— Няма да успееш, хич няма да успееш! Само да можеше да си видиш лицето! А плачевният тон на последните ти въпроси! Много ме е страх за тебе и за нас!

Не можех да му отговоря нищо, защото тримата червенокожи щяха да чуят, но знаех много добре защо се преструвах на толкова съкрушен. Искях да приспя бдителността на Инчу-чуна, исках, както се казва, да го изпързаям. И този плосък номер подейства!

Още един въпрос! — помолих аз, преди да тръгна след него. — Ще получим ли имуществото си обратно, ако възвърнем свободата си?

Инчу-чуна се изсмя кратко и нетърпеливо, защото този въпрос му се струваше направо ненормален.

— Да, ще го получите.

— Всичко ли?

— Всичко.

— И конете и пушките ли? Тогава той ми кресна гневно:

— Всичко, каза Инчу-чуна! Нямах ли уши? Една жаба поискала да се състезава с орела по летене и го попитала какво щял да ѝ даде, ако тя го побежда! Ако плуваш така глупаво, както глупаво питаш, тогава вождът на апачите се срамува, че не ти е определил за противник някоя стара жена!

Преминахме през полукръга от хора, който се разтвори, и се отправихме към брега на Рио Пекос. Минах близо покрай Ншо-чи и успях да уловя един неин поглед, с който тя винаги се прощаваше с мене. Индианците ни последваха и се разположиха на най-различни места, за да могат по-удобно да се наслаждават на вълнуващата сцена, която очакваха.

Беше ми ясно, че се намирах в най-голяма опасност. Нямаше значение дали щях да плувам направо през реката, или на зигзаг, във всеки случай щях да бъда загубен. Томахокът на вожда щеше положително да ме улучи. Имаше само един път за спасение: гмуркането и плуването под вода, а за щастие в това не бях толкова неопитен, колкото ме считаше Инчу-чуна.

Но не можех да разчитам само на гмуркането. Нали трябваше пак да изплувам, за да си поема дъх и тогава главата ми щеше да бъде изложена на томахока. Не, аз изобщо не биваше да се появявам на повърхността на водата, поне не пред очите на червенокожия. Но как можеше да се осъществи това? Огледах брега нагоре и надолу и забелязах с голямо задоволство, че местността ми идваше сама на помощ.

Намирахме се върху напълно откритата пясъчна ивица, за която вече споменах, но по-нагоре от средата ѝ. Горният ѝ край, където започваше гората, беше на не повече от стотина крачки отдалечен от мен, а още по-нататък Пекос правеше завой, който скриваше реката от погледа ми. Надолу се простираше останалата част от пясъчната площ на едно разстояние от около четиристотин крачки.

Ако се хвърлех във водата и не се покажех на повърхността ѝ, щяха положително да помислят, че съм се удавил и щяха да започнат да търсят тялото ми. Сигурно щяха да го търсят надолу по течението. Следователно спасението ми беше в обратната посока — нагоре по течението. В тази посока забелязах най-напред едно място, където реката беше подкопала брега. Надвесената му над водата част беше отлично скривалище за по-кратко време. Още по-нагоре беше навлечено от реката голямо количество клони и коренища, които също така можех много добре да използвам като прикритие. Преди това обаче не беше излишно да покажа, че се страхувам. Инчу-чуна съблече дрехите си с изключение на леките индиански панталони, втична томахока в тях, след като беше оставил на брега всички други предмети, които носеше в пояса си, и ми махна с ръка:

— Можем да почваме. Скачай във водата!

— Не може ли първо да опитам колко е дълбоко тук? — попитах аз унило.

По лицето му премина усмивка на дълбоко презрение. Извика да донесат копие. Подадох ми го и аз го спуснах във водата. Не достигнах дъното. Точно това ми трябваше. Зад мене се дочу мърморене, изразяващо презрение, сигурен признак, че бях постигнал целта си. Разнесе се и гласът на Сам:

— За бога, по-добре се върни! Не мога да гледам това зрелище. Нека ни одерат кожата. По-добре ще бъде да ги одерат, отколкото да гледам такава плачевна картина!

Неволно ми мина през ума какво ли си мисли сега Ншо-чи за мене. Обърнах се. Лицето на Тангуа представляваше самото олицетворение на презрението и подигравката. Винету беше повдигнал горната си устна, така че можеха да се видят зъбите му. Беше просто побеснял, че някога е могъл да изпитва симпатия и съчувствие към мен. А сестра му бе свела очи. Вече изобщо не ме поглеждаше.

— Вождът на апачите е готов! — кресна ми Инчу-чуна. — Какво чакаш още?

Тангуа смяташе обаче, че трябва да каже нещо по-силно от гневните думи на вожда, и извика подигравателно:

— Освободете тази жаба! Подарете ѝ живота! Никой воин не бива да докосва с ръката си такъв страхливец!

Сигурно за всички присъстващи бях страхливец; в този момент Инчу-чуна изрева като разгневен тигър:

— Влизай, иначе ще ти забия томахока веднага в главата! Тогава аз се престорих на изплашен, седнах на края на брега, потопих във водата първо стъпалата, а после и прасците на краката си, като си давах вид, че се каня да се спусна бавничко във водата.

— Влизай! — извика отново Инчу-чуна и ми тегли един ритник в гърба. Точно това бях очаквал. Разперих безпомощно ръце, нададох вик на уплаха и плъоснах във водата. В следния миг обаче театърът свърши. Почувствах дъното и заплувах под вода нагоре срещу течението,, като се придържах близо до брега. Веднага след това чух зад себе си шум. Инчу-чуна беше скочил в реката. Както разбрах по-късно, отначало той имал намерение да ми даде известна преднина, след което да ме подгони към отсрещния бряг и там да ме ликвидира с томахока си. Но поради показаната от мен страхливост той се отказал от първоначалния си план и скочил непосредствено след мене, за да ме убие веднага, щом се появи на повърхността. С такава страшлива баба нямало какво да се церемони много.

Скоро достигнах подкопаното място от брега и се показах на повърхността, но така, че само устата ми и част от главата излязоха над водата. Никой не можеше да ме види, освен вождът, защото той се намираше в реката. За моя радост обаче лицето му беше обърнато надолу по реката. Поех отново бързо и дълбоко въздух и се гмурнах към дъното на реката, за да продължа плуването си. След това стигнах до навлечените от реката клони, подадох глава под тях и отново поех въздух. Те така добре скриваха главата ми, че можех да рискувам да я подържа известно време над повърхността. Видях как вождът се държеше над водата като хищник, готов светкавично да се нахвърли върху жертвата си. Сега пред мене оставаше последният участък, който беше обаче и най-дълъг и се простираше до началото на гората, където храстите се бяха надвесили над водата. И дотам успях да стигна щастливо; прикритан от храсталака, аз се изкачих на брега.

Сега трябваше да достигна споменатия вече завой на реката, за да я преплувам зад него, а това можеше да стане най-бързо, като тичам по брега до завоя. Преди това обаче се озърнах през храстите да видя онези, които бях успял да заблудя. Те стояха на брега, викаха, размахваха ръце, докато вождът все още ме очакваше, като плуваше насам-натам, въпреки че не бе възможно да съм останал жив толкова дълго време под водата. Дали сега Сам Хокинс се бе сетил за моите думи: «Когато се удавя, ще бъдем спасени»?

Продължих да тичам през гората, колкото можех по-бързо, докато завоят на Рио Пекос остана зад гърба ми, тогава отново влязох във водата и достигнах необезпокояван отвъдния бряг. Във всеки случай това се дължеше само на преструването ми, на обстоятелството, че индианците ме мислеха за лош плувец, за човек, който има страх от водата. Както вече казах, хитростта ми беше твърде плоска, въпреки че те се подведоха по нея, защото така, както ме познаваха досега, нямаша никакъв повод да ме мислят за страхливец.

На другия бряг отново поех през гората надолу, докато тя свърши. Оттам, скрит зад храстите, видях за мое най-голямо-удоволствие, че неколцина червенокожи бяха наскачали във водата и се опитваха с копията си да открият удавения Олд Шетърхенд. Сега можех най-спокойно да се отправя към кедъра и щях да спечеля, но не го направих, защото не исках да извоювам победата си единствено чрез хитрост. Искаше ми се също така да дам на Инчу-чуна един урок, като същевременно го накарам да се чувства задължен към мене, и то този път не тайно, а пред очите на всички.

Той все още плуваше насам-натам и ме търсеше. Изобщо не му идваше наум да погледне и към отсрещния бряг. Отново се спуснах във водата, обърнах се по гръб така, че на повърхността останаха само носът и устата ми и се предоставих на течението да ме носи бавно надолу, като си помагах само с леки движения на ръцете. Никой не ме забелязваше. Когато се озовах срещу хората, които ме търсеха, аз се изправих във водата и като се задържах на едно място с движения на краката, извиках силно:

— Сам Хокинс,. Сам Хокинс, спечелихме, спечелихме! Изглеждаше, като че бях застанал прав на някое плитко място. Червенокожите ме чуха, погледнаха към мене и нададоха гневни крясъци. Сякаш хиляди дяволи бяха напуснали пъкъла и ревяха, та се късаха. Който е чул подобно нещо само веднъж, не може да го забрави през целия си живот. Щом Инчу-чуна ме зърна, веднага започна да гребе с голям и мощен замах на ръцете си и заплува към мен, или по-точно казано — понесе се към мене като изстрелян от пружина. Не биваше да го допускам твърде наблизко и ето защо и аз се устремих бързо към другия бряг. Изкачих се на него и се спрях.

— Бягай, бягай нататък! — извика ми Сам. — Стигни кедъра!

Да, сега никой не можеше да ми попречи да достигна кедъра. И Инчу-чуна беше безпомощен. Но аз преследвах моя особен план и не се помръднах от мястото си, докато той не се приближи на около четиридесет крачки от мене. След това се затичах към дървото. Ако се намирах все още във водата, вождът щеше вероятно да ме улучи с томахока си, но сега бях убеден, че нямаше да се опита да хвърли по мене оръжието, преди да стъпи на брега.

Дървото беше отдалечено на триста крачки от реката.

След като изминах половината от това разстояние с бързи скокове, аз се спрях отново и погледнах назад. Вождът тъкмо излизаше от водата. Той се хвана в клопката, която му поставих. Вече не можеше да ме стигне. Най-много да успееше да ме достигне томахокът му. Той бързо го измъкна от пояса си и се затича напред. Все още стоях на мястото си. Когато ме наближи застрашително, отново побягнах, но само привидно. Разсъждавах така: докато стоя на едно място, той сигурно нямаше да хвърли томахока, тъй като, застанал неподвижно, аз щях да забележа посоката на хвърлянето и можех да избягна оръжието, а ако го задържеше в ръка, вождът все още имаше изгледи да ме настигне и убие. Възможността да хвърли томахока съществуваше само когато побегнех и му обърнех гръб и нямаше как да забележа връхлитащото ме оръжие. И така престорих се, че го удрям на бяг, но след като направих най-много двайсетина скока, отново спрях и бързо се обърнах.

Наистина! За да хвърли по-сигурно оръжието си, той беше застанал на едно място и беше завъртял томахока около главата си. Точно в момента, когато се обърнах с лице към него, той го хвърли след мене. Направих два, три бързи скока настрани и... оръжието прелетя покрай мене и се зарови в пясъка. Точно това бях преследвал. Изтичах до томахока, вдигнах го и вместо да се затичам към дървото, аз се отправих спокойно към вожда. Той изрева от яд и се втурна към мене като побеснял. Тогава размахах томахока и го предупредих:

— Спри, Инчу-чуна! Ти пак се излъга в Олд Шетърхенд. Искаш ли собствената си секира да се забие в главата ти? Той се спря.

— Куче, как ми се изплъзна във водата? Злия дух ти помогна!

— Не си мисли такива неща! Ако може да се говори за някакъв дух, това е добрият Маниту, който ми помогна.

При тези думи забелязах, че в очите му проблеснаха пламъчета, както при взимането на тайно решение, и го предупредих отново:

— Виждам, че искаш да ме нападнеш. Откажи се, защото е опасно! Няма да ти сторя нищо, защото наистина ви обичам с Винету. Но ако...

Не можах да продължа. Гневът му беше отнел способността да разсъждава спокойно. Нахвърли се върху мене с протегнати ръце и пръсти, изкривени като ноктите на някой хищник. Сигурно вече вярваше, че ще ме сграбчи, когато се наведох бързо и се изплъзнах встрани. Силата на скока му, с която смяташе да ме повали на земята, го изпрати самия него на пясъка. Веднага се озовах при него, притиснах с лявото си коляно едната му ръка, а с дясното — другата, стиснах го за гърлото с лявата си ръка, размахах томахока и извиках:

— Инчу-чуна, молиш ли за милост?

— Не.

— Тогава ще ти разцепа главата.

— Убий ме, куче! — изпъшка той, като направи напразен опит да се освободи.

— Не, ти си баща на Винету и ще живееш; но временно ще трябва да те обезвредя.

Принуждавах ме.

Ударих го с плоската страна на секирата по слепоочието — последва хъхрещ звук, крайниците му потръпнаха конвулсивно и после се отпуснаха безжизнено. Червенокожите, които стояха ,отвъд реката, помислиха, че съм го убил. Сега те нададоха още по-ужасен рев от предишния.

Завързах ръцете на победения вожд с колана за тялото му, отнесох го до кедъра и там го сложих на земята. Трябваше да измина и този ненужен път, защото нашата уговорка гласеше, че съм длъжен да достигна кедъра. След като го оставих, аз се затичах обратно към реката, защото видях, че много червенокожи наскочаха във водата, за да преплуват реката; начело беше Винету. Това можеше да стане опасно за мен и за другарите ми, в случай че апачите не си удържат думата. Затова им извиках от брега:

— Назад! Вождът е жив; само е зашеметен. Но ако се приближите, ще трябва да го убия. Нека дойде само Винету! Искam да говоря с него.

Никой не обърна внимание на предупреждението ми. Тогава Винету изскочи високо над водата, за да бъде видян от всички, и им извика няколко думи, които не можах да разбера. Те му се подчиниха и се върнаха, а той се приближи сам към брега. Аз го очаквах край водата и го оставих да излезе на сушата.

— Хубаво направи, че изпрати воините си обратно — казах аз, — иначе щяха да поставят живота на баща ти в опасност.

— Наистина ли не си го убил с томахока?

— Не. Той ме принуди да го зашеметя, защото не искаше да се предаде.

— А ти можеше да го убиеш! В ръцете ти беше.

— Не обичам да убивам дори неприятели, а камо ли един човек, който е баща на Винету, за когото го уважавам. Ето ти оръжието му! Ти ще кажеш кой е победителят!

Той взе томахока, който му подадох, и ме гледа дълго време. Погледът му ставаше все по-мек и по-приятелски. Този израз се замени най-сетне от възхищение и той извика:

— Но какъв човек е Олд Шетърхенд! Кой може да го разбере?

— Ти ще се научиш да ме разбираш.

— Даваш ми томахока, без да знаеш дали ще удържим на думата си! Ти би могъл да се защитаваш с него. Знаеш ли, че по този начин попадаш беззащитен в ръцете ми?

— Pshaw! Не се страхувам, защото имам за всеки случай крака и ръце, но Винету не е лъжец, а доблестен воин, който никога няма да наруши думата си.

Тогава той ми подаде ръката си. Очите му блестяха.

— Прав си. Ти си свободен, както и другите бледолики, с изключение на онзи човек, който се казва Ратлър. Ти имаш доверие във Винету и той би могъл да има доверие в тебе!

— Ти ще имаш същото доверие в мене, каквото и аз имам в тебе; почакай само още малко! Ела сега да отидем при баща ти!

— Да, да вървим! Винету трябва да види как е той, защото там, където удари Олд Шетърхенд, смъртта може да настъпи лесно, дори и да не я е желал.

Отправихме се към кедъра и развързахме ръцете на вожда. Винету го прегледа и каза:

— Жив е, но ще се събуди късно, а главата ще го боли дълго време след това. Не бива да оставам повече тук, а ще трябва да изпратя няколко мъже да го вземат. Нека моят брат Олд Шетърхенд дойде с мене!

Сега той за пръв път ме наричаше «моя брат». Колко често съм чувал по-късно тези думи от устата му и колко много сериозност, вярност и истина е влагал винаги в тях!

Отново се отправихме към реката и я преплувахме. Червенокожите стояха на отвъдния бряг и ни очакваха с нетърпение. Сега, когато двамата плувахме така миролюбиво един до друг, те забелязаха, че вече няма разногласия помежду ни и сигурно разбраха колко погрешно ме бяха преценили, когато ме бяха направили прицел на подигравките и присмеха си. След като се изкачихме на брега, Винету ме хвана за ръката и извика силно:

— Олд Шетърхенд победи. Той е свободен заедно с тримата си спътници!

— У ф, уф, уф! — завикаха индианците.

Винету изпрати двама апачи на другия бряг при баща си. Тангуа стоеше мълчаливо и гледаше мрачно пред себе си. С него имах още сметки за уреждане, защото лъжите му и всичките му усилия да ни изпрати на смърт трябваше да бъдат наказани, и то не само заради нас, но и в интерес на всички бели, които би срещнал по-късно, в бъдеще.

Винету премина покрай него заедно с мене, без да го удостои дори и с поглед. Той ме отведе до коловете, на които висяха вързани моите приятели.

— Алилуя! — извика Сам. — Спасени сме, няма да ни пречукат! Човече, юначе, приятелю, младежо и грийнхорне, как я свърши тази работа?

— Спасени! Спасени! — ликуваха Дик и Уил, а Паркър не се сдържа да добави: — Друг на твое място нямаше да се справи, дори и нашият Сам, който иначе знае и може всичко по-добре от другите.

Винету ми подаде ножа си.

— Разрежи ремъците им! — каза той. — Ти заслужи сам да извършиш тази работа.

Разрязах ремъците. Още щом се почувстваха свободни и тримата се нахвърлиха върху мен, сграбчиха ме в обятията си и започнаха така да ме стискат и мачкат, че ме хвана страх. Сам дори ми целуна ръката и докато от очичките му капеха сълзи по гъстата растителност на лицето му, той ме увери:

— Сър, ако забравя някога това, което направи за мене, нека ме изяде първата срещната мечка цял-целеничък! Но как стана всичко това, ти изведнъж изчезна. Толкова те беше страх от водата, че всички те помислиха за удавен.

— Не ти ли казах: «Когато се удавя, ще бъдем спасени», а?

— Олд Шетърхенд е казал предварително тези думи? — учуди се Винету. — Значи всичко е било само преструвка?

— Да — кимнах аз.

— Моят брат знаеше точно какво искаше да направи. Оттук е плувал под водата срещу течението, прескочил е регата и откъд се е спуснал надолу по течението, както предполагам. Моят брат е не само силен като мечка, но е и хитър като прерийната лисица. Който е негов враг, трябва много да внимава.

— Винету беше негов враг.

— Винету беше, но вече не е.

— Тогава ти не вярваш повече на Тангуа, лъжеца, а на мен?

Той пак ме загледа продължително с изпитателния си поглед, както на отвъдния бряг на реката, и отново ми подаде ръка.

— Очите ти са добри, а в чертите на лицето ти не се спотайва притворство. Винету ти вярва. Отново бях облякъл дрехите си и сега извадих тенекиената кутийка от джоба на ловната си дреха.

— Моят брат Винету каза истината. И аз ще му докажа, че е прав. Може би ще познае това, което ще му покажа сега.

При тези думи измъкнах навития кичур отрязана коса, развих го и му го подадох. Той протегна ръка, но не взе кичура, а отстъпи изненадан крачка назад.

— Това е коса от моята глава! Кой ти я даде?

— Инчу-чуна разказваше преди, че Великия дух ви бил изпратил невидим спасител, когато бяхте вързани за дърветата. Да, наистина беше невидим, защото кайовите не биваше да го забележат. Но сега не е необходимо да се крие повече от тях. Сега вероятно ще повярваш, че не съм бил твой враг, а съм бил винаги твой приятел.

— Ти... ти... ти си ни освободил? Значи на тебе дължим свободата си, а може би и живота си! — промълви той смаяно, той, който обикновено не можеше да бъде изненадан от нищо. После ме хвана за ръката и ме повлече към мястото, където стоеше неговата сестра, която непрекъснато ни наблюдаваше. Той ме побутна към нея и каза: — Ншо-чи вижда пред себе си храбрия воин, който тайно освободи баща ми и мене, когато кайовите ни бяха вързали за дърветата. Нека тя му благодари!

След тези думи той ме притисна до гърдите си, Ншо-чи обаче ми подаде само ръката си и промълви едва доловимо:

— Прости ми!

Тя трябваше да ми благодари, а вместо това ме молеше за извинение! Защо? Добре я разбирах. Тайно в себе си тя ме е обвинявала несправедливо. Понеже се бе грижила за мене, би трябвало да ме познава по-добре от другите и все пак, когато бях започнал да се преструвам, тя също бе повярвала, че наистина съм страхливец. Беше ме смятала за нескъпопосан страхопъзлю и сега й се струваше по-важно да поиска прошка, отколкото да ми благодари, както Винету бе поискал от нея. Аз й стиснах сърдечно ръката.

— Ншо-чи ще си спомни всичко, каквото съм й казал. Ето че то се сбъдна. Сега ще ми вярва ли вече моята сестра?

— Ншо-чи вярва на белия си брат! Тангуа стоеше наблизо. Просто му личеше, че беше побеснял. Приблизих се до него и го погледнах твърдо в лицето.

— Лъжец ли е вождът на кайовите, или обича истината?
— Искаш да обидиш Тангуа? — сопна се той.
— Не, само искам да знам какво да мисля за тебе. Отговаряй!
— Нека Олд Шетърхенд знае, че вождът на кайовите обича истината!
— Ще видим! Спомняш ли си още какво ми каза?
— Кога?
— Преди, когато бях вързан за кола.
— Тогава се казаха много неща.
— Вярно. Но ти сигурно се сещаш кои твои думи имам предвид. Ти беше готов да отговаряш за тях.
— Нима Тангуа е казал такова нещо? — попита той, като повдигна вежди.
— Да. Освен това каза, че си щял да се биеш с мене с удоволствие, защото си бил сигурен, че ще ме смачкаш.
Изглежда, че от думите ми му стана не особено приятно, защото той продума предпазливо:
— Тангуа не си спомня тези думи. Сигурно Олд Шетърхенд не го е разбрал правилно.
— Добре те разбрах. Винету беше там. Той ще потвърди това.
— Да — обади се Винету с готовност. — Тангуа беше готов да отговаря пред Олд Шетърхенд и се похвали, че щял да се бие с него с удоволствие и да го смачка.
— Сега виждаш, че наистина това са твоите думи. Ще ги удържиш ли?
— А ти искаш ли да ги удържа?
— Да. Ти ме нарече жаба, която нямала никаква смелост. Ти ме оклевети и положи всички усилия да ни изпратиш на смърт. Който се осмелява да направи това, трябва да има и куража да се защитава срещу мене.
— Хоани — не! Вождът на кайовите се бие само с вождове!
— Аз съм вожд!
— Докажи го!
— Добре! Ще ти го докажа, като те окача на въже ей там на първото дърво, ако откажеш да ми дадеш сметка.
Да се заплаши индианец с обесване — това е нечувано оскърбление. Тангуа веднага измъкна ножа от пояса си и извика:
— Куче, искаш Тангуа да те убие ли?
— Да, но не така, както искаш ти, а в честна борба, мъж срещу мъж и нож срещу нож.
— Вождът на кайовите няма такива намерения. Той си няма работа с Олд Шетърхенд!
— Но преди си имаше работа с мене, страхливец, когато бях вързан и не можех да се защитавам!
Той понечи да се нахвърли върху мен, но Винету Пристъпи между двама ни.
— Моят брат Олд Шетърхенд има право — каза той. — Тангуа го оклевети и каза, че ще отговаря пред него. Ако той не удържи думата си, значи е страхливец и заслужава да бъде изгонен от племето си. Това трябва да се реши веднага, защото никой не бива да говори зад гърба на апачите, че някога са дали гостоприемство на страхливци. Какво мисли да прави вождът на кайовите?
Преди да отговори, Тангуа хвърли поглед наоколо. На това място имаше три пъти повече апачи от кайовите, а освен това неговите хора се намираха сред земите на апачите. Беше невъзможно да се започнат враждебни действия, поне засега, когато Тангуа бе принуден да заплати толкова голям откуп и, строго погледнато, беше все още почти пленник.
— Тангуа ще размисли — отвърна той уклончиво.
— За един храбър воин в случая всичко би било съвсем ясно — заяви Винету. — Или ще се съгласиш да се биеш, или ще се отнасяме към тебе като със страхливец.
При тези думи Тангуа трепна и изкрепя: ,
— Тангуа ли е страхливец? Който твърди това, ще почувства неговия нож в гърдите си!
— Винету го твърди — отговори апачът гордо и спокойно, — ако ти не удържиш на думата, която си дал на Олд Шетърхенд.
— Тангуа ще я удържи.
— Значи си готов да се биеш с него?
— Да.
— Веднага ли?

— Веднага! Нямам търпение да видя кръвта му колкото се може по-скоро.

— Добре, нека тогава бъде определено с какво оръжие ще се проведе двубоят.

— Кой трябва да го определи?

— Олд Шетърхенд.

— Защо?

— Защото ти си го обидил.

— Не, Тангуа трябва да определи оръжието — изпъчи се кайовът, — защото Олд Шетърхенд го е обидил, него, вожда, докато той е само един обикновен бял. Тангуа е нещо много повече от него.

— Олд Шетърхенд е нещо повече от някои червенокожи вождове.

— И той твърди така, но не може да го докаже. Заплахата не е доказателство.

Тогава аз реших въпроса:

— Нека Тангуа избере. Безразлично ми е с какво оръжие ще го победи.

— Няма да ме победиш! — изрева той насреща ми побеснял. — Да не мислиш, че Тангуа ще избере юмручния бой, в който поваляш всеки, или ножа, с който уби Бързия нож, или пък томахока, който се оказа фатален дори за Инчу-чуна?

— Ами какво друго?

— Пушката. Ще стреляме един срещу друг и моят куршум ще улучи сърцето ти!

— Хубаво. Съгласен съм. Но чу ли моят брат Винету какво призна Тангуа току-що?

— Какво?

— Че съм се бил с Бързия нож и съм го убил. Направих това, за да спася пленените апачи от кола на мъчението. Тангуа отричаше до този момент, докато признанието му се изплъзна неволно от устата. Сега всеки вижда колко съм бил прав, като го нарекох лъжец.

— Тангуа ли е лъжец? — изкрещя ми кайовът. — За това ще заплатиш с живота си. Дайте бързо пушките! Двубоят ще започне веднага, за да може вождът на кайовите да накара това джафкащо куче да млъкне!

Той държеше пушката си в ръка. Винету изпрати един апач в пубелото, за да донесе моята карабина и патроните, които ми бяха взети. Всички мои вещи бяха грижливо запазени, защото Винету беше изпитвал живо съчувствие към участта ми, въпреки че ме бе смятал за свой враг. Сега той ме подкани:

— Нека моят бял брат каже от какво разстояние и колко пъти ще се стреля!

— Все ми е едно — отвърнах аз. — Нека реши онзи, който е избрал оръжието!

— Да, Тангуа ще реши — обади се кайовът. — Двеста крачки и толкова изстрели, докато някой от нас падне на земята и не може да се изправи вече на краката си.

— Добре — кимна Винету. — Апачът ще внимава. Първо ще стреля един от вас, а после другият и така ще се редувате. Винету ще застане там с пушката си и ще изпрати куршум в главата на онзи, който стреля, без да е на ред. Кой ще започне пръв?

— Тангуа! — извика кайовът.

Винету поклати неодобрително глава.

— Тангуа иска за себе си всички предимства. Нека Олд Шетърхенд стреля пръв!

— Не, не — махнах аз с ръка, — нека бъде така, както иска. Да стреля пръв той, а след това аз, после всичко ще свърши.

— Не! — отвърна Тангуа. — Ще стреляме, докато един от нас падне!

— Разбира се, защото още първият ми куршум ще те повали.

— Самохвалство!

— Pshaw! Всъщност би трябвало да те убия, но няма да го направя. Най-малкото наказание за онова, което направи, е да те осакатя. Ще ти строша дясното коляно. Запомни го!

— Чухте ли? — изсмя се той. — Този бледалик, който е наричан грийнхорн от собствените си приятели, мисли, че при разстояние от двеста метра може предварително да каже, че куршумът му ще улучи коляното ми! Присмейте му се, воини, присмейте му се!

Кайовът се огледа наоколо подканящо, ала никой не се изсмя. Тогава продължи със злобен глас:

— Страх ли ви е от него? Но Тангуа ще ви покаже как ще му се подиграе. Елате, нека измерим двеста крачки!

Докато ставаше това, ми беше донесен мечкоубицеца. Прегледах го. Беше в добро състояние. И двете цеви бяха заредени. За да бъде по-сигурен, аз ги изстрелях и ги заредих отново толкова грижливо, колкото изискваше даденият случай. В този момент към мен се приближи Сам.

— Сър, имам да ти задавам сто въпроса и все не мога да намеря удобен случай — каза той. — Засега само един въпрос:

наистина ли искаш да улучиш този подлец в коляното?

— Да.

— Само?

— Това наказание му е достатъчно.

— Не е, разбира се, че не е. Такива гадини трябва да се унищожават, ако не се лъжа. Помисли си само каква вина има този човек и какво се случи само защото беше решил да открадне конете на апачите!

— За това са виновни поне толкова и белите, които са го подвели.

— Да не се е оставял да го подведа! На твоето място аз бих му пратил един куршум в главата. Абсолютно сигурно е, че той ще се прицели в челото ти!

— Или в гърдите; убеден съм в това.

— Но няма да улучи; пушката на тези червенокожи не струват пет пари.

Сега разстоянието беше вече измерено и ние захме местата си в двата края. Аз бях спокоен както обикновено, но Тангуа бълваше всевъзможни обиди по мой адрес. Винету, който бе застанал отсрани точно по средата на разстоянието, го предупреди:

— Вождът на кайовите не трябва да приказва, а да внимава! Винету ще брои до три, след което се стреля!

Можете да си представите, че всички присъстващи бяха обхванати от най-голямо напрежение. Бяха се наредили в две редици отляво и отдясно така, че ние двамата се намирахме сред широк шпалир. Цареше пълна тишина.

— Нека вождът на кайовите започне пръв! — нареди Винету. — Едно ... две ... три!

Аз не се помръдвах и предлагах на противника си като цел цялата ширина на тялото си. Още при първата дума на Винету той вдигна пушката си, прицели се грижливо и натисна спусъка. Куршумът ми мина близо покрай мене. Очевидно Тангуа беше твърде възбуден, за да може да се прицели точно.

— Нека сега стреля Олд Шетърхенд — подкани ме Винету. — Едно ... две...

— Чакай! — прекъснах го аз. — Аз стоях честно с лице срещу вожд на кайовите, но той се обръща сега с рамото си към мене.

— Тангуа може да се обръща — измърмори кайовът. — Кой ще му забрани? Не беше уговорено как трябва да стоим.

— Това е вярно — потвърдих аз. — Тангуа може да застане както си иска. Той се обръща с рамо към мене, защото си мисли, че така не бих могъл да го улуча лесно. Но той се мами, защото аз сигурно ще го улуча. Бих могъл да стрелям, без да кажа нито дума, но искам да постъпя честно. Вождът ще бъде ранен в дясното коляно. Но това може да стане само тогава, когато той е обърнат с лице към мене. Ако се извърти настрани, куршумът ми ще строши и двете му колена. Това е разликата. Той може да постъпи както иска. Аз го предупредих.

— Не стреляй с приказки, ас куршуми! — подигра ми се той, като не обърна внимание на предупреждението ми и остана обърнат с рамо към мене.

— Олд Шетърхенд е на ред — повтори Винету, — едно ... две... три!

Изстрелът ми проехтя. Тангуа нададе силен вик, изпусна пушката си, разпери ръце, олюля се насам-натам и се строполи на земята.

— Уф, уф, уф! — чуха се викове наоколо и всички се втурнаха към него, за да видят къде съм го улучил.

Аз също се отправих натам и хората се отдръпваха почтително.

— В двете колена, в двете колена! — чувах да казват отвсякъде.

Тангуа лежеше на земята и стенеше. Винету коленичи край него и прегледа раните.

— Куршумът е минал точно така, както моят бял брат беше казал предварително — заяви той. — И двете колена са счупени. Тангуа никога няма да може да препуска на коня си и да хвърля око на конете на другите племена.

Когато раненият ме забеляза, ме обсипа с поток от ругатни. Но аз така го срязах, че той замълча за известно време. Казах му:

— Предупредих те, но ти не ме послуша; сам си си виновен!

Той не смееше да охка, защото това е недопустимо за индианеца дори и при най-страшни болки. Хапеше си устните, гледаше мрачно пред себе си и накрая изскърца със зъби:

— Тангуа е ранен и не може да се върне у дома си. Ще трябва да остане при апачите. Винету поклати глава и отвърна твърдо:

— Трябва да се върнеш, защото при нас няма място за крадците на конете ни и за убийците на воините ни. Ние не си отмъстихме с кръв, а се задоволихме с животни и предмети. Повече не можеш да искаш. В нашето публо няма място за кайовите.

— Но аз не мога да яздя!

— Олд Шетърхенд беше още по-тежко ранен и също не можеше да язди. Въпреки това трябваше да тръгне с нас. Спомняй си често за него! Ще ти бъде от полза. Кайовите искаха да ни напуснат днес. Нека сторят това, защото всеки от тях, когото видим утре все още близо до нашите пасища, го очаква участта, която те искаха да подготвят за Олд Шетърхенд. Аз казах, Хау!

Той ме хвана за ръката и ме отведе настрани. Когато се измъкнахме от човешкото множество, видяхме, че баща му прекосява реката заедно с двамата индианци, които Винету беше изпратил при него. Синът отиде до брега на реката да посрещне баща си, а аз потърсих Сам Хокинс, Дик Стоун и Уил Паркър.

— Най-сетне, най-сетне си на наше разположение — посрещна ме Сам. — Кажи ми преди всичко каква беше тази коса, която показва на Винету?

— Бях я отрязал от него.

— Кога?

— Когато го освободих заедно с баща му.

— Значи ти ... за бога!... Ти си ги ... ти, грийнхорнът, си ги... освободил?

— Разбира се.

— Zounds! — извика Дик Стоун.

— Великолепно! — каза Уил Паркър възторжено. Но моят учител набърчи чело.

— И не ни каза нито дума?

— Не беше необходимо, скъпи Сам.

— Но как се справи с тази работа?

— Също както един грийнхорн би се справил.

— Говори разумно, сър! Това беше изключително трудно!

— Да, ти дори се съмняваше дали ще ти се удаде на тебе.

— А на тебе ти се удаде! Или изобщо нямам акъл, или пък не функционира!

— Първото е вярно. Сам, първото!

— Стига плоски вицове! Ама че потаен човек! Освобождава вождовете и носи у себе си кичур, който направо може да свърши чудеса, без да ни каже нито дума! Има такава честна физиономия този човек, а е такъв потаен негодник? Просто не можеш да се довериш вече никому. А какво стана днес? Някой работи ми останаха неясни — отначало се беше удавил, после отново се появи.

Разказах накратко на моите приятели какво се беше случило. Когато свърших, Сам извика:

— Човече, приятелю, грийнхорне, ти си все пак ужасен дявол, ако не се лъжа! Трябва да те попитам отново, както някога: наистина ли не си бил преди това в Дивия Запад?

— Не.

— А изобщо в Съединените щати?

— Не.

— Тогава да те вземат дяволите! Във всяко нещо си начинаещ, но и с всяко нещо се справяш веднага. Не съм виждал още човек като тебе. Трябва да те похваля, наистина трябва да те похваля. Хитро си свърши работата, хи-хи-хи-хи! Животът ни наистина висеше на косъм! Но не си въобразявай много, не си въобразявай. Затова пък друг път сигурно ще направиш още по-големи глупости. Ще бъда наистина страшно учуден, ако някога от тебе излезе годин уестман. Сигурно щеше да продължи да говори в този дух още дълго, но ето че към нас се приближиха Винету и Инчу-чуна. Вождът ме загледа в очите със сериозен израз, както това беше направил неотдавна и синът му, след което започна:

— Инчу-чуна научи от Винету всичко. Вие сте свободни и ще ни простите. Ти си много смел и хитър воин и ще победиш занапред немалко врагове. Ще постъпи умно онзи, който стане твой приятел. Искаш ли да изпушиш с нас каломета на мира?

— Да, бих искал да стана ваш приятел и брат!

— Тогава елате заедно с мен и моята дъщеря Ншо-чи горе в пубелото ни! Вождът на апачите желас да покаже жилището на победителя си, което е достойно за него. Винету ще остане тук, за да няма безредия.

Изкачихме се с Инчу-чуна и Ншо-чи към пирамидалната крепост като свободни хора, а неотдавна я бяхме напуснали като пленници, повлечени към своята гибел.

15. Краят на един страхливец

Докато се връщахме към пубелото, успях да забележа каква масивна и импозантна каменна постройка представляваше то. Някои считат американското коренно население за неспособно на културно развитие. Но невъзможно е хора, които са могли да придвижат такива огромни скални маси и са съумели да изградят от тях такава величествена и непревземаема за тогавашните оръжия крепост, да са стояли на най-долното, най-низшето стъпало на културно и духовно развитие. Когато пък други твърдят, че народите, издигнали тези постройки, били живели по-рано и че сегашните индианци не били техни потомци, то аз нито ще се съглася с това, нито ще го оспоря. Във всеки случай още никой не е могъл да докаже, че индианците не подлежат на духовно развитие. Ако не им се даде време и пространство, те неизбежно ще се изродят духовно и ще загинат.

С помощта на стълбите се изкачихме до третата платформа, където бяха разположени най-хубавите помещения на пубелото. Там живееше Инчу-чуна с двете си деца. Там останахме да живеем и ние.

Моето помещение беше голямо. Наистина и то нямаше прозорци и се осветяваше от отвора, служещ за врата, ала беше толкова широко и високо, че вътре беше достатъчно светло.

Помещението беше празно, но скоро Ншо-чи го подреди с кожи, одеяла и домакински предмети така хубаво, че можех да се чувствам според условията твърде удобно. Хокинс, Стоун и Паркър получиха общо помещение, подредено по подобен начин.

След като «гостната» стая беше обзаведена дотолкова, че можех вече да вляза в нея, Красива зора ми донесе тютюн и една прекрасно изработена лула на мира. Сама я натъпка с тютюн и я запали. Когато смукнах дим от нея, тя каза:

— Инчу-чуна, моят баща, ти изпраща този калюмет. Той сам е донесъл глината за него от свещените находища, а Ншо-чи изработи главата на калюмета. Никой още не е пушил от него и те молим да го приемеш от нас като твоя собственост и винаги, когато пушиш от него, да си спомняш за нас.

— Вашата добрина е голяма — отвърнах аз. — Чувствам се почти засрамен, защото няма с какво да отвърна на подаръка ви.

— Ти ни даде вече толкова много, че никога няма да можем да ти се отплатим: дължим ти живота на Инчу-чуна и на Винету. И двамата бяха неведнъж в ръцете ти и ти ги пощади. Затова нашите сърца се привързаха към тебе и ти ще бъдеш наш брат, ако си съгласен.

— Как може да говориш така? Ще се изпълни моето съкровено желание да стана ваш брат. Инчу-чуна е прочут вожд и воин, а Винету обикнах веднага още при първата ни среща. Да бъда брат на такива мъже е голяма радост и чест за мене. Бих искал само и моите приятели да бъдат в същото положение.

— Ако те желаят, ще се отнасяме към тях като към чистокръвни апачи.

— Благодарим ви за това. Значи ти самата си изработила главата на тази лула от свещената глина? Колко са сръчни ръцете ти!

Тази похвала я накара да се изчерви и тя махна с ръка.

— Знам, че жените и дъщерите на бледоликите са много по-ловки и изкусни от нас. А сега ще ти донеса още нещо.

Тя излезе и скоро донесе револверите ми, ножа и всички мои вещи, които не носех в джобовете си. Благодарих ѝ и видях, че абсолютно нищо не липсва. Попитах я:

— Ще получат ли моите приятели всичко, което им беше отнето?

— Да, всичко. Вече са го получили, защото докато аз те обслужвам тук, Инчу-чуна се грижи за тях.

— А какво става с конете ни?

— И те са тук. Пак ще яздиш своя кон, а Хокинс — неговата Мери.

— Ах, ти знаеш името на мулето му?

— Да, а също и името на старата му карабина, която нарича Лиди. Често разговарях с него, без да съм ти казвала за това. Той е голям шегобиец, но е добър ловец.

— Да, това е вярно, но той е и нещо много повече — той е верен, самопожертвувателен приятел, когото човек не може да не обича. Но аз искам да те попитам нещо. Ще ми кажеш ли истината?

— Нищо-чи никога не лъже — отвърна гордо тя.

— Вашите воители взеха всичко от пленените кайови, което те носеха у себе си, нали?

— Да.

— Взеха всичко и на моите трима приятели, нали?

— Да.

— А защо не взеха и моите вещи? Всичко си стоеше в джобовете ми както преди.

— Защото моят брат Винету беше заповядал така.

— А знаеш ли защо е дал такава заповед?

— Защото те обичаше.

— Въпреки че ме смяташе за свой враг?

— Да. Преди малко ти каза, че си го обикнал веднага, при първата среща между вас. Същото се случило и с него. Било му много тежко след това да те смята за свой враг и не само за враг, а ... Тя млъкна, защото се канеше да каже нещо, което според нея щеше да ме обиди.

— Говори! — помолих я аз.

— Не.

— Тогава ще продължа аз. Трябвало е да ме смята за свой враг, но това не е могло да му причини такава болка, защото един враг може да бъде уважаван. Ала той е мислил, че съм лъжец, притворен и подъл човек. Това го е боляло. Нали?

— Ти каза истината.

— Надявам се, че сега вече е разбрал колко се е лъгал. И още един въпрос: какво е положението на Ратлър, убиеца на Клеки-петра?

— Ще бъде вързан за кола на мъчението, и то веднага.

— Какво? Сега? И не са ми казали? Защо?

— Винету нареди така.

— Защо?

— Мислеше, че очите ти няма да понесат гледката, а ушите ти — виковете.

— Вероятно не се е лъгал, но въпреки това ще понесе и двете, ако се съобразят с желанието ми.

— Какво желание? .

— Кажи най-напред къде ще бъде измъчван!

— Долу край реката. Инчу-чуна ви отстрани от мястото, за да не присъствате на мъченията.

— Но аз искам да бъда там! Какви мъки са определени за Ратлър?

— Всички без изключение, защото този Ратлър е най-лошият бледолик, който някога е попадал в ръцете на апачите. Той уби без никакъв повод нашия бял баща, учителя на Винету, когото ние всички обичахме и уважавахме. Затова Ратлър няма да умре само от няколко мъчения, както обикновено става с други пленници, а на него ще бъдат изпитани всички мъчения, които са ни известни.

— Това не бива да стане, това е нечовешко!

— Заслужил го е!

— А ти можеш ли да присъстваш там и да гледаш всичко?

— Да.

— Ти, едно момиче?

Дългите й мигли се сведоха надолу. Доста време гледа в земята, после повдигна очи и ме погледна сериозно, почти с укор.

— Това учудва ли те?

— Да. Една жена не би трябвало да може да гледа подобно нещо.

— При вас така ли е?

— Да.

— Заблуждаваш се.

— Значи ти твърдиш обратното? Но тогава би трябвало да познаваш нашите жени и момичета по-добре от мене.

Може би ти не ги познаваш. Когато вашите престъпници стоят пред съдията, другите хора могат да присъстват и да слушат. Така ли е?

— Да.

— Нищо-чи е чувала, че в такъв случай присъстват повече жени, отколкото мъже. Там ли е мястото на една жена? Хубаво ли е от нейна страна да се остави любопитството ѝ да я отведе дотам?

— Не.

— А когато при вас убиват престъпник, когато му отсичат главата или го обесват, няма ли тогава на това място бели жени?

— Така беше по-рано.

— Сега забранено ли им е?

— Да.

— А на мъжете?

— И на тях.

— Значи на всички е забранено! Ако им беше разрешено, щяха да присъстват и жени. О, жените на бледоликите не са толкова нежни, както си мислиш ти! Те могат да понасят много добре мъките, мъките на другите, хора или животни. Не съм била при вас, но всичко това съм научила от Клеки-петра. После Винету посети големите градове на изток и когато се завърна, ми разказа всичко, което беше видял и наблюдавал. — Тя се беше разпалила. — Не присъстват ли бели жени, когато пускат разбеснели се бикове срещу хора и коне? Не ръкопляска ли и не вика ли те възторжено, когато потече кръв и когато жертвите на подгоненото животно се гърчат от болки? Аз съм младо и неопитно момиче и вие ме причислявате към «диваците», но бих могла да ти кажа още много неща, които вършат вашите нежни жени, без дори да почувствуват онези тръпки, които бих изпитала аз. Безброй са хилядите нежни, красиви, бели жени, които са гледали с усмивка на уста как измъчват робите им до смърт или пък са убивали собствената си чернокожа прислужница с камшик! А сега в ръцете ни е попаднал един престъпник, убиец. Той ще умре така, както е заслужил. Искam да присъствам на смъртта му, а ти ме осъждаш. Наистина ли не съм права, че мога да гледам спокойно как умира един такъв човек? И ако нямам право, кой е виновен, че очите на червенокожите са навикнали на такива зрелища? Не са ли виновни белите, които ни принуждават да отговаряме твърдо на техните зверства?

— Един бял съдия няма да осъди пленен индианец на мъчения.

— Съдия! Не ми се сърди, че ще кажа думата, която съм чувала многократно от Хокинс: грийнхорн! Ти не познаваш Запада. Къде има тук съдии или по-точно онова,, което назоваваш с тази дума? По-силният е съдията, а по-слабият е подсъдимият. Накарай да ти разкажат какво се е случвало край лагерните огньове на белите! Нима безбройните индианци, които са загинали в борбите срещу белите нашественици, са умрели всички бързо от куршум или от нож? Колко много от тях са били измъчвани до смърт! А те не са прегрешили нищо, защитавали са правата си! И сега, когато при нас ще умре един убиец, който е заслужил наказанието си, аз трябвало да отвърна очи, понеже съм жена, момиче? Да, някога бяхме други. Но вие ни научихте да гледаме как тече кръв, без да ни мигне окото. Ще отида да видя как убиецът на Клеки-петра ще понесе наказанието си!

Досега познавах красивата млада индианка като нежно и кротко същество. Но сега тя стоеше пред мене с пламтящи страни и горящ поглед, оживяла картина на някоя богиня на отмъщението, която не знае що е милост. Като че ли беше станала още по-красива от преди. Имах ли право да я осъждам? Не беше ли права?

— Тогава върви — казах аз, — но ще дойда с тебе!

— Остани по-добре тук! — помоли ме тя, като тонът ѝ отново стана предишният. — Твоего идване няма да се хареса на Инчу-чуна и на Винету.

— Ще ми се разсърдят ли?

— Не. Идването ти е нежелателно, но няма да ти забранят.

Ти си наш брат.

— Тогава идвам с тебе, а те ще ми простят.

Когато се появих с нея на платформата, видях там Сам Хокинс. Пушеше старата си къса лула, тъй като и той беше получил тютюн.

— Сега си е по-друго, сър — каза той хитро усмихнат. Доскоро бяхме пленници, а сега сме като господари. Има разлика. Как се чувстваш при новите обстоятелства?

— Благодаря, добре съм! — засмях се аз.

— А аз отлично. Вождът сам ни обслужи. Това са обноски, ако не се лъжа!

— Къде е Инчу-чуна?

— Отиде отново при реката.

— Знаеш ли какво става там сега?

— Мога да си представя.

— Е?

— Учтиво се сбогуват с милите кайови.

— Едва ли.

— Ами какво?

— Измъчват Ратлър.

— Ратлър ли измъчват? А ни доведоха тук. И аз трябва да присъствам там! Ела! Слизай бързо!

— По-полека! Можеш ли да гледаш такова зрелище, без да те обземе ужас?

— Ужас ли? Какъв грийнхорн си, скъпи сър! Ако постоиш по-дълго време тук, в Запада, няма да се ужасяваш повече в такива случаи. Негодникът си е заслужил смъртта и ще бъде екзекутиран по индиански маниер. Това е всичко.

— Но това е жестокост.

— Pshaw! Не употребявай? думата жестокост при това чудовище! Той непременно трябва да умре! Или може би и с това не си съгласен?

— О, съгласен съм! Но апачите могат да го ликвидират набързо. Той е човек.

— Онзи, който убива друг без никаква причина, не е човек. Беше се напил като говедо.

— Но това е смекчаващо вината обстоятелство. Не е знаел какво прави.

— Не ставай смешен! Да, отвъд океана, на стария континент, господа юристите заседават в заседателните зали и при всяко престъпление, извършено в пияно състояние, признават ракията като смекчаващо вината обстоятелство. А би трябвало да увеличават наказанието, сър, да го увеличават! Който се напива до безсъзнание и се нахвърля върху своя събрат като диво животно, трябва да получава двойно възмездие. Абсолютно никак не ми е жал за този Ратлър. Спомни си само как се отнасяше към тебе!

— Не съм забравил, но все пак съм християнин и ще се опитам въпреки всичко да издействам за него бърза смърт.

— Хич не се заемай с това, сър! Първо, той не го заслужава и, второ, всичките ти усилия ще бъдат напразни. Клеки-петра е бил учителят, духовният баща на племето. Смъртта му е непоправима загуба за апачите, а и убийството бе извършено без всякакъв повод. По тези причини е невъзможно да накараш червенокожите да бъдат снизходителни.

— В такъв случай ще застрелям Ратлър в сърцето.

— За да сложиш край на мъките му ли? За бога, откажи се от тази идея! Така ще настроиш цялото племе враждебно срещу себе си. То има правото да определи начина за наказание на Ратлър и ако ти му отнемеш това право, веднага ще отиде по дяволите току-що роденото приятелство, което сключихме с тях. И така, отиваме ли заедно?

— Да.

— Добре. Но не прави никакви глупости! Ще извикам Дик и Уил.

Той изчезна във входа на жилището си и скоро се върна с двамата си приятели. Слязохме от публото. Ншо-чи беше избързала пред нас. Когато свихме от страничната долина към главната долина на Рио Пекос, не можахме да видим наоколо кайовите. Бяха си заминали с ранения вожд и Инчу-чуна беше достатъчно умен и съобразителен да изпрати тайно съгледвачи след тях, за да разбере дали няма да им хрумне мисълта да се завърнат незабелязано, за да си отмъстят. Вече споменах, че нашата волска кола стоеше на това място. Когато стигнахме до нея, апачите бяха образували наоколо широк кръг. В средата на кръга забелязах Инчу-чуна и Винету заедно с няколко воини. Ншо-чи стоеше до тях и говореше с Винету. Въпреки, че беше дъщеря на вожда, тя нямаше право да се бърка в работите на мъжете. И ако сега не се намираше при жените, то сигурно имаше да казва нещо важно на брат си. Щом ни забеляза, тя ни посочи на Винету и се оттегли при жените. Изглежда, че беше говорила с него за нас. Винету си проби път през кръга на воините си, приближи се до нас и ни попита сериозно:

— Защо моите бели братя не останаха горе в публото? Не им ли харесват помещенията?

— Харесват ни — отвърнах аз — и ние благодарим на нашия червенокож брат за неговите грижи. Идваме, защото научихме, че Ратлър трябва сега да умре. Така ли е?

— Да.

— Но не го виждам!

— Лежи в колата до трупа на убития.

— Каква ще бъде смъртта му?

— Ще умре чрез мъчения.

— Окончателно ли е решено?

— Да.

— Въпреки това те моля да не бъдете толкова строги. Моята религия ми повелява да се застъпя за Ратлър.

— Твоята религия ли? Но тя не е ли като на Ратлър?

— Да.

— А този бледолик постъпваше ли според нейните повели?

— За съжаление — не.

— Тогава не е необходимо моят бял брат да изпълнява повелите на тази религия заради него. Твоята и неговата религия забраняват убийството. Въпреки това Ратлър уби, следователно ученията на тази религия не се отнасят за него.

— Не мога да се ръководя по това, което е сторил този човек. Трябва да изпълня дълга си, без да питам какви са убежденията и делата на другите хора. Моля те да наредиш Ратлър да умре от бърза смърт!

— Това, което е решено, трябва да бъде изпълнено!

— Непременно ли?

— Да.

— Значи няма никакъв начин да се изпълни желанието ми? Винету гледаше умислено към земята.

— Има един начин все пак — заяви той най-сетне. — Но Винету иска да помоли своя бял брат да не опитва този начин. Той ще му навреди много пред нашите воини.

— В какъв смисъл?

— Те няма да могат вече да уважават Олд Шетърхенд така, както би желал Винету заради самия него.

— Тогава този начин е безчестен и презрян?

— Според схващанията на червенокожите мъже — да.

— Кой е той?

— Би трябвало да се позовеш на нашата благодарност.

— Ах! Наистина това не би направил никой свестен човек!

— Няма да го направи. Ние ти дължим живота си. Ако се позовеш на това, ще принудиш Инчу-чуна и Винету да изпълнят желанието ти.

— Как ще го изпълните?

— Ще свикаме нов съвет, ще се застъпим за тебе и нашите воини ще бъдат принудени да признаят правото ти на благодарност, което искаш да използваш. Но след това всичко, което си направил за нас, ще бъде вече без значение. Нима този Ратлър е достоен за такава жертва?

— Положително не!

— Моят брат чува, че Винету му говори искрено. Той знае какви мисли и чувства са се вселили в сърцето на Олд Шетърхенд, но нашите воини не могат да разберат такива чувства. Те презират онзи човек, който се позове на благодарността към самия него. Нима трябва Олд Шетърхенд, който може да стане най-прочутият и велик воин на апачите, да ни напусне още днес, защото воините ще се изплъоят в краката му?

Беше ми много трудно да отговоря на този въпрос. Моето сърце ми повеляваше да не отстъпвам от молбата си. Разумът ми или по-добре казано — гордостта ми беше против нея. Винету изпита съчувствие към моето вътрешно раздвоение и каза:

— Винету ще говори с Инчу-чуна. Нека моят брат почака тук!

Той се отдалечи.

— Не прави глупости, сър! — помоли ме Сам. — Дори не подозираш колко много рискуваме.

— Не е чак толкова много!

— Много е! Истина е, че червенокожият презира всеки, който открито се позове на благодарността му. Той извършва наистина онова, което се поиска от него, но след това повече не те познава. Не е лъжа, че в такъв случай още днес би трябвало да се махаме оттук и ще се озовем с лице към неприятелски настроените кайови. А какво ще означава това за нас, смятам за излишно да ти обяснявам.

Инчу-чуна и Винету разговаряха известно време загрижено помежду си. После се приближиха до нас и вождът заяви:

— Ако Клеки-петра не ни беше разказал толкова много за вашата вяра, Инчу-чуна щеше да те смята за човек, с когото е позорно да се разговаря. Но сега той може да разбере желанието ти. Все пак това, което ти каза моят син Винету, е вярно : нашите воители няма да те разберат и ще те презират.

— Не се отнася само до мене, а и до Клеки-петра, за когото говориш.

— Защо пък до него?

— Той имаше същата вяра, която ми повелява да ти изкажа моята молба; и той умря с тази вяра. Неговата религия му повеляваше да прости на врага си. Бъди уверен, че ако той беше сега още жив, никога нямаше да допусне да бъде измъчван Ратлър..

— Така ли мислиш?

— Убеден съм.

Тогава той поклати бавно глава.

— Не мога да разбера какви хора са християните! Или са лоши и злината им е толкова голяма, че човек просто не може да я проумее, или са добри и тяхната доброта остава също така неразбираема!

При тези думи той погледна сина си, който отвърна на погледа му. Дватама се разбраха; можеха да разговарят само чрез погледи. Инчу-чуна се обърна отново към мене и ме попита :

— Този убиец беше и твой враг, нали?

— Да.

— А ти прости ли му?

— Да.

— Тогава чуй какво ще ти каже Инчу-чуна! Ние искаме да разберем дали у него живее поне една малка частица добрина. Ако е така, ще се опитам да изпълня желанието ти, без да ти навреда. Седнете тук и чакайте да видите какво ще се случи! Когато ти дам знак, ще се приближиш към убиеца и ще поискаш от него да те помоли за извинение. Стори ли го, ще умре бързо.

— Разрешаваш ли да му обясня това?

— Да.

Инчу-чуна и Винету отново се върнаха в кръга на воините а ние насядахме на земята, там, където си бяхме.

— Просто да не повярваш — обади се Сам. — Вождът действително е съгласен с желанието ти. Трябва да е доста благосклонен към тебе.

— Възможно е, но най-важната причина е друга. Това е влиянието на Клеки-петра, което се чувства дори и след смъртта на този човек. Тези червенокожи са приели от истинското християнство повече, отколкото подозират. Любопитен съм да видя какво ще стане.

— Веднага ще разбереш. Само внимавай!

Сега махнаха платнището от колата. Забелязахме, че от нея свалиха някакъв дълъг, приличен на куфар предмет, за който беше вързан един човек.

— Това е ковчегът — обади се Сам Хокинс, — сглобен е от стволите на дървета, издълбани с помощта на огън и обвити след това с мокри кожи. Щом кожата изсъхне, тя се свива и по този начин ковчегът се затваря херметически.

Недалече от мястото, където страничната долина се срещаше с главната, се издигаше скала, в основата на която бе изграден четириъгълник от големи камъни; в предната му част имаше отвор. Наоколо се виждаха още камъни, които бяха очевидно нарочно събрани на това място. Ковчегът заедно с човека на него бе отнесен в този каменен четириъгълник. Човекът беше Ратлър.

— Знаеш ли защо са събрали тези камъни? -попита ме Сам.

— За да построят гробницата.

— Правилно! Двойна гробница.

— И за Ратлър ли?

— Да. Убиецът ще бъде погребан с жертвата си. Всъщност това би трябвало да става след всяко убийство, ако обстоятелствата позволяват.

— Ужасно! Да си завързан жив за ковчег на убития и при това да знаеш, че там същевременно е и твоето място, където ще намериш вечен покой!

— Струва ми се, че ти наистина съжаляваш този човек! Все още мога да разбера твоето хленчене в негова полза, но че го съжаляваш, не, наистина не го разбирам.

Сега ковчегът беше изправен така-, че Ратлър стъпи на краката си. И човекът, и ковчегът бяха вързани с дебели ремъци за каменния зид. Червенокожите — мъже, жени и деца — се приближиха към мястото и образуваха пред него полукръг. Възцари се дълбока тишина, изпълнена с очакване. Инчу-чуна и Винету застанаха до ковчега — единият отдясно, а другият отляво. Разнесе се гласът на вожд:

— Воините на апачите са се събрали тук, за да произнесат една присъда, защото народът на апачите бе сполетян от голяма и тежка загуба, която виновният ще заплати с живота си.

Инчу-чуна продължи да говори, като описа по цветистия и образен индиански начин личността на Клеки-петра, неговите разбирания, неговата дейност, след което разказа подробно как беше убит този човек. Аз разбрах извънредно малка част от обвинението, но Сам ми преведе всичко. Вожда разказа още как беше пленен Ратлър и накрая обяви, че убиецът ще бъде измъчван, докато умре, след което ще бъде погребан заедно с мъртвеца така, както беше завързан за ковчег. След тези думи той погледна към мене и ми направи очаквания знак.

Ние станаме от земята и влязохме в полукръга. Досега не бях могъл да видя добре осъдения поради твърде голямото разстояние. Сега се озовах пред него и почувствах дълбоко състрадание към този човек, колкото и зъл и безбожен да беше.

Изправеният ковчег беше по-широк от двама души, застанали един до друг, и висок повече от два метра. Изглеждаше като отрязан с трион дебел дънер, обвит в кожи. Ратлър беше вързан с гръб към ковчега така, че ръцете му бяха извити назад, а краката му — разкрачени. По лицето му си личеше, че не беше страдал нито от глад, нито от жажда. В устата му беше натикана кърпа. Досега не бе имал възможност да говори. И главата му беше завързана така, че не можеше да я движи. Когато се приближих, Инчу-чуна извади кърпата от устата му и ми каза:

— Моят бял брат искаше да говори с този убиец. Нека говори!

Ратлър видя, че бях свободен. Разбра, че съм се сприятелил с индианците. Можеше лесно да се отгатне. Ето защо си мислех, че ще ме помоли да се застъпя за него. Вместо това обаче той се разкрещя озлобено веднага щом устата му бе освободена:

— Какво искаш от мене? Омитай се! Нямам работа с теб!

— Нали чу, че си осъден на смърт, мистър Ратлър — отвърнах му спокойно аз. — Това не може да се промени. Трябва да умреш. Но аз искам да...

— Махай се, куче, махай се! — прекъсна ме той, като се опита да ме заплусе, само че не ме улучи, защото не можеше да си движи главата.

— И така, ще трябва да умреш — продължих аз невъзмутимо, — но единствено от теб зависи дали ще бъдеш изтезаван. А възможно е да те измъчват продължително, през целия ден, може би и утре. Това е ужасно и не ми се иска да го допусна. По моя молба Инчу-чуна вече заяви, че е готов да ти отреди бърза смърт, ако изпълниш условието, което той поставя.

Замълчах, понеже помислих, че Ратлър ще ме попита за условието. Вместо това обаче той изригна насреща ми такова ужасно проклятие, че ми е невъзможно да го предам тук.

— Условието е да ме помолиш за извинение — продължих аз.

— За извинение? Да те моля за извинение? — изкрещя той. — По-скоро ще си отхапя езика и ще понеса всички мъчения, които могат да бъдат измислени от тези червенокожи подлещи!

— Обърни внимание, мистър Ратлър, че условието не е поставено от мен — продължих да упорствам аз, — понеже не се нуждая от извинението ти! Инчу-чуна пожела така. Помисли в какво положение се намираш и какво те заплашва! Очакват те ужасни неща, страшна смърт, която може да избегнеш само с една-единствена дума за извинение.

— И през ум не ми минава. Никога, никога! Махай се от тук! Не мога да гледам проклетата ти физиономия. Върви по дяволите, а ако искаш и още по-надалеч! Не си ми притрябвал!

— Ако изпълня желанието ти и се махна, за теб ще бъде вече твърде късно. Бъди разумен и изговори думата!

— Не, не и не! — изрева той.

— Моля те!

— Махай се, махай се ти казах! Небеса и дяволи, защо съм вързан! Ако ми бяха свободни ръцете, щях да ти покажа пътя! ;

— Добре, нека бъде както искаш! — заявих аз. — Но ти казвам, че след това няма да можеш да ме повикаш отново!

— Да те викам ли? Тебе! Не си въобразявай! Изчезвай, изчезвай ти казвам!

— Ще си отида. Но преди това още нещо: имаш ли някакво желание? Ще го изпълня. Да искаш да изпратиш поздрав до някого? Имаш ли роднини, които може би ще мога да известя?

— Върви в пъкъла и кажи там, че си проклет подлец! Съюзил си се с червенокожите и си ме предал на тях. Нека затова...

— Лъжеш се — прекъснах го аз. — Нямах ли някакво желание преди смъртта си?

— Имам само едно — да умреш преди мен!

— Добре, вече няма какво да си кажем и аз не мога да направя нищо повече за теб, освен да ти дам следния християнски съвет: не отнасяй греховете със себе си, а помисли за своите деяния и за възмездията, което те очаква на оня свят!

Нарочно подчертах последните си думи, защото бях убеден, че той още напълно не вярва в неизбежната си участ. Но онова, което ми отговори, отново не мога да предам тук. При думите му ме побиха тръпки. Инчу-чуна ме хвана за ръката и ме дръпна настрани:

— Моят млад бял брат вижда, че този убиец не заслужава да се застъпва за него; той е християнин. Вие ни наричате езичници, но нима някой червенокож воин ще изговори някога такива думи?

Не му отвърнах. Та какво ли можех и да кажа? Не бях очаквал подобно поведение от страна на Ратлър. По-рано се беше показал толкова страхлив, направо беше треперил, когато станеше дума за индианските колове на мъчение. А днес се държеше така, като че ли не се интересуваше от нищо и не се плашеше от никакви мъки.

— Това не е смелост от негова страна — обади се Сам, — а само яд и гняв. Не те е виждал от деня на пленяването ни. Сега забелязва че сме свободни. Червенокожите се отнасят към нас приятелски, а той трябва да умре. Това му е достатъчно, за да си помисли, че сме го предали. Но нека само започнат изтезанията и той ще запее друга песен! Внимавайте, започват да се сбъдват думите ми, ако не се лъжа!

Апачите не ни оставиха да чакаме дълго започването на това тъжно зрелище. Първоначалното ми намерение беше да се отдалеча; но понеже досега не бях виждал подобно нещо, реших да остана, докато можех да понасям гледката.

Зрителите насядаха. Неколцина млади воители пристъпиха напред и застанаха на около петнадесет крачки пред Ратлър. Започнаха да хвърлят ножовете си към него, но внимаваха да не го улучат. Всички остриета се забиваха в ковчег, за който беше вързан Ратлър. Първият нож се заби вляво, а вторият вдясно от крака му, но все пак дотолкова наблизо, че между тях и крака почти не оставаше разстояние. Следващите два ножа бяха прицелени по-нагоре и това продължи, докато и двата му крака бяха плътно обкръжени от четири реда ножове.

Досега той горе-долу се държеше. Но лъскавите остриета на ножовете започнаха да проблясват все по-нагоре и по-нагоре, защото цялото му тяло трябваше да бъде обградено от тях. И ето че Ратлър бе обхванат от страх. Щом някой нож полетеше към него, той издаваше вик на ужас; Колкото по-нагоре се забиваха ножовете, толкова по-силни и пронизителни ставаха виковете му.

След като и раменете му бяха обградени от ножове, дойде ред и на главата. Първият нож се заби в ковчег отляво на врата му, а вторият — отдясно. Така ножовете продължаваха да се забиват отляво и отдясно на лицето му и над темето му, докато най-сетне вече нямаше място за нито едно острие. Сега всички ножове бяха извадени. Това дотук беше само въведение, изпълнено от млади хора, които трябваше да покажат, че са се научили да се целят спокойно и да улучват сигурно. Сега те се върнаха по местата си и насядаха отново.

След това Инчу-чуна определи опитни воители, които трябваше да хвърлят ножовете си от тридесет метра разстояние. Когато първият от тях се беше вече приготвил, вождът се приближи до Ратлър и посочи горната част на дясната му ръка.

— Тук!

Ножът полетя и улучи точно показаното място, като прониза мускула и се заби в капака на ковчег. Положението ставаше сериозно. Ратлър усети болката и нададе такъв вик, като че ли

вече умираше. Вторият нож прониза същия мускул на другата ръка и ревовете на Ратлър се удвоиха. Третото и четвъртото хвърляне бяха отправени към бедрата и улучиха точно местата, показани предварително от вожда. Не се виждаше кръв, защото Ратлър беше облечен в дрехите си, а и индианците улучваха сега само такива места, където раните не представляваха непосредствена опасност и не можеха да съкратят зрелището.

Може би осъденият беше мислил, че досега само са го заплашвали със смърт. Но вече трябваше да разбере, че се бе лъгал. Ножове бяха забити под лактите и в прасците на краката му. Ако доскоро беше надавал само отделни викове, сега крещеше без прекъсване.

Зрителите замърмориха, нададоха викове и изобщо по най-различни начини изразиха презрението си. Индианецът се държи съвсем иначе на кола на мъчението. Щом започне измъчването му, той запява песента на смъртта, като възхвалява делата си и се подиграва на мъчителите си. Колкото са по-страшни мъките, на които го подлагат, толкова по-големи обиди им отправя той. Но никога няма да издаде вопъл, никога няма да се чуе от устата му вик на болка. Когато умре, враговете му го възхваляват и погребват с всички индиански почести. В такъв случай те чувстват поласкана и собствената си чест, че са допринесли за една толкова славна смърт:

Съвсем друго е положението при някой страхливец, който крещи и реве при най-малкото нараняване, а дори понякога моли и за милост. Да измъчваш такъв човек не е никаква чест, а позор. Затова и най-накрая не се намира нито един доблестен воин, който да има желание да продължи да се занимава с него; най-сетне го убиват по някакъв безславен начин.

Такъв страхливец беше и Ратлър. Всички негови рани досега бяха леки и не застрашаваха живота му. Те му причиняваха болки, но за истински мъчения още не можеше да става дума. Въпреки това той крещеше и пищеше, като че ли изпитваше адски мъки, и непрекъснато реवेशе името ми. Искаше да отиде при него. Тогава Инчу-чуна нареди да прекъснат измъчването и ме помоли:

— Нека моят млад бял брат отиде при него и го попита защо крещи така. Досега ножовете не може да са му причинили такива болки, че да се вайка толкова много.

— Да, ела, сър, ела! — извика Ратлър. — Трябва да говоря с тебе!

Приблжих се до него и попитах:

— Какво искаш от мене?

— Издърпай ножовете от краката и ръцете ми!

— Няма да ми разрешат.

— Но иначе ще умра! Кой би могъл да издържи на толкова наранявания?

— Странно! Нима мислеше, че ще останеш жив?

— Но нали и ти си жив!

— Не съм убил никого.

— Не съм виновен за това, че убих. Знаеш, че бях пиян.

— Въпреки това престъплението е налице. Винаги съм те предупреждавал да не пиеш. Не ме послуша и сега ще си носиш последствията.

— По дяволите последствията! Застъпи се за мене!

— Застъпих се. Помоли за извинение и ще умреш бързо, без да те измъчват.

— Ще умра бързо ли? Но аз не искам да умра! Искам да живея, да живея!

— Невъзможно е.

— Невъзможно? Значи няма спасение за мене?

— Не.

— Няма спасение — няма, няма!

Той изрева тези думи с всичка сила, след което започна такова вайкане и хленчене, че не ми беше възможно да издържа повече при него и си тръгнах.

— Остани, сър, остани тук! — извика той след мене. — Иначе ще започнат пак! Сега вождът му кресна:

— Стига си вило, куче! Ти си един смърдящ койот, когото никой воин не иска повече да докосне с оръжието си. И като се обърна към хората си, той продължи:

— Кой от храбрите синове на апачите иска да се занимава още с този страхливец? Никой не се обади.

— Значи никой?

Отново предишното мълчание.

— Уф! този убиец не е достоен да бъде умъртвен от воини. Той няма да бъде погребан заедно с Клеки-петра. Как би могла да се появи такава жаба редом с един лебед във Вечните ловни полета? Разрежете ремъците му!

Той направи знак на две момчета. Те скочиха, изтичаха при пленника, измъкнаха ножовете от краиците му и разрязаха ремъците.

— Вържете ръцете зад гърба му! — заповяда вождът.

Момчетата, които нямаха повече от десет години, се подчиниха, а Ратлър не посмя през това време да направи и най-малкото движение на съпротива. Какъв позор! Почти се срамувах, че съм бял.

— Отведете го до реката и го блъснете във водата! — гласеше следващата заповед. — Ако въпреки всичко достигне отвъдния бряг, ще бъде свободен.

Ратлър издаде ликуващ вик и се остави на момчетата да го помъкнат към Рио Пекос. Там на брега той изведнъж се спря. Тогава двамата го хванаха и го блъснаха в реката. Отначало той потъна, но скоро пак се появи на повърхността, като се мъчеше да се придвижва напред, плувайки по гръб. Това не беше трудно, въпреки че ръцете му бяха вързани. Краката му бяха свободни и с тяхна помощ можеше да се държи над водата.

Нима трябваше да достигне необезпокоявано отвъдния бряг? Дори и аз не желях това. Беше си заслужил смъртта. Ако останеше жив и се измъкнеше оттук, тогава всички присъстващи щяха да бъдат съучастници в престъплението, които щеше да извърши в бъдеще. Да не говорим за това, че жаждата за отмъщение на този човек щеше да бъде за всички нас постоянна опасност. Двете момчета все още стояха до самата вода и гледаха след него. Тогава Инчу-чуна им заповяда:

— Вземете пушки и стреляйте в главата му! Те изтичаха към мястото, където неколцина воини бяха оставили карабините си, и всяко взе по една от тях. Тези малки юнаци знаеха добре как се бори с такова оръжие. Коленичиха край брега и се прицелиха в главата на Ратлър.

— Не стреляйте, за бога, не стреляйте! — извика той ужасен.

Момчетата размениха тихичко няколко думи. Те постъпиха в случая спортически, като оставиха престъпника да плува все по-надалече и по-надалече, на което вождът мълчаливо не се възпротиви. От това разбрах, че той знае много добре дали умееха да стрелят, или не. Изведнъж обаче те нададоха с тънките си момчешки гласове подканващ вик и изстреляха пушките си.

Ратлър беше улучен и моментално изчезна под водата.

Не последва нито един тържествуващ вик, както става обикновено при червенокожите след победата над някой неприятел. Заради такъв страхливец не си заслужаваше да се вдига шум. Презрението на индианците беше толкова голямо, че те изобщо не се погрижиха за трупа на Ратлър. Оставиха го на течението, което го понесе надолу по реката, без дори да го погледнат повече.

Инчу-чуна се приближи до мене и ме попита:

— Сега доволен ли е моят млад бял брат от мен?

— Да. Благодаря ти!

— Няма защо да ми благодариш. Инчу-чуна щеше да постъпи пак така, дори и да не му беше известно желанието ти. Това куче не беше достойно да умре от мъки. Днес ти видя разликата между храбрите червенокожи воини и белите страхливци. Бледоликите са способни на всевъзможни зли дела, но когато трябва да покажат храброст, тогава вият от страх като кучета, които очакват да бъдат бити с тояги.

— Вождът на апачите не бива да забравя, че навсякъде има смели и страхливи, добри и лоши хора!

— Имаш право, Инчу-чуна не искаше да те обиди. Но тогава никой народ няма правото да мисли, че е по-добър от някой друг народ само защото другият народ нямал същия цвят на кожата.

За да го отклони от тази деликатна тема, аз се осведомих:

— Какво ще правят сега воините на апачите? Ще погребат ли Клеки-петра?

— Да.

— Може ли да присъствам с моите приятели?

— Да. Ако не беше попитал, щяхме да те помолим да останеш. Когато си тръгнахме от вашия лагер, за да доведем конете, ти остана да говориш с Клеки-петра. За какво приказвахте?

— Това беше много сериозен разговор — и за него, и за мене. Когато се отдалечихте, ние седнахме заедно и скоро открихме, че имаме една и съща родина; продължихме да разговаряме на нашия роден език. Той беше преживял и изстрадал много — всичко ми разказа. Каза ми колко много ви обича и че желанието му било да даде живота си за Винету. Великият дух изпълни това негово желание само след няколко минути.

— Но защо е искал да умре за мене? — попита Винету, който междувременно се беше приближил.

— Защото те обичаше, а и по една друга причина, която може би ще ти разкрия по-късно. Смъртта му трябваше да бъде изкупление.

— Когато той лежеше, умирайки в ръцете ми, ти заговори на някакъв език, който не можах да разбера.

— Това беше нашият роден език.

— Каза ли ти нещо за мене?

— Да. Помоли ме да ти остана верен.

— Да ми... останеш... верен? Но тогава изобщо не ме познаваше!

— Познавах те, защото те бях вече видял, а и той ми беше разказвал за тебе.

— Какво му отговори?

— Обещах да изпълня желанието му.

— Това е била последната му молба в живота. Ти си станал негов наследник. Обещал си му да ми бъдеш верен, бдял си над мене, пазил си ме и си ме щадял, докато аз те преследвах като мой враг. Раната от моя нож би била смъртоносна за всеки друг, но твоето силно тяло й устоя. Към тебе имам един много голям дълг. Бъди мой приятел!

— Отдавна съм ти приятел.

— Бъди мой брат.

— С най-голяма радост.

— Тогава нека сключим този съюз над гроба на онзи, който съедини душите ни! Един благороден бледолик ни напусна, но още при раздялата си с нас ни доведе друг благороден бледолик. Моята кръв ще бъде твоя кръв и твоята кръв ще стане моя кръв! Ти ще пиеш от моята кръв, а аз от твоята. Моят баща Инчу-чуна, великият вожд на апачите, ще ми разреши това! Вождът ни подаде ръцете си.

— Инчу-чуна разрешава — каза той сърдечно. — Вие ще бъдете не само братя, а един мъж и воин с две тела. Хау!

16. Кръвни братя

Отправихме се към мястото, където щеше да бъде изградена гробницата. Осведомих се за начина, по който щеше да бъде направена, и за височината ѝ, след което измолих няколко томахока. После заедно с Детелиновия лист — Сам, Дик и Уил — се отправихме към гората нагоре срещу течението на реката, където избрахме подходящ дървен материал и с помощта на томахоките направихме дървен кръст. Когато се върнахме с него в лагера, траурната церемония беше вече започнала. Червенокожите бяха насядали около постройката, която напредваше бързо и бе почти готова и пееха своите монотонни, своеобразни и силно затрогващи песни за смъртта. Еднообразните напеви бяха заглушавани от време на време от някой остър и силен вопъл, който приличаше на ярка светкавица, изскочила из тежките и мрачни облаци.

При постройката работеха десетина индианци под ръководството на вожд и сина му, а между тях и насядалите оплаквачи танцуваше някаква странно облечена фигура, накичена с всевъзможни причудливи неща, която правеше бавни и особени скокове във всички посоки.

— Кой е този? — попитах аз. — Жрецът ли?

— Да — кимна Сам.

— Индиански обичаи при погребението на християнин! Какво ще кажеш за това, драги Сам? — продължих аз.

— Гледай си спокойно и не казвай нито дума против това, сър! Иначе ще обидиш страшно много апачите.

— Но този маскарад ми е неприятен..

— Правят го от добри чувства. Тези мили хорица вярват във Великия дух, при когото е отишъл техният приятел и учител. Те провеждат прощалната траурна церемония по свой собствен начин и всичко, което извършва жрецът, има символично значение. Остави ги на спокойствие! От своя страна те също няма да ни попречат да поставим на гроба нашия кръст.

Когато поставихме кръста край ковчега, Винету ни попита:

— Трябва ли да поставим този знак на християнството върху камъните?

— Да.

— Добре. Винету и без това щеше да помоли своя брат Олд Шетърхенд да направи кръст, защото Клеки-петра имаше кръст в жилището си и се молеше пред него. Затова нека и този знак на неговата вяра да пази гроба му. На кое място ще го поставите?

— Трябва да стърчи в горната част на гробницата.

— Също както на високите, големи къщи, в които се молят християните на Великия дух? Ще го поставя така както желаш ти. Седнете тук и вижте дали ще го направим както трябва.

След известно време гробницата беше готова. Най-отгоре беше поставен кръстът, а отпред имаше отвор за ковчега, който стоеше все още навън.

Сега дойде и Ншо-чи. Беше ходила до публото, за да донесе два съда от печена глина. Отиде до реката, за да ги напълни с вода, после се върна и ги постави върху ковчега. За какво служеха те, щях да разбера скоро.

Всичко за погребението беше вече готово. Инчу-чуна направи знак и траурните песни заглъхнаха. Жрецът клекна на земята и остана неподвижен. Вождът се приближи до ковчега и започна да говори бавно и тържествено. Сам ми превеждаше тихо речта му.

— Всяка сутрин слънцето изгрява от изток и всяка вечер се спуска на запад, а годината се събужда през пролетта и през зимата отново отива да спи. Така е и с хората. Така ли е?

— Хау! — прозвуча глухо наоколо.

— Човекът изгрява като слънцето и се спуска пак в гроба. Той идва на земята като пролетта и отива във вечен покой като зимата. Но когато слънцето залезе, то се появява отново на следното утро, а когато измине зимата, пролетта отново идва при нас. Така ли е?

— Хау!

— Така ни учеше Клеки-петра. Човекът отива в гроба, но след смъртта той отново се ражда също като новия ден и като новата пролет, за да продължи да живее в страната на Великия дух. Това ни беше казано от Клеки-петра и сега той вече знае дали ни е казал истината, защото изчезна като деня и като годината, а душата му отиде в царството на умрелите, за което той винаги мечтаеше. Така ли е?

— Хау!

— Неговата вяра не беше като нашата и нашата вяра не беше като неговата. Ние обичаме нашите приятели и мразим враговете си. Клеки-петра обаче ни учеше, че човек трябвало да обича и враговете си, защото и те били наши братя! Това не ни се вярваше. Но винаги, когато се вслушвахме в него или в думите му, сме имали полза и сме били радостни. Може би все пак неговата вяра е като нашата, само че не сме могли да го разберем така, както той желаше да бъде разбран. Ние казваме, че душите ни отиват във Вечните ловни полета, а той твърдеше, че неговата щяла да отиде във вечното блаженство. Но често си мисля, че нашите Ловни полета са онова царство на мъртвите. Така ли е?

— Хау!

— Това беше неговото учение. Сега ще говоря за неговата смърт. Тя ни върхлетя, както хищно животно върхлита плячката си. Краят му дойде внезапно и неочаквано. Беше здрав, държелив и бе застанал до нас. Канеше се да се качи на коня си, за да се завърне с нас у дома. В този момент бе улучен от куршума на убицеца. Нека моите братя и сестри оплачат този край! Разнесоха се приглушени вопли, които ставаха все по-силни и пронизителни, докато се превърнаха в неудържими стонове и плач, които престанаха изведнъж. Тогава вождът продължи:

— Ние отмъстихме за смъртта му. Но душата на убицеца се изплъзна от убития. Тя няма да може да му прислужва във Вечните ловни полета, защото беше страхлива и не пожела да го последва в смъртта. Краставото куче, на което принадлежеше, бе застреляно от момчетата и трупът му плува надолу по реката. Така ли е?

— Хау!

— Клеки-петра ни напусна, но тялото му остана при нас, за да му съградим паметник, който ще напомня на нас и на нашите поколения за добрия бял баща, който беше наш учител и когото ние обичахме. Той не беше роден в тези земи, а дойде от далечна страна, която се намира отвъд Голямата вода. Често ни е говорил за своята родина, която се намира на изток и ни е казвал, че там расте дъбът. От любов към Клеки-петра и в негова чест донесохме дъбове, които ще насадим около гроба му. Той винаги е мислил за нас и се е грижил за нас. Преди да ни напусне, той ни изпрати един бледолик, който ще ни бъде брат и приятел на негово място. Тук стои Олд Шетърхенд, белият човек, който е дошъл от родината на Клеки-петра. Той знае всичко онова, което знаеше и нашият учител, но в същото време е и такъв воин, какъвто умрелият не беше. Той е убил мечката гризли с нож, а всеки свой неприятел запраща на земята с юмрука си. Инчу-чуна и Винету му бяха на два пъти в ръцете. Но той не ни уби, а ни подари живота, защото ни обича и защото е приятел на червенокожите мъже. Така ли е?

— Хау!

— Последната воля на Клеки-петра беше Олд Шетърхенд да стане негов наследник при воините на апачите и Олд Шетърхенд обеща да изпълни неговото желание. Ето защо Олд Шетърхенд ще бъде приет в племето на апачите и ще има правата и властта на вожд. Ще бъде така, като че ли е роден при нас. За да бъде потвърдено това, той би трябвало всъщност да изпуши калюмета с всеки воин на апачите. Но ние можем да отстъпим от този обичай, тъй като той ще пие от кръвта на Винету, а Винету ще пие от неговата кръв. Тогава Олд Шетърхенд ще бъде кръв от нашата кръв и плът от нашата плът. Съгласни ли са воините на апачите?

— Хау, хау, хау! — прозвуча трикратно радостният отговор на всички присъстващи.

— Тогава нека Олд Шетърхенд и Винету се приближат към ковчега и пуснат по няколко капки от кръвта си във водата на братството!

И така — кръвно братство, истинско кръвно братство, за което бях чел толкова често! Този обичай се среща при много нецивилизовани или получивилизовани народи; кръвното братство се счита за сключено, когато двамата смесят кръвта си и пият от нея, или пък когато единият от тях пие от кръвта на другия и обратно. Според поверието едно такова кръвно братство е по-здраво, по-сърдечно и по-безкористно, отколкото братството по рождение.

Сега аз трябваше да пия от кръвта на Винету, а той — от моята. Застанахме от двете страни на ковчега и Инчу-чуна разголи ръката на сина си до лакътя, като я поряза леко с ножа си. От малкия незначителен разрез избликнаха няколко капки кръв, които бяха събрани от вожда в малък съд с вода. После същото бе направено и с мен, при което капките кръв бяха събрани в друг съд. Този съд беше подарен на Винету, а аз получих съда с неговата кръв. Инчу-чуна заговори тържествено на английски език:

— Душата на човека живее в кръвта. Нека душите на тези двама млади воители се слеят една с друга, за да образуват една-единствена душа.. Нека отсега нататък мислите на Олд Шетърхенд станат и мисли на Винету, а волята на Винету нека бъде и воля на Олд Шетърхенд. Пийте! Изпих съдържанието на единия от съдовете, а Винету изпи другия. Това беше всъщност водата, която Ншо-чи бе донесла от реката, примесена с няколко капки кръв, чиито вкус не можеше да се усети. След това вождът ми подаде ръката си.

— Сега и ти като Винету си син на моето тяло и воин на нашия народ. Славата на твоите дела ще се разпространи бързо и никой друг воин няма да може да те надмине. Ти ще бъдеш вожд на апачите и всички племена на нашия народ ще те почитат като вожд!

Това се казва бърза кариера! До неотдавна бях домашен учител в Сент Луис, после земемер по трасето на железопътната линия през Запада, а сега бях станал вожд на «диваци».

Но трябва да си призная, че тези «диваци» ми харесваха много повече, отколкото по-голямата част от белите, с които си бях имал работа в последно време.

Разбира се, че като «просветен европеец» бях далече от мисълта да придавам каквото и да било тайнствено или чудодейно въздействие на няколкото капки кръв, които изпихме взаимно.

Напълно съзнавах формалната символичност на този обред и предполагах, че Инчу-чуна и децата му също така добре разбираха неговата символична същност. Положително не напразно са били ученици на «белия учител на апачите».

Все пак по-късно думите на Инчу-чуна, че Винету и аз ще бъдем като една душа с две тела, излизаха винаги верни. Ние двамата се разбирахме, без да беше необходимо да споделяме чувствата, мислите или решенията си. Трябваше да разменим само по някой поглед, за да знаем най-точно какво искаше да направи всеки един от нас. Да, дори и това не бе необходимо: ние

действувахме удивително съгласувано даже и тогава, когато се намирахме далеч един от друг; помежду ни никога не е имало никакви кавги или несъгласие. Но това беше естествена последица от взаимната вътрешна симпатия и от взаимното разбиране и зачитане, на възгледите и навиците ни.

Когато Инчу-чуна завърши речта си, всички апачи се бяха изправили, за да извикат силно и потвърждаващо «хау». След това вождът добави:

— Сега новият, живият Клеки-петра е приет в племето ни и ние можем да погребем мъртвия.

Нека моите братя се заемат с това!

Последните му думи бяха отправени към апачите, които бяха участвали в изграждането на гробницата. Помолех да почака малко и направих знак на Хокинс, Стоун и Паркър да се приближат. Когато застанаха до мене, аз казах няколко думи край ковчега и завърших с една молитва. След това тленните останки бяха внесени в каменната постройка и червенокожите започнаха да зазидват отвора.

Това беше първото индианско погребение, на което присъствувах. То ме бе развълнувало дълбоко. Не ми се иска да критикувам възгледите, които беше изложил Инчу-чуна по време на погребението, но в неговите думи имаше много истина, примесена с доста неясноти. Докато зазидваха гробницата, индианците отново подеха своите траурни напеви. Едва когато бе поставен и последният камък, можеше вече да се каже, че церемонията е завършила. Всеки започна да се занимава със своите работи, а това бе сега на първо място яденето. Инчу-чуна ме покани да ям с него.

Той живееше в най-голямото помещение на вече споменатия етаж в публото. То беше обзаведено съвсем семпло, но по стените му можеше да се види богата колекция от индиански оръжия, която живо привлече вниманието ми. Красива зора ни обслужваше и тримата — Инчу-чуна, Винету и мене — и скоро разбрах, че тя умееше майсторски да приготвя индианските ястия. Разговаряхме съвсем малко. Червенокожият изобщо не обича словоохотливостта, а днес и без това бе говорено толкова много, че всичко, което имахме да обсъждаме, беше оставено за по-късно. След като се нахранихме, се свечери бързо.

— Искате ли моят брат да си почине или ще дойде с мене?

— попита ме Винету.

— Ще дойде с тебе — заявих аз, без да попитам накъде мислеше да се отправи.

Слязохме от публото и закрачихме към реката. Това очаквах и аз. Човек с толкова сериозен и задълбочен характер като Винету не можеше да не отиде пак на гроба на своя учител. Там седнахме един до друг. Винету ме хвана за ръката и остана известно време безмълвен; и аз нямах причина да наруша тишината.

Тук трябва да отбележа, че не всички апачи, които бях видял наоколо, живеяха в публото. Колкото и да беше голямо, то в никой случай не можеше да побере толкова много хора. Там живеяха само семействата на Инчу-чуна и на неговите по-видни воини. Публото представляваше в известен смисъл и сборен център за онези членове от племето мескалеро, които водеха скитнически живот, като пасяха конете си ту тук, ту там, и ловуваха свободно из съседните територии. От това място вождът властваше и ръководеше племето си; оттук той предприемаше далечни походи с коня си до другите племена, които го признаваха за върховен вожд. А това бяха лянеросите, хикарила, тараконе, чирикауа-апачите, пиналеносите, хиленьосите, мимбреньосите, липаните, апачите от медните мини и други. Дори и навахите обикновено се подчиняваха, ако не на заповедите му, то поне на желанията.

Мескалеросите, които не живеяха в публото, си бяха отишли след погребението, като бяха оставили само толкова хора, колкото бяха необходими да пазят доведените от кайовите коне, пасящи наблизко. Ето защо сега Винету и аз седяхме съвсем сами край гроба на Клеки-петра. Във връзка с този гроб ми се иска да спомена още, че на следващия ден около него наистина бяха засадени дъбове, които по-късно израснаха нависоко. Тези дървета се издигат там и до ден днешен. Най-сетне Винету наруши мълчанието с един въпрос:

— Ще забрави ли моят брат Олд Шетърхенд, че бяхме негови врагове?

— Вече е забравено — уверих го аз.

— Но едно нещо все пак няма да можеш да простиш.

— Кое?

— Обидата, която ти нанесе моят баща.

— Кога?

— Когато те срещнахме за първи път.
— Аха, когато ме заплю в лицето ли?
— Да.
— Защо да не мога да го простя?
— Защото такава заплуване може да се измие само с кръвта на онзи, който е нанесъл тази обида.
— Нека Винету не се безпокои. И това е вече забравено.
— Моят брат казва неща, които не мога да повярвам.
— Ще ми повярваш. Отдавна е доказано, че съм го забравил.
— Как е доказано?
— С това, че не се разсърдих на Инчу-чуна, баща ти. Или си мислиш, че Олд Шетърхенд ще се остави да го заплуват, без да отговори веднага с юмрука си, ако го сметне за обида?
— Наистина, ние после се чудихме, че не постъпи така.
— Бащата на Винету не можеше да ме обиди. Аз си изтрих лицето и още тогава всичко беше простено и забравено. Да не говорим повече за това!
— И все пак трябва да говоря, длъжен съм да го сторя като твой брат.
— Защо?
— Ще трябва най-напред да се запознаеш с обичаите на нашия народ. Никой воин не признава с удоволствие сторената грешка, а вождовете пък още по-малко. Инчу-чуна разбира, че е постъпил несправедливо, но не може да те помоли за извинение. Ето защо ме накара аз да говоря с тебе. Винету те моли за извинение от името на баща си.
— Не е необходимо. Ние сме квит, защото и аз ви обидих.
— Не си.
— Обидих ви! Не е ли обида юмручният удар? А аз ви ударих с юмрука си.
— То стана по време на битката и тогава не е обида. Моят брат е благороден и великодушен. Няма да забравим това.
— Да говорим за други неща! Днес станах апач. А какво е положението на моите трима другари?
— Те не могат да бъдат приети в племето ни, но са наши братя.
— Без никакви формалности?
— Утре ще изпушим с тях лулата на мира. Но нека сега моят бял брат ми каже защо е напуснал родината си?
Подобни въпроси са съвсем необичайни за индианците. Но Винету имаше право да ми зададе такъв въпрос, защото сега беше мой брат и трябваше да ме опознае. Този въпрос обаче не бе зададен само от съчувствено любопитство. Винету имаше и друга причина.
За да търся тук щастието си — отговорих аз.
— Щастие! А какво е щастие?
— Богатство, което обаче...
Когато чу първата дума, Винету пусна ръката ми и в очите му пробляснаха пламъчета. Знаех, че в този момент го бе обхванало чувство, че все пак се е излъгал в мене.
— Богатство! — прекъсна ме той. — Тогава се заблуждаваш. Златото донесе само нещастия на червенокожите мъже. Заради златото белите продължават да ни изтласкват от едни земи в други, от едно място на друго, така че ние сигурно ще загинем, макар и бавно. Златото е причина за смъртта ни. Нека моят брат не се домогва до златото!
— Но аз не се домогвам до златото.
— Така ли? Но нали каза, че търсиш щастието в богатството?
— Да, вярно. Но нямам предвид онова богатство, за което мислиш ти. Има различни видове богатство — може да си богат на злато, но може да си богат на мъдрост и опит, на чест и слава, а здравето също е богатство.
— Уф, уф! Значи това си имал предвид! И към кой вид богатство се домогваш? — Само не към първото.
— А защо тогава моят брат Олд Шетърхенд се е присъединил към крадците на земя? Не е ли знаел, че извършва престъпление спрямо червенокожите мъже?
— Не е било трудно да се сетя, но просто не бях мислил за това. Радвах се, че ме бяха назначили като земемер, защото ми плащаха добре.

— Плащаха ли ти? Но струва ми се, че вие не бяхте приключили работата си. Нима ви платиха, преди да сте свършили измерването?

— Не. Но бях получил аванс и екипировка. Спечеленото щяха да ни заплатят след завършване на цялото измерване.

— И сега ще загубиш тези пари?

— Да.

— Много ли са?

— За мене са твърде много. Той помълча известно време, след което каза:

— Съжалявам, че моят брат е изгубил толкова заради нас. Ти богат ли си?

— Ако ме питаш за пари — беден съм.

— А след колко време щяхте да завършите работата си?

— След няколко дни.

— Уф! Ако те познавах, както те познавам сега, щяхме да нападнем кайовите след няколко дни.

— За да можеш да си свърши работата ли? — запитах аз, трогнат от това благородство.

— Да.

— Но това ще рече, че ти щеше да ни разрешиш да извършим докрай «кражбата»

— Кражбата не, а само измерването. Линиите, които чертаете по хартията, не могат да ни навредят, защото тогава грабежът все още не е извършен. Той започва едва тогава, когато пристигнат работниците на бледоликите, за да строят пътя на Огнения кон. Бих...

Той млъкна, за да обмисли една внезапно хрумнала му мисъл. След малко продължи:

— Трябва ли да притежаваш тези хартии, за които говорих, за да си получиш парите?

— Да.

— Уф! Тогава никога няма да ти ги платят, понеже всичко, което бяхте рисували, е унищожено.

— А какво стана с измервателните ни инструменти?

— Воините, които ги намериха, искаха да ги изпочупят, но аз им забраних. Въпреки че не съм посещавал училищата на бледоликите, все пак знам, че такива предмети имат голяма стойност, и затова заповядах да бъдат грижливо запазени. Донесохме ги тук и ги прибрахме в публото. Ще ги върна на моя брат Олд Шетърхенд.

— Благодаря ти. С удоволствие ще приема този подарък, въпреки че нямам никаква полза от него. Все пак се радвам, че ще мога да върна обратно тези уреди.

— Значи няма да ти принесат полза?

— Не. Бих имал никаква полза, ако можеш да завърши напълно измерванията.

— Но нали не притежаваш хартиите, които са били унищожени!

— Притежавам ги. Имах предвидливостта да ги правя двойни.

— И вторите чертежи са още у тебе?

— Да, ето в този джоб. Ти беше така добър да наредиш да не ми ги взимат.

— Уф, Уф!

Това възклицание издаваше и учудване, и задоволство.

После той отново замълча. Както разбрах по-късно, в този момент го занимаваше една толкова благородна мисъл, каквато друг едва ли би имал, а пък още по-малко би изпълнил. След известно време той стана.

— Да се връщаме — каза той. — Моят бял брат е бил оцетен от нас. Винету ще се погрижи това да бъде поправено. Но преди всичко трябва да си отпочинеш тук напълно.

Върнахме се в публото, където ние, четиримата бели, спяхме за първи път като свободни хора. На следващия ден Хокинс, Стоун и Паркър изпушиха лулата на мира с апачите при голяма тържественост. Държаха се дълги речи. Най-хубава от тях беше речта на Сам, който я разкраси по свой маниер с толкова комични изрази, че индианците трябваше да положат много усилия, за да запазят своята сериозност и достойнство. През този ден беше хвърлена светлина и върху всички неясноти в развилите се напоследък събития. Отново стана въпрос и за това как бях освободил през онази вечер Инчу-чуна и Винету. Хокинс ми дръпна по този случай следното конско евангелие:

— Ти си изключително подла личност, сър! човек трябва да бъде искрен към приятелите си, особено ако им е толкова много задължен, колкото си ни задължен ти на нас. Кой и какво беше ти всъщност, когато те видяхме за първи път в Сент Луис? Някакъв си домашен учител, който пердашеше здраво децата, за да им набие в главите азбуката и таблицата за умножение. И щеше да си останеш такъв нещастник, ако не се бяхме заели с тебе с толкова любов и снизхождение.

Измъкнахме те от тази глупава таблица за умножение и те помъкнахме с нас през саваната с такава нежност, която заслужава само възхищение, ако не се лъжа. Бдяхме над тебе, както бди нежна майка над малкото си дете или както квачката бди над излюпилото се пиленце. При нас ти се вразуми полека-лека и ние бяхме онези хора, които развиха мозъка ти дотам, че понякога в него започваше да се разсъмва. Накратко, ние тримата бяхме за тебе баща и майка, вуйчо и леля, носихме те на ръцете си, хранихме те с най-сочните късове месо, а като духовна храна ти предлагаме нашата мъдрост и богат житейски опит и след всичко това можехме да очакваме, че ще ни се отплатиш с почит, уважение и благодарност. Обаче ти винаги си правил онова, което ти е било забранено. Като си помисля само с колко непокорство и каква неблагодарност си се отплащал за нашата любов и саможертва, започва да ме боли моята стара ловна дреха. Ако пожелая сега да изброявам всичките ти долни номера, едва ли скоро ще му се види краят. Но най-лошият от тях беше безспорно онзи, когато самичък освободи двамата апачи, без да ни кажеш. Няма да го забравя во веки веков. Последниците от това коварно премълчаване не закъсняха да се проявят. Вместо да ни изпекат хубавичко на кола на мъчението и днес да се събудим в чудесните Ловни полета на отлетелите индиански души, нас не ни смятат достойни дори да умрем. Сега си седим живи-живенички и напълно здрави в това отдалечено индианско пубело, където хората се мъчат да ни развалят стомасите с различни лакомства и да направят истински полубог от тебе, грийнхорна. Това нещастие дължим само на тебе и особено на обстоятелството, че си толкова подъл плувец. Но любовта си остава при всички обстоятелства неразбираема също като жената. Колкото повече я тормозиш, толкова по-добре се чувства тя, и ето защо и този път ще запазиш мястото си между нас и в нашите сърца и след като ти натрием сол на главата, ще ти простим, с надеждата, че най-сетне ще се размислиш и ще се промениш, ако не се лъжа. Ето ти ръката ми. Ще ми обещаеш ли, драги сър, че ще се поправиш?

— Да — уверих го аз, като разтърсих ръката му. — Ще следвам така усърдно благородния пример, който ми давате тримата и който ще продължите да ми давате, че не след дълго време хората ще ме взимат за самия Сам Хокинс.

— Многоуважаеми, не се залавяй с това! Усилията ти биха били съвсем напразни. Такъв грийнхорн, какъвто си ти, да заприлича на Сам Хокинс! Абсолютно изключено! Все едно жабата да иска да стане оперен певец и да...

В този момент Дик Стоун се намеси, смеейки се, но си личеше, че се беше и поядосал:

— Стоп! Млъкни най-сетне, стари бърборко! Не се понасяш повече! Обръщаш всичко наопаки и на черното казваш бяло! Ако бях на мястото на Олд Шетърхенд, нямаше да търпя така спокойно този вечен «грийнхорн».

— Та какво имаш против това? Той си е такъв!

— Глупости! Дължим живота си на него. А едва ли ще се намери някой измежду сто опитни уестмани, без да изключвам и нас тримата, който би направил онова, което успя да стори той вчера. Вместо ние да го закриляме, той ни закриля. Запомни това! Ако не беше той, нямаше да си седим така весело тук, а и ти нямаше да бъдеш цял-целеничък под старата си фалшива перука!

— Какво? Фалшива перука ли! Само да си ми го казал още веднъж! Това е свършено истинска перука! Ако още не си разбрал, на, погледни я!

Той я свали от главата си и я подаде на другите.

— Я махай тази козина отук! — засмя се Стоун. Дребният трапер я постави отново на главата си и се завайка с укор в гласа си:

— Засрами се, Дик, да наричаш украшението на главата ми «козина»! Не очаквах такова нещо от толкова добър приятел като тебе! Вие всички не умеете да оцените истински вашия Сам. Ще ви накажа с презрение и ще отида да посетя моята Мери. Трябва да видя дали и тя се чувства така добре, както аз.

Той размахва презрително ръка и се отдалечи. Ние се изсмяхме след него, защото просто беше невъзможно човек да му се сърди.

На следващия ден се завърнаха разузнавачите, които бяха проследили кайовите. Съобщиха, че вражеските отряди продължили пътя си, без да се спират, и следователно едва ли имали намерение да предприемат неприятелски действия.

17. Тайната на едно сърце

Сега последва период на спокойствие и почивка, като всъщност за мене това време бе изпълнено с напрегната дейност. Сам, Дик и Уил се наслаждаваха на гостоприемството на апачите; бяха го ударили само на почивка. Единственото занимание, на което Хокинс се отдаваше, бяха ежедневните разходки с Мери, за Да може тя, както се изразяваше Сам, «да се научи да се възхищава от неговия финес»; това ще рече, че животното трябваше да свикне с начина му на езда.

Аз обаче не мързелувах. Винету имаше намерението да ме запознае с «индианската школа». Често ни нямаше по цели дни, предприемахме далечни пътувания, при което трябваше да се упражнявам във всичко, което бе свързано с лова и битките. Пълзяхме из горите наоколо, където можех да получа великолепни уроци как да се приближавам незабелязано към неприятел. Винету провеждаше с мене буквално «полеви учения». Често се отделяше от мене и ми поставяше задачата да го търся. Полагаше всички усилия да заличи следите си, а пък аз се стараех също така усилено да ги открия. Колко често се е крил в някой гъст храсталак или е стоял във водите на Пекос зад стена от гъсто надвиснали растения и е наблюдавал как го търся. После ми посочваше грешките и ми показваше как трябва да се държа, какво би трябвало да направя и какво да не върша. Това беше незаменимо обучение, в което Винету участваше с такова удоволствие, с каквато радост и възхищение и аз играех ролята на негов ученик. При това той никога не ме хвалеше, но не ме и укоряваше. Майстор във всички умения и ловкости, които изискваше индианският начин на живот. Винету беше и майстор в предаването на тези умения.

Колко често се прибирах капнал от умора! Но въпреки това за мене все още нямаше почивка, защото исках да изуча езика на апачите, а тези занимания продължаваха в пубелото. Имах трима учители — двама учители и една учителка:

Ншо-чи ме запознаваше с диалекта на мескалеросите, Инчу-чуна ме учеше на диалекта на лянеросите, а с Винету изучавах диалекта на навахите. Тъй като тези диалекти са твърде близки и нямат голямо словно богатство, успях бързо да напредна.

Понякога, когато с Винету оставахме в околностите на пубелото, се случваше Ншо-чи да се присъедини към нас. Тя не скриваше радостта си, когато се справех успешно с моите задачи. Веднъж се намирахме в гората и Винету ме подкани да се отдалеча и да се върна на същото място едва след четвърт час. Двамата щяха да се скрият и аз трябваше да намеря Ншо-чи. Отдалечих се доста, почаках, докато изтекат петнадесет минути, и се върнах обратно. Отначало следите на двамата бяха твърде ясни, но после отпечатъците от индианката внезапно изчезваха. Наистина знаех, че тя има извънредно лека походка, но тук почвата беше мека, така че обезателно трябваше да са останали някакви макар и слаби белези от стъпките ѝ. Но не намерих нищо, нито едно смачкано или пречупено стъбълце, въпреки че точно на това място имаше много гъст и чувствителен мъх. Само дирята на Винету беше ясно отпечатана. Но тя не ме интересуваше, защото трябваше да намеря сестра му. Той положително се намираще нейде наблизо, за да може да наблюдава тайно дали щях да направя някоя грешка.

Няколко пъти претърсих всичко наоколо в един определен радиус, но не намерих и най-малката опорна точка. Това ме озадачи. Започнах да размислям. Ншо-чи трябваше непременно да остави някаква следа, защото тук не бе възможно нечий крак да докосне земята, без да се отпечата в мекия мъх. Кракът да докосне земята ли? Аха! Ами ако Ншо-чи не я беше докосвала изобщо? Заразглеждах внимателно следите от краката на Винету. Бяха се отпечатали дълбоко, по-дълбоко, отколкото преди. Дали беше взел сестра си на ръце и я беше носил? В такъв случай според него поставената ми задача беше доста трудна, но според мене тя беше лесна за разрешаване, от момента, когато бях отгатнал, че той бе носил Ншо-чи.

Поради тежестта на товара следите от стъпките на Винету бяха по-дълбоки. Сега важното беше да открия следи от индианката. Разбира се, че не трябваше да ги търся долу по земята, а по-нависоко.

Ако Винету беше минал през гората сам, тогава ръцете му са били свободни и той се е движил с лекота между храсталаците. Но ако беше носил сестра си, тогава можеше да се очаква, че ще има прекършени клонки. Тръгнах по дирите му, като насочих вниманието си не към земята, а главно към храстите. И наистина! Когато е минавал между тях с товара си, той не е могъл да

ги разгръща внимателно настрани. Ншо-чи не се беше сетила тя да стори това и така успях да забележа на няколко места пречупени клончета и повредени листа, а това бяха следи, които нямаше да останат, ако Винету беше минал сам оттук.

Следата водеше в права посока към една горска поляна и после продължаваше през нея пак в права посока. Положително двамата се бяха скрили в гората откъм другия край на поляната, като си мислеха със задоволство, че ще ми бъде невъзможно да се справя със задачата си. Можех направо да се запътя към тях, но ми се искаше да направя нещо повече и да ги изненадам. Ето защо започнах да се промъквам около поляната, като се прикривах старателно. Щом стигнах отсрещната страна, най-напред потърсих пак следата на Винету. Ако беше продължил нататък, щях да я забележа. Ако не я намерех, тогава той се беше скрил с Ншо-чи. Легнах на земята и се запромъквах безшумно, описвайки полукръг, като се стараех да оставам винаги прикрит зад дървета или храсти. Не се виждаше никакъв отпечатък от крак. Следователно, както бях предположил, те стояха скрити някъде близо край поляната около мястото, накъдето водеше тяхната следа.

Тихо, съвсем тихо се запромъквах нататък. По всяка вероятност и те седяха безмълвно и всеки шум щеше да бъде доловен от острия им слух. Трябваше да бъда безкрайно предпазлив. Имах по-голям успех, отколкото можех да предположа. Скоро ги забелязах. Седяха близо един до друг скрити в храсталака, с гръб към мене, тъй като очакваха евентуалното ми появяване точно от обратната посока. Разговаряха шепнешком, така че не можех да разбера думите им.

Изненадата, която им бях подготвил ме радваше страшно много и аз продължих да се промъквам към тях. Скоро ги приближих дотолкова, че можех да ги докосна с ръка. Тъкмо се канех да протегна ръка и да хвана Винету, когато думите му ме задържаха.

— Да го доведе ли? — попита той шепнешком.

— Не — обади се Ншо-чи. — Той ще дойде сам.

— Няма да дойде.

— Олд Шетърхенд ще дойде.

— Моята сестра се лъже. Той научи всичко бързо, но твоята следа изчезва във въздуха. Как ще я намери?

— Ще я намери. Моят брат ми каза, че от известно време Олд Шетърхенд не може вече да бъде заблуден. Защо сега Винету говори обратното?

— Защото днес му поставих възможно най-трудната задача. Окото му ще съумее да открие всяка следа, но твоята диря може да се разчете само с мисълта, а той не е научил още това.

— Въпреки това ще дойде, защото може да направи всичко, каквото пожелае.

Тези думи бяха произнесени шепнешком, но от тях лъхаше такова доверие и увереност, че можех да се гордея.

— Наистина, не познавам още друг човек, който така лесно да се справя с всичко — кимна Винету. — Само едно нещо няма да може да направи и Винету съжалява много за това.

— Какво е то?

— Да изпълни нашето желание.

Тъкмо се бях накарал да им се обадя и ето че Винету заговори за някакво желание. Това ме накара да изчакам още малко. Та кое ли желание не бих изпълнил на тези мили хора? Значи те таяха в себе си някакво желание и не ми го казваха, защото смятаха, че няма да го изпълня. Може би сега щях да чуя за какво става въпрос и бих могъл най-неочаквано да им помогна. Ето защо продължих да мълча и да слушам.

— Говори ли вече с него моят брат Винету? — попита Ншо-чи.

— Не.

— А нашият баща говорил ли е?

— Не. Той искаше да му каже, но не му разреших.

— Не му разреши? Защо? Ншо-чи обича много този бледолик. Тя е дъщеря на върховния вожд на всички апачи!

Да, тя е негова дъщеря, а е и нещо много повече. Всеки червенокож воин и всеки бледолик биха били щастливи, ако моята сестра пожелаеше да бъде тяхна скуоу, само Олд Шетърхенд не.

Откъде моят брат Винету знае това, след като още не е говорил с него?

— Въпреки това го знам, защото го познавам. Той не е като другите бели; той се стреми към по-висши неща от тях. Няма да вземе за жена една индианка.

— Той ли ти каза това?

— Не.

— Може би сърцето му принадлежи на някоя бяла жена?

— Не.

— Сигурен ли си?

— Да. Говорихме за белите жени. От думите му разбрах, че сърцето му още не е проговорило.

— Тогава ще проговори към мене!

— Нека сестра ми не се заблуждава! Олд Шетърхенд мисли и чувства по-иначе, не както си представя моята сестра. Ако той си избере жена, тогава тя трябва да е между жените такава, какъвто е той между мъжете.

— Не съм ли аз такава?

— Между червенокожите момичета — да. Моята хубава сестра ги превъзхожда всичките. Но в случая става въпрос за сравнение с дъщерите на бялата раса. Ти какво си видяла и чула? Какво си научила? Познаваш живота на жените на червенокожите народи, но не знаеш нищо от онова, което трябва да научи и познава една бяла жена. Блясъкът на златото и красотата на фигурата не привличат Олд Шетърхенд. Той се стреми към други неща, а тях няма да може да намери у едно червенокожо момиче.

Тя сведе глава и замълча. Тогава той я погали с ръка по бузата и се опита да я утеши..

— Мъчно ми е, че трябва да причиня болка на сърцето на моята добра сестра, но Винету е свикнал да казва винаги истината, дори и когато тя не е приятна. А може би той знае един път, който може да изведе Ншо-чи до нейната цел.

Тогава тя вдигна бързо глава и попита:

— Кой е този път?

— Пътят към градовете на бледоликите.

— Ти мислиш, че би трябвало да отида там?

— Да.

— Защо?

— За да научиш каквото е необходимо да знаеш и да можеш, ако искаш Олд Шетърхенд да те обикне.

— Тогава искам да замина, колкото се може по-бързо! Ще изпълни ли брат ми Винету едно мое желание? Поговори с Инчу-чуна, нашия баща! Помоли го да ме пусне да отида в големите градове на бледоликите! Няма да ми откаже, защото...

Не можах да чуя повече, тъй като тихо се запромъквах обратно. Имах чувството, че бях извършил нещо нечестно, като бях подслушал разговора между брата и сестрата. Дано само не забележеха нищо! В какво изключително неудобно положение щях да изпадна! Сега при моето оттегляне трябваше да бъде още по-предпазлив отпреди. И най-малкият шум, и най-незначителното обстоятелство можеха да издадат, че бях научил тайната на хубавата индианка. А в такъв случай щях да бъда принуден да напусна моите червенокожи приятели още на същия ден. За щастие успях да се оттегля незабелязано. Когато вече не можеха да ме чуят, аз се изправих и заобиколих бързо поляната до мястото, където се виждаше следата. След това пристъпих няколко крачки и извиках:

— Нека моят брат Винету дойде при мене!

Нищо не се помръдна; затова продължих:

— Нека моят брат се приближи, защото го виждам!

Нищо не се помръдна; извиках още веднъж:

— Винету седи в храстите до дивата слива. Трябва ли да дойда до него?

Тогава клонките се размърдаха и Винету се показа, но беше сам. Беше разбрал, че не можеше да се крие повече, обаче все още не искаше да издаде сестра си и затова ме попита:

— Намери ли моят брат Олд Шетърхенд Ншо-чи?

— Да.

— Къде?

— В храстите, където ме водят нейните следи.

— Нима си видял следите й? Въпросът му звучеше учудено. Той не знаеше какво да мисли. Според него аз сигурно се бях заблудил по някакъв начин.

— Да — отвърнах аз, — видях ги.

— Но сестра ми внимаваше толкова много, че положително не е оставила никакви следи.

— Лъжеш се. Следите й могат да се видят макар и да са по клоните на храстите, а не по земята. Ншо-чи не е докосвала земята с краката си, но докато си я носил, сте пречупвали клонки и сте наранявали някои листа.

— Уф! Носил ли съм я? Кой ти каза това?

— Твоите стъпки. Те стават изведнъж по-дълбоки, защото си станал по-тежък. Но тъй като не си могъл да промениш собственото си тегло, следователно си носил някакъв товар. И този товар е била сестра ти, чийто крак, както забелязах, не се бе докосвал повече до мъха.

— Уф! Заблуждаваш се. Върни се пак и потърси!

— Би било напразно и излишно, тъй като Ншо-чи седи там, където беше и ти. Ще я доведе. Прекосих цялата поляна. Но ето че Ншо-чи се показва вече от храсталака и каза на брат си със задоволство:

— Нали ти казах, че ще ме намери. Ето че бях права.

— Да, моята сестра беше права, а аз се заблуждавах. Моят брат Олд Шетърхенд може да разчита следите не само с очите си, а и с мислите си. Вече няма почти нищо, което да не е научил.

— О, още много неща имам да уча — магнах аз с ръка. — Моят брат Винету ми изказва похвала, която още не съм заслужил. Но което още не мога, ще го науча с негова помощ. Това беше първата похвала, която чувах от устата му, и си признавам, че се почувствах така горд, както някога ме караха да се гордея от време на време похвалите на учителите ми. Вечерта на същия ден Винету ми донесе фино изработени ловни дрехи от щавена кожа, които бяха украсени с червени индиански везани фигури.

— Ншо-чи, сестра ми, те моли да носиш тези дрехи — ми каза той. — Олд Шетърхенд трябва да има по-хубави дрехи.

Наистина имаше право. Облеклото ми изглеждаше дори за индианците твърде мизерно. Ако ме пипнеха в някой европейски град със сегашните ми дрехи, сигурно щях да бъда арестуван като скитник. Но имах ли правото да приемам такъв подарък от Ншо-чи? Изглежда, че Винету отгатна мислите ми.

— Можеш спокойно да вземеш тези дрехи — ми каза той, — защото аз съм ги поръчал. Те са подарък от Винету, когото ти спаси от смърт, а не са подарък от сестра му. Изглежда, че на бледоликите не се разрешава да приемат подаръци от жени?

— Могат да приемат подаръци от собствените си жени или пък ако жените са техни роднини.

— Ти си мой брат; тогава Ншо-чи е твоя роднина. Но и без това подаръкът е от мен, а не от нея. Тя само го е изработила.

Когато на следното утро облякох дрехите, те ми стояха като шити по поръчка. Дори някой шивач от Ню Йорк не би могъл да ги ушие по-добре. Представих се в новите си дрехи на моята хубава приятелка и похвалата ми очевидно я зарадва. След малко при мен дойдоха Дик Стоун и Уил Паркър, за да ми съобщят, че и те със Сам са получили подаръци — нови, красиво изработени индиански лули, излезли изпод ръцете на жените от племето. И пак не беше изминало много време, когато намирайки се вече в долината на реката, за да се упражнявам в хвърляне на томахок, към мене се приближи дребна, странна фигурка, чиято походка бе изпълнена с достойнство. Тя бе облечена в нов кожен индиански костюм, който завършваше долу с чифт стари необикновено грамадни високи ботуши. Над костюма се забелязваше филцова шапка с плачевно провиснала периферия, която беше по-стара и от ботушите; под тази периферия се показваше сплътсена растителност, прилична на брада, един огромен нос и две лукави очички. По тях разпознах моя малък Сам Хокинс. Той се изгъпанчи пред мене, разкрачи широко тънките си криви крачета и ме попита надут:

— Сър, да познаваш случайно човека, който е застанал пред тебе?

— Хмм! — обадих се аз. — Я да видя! Хванах го за ръцете, завъртях го три пъти около собствената му ос, огледах го от всички страни и казах:

— Изглежда, че това наистина е Сам Хокинс, ако не се лъжа!

— Yes, милорд! Не се лъжеш! Самият аз съм, цял-целеничък. Забелязваш ли нещо?

— Чисто новички дрехи!

— И аз мисля така.

— Откъде са?

— От мечата кожа, която ми подари.

— Виждам това. Сам. Но като питам «откъде?», искам да разбера кое лице ги е ушило.

— Лицето ли? Ах, да! Значи лицето, сър! Тази работа е малко особена. Всъщност това съвсем не е лице.

— Ами какво е?

— Личице.

— Как да го разбирам?

— Е-е, не познаваш ли хубавата Клиуна-ай?

— Не. Клиуна-ай означава «луна». Това някоя девойка ли е, или някоя скуоу?

— Тя е и двете, или по-скоро нито едното, нито другото.

— Значи някоя баба?

— Глупости! Щом не е нито скуоу, нито девойка, тогава трябва да е вдовица. Тя е жена на един от апачите, които бяха убити при последната схватка с кайовите.

— И ти искаш сега да я утешиш?

— Yes, сър! — кимна той. — Никак не съм против. Хвърлил съм й око или по-скоро съм й хвърлил и двете си очи.

— Но, Сам, тя е индианка!

— И какво от това? Бих се оженил и за негърка, само ако не е черна. Впрочем Клиуна-ай е отлична партия.

— Защо?

— Защото тя умее най-добре да щави кожата от всички други.

— Да не би да искаш да те оцави?

— Стига вицове, сър! Говоря сериозно. Семейен уют... разбираш ли ме? Тя има такова кръгло, пълничко лице, също като луната.

— В първа или последна четвърт?

— Моля те още веднъж да не се подиграваш с Луната! Тя е пълнолуние и аз ще се ожения за нея, ако не се лъжа!

— Дано не се превърне в новолуние. Как се запознахте?

— Именно чрез щавенето. Заради мечата кожа попитах коя жена щави най-добре кожата. Тогава ми я препоръчаха. Занесох й кожата и веднага забелязах, че не остана безразлична.

— Към кожата ли?

— Глупости! Към мене, разбира се!

— Това показва, че има вкус, скъпи Сам!

— Да, има вкус! О, и съвсем не е необразована! Тя го доказва не само като оцави кожата, но и като направи от нея веднага нови дрехи за мене. Харесвам ли ти?

— Цяло конте!

— Джентълмен, нали? Да, джентълмен! Взех й ума, когато й се появих в тези дрехи. Ще се ожения за нея, сър, можеш да бъдеш сигурен!

— Къде ти е старата дреха?

— Захвърлих я.

— Тъй, тъй! А по-рано казваше, че никога не би я продал!

— Това беше по-рано. Тогава нямаше още никаква Клиуна-ай. Времената се менят. Това е то! Дребното женихче в мечка кожа се обърна и гордо закрочи. Приятелското чувство, което хранеше към индианската вдовица, не ми създаваше особени душевни терзания или грижи. Достатъчно беше човек само да погледне Сам, за да се почувства напълно спокоен. Необичайно големите стъпала, тънките криви крачета, а после и това лице, олеле! Приличаше на някоя мъжка Пастрана с орлова човка на лицето си. Това беше твърде много дори и за една индианка. Не се беше отдалечил още много, когато се обърна и ми извика:

— Съвсем друго нещо е да имаш нова кожа, сър! Чувствам се възроден. Не ща и да видя вече старата си дреха. Сам отива да се сватосва, хи-хи-хи-хи!

На следващия ден го срещнах край пубелото. Имаше замислен вид.

— Какви астрономически мисли се въртят из главата ти, скъпи Сам? — попитах го аз.

— Защо пък астрономически?

— Защото физиономията ти изглежда така, като че ли искаш да откриеш някоя мъглявина.

— И почти е така. Мислех си, че е комета, но май че ще излезе мъглявина.

— Кое?

— Тя, Клиуна-ай.

— Аха! Пълнолунието е вече мъглявина! Защо?

— Попитах я дали иска да си има пак мъж. Отвърна ми «не».

— Това не бива да ти пречи да гледаш на бъдещето с упование. И Рим не е бил съграден за един ден.

— И новите ми дрехи не са били ушити за един час. Имаш право, сър; още не съм се отказал от жененето.

Той се заизкачва по стълбата, за да посети своята Клиуна-ай.

Един ден по-късно оседлавах жребца си, за да отида с Винету на лов за бизони. Ето че Сам се приближи до мене и ме попита:

— Може ли да дойда и аз, сър?

— За бизони ли? Не! Сега си подгонил по-добър дивеч.

— Да, но този дивеч не се поддава на атаките ми.

— Така ли?

— Да. И предявява претенции.

— Как така?

— Пак бях при нея. Тогава ми каза, че ушила дрехите по нареждане на Винету.

— Значи не от любов?

— Изглежда, че не. После ми каза, че аз съм поискал от нея да оцапи кожата, и ме попита какво ще ѝ дам за това.

— Като заплащане ли?

— Yes! Това присъщо ли е на любовта?

— Не знам. Нямам опит в тези неща. Децата обичат родителите си и въпреки това родителите трябва всичко да плащат за тях. Може би именно това е доказателство за взаимната ви любов с твоето Пълнолуние.

— Пълнолуние ли? Хмм! Възможно е и да е последната четвърт. И така, няма ли да ме вземете?

— Винету иска да бъде само с мене.

— Тогава нищо не може да се направи.

— И освен това, скъпи Сам, само ще си съсипеш новите дрехи.

— Наистина е така. Кървавите петна никак не отиват на такива фини дрехи.

Той си тръгна, но се обърна и ме попита:

— Не ти ли се струва, сър, че старата ми дреха беше много по-удобна?

— Възможно е.

— Не само е възможно, ами е и много вероятно. С това въпросът беше приключен за този ден. Но през следващите дни Сам ставаше все по-замислен и мълчалив. Изглежда, че неговата Луна продължаваше да намалява. И ето на, една сутрин го видях да излиза от жилището си в старите дрехи!

— Какво е това, Сам? — попитах го аз. — Струва ми се, че беше свалил вече тази дреха, дори я беше «захвърлил», както сам се изрази.

— Така беше.

— И въпреки това си я намъкнал отново?

— Yes.

— От яд ли?

— Сигурно! Направо съм побеснял.

— Заради последната четвърт ли?

— Сега е станала новолуние. Повече не мога и не ща да виждам тази Клиуна-ай!

— Тогава предсказанието ми излезе вярно!

— Да. Стана точно така, както мислеше ти. Но се случи и още нещо, което направо ме подлуди.

— Мога ли да науча какво е то?

— Да, на тебе ще ти кажа. И така вчера пак бях при нея. През последните дни се държеше много лошо с мене, почти не ме поглеждаше и едва ми отговаряше. И така седя си вчера при нея и съм си облегал главата на някакъв кол. Този кол, изглежда, е имал някоя изскочила треска, в която се е била оплела косата ми. Когато станах, за да си тръгна, усетих силно дръпване по достопочтения си череп. Обърнах се и какво да видя, сър ... какво да видя!

— Предполагам, че си видял перуката си, нали?

— Да, перуката ми останала да виси на треската, а шапката ми паднала на земята.

— Тогава естествено предишното красиво пълнолуние се е превърнало в новолуние, а?

— Напълно! Отначало стоеше и ме зяпаше безмълвно като... като... е, като човек, който няма коса на главата си.

— А после?

— После се разпищя и закрещя, като че ли самата тя имаше гола глава.

— И най-накрая какво стана?

— Накрая ли? Е, накрая луната се стопи. Плю си на петите и дим да я няма.

— А може би скоро ще изгрее пред тебе пак в първа четвърт?

— С тази е свършено! Тя ми го каза.

— Какво ти каза?

— Да не ходя повече при нея. Странно, но иска, когато се омъжва отново, да вземе мъж, който има коса на главата си. Не е ли глупаво?

— Хмм!

— Тук няма какво да се хъмка, сър! Когато една жена се омъжва, може да ѝ е съвсем безразлично дали мъжът ѝ има собствена коса на главата си, или перука. Ако има перука, дори е по-достойно, защото тя е струвала пари. А собствените коси си растат ей така, безплатно!

— Тогава аз на твое място отново бих си пуснал собствената коса, скъпи Сам!

— Уважаеми сър, да те вземат мътните! Идвам при тебе да потърся утеха в моята любовна мъка и женски неволи, а ти ме посрещаш с подигравки. Как би ми се искало и ти да имаш перука, а след това и някоя червенокожа вдовица, която да те изхвърли през вратата. Много ти здраве! Той се затича, като си придаде ядосан вид.

— Сам — извиках подир него, — още един въпрос!

— Какво? — осведоми се той, като се спря.

— Къде са те?

— Кои?

— Новите дрехи?

— Изпратих ѝ ги обратно. Не ща и да ги знам. Искях да се женя с тях, да ги нося при венчавката. Но тъй като от нея не излезе нищо, не ща да нося и дрехите. Хау!

Така завърши дружбата на моя Сам с Клиуна-ай, Червената луна, която се смаляваше все повече и повече. Впрочем настроението на Сам скоро се подобри отново и той ми призна, че се радвал, задето си е останал стар ерген. Никога вече нямало да освобождава от длъжност старото си палто, защото то било по-хубаво и по-удобно от всички ловни дрехи на най-добрите индиански шивачки. Следователно нещата се бяха развили според очакванията ми. Сам беше просто немислим в ролята на съпруг.

18. На път на изток!

Вечерта седях както винаги заедно с Инчу-чуна и Винету и ядах. След като се нахранихме, моят млад приятел се отдалечи и аз се наканих да си тръгвам, когато Инчу-чуна заговори за преживелиците на Сам с Клиуна-ай; после разговорът се насочи към браковете между бели и индианки. Забелязах, че той искаше да разбере моето мнение.

— Какво мисли моят млад брат Олд Шетърхенд за един такъв брак — подходящ и разумен ли е той, или не? — попита той.

— Защо да не е — отвърнах аз, — щом е сключен от свещеник и индианката е станала християнка.

— Значи моят брат не би взел никога някое червенокожо момиче за жена, ако не е станала християнка?

— Не.

— А трудно ли е да стане християнка?

— Съвсем не.

— А тогава може ли една такава жена да продължи да уважава и почита баща си, ако той не е християнин?

— Да. Нашата религия изисква от всяко дете да уважава и почита родителите си.

— Каква жена предпочита моят млад брат, червенокожа или белокожа?

Можех ли да кажа «бяла»? Не, защото това би го оскърбило. Затова отвърнах:

— Не мога да ти отговоря току-така. Всичко зависи от гласа на сърцето. Когато той заговори, човек му се подчинява, независимо от това какъв е цветът на кожата на момичето. Пред Великия дух всички хора са равни и онези, които си подхождат и се харесват, намират пътя един към друг.

— Хау! — кимна вождът. — Всичко зависи от гласа на сърцето. Моят брат каза голяма истина. Той говори винаги добре и вярно.

С това този въпрос беше уреден, и то според мене така, както бях желал самият аз. Нарочно бях подчертал дебело условието, че ако една индианка иска да стане жена на някой бял, най-напред трябва да стане християнка. От сърце желях Ншо-чи да се омъжи за най-добрия и най-благородния червенокож воин или вожд. А самият аз не бях дошъл в Дивия Запад, за да се женя за индианка; няхах намерение да се женя и за бяла жена, защото житейските ми планове изключваха засега всякаква женитба.

На втория ден след нашия разговор успях да разбера какви са били резултатите от него. Инчу-чуна ме отведе на първия етаж на публото, където още не бях ходил. В едно отделно помещение се намираха измервателните ни уреди.

— Виж тези неща и провери дали липсва нещо от тях! — подкани ме вождът.

Прегледах ги и установих, че не се бе изгубило нищо. Уредите не бяха повредени, като се изключат някои изкривявания, които можех лесно да отстраня.

— Тези предмети бяха свещени за нас като амулети — каза ми той. — Затова бяха пазени така добре. Нека моят млад брат ги вземе. Те пак са негови!

Понечих да благодаря на това великодушие, но той махна с ръка и ме прекъсна:

— Те са били твои и ние ги взехме, защото те смятахме за наш враг. Но тъй като сега знаем, че си наш брат, ще трябва да получиш обратно всичко, което ти е принадлежало. Няма защо да благодариш. Какво ще правиш сега с тези неща?

— Когато си тръгна оттук, ще ги взема, за да ги върна на хората, които са ми ги дали.

— Къде живеят тези хора?

— В Сент Луис.

— Инчу-чуна знае името на този град, а знае също и къде се намира. Моят син е бил там и ми е разказвал. Значи ти искаш да ни напуснеш?

— Да, макар и не веднага.

— Ние ще съжаляваме. Ти стана воин на нашето племе, аз ти дадох дори властта и честта на вожд на апачите. Мислехме, че ще останеш при нас завинаги като Клеки-петра.

— Неговият живот е протекъл при по-други обстоятелства.

— Нима си запознат с неговия живот?

— Да. Той ми разказа всичко.

— Тогава е имал голямо доверие в тебе, въпреки че те е видял за първи път.

— Може би защото сме сънародници.

— Не е било само това. Той говори с тебе дори и когато умираше. Инчу-чуна не можа да разбере думите, защото не знае езика, на който бяха изговорени. Но ти ни каза за какво сте говорили. По волята на Клеки-петра ти стана брат на Винету, а въпреки това искаш да го напуснеш. Няма ли тук противоречие?

— Не. Братята не винаги са заедно. Често пътищата им се разделят, когато пред тях се изправят различни цели.

— Но те се виждат пак, нали?

— Да. И вие пак ще ме видите, защото моето сърце ще ме доведе отново тук.

— Душата ми се радва да чуе тези думи. Когато и да дойдеш, ще те посрещнем с голяма радост. Инчу-чуна тъгува искрено, че говориш за различни цели. Не би ли могъл и тук при нас да се чувстваш щастлив?

— Не знам, тук се намирам от твърде скоро, за да мога да отговоря на този въпрос. Може би ние сме като две птички, кацнали в сянката на едно дърво. Едната от тях се храни от плодовете на това дърво и остава на него. Другата обаче се нуждае от друга храна и затова не може да остане там завинаги. Тя трябва да отлети.

— Мисля, че не бива да се съмняваш, че ще ти дадем всичко, каквото пожелаеш.

— Сигурен съм в това. Но когато говорех за храна, няхах предвид храната, от която се нуждае тялото.

— Да, знам че вие, бледоликите, говорите и за храна на духа. Научих го от Клеки-петра. На него му липсваше тази храна при нас; затова беше понякога тъжен, въпреки че се стараше да не го забележим. Ти си по-млад от него и сигурно желанието ти да заминеш оттук ще е още по-силно. Но ние те молим да се върнеш пак при нас. Може би тогава мислите ти ще бъдат други и ти ще разбереш, че и при нас можеш да се чувстваш добре. Но много искам да знам какво ще правиш, като се върнеш отново в градовете на бледоликите.

— Не мога да ти кажа отсега.

— Ще останеш ли при бледоликите, които искат да строят пътя за Огнения кон?

— Не!

— Добре ще постъпиш. Ти стана брат на червенокожите мъже и не бива да помагаш на бледоликите, когато решат отново да ни отнемат земята чрез измама. Но там, където отиваш, не можеш да живееш от лова, както тук. Трябва да имаш пари, а Винету ми каза, че си беден. Ти щеше да получиш пари, ако ние не ви бяхме нападнали. Ето защо моят син ме помоли да ти предложа обезщетение. Искаш ли злато?

При този въпрос той ме погледна така изпитателно и остро, че и през ум не ми мина да отговоря с «да». Той искаше да ме изпита.

— Злато? — казах аз. — Не сте ми взели злато и няма защо да ви искам злато.

Отговорът ми беше предпазлив, не означаваше нито «да», нито «не». Знаех, че има индианци, които откриват находища на благородни метали, но никога нямаше да издадат едно такова място на някой бял. Сигурно и на Инчу-чуна му бяха известни подобни места и ето че сега ме питаше: «Искаш ли злато?» Кой ли бял би отговорил на такъв въпрос с категорично «не»! Никога не съм се домогвал до мъртво богатство. Според моите схващания обаче златото си има неоспорима цена като средство, което води до постигане на целите. Но едва ли вождът щеше да разбере тези възгледи.

— Не, не сме ти взели никакво злато — заяви той, — но заради нас ти не си получил онова, което иначе би получил, и ето защо трябва да бъдеш обезщетен. Казвам ти, че в планините се намира злато в големи количества. Червенокожите мъже знаят местата, където го има. Необходимо е само да отидат дотам и да го вземат. Не искаш ли Инчу-чуна да отиде и да ти донесе?

Някой друг на мое място би приел това предложение и... нямаше да получи нищо. Това ми стана ясно още докато наблюдавах дебнещия и странен поглед на Инчу-чуна. Затова му отказах.

— Благодаря ти. Човек не чувства удовлетворение, когато получи като подарък някое богатство, за което не е положил никакви усилия. Истинска стойност има само онова, което сам си изработиш. Дори и да съм беден, нямам основание да се страхувам, че щом се върна при бледоликите, ще умра от глад.

Напрегнатият израз изчезна от лицето му. Той ми хвана ръката и каза сърдечно:

— Твоите думи ми показват, че не сме се лъгали в тебе. Златният прах, към който се домогват бледоликите златотърсачи, е прах на смъртта. Който го намери, почти винаги заплаща с живота си. Никога не се стреми да се сдобиеш с него, защото той убива не само тялото, но и душата! Инчу-чуна искаше да те изпита. Той нямаше да ти даде злато, но ти ще получиш онези пари, на които си разчитал.

— Това е невъзможно.

— Инчу-чуна желае да стане, следователно е възможно. Ще отидем в оная местност, където работехте. Ти ще довършиш прекъснатата работа и ще получиш обещаното ти възнаграждение. Загледах го учудено и безмълвно право в очите. Шегуваше ли се? Не. Никой индиански вожд не си прави такива шегги. Или беше някакво ново изпитание? И това не беше вероятно.

— Моят млад бял брат не казва нищо — продължи той. — Не му ли харесва моето предложение?

— Много ми харесва дори! Но не мога да повярвам, че говориш сериозно.

— Защо?

— Аз да довърша онова, заради което ти наказва със смърт моите бели сътрудници? Да довърша онова, което ти осъди така строго при нашата първа среща?

— Тогава ти действаше без разрешението на онези, на които принадлежи земята. Но сега имаш това разрешение. Там е разликата. Впрочем предложението не е мое, то е на сина ми, Винету. Той ми каза, че ти няма да ни навредиш, ако завършиш прекъснатата работа.

— Лъжеш се. Линията ще бъде построена; белите сигурно ще дойдат!

Погледът му потъмня, той помълча известно време и каза:

— Прав си! Не можем да им попречим непрекъснато да ни мамят и обират. Отначало винаги изпращат малки отряди като вашия. Такива отряди можем да унищожим. Но това не ни помага, защото по-късно белите идват на такива тълпи, пред които трябва да отстъпим, ако не искаме да бъдем задушени. Но и ти няма да можеш да промениш нещата. Или си мислиш, че няма да построят линията, ако се откажеш да довършиш измерването на този участък?

— Не, нямах това предвид. Каквото и да правим, Огненият кон ще пътува със сигурност през тези места.

— Тогава приеми предложението ми! Ще имаш голяма полза, без да ни навредиш. Инчу-чуна се съветва с Винету. Ние двамата ще тръгнем с тебе заедно с тридесет воители. Те са достатъчни да те закрият и да ти помагат. После тези тридесет души ще ни придружат на изток, докато достигнем сигурни пътища и се качим на кануто, пътуващо с пара, за да достигнем Сент Луис.

— Какво казва моят по-голям брат? Правилно ли го разбрах? Той иска да се отправи на изток?

— Да, заедно с тебе, Винету и Ншо-чи.

— И Ншо-чи ли?

— И моята дъщеря. Тя много иска да види големите жилища на бледоликите и да остане там дотогава, докато заприлича съвсем на бяла скуоу.

Изглежда, че лицето ми не е имало много умно изражение след тези думи, защото той ме погледна усмихнато и каза:

— Моят млад брат изглежда изненадан. Може би има нещо против, че ще го придружаваме? Нека каже откровено!

— Да имам нещо против ли? Как бих могъл! Тъкмо обратното, много се радвам. Така връщането ми на изток ще стане безопасно. Само поради тази причина предложението ви трябва да ми е добре дошло. Но освен това по този начин ще остана заедно с хората, които съм обикнал така много.

— Хау! — кимна той със задоволство. — Ще довършиш работата си и после тръгваме на изток. Дали Ншо-чи ще намери там хора, при които ще може да живее и да учи?

— Да. С удоволствие ще ѝ помогна. Но нека вождът на апачите има предвид, че бледоликите не са така гостоприемни, както червенокожите мъже.

— Инчу-чуна знае това. Когато при нас дойдат бледолики, които не са наши врагове, те получават всичко, от което имат нужда, без да им искаме нещо в замяна. Но ако ние ги посетим, трябва да си заплащаме всичко, и то двойно по-скъпо, отколкото други бледолики биха платили. А при това получаваме по-лоши неща, отколкото белите. И Ншо-чи ще трябва да си плаща.

— За съжаление това е истина, но не бива да се тревожите. Благодарение на твоето благородно предложение ще ми бъдат изплатени парите. Тогава вие ще бъдете мои гости.

— Уф, уф! Какво си мисли моят млад бял брат за Инчу-чуна и Винету, вождовете на апачите?!

Преди малко ти казах, че червенокожите мъже знаят много места, където има злато. Има планини, през които минават златни жили, има и долини, в които лежи свлеченият от водите златен прах под тънък земен слой. Когато отидем в градовете на белите, ние няма да имаме пари, но ще имаме злато, толкова много злато, че няма да се нуждаем от никаква помощ от никого. И ако Ншо-чи реши да остане там няколко лета, аз бих могъл да ѝ оставя повече злато, отколкото тя би имала нужда за толкова дълго време. Само негостоприемството на бледоликите ни принуждава да посещаваме находищата на златен прах; иначе ние никога не ги използваме и не им обръщаме внимание. Кога ще бъде готов за тръгване моят млад брат?

— По всяко време, когато ви е удобно на вас.

— Тогава нека не се бавим повече, защото настъпва времето на късната есен, след което зимата идва бързо. Червенокожият воин не се нуждае от подготовка дори и за едно толкова дълго пътуване. Бихме могли да тръгнем и утре, ако ти успееш да се приготвиш.

— Готов съм. Трябва само да пресметнем набързо какво ще е необходимо да вземем с нас и колко коне...

— Това ще направи Винету — прекъсна ме той. — Вече е мислил за всичко и моят млад бял брат няма нужда да се грижи за нищо.

Напуснахме първия етаж и се заизкачвахме нагоре. Когато се канех да вляза в жилището си, оттам излезе Сам Хокинс.

— Искам да ти съобща нещо ново, сър — каза той, сияещ от радост. — Ще се чудиш, ще има много да се чудиш, ако не се лъжа.

— На какво има да се чудя?

— На новината, която ти нося. Или си чул вече нещо?

— Кажи за какво става въпрос, скъпи Сам!

— Тръгваме на път!

— Ах, това ли било! Вече го знам.

— Знаеш ли го? Искях да те зарадвам, но съм закъснял.

— Току-що го научих от Инчу-чуна. А ти откъде го разбра?

— От Винету. Срещнах го долу край реката, където избираше конете. Дори Ншо-чи идва с нас. И това ли знаеш вече?

— Да.

— Странна идея! Струва ми се, че ще я оставят на изток в някакъв пансион. Но защо, с каква цел, това ми е непонятно, освен...

Той не довърши изречението си, огледа ме многозначително с малките си очички, след което продължи:

— ... освен ако... освен ако... хм! Да не би Ншо-чи да стане твоята Клиуна-ай? Така ли смяташ, любезни сър и Шетърхенд?

— Искаш да кажеш, да стане моя луна? В такива истории, Сам, специалистът си ти. За какво ми е една луна, която се смалява непрестанно, докато изчезне? И през ум не ми минава да си изгубя перуката заради една индианка.

— Да си загубиш перуката ли? Слушай, това е един много тъп виц и няма защо да се гордееш с него! Освен това стана много добре, че любовта ми към тази намаляваща луна излезе нещастна.

— Защо?

— Защото нямаше да мога да я оставя тук, а трябваше да я взема със себе си. А кой би яздил с удоволствие през прерията с някое новолуние?! Хи-хи-хи-хи! Това е то да имаш щастие в нещастieto. Само за едно нещо ме е яд.

— За какво?

— За хубавата кожа на гризли; ако си я бях обработил сам, сега щях да нося великолепно ловно облекло. Но така дрехата отиде по дяволите, та и кожата с нея.

— За съжаление! Дано по-нататък ни се удаде пак да убием някоя гризли. Тогава отново ще ти подаря кожата й.

— Ти ли да ми я подариш? Или аз на тебе, уважаеми сър! Не бива да мислиш, че сивите мечки се разхождат наоколо само за да бъдат убити от първия срещнат грийнхорн. Тогава беше само една случайност и с нея трябва да се гордееш още по-малко, отколкото с тъпия си виц, който каза преди малко. Нека изобщо не си пожелаваме мечки, поне не наблизко до мястото, където ще работим. Не е ли чудесно, че ще можеш да си продължиш работата, а?

— Благородно е, Сам, много благородно!

— Yes! По този начин ще си получиш парите, а и ние нашите. Може би — By Jove! (англ.) — за бога! — възклицание на учудване. Б. пр.) Ще се радвам, ако предположението ми излезе вярно!

— Какво предположение?

— Че ще получиш всичките пари!

— Не те разбирам.

— А е много лесно за разбиране. Щом работата бъде свършена, ще трябва да бъде и заплатена. Другите са пречукани. Не са живи и следователно техните дялове трябва да ти бъдат изплатени.

— Не си въобразявай, Сам! Сигурно онези хора ще предпочетат да не изпълнят това, което ти си пресметнал така добре.

— Всичко е възможно, всичко е възможно! Само трябва да го подхванеш правилно; трябва да искаш всичките пари. И без това си свършил сам почти цялата работа. Ще искаш ли всичко?

— Не. И през ум не ми минава да се излагам по този начин, като искам повече, отколкото ми се полага.

— Грийнхорн и пак грийнхорн! Казвам ти, че твоята отвъдокеанска скромност съвсем не е на място в тази страна! Мисля ти доброто; затова слушай какво ти казвам: откажи се от мисълта да станеш уестман, понеже това няма да го бъде и до края на живота ти! Трябва да мислиш за някаква друга кариера, а за това ще са ти необходими най-напред пари и пак пари. Ако си умен, можеш сега да пипнеш хубава сума и после за известно време няма за какво да мислиш. Но ако

не последваш съвета ми, няма ни да цъфнеш, ни да вържеш и ще загинеш като риба, която е попаднала на сухо.

— Ще изчакаме да видим. Не съм прекосил Мисисипи, за да стана уестман, и следователно, ако не стана такъв, няма да оплаквам несбъднати мечти. В този случай само ти ще бъдеш достоен за съжаление.

— Аз ли? Защо пък аз?

— Защото положи толкова труд и усилия да направиш от мене уестман. Още отсега си представям как ще казват хората, че съм имал за учител човек, който не е разбирал и не е можел нищо.

— Не е разбирал и не е можел нищо ли? И това съм аз, Сам Хокинс? Хи-хи-хи-хи! Но аз разбирам и мога всичко. Мога дори да те зарежа ей на това място, сър!

Той си тръгна, но след няколко крачки се обърна и ми заяви:

— Но едно си отбележи: ако не поискаш цялата сума, тогава ще я поискам аз и ще ти я напъхам в джоба! Хау!

След тези думи той се отдалечи с крачки, които трябваше да изразяват достойнство, но правеха точно обратното впечатление. Добрият човечец ми желаше доброто, а също така да получа цялото възнаграждение, обаче за това не можеше и да се мисли.

Думите на Инчу-чуна се потвърдиха: червенокожите воители не се нуждаеха от особени приготовления дори и за по-продължително пътуване. Спокойният всекидневен живот в публото продължи и през днешния ден, без да може по нещо да се заключи, че се канехме скоро да си тръгнем. Дори и Ншо-чи, която както винаги ни поднасяше яденето, не се бе променила с нищо. А с какво вълнение и предварителна подготовка се придружава и най-малкият излет на белите жени! На тази индианка и предстоеше продължително и опасно пътуване на коне, за да се запознае с прехвалените великолепия на цивилизацията и въпреки това в поведението ѝ не можеше да се забележат ни най-малки следи от някаква промяна. Никой за нищо не ме попита, нито пък поискаха някакъв съвет от мене. Единственото нещо, за което имах да се грижа, беше опаковането на геодезическите уреди. Винету ми беше дал за тази цел няколко меки вълнени одеяла. Както обикновено, прекарахме цялата вечер заедно, но без да споменем нито дума за предстоящото пътуване. И когато си легнах да спя, имах чувството, че още нямам никакво намерение да напускам публото. Спокойствието и хладнокръвието на индианците ме бяха заразили. Сутринта не можах да се събудя сам, а това бе направено от Хокинс, който ми каза, че всичко било готово за нашето тръгване. Денят бе настъпил току-що. Утринната хладина на късния есенен ден ни подсказваше, че вече нямаше за кога да отлагаме пътуването си.

Закусихме набързо, след което се спуснахме към реката, придружени от всички обитатели на публото или както се казва, с нас тръгна «къораво и сакато». Край реката трябваше да се състои церемония, каквато още не бях виждал със собствените си очи: жрецът щеше да предвещава дали нашето пътуване ще бъде щастливо или нещастно.

За тази церемония бяха надошли и живеещите около публото апачи. Нашата голяма волска кола стоеше все още там. Нямахме намерение да я взимаме с нас, защото бе много тежка и щеше само да забави придвижването ни. Сега тя служеше за «храм» на жреца, който я бе покрил с одеяла и в момента се намираше в нея.

Около колата бе образуван широк кръг от хора. Ето че започна «свещената церемония», която аз тайно в себе си нарекох «театър»; началото бе поставено от долитащите от колата ръмжене, съскане и фучене, като че ли вътре се бяха счепкали няколко кучета и котки.

Аз стоях между Винету и сестра му. Голямата прилика между двамата изпъкваше днес особено много, тъй като Ншо-чи беше облякла мъжки дрехи. Облеклото ѝ приличаше много на облеклото на Винету. Тя също не носеше шапка и косите ѝ бяха прибрали като неговите. На пояса ѝ бяха окачени няколко торбички с най-различно съдържание. В него беше затъкнала нож и пистолет, а на гърба ѝ висеше карабина. Дрехите ѝ бяха нови и украсени с везмо и пъстри ресни. Видът ѝ беше доста войнствен и същевременно толкова женствен и чаровен, че всички погледи бяха отправени към нея. Тъй като и аз бях облечен в подарените ми от тях дрехи, ние тримата изглеждахме почти еднакво облечени.

Изглежда, че физиономията ми не е имала много тържествен вид, когато се разнесе ръмженето и фученето, защото Винету каза:

— Моят брат не познава още този обичай. Той ще ни се смее тайно.

— Никой религиозен обичай не ми е смешен, колкото и малко да го познавам и разбирам — отвърнах аз.

— Думата «религиозен» е съвсем на място. Това, което ще видиш и чуеш тук, съвсем не е езически маскарад, а всяко движение и всеки звук на жреца си имат определено значение. Звучите, разнасящи се сега, са гласовете на добрата и злата съдба, които са влезли в спор. Той продължи да ми обяснява по този начин и по-нататъшните действия на жреца.

След фученето започна да се разнася периодически вой, който от време на време се сменяше с по-нежни звуци. Този рев се разнасяше, когато жрецът забележеше в бъдещето лоши знамения, а по-нежните звуци се чуваха, когато предвиждаше нещо добро. След като измина доста време, жрецът изскочи внезапно от колата и започна да реве и да тича в кръг като побеснял.

Постепенно стъпките му се забавиха. Ревовите му заглъхнаха. Така добре «изиграният страх», накарал го да обикаля като бесен, премина и той започна бавен странен танц, който изглеждаше още по-гротесков, защото човекът бе покрил лицето си с една всяваща ужас маска, а тялото му беше обкичено с най-чудновати и страшни предмети. Той придружаваше танца си с монотонно пеене. Отначало песента и танцът бяха по-живи, но постепенно станаха по-бавни и провлечени, докато най-сетне жрецът ги прекрати, седна на земята и сведе глава между коленете си. Дълго време седя безмълвно и неподвижно. После изведнъж скочи на крака и съобщи на висок глас резултата от ясновидството си.

— Слушайте, слушайте, синове и дъщери на апачите! Ето какво ми каза Маниту, Великия дух: Инчу-чуна и Винету, вождовете на апачите, и Олд Шетърхенд, нашият бял вожд, ще възседнат конете си, за да придружат заедно с техните червенокожи и бели воители Ншо-чи; младата дъщеря на племето ни, до вигвамите на бледоликите. Добрият Маниту е готов да ги закриля. Те ще преживеят различни приключения, без да ги застраши никаква опасност, и ще се завърнат щастливо при нас. И Ншо-чи, която ще остане по-дълго време при бледоликите, ще се завърне също здрава и читава. Само един-единствен от тях няма да видим повече.

Той замълча и сведе глава, за да даде по този начин израз на скръбта си.

— Уф, уф, уф! — завикаха червенокожите от любопитство и съжаление; но никой не посмя да попита кого има предвид.

Тъй като жрецът продължи мълчанието си дълго време, моят Сам Хокинс изгуби търпение.

— Кой няма да се върне? — попита той. — Нека жрецът ни каже неговото име!

Жрецът направи укорителен жест с ръката си и след като помълча още дълго, вдигна глава и отправи погледа си към мен.

— По-добре да не ме беше питал за това — извика той. — Не исках да споменавам имена, но любопитният бледолик Сам Хокинс ме принуждава. Олд Шетърхенд е човекът, който няма да се върне! Смъртта ще го настигне в скоро време. Всички, на които предвещавах щастливо завръщане, трябва да избягват да стоят близо до него, ако не искат да загубят живота си заедно с неговия. Край него ще бъдат винаги в опасност, но далеч настрани ще са в сигурност. Така каза Великия дух — хау!

След тези думи той се прибра в колата. Червенокожите ми отправиха плахи погледи и тук-там се чува възгласи на съжаление. От този момент за тях бях обречен човек, когото трябваше да отбягват.

— Какво иска всъщност този негодник? — обади се Сам. — Щял си да умреш ли? Само в неговата овча глава може да се породи такова нещо! Разбира се, че тази мисъл е рожба на туберкулозния му мозък. Как ли му е дошла?

— По-добре питай какво цели с нея! — отвърнах му аз. — Той се страхува от влиянието ми над вождовете и над племето, страхува се, че мога да ги освободя от предразсъдъците им. Затова се възползва от удобния случай да се опълчи срещу мен.

— Да отида ли при него да му залепя няколко шамара, сър?

— Сам, не прави глупости! Не заслужава да се тревожим заради тази работа.

Инчу-чуна, Винету и Ншо-чи се бяха спогледали смаяно, когато чува предсказанието на жреца. Дали вярваха в истинността на думите му, или не, беше без значение. Във всеки случай те не се съмняваха във въздействието им над техните съплеменници. С нас щяха да тръгнат тридесет души. Ако тези хора повярваха, че близостта ми носи гибел, неминуемо беше да се очакват неприятности от всякакъв характер. Понеже предсказанието на жреца не можеше да бъде променено, последиците му бе възможно да се предотвратят само ако вождовете застанеха

открито на моя страна както преди и го покажеха пред всички веднага. Ето защо двамата застанаха до мен и Инчу-чуна заговори високо, за да го чуят всички:

— Нека моите братя и сестри чуят думите ми! Нашият жрец има дарбата да вижда в бъдещето и често се е случвало онова, което ни е предсказвал. Но от опит вече знаем, че той може и да се заблуждава. По време на голямата суша ни обеща да докара дъжд, но дъжд не дойде. Преди последния поход срещу команчите, който бяхме принудени да предприемем, той ни обеща голяма плячка. Но победата, която извоювахме, ни донесе само няколко стари коня и три лоши пушки. Предпоследната есен последвахме думите му, когато ни каза да отидем при водите на Тоя, ако искаме да убием много бизони. Но там се сдобихме с толкова малко месо, че през зимата сяхме за малко да измрем от глад. Инчу-чуна може да изброи още такива примери, които показват, че понякога погледът на жреца не прониква в бъдещето. Затова е твърде възможно и сега да се е заблудил относно нашия брат Олд Шетърхенд. Вождът на апачите гледа на думите на жреца така, като че ли те не са изговорени, и подканя своите братя и сестри да сторят същото. Нека изчакаме и видим дали ще се сбъднат!

Тогава дребният Сам Хокинс излезе напред и извика:

— Не, няма да чакаме. Няма нужда да чакаме, защото има начин да разберем веднага дали жрецът е казал истината.

— Какво има предвид моят бял брат? -осведоми се вождът.

— Ще обясня. Не само червенокожите мъже, но и белите си имат жреци, които умеят да прозрат бъдещето. Аз, Сам Хокинс, съм най-известният измежду тях.

— Уф, уф!-завикаха апачите учудени.

— Да, смаяни сте, нали? Досега ме смятахте за прост уестман, защото не ме познавахте. Но ще ме опознаете, ако не се лъжа, хи-хи-хи-хи! Нека няколко мои червенокожи братя вземат своите томахоки и да изкопаят в земята тясна, но дълбока дупка.

— Моят бял брат иска да погледне във вътрешността на земята? — попита Инчу-чуна.

— Да, защото бъдещето е скрито в недрата на земята, понякога е скрито и в звездите. Но тъй като сега посред бял ден не мога да видя никакви звезди, които бих могъл да попитам, затова ще се обърна към земята.

Неколцина индианци последваха подканата му и изкопаха дупка с бойните си брадви.

— Не прави щуротии, Сам! — пошушнах му аз. — Ако червенокожите разберат, че правиш глупости, ще влошиш нещата, а няма да ги оправиш.

— Щуротии? Глупости? А какво правеше жрецът? Същото ! Каквото може той, мога и аз, ако не се лъжа, многоуважаеми сър. Знам какво правя. Ако не сторим нищо, хората, които ще тръгнат с нас, постоянно ще ни създават трудности.

— В това съм убеден, но те моля да не правиш смехории!

— О, работата е много сериозна! Не се тревожи! Въпреки уверението му не се чувствах добре. Познавах го. Сам беше голям шегаджия. Ето защо исках пак да го предупредя, но той ме зарязва и се отправя към индианците, за да им каже на каква дълбочина да копаят.

Когато дупката беше готова, той ги накара да се отдалечат и съблече старата си кожена ловна дреха. След като я закопча отново, той я изправи на земята. Дрехата остана права, като че ли бе направена от ламарина или дърво. Сам постави този висок цилиндър над дупката, придаде си важен вид и извика:

— Мъжете, жените и децата на апачите ще видят какво ще направя и какво ще науча и ще има да се чудят. Щом кажа моите вълшебни думи, земята ще разтвори недрата си пред мене и ще мога да разбера всичко, което ще се случи с нас в близко бъдеще.

Сега той се отдръпна малко от дупката и започна да я обикаля бавно и тържествено, при което за мой ужас започна да декламира таблицата за умножение. За щастие заговори на немски, така че червенокожите не разбраха какво приказваше. Когато вече приключи и с числото девет, стъпките му се ускориха, докато започна да галопира около дрехата си; същевременно нададе силни викове и заразмахва ръцете си като крила на вятърна мелница. Накрая, след като се задъха от тичане и викане, той пристъпи към дрехата си, направи ѝ няколко ниски поклона и пхна главата си в горния ѝ отвор, за да погледне в дупката.

Опасявах се дали тези детинщини ще имат благоприятен изход. Огледах се наоколо, но за мое задоволство забелязах, че червенокожите бяха съвсем погълнати от действията на Сам и ги следяха най-сериозно. И лицата на двамата вождове не издаваха неодобрение. Разбира се, бях

убеден, че те много добре знаеха как стоят нещата, и гледаха на действията на Сам като на шарлатания.

Главата на Сам остана известно време в отвора на яката на палтото му. От време на време той раздвигваше ръцете си, сякаш научаваше важни неща или пък виждаше чудеса. Най-сетне измъкна главата си. Изражението на лицето му беше сериозно. Отново разкопча дрехата си, облече я и нареди:

— Нека моите червенокожи братя заринат дупката, защото не мога да кажа нищо, докато тя е отворена!

Щом изпълниха нареждането му, той си пое дълбоко дъх, като че ли бе много изтощен, и заяви:

— Вашият жрец е видял неверни неща, защото ще се случи точно обратното на казаното от него. Научих всичко, което ще ни донесат идните седмици; но ми е забранено да говоря за това. Мога да ви кажа само някои неща. Видях карабини и чух изстрели. Предстоят ни битки.

Последният изстрел бе даден от мечкоубиеца на Олд Шетърхенд. А онзи, който даде последния изстрел, не може да бъде умрял — той е победителят. Моите червенокожи братя са застрашени от опасност. Те могат да я избягнат само като останат в близост до Олд Шетърхенд. Но ако постъпят така, както ги посъветва жрецът, тогава ги грози гибел. Аз казах. Хау!

Въздействието на това предсказание беше поне за момента напълно според очакванията на Сам. Червенокожите му вярваха — просто си личеше по техните изражения. Те поглеждаха към колата очаквателно. Вероятно предполагаша, че жрецът ще излезе, за да се защити. Но той не се показва и така, всички приеха, че се чувства победен. Сам Хокинс се приближи до мен и ми намигна с малките си хитри очички.

— Е, сър, как се справих със задачата си?

— Като истински стопроцентов шарлатанин.

— Well. Значи съм се справил добре, нали?

— Да. Поне изглежда, че си постигнал целта си.

— Напълно я постигнах. Жрецът е бит. Не иска да се покаже.

Винету ни гледаше тихомълком и многозначително. Баща му обаче не беше така мълчалив. Той се приближи до нас и се обърна към Сам:

— Моят бял брат е умен човек. Той отне силата от думите на жреца и притежава дреха, в която са скрити важни предсказания. Тази скъпоценна дреха ще стане прочута от едната Голяма вода до другата. Но Сам Хокинс прекали със своите предсказания.

— Прекалих ли? Как така? — попита дребният ловец.

— Беше достатъчно да кажеш, че Олд Шетърхенд няма да ни докара никаква злина. А защо Сам Хокинс прибави, че ни очакват беди?

— Защото ги видях в дупката. Инчу-чуна махна с ръка.

— Вождът на апачите знае как стоят нещата и Сам Хокинс може да му се довери. Не беше необходимо да се говори за лоши неща и да се тревожат нашите хора.

— Да се тревожат ли? Воините на апачите са храбри мъже, които не се страхуват.

— Не се страхуват. И те ще го докажат, ако по време на пътуването си срещнем врагове. Но нека се приготвим да тръгваме!

Инчу-чуна остави за свой заместник през време на отсъствието си от публото Енчарко. Той беше с няколко години по-възрастен от Винету, беше изпитан и храбър воин, когото бях опознал и обикнал през последните дни.

Доведоха конете. Между тях имаше голям брой товарни животни, няколко от които трябваше да носят геодезическите уреди. Останалите бяха натоварени с провизии и други необходими неща.

Потърсих с очи моя червеникав кон, но не го видях. Обаче погледът ми беше прикован от два млади, великолепно черни жребца. Те имаха червени ноздри и от онези дълги в горната си част къдрави гривни, които минават при индианците за сигурен белег на превъзходни качества. Седлата и оглавниците бяха изработени по индиански маниер.

Винету бе забелязал погледа ми и ме поведе към черните жребци.

— Олд Шетърхенд стана кръвен брат на Винету. Това трябва да получи и външен израз. Ето защо конете ни имат еднакъв цвят и са синове на една и съща майка. Помолих Инчу-чуна, моя баща, да ми разреши да ти подаря този черен жребец. Той се съгласи. Жребецът има най-добрата индианска дресировка, а името му Хататигла отговаря на неговото главно качество.

Той е още млад и бързо ще свикне с тебе. Ще те обикне и никога няма да те изостави в опасност.

При вида на този едва ли не царски подарък направо онемях. Доколкото можех да преценя от пръв поглед, този жребец беше равен поне на пет коня с качествата на досегашния ми червеникав жребец. Когато се наках да благодаря, вече не беше възможно, защото Инчу-чуна даде знак за тръгване.

Индианците имат обичай да изпращат на известно разстояние потеглящите на път воители. Но сега това не стана, тъй като Инчу-чуна пожела така. Придружаващите ни тридесет воители дори не се сбогуваха с близките си. Вероятно бяха сторили това предварително, защото войнското им достойнство не им позволяваше такова прощаване на публично място.

Един-единствен човек се сбогува с думи и това беше Сам Хокинс. Той съзря между жените Клиуна-ай, отправи мулето си към нея и я попита:

— Чу ли Клиуна-ай какво видях в земята?

— Ти го каза и аз го чух — отвърна тя.

— Можех да кажа много повече, например нещо и за тебе.

— За мене ли? И мен ли видя в дупката?

— Да. Видях пред мен бъдещето ти. Да ти го разкрия ли?

— Да, хайде! — замоли тя настойчиво. — Какво ще ми донесе бъдещето?

— То няма да ти донесе нищо, а ще ти отнеме нещо, нещо много скъпо за тебе.

— Какво е то? — осведоми се тя страхливо.

— Косата ти. След няколко луни ще я загубиш и главата ти ще оголее напълно, ще стане също като луната, която няма никаква коса. Тогава ще ти изпратя моята перука. Сбогом, печална луна, сбогом!

Сам се разсмя и подкара мулето си, а индианката се обърна засрамена, защото се бе оставила да бъде подведена от женското си любопитство.

Яздехме в следния ред: начело бяхме Инчу-чуна, Винету със сестра си и аз. Следваха Хокинс, Стоун и Паркър, а след тях яздеха тридесетте апачи, които се сменяха във воденето на товарните животни.

Ншо-чи седеше в седлото също като мъж; както вече знаех, тя беше отличен и издръжлив ездач. Ако ни срещнеше някой, който не я познава, щеше да я помисли за по-малък брат на Винету. Но от едно по-остро око не можеха да се изплъзнат женските форми на тялото ѝ, нито пък женствената мекота на чертите на лицето ѝ. Тя беше красива, наистина беше красива, въпреки мъжките дрехи, които носеше.

Що се отнася до моя черен жребец, скоро се оказа, че съм направил превъзходна размяна.

Когато галопираше, не можеше да го стигне никой. Имаше спокоен тръс, беше неуморим, с отлични бели дробове. Конят на Винету беше равностоен на моя и се казваше Илчи. Апачите мескалеро отглеждаха расови коне с най-висока стойност и тези два жребца бяха от тази порода. Никога не бях успял да видя тези животни въпреки дългото време, което прекарах при апачите. Но вярно е, че всички седмици от престоя ми в публото бяха до такава степен заети с моето «обучение», че доста забележителни и интересни неща в публото и околността му се бяха изплъзнали от вниманието ми.

Моите другари искрено споделяха радостта ми. Особено се радваше Сам, който не изпускаше случай да ми втълпи, че съм бил безнадежден грийнхорн, но тайно в себе си се гордееше с мене, своя някогашен ученик, както и с всеки мой успех или отличие.

Първите дни от нашето пътуване преминаха без особени преживелици. Както вече е известно, на апачите бяха необходими пет дни, за да изминат разстоянието от мястото на нападението до публото край Рио Пекос. Пренасянето на пленниците и ранените беше забавило придвижването им. Сега обаче ние стигнахме до мястото, където Ратлър уби Клеки-петра, само за три дни. Този път се бяхме насочили още отначало по на североизток. Тук останахме да пренощуваме. Апачите насъбраха камъни и ги струпах на купчина на мястото, където бе убит техният бял учител.

На следващото утро продължихме пътя си, като отначало се придвижвахме по трасето, което бяхме измервали. По този начин стигнахме до местността, където нашата работа бе прекъсната така ненадейно. Колчетата стояха все още по местата си и аз можех веднага да започна измерването, но ме очакваше нещо по-належащо.

Апачите дори и не бяха помисляли да погребват убитите кайови и бели след битката. Трупите си лежаха все още там, където бяха оставени. Това, което не бяха сторили индианците, бе направено от лешоядите и другите хищни животни — разбира се, по техен начин. Костите лежаха пръснати наоколо — някои от тях бяха напълно оглозгани, а по други се забелязваха остатъци от гниещо месо. Сам, Дик, Уил и аз се заловихме да съберем тези останки и да ги погребем в общ гроб. Това беше ужасна работа, в която апачите не участваха.

Когато свършихме, денят беше превалил и аз започнах моята работа на следващия ден. Някои от воините ми помагаха с това или онова, но най-много ми помагаше Винету. Сестра му беше винаги край мене. Сега се работеше съвсем иначе, защото около мене нямаше вече неприятни личности. Червенокожите, за които нямаше работа, скитаха по цял ден из околността и вечерта донасяха различен дивеч.

Можете да си представите, че работата ми вървеше бързо. Въпреки трудността на терена успях за три дни да достигна мястото, докдето беше измервала съседната група. Нуждаех се само от още един, четвърти ден, за да довърша чертежите и дневника си. С това приключи и цялата ми работа, и то навреме, защото зимата бързо наближаваше. Нощите бяха станали доста студени, така че огньовете трябваше да горят чак до сутринта.

Споменах, че апачите ми помагаха, но за съжаление не мога да твърдя, че го правеха с удоволствие. Подчинявах се на заповедите на вождовете си; иначе едва ли щяха да ме подкрепят. Просто се виждаше как всеки един от тях се радваше, щом вече няха нужда от него. А когато вечерта лагерувахме, тридесетте индианци сядаха настрани от нас, по-надалеч, отколкото им повеляваше уважението към техните вождове. Инчу-чуна и Винету забелязваха това, но мълчаха. Сам сподели с мене:

— Нещо не им се работи на тези индианци. Остава си стара истина, че червенокожият е отличен ловец и храбър воин, но иначе си е мързеливец. Работата не е по вкуса му.

— Това, което вършат за мене, не ги уморява ни най-малко и изобщо не може да се нарече работа — отвърнах аз. — Нежеланието им си има вероятно друга причина.

— Така ли? А каква е тя?

— Изглежда, не са забравили предсказанието на жреца си. На него вярват повече, отколкото на тебе, драги Сам.

— Може и да е така, но би било много глупаво от тяхна страна.

— И освен това моята работа тук е отвратителна за тях. Тази местност им принадлежи, а аз я измервам за други хора, за враговете им. Не трябва да го забравяш, Сам.

— Но такава е волята на техните вождове!

— Вярно. Това обаче още не значи, че обикновените воини са съгласни. Тайно в себе си те са против работата ми. Когато ги наблюдавам да си приказват, седнали близо един до друг, мога да разбера по израженията на лицата им, че говорят за мене такива неща, на които не мога да се зарадвам.

— Същото впечатление имам и аз. Но може да ни е безразлично. Това, което мислят и говорят, няма да ни навреди. Ние си имаме работа с Инчу-чуна, Винету и Ншо-чи, а от тях не можем да се оплачем.

Тук Сам беше прав. Винету и баща му ми помагаха във всичко и ме ограждаха с най-голямо внимание. Индианката просто четеше желанията ми в погледа. Струваше ми се, че тя беше в състояние да отгатне всяка моя мисъл. Винаги вършеше, каквото пожелаех, и то преди да изрека желанието си. Това се отнасяше и до такива дреболии, на които иначе човек не обръща внимание. Благодарността ми към нея нарастваше с всеки изминал ден. Тя наблюдаваше и слушаше всичко много внимателно и скоро забелязах с радост и задоволство, че волно или неволно бях станал неин учител. Ншо-чи поглъщаше всичко ново жадно; когато говорех, очите ѝ не се откъсваха от устните ми, а когато вършех нещо, тя се стремеше да ми подражава, дори и ако то противоречеше на привичките на нейната раса. Като че ли бе тук само заради мене, грижеше се за здравето и за удобството ми много повече, отколкото аз самият.

В края на четвъртия ден работата ми беше привършена и аз опаковах геодезическите уреди в одеялата. Пригответе се за тръгване и на следното утро потеглихме на път. Двамата вождове решиха да яздим по същия път, по който Сам беше довел групата ни в тази местност. След като се бяхме придвижвали два дни по този път, не срещнахме хора. Намирахме се в равна, тревиста местност, само тук-там осеяна с храсти, която позволяваше на погледите ни да стигат надалеч. А това е голямо предимство в Запада. Никога не можеш да знаеш на какъв човек ще се натъкнеш и е добре, когато забележиш приближаването му отдалече. Сега видяхме четирима ездачи, които се движеха срещу нас. Бяха бели. Те също ни забелязаха и спряха, като се колебаеха дали да продължат пътя си, или да ни заобиколят. За четирима бледолики не е много приятно да се срещнат с тридесет индианци, още повече когато не знаят към кое племе принадлежат червенокожите. Но те разпознаха, че между индианците се намираха и бели и това, изглежда, разсея съмненията им. Оставиха конете си да се движат в досегашната посока. Бяха облечени като каубои. Пушки, пистолети и ножове съставяха снаряжението им. След като се приближиха на двадесет крачки от нас, те дръпнаха поводите на конете си, взеха пушките си в ръка и един от тях ни извика:

— Good day, мешърс! Необходимо ли е да държим пръстите си на спусъка, а?

— Good day, джентс! — отвърна Сам. — Спокойно можете да свалите пушката си! Нямаме намерение да ви изядем. Ще ни кажете ли откъде идвате?

— Прехвърлихме се през Мисисипи.

— А накъде отивате?

— На север, към Ню Мексико, а оттам ще се прехвърлим към Калифорния. Чухме, че там имало нужда от каубои и им заплащали по-добре, отколкото по местата, откъдето идваме.

— Може и да сте прав, сър. Но ще трябва доста дълго да пътувате, докато получите такава хубава работа. Ние пък сме тръгнали към Сент Луис. Чист ли е пътят сега?

— Да. Поне не сме чули да твърдят обратното. Но дори и в такъв случай няма нужда да се страхувате. Доста сте на брой. Или може би червенокожите джентълмени няма да продължат с вас?

— С нас ще дойдат само тези двама вожди, вождът на апачите, Инчу-чуна, със сина си Винету и неговата дъщеря.

— Не думайте! Червенокожа лейди, която иска да отиде в Сент Луис? А бихте ли ни казали имената си?

— Защо не! Това са имена на честни хора и няма защо да ги премълчавам. Наричат ме Сам Хокинс, ако не се лъжа. А това са моите приятели Дик Стоун и Уил Паркър: тук до мен виждате Олд Шетърхенд, един юначага, който у бива сивата мечка с ножа си и поваля и най-силния човек с юмрука си. А сега ще имате ли любезността да ми кажете вашите имена?

— С удоволствие. Чували сме за Сам Хокинс, но другите джентълмени са ни непознати. Аз се казвам Сантър и не съм толкова известен ловец като вас. Обикновен каубой съм.

Той назова и имената на другите трима, но аз не им обърнах внимание. После зададе още няколко въпроса, които се отнасяха до пътя, и след това четиримата си тръгнаха. Когато се скриха от погледите ни, Винету попита Сам:

— Защо моят брат отговори толкова подробно на тези хора?

— Не трябваше ли да им отговоря?

— Не.

— Ако разбирам защо пък, на! Попитаха ни учтиво и редно беше да отговоря учтиво. Поне Сам Хокинс постъпва винаги така.

— Нямам никакво доверие в учтивостта на тези бледолики. Бяха учтиви, защото сме девет пъти по-многобройни от тях. Не ми харесва, че им каза имената ни.

— Защо? Мислиш ли, че това може да ни навреди?

— Да.

— По какъв начин?

— По много начини. Тези бледолики не ми харесаха. Очите на човека, който говори с тебе, не бяха добри.

— Не ми е направило впечатление. Но дори и да е така, пак няма значение за нас. Те си отидоха; пътят им води натам, а нашият — насам. И през ум няма да им мине да се върнат, за да ни безпокоят.

— Въпреки това искам да разбера какво ще правят. Нека моите братя продължат да яздят бавно все в същата посока, а аз ще проследя тези бледолики донякъде заедно с Олд Шетърхенд. Искам да се уверя, че те наистина няма да се занимават повече с нас.

Докато останалите продължиха пътя си, той се върна заедно с мен по нашите следи, по които бяха яздили и четиримата непознати. Тук трябва да кажа, че този Сантър не ми беше харесал и на мене, а тримата му спътници също трудно биха успели да спечелят доверието ми. Само не бях в състояние да си обясня какво ли можеха да ни сторят, или пък да искат от нас. Дори и ако спадаха към онзи сорт хора, които често объркват собствеността на другите със своята собственост, пак се питах напразно, какво ли би могло да ги накара да допуснат, че ще намерят някаква плячка у нас. А и да бяха уверени в това, все пак ми се струваше до голяма степен невероятно само четирима души да се осмелят да нападнат тридесет и седем добре въоръжени хора. Но когато споделих мислите си с Винету, той ми обясни опасенията си.

— Ако са крадци, няма защо да се страхуват от големия ни брой, защото и през ум няма да им мине да ни нападнат открито. Ще ни последват тайно и ще издебнат момента, когато от групата ни се отдели онзи човек, на когото са хвърлили око.

— Но на кого могат да хвърлят око? Те изобщо не ни познават.

— На онзи, у когото предполагат, че ще намерят злато.

— Злато ли? Как ще знаят дали имаме злато и кой от нас го носи у себе си?

— Необходимо е само малко да помислят и е почти сигурно, че ще познаят. Сам Хокинс беше така непредпазлив да им каже, че Инчу-чуна е вожд и се е отправил с децата си към Сент Луис. Това им е достатъчно.

— Ах, сега вече започвам да разбирам какво иска да каже моят червенокож брат! Когато индианците се отправят на изток, се нуждаят от пари. И понеже нямат монети, взимат със себе си злато; особено когато са вождове, може да се приеме със сигурност, че са им известни богати златни залежи. Вероятно е да носят голямо количество злато у себе си.

— Моят брат Шетърхенд позна. Моят баща и аз ще бъдем обект на нападение от страна на тези бели в случай, че са разбойници и крадци. Но всъщност сега те няма да намерят нищо у нас.

— Нищо ли? Но нали сте искали да се запасите със злато!

— Това предстои да стане. Защо само да го носим у нас, когато не ни е необходимо? Досега не е било нужно да плащаме. Златото ще ни потребава, когато отседнем във фортовете, — построени по пътя ни. Затова едва сега ще вземем злато, може би още утре.

— Тогава някъде близо по нашия път се намират златни находища?

— Да. Наблизо се издига планина, която ние наричаме Нъгит Тсил¹. Хората, които не знаят, че там се намира злато, са й дали друго име. Тази вечер ще минем близо край нея и ще вземем каквото ни е необходимо.

Трябва да си призная, че ме обзе удивление, примесено с мъничко завист. Тези хора знаеха места, където скъпоценният метал се намирал в големи количества, но вместо да го използват, водеха съвършено скромен живот. Не носеха у себе си чекови книжки или портфейли с пари, но навсякъде, където отидеха, имаха скрити съкровищници, необходимо беше само да бръкнат с ръка в тях и да си напълнят джобовете със злато. Кой ли друг би могъл да се похвали със същото!

Трябваше да бъдем предпазливи, защото Сантър не биваше да забележи, че го следим. Ето защо използвахме всяко възвишение и всеки храст като прикритие. След четвърт час ги видяхме пред нас. Движеше се в същата посока с бодър тръс. Изглеждаше, че бързат, и по нищо не личеше да имат намерение да се връщат. Спряхме. Винету гледа след тях, докато се изгубиха от погледа ни.

— Няма лоши намерения — каза той след малко. — Можем да бъдем спокойни.

Нито той, нито аз имахме представа колко много се лъжем. Тези негодници имаха лоши намерения, и то какви; но бяха изключително лукави престъпници, в което за съжаление скоро ни бе писано да се убедим. Те са допускали, че ще ги проследим донякъде и са се престорили, че бързат да продължат пътя си. По-късно обаче обърнали конете си и ни последвали.

Препуснахме обратно и бързо настигнахме спътниците си. Вечерта спряхме край един поток. Свикнал винаги да бъде предпазлив, Винету най-напред претърси грижливо близката околност и едва тогава Инчу-чуна даде нареждане за лагеруване. Потокът извираше наблизо, водата беше бистра, трева за конете имаше в изобилие, и тъй като мястото бе заобиколено с дървета и храсти, можехме да запалим силни огньове, без да се страхуваме, че ще бъдат забелязани

отдалече. Освен това Инчу-чуна постави двама воина да бдят над лагера и по този начин ни се струваше, че сме направили всичко необходимо за нашата сигурност.

Тридесетте апачи се бяха разположили както винаги на излишно голямо разстояние от нас и ядяха сушено месо. Ние седмината седяхме край нашия огън близо до дърветата. Бяхме потърсили близостта на дърветата и храсталака, за да се предпазим от студения вятър, който духаше тази вечер.

След вечеря обикновено разговаряхме. И този път не направихме изключение. По време на разговора ни Инчу-чуна заяви, че на следващия ден ще тръгнем на път едва по обяд. Сам Хокинс го попита защо е необходимо това забавяне. Вождът му отговори с откровеност, за която после горчиво съжалявах:

— Всъщност това е тайна, но ще я доверя на моите бели братя, ако ми обещаят, че няма да се опитат да се възползват от нея.

Когато дадохме исканото обещание, той продължи:

— Нуждаем се от пари. Затова Инчу-чуна заедно с децата си ще отиде утре рано сутринта да вземе нъгите и ще се върне едва по обед.

Стоун и Паркър изразиха шумно учудването си, а Сам Хокинс, който не беше по-малко смаян, попита:

— Нима наблизо има злато?

— Да — потвърди Инчу-чуна. — Обаче никой не подозира това. Дори и моите воина не знаят нищо. Инчу-чуна го е чул от баща си, а той пък го е научил от своя баща. Такива тайни се предават само от бащите на синовете и се пазят като нещо свещено. Не се издават дори и на най-добрия приятел. Вярно е, че сега вождът на апачите говори за такава тайна, но той никога не би издал някому мястото и ще застреля всеки, който се осмели тайно да ни последва.

— И нас ли би убил?

— И вас! Инчу-чуна е показал доверие към вас. Ако го измамите, ще заслужите смъртта си. Но той знае, че няма да напуснете този лагер, преди да се е завърнал.

Той изведнъж млъкна и разговорът ни взе друга насока. След известно време бяхме прекъснати от Сам. Инчу-чуна, Винету, Ншо-чи и аз седяхме с гръб към храсталака. Сам, Дик и Уил бяха заели места от другата страна на огъня и следователно лицата им бяха обърнати към храстите. Изведнъж, както разговаряхме, Хокинс извика, грабна карабината си, прицели се и изпрати един куршум в храстите. Този изстрел предизвика голяма възбуда в целия лагер. Индианците наскочаха и се приближиха. И ние наставяхме бързо и попитахме Сам защо беше стрелял.

— Видях две очи, които се появиха в храстите зад гръба на Инчу-чуна — обясни ни той.

Червенокожите измъкнаха веднага главни от огньовете и навлязоха в храсталаците. Търсенето им беше напразно. Всички се успокоиха и отново насядаха.

— Сам Хокинс сигурно се е заблудил — обади се Инчу-чуна. — Такива грешки не са изключени при колебливата светлина на огньовете.

— Бих се учудил много, ако съм сбъркал. Струва ми се, че видях очите съвсем ясно.

— Сигурно вятърът е обърнал две листа и моят бял брат е видял долната им страна, която е по-светла. Ето как му се е сторило, че е видял очи.

— Това наистина е възможно. Значи съм стрелял по листа

— хи-хи-хи-хи!

Той се разсмя по своя особен начин. Винету обаче не гледаше на цялата работа откъм комичната ѝ страна. Той каза със сериозен глас.

— Моят брат Сам направи във всеки случай една грешка, каквато не бива да повтаря в бъдеще!

— Грешка ли? Аз? А каква?

— Не трябваше да стреля.

— Така ли? Хайде бе! Ако в храстите се е скрил някой шпионин, аз имам правото да му изпратя един куршум, ако не се лъжа!

— А известно ли ни е дали този съгледвач има враждебни намерения? Той просто ни открива и се промъква до нас, за да разбере що за хора сме. Може би след това ще се покаже и ще ни поздрави.

— Хмм, това наистина е вярно — призна дребният ловец.

— Този изстрел беше опасен за нас — продължи Винету. .

— Първо, възможно е Сам Хокинс да се е излъгал и да не е видял очи. Тогава гърмежът е бил излишен и може само да привлече някой неприятел, който се намира наблизо. Второ, вероятно е

наистина в храстите да е имало човек. И в такъв случай е погрешно да се стреля по него, понеже е малко вероятно куршумът да го улучи.

— Охо! Куршумите на стария Сам улучват сигурно. Бих искал да се запозная с човека, който ме е видял да стрелям на вятъра!

— Винету също може да стреля, но в такъв случай вероятно няма да улучи. Съгледвачът винаги ще забележи, когато някой се прицелва в него. По това той ще разбере, че е открит, и ще направи бързо движение настрани, за да не бъде пред дулото на карабината. Куршумът няма да улучи, а човекът ще изчезне в нощта.

— Добре, добре. Но какво би направил моят червенокож брат, ако беше на мое място?

— Винету щеше да опита изстрела от коляно или щеше да се отдалечи тихо, да опише дъга и да се появи в гръб на разузнавача.

Изстрелът от коляно е най-трудният изстрел, който съществува. Много уестмани, които иначе са добри стрелци, не могат да го овладеят задоволително. По-рано изобщо не бях чувал за него, но откакто Винету ми го показва, аз го упражнявах постоянно.

Да предположим, че седя край лагерния огън. Дали съм сам, или с други хора, няма значение. Карабината ми лежи на земята до дясната ми ръка готова за стрелба, което е основно правило в Дивия Запад. И ето че забелязвам две очи, които ме следят иззад някое прикритие. Не ми е възможно да видя лицето на съгледвача, понеже то се губи в мрака. Но очите могат да бъдат забелязани, ако човекът не е дотам предпазлив да гледа само през полупуснатите си клепачи. Те имат слаб матов блясък, който става толкова по-забележим, колкото повече се напруга зрението. Нека обаче не се заблуждаваме, че е лесно да забележиш през нощта две отворени очи на човек, прикрил се зад гъсти храсти. Това не се научава. Остротата на зрението е вродено качество.

Ако съм се убедил, че пред мен се намира съгледвач с враждебни намерения, трябва да го обезвредя, да го убия, за да спася себе си. А това може да стане с куршум, който да го улучи между очите. Нямам друг изход освен да се прицеля в очите — те са единственото, което мога да забележа. Но ако вдигна пушката си и се прицеля, както се прави обикновено, тогава той ще разбере, че е открит, и ще изчезне моментално. Трябва така да насоча дулото към целта, че съгледвачът да не разбере нищо. А това става при изстрела от коляно. Подгъвам десния си крак така, че коляното се издига малко нагоре, а бедрото ми образува права линия, чието мислено продължение би попаднало точно в очите, които съм забелязал. След това хващам карабината си най-непринудено, просто като че ли искам да си поиграя с нея. Вдигам я и слагам цевта ѝ на бедрото си точно в посока към очите и натискам спусъка. Всичко това е много трудно, още повече че не бива да използвам и лявата си ръка, защото тогава цялата сцена не би изглеждала толкова безобидна. Малцина умеят само с една ръка да отправят карабината си точно към целта, да я придържат здраво към бедрото си и да натиснат спусъка навреме. Трябва да се има предвид и колко е трудно прицелването в описаното положение, без да имаш възможност да сложиш пред окото си мерника. А освен това целта се състои само от две едва забележими точки, прикрити зад гъстата маса от листа и клонки, разклащани от вятъра и осветявани от несигурната светлина на лагерния огън!

Ето какво разказа Винету за изстрела от коляно, който се нарича още и изстрел от хълбока. Той беше майстор в този вид стрелба. На мене не ми бе никак лесно да го овладеея, защото моят мечкоубиец беше много тежък и едва можеше да се борави с него по този начин. Но непрекъснатото упражняване ми донесе все пак желания успех дори и при трудно забележими мишени.

Докато всички останали се бяха задоволили и успокоили с безрезултатното претърсване на околността, Винету стана и отново се отдалечи, за да се огледа още веднъж наоколо. Измина повече от час, докато се върне.

— Няма хора наблизо — каза той. — Сам Хокинс трябва все пак да се е излъгал.

Въпреки всичко Винету удвои постове и им нареди да бъдат извънредно внимателни. Сега вече те имаха задачата да обикалят около лагера. След това легнахме да спим.

Сънят ми беше неспокоен. Няколко пъти се събуждах, а докато спях, сънувах неприятни сънища, в които главна роля играеше Сантър със своите спътници. Това беше естествената и лесно обяснима последица от срещата ни с тях, но когато станахме от сън, личността на Сантър бе придобила в съзнанието ми такава важност и значение, които напразно се опитвах да избия от главата си.

След закуската, състояща се от месо и брашния каша, Инчу-чуна, Винету и сестра му се отправиха на път. Преди да тръгнат, аз помолих да ги придружа на известно разстояние. За да не се появят у тях съмнения, че искам по този начин да разбера в каква посока се намират златните находища, аз им казах, че не мога да се отърва от мисълта за Сантър. Самият аз се учудвах на себе си, защото днес без всякаква сериозна причина бях убеден, че Сантър и хората му са се върнали. Изглежда, това беше резултат от въздействието на сънищата ми.

— Моят брат няма защо да се тревожи за нас — отвърна Винету. — Винету ще потърси още веднъж следи само за да го успокои. Ние знаем, че-Олд Шетърхенд не е алчен за злато. Но ако той ни придружи макар и само донякъде, може би ще му се стори, че е възможно после сам да открие находището и сигурно ще го обхване треската за злато, онази жажда за смъртоносния прах, която не оставя бледоликите, докато не унищожи телата и душите им. Молим те да не идваш с нас не от недоверие, а от любов към тебе.

Трябваше да се примиря с решението им. Той се огледа пак наоколо, без да открие никаква следа, след което тримата тръгнаха. Не взеха конете си, а потеглиха пеша, по което заключих, че златното находище едва ли можеше да бъде много далече.

Легнах в тревата, запалих лулата си и започнах да разговарям със Сам, Дик и Уил, и то само за да се отърва от неоснователните си страхове. Но не можах да намеря спокойствие. Скоро станах. Просто нещо не ми даваше да седя на едно място. Затова взех пушката си на рамо и се отдалечих от лагера. Може би щях да видя някакъв дивеч и така щях да се отърся от мислите си.

Инчу-чуна беше напуснал лагера в южна посока. Ето защо аз се отправих на север. След като повървах около четвърт час, за моя изненада се натъкнах на следа, оставена от трима души. Били са обути в мокасини. Различих следите от два по-големи, два средни и два малки крака. Дирята беше нова. Сигурно беше оставена от Инчу-чуна, Винету и Ншо-чи. Първоначално се бяха отдалечили в южна посока, но после са се отправили на север, за да ни заблудят. Трябвало е да останем с впечатлението, че златното находище се намира някъде на юг.

Имах ли право да продължа по този път? Не. Можеше да се очаква, че на връщане щяха да забележат следите ми и не бе изключено да си помислят, че съм ги последвал тайно. Но още не ми се връщаше в лагера и ето защо продължих пътя си на изток.

След кратко време ми се наложи отново да спра, защото се натъкнах на втора следа. След като я огледах, установих, че беше оставена от четирима мъже, които са носили ботуши с шпори. През ума ми мина веднага мисълта за Сантър и тримата му спътници. Дирята им водеше в посоката, накъдето се бяха отправили двамата вождове, а излизаше от близките храсти, които се бяха групирани около няколко дъба, все още покрити с шума. Трябваше да се отправя най-напред нататък.

Наистина — следата излизаше от храстите и когато я проследих, видях четирите коня, които бяха яздили Сантър и хората му при нашата среща. Поводите на животните бяха вързани за околните дървета. По земята можеше ясно да се разбере, че четиримата бяха ношували на това място. Значи, все пак се бяха върнали! Защо? Сигурно заради нас. Плановите им явно не се различаваха от онова, което ми беше обяснил Винету. Сам Хокинс не се е излъгал предишната вечер, а наистина е забелязал две очи, но бе прогонил съгледвача с погрешното си поведение. Те бяха успели да ни подслушат. Сантър ни дебнеше и изчакваше удобен момент, когато ще може да спипа самичък онзи, който му трябваше. Но това място беше толкова отдалечено от лагера ни! Как ли е могъл да ни наблюдава оттук?

Огледах дърветата. Бяха високи, но не много дебели и не беше трудно човек да се покатери на тях. По кората на едното имаше драскотини, които можеха да бъдат направени единствено от шпори. Някой от четиримата се беше качвал горе, а от тази височина сигурно можеше да се забележи всеки, който напуснеше нашия лагер. Самият лагер може би не се виждаше, но това нямаше значение.

Небеса! Бях пронизан от една мисъл. За какво говорихме вчера вечерта, преди Сам да беше забелязал очите? Говорихме, че днес Инчу-чуна искаше да отиде с децата си да вземе злато! Човекът в храстите е чул това. Днес рано сутринта се е качил на дъба и е видял накъде отиват тримата спътници. Винету в опасност! Ншо-чи и баща ѝ също! Трябваше да тръгна веднага и да последвам с най-голямата възможна бързина разбойниците. В никакъв случай няха време да се връщам първо в лагера ни и да вдигам тревога. Бързо отвързах един от конете, изведох го от храсталака на открито, метнах се на гърба му и препуснах подир бандитите, следвайки собствената им диря, която скоро се сля със следите, оставени от вожда и двете му деца.

Тъй като не беше изключено да изгубя тези следи, потърсих някакви белези, по които евентуално да отгатна къде се намира златното находище. Винету беше споменал за някаква планина или възвишение, което се казвало Нъгит Тсил. Думата нъгитс означава златни зърна с различна големина, а тсил е дума от езика на апачите и има значение на планина, възвишение. Сигурно находището не се намираше в равнината. Огледах местността, през която препусках. На север, в посоката, в която се движех, се издигаха няколко доста големи възвишения, обрасли с гора. Едното от тях беше със сигурност Нъгит Тсил. В този миг не се съмнявах, че съм на прав път.

Старата кранта, която бях докопал в бързината си, не се движеше достатъчно бързо. Като префучах покрай някакви ниски дървета, успях да откъсна един клон и започнах да шибам животното с него. То напрегна всичките си сили и скоро равнината остана зад гърба ми. Планината се изправи пред мене. Следата водеше между два склона и скоро се изгуби между тях. Планинските потоци бяха свлекли тук от височините голямо количество дребни камъни. Аз обаче не слязох от коня, защото беше сигурно, че търсените от мене хора бяха продължили да се изкачват нагоре по теснината.

След известно време не щеш ли, от дясната ми страна се откри странична клисура, дъното на която бе също изцяло каменисто. Сега трябваше да разбера дали бяха извили надясно, или бяха продължили в досегашната посока. Скочих от седлото и заразглеждах камъните по земята. Макар и много трудно, успях да открия следата. Тя водеше навътре в клисурата. Отново се качих на коня и я последвах. Скоро обаче пътят пак се разклони и аз отново трябваше да слизам от седлото. По всичко личеше, че това щеше да продължава и конят само ще ми пречи. Затова го вързах за едно дърво и поех пеша, след като бях установил накъде водят следите.

Движех се с трескава бързина по каменистото дъно на някогашен планински поток, което беше сега напълно пресъхнало. Страхът ме караше да бързам и постепенно останах без дъх. На един остър скалист хребет бях принуден да поспра, за да не ми се пръснат белите дробове. После продължих, като изминах известно разстояние надолу, докато забелязах, че следата изведнъж завива наляво в гората. Затичах се колкото можех по бързо между дърветата. Отначало те растяха нагъсто, но после гората се поразреди и ми се стори, че ще изляза на открито. Още не бях стигнал до там, когато проехтяха изстрели, Няколко мига по-късно се разнесе вик, който ме прониза до мозъка на костите. Това беше предсмъртният вик на апачите.

Сега вече не тичах, а буквално се хвърлих напред с грамадни скокове като хищно животно, което се е устремило към плячката си. Отново се разнесе изстрел, после още един — това беше двучевната карабина на Винету. Познавах гласа й. Слаба богу! Значи той беше още жив! След няколко скока се намерих в края на поляната. Спрях се при последните дървета, защото онова, което видях, просто скова краката ми.

Поляната не беше голяма. Почти в центъра ѝ лежаха Инчу-чуна и дъщеря му. Отначало не можах да установя дали бяха още живи. Недалеч от това място се намираше малък скален блок, зад който се беше скрил Винету. В този момент той зареждаше карабината си. Вляво от мене, прикрити зад дърветата, стояха двама негодници с готови пушки за стрелба, които само чакаха Винету да се покаже макар и малко иззад камъка. Вдясно от мене третият се промъкваше предпазливо между дърветата, като се мъчеше да се озове зад гърба на Винету. Непосредствено пред мен лежеше четвъртият с куршум в главата.

Двамата зад дърветата бяха засега по-опасни за младия вожд от третия. Светкавично вдигнах мечкоубиеца и ги застрелях. После се хвърлих след третия, без да губя време за зареждане на пушката си. Той беше чул изстрелите ми и бързо се обърна. Забеляза ме, прицели се в мене и натисна спусъка. Направих скок настрани; не ме улучи. Когато видя, че губи играта, той се втурна навътре в гората. Веднага го последвах. Беше Сантър. Искях да го уловя жив. Но разстоянието между нас бе твърде голямо; наистина, когато стоеше в края на поляната, аз го виждах добре, ала в гората го изгубих от погледа си. Трябваше да се ориентирам по отпечатъците от стъпките му. Но в такъв случай за съжаление не можех да го следвам достатъчно бързо. Невъзможно беше да го настигна. Ето защо не след дълго тръгнах обратно, още повече че Винету имаше може би нужда от мене.

Когато отново достигнах поляната, видях, че беше коленичил до баща си и сестра си и се мъчеше да открие искрица живот у тях. Щом ме забеляза, той се изправи за малко на крака. Очите му имаха такъв израз, който няма да забравя никога. Погледът му излъчваше почти безумна болка и гняв.

— Моят брат Олд Шетърхенд вижда какво се случи. Ншо-чи, най-красивата и най-добра дъщеря на апачите, няма да види градовете на бледоликите. Има още мъничко живот у нея, но, изглежда, няма да може да отвори вече очи.

Бях изгубил способността си да говоря; не бях в състояние нито да продумам, нито да попитам нещо. Та какво ли трябваше да питам? Много добре виждах какво бе станало. Двамата лежаха един до друг в голяма локва кръв. Инчу-чуна бе прострелян в главата, а Красивата зора бе получила куршум в гърдите. Вождът бе умрял на място. Тя все още дишаше, тежко и шумно, докато красивият бронз на лицето ѝ ставаше все по-блед и по-блед. Хубавите ѝ страни хлътнаха и сянката на смъртта се разпростря по чертите на лицето ѝ.

Но ето че Ншо-чи помръдна. Обърна глава към баща си и бавно отвори очи. Видя Инчу-чуна в собствената си кръв и се изплаши. После, изглежда, си спомни какво се бе случило и дясната ѝ ръка се плъзна към сърцето ѝ. Тя усети топлата бликаща кръв и изпусна дълбока задавена въздишка.

— Ншо-чи, моята добра, единствена сестра! — простена Винету с такава мъка в гласа си, каквато е невъзможно да бъде предадена с думи.

— Винету — братко мой! — прошепна девойката. — Отмъсти... отмъсти... за мене!

После погледът ѝ се премести върху мен и по бледите и устни се плъзна радостна усмивка, която бързо замря.

— Олд... Шетърхенд! — промълви едва чуто тя. — Ти... си тук! А... аз умирам ... така...

Повече не можахме да чуем, защото смъртта не ѝ остави време, а затвори устата ѝ завинаги.

Имах чувството, че сърцето ми ще се пръсне. Трябваше някак си да се освободя от огромната болка. Изправих се, тъй като преди малко и двамата бяхме коленичили край нея, и нададох силен вик, който бе повторен неколккратно от ехото на околните върхове.

Винету също се изправи, бавно, като че ли на раменете му имаше огромна тежест. Хвана ме с двете си ръце и каза:

— Мъртви са! Най-великият и благороден вожд на апачите и Ншо-чи, моята сестра, която ти бе отдала душата си. Тя умря, като произнасяше твоето име!

— Никога, никога няма да забравя това! — уверих го аз. После изразът на лицето му се промени коренно и когато заговори, гласът му наподобяваше далечния застрашителен тътен на гръм:

— Чу ли последната ѝ молба, която отправи към мене?

— Да!

— Отмъщение! Аз трябва да отмъстя за нея и ще отмъстя така, както никое убийство не е отмъщавано досега! Знаеш ли кои бяха убийците? Ти ги видя. Бяха бледолики, на които не бяхме сторили нищо лошо. Винаги е било така и винаги ще бъде така, докато бъде убит и последният червенокож. Защото дори и ако той умре от естествена смърт, това пак ще бъде убийство, убийство, което се извършва спрямо целия мой народ. Искяхме да посетим градовете на тези проклетни бледолики. Ншо-чи искаше да стане като белите жени, защото те обичаше и мислеше, че ще спечели сърцето ти, ако усвои знанията и обичаите на бледоликите. Заплати за това с живота си. Дали ви мразим, или обичаме е все едно: където и да стъпи кракът на бледоликия, след него идва нашата гибел. Вопли и стенания ще обхождат всички племена на апачите; викове на гняв и мъст ще се разнесат по всички места, където живеят хората на нашия народ. Погледите на всички апачи сега ще се отправят към Винету, за да видят как той ще отмъсти за смъртта на баща си и сестра си. Нека моят брат Олд Шетърхенд чуе клетвата ми над тези два трупа! Кълна се във Великия дух и във всички мои храбри прадеди, които са се събрали във Вечните ловни полета, че от днес нататък ще убивам всеки бледолик с пушката, паднала от ръката на баща ми, или ...

— Чакай! — прекъснах го аз, като потръпнах, защото знаех, че той щеше да изпълнява клетвата си безмилостно и безкомпромисно. — Чакай! Нека моят брат Винету не се заклева сега — не сега!

— Защо не сега? — попита ме той почти гневно.

— Клетвата трябва да се изговаря при спокойно душевно състояние.

— Уф! Душата ми в този миг е спокойна също като гроба, в който ще положиа тези двама мъртъвци. И също както гробът никога няма да ги върне, така и аз няма да върна нито дума от клет...

— Не говори повече! — прекъснах го отново.

Тогава в очите му се появиха заплашителни искри.

— Нима Олд Шетърхенд иска да не изпълня дълга си? Нима старите жени трябва да ме заплуют и племето ми да ме прокуди само защото нямам смелостта да отмъстя за престъплението, извършено днес?

— Далече съм от мисълта да искам подобно нещо. И аз настоявам за наказание на убийците. То сполетя вече трима от тях. Само четвъртият избяга, но няма да може да ни се изплъзне.

— Как ще ни избяга! — разпали се апачът. — Но аз ще се разправам не само с него. Той постъпи като син на онази бледолика раса, която ни носи унищожение. Тя е виновна за онова, на което го е научила, и аз ще и потърся отговорност! Той беше застанал гордо изправен пред мене, воинът, който въпреки младостта си се чувстваше върховен повелител на своите хора! Да, той беше човек, който можеше да изпълни онова, което желаше. На него, на него сигурно би му се удало да събере около себе си воините на всички червенокожи племена и да подеме повсеместна велика борба срещу белите, отчаяна борба, чийто изход едва ли може да се нарече неизвестен, ; но който ще покрие земите на Дивия Запад с труповете на стотици хиляди жертви. Сега, в този момент се решаваше дали томахокът на смъртта щеше да завилнее гневно и безмилостно, или не. Хванах го за ръката и му казах:

— Ти ще направиш онова, което желаш, но преди това чуй една молба, която може би ще бъде последната ми молба към тебе! Ако не я изпълниш, няма да чуеш никога вече гласа на твоя бял приятел и брат. Тук лежи Ншо-чи. Ти самият каза, че тя ме е обичала и е умряла, промълвяйки името ми. Тя обичаше и тебе, мене обичаше като приятел, а тебе като брат и ти отвърщаше твърде щедро на любовта й. Моля те в името на тази любов, която принадлежеше и на двамата ни, да не произнасяш клетвата си сега, а едва когато камъните закрийт гроба на най-благородната дъщеря на апачите !

Той ми отправи сериозен и мрачен поглед, после сведе очи към мъртвата. Видях как чертите на лицето му поомекнаха и най-сетне той отново ме погледна.

— Моят брат Олд Шетърхенд има голяма власт над сърцата на онези, с които общува. Ншо-чи сигурно би изпълнила молбата му; затова и аз ще се вслушам в нея. Едва когато очите ми няма да виждат повече двата трупа, ще се реши дали Мисисипи и всичките му притоци ще повлекат към морето кръвта на белите и червенокожите народи. Аз казах. Хау!

Слава богу! Поне временно ми се беше удало да предотвратя страхотно нещастие. Стиснах му ръката с благодарност.

— Моят червенокож брат ще се увери веднага, че не искам да измоля никаква милост за виновния. Нека го сполети тежко и сурово наказание, каквото си е заслужил. Трябва да се помъчим да не му оставим време да ни избяга. Не бива да му даваме преднина. Винету ще ми каже какво е необходимо да се направи.

— Краката ми са вързани — заяви той и лицето му се помрачи отново. — Обичаите на моя народ ми повеляват да остана при мъртвите, докато бъдат погребани. След това мога да тръгна по пътя на отмъщението.

— А кога ще се състои погребението?

— Ще се съветвам с моите воини. Погребението ще се извърши или на мястото, където са умрели, или ще ги пренесем в публото, където са живели. Но дори да направим гробовете им тук, пак ще изминат няколко дни, докато се изпълнят всички ритуали, които са необходими при погребението на един толкова велик вожд.

— Но дотогава убиецът положително ще ни избяга!

— Няма. Ако Винету не може да го преследва, това могат да сторят други. Нека моят брат ми разкаже накратко как се озова тук!

Сега, когато се отнасяше за делова работа, той бе станал отново спокоен както винаги. Разказах му каквото искаше да знае и той се замисли дълбоко. През това време чухме тежка въздишка. Тя долетя от мястото, където лежах двамата бандити, които бях застрелял. Приблжихме се бързо до тях. Един от тях бе пронизан от куршума ми през сърцето, другият бе ранен също като Ншо-чи. Беше още жив и току-що съзнанието му се бе възвърнало. Той втренчи недоумяващо погледа си в нас и замърмори нещо неразбираемо. Наведох се над него и му извиках.

— Човече, познаваш ли ме? Знаеш ли кои сме ние? Той очевидно се помъчи да си спомни нещо. Погледът му стана по-ясен и аз едва долових въпроса:

— Къ ... къ... къде е Сантър?

— Избяга — отвърнах аз.

— На... къде?

— Не знам. Но се надявам да ми помогнеш да разбера. Другите са мъртви, а на тебе ти остават най-много пет минути живот. Мисля, че на прага на гроба ще се държиш по-разумно! Откъде е Сантър?

— Не ... знам.

— Наистина ли се казва Сантър?

— Има... много ... много имена.

— Какъв е всъщност?

— И ... това ... не знам.

— Имаш ли познати наблизо, може би в някой форт?

— Не ... нямам.

— Накъде бяхте тръгнали?

— Ни ... ни ... къде. Там, където ... злато, плячка!

— Значи по професия сте бандити! Ужасно! Как ви дойде Мисълта да нападнете двамата апачи с момичето?

— Нъг ... нъгитс..

— Но не сте могли да знаете нищо за злато!

— Отиваха на ... на ...

Той млъкна. Затрудняваше се да отговори. Аз отгатнах какво искаше да ми каже и попитах:

— Чухте, че апачите искаха да отидат на изток, и си рекохте, че носят злато у себе си, нали?

Умиращият кимна.

— Значи намислихте да ги ограбите. Но понеже допускахте, че ще бъдем достатъчно предпазливи да ви наблюдаваме известно време, вие продължихте пътя си и се върнахте едва тогава, когато можехте да бъдете сигурни, че сме се успокоили. Нали?

Той кимна отново.

— Върнахте се и започнахте да ни следите. А вечерта подслушахте ли ни?

— Да... Сантър.

— Значи самият Сантър е бил! Каза ли ви какво е чул от нас?

— Апачи ... Нъг Тсил ... ще взимат злато ... рано...

— Точно както си мислех. След това сте се скрили в храсталака и от дърветата сте ни наблюдавали. Искате да научите къде е мястото, откъдето апачите черпят злато, нали?

Той беше затворил очи и не отговори.

— Или сте искали просто да ги нападнете на връщане, за...

Винету ме прекъсна:

— Нека моят брат не пита повече, защото този бледолик не може вече да отговаря. Той е мъртъв. Тези бели кучета искаха да узнаят тайната ни, но дойдоха късно. Ние се връщаме вече, когато са чули стъпките ни. Скрити зад дърветата, те започнаха да стрелят по нас. Инчу-чуна и Красива зора паднаха на земята, а ръкавът ми тук беше засегнат от куршум. Веднага стрелях по един от тях, но той се хвърли зад близкото дърво и затова не го улучих. Но вторият ми куршум изпрати на земята друг бледолик. После потърсих прикритие зад този камък, който всъщност нямаше да може да ми спаси живота, ако не се беше появил моят брат Олд Шетърхенд. Защото двамата не ми даваха възможност да се покажа от тази страна, а третият се промъкваше зад гърба ми, където бях незащитен. Куршумите му сигурно щяха да ме улучат. Тогава чух силния глас на мечкоубиеца и бях спасен. Сега моят брат знае всичко и ще научи какво трябва да се направи, за да се залови Сантър.

— Кой ще бъде натоварен с тази задача?

— Олд Шетърхенд ще я изпълни. Той сигурно ще намери следите на беглеца.

— Прав си. Но докато ги търся, ще измине доста време.

— Не. Моят брат няма нужда да ги търси, защото сигурно ще го отведат до конете на Сантър.

Той трябва да отиде направо там. На мястото, където Сантър е нощувал с хората си, има трева и Олд Шетърхенд лесно ще разбере в каква посока е избягал той.

— А после?

— После моят брат ще вземе десет воители, ще го преследва и ще го залови. Другите двадесет воители нека изпрати тук, за да оплачат с мене двамата убити.

— Така да бъде. Надявам се да оправдая доверието, което ми оказва моят червенокож брат.

— Аз знам, че Олд Шетърхенд ще действа-така, както би постъпил и Винету, ако беше на негово място. Хау!

Той ми подаде ръка. Аз я стиснах, наведох се още веднъж над лицата на двамата мъртъвци и тръгнах. Обърнах се на края на поляната. В този момент Винету покриваше главите им и нададе онези глухи стенания, с които индианците започват песните си на смъртта. Каква болка ми причини това, каква болка! Но трябваше да действам и забързах обратно по пътя, по който бях дошъл.

Аз бях на мнение, че предсказанието на Винету ще се окаже вярно. Но докато прехвърлях вече споменатия хребет, у мене се появиха съмнения.

Сантър щеше преди всичко да се стреми да избяга колкото се може по-бързо и по-надалече от нас. Но ако тичаше в посока на техния лагер, щеше да постигне точно обратното. Той би сторил това само с намерението да се сдобие с кон. Но какво щеше да стане, ако намереше коня, с който бях дошъл? Санта̀р беше побягнал най-вероятно по пътя, който го бе довел дотук. Тогава можех със сигурност да очаквам, че е видял коня.

Тази мисъл удвои бързината ми. Тичах надолу по склона и сърцето ми се свиваше от страх и напрежение, дали щях да заваря животното на мястото му. Представете си разочарованието ми, когато не го намерих там, където го бях оставил! Спрях се само за секунда и после продължих да тичам през клисурата. Тук можех да се движа бързо, защото беше безпредметно да търся някакви следи по каменистото дъно. Когато достигнах долината, се помъчих да открия дирята. Не ми се удаде веднага, защото почвата тук бе все още много твърда. След десетина минути стигнах до по-мека земя. Тук беше по-лесно да се открият някакви отпечатъци.

Разочарованието ми обаче беше пълно. Колкото и да търсех, колкото и да душех, колкото и да напънах зрението и проникателността си, нищо не можех да променя — Санта̀р не беше яздил оттук. Сигурно беше излязъл от клисурата някъде по-горе, където е видял подходящо място с камениста основа. Нямаше друга възможност.

И ето че стоях напълно безпомощен! Какво да правя? Дали да тичам обратно и да търся следите по-нависоко? Можеха да изминат часове, докато ги открия, а не исках да поемам отговорността за такава голяма загуба на време. Във всички случаи беше по-добре да отида веднага в нашия лагер и да потърся помощ.

Така и направих. Това беше такъв маратон, какъвто още не бях бягал. Сега обаче го издържах, защото Винету ме беше научил какво трябва да се прави в такъв случай, за да не се задъхваш или измориш прекомерно. По-голямата част от тежестта на тялото се прехвърля само върху един от краката, като при умора те се сменят. По този начин може да се тича в тръс с часове, без особено голямо напрежение и преумора. Но човек трябва да има здрави и издръжливи бели дробове.

Когато вече не бях далеч от целта си, аз се отправих най-напред към лагера на Санта̀р. Трите коня още стояха в храстите. Отвързах ги, метнах се на един от тях, взех поводите на другите в ръка и се отправих към нашия лагер. Отдавна беше превалило пладнe и Сам ми извика:

— Къде скиташ, а? Пропусна обяда и аз ... — Той млъкна, огледа конете учудено и после продължи: — Egad, тръгна оттук пеша, а се връщаш на кон! Да не си станал конекрадец?

— Нищо подобно. Тези коне са плячка.

— Откъде? — Недалеч оттук. — От кого?

— Погледни ги внимателно! Аз ги познах веднага, а нали ти също имаш остро зрение.

— Да, имам. Моментално разбрах чии са, но не ми се вярваше. Това са конете на Санта̀р и неговите спътници. Но един липсва.

— Ще го търсим, както и онзи, който го е яхнал.

— Но как така...

— Мълчи, драги Сам! — прекъснах го аз. — Случи се нещо много важно, много трагично.

Трябва да тръгваме веднага.

— Да тръгваме ли? Защо?

Вместо да му отговоря, аз събрах апачите и им съобщих за смъртта на Инчу-чуна и дъщеря му. След последните ми думи наоколо се възцари пълно мълчание. Никой не можеше да повярва. Вестта, която носех, беше чудовищна. Тогава разказах по-подробно за случилото се и накрая прибавих:

— Нека сега моите червенокожи братя кажат кой предвеща бъдещето по-добре — Сам Хокинс или вашият жрец! Инчу-чуна и Ншо-чи бяха сполетени от смъртта, защото се отдалечиха от мене, а Винету беше спасен от мене. Какво носи моята близост, смърт или живот?

Сега повече никой не се съмняваше в случилото се и индианците нададоха крясъци, които можеха да се чуят надалеч. Те тичаха като побеснели наоколо, размахваха оръжията си и правеха най-страшни гримаси, за да дадат израз на гнева си. Едва след известно време ми се удаде да надвикам шума, който вдигаха.

— Нека войните на апачите замълчат! — заповядах им аз, — Крясъците с нищо няма да ни помогнат. Трябва да тръгваме на път, за да хванем убиеца.

— Да тръгваме, да тръгваме! — завикаха те, като се затичаха към конете си.

— Чакайте малко! — заповядах им пак. — Моите червенокожи братя не знаят какво трябва да правят. Аз ще им кажа.

Сега те така се втурнаха и заблъскаха към мене, че трябваше да внимавам да не ме съборят на земята. Ако Сантър се намираше тук, щяха да го убият на място. Хокинс, Стоун и Паркър стояха един до друг и мълчаха. Вестта направо ги беше съкрушила. Сега те се приближиха и Сам каза:

— Просто съм като ударен по главата и все още не мога да го повярвам. Страшно, ужасно! Милата, хубава, добра, млада червенокожа мис! Винаги е била толкова добра към нас, а сега са я убили! Знаеш ли, сър, имам чувството...

— Не говори сега, драги Сам! — прекъснах го аз. — Трябва да преследваме убиеца. От приказки няма полза.

— Well! Съгласен съм с теб. Но знаеш ли накъде е избягал?

— Все още не знам..

— Така си и мислех. Не си видял следите му. А как ще ги намерим сега? Изглежда невъзможно или поне много трудно.

— Не е трудно.

— Така ли мислиш? Хмм! Сигурно смяташ да отидем пак горе в клисурата, откъдето се е изпарил някъде встрани? Ще има да търсим доста дълъжко.

— За клисурата и въпрос не става.

— Така ли? Ами тогава съм любопитен каква ли идея ще ти дойде в главата. Да, понякога и един грийнхорн може да има някаква идея, но...

— Стига С твоя грийнхорн! Сега нямам настроение за такива приказки. Сърцето ми кърви; затова си запази остроумието за себе си!

— Остроумие ли? Ей! Който се осмели да твърди, че искам да остроумнича в такъв момент, ще получи такова кроше от мене, та ще отлети чак до Калифорния! Само не мога да разбера как ще пипнем Сантър, ако не подхванем следата му от мястото, където си я изгубил.

— В такъв случай ще пропилеем много време, както каза и ти самият. А като открием дирята му, ще трябва да я следваме през планини, долини и гъста гора, което ще ни забави много. Затова мисля да подхванем нещата иначе. Като гледам тези планини пред нас, ми се струва, че не са свързани с други масиви, а са самотни...

— И си напълно прав. Горе-долу познавам местността. И отсам, и оттам се простира равнина. Тези планини не са свързани с друга планинска верига, ами са се настанили сами сред прерията.

— Прерията ли каза? Значи наоколо има трева?

— Да, около тях навсякъде расте трева, както и тук.

— На това разчитам. Нека Сантър язди из планините накъдето си иска. Това не ни засяга. Но щом ги напусне, ще навлезе в откритата прерия и ще остави непременно следи в тревата.

— Сигурно ще е така, уважаеми сър!

— Слушай по-нататък! Ще образуваме два отряда и ще заобиколим планините от двете страни — ние, четиримата бели, ще яздим надясно, а десетте апачи, които ми остави Винету, ще тръгнат наляво. Ще се срещнем отвъд планините и ще разберем дали някой от отрядите се е натъкнал на следите, оставени от Сантър. Убеден съм, че някой от нас ще ги открие, след което ще ги проследим.

Дребният Сам ме погледна отстрани, като лицето му не изразяваше особено възхищение.

— Lack-a-day! Как не можах да се сетя и аз! Това е толкова просто и сигурно. Тази идея щеше да дойде веднага и на всяко дете, ако не се лъжа!

— Значи си съгласен, Сам?

— Напълно, сър, напълно! Избирай само по-бързо десетте червенокожи!

— Ще избира онези, които имат най-добрите коне. Кой знае колко дълго ще преследваме Сантър. Затова се налага да се запасим и с достатъчно количество храна. Ако познаваш

местността горе-долу, може би ще успееш да пресметнеш колко време ще ни е необходимо, за да достигнем отвъдната страна на планините.

— Ако се движим с най-голямата възможна бързина, ще ни трябват два часа.

— Трябва да не се бавим повече.

Избрах десетте апачи, които трябваше да дойдат с нас. Те се зарадваха много на този избор, защото желанието им да преследват убиеца беше много по-голямо от това да седят при трупите и да пеят траурни песни. Останалите двадесет индианци получиха от мен точно описание на пътя, който щеше да ги отведе при Винету. След това те възседнаха конете си.

20. Една следа ни сочи пътя

Малко по-късно моите десет апачи също тръгнаха. Те се отправиха наляво, за да опишат дъга около планините в западна посока, докато нашият път водеше на изток около планините. Когато най-сетне и ние четиримата се озовахме на седлата, аз се отправих най-напред към нощния лагер на Сантър и намерих място, където имаше останали ясни следи от копитата на коня, който бях яздил. След точно измерване на този отпечатък аз го прерисувах на къс хартия. Сам Хокинс поклати глава и се усмихна.

— Нима земемерите трябва да умеят да рисуват и конски копита?

— Земемерите не, но уестманите трябва да умеят.

— Защо пък те?

— Защото при дадени обстоятелства може да им бъде от голяма полза.

— По какъв начин?

— Сигурно скоро ще видиш. Ако открия някаква следа от кон, ще я сравня с тази рисунка.

— Аха! Хмм! Вярно! Не е чак толкова глупаво! И това ли си научил от твоите книги?

— Не.

— А откъде?

— Тази мисъл ми дойде сега.

— Значи наистина има мисли, които си правят удоволствието да идват при тебе? Хич нямаше и да се сетя, хи-хи-хи-хи!

— Pshaw! Във всеки случай те се чувстват при мене по-добре, отколкото под твоята перука, Сам!

— Само така, само така! — извика Уил Паркър. — Повече няма да му мълчиш! По всичко личи, че си надминал учителя си, сър.

— Я млък! — скара му се Сам с престорен гняв. — Какво ли разбираш от минаване и надминаване! Обиждам се, когато все се подиграват с перуката ми. Не мога да търпя това.

— А какво друго ти остава да правиш?

— Ще ти я подаря; тогава ще се отърва от нея, а ти ще разбереш какви мисли се пораждат под нея. Впрочем аз признах, че намеренията на нашия грийнхорн съвсем не са толкова лоши. Само че трябваше да направи една също така красива рисунка на конското копито и за десетте индианци, които ще заобиколят планината от другата страна.

— Не го направих, защото мисля, че е излишно — казах аз.

— Излишно? Защо?

— Защото не ми се вярва да могат да сравнят както трябва отпечатъка с тази скица. Нямам опит в такива неща и по всяка вероятност ще е напълно безпредметно да им даваме подобна рисунка. А, от друга страна, съм убеден, че те няма да се натъкнат на следите на Сантър.

— А аз твърдя обратното. Не ние, а те ще намерят следите, защото Сантър сигурно ще се отправи на запад.

— Не мисля, че е толкова сигурно.

— Така ли? Когато го срещнахме, той пътуваше на запад. И сега ще е така.

— Едва ли. Този подлец е хитър; разбрах го от безследното му изчезване. Той ще си каже, че ние сигурно ще стигнем до заключението, което ти изказа преди малко. По тази причина ще се отправи в друга посока — вероятно на изток. Не е толкова трудно да се разбере.

— Така, както го обясняваш, е лесно да се проумее. Да се надяваме, че си прав.

Пришпорихме конете си и се понесохме през прерията, заобикаляйки отдясно съдбоносните за нас планини. Стремяхме се винаги да яздим по мека почва, където Сантър положително щеше да остави ясни следи, ако минеше в тази посока. При това погледите на всички бяха отправени към земята, защото колкото по-бързо препускахме, толкова повече трябваше да внимаваме да не ни се изплъзне дирята.

Така изтече един час, а след него и още половин; бяхме почти изминали нашия полукръг около планините, когато най-сетне забелязахме тъмна черта, която минаваше през тревата пред нас. Това беше следата на самотен ездач и вероятно беше търсената от нас диря. Слязохме от конете и аз потърсих място, където отпечатъците да са особено ясни. Когато намерих такъв отпечатък, аз го сравних със скицата и те съвпаднаха дотолкова, че със сигурност следите бяха оставени от Сантър.

— Една такава рисунка може наистина да бъде много полезна — обади се Сам. — Ще го запомня.

— Да, запомни го! — каза Паркър. — Но запомни и още нещо!

— Какво?

— Че вече учителят, за какъвто се смяташ, е започнал да се учи от ученика си!

— Искаш да ме ядосаш ли, драги Уил? Няма да успееш, ако не се лъжа,, хи-хи-хи-хи! — изсмя се Сам. — Ако ученикът надмине учителя си, това прави чест на учителя, защото е постигнал такива резултати. Вярно, че при тебе човек би трябвало да се откаже от постигането на добри резултати още от самото начало. Колко години се мъчих напразно да направя от тебе уестман! На старини няма да има какво да забравяш, защото на младини не си научил нищо!

— Знам, знам! Много ти се иска да ме наречеш грийнхорн, защото не можеш да живееш без тази дума, а пък не бива повече да я прикачаш на нашия Олд Шетърхенд.

— Грийнхорн си, и то какъв! Стар грийнхорн, който трябва да се срамува от този младеж, защото той го е надминал отдавна, ако не се лъжа.

Въпреки тези препирни всички бяхме единодушни, че следите на Сантър бяха оставени преди малко повече от два часа. Имахме голямото желание да започнем преследването веднага, но трябваше да изчакаме десетте апачи. За съжаление това ни отне три четвърти час. Изпратих един от апачите при Винету, за да му съобщи, че сме открили следата. Казах му, че после може да остане при младия си вожд. След това продължихме да яздим на изток.

Трябваше да бързаме колкото се може повече, защото денят беше вече силно намалал и едва ли имаше още два часа до здрачаване. На всяка цена искахме да изминем по-голямо разстояние до настъпването на вечерта, защото след това щяхме да бъдем принудени да чакаме до сутринта. Не можехме да продължим пътя си, без да виждаме дирята.

Освен това беше сигурно, че Сантър ще използва вечерта, а също и нощта, за да се отдалечи, колкото се можеше повече. Защото едва ли се съмняваше, че ще бъде преследван. В такъв случай на следващия ден ни очакваше напрегната езда, а придвижването ни се забавяше и отежняваше и от обстоятелството, че трябваше внимателно да следим дирята. Бягството на Сантър не се усложняваше от подобни затруднения. Наистина, ако той издеше през цялата нощ, щеше да бъде изморен на следващото утро. Щеше да се види принуден да си даде почивка, от която конят му щеше да има още по-голяма нужда. Надявах се това обстоятелство донякъде да намали преднината му.

Планините, наречени от Винету и баща му Нъгит Тсил, изчезнаха бързо зад нас и докдето ни стигаше погледът, сега се разпростря равна прерия, осеяна тук-там с храсти, която обаче се превърна по-късно изцяло в тревиста прерия. Отначало тревата бе зелена и сочна, но постепенно стана жълта и суха. Следата се виждаше ясно, защото Сантър беше препускал, а в такъв случай конските копита оставят дълбоки отпечатъци.

Щом започна да се здрачава, слязохме от конете и продължихме да вървим по дирята, защото така я забелязвахме по-добре. За щастие на това място се намираще малко по-свежа трева и конете ни можеха да пасат. Завихме се в одеялата и легнахме веднага да спим, както си бяхме с дрехите.

Нощта беше доста студена и спътниците ми често се събуждаха. Но аз и без това не можех да заспя. Насилствената смърт на Инчу-чуна и дъщеря му не ми даваше покой и когато затворех очи, виждах пред себе си телата им в локвата кръв и чувах последните думи на Ншо-чи.

Започнах да се упреквам, че не се бях държал по-дружелюбно към нея и че не бях доизказал по-

ясно нещата при онзи разговор с баща ѝ. Имах чувството, че с това носех известна вина за смъртта ѝ.

Преди разсъмване стана още по-студено и аз станах, за да се постопя, като ходех насам-натам. Сам Хокинс ме видя и каза:

— Сигурно мръзнеш, уважаеми сър? Трябваше да си вземеш някоя грейка, като си решил да идваш в Запада. Грийнхорните обикновено много обичат да мъкнат такива нещица със себе си. Хвала на старото ми палто. През него не прониква нито индианска стрела, нито пък студ. Да ти го дам ли назаем, хи-хи-хи-хи?

Неприятният студ беше накарал всички да станат още преди разсъмване. Веднага щом можехме да различаваме следата, се метнахме на седлата и потеглихме. Конете ни си бяха отпочинали, а сигурно и те бяха мръзнали през нощта. Ето защо препускаха бързо, без да ги прищипваме. Все още се движехме през прерията. Но постепенно тя стана вълниста. По височините тревата бе суха и твърда, но в падините тя беше по-мека и сочна. Дори тук-там се натъквахме и на някоя локва и спирахме, за да могат животните да пият вода.

Следата ни водеше досега почти в права линия на изток, но около обед тя направи завой в южна посока. Щом Сам забеляза тази промяна, лицето му придоби загрижен вид. Когато го попитах за причината на безпокойството му, той ми отвърна:

— Ако предположенията ми са верни, вероятно нашите усилия са били напразни.

— Защо?

— Този вагабонтин е хитър. Изглежда, че иска да избяга при кайовите:

— Няма защо да направи подобно нещо!

— А защо не? Да не би заради тебе да остане посред прерията, за да го пипнем? Какво си мислиш. Той прави всичко възможно, за да се спаси. Сигурно си е отварял очите и е виждал, че конете ни са по-добри от неговия. Затова, след като е предположил, че скоро ще го настигнем, той е дошъл до хитрата мисъл да потърси закрила при кайовите.

— Но дали те ще го посрещнат приятелски?

— В това не бива да се съмняваме нито за миг. Трябва само да разкаже, че е застрелял Инчу-чуна и Нишо-чи и кайовите ще го приемат възторжено. Нека се помъчим, ако е възможно, да го пипнем, преди да е настъпила нощта.

— Откога е дирята според тебе?

— Това в момента не ни интересува. Тук той е яздил все още през нощта. Трябва да потърпим, докато стигнем мястото, където е спирал да почива. Там ще видим колко е стара следата, оставена от него днес. Колкото по-дълго време е почивал, толкова по-скоро ще го настигнем. Към обяд видяхме къде беше спирал Сантър. Ясно си личеше, че конят му беше лягъл. Бил е много уморен; това бяхме разбрали вече и по следите му. Вероятно и ездачът е бил не по-малко изморен, защото новата диря беше оставена преди по-малко от два часа. Изглежда, той бе спал по-дълго време, отколкото е искал първоначално. И така преднината, която бе спечелил с нощната си езда, беше стопена. Дори сега бяхме с половин час по-близо до него, отколкото в началото на преследването през вчерашния ден.

Дирята на Сантър се насочи още по-силно на юг, като следваше голямата дъга, описана от северния ръкав на Ред Ривър. Само от време на време давахме възможност на конете да си поемат дъх, защото бяхме решили, ако е възможно, да заловим Сантър още преди настъпването на вечерта.

Следобед отново навлязохме в зелена прерия, а по-късно срещнахме дори и храсталаци. След грижливо разглеждане на следата установихме, че преднината на Сантър не беше повече от половин час. Скоро пред нас се появи тъмна ивица на хоризонта.

— Това е гора — обясни Сам. — Предполагам, че ще се натъкнем на някой малък приток на северния ръкав на Ред Ривър. Как ми се искаше прерията да продължи още нататък. Щеше да е по-добре за нас.

Наистина прерията беше по-удобна за нас, защото в нея виждаш всичко пред себе си, докато в гората човек лесно може да попадне на засада. А при бързината, с която яздехме, нямаше никаква възможност да претърсим и огледаме околността, преди да навлезем в гората.

Сам се оказа прав. Скоро се натъкнахме на една рекичка, която в момента обаче нямаше вода, а само тук-там бяха останали локви. По бреговете ѝ растяха храсти и дървета, но не можеше да става и дума за гора. На по-малки или по-големи разстояния растяха отделни групи дървета.

Малко преди свечеряване бяхме толкова близо до преследвания Сантър, че очаквахме да го видим всеки момент пред нас. Това ни накара да увеличим до максимум усилията си. Аз яздох сам начело на групата, защото моят Хататитла беше в най-добро състояние и бе запазил силите си. Яздох пред всички и по друга причина. Чувствах, че напред ме тласка някакъв вътрешен импулс; бях видял убитите в краката си и исках да пипна убиеца. Бях изпълнен не от гняв или жажда за отмъщение, но все пак от силното желание да видя престъпника наказан. Отново прекосихме една от онези групи дървета, които растяха пръснати по левия бряг на рекичката. Когато достигнах последните дървета, забелязах, че следите завиваха надясно и продължаваха надолу към безводното речно корито. Спрях коня си за момент, за да споделя това с другарите си, и тази постъпка се оказа цяло щастие за нас. Докато ги очаквах и оглеждах речното корито, аз забелязах нещо, което ме накара светкавично да изоставя края на малката горичка и да се скрия.

На около петстотин крачки от мястото, където бях застанал, се намираше друга подобна горичка, само че тя беше на отвъдния бряг на реката. Пред нея се виждаха индианци, които разхождаха конете си. Забелязах и набити в земята колове с опънати между тях кожени ремъци, по които висяха късове месо. Ако бях продължил пътя си само с една конска дължина, червенокожите щяха да ме забележат. Слязох от коня и показах на спътниците си индианците.

— Кайови! — каза един от апачите.

— Да, кайови са — съгласи се Сам. — Дяволът сигурно обича много този Сантър, та му се притичва на помощ в последния момент. Бях протегнал вече и двете си ръце, за да го пипна. Но въпреки всичко той няма да ни избяга.

— Този отряд на кайовите не е особено многоброен — забелязах аз.

— Хмм. Ние можем да видим само онези, които са отсам гората. А от другата страна на дърветата има сигурно и други. Ходили са на лов и сега си сушат тук месото.

— Какво ще правим, Сам? Ще се оттеглим ли на сигурно разстояние?

— И през ум не ми минава! Оставаме тук.

— Но това е опасно!

— Хич не е опасно.

— Много лесно може да дойде някой индианец насам.

— Няма таква намерения. Първо, намират се на другия бряг и, второ, ей сега ще се стъмни. А тогава те не се отдалечават от лагера си.

— Но колкото сме по-предпазливи, толкова по-добре!

— А колкото сме по-страхливи, ще постъпим толкова по-грийнхорнски. Казвам ти, че тук можем да се чувстваме така сигурни, като че ли се намираме в Ню Йорк. Кайовите нямат никакво намерение да идват насам. Но ние ще отидем при тях. Трябва да пипна този Сантър, пък ако ще да го измъкна и измежду хиляда кайови!

— Драги Сам, днес постъпваш непредпазливо, нещо, в което винаги си ме упреждал!

— Как? Какво? Непредпазливо ли? Сам Хокинс и непредпазливост? Не мога да не се разсмея, хи-хи-хи-хи! Никой не ме е упреждал досега в непредпазливост. Сър, обикновено не се страхувам, дори нападаш гризли с нож. Защо е днес тази боязливост от тебе?

— Това не е боязливост, а предпазливост. Намираме се твърде близо до неприятелите си.

— Твърде близо! Смешно! Мисля дори, че трябва да се приближим още повече. Почакай само докато се стъмни!

Сам не приличаше днес на себе си. Смъртта на «милата, хубава мис» го беше възмутила толкова много, че той просто жадуваше за отмъщение. Апачите бяха на негова страна. Паркър и Стоун също го подкрепяха, така че аз нищо не можех да сторя. Вързахме поводите на конете си и насядахме, за да изчакаме настъпването на тъмнината.

Трябва да призная, че кайовите наистина се държаха така, сякаш се чувстваха в абсолютна безопасност. Яздеха или тичаха по открития терен пред горичката, викаха един през друг, накратко, поведението им беше толкова непринудено, като че ли се намираха на сигурност в родното си, добре охранявано село.

— Виждаш ли колко са безгрижни? — каза Сам. — Днес нямат никакви лоши помисли.

— Дано не се лъжеш!

— Сам Хокинс никога не се лъже!

— Pshaw! Бих могъл да ти докажа тъкмо обратното. Имам някакво предчувствие, че се преструват.

— «Предчувствие!» — измърмори Сам. — Само старите баби имат предчувствия, никой друг. Не забравяй това, драги сър! Каква полза могат да имат червенокожите от подобно преструване?

— Да ни подмамят — обясних му аз.

— Съвсем излишно, защото ще отидем сами без подмамване.

След този отговор го попитах:

— Нали допускаш, че Сантър е при тях?

— Дори е сигурно! Щом е стигнал дотук, той ги е забелязал и е отишъл при тях, като е прекосил сухото речно корито.

— И не ти ли минава през ума, че им е разказал какво се е случило и защо търси тяхната закрила?

— Ама че въпрос! Та това е съвсем ясно.

— Значи им е казал също, че преследвачите са вероятно по петите му.

— Да речем, че им е казал и това.

— Тогава много ме учудва фактът, че кайовите не са взели никакви мерки за сигурност.

— Не е толкова чудно. Просто смятат за невъзможно да се появим толкова рано. Сигурно ни очакват едва утре. Щом стане достатъчно тъмно, ще се промъкна отвъд реката и ще видя как стоят нещата. После ще решим какво да правим. Трябва да пипна този Сантър!

— Е добре, тогава ще дойда с тебе!

— Не е нужно.

— Аз обаче го смятам за твърде нужно.

— Когато Сам Хокинс отива на разузнаване, няма нужда от помощници. Няма да те взема с мене. Познавам те добре, познавам и така наречената ти човечност. Вероятно ще искаш да оставиш този убиец жив.

— Дори не съм и сънувал такова нещо!

— Не се преструвай!

— Казвам каквото мисля — уверих го аз. — И аз искам да заловим Сантър, и то го искам жив, за да го заведем при Винету. Но щом разбере, че е невъзможно да го заловим жив, ще му тегля куршум в главата. Не се съмнявай в това.

— Ето на: куршум в главата! Ти просто не искаш Сантър да бъде измъчван. И аз не съм привърженик на такива екзекуции, но от цялото си сърце и душа пожелавам на този подлец мъчителна смърт. Ще го хванем и ще го заведем при Винету. Трябва обаче най-напред да разбера колко кайови има тук.

Предпочетох да замълча, защото думите на Сам бяха събудили подозрението на апачите. Те знаеха, че се бях застъпвал за Ратлър, и ето защо не беше трудно да предположат, че и сега бих могъл да имам подобни намерения. Престорих се, че съм съгласен напълно с волята на Сам, и легнах до коня си.

Слънцето се беше скрило отдавна и ето че настъпи тъмнината. На отвъдния бряг кайовите разпалиха няколко огъня. Пламъците им лумнаха нависоко. Поддържането на такива силни огньове съвсем не е по обичаите на предпазливите червенокожи и това само засили предположението ми, че имат за цел да ни подмамят. Искането да ни накарат да повярваме, че не подозират нищо за нашето идване, и да ни предизвикат да ги нападнем. Ако ни хрумнеше подобна мисъл, щяхме направо да се натикаме сами в ръцете им.

Докато размишлявах по този начин, ми се стори, че се разнесе някакъв шум, който не идваше от нашите хора. Долових го зад гърба си, където не се намираше никой от нас. Вслушах се напрегнато и шумът се повтори. Бе някакво тихо шумолене в хрусталака, но то явно беше предизвикано от раздвижването на вейка, по която растяха шипове или трънчета, защото шумът се долавяше с ритмични прекъсвания.

По този начин можах веднага да разбере къде трябваше да търся причинителя на шума. Зад гърба ми растяха три дървета близо едно до друго, а между тях имаше къпинак. Положително е било раздвижено някое от неговите клончета. Може би бе някакво малко животинче, тогава работата не беше опасна. Но нашето положение ни повеляваше да бъдем предпазливи. Там можеше да се крие и човек. Ето защо реших да проверя каква е причината за шума.

Както вече споменах, кайовите бяха запалили на отвъдния бряг силни огньове. Наистина светлината им не успяваше да достигне лагера ни, но човек можеше да различи всеки предмет, който попаднеше на една линия между него и огньовете. Ако исках да поставя къпиновите

храсти между мене и огньовете, трябваше да заобиколя храсталака и тайно да се озова точно откъм противоположната страна. Станах и тръгнах бавно, като че ли безцелно, в посока съвсем различна от тази, която си бях набелязал. След като се отдалечих на достатъчно разстояние от лагера ни, описях дъга и се отправих към горичката откъм противоположната ѝ страна. Когато я наближих, аз легнах на земята и запълзях тихо към къпинака; успях да го достигна незабелязано дори за моите хора. Сега храстите се намираха точно пред мене, и то толкова близо, че можех да ги докосна с ръка. Пак пред мен, но на другия бряг на реката, горяха огньовете. Храстите бяха много гъсти, само на няколко места можеше да се забележи светлината от огньовете. Но ето на, отново се разнесе споменатото шумолене, и то не в центъра на храсталака, а встрани. Плътнах се като сянка в тази посока и видях, че опасенията ми се потвърждават.

В храстите се беше скрил човек, индианец, който, точно в този момент се канеше да се оттегли. Това неизбежно предизвикваше шум. Индианецът се стремеше да прави от време на време паузи, за да накъса звука. Той се справяше със задачата си толкова майсторски, че вместо едно непрекъснато силно шумолене се долавяше от време на време само тихо изшумоляване като от суха слама, единствено доловено от мен, защото бях лежал съвсем близо до храстите. Индианецът за малко щеше да доведе трудната си задача до успешен край. Тялото му се намираще вече извън храстите. Оставаше му само да освободи едното си рамо с ръката, врата и главата си.

Запълзях към червенокожия и зачаках зад него. Той почти напълно се беше измъкнал, когато аз се изправих на колене, хванах го за врата с лявата си ръка, а с десния си юмрук го ударих в главата. Той остана да лежи неподвижно на земята.

— Какво беше това? — попита Сам в лагера ни. — Нищо ли не чухте?

— Конят на Олд Шетърхенд удари с копито в земята — обади се Дик.

— Но Олд Шетърхенд го няма. Къде ли е отишъл? Дано не направи някоя глупост! — промърмори Сам.

— Той да направи глупост? — попита Уил Паркър. — Още не е правил и едва ли ще направи някога.

— Хайде бе! Напълно е способен на това и сега сигурно тайно се промъква към кайовите, за да запази някак си живота на този Сантър!

— Не, няма да стори такова нещо. По-скоро ще удуши убиеца, отколкото да го остави да избяга. Участва на двамата убити го засегна страшно много. Не може да не си го забелязал.

— И така да е. Въпреки това няма да го взема с мене, когато тръгна към кайовите. С нищо не може да ми бъде полезен.

Искам да преброя онези юнаци и да разузная околността; едва след това ще видим как да ги нападнем. Той често се справя с различни неща твърде добре за един грийнхорн, но няма да може да се приближи до лагера на кайовите при тези огромни огньове. Червенокожите знаят, че ще дойдем. Следователно са нащрек и така са наострили уши, че само един опитен уестман би могъл да се приближи до тях.

Тогава аз се изправих, пристъпих бързо до него и казах:

— Лъжеш се, драги Сам. Мислиш, че съм се отдалечил, а аз съм тук. Е, умея ли да се промъквам незабелязано?

— Брей, да се не види! — учуди се той. — Наистина си тук. Но никой не те е забелязал!

— Това е доказателство, че ти липсват онези качества, които според тебе аз не притежавам. Но въпреки това има и други хора, които пак не си ни видял, ни чул.

— Кой? Кого имаш предвид?

— Приблечи се към къпинака. Там ще го видиш, Сам! Той стана и изпълни подканата ми.

Другите последваха примера му.

— Ха! — извика той. — Индианец! Как ли е попаднал тук?

— Попитай го!

— Но той е мъртъв!

— Не е. Само го зашеметих.

— Къде го срещна? Надявам се, че не тук, а?

— Разбира се, че тук! Беше се скрил в къпинака, но го забелязах. Когато поиска да се измъкне, аз го ударих. Ти чу шума от удара, защото после попита какво е това. Всички помислихте, че шумът е причинен от копитата на моя кон.

— Behold, така беше. Значи червенокожият наистина е бил тук, крил се е в храстите и е чул всичко, каквото говорехме. Колко хубаво стана, че го обезвреди! Вържете го и му запушете устата, ако не се лъжа! Но защо не е отгатък при хората си? Какво търси тука? Дали не е бил тук още преди да дойдем ние?

— Сам, как може да задаваш такива въпроси, а да наричаш другите хора с прякора «грийнхорн»? Разбира се, че е бил тук преди нас. Кайовите са знаели, че ще дойдем. Предположили са, че ще следваме дирята на Сантър и ще се появим на това място. Решили са да ни посрещнат както подобава, и за да не пропуснат подходящия момент, са поставили пост, който е трябвало да ги уведоми за появяването ни. Но дали защото сме яздили бързо или защото е пристигнал едновременно с нашето появяване, постът е бил изненадан от нас и е бил принуден да се скрие в къпинака.

— Могъл е да избяга отвъд, при своите!

— Вероятно не е имал вече време за това, защото сме щели да забележим и да разберем, че кайовите знаят за идването ни. Бягството му е щяло да ни предупреди. А възможно е той поначало да е имал намерението да се скрие тук и да ни подслуша.

— Всичко това наистина е твърде възможно — каза Сам. — Но както и да е, за нас е цяло щастие, че го спипа, уважаеми сър. Сега той ще ни разкаже и признае всичко.

— Сигурно нищо няма да ни каже. От него няма да изтръгнеш ни дума.

— И така да е. Не ни и трябва да се измъчваме с него. И без това знаем как стоят нещата, а и онова, което не знаем, ще науча скоро, защото отивам отсреща.

— За да не се върнеш може би изобщо!

— Защо?

— Защото кайовите ще те задържат. Ти сам каза, че при тези многобройни и ярки огньове е много трудно да се промъкнеш до лагера им.

— Да, трудно е, но за тебе, за мен не е. Затова ще стане така, както вече казах: отивам отвъд реката и ти оставаш тук!

Тонът му беше толкова твърд и заповеднически, че аз не можех да не го попитам сериозно:

— Сам, днес си неузнаваем, да не би да мислиш, че можеш да ми заповядваш?

— Разбира се, че мога!

— Слушай, Сам — започнах да му обяснявам делово, — това е голяма заблуда! Не съм забравил че ти беше първият ми учител във всички умения, необходими в Дивия Запад. Но аз вече не съм онзи човек, който бях тогава, да не говорим че още при първото ни разузнаване ти показах как и един новак умее да използва разума си. А сега Винету натовари само мене с преследването на Сантър, а не тебе. Аз ще бъда отговорен, ако се обърка нещо, и аз ще получа упреците. Ето защо всички трябва да се подчиняват на моята воля, на моята дума!

— Я не ставай смешен! — присмя ми се той. — Ти си и ще си останеш грийнхорн, а аз съм опитен уестман. Трябва да го разбереш и признаеш, ако не искаш да бъдеш неблагодарник. Можеш да си приказваш, каквото си щеш, нищо няма да промени решението ми: аз тръгвам, а ти оставаш тук!

И той наистина тръгна. Апачите започнаха да мърморят, а Стоун се обади ядосано:

— Днес не прилича на себе си. Да ти говори за неблагодарност! А точно ние трябва да сме ти благодарни, защото ако не беше ти, сега нямаше да сме живи. Той спасил ли ти е поне веднъж живота?

— Оставете го! — отвърнах аз. — Той е чудесен човек и тъкмо днешното му поведение говори в негова полза. След смъртта на Инчу-чуна и Ншо-чи е обхванат от силен гняв, който го кара да действа прибързано. Възбуденото състояние, в което се намира, може лесно да го подведе да извърши неща, необичайни за него в нормално състояние. Останете тук, докато се върна. Не напускайте това място дори и ако чуete изстрели! Ще ми се притечете на помощ само ако ме чуete да викам.

Не взех със себе си мечкоубиеца също както и Сам не беше взел своята стара Лиди, и се отдалечих. Бях забелязал, че Хокинс беше тръгнал направо през речното корито. Следователно имаше намерение да се промъкне към индианския лагер по насрещния бряг, без да заобикаля. Това ми се струваше погрешно и реших да постъпя иначе. Кайовите знаеха, че ще се приближим откъм посоката на течението на реката и затова сигурно бяха насочили вниманието си натам. Ето защо Хокинс не постъпваше умно, като се опитваше да се приближи към лагера им от тази страна. Аз реших да се промъкна откъм обратната страна.

Най-напред продължих да слизам по течението на реката откъм нашата страна, докато видях, че гората на отвъдния бряг свърши. При това се придържах на такова разстояние от брега, че светлината от огньовете не достигаше до мен. В края на гората на срещуположния бряг не беше запален нито един огън и дърветата спираха светлината от останалите огнове. На това място цареше тъмнина, така че успях незабелязано да сляза до реката и да се изкача на отсрещния ѝ бряг. Щом се озовах сред дърветата, легнах на земята и запълзах напред. Бяха запалени осем огъня. Нямахше нужда от толкова огнове, защото успях да преброя едва около четиридесет индианци. Значи огньовете имаха за цел само да ни покажат къде е лагерът на кайовите. Червенокожите седяха под дърветата на отделни групи, като всеки един от тях беше поставил пушката до себе си готова за стрелба. Тежко ни, ако бяхме толкова непредпазливи да влезем в тази клопка! Впрочем тя беше поставена толкова явно, че само много лекомислени хора биха попаднали в нея. Забелязах, че конете на червенокожите бяха оставени да пасат в откритата прерия.

Имах голямо желание да подслушам някоя от групите, и то по възможност онази, където се намираще предводителят им. Сигурно там щях да науча онова, което ме интересуваше. Но къде ли се намираще предводителят им? Положително там, където беше и Сантър. С тази мисъл аз се запромъквах от дърво на дърво, за да открия беглеца.

След известно време го забелязах. Седеше заедно с четирима индианци, от които обаче никой не носеше отличителните почетни знаци на вожд. Но това в случая не беше необходимо, защото според обичаите на червенокожите предводител трябваше да бъде най-възрастният от тях. За съжаление не можех да рискувам да се приближа толкова, колкото ми се искаше, защото наоколо нямаше храсти, където бих могъл да се прикрия. Тук растяха само няколко дървета, чиято обща сянка ми предлагаше съмнителна сигурност. Тъй като бяха запалени осем огъня, всяко дърво хвърляше няколко сенки и полусенки, които трептяха насам-натам и придаваха на горичката призрачен вид.

За моя радост индианците говореха на висок глас, защото и намеренията им не изискваха предпазливост и пазене на тишина. Достигнах споменатата сянка и останах да лежа там, може би на дванадесет крачки от групата на Сантър. Рисувах немалко, защото останалите индианци можеха да ме забележат дори още по-лесно от петимата пред мен. Дочух, че говореше Сантър. Разказваше за Нъгит Тсил и подканваше червенокожите да го придружат и да изровят съкровищата на апачите.

— Знае ли моят бял брат къде точно се намира това място? — попита най-старият от четиримата индианци.

— Не. Искяхме да видим къде е, но апачите се върнаха много бързо. Надявахме се, че ще се забавят при скривалището, където ще можем да ги подслушаме.

— Тогава всяко търсене е напразно. Могат да отидат и да търсят десет пъти по десет воини и пак няма да намерят нищо. Но тъй като моят брат е застрелял най-големия ни враг заедно с дъщеря му, ние ще дойдем по-късно с него да му помогнем при търсенето. Преди това обаче трябва да заловим твоите преследвачи, а после да убием и Винету.

— Винету ли? Ами той сигурно е заедно с тях!

— Не, защото сега той е длъжен да остане при мъртвите и ще задържи при себе си по-голямата част от воините си. По-малката част е тръгнала след тебе, сигурно я предвожда Олд Шетърхенд, бялото куче, което строши колената на нашия вожд. Точно тази група ще ни падне днес в ръцете!

— После ще тръгнем към Нъгит Тсил, за да очистим Винету и да потърсим златото!

— Това няма да стане толкова бързо, както си мисли моят брат. Винету ще трябва да погребее баща си и сестра си и никой не бива да го смущава; Великият дух никога няма да ни прости подобно нещо. Но когато свърши погребението, ние ще го нападнем. Сега той няма да иска да отиде в градовете на бледоликите, а ще се върне у дома си. Ще му направим засада или ще го подмамим така, както правим днес с Олд Шетърхенд. Сега само изчаквам да се завърне моят съгледвач, който се е скрил на отсрещния бряг. Постовете, които изпратихме още по-надалеч, досега също не са ми съобщили нищо.

Уплаших се, като чух тези думи. Значи и извън горичката имаше поставени постове. Ами ако Сам Хокинс не ги забележеше и попаднеше в ръцете им! Едва ми беше минала тази мисъл през главата и се разнесоха викове от няколко гърла, които бързо заглъхнаха. Предводителят скочи и се заслуша напрегнато. Всички кайови замлъкнаха и наостриха уши.

Ето че към горичката се приближи група от няколко души. Това бяха четирима индианци, които мъкнеха един бял. Той се съпротивляваше, но без успех. Не беше вързан, но ножовете на индианците го държаха на мушката. Този бял, беше... моят непредпазлив Сам! Веднага реших: не биваше да го оставям тук в това положение, въпреки че рискувах живота си.

— Сам Хокинс! — извика Сантър, който позна веднага дребния трапер. — Good evening, сър!

Сигурно не си се надявал да ме видиш тук?

— Подлец, разбойник, убиец! — извика безстрашно Сам в лицето му и сграбчи врага си за гърлото. — Добре, че те пипнах. Сега ще си получиш наградата, ако не се лъжа!

Сантър се бранеше. Червенокожите наскачаха и го изтръгнаха от ръцете на Сам. Това предизвика кратка бъркотия, която бързо използувах. Измъкнах двата си револвера и с един скок се озовах сред индианците.

— Олд Шетърхенд! — извика Сантър и побягна уплашен. Изпратих два куршума след него, които, изглежда, не го улучиха, после стрелях няколко пъти срещу индианците и те се отдръпнаха слисани. Извихах на Сам:

— Бягай, след мене, придържай се точно зад мене! Като че ли в уплахата си червенокожите не бяха способни да се помръднат. Стояха като вцепенени, въпреки че бях стрелял по тях. Нарочно се бях стремил да не нанасям никому опасна рана. Сграбчих Сам за ръката и го дръпнах силно след себе си към горичката. Прекосихме я и се спуснахме към речното корито. Всичко това се разигра толкова бързо, че от времето на моето нападение не беше изминала повече от една минута.

— По дяволите, навреме се появи! — обади се Сам, когато се добрахме успешно до реката. —

Тези подлещи ме... — По късно ще разказваш, а сега ме следвай! — прекъснах го аз. Пуснах ръката му и се отправих надясно, като се затичах надолу по речното корито. Преди всичко трябваше да излезем извън обсега на куршумите на червенокожите.

Напълно изненаданите и смаяни кайови се окопитиха едва сега. Зад нас се разнесоха крясъците им, така че вече не можех да чувам стъпките на Сам зад гърба си. Ечаха пронизителни викове, трещяха изстрели. Шумът беше направо адски.

Защо не бягах нагоре по реката, към лагера ни, а тъкмо в обратната посока? Поради една много важна причина. На първо време индианците не можеха да ни видят, защото долу, в коритото на реката, беше тъмно. Във всеки случай те щяха да се затичат нагоре срещу течението, защото щяха да са сигурни, че сме избягали в тази посока. Следователно, ако се насочехме по течението, щяхме да сме в относителна сигурност. После можехме да опишем дъга и да се върнем в нашия лагер.

Когато вече ми се стори, че сме се отдалечили достатъчно, аз спрях. В далечината все още се чуваха виковете на червенокожите. Тук, където бях застанал неподвижно, не се помръдваше нищо.

— Сам! — извихах аз с приглушен глас. Не последва отговор.

— Сам, чуваш ли ме? — обадох се по-силно. — И сега не получих отговор. Къде ли беше той?

Нали тичаше след мен! Дали беше паднал? Може би се беше наранил? Бях минал през места, където изсъхналата тиня бе осеяна с широки пукнатини и нерядко бях прегазвал дълбоки локви вода. Извадих няколко патрона от колана си, заредих револверите и бавно тръгнах обратно, за да търся Сам.

Шумът, вдиган от кайовите, все още не стихваше. Въпреки това реших да рискувам и продължих да се приближавам все повече и повече, докато достигнах под горичката на онова място, където бях подканил Сам да ме следва. Никъде не го видях. Сигурно му беше хрумнало да се изкачи веднага по отвъдния бряг и не беше обърнал внимание на думите ми. Но там са го осветили отблясъците от огньовете и кайовите положително са забелязали беглеца. Възможно беше дори да са го заловили отново. Каква несъобразителност от това човече, което днес беше толкова своенравно! Отново бях обхванат от страх за живота му. Пак се отдалечих от горичката, докато оттам вече никой не можеше да ме забележи, и се затичах към лагера ни, като описах широка дъга.

Заварих всички силно развълнувани. Моите червенокожи и бели спътници се струпаха около мене, а Дик Стоун извика с упрек в гласа си:

— Защо ни забрани да те последваме, дори и когато се разнесат изстрели! С такова нетърпение чакахме да ни извикаш! Слава богу, че поне ти се върна, и то здрав и читав, както виждам!

— Къде е Сам? Не е ли тук? — осведомих се аз.

— Тук ли? Ама че въпрос! Не видя ли какво му се случи?
— Какво?
— След като тръгна и ти, ние зачакахме. След известно време чухме, че няколко червенокожи се развикаха. После отново стана тихо. Но ето че изведнъж доловихме револверни изстрели и малко по-късно се разнесе страхотен рев. После затрецяха карабини и ние видяхме Сам.
— Къде?
— Долу при горичката откъм нашата страна.
— Така си и мислех! Днес Сам е толкова непредпазлив, както никога досега! А после, после!
— Затича се към нас, но по петите му имаше неколцина кайови, които го настигнаха и плениха. Всичко се виждаше много ясно, защото огньовете горяха буйно. Искяхме да му се притечем на помощ, но преди да успеем да достигнем мястото, те бяха вече прекосили с него речното корито и изчезнаха между дърветата. Имахме голямо желание да ги последваме, за да освободим Сам, но се сетихме за нареждането ти и се отказахме.
— Постъпили сте много умно, защото сте едва единадесет души и нямаше да постигнете нищо. Само щяха да пречукат всички ви.
— Но сега какво ще правим, сър? Сам е пленен!
— Да, за съжаление, и то за втори път!
— За втори ...
— Да! Веднъж успях вече да го освободя. Необходимо беше само да ме следва и сега щеше да седи тук при нас. Но той си е инат и толкова!
Разказах случилото се. Като свърших, Уил Паркър се обади:
— В случая нямаш никаква вина, сър. Напротив, поел си по-голям риск, отколкото който и да било друг от нас. Сам се е оплел самичък в тези кълчища. Но само заради това не бива да го изоставяме в беда!
— Няма да го изоставим. Ще го измъкнем на всяка цена. Но сега ще ни е далеч по-трудно, отколкото първия път. Размислете малко: ние сме дванадесет души срещу четиридесет, които чакат само едно: да бъдат нападнати! А тъй като сега и Сам е в ръцете им, няма да ги изненада никакво нападение. Но пък иначе не виждам никакъв друг изход, защото през деня всяка атака срещу горичката е далеч по-опасна и рискована.
— Well, тогава да нападнем още тази нощ!
— Полека, полека! Нека обмислим първо нещата!
— Обмисли ги, сър! Но ми дай междувременно разрешение да се промъкна отсреща и да разбера какво става!
— Можеш да се промъкнеш, но по-късно, когато бдителността на кайовите поотслабне. Обаче тогава няма да тръгнеш сам, защото ще те придружа, а вероятно е да тръгнем и всички заедно.
— Добре, много добре, сър! Така ми харесва. Ако тръгнат и всички останали, това вече ми прилича на нападение. Ще изпълним дълга си. Аз самият ще се заема с шест, седем кайови, а и Дик Стоун едва ли ще се задоволи с по-малко. Нали, стари Дик?
— Yes, позна, стари Уил — потвърди запитаният. — За мен няма значение дали са няколко повече, или по-малко, щом става въпрос за освобождаването на Сам. Иначе е голям хитрец, но днес е лош ден за него.
Да, наистина, днес Сам се беше представил много зле. Мълчаливо се питах по какъв ли начин можехме да го освободим. Имах правото да рискувам заради него собствения си живот, но можех ли да поставям на карта и живота на апачите? Може би с помощта на някаква хитрост щяхме да постигнем целта си по-лесно и по-безопасно. Това щяхме да разберем едва когато се промъкнем на отвъдния бряг. Имах намерение да вземем с нас и апачите, за да бъдем готови на всичко. Може би внезапното нападение щеше да се окаже с известни предимства, които можехме да използваме без големи рискове.
Засега се налагаше да изчакваме, защото на отвъдния бряг все още бе твърде оживено и шумно. Постепенно обаче индианците се поуспокоиха и тишината бе нарушавана само от силни удари на томахоки, които се разнасяха надалече. Червенокожите сечаха дърва. Вероятно имаха намерение да поддържат до сутринта необичайно силните огньовете.
Скоро престанаха и тези удари. Звездите показваха, че бе настъпило полунощ и аз счетох, че времето за действие бе вече дошло. Най-напред се погрижихме за конете, които щяха да останат тук — вързахме ги добре, за да не могат да се разпръснат. След това проверих още веднъж дали

плененият индианец бе завързан сигурно и дали устата му е запушена добре. После изоставихме лагера си и тръгнахме по пътя покрай речното корито, използван от мен неотдавна.

Щом достигнахме първите дървета на горичката, наредих на апачите да останат на това място под ръководството на Дик Стоун и да избягват всякакъв шум. После продължих да се изкачвам нагоре заедно с Уил Паркър. След като бяхме вече високо горе на брега, легнахме на земята и се ослушахме. Около нас цареше най-дълбока тишина. Запълзяхме бавно напред. Осемте огъня продължаваха да горят с неотслабваща сила. Забелязах, че в огньовете бяха нахвърляни цели купища дебели клони. Това ме озадачи. Продължихме да се промъкваме напред, но не забелязахме никакъв човек. Като се държахме най-предпазливо, ние се убедихме в крайна сметка, че горичката беше съвършено празна. В нея не се намираше нито един кайова.

— Измъкнали са се, тайно са се измъкнали! — чудеше се Паркър. — Въпреки това обаче са наклали такива огънове!

— За да замаскират оттеглянето си. Докато горят огньовете да си мислим, че са още тук.

— Но къде са отишли? Окончателно ли са се махнали?

— Предполагам, че да, защото Сам е добра плячка за тях и те искат да го откарат на сигурно място. Но също така е възможно да замислят и някой пъклен план.

— Какъв пъклен план?

— Да атакуват лагера ни, също както ние искахме да ги нападнем тук.

— Behold, наистина е възможно! Трябва по най-бърз начин да го предотвратим, сър!

— Да. Трябва да се върнем и да отведем конете си на безопасно място, дори и да се окаже излишно. Сигурното си е сигурно.

Слязохме долу при апачите и заедно забързахме към нашия лагер, където заварихме всичко непроменено. Но тъй като съществуваше възможността от появяване на кайовите, ние яхнахме конете и навлязохме навътре в откритата прерия, където спряхме да лагеруваме. Ако кайовите все пак дойдеха, нямаше да ни намерят на старото място и щеше да им се наложи да изчакат настъпването на деня, за да ни търсят. Взехме пленения индианец с нас.

Сега и на нас не ни оставаше нищо друго, освен търпеливо да изчакаме утрото. Щом се зазори, отново възседнахме конете и най-напред се върнахме към предишния си лагер. Никой не беше идвал там. После прекосихме речното корито и се намерихме в горичката. Огньовете бяха угаснали. Бяха останали само големи купчини пепел — единственият признак за голямото оживление на това място през изминалия ден.

Заловихме се с разчитането на следите. От мястото, където бях забелязал конете им, водеше голяма обща диря на югоизток. Беше ясно, че са се отказали от мисълта да се счепкат с нас; не можеха да очакват никаква полза от това, защото вече не им беше възможно да ни изненадат. Бяха отвлекли Сам със себе си. Това възбуди особено много Дик Стоун и Уил Паркър. И на мене ми беше жал за това мило човече и бях готов да предприема всичко за освобождаването му, всичко, което изглеждаше поне горе-долу разумно.

— Ако не го измъкнем, ще го измъчват на кола — вайкаше се Дик Стоун.

— Няма — успокоих го аз. — И ние имаме пленник, можем да ги разменим.

— Но дали те знаят това?

— Положително. Сам е достатъчно умен, за да им го каже. Както те се отнесат с него, така ще се отнесем и ние с нашия пленник.

— Но ние трябва да последваме индианците веднага с най-голяма бързина.

— Не. Няма да се оставя на тези червенокожи да ме водят за носа.

— Да те водят за носа ли? Не те разбирам.

— Е, а накъде са се отправили според тебе?

— Към селото си.

— Не позна! Искат да отидат към Нъгит Тсил.

— Към ... behold! Мислиш ли, че е така, сър?

— Така е. Вчера чух разговора между Сантър и червенокожите. Ще се отправят към Нъгит Тсил. Сантър отива заради златото, а кайовите, за да заловят Винету.

— Но нали обичаите им не им позволяват да пречат на погребението!

— Те нямат такова намерение. Ще изчакат да свърши. Но най-напред ще се престорят, че искат да се върнат в селото си. Според тях това ще ни накара да се откажем от преследване то.

Следователно ще предположат, че ще се върнем при Винету. Щом изминат известно разстояние в югоизточна посока и съберат колкото могат повече воини със себе си, те ще направят завой и ще се насочат към Нъгит Тсил. Мислят си, че там ще ни нападнат изневиделица и ще ни изколят.

— Чиста работа, няма що! Ще се погрижим обаче нещата да се развият иначе.

— Да, разбира се. Все още ли искаш да тръгнем след кайовите?

— И през ум не ми минава. Напротив, трябва да потеглим веднага обратно, за да предупредим Винету навреме. Съгласен ли си?

— Да.

— А пленника ще вземем с нас, нали?

— Естествено. Ще го вържем върху Мери. Щом свършите с Уил Паркър тази работа, ще тръгнем на път. Но преди това ще е необходимо да се спуснем до някоя локва вода в речното корито, за да напоим конете.

След половин час бяхме вече на път, като естествено никак не бяхме доволни от резултата на нашето пътуване. При преследването на Сангър бяхме принудени да се придържаме към неговите следи, вследствие на което се беше наложило да заобикаляме излишно, понеже той се беше отклонил от първоначалната си посока и бе продължил да язди, образувайки тъп ъгъл с предишната си диря. Сега реших да пресечем този ъгъл и в резултат на това още по обед на следващия ден спрахме пред клисурата, която водеше нагоре към горската поляна, станала арена на нападението и двойното убийство.

Оставихме конете и пленника под надзора на един апач в долината и се заизкачвахме нагоре. В края на поляната беше поставен съгледвач, който ни поздрави само с мълчаливо движение на ръката си. Веднага забелязахме, че двадесетте апачи бяха работили здравата, за да подготвят погребението на своя вожд и неговата дъщеря. Видях доста млади дръвчета, повалени от томахока на индианците. Те бяха предназначени за строежа на скеле. Освен това бяха натрупани няколко големи купчини от камъни, довлечени от индианците до това място, които продължаваха да растат. Апачите, които бяха участвали в преследването, се присъединиха веднага към работещата група. Научих, че погребението щеше да се състои на следващия ден. Настрани беше построена обикновена колиба, където бяха поставени двата трупа. Винету беше при тях. Съобщиха му, че сме се завърнали, и той излезе. Неговият вид ме изплаши. Обикновено Винету беше винаги сериозен, само понякога по лицето му се появяваше усмивка. Никога не съм го чувал да се смее на висок глас. Но въпреки сериозността му, мъжествено красивите черти на лицето му винаги излъчваха доброта, а изразът на сърдечност съвсем не беше чужд на тъмните му очи. Колко често ми е отправял поглед, изпълнен с голяма топлина! Но днес не можех да открия у него ни следа от този израз. Лицето му бе застинало като каменна маска, а погледът му беше мрачен. Движенията му бяха бавни и тежки. Той се приближи към мен, хвърли наоколо изпитателен и скръбен поглед, стисна ми слабо ръката и ме попита с израз, който ми разкъса сърцето:

— Кога се върна моят брат?

— Току-що.

— Къде е убиецът?

— Изплъзна ни се.

Трябва да си призная, че при този отговор сведох погледа си към земята. И Винету гледаше надолу. Как бих желал да мога да надникна в душата му! Едва след по-продължително мълчание той се осведоми:

— Загуби ли моят брат следите му?

— Не. Все още не съм. Той ще дойде насам.

— Нека Олд Шетърхенд ми разкаже всичко! Той седна на един камък. Последвах неговия пример и му разказах точно и вярно случилото се. Той не ме прекъсна до края и след като помълча още известно време, ме попита:

— Значи моят бял брат не знае точно дали убиецът е бил улучен от неговия револвер?

— Не. Но ми се струва, че не успях да го раня. Той кимна леко с глава и ми хвана ръката.

— Нека моят брат ми прости въпроса, който зададох преди малко, попитах го дали е загубил следата! Олд Шетърхенд е направил всичко възможно. Сам Хокинс ще съжالياва, че е бил толкова непредпазлив. Ще го освободим колкото се може по-бързо. И Винету мисли като своя

брат: кайовите ще дойдат. Само че ще ни заварят не така, както се надяват. Утре гробниците ще бъдат издигнати над Инчу-чуна и Ншо-чи. Ще присъства ли моят брат?

— Ако Винету не ми разреши да бъда тук, ще ми причини голяма болка.

— Не само че ти разрешавам, но те моля да бъдеш тук. Може би присъствието ти ще спаси живота на много бледолики. Законът за кръвта изисква смъртта на не един бял. Но твоето око е като слънцето, чиято топлина топи твърдия лед и го превръща в жителна вода. Ти знаеш кого загубих. Бъди ми едновременно баща и сестра, моля те, Шарли!

В очите му забелязах сълзи. Той се засрами заради тях, защото бе недопустимо да показва такава слабост пред някой друг, отдалечи се бързо и изчезна в колибата. Днес той за първи път ме нарече с моето малко име Карл, което той и по-късно винаги изговаряше по един и същ начин — Шарли.

— Сега всъщност би трябвало да разкажа нещо за погребението, което бе извършено с всички индиански церемонии. Знам твърде добре, че едно подробно описание би било съвсем на място, но когато си спомня за онези тъжни часове, и до ден-днешен изпитвам толкова силна болка, като че ли всичко е било вчера. Ето защо моля да бъда извинен за не дотам подробното описание.

Трупът на Инчу-чуна беше вързан за неговия кон, след което наоколо започнаха да трупат пръст, докато конят не можеше вече да се движи. После животното получи куршум в главата. Височината на натрупваната пръст продължи да се издига и най-сетне покри ездача. Най-накрая пръстта бе покрита от всички страни и догоре с няколко реда камъни.

Заедно с мъртвеца останаха заровени неговият амулет и оръжия, с изключение на Сребърната карабина, която премина в ръцете на Винету като наследство.

По моя молба за Ншо-чи бе направен друг гроб. Не исках да бъде затрупана направо с пръст. Поставихме я до дънера на едно дърво в седнало положение и след това издигнахме около нея от камъни здрава кука пирамида, от чийто връх останаха да стърчат най-горните клони на дървото.

По-късно сме били няколко пъти заедно с Винету на Нъгит Тсил, за да посетим гробовете. Винаги сме ги намирали непокътнати.

21. Из дебрите на нъгит тсил

По време на погребението Винету можеше все още да дава израз на голямата си болка от загубата на баща си и сестра си. След това обаче той трябваше да скрие мъката дълбоко в себе си. От една страна, това му повеляваха индианските обичаи, а от друга — необходимостта от съсредоточаване на цялото му внимание към идването на кайовите. Сега вече той не беше сломеният от тежката загуба син и брат, а предводителят на своите воини, с чиято помощ се канеше да отбие нападението на неприятеля и да залови убиеца Сантър. Изглежда, че той имаше вече готов план, защото веднага след погребението заповяда на апачите да се приготвят за тръгване и да доведат конете от долината.

— Защо моят брат даде такова нареждане? — попитах го аз. — Теренът е толкова тежък, че ще бъде много трудно да изкачим животните дотук.

— Знам, че е така — призна той, — но въпреки това трябва да го сторим, защото по този начин искам да надхитря кайовите. Приели са при себе си убиеца и затова трябва да умрат всички, всички!

При тези думи на лицето му се изписаха решителност и заплаха. Ако изпълнеше намеренията си, кайовите бяха загубени. В това отношение мислех по иначе от него. Те наистина бяха наши врагове, но не бяха виновни за смъртта на Инчу-чуна и дъщеря му. Дали имах правото да рискувам и да се опитам да накарам Винету да промени решението си? Може би щях да си навлека гнева му. Но пък моментът за подобна молба беше подходящ, защото бяхме сами на поляната. Апачите бяха последвали заповедта му веднага и се бяха отдалечили, а Стоун и Паркър бяха тръгнали с тях. Така никой нямаше да чуе, ако той във възбуденото си състояние ми отговореше нещо, което би ме обидило в присъствието на други хора. И така аз изказах

мнението си, но за моя изненада Винету не реагира, както се опасявах. Наистина погледна ме мрачно и учудено, но ми отговори спокойно:

— Всъщност трябваше да очаквам такова нещо от моя брат. Той не смята за слабост отстъпването пред врага.

— Не си ме разбрал правилно — обясних аз. Не става дума за отстъпване. Дори вече мислих как бихме могли да ги пленим до един. Но те нямат вина за това, което се случи тук, и би било несправедливо да наказваме и тях.

— Те са приели убиеца и сега идват насам, за да ни нападнат. Това не е ли достатъчно основание, за да бъдем безмилостни към тях?

— Не; поне за мен не е основание. Мъчно ми е да слушам, че мойт брат Винету се кани да направи същата грешка, която е причина за гибелта на всички червенокожи племена.

— За каква грешка говори Олд Шетърхенд?

— За тази, че червенокожите се унищожават взаимно, вместо да си помагат в борбата срещу общия враг на тяхната раса. Позволи ми да говоря искрено! Кой, общо взето, е по-хитър и по-умен, червенокожият човек или бледоликият?

— Бледоликият. Казвам го, защото е истина. Белите имат повече познания и са по-сръчни от нас. Почти във всички неща ни превъзхождат.

— Това е вярно; превъзхождаме ви. Но ти не си обикновен индианец. Великия дух те е надарил със способности, каквито се срещат рядко дори и между белите и затова ми се иска да мислиш по-различно от останалите червенокожи мъже. Ти имаше остър ум и погледът ти стига надалеч, много по-надалеч, отколкото може да стигне мисълта и духовният поглед на един обикновен воин. Колко често сте изравяли томахока на войната помежду си! Ти трябва да разбереш, че онова, което върши червенокожият, е едно продължително и ужасно самоубийство. Инчу-чуна и Ншо- чи бяха убити не от червенокожи, а от бели мъже. Един от белите избяга при кайовите и ги придума да ви нападнат. Това може би е основание да ги изчакате тук и да ги отблъснете, но не може да ви оправдае, ако ги застреляте всичките като бесни кучета. Те са синове на твоята раса, не забравяй това! Той ме изслуша спокойно. Сега ми подаде ръката си и каза:

— Мойт брат Шарли е искрен приятел на всички червенокожи мъже и има право като говори за самоубийство. Ще изпълня желанието му. Ще пленя кайовите, но после ще ги освободя. Ще задържа само убиеца.

— Ще ги плениш ли? Мъчно ще стане, защото ще бъдат повече от нас. Или имаш може би същата идея като мене?

— Каква идея?

— Да подмамим кайовите на такова място, където няма да могат да се защитават, нали?

— Да, такъв е мойт план.

— И мойт. Ти познаваш тази местност и исках да те попитам дали наоколо се намира подходящо място.

— Има, и то недалеч оттук. Един тесен пролом в скалите, който прилича на малък каньон. В него искам да подмамя враговете ни.

— Мислиш ли, че ще успееш?

— Да. Щом се озоват в пролома, чиито стени са непристъпни, ние ще ги нападнем отпред и отзад. Тогава ще бъдат принудени да се предадат, ако не искат да ги избием беззащитни. Ще им подаря живота и ще се задоволя само с това, че Сантър ми пада в ръцете.

— Благодаря ти! Мойт брат Винету има сърце, широко отворено за доброто. Може би и по един друг въпрос той мисли също така човечно.

— Какво има предвид мойт брат Шарли?

— Искаше да се закълнеш да отмъщаваш на белите; аз те помолих да не се кълнеш веднага, а да изчакаш да завърши погребението. Мога ли да науча какво си решил?

Той втренчи за миг погледа си в земята, после ме погледна открито в очите и посочи към колибата, където бяха труповете преди погребението.

— Прекарах изтеклата нощ там, при мъртъвците, и се борих сам със себе си. Отмъщението ми внуши велика и смела мисъл: исках да свикам всички червенокожи племена и да ги поведе срещу бледоликите. Вероятно щях да бъда победен. Но в борбата ми със себе си през изминалата нощ успях да изляза победител.

— Тогава си се отказал от тази велика и смела мисъл?

— Да. Допитвах се до трима души, които обичам, двама мъртви и един жив. Посъветвах ме да се откажа от този план и аз реших да последвам съвета им.

Задах му въпрос, но не с думи, а с поглед. Тогава той продължи:

— Моят брат Шарли иска да научи за кого говоря. Имам предвид Клеки-петра, Ншо-чи и тебе. Вас тримата ви запитах в мислите си и трикратно получих същия отговор.

— Да, ако другите двама бяха още живи и ако можеше да ги попиташ, положително щяха да те посъветват също като мене. Планът, който си замислял, е велик и ти си личността, която би могла да го приведе в изпълнение, но...

— Нека моят брат говори и мисли по-скромно за мене — прекъсна ме той. — Ако наистина някой червенокож вожд успее да обедини воините на всички племена под своето ръководство, то това не би могло да стане толкова бързо, колкото е необходимо; за да се постигне тази цел, са нужни усилия в продължение на един цял човешки живот. А в края на този живот ще бъде вече твърде късно да се започва борбата. Никой червенокож воин не може сам да реши тази задача, колкото велик и прочут да е той. А и след неговата смърт може би наследникът му съвсем няма да бъде в състояние да продължи докрай започнатото дело.

— Радвам се, че моят брат Винету е стигнал до този извод. Той е правилен. Един-единствен човек не е достатъчен и едва ли ще му се намери достоен заместник. Но дори и да стане това, борбата на червенокожите срещу белите ще завърши нещастно за вас.

— Винету знае това. Тази борба би ускорила нашата гибел. А дори и да победим във всички битки, бледоликите са толкова многобройни, че могат да изпращат срещу нас все нови и нови отряди, докато на нас ще ни е невъзможно да попълним загубите си. Победите биха ни унищожили също както и едно поражение. Ето това си помислих, докато седях през нощта край мъртвците, и затова реших да се откажа от изпълнението на моя план. Имах намерение да се задоволя със залавянето на убиеца, както и с наказанието на онези, които са му помагали и сега идват насам, за да ни нападнат. Но моят брат Шарли ме разубеди и в последното ми намерение. Отмъщението ми ще се състои само в залавянето на Сантър. Кайовите ще могат да се върнат в селото си.

— Думите ти ме карат да се гордея с приятелството, което ни свързва. Никога няма да ги забравя. И двамата сме убедени, че кайовите ще дойдат. Сега е необходимо само да разберем точно по кое време ще се появят.

— Ще пристигнат днес — заяви Винету с такава сигурност, като че ли ставаше въпрос за свършен факт.

— Откъде можеш да бъдеш толкова сигурен? — попитах го аз.

— Направих си заключение от твоя последен разказ. Кайовите са се престорили, че тръгват към селото си, за да ви подмамят да ги последвате. А всъщност имат намерение да дойдат насам. Следователно са заобиколили и са удължили пътя си, иначе можеха да пристигнат тук още вчера. А и други неща са забавили още повече придвижването им.

— Какво имаш предвид?

— Те няма да доведат Сам Хокинс тук, а ще го изпратят при своите хора. За тази цел е трябвало да изчакат удобен момент, удобен случай и да намерят подходящо място. Освен това е било необходимо да изпратят вестовик, който е имал задачата да съобщи за вашето предполагаемо появяване.

— Ах, ти смяташ, че воините от селото ще излязат на коне, за да ни пресрещнат?

— Да. Неприятелите, с които сте си имали работа при пресъхналата река, са имали намерение да ви подмамят след себе си, но тъй като са искали да дойдат насам, не са разполагали с необходимото време да влязат в бой с вас. Сигурно е, че са изпратили един или повече пратеници при своите хора, за да бъдете пресрещнати откъм селото. Сам Хокинс ? продължил с тези пратеници. След това кайовите са се отклонили от пътя си и са се отправили към Нъгит Тсил. Но това е трябвало да остане скрито от вас. Ето защо промяната на посоката е станала на място, където не се забелязват никакви следи. А такива места не се срещат често. Били са принудени да потърсят нещо подходящо за тази цел. И отново са изгубили известно време. Затова не им е било възможно да пристигнат тук още вчера. И до този момент не са се появили, но сигурно ще дойдат днес.

— Откъде знаеш, че вече не са тук?

Той посочи към съседния планински връх, който беше покрит с гора. Над всички дървета се издигаше едно много високо дърво. То представляваше и най-високата точка на Нъгит Тсил и

ако там се покатереше човек с много остро зрение, той можеше да обхване с поглед цялата прерия наоколо.

— Винету изпрати там горе един воин, който положително ще забележи приближаването на кайовите, защото има зрението на сокол. Веднага щом ги види, ще слезе и ще ми съобщи.

— Това е добре. И ти мислиш, че те ще дойдат непременно днес?

— Да, не бива да се бавят по-дълго, щом искат да ни нападнат на това място.

— Но всъщност кайовите нямат намерение да се приближават до Нъгит Тсил, а искат да ти устроят някъде наблизко засада и да ви нападнат, когато тръгнете да се връщате.

— Това може би щеше да им се удаде, ако не ги беше подслушал. Но тъй като сега съм осведомен, от засадата им няма да излезе нищо, а аз ще ги накарам да дойдат насам. Пътят за нашите вигвами води на юг и те би трябвало да лагеруват в тази посока. Но сега ще се престорят, че тръгвам на север и ще ги подмамя след себе си.

— А дали ще те последват?

— Сигурно. Във всички случаи ще изпратят някой съгледвач, за да разберат дали изобщо сме още тук. Ще оставим този разузнавач да се върне при тях необезпокояван. Заради него дадох заповед да изкачат конете тук горе. Те са повече от тридесет. Въпреки твърдата почва и камъните съгледвачът положително ще забележи следите им и ще се промъкне след тях. Оттук ние ще отидем в теснината, където ще поставим клопката. Кайовът няма да дойде чак дотам, а ще огледа дирите ни само донякъде, колкото да се убеди, че наистина сме си тръгнали; след това ще се върне бързо, за да съобщи на своите хора, че сме потеглили не на юг, а на север. Съгласен ли е моят брат с мене?

— Да. Тази новина ще принуди кайовите да се откажат от замислената засада и може да се очаква почти сигурно, че ще се отправят насам и ще тръгнат по следите ни.

— Така ще постъпят. Убеден съм. Трябва да хвана Сантър и още днес той ще е в ръцете ми.

— Какво ще го правиш?

— Моля моя брат Шарли да не ме пита за това. Сантър ще умре. Това е достатъчно.

— Къде, тука ли? Или ще го пренесете в пубелото?

— Това не е решено още. Дано не се окаже такъв страхливец като Ратлър, който трябваше да умре от бързата смърт, определена за кучета и баби. Сега ще напуснем това място, но после ще се върнем пак тук с нашите пленници.

Доведоха конете. Между тях бяха моят Хататитла и Мери на Сам. Не можехме да ги яхнем, защото пътят никак не беше удобен. Всеки трябваше да води коня си за юздата.

Винету вървеше начело. След като прекосихме оголения склон, навлязохме в гора, която се спускаше твърде стръмно към една падина. Долу имаше открити поляни. Тук яхнахме конете и се насочихме през зеления килим към висока и отвесна скалиста стена, която се издигаше право срещу нас. Тя беше пресечена от тясна клисура. Винету посочи натам и каза:

— Това е клопката, за която говорих! Сега ще минем през нея.

Думата «клопка» подхождаше много за тесния процеп, в който навлязохме. Стените от двете ни страни се издигаха почти отвесно към небето и нямаше нито едно място, където човек можеше да се изкатери по тях. Ако кайовите се покажеха толкова непредпазливи и навлезеха в процепа между скалите, ние щяхме да завардим двата входа и щеше да бъде цяло безумие от тяхна страна да помислят за съпротива.

Пътят не водеше в права посока, а се извиваше ту надясно, ту наляво. Може би измина четвърт час, докато достигнем изхода. Там спряхме и слязохме от конете. Едва бяхме сторили това и видяхме, че апачът, който беше оставен на дървото на планинския връх, за да наблюдава пристигането на кайовите, тича към нас.

— Появиха се — съобщи ни той. — Искях да ги преброя, но не успях, защото не яздят поединично, а са и още много далеч.

— Към долината ли се отправиха? — попита Винету.

— Не. Спряха в откритата прерия и останаха да лагеруват между храстите. След това измежду тях се отдели един воин. Не беше на кон и го видях да се промъква към долината.

— Това е разузнавачът им. Имаме тъкмо толкова време, колкото е нужно, да отворим капана и после да го затворим. Нека моят брат Шарли вземе Стоун, Паркър и дванадесет от моите воини и тръгне наляво около планината. Щом забележи една висока бреза, нека навлезе в гората, да изкачи хребета, на който расте тя, и да се спусне пак надолу. Там моят брат ще се озове в продължението на долината, по която достигнахме до Нъгит Тсил. Като не спира да върви

надолу по нея, скоро ще стигне до мястото, където оставихме нашите коне. Оттам нататък пътят му е познат. Но той не бива да се движи през откритата долина, а трябва да се прикрива от страни в гората. Така Олд Шетърхенд ще се озове в гората, разположена срещу нашата клисура, която води нагоре между скалите. Той ще забележи вражеския съгледвач, но няма да го закача. После ще види и неприятелите ни, но ще ги остави да навлязат в теснината.

— Значи такъв е твоят план — продължих аз мислите му, — ти ще останеш тук, за да затвориш изхода на клопката. Аз обаче ще се върна по заобиколния път, който ти току-що ми описа, до подножието на Нъгит Тсил, за да изчакам появяването на враговете ни. После ще ги последвам тайно, докато влязат в клопката, нали?

— Да, това е планът ми. Ако моят брат Шарли внимава да не го забележат, те сигурно няма да ни се изплъзнат.

— Ще бъда предпазлив. Ще ми даде ли Винету други указания?

— Не. Всичко останало предоставям на тебе.

— Кой ще преговаря с кайовите, ако ни се удаде да ги обкръжим?

— Винету. Олд Шетърхенд има задачата само да не ги остави да се измъкнат от теснината, когато те забележат воините ми и се опитат да се върнат обратно. Но побързайте! Вече е късен следобед Кайовите няма да чакат до утре, а ще ни последват още днес, преди да се е стъмнило. Наистина слънцето беше вече изминало почти целия си път по небето и след около час щеше да се свечери. И така, отправих се на път заедно с Дик, Уил и определените апачи. След около петнадесетина минути видяхме брезата и навлязохме в гората. Местността отговаряше точно на описанието на Винету и ние успяхме да намерим нашата долина и мястото, където бяха пасли конете ни. А срещу нас зееше входът на клисурата, която водеше нагоре към горската поляна и двете гробници.

Насядахме между дърветата така, че да можем да забележим приближаването на кайовите — ако те изобщо дойдеха. Нямахме защо да се опасяваме, че ще ни открият, защото едва ли щяха да се приближат до нашето скривалище; те щяха да продължат пътя си през клисурата отсреща.

Апачите мълчаха, но Стоун и Паркър си говореха тихичко. Както разбрах от думите им, те бяха убедени, че кайовите заедно със Сантър ще ни паднат в ръцете. Аз не бях толкова сигурен в нашия успех. Имаше още най-много двадесетина минути до настъпването на тъмнината, а кайовите все още не идваха. И аз започнах да мисля, че развръзката щеше да настъпи едва на следното утро, още повече че досега не бяхме забелязали съгледвача, когото нашите врагове бяха изпратили към долината. При нас, между дърветата, вече започна да става тъмно.

Шушукането между Стоун и Паркър беше престанало. Лек ветрец галеше върховете на дърветата и причиняваше онова еднообразно шумолене, което по-скоро би трябвало да се нарече непрекъснат тих и дълбок шепот, на чийто фон можеше да се долови всеки друг шум, колкото и незначителен да е той. В този момент ми се стори, че зад мене по меката почва между горските дървета се разнесе някакво прошумоляване. Заслушах се по-внимателно. Да, нещо се движеше там. Но какво беше то? Едва ли някое четирикрако животно щеше да се осмели да се приближи толкова до нас. Змия? Не, и това не беше възможно. Обърнах се бързо и легнах на земята, тъй като отдолу нагоре можеше да се вижда сега по-добре. И това бе сторено тъкмо навреме, защото успях да забележа една тъмна сянка, която, изглежда, се е намирала зад мене и сега бързо се затича между дърветата. Скочих и се втурнах след нея. Тя изглеждаше съвсем черна в полудрача; протягайки ръка, успях да сграбча парче плат.

— Let go — извика изплашен човешки глас и парчето бе изтръгнато от ръката ми. Сянката изчезна. Спрях се и се ослушах. Но моите спътници бяха видели бързите ми действия и бяха чули вика. Те наскочаха и ме запитаха, какво става.

— Тихо! — махнах им с ръка аз и пак се заслушах, но безрезултатно. ,

Някой ни беше подслушал, и то този човек беше бял, което се доказваше от думите, извикани от него. Вероятно е бил самият Сантър, защото освен него едва ли имаше някой друг бледалик при кайовите. Трябваше да го последвам на всяка цена въпреки тъмнината.

— Сядайте и чакайте, докато се завърна! — наредих аз на моите хора и се затичах.

Не се замислих нито за минута в каква посока трябваше да се отправя: насочих се към прерията, където предполагах, че се намират кайовите. Човекът, който ни беше подслушал, щеше положително да се насочи към тях. Важното беше да се забави бягството му. А това можех да постигна само ако го изплаших. Ето защо извиках:

— Стой, спри, иначе стрелям!

След няколко секунди стрелях два пъти с револвера си като потвърждение на заплахата. С тези изстрели не извършвах грешка, понеже присъствието ни и без това беше разкрито. Сега вече можех да предположа, че беглецът щеше да навлезе по-надълбоко в гората от страх пред мене, а това щеше да забави бягството му, тъй като там беше съвсем тъмно. Понеже се стремях да го изпреваря, аз се завтекох към края на гората, където предметите все още се различаваха, и продължих да тичам покрай нея. По този начин исках да измина цялата долина, да изляза в прерията и там да се скрия. Когато човекът достигнеше прерията, щеше положително да мине покрай мен и аз можех да го заловя.

Планът ми беше много добър, но не успях да го изпълня, защото тъкмо когато заобикалях една връзала се в прерията група храсти и ниски дървета, видях пред себе си хора и коне. Едва успях своевременно да се шумгна между дърветата.

На това място зад храстите кайовите бяха спрели да лагеруват. Защо, не беше трудно да се отгатне. Първоначално са имали намерение да останат в откритата прерия и са изпратили само един съгледвач напред. Този разузнавач не е имал трудна задача, както скоро успях да разбера. Сантър, който познаваше вече местността, изпреварил значително индианците, за да потърси лагера на Винету и да уведоми кайовите веднага при пристигането им. Но когато те дошли, от Сантър нямало даже и следа и ето защо изпратили още един воин, който трябвало само да върви по неговите следи и нямало защо да се страхува от някаква опасност; в противен случай Сантър щял да се върне и да предупреди индианците. И така съгледвачът навлязъл в долината на едно разстояние, което му се струвало необходимо, не открил никакъв неприятел и се върнал да съобщи това на своите. Тъй като долината представляваше по-добро убежище за пренощуване, отколкото откритата прерия, кайовите решили да се придвижат в долината. Сантър и тука щеше да ги открие. Беше невъзможно да се размине с тях при връщането си, въпреки че те не биваше да палят огньовете от предпазливост.

Сега вече беше сигурно, че днес нямаше да можем да ги пленим, а може би това нямаше да стане и утре, ако Сантър беше достатъчно умен, за да разгадае плана ни.

Какво можех да направя? Трябваше ли да се върна при моите спътници и да изчакам утрото, за да разбера дали кайовите ще влязат в клопката? Или трябваше да отида при Винету, за да му съобщя какво бях видял и да го помоля за нови указания? Имаше и трета възможност, но тя беше опасна за мене — да остана на сегашното си място. Във всеки случай за нас беше много важно да научим решенията на кайовите, след като Сантър им разкаже какво е видял. Ако успеях да ги подслушам! Но рискът бе много голям. Сантър положително смяташе, че съм по петите му, и това можеше да доведе до залавянето ми. Въпреки това реших да остана и да се опитам да науча нещо, стига да имам и най-малката възможност. Както вече споменах, червенокожите не бяха запалили нито един огън, за да не бъдат забелязани. Но това обстоятелство предлагаше и на мене сигурност.

Между дърветата се намираха големи скални отломъци, които бяха покрити с мъх и обрасли с папрат. Може би щеше да ми се удаде да се скрия зад един такъв камък.

Мнозинството от индианците се занимаваше все още със завързването на конете, за да не се отдалечат и така да издадат индианския лагер. Останалите бяха насядали или налягали в края на гората. От едно място се дочуваше тих заповеднически глас. Там се намираше, изглежда, предводителят и аз предположих, че той ще остане на същото място през цялата нощ. Трябваше да използвам и най-малката възможност, за да се промъкна натам.

Легнах на земята и запълзах в тази посока. Не беше необходимо да търся прикритие, защото наоколо беше тъмно, а и повечето червенокожи се бяха разположили настрани от пътя, по който ми се налагаше да мина. Сега можех да бъда открит само в случай че някой от тях ми пресечеше пътя и се спънеше в мене. За щастие това не се случи и аз стигнах благополучно целта си. Тук имаше два каменни блока един до друг. Единият беше дълъг и висок, другият беше по-нисък. Върху тях едва ли някой щеше да търси вражески шпионин. Покатерих се на по-ниския, а от него и на по-високия блок и там се прилепих плътно към камъка. Сега се намирах на повече от два метра над земята и бях в относителна сигурност, защото едва ли някой червенокож щеше да намери повод да се изкатери на каменните блокове.

Индианците, които досега се бяха занимавали с конете си, също се приближиха насам и насядаха или налягаха по земята. Откъм мястото, където предполагах, че се намира предводителят, се разнесоха няколко полугласни заповеди, които не разбрах, защото езикът на кайовите ми беше непонятен. След това няколко червенокожи се отдалечиха. Сигурно това бяха

постовете, които заемаха местата си. Забелязах, че се отправиха само към онази страна на лагера, която бе обърната към долината, а страната откъм гората остана свободна. Това обстоятелство бе щастливо за мене, защото по-късно можех да се отдалеча, без да се натъкна на някой от постовете.

Лагеруващите индианци разговаряха тихо помежду си, но така, че все пак долавях всички думи. За съжаление обаче не можех да ги разбера. А каква полза щяхме да имаме само ако бях успял да науча онова, което обсъждаха! Ето защо по-късно първата ми работа бе винаги да изучавам езика на хората, с които влизах в контакти. Винету владееше шестдесет индиански диалекта и в това отношение ми беше отличен учител. По-късно никога не ми се е случвало да се промъкна до някой бивак и да не разбера поне отчасти онова, за което хората разговаряха.

Бях прекарал около десетина минути на камъка, когато дочух виковете на един от постовете.

След това се разнесе толкова желаният от мене отговор:

— Аз съм, Сантър. Значи сте дошли в долината?

— Да. Нека моят бял брат продължи. Веднага ще забележи червенокожите воини!

Можех да разбера тези думи, защото индианците бяха принудени да разговарят със Сантър на онази смесица от английска и индианска реч, която беше позната и на мене. Той се приближи. Предводителят го извика при себе си и го попита:

— Моят бял брат се забави много по-дълго, отколкото беше уговорено. Трябва да е имало важна причина за това.

— По-важна, отколкото можеш да подозираш. Откога се намирате тук?

— Не е изминало съвсем времето, което бледоликите наричат половин час.

— Трябваше да останете навън, в откритата прерия! Тук не е безопасно.

— Не останахме в прерията, защото тук можем да носуваме по-удобно и защото мислехме, че не ни застрашава никаква опасност; в противен случай ти щеше да се върнеш бързо и да ни предупредиш.

— Точно обратното: забавих се толкова дълго, защото тук ни грози голяма опасност и се нуждаех от доста време, за да разбера някои подробности. Сега вече научих, че Олд Шетърхенд е тук.

— Така си и мислех. Видя ли го моят брат?

— Да.

— Ще го заловим и ще го заведем при нашия вожд, на когото той строши краката. Сигурна му е смъртта на кола на мъчението. Къде се намира сега той?

Кайовите, както изглежда, не са имали намерение да ни подмамват към тяхното село, а са решили, че ще се върнем при Винету.

— Сега е много съмнително дали ще го заловите — заяви Сантър. — Враговете ни знаят, че искаме да дойдем насам. А дори може би вече знаят, че сте тук, защото положително са изпратили съгледвачи да ни пресрещнат.

— Уф! Мислиш, че знаят? — попита кайовът учудено. — Но тогава няма да можем да ги изненадаме!

— Няма да можем — потвърди Сантър.

— В такъв случай при нашето нападение ще се стигне до схватка, в която ще се пролее кръв, защото Винету и Олд Шетърхенд струват поотделно колкото десет воини.

— Надявам се въпреки всичко, че няма да се стигне до открита борба и до голямо кръвопролитие. Знам какво трябва да сторим, за да ни паднат в ръцете.

— Кажи ни, щом като знаеш!

— Необходимо е само да използваме хитро клопката, която са ни поставили.

— Клопка ли са ни поставили? Къде?

— Искат да ни подмамят в една тясна клисура, където няма да имаме възможност да се защитаваме и ще могат да ни пленят.

— У ф! Моят бял брат Сантър не се ли лъже?

— Не.

— Знае ли къде е тази клисура?

— Бях в нея.

— Разкажи ми как научи всичко това!

— Рискът беше много голям — започна Сантър разказа си, — ако ме бяха забелязали, нямаше да ми се размине страшната смърт чрез мъчения и затова се радвам дяволски, че всичко протече

така щастливо. Успеха си дължа преди всичко на обстоятелството, че вече познавам пътя към Нъгит Тсил, както и местата горе, където се намират гробниците.

— Гробниците? Тогава Винету е погребал убитите тук, както предполагахте.

— Да, и това беше много изгодно за мене, защото отвлечаше до голяма степен вниманието на апачите. Предположих, че те са се събрали горе на поляната, и дяволски внимавах. Затова не останах в откритата долина, а се придържах към гористия склон. Там надясно, където долината извежда в скалистата клисура, бяха конете им. Не беше лесна работа да се изкатери нагоре, без да мина през клисурата, но въпреки това успях. Горе трябваше да удвоя предпазливостта си и да използвам цялата си хитрост и находчивост. Смятах за невъзможно да се добера по поляната, без да бъда забелязан. Но вниманието на апачите бе насочено изцяло към погребението и така аз успях да се промъкна зад една скала, която се намираше в края на поляната. Оттам можах да наблюдавам всичко.

— Моят бял брат е бил много смел.

— И аз мисля така. Слушайте по-нататък! Когато гробниците бяха затворени, Винету изпрати хората си да доведат конете.

— Да ги закарат горе? Трябва да е имал важна причина!

— Естествено. Щом забележихме тези следи, щяхме да тръгнем по тях и да ги следваме, докато влезем в клопката.

— Защо мислиш така?

— Не мисля, а го знам със сигурност, защото го чух.

— От кого?

— От Винету. След като изпрати хората си да доведат конете, той остана сам с Олд Шетърхенд. Те стояха близо до скривалището ми и успях да чуя разговора им.

— Уф! Случило се е голямо чудо! Винету е бил подслушан, без да забележи съгледвача! Но това е било възможно само защото мислите му не са били при нас, а при баща му и сестра му.

— О, о, и при нас бяха! Беше изпратил съгледвач на най-високото дърво на планинския връх, за да наблюдава пристигането ни.

— И той забелязал ли ни е?

— Твърде е възможно. Нали виждаш колко добре направих, че продължих да яздя самичък напред. Окото на съгледвача е пропуснало самотния конник.

— Да. Постъпил си много умно. Разказвай по-нататък!

— След като апачите докараха конете си, те не се бавиха повече, а напуснаха поляната и се спуснаха в долината от другата страна. Щом като се прекоси тази долина, се достига отсреща до дълъг тесен процеп в скалите, по чиито стени никой не може да се изкачи. Точно там трябва да бъдем подмамени.

— В такъв случай Винету сигурно е искал да заеме изхода и входа на тази тясна клисура.

— Естествено.

— За тази цел се налага да раздели хората си. Половината ще продължат през теснината и ще ни очакват на другия край, докато другата половина ще остане, ще се скрие наоколо и после ще ни последва. Планът на Винету не е разумен. Не е помислил за това, че ще разберем всичко от следите на останалите при входа хора, и тогава едва ли ще влезем в клопката.

— О-о, тези негодници са хитри, по-хитри, отколкото мислиш! Вторият отряд не е останал при входа, а е тръгнал през теснината.

— Уф! Как ще ни обградят тогава от двете страни?

— И аз това се питах. На този въпрос имаше само един отговор, а именно, че този отряд ще се озове при входа по някакъв друг път и пак ще бъде зад гърба ни.

— Ти откри ли този път? — продължи да пита кайовът.

— Да — кимна Сантър, — отначало и аз се прокраднах в теснината, въпреки че това беше опасно, но трябваше да я огледам. Все пак не можех да я премина цялата, защото щях да се натъкна на враговете ни, останали при изхода ѝ. И така, скоро се върнах, но още не бях излязъл от каньона, когато долових бързи стъпки. За щастие наоколо имаше огромни камъни, зад които успях да се стая набързо: покрай мене премина един апач, но не ме видя.

— Дали това е бил постът от върха на планината?

— Вероятно.

— Тогава той ни е видял и е побързал да съобщи това на Винету. Добре, че си успял да се скриеш! Какво направи после?

— Размислих — продължи Сантър, — че ако враговете ни искат да се озоват зад гърба ни, това би станало най-лесно, ако ни изчакат на някое подходящо място, покрай което ние непременно ще минем. Къде можеше да се търси това място? Разбира се, че в тази долина, в която се намираме, само че в задната ѝ част, вдясно, където клисурата започва да се изкачва. Ако апачите се скрият там между дърветата, сигурно ще ни съзрат, ще могат незабелязано да ни последват до самата клопка и да затворят входа ѝ. Ето това ми мина през ума и затова се върнах и се промъкнах към мястото, където мислех, че ще ги открия, ако не се лъжех в сметките си.

— И откри ли ги?

— Да, но не веднага, защото бях пристигнал преди тях. Но нямаше нужда да чакам дълго и ето че те се появиха.

— Кой? Можа ли ясно да ги видиш и преброиш?

— Това беше Олд Шетърхенд с още двама бели и над десет апачи.

— Тогава Винету е предвождал другия отряд, който е завардил изхода на тесния процеп — заключи кайовът.

— Така е — потвърди Сантър. — Негодниците се разположиха на онова място. Понеже днес бях рискувал толкова много и щастието не ми измени, реших да рискувам отново и да се промъкна близо до тях, за да подслушам разговора им.

— За какво говориха?

— Изобщо не говориха! Само двамата бели спътници на Олд Шетърхенд си шушукаха помежду си. Но тъкмо когато припълзях достатъчно близо до тях, те замлъкнаха. Апачите мълчаха, Олд Шетърхенд също не продумваше ни дума. Лежах близо зад гърба му — почти можех да го докосна с ръката си. Как ли ще се ядосва, ако разбере това!

Тук Сантър наистина беше прав. Ядосвах се, и то как! Бил е зад гърба ми, дори нещо повече, бях хванал края на дрехата му с ръката си и въпреки всичко ми се беше изплъзнал! Това се казва лош шанс, много лош шанс! Ако бях успял да го задържа, тогава събитията щяха да се развият съвсем иначе. Сега мога да го твърдя с пълна сигурност. Може би и целият ми живот щеше да премине по съвсем друг начин. Ето как съдбата на човека може да зависи само от един-единствен миг, от едно незначително действие, случка или нищожна грешка. Но това е само привидно така, защото над всички свои чедра бди Творецът и нищо не се извършва без неговата воля.

В големия яд, който изпитвах в момента, имах само тази малка утеха и минималното удовлетворение, че сега бях успял да чуя твърде много от разговора на враговете ни, докато Сантър не беше научил нищо от нас.

— Ти си бил толкова близо до това куче? — извика кайовът учудено. — Кажки бързо, Олд Шетърхенд все още ли се намира там, където си го оставил?

— Надявам се.

— Само се надяваш? Значи е възможно и да се е преместил? Нали е искал да ни изчака на това място?

— Искаше, но сега е възможно да се е отказал от това намерение.

— По каква причина?

— Знае, че е бил подслушван.

— Уф! Как го е разбрал? !

— Виновна е само една проклета дупка в земята — обясни Сантър. — Канех се вече да се измъкна и се обърнах. При това ми се наложи да прехвърля тежестта на тялото върху ръцете си, но дясната ми ръка хлътна през меката почва в някаква дупка, което причини шум. Олд Шетърхенд го долови, обърна се светкавично и положително ме е забелязал, защото се втурна след мен веднага, щом скочих и побягнах. За малко щеше да ме пипне, тъй като улови края на дрехата ми. Обаче аз се отскубнах и се шмугнах настрана между храстите. Извика ми да спра, че иначе щял да стреля, но и през ум не ми мина да извърша тази глупост. Напротив, навлязох още по-навътре в гората, където ме закриляше тъмнината, и седнах на земята, за да изчакам да се размине опасността;

— А какво направиха неговите хора?

— Вероятно са искали да ме търсят, но той им нареди да чакат завръщането му, след което продължи да тича. Известно време долавях стъпките му. После настана тишина.

— Може би е дошъл чак дотук и се е скрил някъде да ни наблюдава!

— Невъзможно! — каза Сантър. — Той не можеше да види накъде се отправям. Сигурно се е върнал на предишното си място. След като чаках достатъчно дълго, аз се измъкнах от гората на открито, където можех да се придвижвам по-бързо. Тогава вашият пост ми извика и така разбрах, че се намирате тук.

Настъпи мълчание. Предводителят на червенокожите беше научил каквото го интересуваше и, изглежда, сега размисляше над чутото. След известно време той пак подхвана разговора:

— Според разказа ти нещата са се развили съвсем не така, както предполагахме. Ако ни се беше удало да изненадаме апачите, те щяха да бъдат мъртви или щяха живи да ни паднат в ръцете, без да проливаме кръвта си. Но ето че са ни очаквали. Олд Шетърхенд те е забелязал. Сега той знае, че планът му е разкрит, и ще бъде извънредно предпазлив. Най-добре е да напуснем тази местност.

— Да я напуснем ли? — извика Сантър. — Какво приказваш! Страхуваш се от неколцина апачи?

— Моят бял брат сигурно няма намерение да ме обиди — каза кайовът с твърд глас. — Аз не знам що е страх. Но когато мога да победа врага си с проливане на кръв и без проливане на кръв, тогава избирам второто. Всеки умен воин прави така...

— Да не би да мислиш, че ще заловим белите и апачите като се оттеглим?

— Да. Те ще ни последват.

— Съвсем не е сигурно.

— Сигурно е. Винету трябва да ти отмъсти, а той знае, че си при нас. Няма нито за миг да се отдели от следата ни. Сега ще тръгнем веднага и ще яздим право към нашето село, където изпратих и пленения бледолик Сам Хокинс.

— Сега веднага? Не съм съгласен. Какво ще каже вождът ви, като научи, че си се отказал от голямото предимство, което имаш тук, без да си бил принуден да го сториш? Размисли! Предводителят прие това предупреждение, без да възрази нищо. Явно то му беше направило впечатление. Сантър добре забеляза това и продължи:

— Така е, тук имаме такова предимство, каквото не можем да постигнем чрез новия ти план. Няма нужда да правим нищо друго освен да използваме клопката, която искаха да ни поставят. В такъв случай апачите ще останат надхитрените.

— Уф! Как ще направим това?

— Ще нападнем поотделно двата отряда, които искат да ни заловят в теснината; по този начин изобщо не можем да бъдем обградени.

— Тогава би трябвало най-напред да нападнем отряда на Олд Шетърхенд. Така ли?

— Да. Известно ми е мястото, където се намира Олд Шетърхенд с хората си. Ще ви заведа там. Очите на кайовите са свикнали да виждат в тъмното, а движенията им са като движения на змиите, които никой не чува. Ще обградим тримата бели с техните апачи и по даден знак ще се нахвърлим върху тях. Никой няма да ни се изплъзне. Ножовете ни ще се забият в телата им, преди те да помислят за съпротива. Тогава ще се заловим с Винету.

— Уф, уф, уф! — дочуха се отделни викове на одобрение. Предложението на Сантър им беше допаднало.

Предводителят на индианците не бързаше толкова с решението си, но след като поразмисли, каза:

— Вярно е, че можем да успеем, ако действваме най-предпазливо. Кога ще нападнем Винету? Още през нощта ли?

— Не, едва на сутринта — обясни Сантър. — Той е толкова важен за мене, че при нападението трябва да мога да го виждам. А това е невъзможно през нощта. Ще постъпим като апачите — ще се разделим. Половината от нашите хора ще отведе още през нощта в теснината, където трябваше да бъдем пленени. Те ще останат там до развиделяване и тогава ще тръгнат напред, докато Винету ги нападне в края на теснината. Апачът ще си помисли, че зад нашите хора се намира Олд Шетърхенд със своя отряд. Другата половина от хората ни ще потърси заедно с мен на зазоряване пътя, по който Олд Шетърхенд се е върнал в долината. Убеден съм, че този път води първо право през гората, а после обикаля около подножието на планината до изхода на теснината, зает от Винету. Вниманието на апача ще е отправено изцяло към теснината и първия ни отряд. Ето защо той няма да забележи, че останалите ще се приближат откъм тила му.

Следователно ще бъде обграден така, както искаше да обгради нас и понеже има при себе си

само петнадесетима човека, ще бъде принуден да се предаде, ако не иска да бъде унищожен заедно с хората си. Това е моят план.

— Добър е, но ако може да бъде проведен така, както го изложи моят брат — кимна червенокожият.

— Тогава ти си съгласен с него, нали? — попита Сантър бързо.

— Да. Искам да заловя Винету жив, за да го отведа при вожда. Това е всичко. Чрез твоето предложение можем да постигнем тази цел още сега, без да е необходимо да чакаме повече.

— Тогава да не се бавим, а да действаме!

— Много е трудно да заобиколим Олд Шетърхенд в тъмната гора, без той да ни забележи. Ще избира онези воители, които са най-сръчни в пълзенето.

Индианецът започна да извиква различни имена и за мене беше вече крайно време да се връщам при моите хора, защото, ако кайовите тръгнаха бързо, нямаше да успея да ги предупредя.

Спуснах се от високия камък на по-ниския, а оттам — на земята и запълзах. След като оставих зад гърба си вече споменатите храсти и дървета, които се врязваха в откритата долина, аз излязох от гората. Тук звездите пръскаха достатъчно светлина и аз се затичах нагоре по долината, докато се намерих на една и съща височина с моите хора. Сега свърнах отново в гората и щастливо се завърнах при спътниците си, които ме очакваха с голямо нетърпение.

— Кой е? — попита Дик Стоун, като долови стъпките ми. — Ти ли си сър?

— Да — отговорих аз утвърдително.

— Къде беше толкова време? Някой ни подслушваше, нали? Сигурно съгледвач на кайовите е пълзял наоколо и случайно се е натъкнал на нас.

— Не, Сантър беше.

— Zounds! Сантър? И не го пипнахме! Този убиец ни се пъха в ръцете, а ние го изпускаме!

Възможно ли е такова нещо!

Случиха се и много други неща, които може да минат за невъзможни. Сега обаче няма време да ви разказвам, защото трябва бързо да се махаме оттук. По-късно ще научите всичко.

— Да се махаме? Защо?

— Кайовите идват, за да ни нападнат.

— Сериозно ли говориш, сър? — намеси се Уил Паркър.

— Разбира се. Чух разговора им. Искат да ни очистят сега на това място, а утре рано сутринта ще нападнат Винету. Нашият план им е известен. Затова бързо да се махаме!

— Накъде ще отидем?

— При Винету!

— През тъмната гора ли? Ще ни струва доста щипчини по главите. . .

— Отваряйте си очите и да тръгваме!

Да вървиш през нощта из девствена гора без път е наистина опасно за красотата на човешката физиономия. Ние трябваше според моята подкана «да си отваряме очите», но това означаваше в случая да се ослабяме повече на тактилно чувство, отколкото на зрението. Двама души вървяха начело и избираха пътя пипнешком, а другите ги следваха точно един зад друг. Измина повече от час, докато прекосим гората. Най-трудното в случая беше да не объркаме посоката. На открито се придвижвахме по-бързо. Заобиколихме планината и се отпавихме към тесния проход, където чакаше Винету с отряда си.

Апачът не очакваше откъм нашата страна неприятел, но въпреки това бе поставил и там пост, който ни извика. Аз му отговорих високо. Всички наскочаха, щом разпознаха гласа ми.

— Моят брат Олд Шетърхенд се връща? — попита Винету с нескрито учудване. — Сигурно се е случило нещо. Напразно очаквахме кайовите.

— Ще се появят тук едва утре рано сутринта, но не само откъм теснината, а и от тази страна, за да ви унищожат.

— Уф! Но за да рискуват това, трябва най-напред да победят твоите хора и изобщо да са запознати с плановете ни.

— Запознати са. Сантър е бил горе при гробниците и е чул всичко, каквото ми каза, когато се съветвахме.

Не можех да виждам лицето на Винету, но той не ми отговори. Това мълчание издаваше голямото му смаяване. После той седна и ме подкани да заема място до него.

— Щом като знаеш това, в такъв случай и ти сигурно си го подслушал.

— Естествено.

— Тогава сметките ни излязоха криви. Разкажи ми какво се случи!

Изпълних желанието му. Апачите се бяха скупчили около нас, за да чуят всяка моя дума. От време на време бях прекъсван от някое високо «уф»!. Винету обаче остана мълчалив, докато свърших разказа си. След това ме попита.

— И при тези обстоятелства моят бял брат сметна за най-правилно да напусне поста си?

— Да. Наистина отначало мислех да остана, да посрещна нападението на враговете ни, да ги отблъсна и да заловя Сантър. Но едва ли щях да успея. Щяхме да имаме срещу нас в тази тъмнина може би тридесетина противници. Затова побързах да дойда при тебе и да се посъветваме какво да правим.

— Какво ще предложи моят брат Шарли?

— В случая не може да се даде предложение, преди да се разбере какво ще предприемат кайовите, след като не ни намерят на старото място.

— Необходимо ли е най-напред да научим намеренията им? — попита Винету. — Не можем ли да ги отгатнем?

— Да, но отгатването никога не гарантира сигурността на видяното и чутото. Може и да се излъжем — казах аз.

— В този случай не можем — отсече апачът. — Кайовите ще направят най-умното при това положение. А има една-единствена възможност.

— Да не би да се върнат в селото си?

— Да. След като не те намерят, ще разберат, че планът на Сантър е изпълним, и предводителят им ще се върне към старото си предложение. Убеден съм, че ще се откажат от намерението си да ни нападнат тук.

— А ние? Какво ще правим ние? Ще пришпорим ли конете си след тях, както очакват?

— Още по-добре ще е, ако тръгнем преди тях.

— Не е лошо! В такъв случай ще ги изпреварим, можем да ги изненадаме и победим.

— Да, бихме могли. Но имам една още по-добра идея. Трябва да пипнем Сантър, а искаме да освободим и Сам Хокинс. И така, ще се отправим към селото на Тангуа, където са отвели пленения Хокинс. Обаче не е речено, че ще минем по пътя, по който и кайовите ще се завърнат в селото си.

— Знае ли моят брат Винету къде се намира селото на вожда Тангуа?

— Да. Разположено е край Солт Форк на северния ръкав на Ред Ривър.

— Значи на югоизток оттук?

— Да.

— Тогава ни очакват откъм северозапад и затова би трябвало да направим всичко възможно да се появим от противоположната посока — от югоизток.

— Това е и моето намерение. Моят брат Шарли винаги има същите мисли като Винету. Ще отидем до селото на Тангуа, но не по най-краткия път, по който ще тръгнат и кайовите, а ще заобиколим района около селото, за да се появим от срещуположната страна; Сега остава да решим само кога да тръгнем оттук. Какво мисли Олд Шетърхенд по този въпрос?

— Можем да потеглим веднага. Пътят е дълъг и колкото по-рано тръгнем, толкова по-скоро ще достигнем целта си. Но не бих дал този съвет.

— Защо?

— Защото не знаем кога кайовите ще напуснат тази местност. Ако потеглим преди тях, може да се очаква, че ще забележат дирите ни и ще ги проследят. Така ще разберат плановете ни и ще ги осуят.

— Моят брат Шарли отново изказва моите мисли. Налага се да останем тук, докато те яхнат конете си. След това ще сме сигурни, че няма да могат да ни попречат. Но не бива да прекарваме нощта на това място, където сме сега, защото не е изключено въпреки всичко те да решат да дойдат насам.

— Но тогава трябва да се преместим на такова място, откъдето на зазоряване ще можем да наблюдаваме изхода на теснината.

— Знам едно подходящо място. Нека моите братя вземат поводите на конете си и дойдат с мен! Събрахме конете, които пасяха наблизо, и го последвахме в откритата прерия. След неколкостотин метра достигнахме една по-голяма група дървета, зад които спряхме. Можахме да лагеруваме на това място, без да бъдем открити от кайовите, в случай че решеха да ни

нападнат още тази нощ. А когато настъпеше утрото, теснината щеше да се открие пред нас и никак нямаше да бъде трудно да се наблюдава какво става там.

Тази нощ бе също така студена, както и предишните. Изчаках, докато конят ми легне на земята, и се притиснах до него така, че тялото ми се затопли. Животното лежеше съвсем неподвижно, сякаш добре разбираше какво исках от него, и до настъпването на утрото се събудих само един път.

Щом се развидели, ние се прикрихме старателно зад дърветата, наблюдавайки теснината повече от един час. Не забелязахме никакво раздвижване. Затова сметнахме за необходимо да разберем къде са кайовите. В случай че бяха все още тук, трябваше да бъдем много предпазливи и да се промъкнем незабелязано до тях. Но това щеше да ни отнеме много време. Ето защо предложих на Винету:

— Те дойдоха до Нъгит Тсил през прерията и сигурно ще се върнат по същия път. Защо да ги търсим мъчително бавно. Ако заобиколим планината до мястото, където вчера твоят съгледвач ги забеляза, непременно ще разберем дали са си отишли, или са още тук.

— Моят брат има право. Ще последваме съвета му. Възседнахме конете и препуснахме край планината — първо на запад, а после на юг. Това беше обратният път, по който апачите бяха минали, за да търсят следите на Сантър. След като достигнахме прерията южно от Нъгит Тсил, видяхме, че предположението ми е било вярно: забелязахме две големи, ясно отпечатани дири. Вчерашните следи водеха навътре в долината, а новите, днешните, излизаха от долината.

Следователно кайовите си бяха отишли; нямаше никакво съмнение в това. Въпреки всичко, за да бъдем съвсем сигурни, ние се върнахме в долината и огледахме всички следи, докато окончателно се убедихме, че кайовите я бяха напуснали.

Тръгнахме по новите следи, които се отдалечаваха от Нъгит Тсил и се сливаха със старите. Дирята беше толкова ясна, че за нас нямаше никакво съмнение — беше оставена преднамерено. Кайовите искаха да ги последваме и за тази цел се бяха постарали да оставят ясни отпечатъци дори по такива места, където иначе следите едва ли щяха да бъдат забелязани. По устните на Винету заигра лека усмивка:

— Тези кайови би трябвало да ни познават и тъкмо заради това да прикрият следите си — каза той. — А понеже не го правят, това не може да не събуди нашето подозрение. Мислят си, че постъпват умно, а всъщност постъпват глупаво, защото нямат мозък в главите си.

Тези думи бяха изговорени толкова силно, че бяха чути и от пленения кайова. Сега апачът се обърна лично към него и му заяви:

— Ти вероятно ще умреш, защото, ако не освободим Сам Хокинс или разберем, че е бил измъчван, ще те убием. Но ако това не стане и ти подарим свободата, кажи на вашите воители, че постъпват като деца, които искат да подражават на възрастните и с това предизвикват смеха им. Ние нямаме никакво намерение да продължим да следваме тази диря.

След тези думи той се отби от югоизточната посока на следата и свърна рязко на изток. Сега се намирахме между Канейдиън и изворите на северния ръкав на Ред Ривър. Винету имаше намерение да стигне до тази река.

Конете на апачите, които бяха преследвали с мене Сантър, бяха изтощени. Ето защо пътуването ни не можеше да стане с желаната от нас бързина. Освен това провизиите ни бяха вече на свършване. След като останехме без храна, щяхме да бъдем принудени да ловуваме, а това щеше да попречи твърде много на нашите намерения: първо, щеше да ни отнеме от скъпоценното време, а всеки час бе ценен за нас; второ, щяхме неизбежно да оставим следи, които би трябвало да избягваме, като се има предвид, че се налагаше да бъдем извънредно предпазливи.

За щастие късно следобед се натъкнахме на малко стадо бизони. Това бе изостанала групичка от големите стада бизони, които вече се бяха преселили на юг. Застреляхме две женски и по този начин се сдобихме с толкова много месо, че бяхме осигурени с храна за цяла седмица и можехме да съсредоточим мислите си изцяло върху целта на нашето пътуване.

На другия ден достигнахме северния ръкав на Ред Ривър; продължихме да се спускаме по течението му и през целия следващ ден. Тази река имаше малко вода, но бреговете ѝ бяха обрасли със зеленина. Тук имаше най-сетне достатъчно храна за конете ни; досега бяхме срещали само изсъхнала бизонова трева.

Солт Форк, Соления ръкав, се вливаше в северния ръкав на Ред Ривър от западна посока. В образувания ъгъл бе разположено по онова време селото на кайовите, чийто вожд бе Тангуа. Намирахме се на левия бряг на Ред Ривър, Червената река, и можехме да се надяваме, че ще останем незабелязани. Въпреки това, преди да достигнем местността на устието на Солт Форк, ние описахме дъга, за да се озовем отново на брега на Ред Ривър, на половин час път под устието на Солт Форк. Съображения за предпазливост ни накараха да използваме нощта, така че едва рано сутринта видяхме пред нас реката отново. Бяхме осъществили намеренията си: сега се намирахме почти на противоположната страна на селото, а не на онази, от която ни очакваха кайовите. Избрахме си едно прикрито място, където имашме възможност да си починем от нощната езда. Само че за Винету и за мене нямаше почивка, тъй като той искаше да отиде на разузнаване и ме подкани да го придружа.

Досегашният ни път водеше надолу по течението на реката. Сега обаче трябваше да се отправим на разузнаване срещу течението, и то по отсрещния бряг. Следователно беше необходимо да я прекосим. Това нямаше да ни затрудни особено, дори и ако речното корито имаше повече вода, отколкото в момента.

Предпазливостта ни накара да преминем реката по-далече от лагера ни. Иначе той можеше да бъде лесно открит, ако някой се натъкнеше по-късно на следите ни. Продължихме да яздим по течението на реката, докато видяхме някакъв поток, който се вливаше в нея откъм отсрещния ѝ бряг. Прекосихме реката, подкарахме конете си в коритото на потока и се отправихме срещу течението му. По този начин следите ни се губеха. След половин час напуснахме потока и насочихме конете си през прерията, за да излезем отново на брега на Ред Ривър, но на около една английска миля над нашия лагер.

Това заобикаляне и старанието ни да прикриваме следите си ни отне доста време, но пък усилията ни бяха възнаградени много по-скоро, отколкото можехме да предположим. Намирахме се все още в прерията, когато забелязахме двама конници, които водеха със себе си около десетина товарни животни. Те щяха да преминат вдясно от нас. Единият от тях яздеше пред натоварените мулета, а другият след тях и въпреки че не бе възможно да различим лицата им, можехме да предположим по облеклото им, че бяха бели.

Те ни забелязаха също и спряха. Ако се опитахме да избегнем срещата с тях, може би това щеше да им се стори подозрително; а, от друга страна, имаше вероятност да научим от тях полезни неща, защото положително идваха от селото на кайовите. Затова попитах Винету:

— Да отидем ли при тях?

— Да — каза той. — Вероятно тези бледолики са търговци, които са разменили стоки с кайовите. Но не трябва да им казваме кои сме.

— Добре! Аз съм помощник на един агент по индиански въпроси и отивам по работа при кайовите, но не разбирам езика им. Затова съм те взел със себе си. Ти си от индианците поуни.

— Добре. Нека моят брат говори с двамата бледолики. Подкарахме конете си към тях. Те бяха взели пушките си в ръка и ни гледаха очаквателно.

— Оставете карабините си, мешърс! — подканих ги аз когато се приближихме до тях. — Нямаме намерение да ви изядем.

— Щяхме да ви преседнем — отвърна единият от тях. — И ние можем да хапем. Взехме пушките си в ръка само защото ни се сторихте подозрителни.

— Защо пък подозрителни?

— Е, когато видиш двама джентълмени да се скитат сами из прерията и единият от тях е бял, а другият червенокож те са обикновено мошеници. А освен това вашите дрехи са изцяло индиански. Ще се учудя много, ако излезете честни хора!

— Благодаря за искреността — усмихнах се аз. — Винаги е полезно да знаеш какво мислят другите за тебе. Мога обаче да ви уверя, че се лъжете.

— Възможно е — каза той, — нямате физиономия на престъпник. Може би ще имате добрината да ни кажете откъде идвате?

— С удоволствие. Нямаме основание да го крием. Идваме от Вашита Ривър.

— Тъй! А накъде отивате?

— Ще посетим за малко кайовите.
— Кои кайови?
— Племето на вожда Тангуа.
— Не са далеч оттук.
— Знам. Селото им е разположено между Норт Форк и Солт Форк на Ред Ривър.
— Вярно. Но ако искате да ви дам един добър съвет — връщайте се бързо и не се мяркайте пред никой кайова.
— Защо?
— Защото Тангуа има гениалното намерение да ликвидира всеки бял, който му падне в ръцете, а и всеки червенокож който не е кайова.
— Тогава е извънредно доброжелателен джентълмен! Той самият ли ви го каза?
— Да, и то неведнъж.
— Тогава как така имам удоволствието да ви видя пред мене живи и здрави, цели-целенички? — продължих да разпитвам аз.
— При нас Тангуа направи изключение, защото сме стари и добри познати с него; често сме били в селото му. Може би вече сте се сетили, че сме traders, и то почтени трейдърс, а не от онези вагабонти, които мамят червенокожите със стоките си така, че не смеят да се мернат втори път пред очите им. Затова сме добре дошли навсякъде. Но вас кайовите положително ще ви очистят. Бъдете сигурни.
— Вярвам, че няма да бъда очистен, защото отивам също така с честни намерения при тях и моето посещение ще им принесе полза.
— Така ли? Тогава кажете ни какъв сте и какво ви води при тях?
— Аз съм от агентурата.
— От агентурата ли? Слушайте, това е още по-лошо! Не ми се сърдете, но заради вас самия ще ви кажа откровено, че червенокожите са настроени страшно лошо тъкмо срещу агентите, защото...
Той се поколеба да продължи, затова аз довърших мисълта му:
— ... Защото са били лъгани толкова често от тях. Сигурно това искахте да кажете. Признавам, че е вярно.
— Страшно се радвам да чуя от вашата уста, че индианските агенти са негодници! — засмя се той. — Тъкмо кайовите са били измамани страхотно при последните доставки. Ако имате желание да бъдете измъчван до смърт, отивайте при тях! Желанието ви ще се сбъдне моментално!
— Покорно благодаря, сър! Но ви казвам, че и да не ме посрещнат добре, после кайовите ще има да се радват много, като им обясня защо идвам при тях. Успях да се наложа и причинената им неправда ще бъде компенсирана. Ще получат допълнителни доставки и аз ще им съобща къде ще им бъдат докарани стоките.
— Behold, тогава вие сте някакво чудо невиждано! — извика учудено той. — В такъв случай те няма да сторят нищо лошо. Но защо ви е този червенокож с вас?
— Защото не разбирам езика на кайовите. Служи ми за преводач. Той е от племето поуни и е също така познат на Тангуа.
— Well! Тогава всичко е наред и предупреждението ми беше излишно. Но имах пълно основание, защото Тангуа е озлобен срещу всички хора, които не са от племето му.
— Защо?
— В последно време е препатил дяволски лошо — гласеше отговорът. — Апачите нахлули в земите му и откраднали неколкостотин коня. Тръгнал веднага да ги преследва. Но понеже имал трикратно или четирикратно по-малко воители, бил победен. Това обаче нямало да се случи въпреки численото превъзходство на враговете му, ако апачите не били подкрепени от една група бели ловци и трапери. Един от тях осакатил вожда с два изстрела. Казвал се Олд Шетърхенд и бил юначага, който изпращал на земята с юмрука си и най-силните хора. Но не го очаква добро.
— Така ли? Да не би червенокожите да му отмъстят?
— Положително. И двете колена на Тангуа са простреляни — каква страшна участ за един вожд! Той няма да миряса, докато не пипне този Олд Шетърхенд заедно с приятеля му Винету.
— Винету? — попитах наивно. — Кой е той?

— Млад вожд на апачите, който лагерувал с малка група от воините си на три дни път оттука. Белите са при него и една част от кайовите са тръгнали натам, за да ги подмамят в селото си.

— Хмм, а дали белите и апачите ще бъдат толкова глупави да влязат в клопката?

— Вероятно. Тангуа е убеден в това. Разпръснал е хората си из цялата местност, през която очаква да минат враговете му. Гибелта им е сигурна. Един от тях дори е вече пленен; той е бял, от спътниците на Олд Шетърхенд. Нарича се Сам Хокинс. Голям чудак е, само се смее и се държи така, като че ли не го заплашва в най-скоро време смърт.

— Значи сте го видели?

— Бях в селото, когато го докараха и го оставиха вързан на земята може би в продължение на един час. След това го закараха на острова.

— На остров ли са го закарали?

— Да. Намира се в Солт Форк, най-близкия до брега остров, съвсем близо до селото е, служи, така да се каже, като затвор и се охранява добре.

— Говорихте ли с пленника?

— Разменихме няколко думи. Попитах го дали бих могъл да сторя нещо за него. Той се засмя дружелюбно и каза, че много му се пие мътеница: дали не съм могъл да отида до Синсинати да му донеса чаша, пълна с мътеница. Смахнат човек! Впрочем не се отнасят лошо с него, защото Олд Шетърхенд има в ръцете си пленен кайова като заложник. Само Сантър полага усилия да му отрови малкото останали дни.

— Сантър? По името съдя, че е бял. Имало ли е при кайовите и други бели освен вас?

— Само този Сантър беше там. Противна личност. Пристигна вчера с червенокожите, които са подмамили Винету. Веднага се залови с пленника. И вие ще се запознаете с него, щом като пристигнете в селото.

— А този Сантър гост ли е на вожда, или има отделна шатра?

— Дали са му отделен вигвам, но той не е близо до жилището на вожда, което е обичайното отдаване на почит към уважаваните гости, а се намира почти в края на селото и представлява една стара кожена палатка. Следователно едва ли се ползва с благоволенieto на вожда.

— Не можете ли да ми опишете по-точно местоположението на вигвама на Сантър?

— Защо ви е? — попита търговецът. — Ще го видите, като влезете в селото. Това е четвъртият или петият вигвам нагоре по реката. Не ми се вярва да ви хареса този човек. Има лице на обесник. Пазете се от него! Въпреки службата си вие сте още твърде млад и няма да ми се разсърдите, ако ви дам един добър съвет. Но сега трябва да продължаваме пътя си. Сбогом и дано се върнете жив и здрав!

Срещата ни с търговците беше извънредно важна за нас. За да научим онова, което ни съобщиха те, трябваше да се излагаме на най-голяма опасност. Сега знаехме доста точно къде се намира Хокинс и къде живее Сантър; засега можехме да се върнем обратно в нашия лагер, но заради търговците се престорихме, че продължаваме в досегашната посока.

Постепенно двамата пътници се изгубиха от очите ни. Те яздеха бавно, защото водеха със себе си тежко натоварени животни. По-късно разбрах колко съдбоносно е било за тях това обстоятелство. Също така научих, че те били получили от кайовите срещу стоките си кожи от най-различни животни. Човекът, който бе говорил с нас, е бил всъщност търговец, а другият само негов помощник. Сега, когато те не можеха вече да ни виждат, ние се върнахме в нашия лагер по пътя, по който бяхме дошли, като се мъчехме най-старателно да прикриваме следите си.

Скривалището ни бе избрано сравнително добре. Но ние се намирахме сред неприятелска територия и беше напълно възможно някой кайова да се появи ненадейно на брега, там, където беше лагерът ни. Затова Винету предложи:

— Знам един остров, който е разположен малко по-надолу по течението на реката. Обрасъл е с храсти и дървета, които ще ни скрият. Никой няма да дойде на него. Нека моите братя ме последват към острова!

И така отново напуснахме лагера си и насочихме конете надолу покрай реката; яздихме, докато забелязахме острова. На това място водата беше дълбока, а течението доста силно, но въпреки всичко щастливо стигнахме дотам на конете си. Оказа се, че Винету имаше право. Островът бе достатъчно голям, а растителността достатъчно гъста, за да ни гарантира сигурно прикритие.

Избрах си между храстите удобно място и легнах да спя, защото можеше да се очаква, че през нощта всякакъв сън щеше да бъде изключен. И то не поради липса на време или удобен случай, а заради водата.

Сам Хокинс се намираше на малък остров, до който исках да се промъкна тайно. За тази цел се налагаше да вляза във водата. А и преди това, още при тръгването ни с Винету от нашия остров трябваше да доплуваме до брега, при което щяхме да се измокрим целите. Беше средата на декември и водата бе студена. Кой ли би могъл да спи след това в мокрите дрехи?!

Щом се стъмни, бяхме събудени. Беше време да тръгваме към селото. Съблякохме излишните дрехи и изпразнихме изцяло джобовете си. От оръжията задържахме само ножовете си. След това скочихме в реката и заплувахме към десния бряг, защото по него можехме да се промъкнем незабелязано до Солт Форк. След като вървахме един час по този бряг срещу течението на реката, достигнахме мястото, където Солт Форк се вливаше в северния ръкав на Ред Ривър: за да видим огньовете на селото, бе необходимо да измине само неколкостотин крачки срещу течението на Солт Форк. То беше разположено до самата река, но на срещуположния ѝ бряг. Следователно трябваше да я прекосим.

Преди това обаче продължихме да вървим бавно по брега, по който бяхме дошли, докато на отсрещния бряг селото свърши. В този случай не бива да разбираме под думата «село» известните в Европа поселища от здраво изградени къщи. Тук нямаше и следа от такива постройки. Жилищата на червенокожите представляваха кожени палатки, издигнати по техен маниер.

Почти пред всеки вигвам гореше огън, около който бяха наклевали обитателите му, за да се погрееят и да приготвят вечерята си. Най-големият вигвам се издигаше почти в центъра на селото. Входът му беше украсен с копия, по които бяха закрепени орлови пера и амулети, изработени по особен начин. Край горящия пред входа огън седеше Тангуа, вождът, заедно с млад, може би осемнадесетгодишен индианец и още две момчета на около дванадесет и четиринадесет години.

— И тримата са негови синове — обясни ми Винету. — Най-големият е любимецът му; от него ще стане смел воин. Той бяга отлично и затова е получил името Пида, което означава елен. Наоколо се движеха жени, заети с някаква работа. Но обичаите на индианците не разрешават на техните жени и дъщери да ядат заедно с мъжете и синовете.

Огледах се за острова. Небето бе покрито с плътни облаци и не се виждаше нито една звезда, но светлината на огньовете ни даде възможност да забележим три малки островчета, разположени близо едно до друго

— На кое ли островче се намира Сам? — попитах моя спътник.

— Ако моят брат иска да научи това, трябва да си припомни какво ни каза търговецът — отвърна Винету.

— Че островът се намира близо до брега ли? Първият и третият са по-близо до нас. Тогава сигурно е на втория, средния.

— Вероятно. А ето там надясно е долният край на селото, където в четвъртия или петия вигвам живее Сантър. Ще трябва да се разделим. Аз ще се заема с убиенца на баща ми и сестра ми и затова ще огледам жилището му. Сам Хокинс е твой другар и ти ще отидеш да го потърсиш.

— А къде ще се срещнем?

— Тук на това място.

— Ако не ни се случи нещо непредвидено. Но ако забележат някого от нас, ще настане голяма суматоха. В такъв случай трябва да определим друго място, което не е близо до селото.

— Задачата ни не е лесна, но твоята е още по-трудна от моята. Ако те заловят, ще ти се притека на помощ. Ако се справиш успешно, ще се върнеш на нашия остров, но по заобиколен път, за да не разберат в каква посока си се отправил.

— Но нали утре рано ще могат да видят следите ми!

— Няма да ги видят, защото скоро ще вали; дъждът ще заличи дирята ти.

— Добре! А ако на тебе ти се случи нещастие, тогава аз ще те измъкна.

— Няма да има нужда, освен ако не стане нещо непредвидено. Погледни отсреща! Пред петия вигвам не гори огън. Положително той е на Сантър, защото никъде не го виждам. Сигурно лежи вътре и спи. Лесно ще разбера какво е положението.

След тези думи той продължи надолу по реката, за да я премине малко под селото и после тайно да се промъкне обратно към вигвамите.

Аз трябваше да постъпя иначе, защото моята цел се намираше в осветеното от огньовете пространство. Това правеше задачата ми трудна. Не биваше да се показвам на повърхността на реката, а да достигна острова, плувайки под вода. Това щеше да стане обаче много трудно в права посока. Не че нямаше да мога да стигна до острова под вода, но ако изплувах точно под носа на някой пост? Не, най-напред трябваше да достигна съседния остров, където по всяка вероятност нямаше никой. Той се намираше може би на двадесетина метра от средния, който всъщност беше моята цел. Вероятно нямаше да е трудно да огледам от единия остров какво беше положението на другия.

Тръгнах първо нагоре по реката, като наблюдавах внимателно горния остров. По него не се забелязваше никакво движение. Изглежда, че там нямаше жива душа. Сега навлязох внимателно във водата, гмурнах се и заплувах към острова. Достигнах го безпрепятствено и подадох само лицето си от водата, за да си поема дъх. Забелязах, че се намирам в горния му край и че можех да реша задачата си по много по-удобен начин, отколкото бях мислил дотогава. Островът, до който бях доплувал, се намираше на двадесетина метра от насрещния бряг на реката, където бяха завързани цяла редица канута. Тези лодки можеха да ми послужат отлично за прикритие. Взех бързо решение, гмурнах се отново и заплувах към първото кану, а от него към второто, третото и така нататък, докато достигнах шестото; сега средният остров, който исках да огледам, беше точно пред мене.

Той бе разположен по-близо до брега от другите два и бе покрит с ниски храсти, над които се издигаха само две дървета. Никъде не виждах пленника или неговите пазачи. Тъкмо се канех да се гмурна отново и да преплувам до острова, когато долових шум на високия бряг. Погледнах нагоре. Един млад индиански воин с жилиста фигура се спускаше към реката. За щастие той се движеше по диагонал и се отправи към едно кану встрани, така че не ме забеляза. Скочи в лодката, развърза я и загреба към средния остров. Сега вече не можех да се приближа към този остров; налагаше се да чакам.

Скоро долових откъм острова човешки гласове, между които успях да различа и гласа на моя Сам. Трябваше да разбера за какво говореха и затова заплувах под водата към едно друго кану. Лодките бяха изобщо толкова много, че не ми се вярваше да има жители в селото без лодка. След като изплувах от водата, прикрит зад кануто, чух думите на младия воин:

— Тангуа, моят баща, иска да му кажеш!

— И през ум не ми минава да му издам нещо — отвърна Сам.

— Тогава ще изтърпиш десетократни мъки!

— Не ме карай да ти се смея! Сам Хокинс и мъки, хи-хи-хи-хи! Баща ти вече се канеше да ме измъчва веднъж, това беше край Рио Пекос, при апачите. И какво последва? Можеш ли да ми кажеш?

— Олд Шетърхенд, това куче, го осакати!

— Well, нещо подобно ще се случи и сега. Нищо лошо не можете да ми сторите.

— Ако говориш сериозно, тогава в главата ти вече се е загнездило безумието. Ние те държим здраво в ръцете си и няма да ни избягаш. Не забравяй, че цялото ти тяло е стегнато с ремъци така, че и пръст не можеш да помръднеш!

— Да, трябва да благодаря на добрия Сантър за тези ремъци, но в тях се чувствам много добре, хи-хи-хи-хи!

— Знам, че страдаш от болки, но не го показваш. Освен с тези ремъци ти си вързан и с други за дървото, а край тебе седят денонощно и четирима воини, за да те охраняват. Как ще избягаш тогава?

— Това си е моя работа, драги младежо! Засега все още ми харесва тук. Изчакай, докато реша да си вървя. Тогава вече няма да можете да ме задържите!

— Бихме те пуснали на свобода, ако ни кажеш накъде е решил да се отправи твоят бял приятел.

— Но няма да ви кажа! Гледайте да се оправите сами. Ходили сте до Нъгит Тсил, за да заловите Олд Шетърхенд и Винету. Смешно! Да заловите Олд Шетърхенд, моя ученик, хи-хи-хи-хи!

— Но заловихме тебе, неговия учител!

— Допузнах го само така, за развлечение. Имах желание да бъда при вас няколко дни, защото ви обичам твърде много, ако не се лъжа! И така, ходенето ви до планината е било напразно, а сега си въобразявате, че Винету, апачите му и Олд Шетърхенд ще се затичат подир вас. Не съм чувал още толкова побъркана идея! Днес ще разберете, че сте си направили погрешно сметката. А сега ще ви кажа накъде може да се е отправил Олд Шетърхенд. Ще бъда искрен, знам къде е.

— Е, казвай!

— Pshaw! Скоро сам ще разбереш и без да ти казвам, защото ...

Той беше прекъснат от силни викове. За съжаление не разбирах думите, но интонацията беше подобна като онази на нашите викове. «Дръжте го! Дръжте го!». Освен това непрестанно се крещеше името на Винету.

— Видя ли къде са? — злорадстваше Хокинс. — Където е Винету, там е и Олд Шетърхенд. Тук са — тук са!

Крясците в селото се удвоиха и аз долових стъпките на тичащи индианци. Бяха забелязали Винету, но той все още не беше заловен. Всичко това ми объркваше сметките много. Видях, че младият воин и пазачите на Сам на острова наскочаха и се загледаха към брега. После кайовът скочи в кануто си и предупреди четиримата пазачи:

— Дръжте пушките си готови за стрелба и убийте този бледолик веднага, щом се появи някой, за да го освободи! След това той загреба към брега.

Мислех да освободя Хокинс още същия ден, стига да имах и най-малката възможност. Сега това, разбира се, не можеше да стане. Но ми хрумна друга мисъл. Кайовът, който току-що бе при Сам, спомена в началото на разговора си с пленника за баща си Тангуа. Следователно той беше синът на вожда, и то най-големият, Пида, любимецът на баща си. Ако ми се удадеше да го пленя, можех по-късно да го разменя срещу Сам. Тази мисъл беше безумно смела, но в този момент не биваше да мисля за това. Важното беше да заловя младежа така, че никой да не ме види.

Един-единствен поглед ми показва, че положението бе изгодно за намерението ми. Винету беше избягал надолу по Солт Форк в източна посока, докато лагерът ни се намирал далече на юг на един остров в северния ръкав. Винету бе постъпил умно, защото по този начин щеше да заблуди преследвачите си. Виковете на червенокожите се разнасяха откъм посоката, в която бягаше той, а четиримата пазачи гледаха също натам. Почти ми бяха обърнали гръб, а освен тях наоколо нямаше жив човек.

Синът на вожда достигна брега с кануто си и побърза да го завърже. Ето че се наведе. Тогава изневиделица изскочих пред него. Един юмручен удар го просна на земята. Хвърлих го в лодката, скочих и аз в нея и започнах да гребя срещу течението, като се придържах близо до брега. Невероятният номер беше завършил успешно. Горещо, в селото, никой не ми беше обърнал внимание, а пазачите на Сам все още гледаха в противоположна посока.

Гребях с всички сили, за да мога да се измъкна от района на селото колкото бе възможно по-бързо. После, когато светлината от огньовете не достигаше вече до мене, приближих лодката до десния бряг и пренесох сина на вожда на брега. Оставих го в тревата и му взех оръжието.

Отрязвах ремъка, с който връзваха кануто за брега, за да завържа ръцете на моя пленник и тласнах лодката в реката. Иначе тя можеше да ме издаде. След като стегнах ръцете на Пида здраво към тялото му, сложих го на рамо и се отправих обратно към нашия остров.

Не ми беше лека работата, и то не защото Пида ми тежеше, а защото започна здравата да се противи веднага щом дойде в съзнание.

— Кой си ти? — попита ме той най-сетне, задъхан от гняв. — Някой крастав бледолик, когото Тангуа, баща ми, ще залови още утре и ще унищожи!

— Баща ти няма да ме хване, нали не може да ходи — отвърнах аз.

— Но той има много воини, които ще те преследват.

— Пет пари не давам за вашите воини. Всеки един от тях може много лесно да пострада също като баща ти, когато той се осмели да се бие с мене.

— Уф! Двамата сте се били? Къде?

— Там, където той падна, след като куршумът ми прониза и двете му колена.

— Уф?! Уф! Тогава ти си Олд Шетърхенд? — осведоми се Пида изплашено.

— Как можеш още да питаш! Нали те повалих с юмрука си. А кой друг освен Винету и Олд Шетърхенд би се осмелил да влезе в селото ви и да отмъкне сина на вожда!

— Уф! Тогава ще умра, но никой от вас няма да чуе от устата ми стон на болка.

— Няма да те убием. Ние не сме убийци. Ако баща ти ни предаде двамата бледолики, които се намират при вас, ще те пуснем на свобода.

— Сантър и Хокинс ли?

— Да.

— Ще ви ги даде, защото синът му струва за него повече от десет пъти по десет такива Хокинсовци, а пък Сантър изобщо не го интересува.

От този момент нататък той не ми създаваше повече никакви трудности..

Предсказанието на Винету се сбъдна. Започна да вали, и то така силно, че ми беше невъзможно да намеря онова място на брега, което се простираше точно срещу нашия остров. Избрах си едно дърво с много гъста корона, за да изчакам под него или спирането на дъжда, или пък настъпването на деня. Това се оказа продължително изпитание на търпението ми. Дъждът не искаше да спира, а утрото не искаше да идва. Имах една-единствена утеха — не можех да стана по-мокър, отколкото вече бях. Но от водата, която ме бе намокрила, ми стана толкова студено, че се изправях от време на време, за да се затоплям, като правех гимнастически упражнения. Жал ми беше за младия син на вожда, който трябваше да лежи така неподвижно, но той пък беше много по-закален, отколкото бях аз по онова време.

Най-сетне и двете ми желания се сбъднаха по едно и също време: дъждът спря и започна да се зазорява. Но наоколо се беше разстлала гъста тежка мъгла. Въпреки това сега ми се удаде да намеря мястото на брега. Извиках едно силно «halloo» към другия бряг.

— Halloo! — отвърна ми гласът на Винету. — Моят брат Шарли?

— Имам един пленник. Изпрати ми някой добър плувец и няколко ремъка!

— Аз идвам!

Как се зарадвах, че не беше попаднал в ръцете на кайовите! Скоро забелязах главата му да изплува между мъглата и водата. Щом стъпи на брега и видя индианеца, той се изненада.

— Уф! Пиди, синът на вожда! Къде го залови моят брат?

— На брега на реката, недалече от острова на Хокинс.

— Ти видя ли Хокинс?

— Не, но го чух да разговаря с този кайова. Щях да говоря с него, а може би и щях да го освободя, но в този момент те откриха и аз трябваше да се отдалеча.

— Това беше лошо стечение на обстоятелствата, за което нямам вина. Почти бях достигнал палатката на Сантър, когато се зададоха няколко кайови, които се намериха да минат точно покрай нея. Не биваше да скачам на крака и затова се отърколих настрани. Те се спряха и започнаха да разговарят. Междувременно погледът на един от тях попадна върху мене и те изминаха четирите крачки, които ни разделяха. Тогава вече трябваше да скоча и да избягам. Светлината от огъня им показва фигурата ми и те ме познаха. Побягнах на изток, преплувах реката и се измъкнах. Естествено, че не можах да видя Сантър.

— Скоро ще го видиш, защото този млад воин е готов да бъде заменен срещу Сантър и Сам Хокинс, а аз съм убеден, че вождът ще приеме условията.

— Уф! Това е много добре! Моят брат Олд Шетърхенд е действал почти безумно смело, като е пленил Пиди, но това е най-доброто, което е могло да ни се случи

Бях прав, когато казах, че Винету ще види Сантър, но това стана много по-скоро, отколкото си мислех. Ние вързахме пленника си здраво между нас така, че рамената ни се докосваха, а главата му оставаше над водата. Можеше да ни помага с краката си при плуването. След това навлязохме в реката. Пиди не се съпротивляваше, а веднага щом краката ни се отделиха от дъното, започна и той да прави силни движения с крака в такт с нас. Спусналата се над водата мъгла, беше толкова гъста, че не можехме да виждаме и на шест човешки дължини пред нас, но затова пък, както е известно, в мъглата се чува много по-добре. Не се бяхме отдалечили още много от брега, когато Винету каза:

— Тихо! Чух нещо.

— Какво?

— Пляск от гребла, които се потапят във водата, натам, по-нагоре от нас.

— Вярно, слушай!

Сега правехме само онези движения, които са необходими, за да се задържим над водата и следователно не вдигаме никакъв шум. Наистина Винету не се беше излъгал — някой гребеше по течението на реката. Той положително бързаше много, защото използваше греблата там, където реката имаше доста силен пад. Приближаваше се бързо. Дали трябваше да се оставим да ни види, или не? Можеше да бъде някой неприятелски съгледвач. А може би щеше да ни бъде от полза да разберем кой е той. Отправих към Винету въпросителен поглед. Той го разбра и ми отвърна тихо:

— Няма да се връщаме! Искам да видя кой е. Вероятно няма да ни забележи, защото сме съвсем неподвижни във водата.

Наистина можеше да се очаква, че ще останем незабелязани, тъй като само главите ни се подаваха над водата. И така не се върнахме. Пида се намираше в същото напрежение като нас. Той имаше възможност да ни издаде с викове за помощ, но не го стори, вероятно защото знаеше, че и без това със сигурност щеше да получи свободата си.

Сега плясъкът на греблата беше наближил съвсем. От мъглата изплува индианска лодка. В нея седеше един бял. Имахме намерение да останем неподвижно, но щом Винету съзря човека, извика високо:

— Сантър! Той бяга!

Моят иначе толкова спокоен приятел беше така силно възбуден от неочакваното появяване на смъртния си враг, че веднага изхвърли ръце и крака в мощно движение, за да се спусне към кануто. Обаче бе възпрепятстван, понеже беше вързан за нас или по-точно за Пида.

— Уф! Трябва да се отвържа, трябва да го гоня, трябва да го хвана! — извика той, като измъкна ножа си и разряза ремъка, който го свързваше с Пида.

Щом Сантър дочу виковете на Винету, веднага обърна лице към нас и ни забеляза.

— Goddam! — изкрещя той изплашен. — Това са тези ... Убиецът млъкна. Изразът на уплаха изчезна от лицето му и бе заменен от злорадство. Беше разбрал в какво положение се намирахме, грабна пушката си и я насочи към нас.

— Последното ви пътешествие по вода, кучета такива! — извика ни той.

За щастие Сантър натисна спусъка тъкмо в мига, когато Винету се беше освободил от нас и с мощни движения се понесе към лодката като стрела. По този начин аз и Пида получихме тласък, който ни измести от точката, в която се беше прицелил Сантър. Куршумът му не ни улучи.

Това, което видях сега от Винету, не беше вече плуване, а по-скоро летене по вода. Той беше захапал ножа си със зъби и се носеше към врага си със скокове над водата, описващи широка дъга, също като някой подскачащ плосък камък, хвърлен ниско над водната повърхност. Във втората си цев Сантър имаше още един куршум. Сега той насочи дулото към апача и му извика подигравателно:

— Ела насам, проклет индианецо! Ще те изпратя в пъкъл!

Той си мислеше, че има много лесна задача и ще е необходимо само да натисне спусъка. Обаче се беше излъгал във Винету. Апачът се гмурна моментално, за да се добере до кануто отдолу, под водата, и да го обърне. Ако това му се удадеше, Сантър щеше да падне във водата. Тогава пушката нямаше да му помогне с нищо, щеше непременно да се стигне до ръкопашна схватка, в която по-ловкият апач сигурно щеше да излезе победител. Сантър схвана това, бързо остави оръжието и отново грабна веслото. И вече беше крайно време за него, защото едва бе подкарал лодката, когато Винету изскочи на мястото, където се бе намирала само преди миг. Сантър се отказа да напада, отдалечи се чрез няколко силни удара на веслото на безопасно разстояние от страшния си враг и извика:

— Хвана ли ме, куче? Запазвам си куршума за следващата среща!

Винету заплува с всички сили, за да го достигне, ала напразно. Никой плувец, дори и да е световен шампион, не може да настигне лодка, карана с весло надолу по силното течение на река.

Цялата сцена се беше разиграла за около половин минута, но въпреки това, тъкмо когато Сантър изчезваше в мъглата, се появиха няколко апачи, които бяха чули силните викове и изстрела и веднага бяха наскочили във водата, за да ни подкрепят. Извиках ги при мен да ми помогнат да отведе Пида до острова. След като се освободих на брега от кайова, Винету, който междувременно също се беше върнал на сушата, заповяда на хората си:

— Нека моите червенокожи братя се приготвят бързо за път! Току-що Сантър се спусна с кану надолу по реката. Трябва веднага да го последваме!

Рядко го бях виждал толкова възбуден.

— Да, веднага трябва да тръгнем след него — съгласих се и аз. — Но какво ще стане със Сам Хокинс и двамата ни пленници?

— Предоставям ги на тебе — отсече Винету.

— Тогава ще е необходимо да остана тук, така ли?

— Да, Винету трябва да залови този Сантър, убиеца на баща му и сестра му. А ти си длъжен да освободиш Сам Хокинс, който е твой приятел. Налага се да се разделим.

— За колко време?

Апачът се замисли за няколко секунди.

— Сега не мога да кажа ще се видим пак — каза той. — Човешките желания и воля са зависими от Великия дух. Мислех си, че ще остана по-дълго време заедно с моя брат Шарли, но сега изведнъж Маниту се обяви против това. Той иска да бъде иначе. Подозираш ли защо Сантър е побягнал?

— Мога да си представя. Известно е, че се намираме наблизко и че няма да се успокоим, докато не го пипнем и не освободим Сам Хокинс. Ето че Сантър е започнал да се страхува и си е плюл на петите, още повече че сигурно му е ясно колко го обичат кайовите и Тангуа.

— А защо е избрал реката и се е отказал от коня си?

— Страх го е от нас. Бои се, че ще открием следата му и ще го преследваме. Затова е избягал с кануто, което е разменил, изглежда, срещу коня си. Мислиш ли, че ще успеете да го настигнете с конете си?

— Трудно е, но не е невъзможно. Ще трябва да сечем завоите на реката.

— Така няма да стане. Нека моят брат Винету разсъди, че това ще бъде погрешно.

— Защо?

— Защото на Сантър може много лесно да му хрумне мисълта да изостави реката и да продължи бягството си по суша. А тъй като в такъв случай няма да знаете на кой бряг ще излезе от водата, ще се наложи да се разделите, за да го преследвате по двата бряга на Ред Ривър.

— Моят брат Шарли има право. Ще постъпим така, както каза той.

— При това ще трябва много да внимавате да не отминете мястото, където Сантър ще слезе на брега, а за съжаление това ще ви отнеме време. И завоите на реката няма да можете да сечете, защото в такъв случай, докато един от отрядите ще избягва описаната от реката дъга, другият ще трябва да заобикаля по отсрещния бряг и вследствие на това няма да се движите успоредно.

— Така е, както казва моят брат. Принудени сме да следваме всички завои на реката. Затова не трябва да губим нито минута.

— Как ми се иска да дойда с вас, но наистина е мой дълг да се погрижа за Сам Хокинс. Не бива да го изоставям.

— Винету никога няма да поиска от тебе нещо, което е в разрез с дълга ти. Не бива да тръгваш с нас. Но ако Великия дух пожелае, ще се видим отново след няколко дни.

— Къде?

— Когато потегляш оттук, отправи се към мястото, където тази река събира водите с Рио Боксо де Начиточес. Там, на левия бряг, ще намериш един от моите воители, ако е възможно да се срещнем.

— Ами ако не видя никакъв воин?

— В такъв случай все още преследвам Сантър и не знам в каква посока бяга. Следователно не мога и да ти кажа накъде да се отправиш. Тръгни тогава с твоите трима другари към Сент Луис, отиди при бледоликите, които искат да построят пътека за Огнения кон. Но те моля да се върнеш при нас веднага, щом добрият Маниту ти разреши това. Винаги си добре дошъл в публото край Рио Пекос и ако аз не съм там, ще можеш да разбереш къде се намирам. Докато траеше този разговор, неговите апачи се бяха приготвили за път. Той подаде ръка на Дик Стоун и Уил Паркър, за да се сбогува с тях, и после отново се обърна към мен:

— Моят брат Шарли знае колко радостни бяха сърцата ни, когато тръгнахме на път от Рио Пекос. Този път отведе Инчу-чуна и Ншо-чи в ръцете на смъртта. Когато някога пак дойдеш при нас, няма да чуеш вече гласа на най-красивата дъщеря на апачите. Сега отмъщението ме разделя от тебе, но любовта ще те доведе отново при нас. Много ми се иска да мога да оставя известие за теб долу при устието на Рио Боксо. Но ако това не стане, недей да стоиш много дълго в градовете на Изтока, а се върни по-скоро при мен! Ще ми обещаеш ли това, мой скъпи братко Шарли?

— Обещавам ти! Сърцето ми ще бъде с тебе, мой скъпи братко Винету. Знаеш какво обещах на умирация Клеки-петра. Ще удържа на думата си!

— Тогава нека добрият Маниту направлява стъпките ти и те закриля по твоя път! Хау!

Той ме прегърна, даде на хората си кратка заповед и се качи на коня си, за да го подкара във водата. След това апачите се разделиха. Една част от тях заплува към десния бряг, а Винету

заедно с останалите се отправи към левия. Гледах след моя Винету, докато мъглата го погълна. Имах чувството, че една част от моето собствено «аз» ме напусна; раздялата ни беше тежка и за него.

Стоун и Паркър забелязаха меланхолията, която ме беше обзела. Стоун каза по своя чистосърдечен начин:

— Не се опечалявай чак толкова, сър! Скоро пак ще настигнем апачите. Щом освободим Сам, ще препуснем след тях. Затова нека не се бавим с размяната на пленниците! Как трябва да стане тази работа според тебе?

— Нека по-напред чуя твоето мнение, драги Дик! По-опитен си от мене.

Поласкан от тази похвала, той си поглади брадичката и заяви:

— Мисля, че най-лесно ще бъде следното: да изпратим веднага пленения воин на кайовите при Тангуа, за да му съобщи къде се намира синът му и при какви условия може да бъде освободен. Какво ще кажеш за това, стари Уил?

— Хмм! — изрѣмжа Паркър. — Никога не си имал толкова глупава идея!

— Глупава? Аз? Вонсе! Защо да е глупава?

— Ако кажем къде сме се скрили, Тангуа ще изпрати хората си и ще ни вземат Пида, без да измъкнем Сам. Бих постъпил иначе.

— Как?

— Да се махнем от острова и да навлезем доста навътре в прерията, където теренът е открит и можем да го наблюдаваме. После да изпратим кайова в селото, като поставим условието да не идват повече от двама воители, които да доведат Сам и да вземат Пида. Ако евентуално дойдат повече от двама, за да ни заловят, ние ще ги видим отдалече и можем да помислим за безопасността си. Не мислиш ли, че така е най-добре, сър?

— Искат ми се да действваме още по-сигурно и да не изпращаме изобщо никакъв друг парламентѣор — отвърнах аз.

— Никакъв друг парламентѣор ли? А как ще научи тогава Тангуа, че синът му....

— Ще го научи от мен — прекъснах го аз.

— От тебе ли? Да не би да искаш да отидеш ти самият в селото, а?

— Да.

— Слушай, сър я по-добре се откажи от това! Опасна работа е. Веднага ще те пленят.

— Не ми се вярва.

— Положително!

— В такъв случай Пида би бил загубен. Нямам намерение да изпращам един от двамата пленници като вестоносец и по този начин да изгубя един заложник.

— Действително е така. Но защо искаш ти да рискуваш и да отидеш в селото? Мога да свърша работата и аз!

— Напълно ти вярвам, че имаш смелостта за това, но ми се струва, че ще е по-добре, ако аз разговарям с Тангуа.

— Помисли само каква злоба го е изпълнила към тебе! Ако аз отида при него, ще се съгласи по-лесно с условията ни, отколкото ако те види тебе и се ядоса.

— Именно затова искам аз самият да отида при него. Нека се ядоса. Нека побеснее, че съм се осмелил да отида при него, а той не може и с прѣст да ме побутне. Ако изпратят друг човек, може би ще си помисли, че се боя от него, а не искам да ме заподозре в нещо подобно.

— Тогава прави каквото искаш, сър! Но къде да чакаме междувременно ние? Тук на острова ли? Или да си потърсим някой друг, по-хубав остров?

— Няма по-хубав.

— Well! Но тежко им на пленниците ни, ако ти се случи нещо в селото! В такъв случай няма да има никакво снизхождение. Кога трѣгваш?

— Тази вечер.

— Чак тогава? Не е ли твърде късно? Ако всичко върви добре, бихме могли до обед да разменим пленниците, а после да препуснем след Винету.

— И кайовите ще ни последват с голям брой воители и ще ни пречукат!

— Мислиш ли?

— Да. Тангуа ще ни даде Сам с удоволствие, за да освободи сина си. Но щом го получи, ще направи всичко възможно да си отмѣсти. Ето защо размяната трѣбва да стане вечерта. После ще си трѣгнем, за да спечелим значителна преднина през нощта, когато няма да може да бъдем

преследвани. А да чакаме до вечерта е по-добре и затова, защото дотогава страхът на вожда за сина му ще става все по-голям. Това ще го направи по-отстъпчив.

— Така е. Но ако преди това ни открият тук, мистър Шетърхенд?

— Няма да ни навреди.

— Ще търсят Пиди и червенокожите могат да дойдат и насам.

— Няма да дойдат към нашия остров. А на брега ще ги забележим. Там те непременно ще открият следите на Винету и ще помислят, че сме си тръгнали с Пиди. Това ще разтревожи Тангуа още повече. Я слушайте!

Разнесоха се човешки гласове. Мъглата започна да се вдига и ние можехме да различим брега. Там бяха застанали неколцина кайови, които споделяха на висок глас мнението си за следите от конски копита, открити току-що от тях. След това те бързо изчезнаха, без дори да погледнат към острова.

— Отидоха си. Изглежда, бързат много — обади се Дик Стоун.

— Положително са се върнали в селото, за да уведомят Тангуа за следите. Вероятно той веднага ще изпрати хора по дирята.

Това предсказание се потвърди след по-малко от два часа. По брега на реката се появи група конници, които намериха следата и препуснаха по нея. Нямахме защо да се опасяваме, че кайовите щяха да настигнат Винету, тъй като той бе принуден да се движи поне със същата скорост като тяхната.

Тук трябваше да спомена още, че ние тримата бяхме говорили тихо. Не беше необходимо пленниците да чуват какво си приказваме. Те не бяха забелязали и какво става по брега, защото лежаха вързани зад храстите.

Преди обед слънцето ни направи услугата да погрее с доста топлите си лъчи. Това изсуши не само лагера ни, но и нас самите и увеличи удоволствието ни от почивката, на която се отдадохме до свечеряване.

Малко след пладне забелязахме да плува в реката някакъв предмет, който се насочи към острова и ниско спусналите се над водата клони го задържаха. Оказа се някакво кану, в което имаше и гребло. Ремъкът, с който собственикът му го завързваше, бе отрязан. Това бе лодката, с която бях отвял Пиди. Течението я бе понесло надолу, а вероятно беше достигнала острова толкова късно само защото се е закачала вече някъде по пътя. Понеже тя ми идваше съвсем навреме, изтеглих я на острова, за да мога да си послужа с нея вечерта. Сега не беше необходимо да се мокря пак до мозъка на костите си и да плувам до брега.

Веднага щом се стъмни, нарамах мечкоубиеца, спуснах лодката във водата и загребах срещу течението. Стоун и Паркър ме изпратиха с най-добрите си благословии. Казах им, че могат да започнат да се тревожат за мене едва ако не се завърна до сутринта.

Напредвах много бавно срещу течението, така че наближих селото едва след цял час. Сега вече отклоних кануто към брега и го завързах за едно дърво с ремъка, който бях взел със себе си. Отново видях огньовете да горят като вчера, мъжете да седят край тях и жените да ходят насам-натат, заети с някаква работа. Представях си, че днес селото ще бъде строго охранявано, но сега разбрах, че не беше така. Кайовите бяха открили следите на апачите и бяха изпратили след тях воини. следователно се чувстваха в безопасност.

Тангуа и днес седеше пред вигвама си, само с двамата си по-млади синове. Беше навел глава и гледаше огъня мрачно и втренчено. Този път се намирах на левия бряг на Солт Форк, където бе разположено и селото. Отдалечих се от реката под прав ъгъл, после се изкачих зад палатките и се озовах лице срещу лице с жилището на вожда. Имах късмет, защото наблизко не се намираше никой, който би могъл да ме открие. Легнах на земята и запълзах към задния край на вигвама. В този момент чух дълбокия еднообразен траурен напев на Тангуа. Той изказваше мъката си по загубата на любимия си син по обичайния индиански начин. Сега заобиколих вигвама с пълзене, станах и внезапно се изправих пред вожда.

— Защо Тангуа е подел напевите на оплаквачите? — попитах го аз. — Храбрият воин не бива да издава звуците на тъгата. Вайкането е само за старите скуоус.

Не мога да опиша уплахата му от моето появяване. Кайовът се опита да проговори, но не можа да изрече нито дума. Понечи да скочи, ала поради раните в колената си бе принуден да остане седнал. Загледа ме втренчено с широко отворени очи, като че ли бях призрак и най-сетне изпелтечи:

— Олд... Олд... Шет... Шет... уф, уф, уф! Как идваш ... къде си ... не сте ли ... не тръгнахте ли?

— Както виждаш, аз съм още тук. Дойдох, защото трябва да говоря с теб.

— Олд Шетърхенд! — изговори той най-сетне цялото ми име.

Щом двете му момчета го чуха, избягаха във вигвама.

— Олд Шетърхенд! — повтори вождът, все още под влиянието на уплахата си. След това обаче лицето му придоби гневен израз и той изкрещя някаква заповед по посока на другите вигвами, която не можах да разбера, понеже си послужи с диалекта на кайовите. Но в нея успях да доловя името си.

Само след секунди в селото се надигна такъв гневен рев, та ми се стори, че усещам треперенето на земята под краката си и всички воители, намиращи се тук в момента, се завтекоха към нас, като размахваха оръжията си. Тогава аз измъкнах ножа си и изкрещях в ухото на Тангуа:

— Нима Пида трябва да бъде убит? Той ме изпраща при теб!

Вождът разбра думите ми въпреки крясъците на хората си и вдигна дясната си ръка. Това единствено движение бе достатъчно, за да настъпи тишина. Но кайовите ни обградиха в полукръг. Ако нещата зависеха от погледите им, с които сякаш искаха да ме погълнат, аз нямаше да се измъкна жив оттук. Седнах до Тангуа, погледнах го спокойно в лицето, изразяващо смаяването му от дързостта ми, и казах:

— Между мен и Тангуа властва смъртна вражда. Не съм виновен за това, но и нямам нищо против. Нека той сам разбере дали се страхувам от него, след като дойдох посред селото му, за да разговарям с него. Нека бъдем кратки — Пида се намира в ръцете ни и ще бъде обесен на някое дърво, ако не се завърна при другарите си до един определен срок.

Никаква дума, никакво движение от страна на стоящите наоколо червенокожи, между които видях доста познати лица, не издаде впечатлението от думите ми. Очите на вожда искряха от ярост, защото не можеше да ми стори нищо, без да изложи живота на сина си на опасност. Той едва процеди между скърцащите си зъби въпроса:

— Как... как ... попадна той във властта ви?

— Вчера бях отвъд, на острова, когато той говореше със Сам. Проснах го с юмрука си и го взех със себе си.

— Уф! Олд Шетърхенд е любимец на Злия дух, който отново го е закрилял. Къде се намира моят син?

— На сигурно място, което няма да научиш сега. Нека по-късно сам ти го покаже. От последните му думи ще разбереш, че нямам намерение да убивам Пида. При нас е и още един от твоите воители, когото пленихме. Той и синът ти ще бъдат свободни, ако ми дадеш за тях Сам Хокинс.

— Уф! Ще го получиш. Доведи ми най-напред Пида и другия воин на кайовите!

— Да ги доведе? Нямам такова намерение! Познавам Тангуа и ми е известно, че човек не може да му се доверява. Давам ти двама за един, което е евтино и великодушно. Затова пък искам да се въздържате от всяко коварство.

— Докажи ми първо, че Пида наистина е при вас!

— Да ти докажа ли? Какво ти става? Щом ти го казвам, значи е истина. Олд Шетърхенд не е като вожд на кайовите. Искам да видя Сам Хокинс! Той сигурно не е вече долу на острова, защото си мислите, че там не е в безопасност. Трябва да говоря с него.

— Какво искаш от него?

— Искам да чуя от неговата уста как сте се държали с него. От това зависят и моите по-нататъшни действия.

— Преди това Тангуа трябва да се съвещава с най-старите си воители. Отдалечи се до най-близката палатка! После ще научиш какво мислим да правим.

— Добре! Но побързайте, защото ако ме забавите и не се върна в уговорения срок, Пида ще бъде обесен!

Обесването е най-позорната смърт за един червенокож. Можете да си представите колко разгневен беше Тангуа. Отправих се към най-близката палатка и седнах на земята, като за всеки случай държах кайовите в шах с мечкоубиеца. Тангуа извика старейшините при себе си и започна да се съвещава с тях. Във всеки отправен към мене поглед гореше такъв огън, който би ми донесъл веднага гибел, ако не трябваше да се съобразяват с положението на Пида.

Същевременно забелязах обаче, че безстрашието ми направи всеобщо впечатление. След

известно време вождът изпрати някъде един от червенокожите. Човекът изчезна в една от палатките, след което доведе моя Сам. Сkochих от мястото си и се отправих към него. Щом ме съзря, той извика ликуващо :

— Neigh-day, Олд Шетърхенд! Нали казвах, че ще дойдеш непременно! Сигурно искаш да си получиш стария Сам?

Той протегна към мен вързаните си ръце, за да ме поздрави.

— Да, — потвърдих аз. — Грийнхорнът дойде, за да ти донесе свидетелството за най-добър майстор в тайното промъкване, което вече ни доказа. Човек може да ти казва, каквото си ще, но ти винаги вършиш нещата наопаки!

— Остави упреците за по-късно, мой многообичан сър, а сега ми кажи по-добре дали Мери е още налице?

— Тя е при нас.

— А Лиди?

— И пушкалото ти спасихме.

— Тогава всичко е наред, ако не се лъжа. Хайде, ела да си вървим! Тук ми стана вече почти скучно.

— Търпение, драги Сам! Държиш се, като че ли е детска игра човек да дойде тук и да те освободи.

— Ами така си е, детска игра е, но само за теб. Бих искал да знам, какво ли не си в състояние да извършиш. Сигурно ще ме смъкнеш и от луната, ако сбъркам пътя и се загубя нейде горе, хи-хи-хи!

— Смей се! Но от това разбирам, че не си се чувствал много зле тук.

— Зле ли? Какви мисли ти минават през главата! Добре ми беше, много добре! Всеки кайова ме обичаше като собственото си дете. Направо се побърках от ласки, прегръдки и целувки. Тъпкаха ме с ядене като някой сватбар, а когато исках да спя, дори нямаше нужда да си лягам, защото постоянно лежах по гръб!

— Обраха ли те?

— Естествено. Джобовете ми са изпразнени.

— Ще си получиш всичко, стига да е налице. Изглежда, че съвещанието им свършва.

Заявих на вожда, че сега не мога повече да чакам, ако иска синът му да остане жив. Започнаха се краткотрайни, но упорити преговори, в които излязох победител, защото не отстъпих в нищо, а вождът се страхуваше за сина си. Резултатът беше, че ми предадоха цялата собственост на дребния трапер. Освен това трябваше да ни придружат четирима невъоръжени воители с две лодки, за да приберат нашите пленници. В случай че тайно ни последват и други кайови, заплаших със смъртта на Пиди.

Всъщност беше прекалено от моя страна да искам да ми дадат Сам веднага. Бих могъл да изиграя някой номер на четиримата ни придружители. Но хората имаха доверие в думите ми, а и по-късно всички винаги вярваха на Олд Шетърхенд. Не им казах в каква посока ще гребем. Щом свалихме ремъците на Сам, той разпери във въздуха късите си ръчички и извика:

— Свободен, пак свободен! Никога няма да забравя какво направи за мен, сър! И никога вече няма да търча наляво, когато благословените ти крака завиват надясно.

Когато се приготвихме за тръгване, оттук и оттам се дочу едно мърморене. Индианците бяха страшно ядосани, защото бяха принудени да ме оставят да си отида заедно с пленника им. А Тангуа просъска зад мен:

— До завръщането на сина ми си в безопасност. Но след това цялото племе ще се вдигне да те преследва. Ще открием следите ти и ще те заловим, ако ще да си препускал и из въздуха!

Не сметнах за необходимо да отговарям на тази хаплива заплаха и поведох Сам и четиримата кайови към реката, където седнахме в двете лодки, като Сам и аз останахме заедно. В момента, когато се отделихме от брега, се разнесоха крясъци, които ни следваха още дълго време. Докато направлявах лодката, Сам ме накара да му разкажа всичко, което се беше случило след пленяването му. Той съжаляваше, че Винету е бил принуден да се раздели с нас, но не се завайка особено много, защото се страхуваше от упреците на апача.

Въпреки тъмнината достигнахме щастливо брега на острова и бяхме посрещнати с ликуване от Дик Стоун и Уил Паркър. Едва след тръгването ми те били осъзнали напълно огромния риск, който бях поел. Предадохме на кайовите двамата пленници, които си тръгнаха безмълвно, и изчакахме докато ударите от веслата на завръщащите се лодки не достигаха вече до нас. След

това възседнахме конете си и ги насочихме към левия бряг на реката. Непременно трябваше да изминем през нощта голямо разстояние и ето защо ни беше добре дошло, че Сам познаваше сносно околността. Той се изправи на стрепената на своята Мери, вдигна юмрук и като се обърна назад, заплаши:

— Сега там горе са се събрали да се съвещават как да ни спипат отново с предните си лапи! Ама ще има да се чудят! Сам Хокинс няма да бъде пак толкова глупав, та да се завре в дупка, от която ще трябва да го измъква някакъв си грийнхорн. Вече няма да ме хване никакъв кайова, ако не се лъжа!...

Край на I том

Ненадминат майстор на приключенския роман

«Повечето приключенски книги, които съм чел, са ми доскучавали, но никога и книгите на Карл Май.»
Алберт Айнщайн

На 25 февруари 1842г. в малкото градче Ернсттал в семейството на бедния тъкач Хайнрих Аугуст Май се ражда петото му дете Карл. От всичките четиринайсет деца девет умират в ранна възраст. Извънредно трудни са условията, в които семейството трябва да отглежда децата си. Саксонското градче Ернсттал, сляло се по-късно с Хоенщайн, е модел на социална мизерия. От неговите 3000 жители 80% са били тъкачи, които едва-едва свързвали двата края. По-късно писателят покъртително описва нечовешкото съществуване и експлоатация на тъкачите в своя роман «Горски призрак». Хората масово напускат родните си места и се изселват, мнозина от тях тръгват за «обетованата» земя Америка. Скоро след раждането си малкият Карл ослепява и едва на петгодишна възраст лекарите в Дрезден успяват да му върнат зрението. Биографите на Карл Май твърдят, че формирането и израстването на бъдещия писател с невероятната му фантазия е започнало още в онези ранни години на пълна слепота. Неговата баба Йохане Кристиане Кречмар е била забележителна жена, която през малкото си свободно време взимала детето в скута си, за да му разказва чудни приказки. Така у него започва да се заражда неудържим копнеж по далечни страни, по един по-добър и справедлив свят, копнеж, който остава в душата и сърцето му за цял живот, като дава решителна насока на творческия му път. През по-късните години не трябва да се подценява и влиянието на кръстника му, ковача Кристиан Вайспфлог, който като странствуващ калфа бил обиколил доста страни и освен това имал дар слово. Той още повече обогатява и развива създадения вече в главата на малкия Карл приказен свят.

Желанието на Карл Май за такава работа и дейност, чрез която да направи нещо, за да помогне за промяна в съзнанието на хората, за тяхното усъвършенстване, за промяна в самото общество, го насочват към писателското поприще. Голям хуманист, но в основата на миогледа си идеалист и утопист, Карл Май потърсва изход в света на приказките, като изпълва това жанрово понятие с ново съдържание, намира му и нова форма. Самият писател нееднократно се е наричал «Хакавати» — ориенталска дума, която означава «разказвач на приказки». Той разяснява в автобиографията си своето схващане за приказката като «одежда на истината, която сега гонят от всяка пътна врата». В този новосъздаден свят на приказни приключения героите на Карл Май, носители на високи морални добродетели, се борят против неправдата и насилието по всички краища на земното кълбо и винаги побеждават злото, като по този начин вдъхват на читателите непоклатимата вяра на писателя в доброто начало у човека, в неговото по-светло бъдеще, показва! трудния път на развитие от «човека-животно» до «благородния човек».

Карл Май започва работа като редактор в Дрезден, сътрудничи на издателя Мюнхмайер. На страниците на редактираните от него вестници и списания започват да излизат първите му разкази. И така идва един октомврийски ден на 1875 година, ден с голямо значение както за

писателя, така и за многомилionenната читателска аудитория. Излиза от печат разказът «Олд Файерхенд», който започва така:

«Моят мустанг Суалоу наостри малките си уши...» — един съвсем нов Пегас прави първите си крачки.

Между годините 1880–1886 след упорна работа писателят създава пет огромни по обем романа, тъй наречените «Мюнхмайерови романи», които носят известни белези на колпортажната литература. Установено е и недопустимо вмешателство на самия издател. През 1881 г. започват да излизат първите части на един от най-интересните приключенски романи на Карл Май от Ориента под общото заглавие «Под сянката на падишаха», като едва след десетина години това заглавие изчезва, за да бъде заменено от познатите и днес първи шест тома на събраните му съчинения «През пустинята», «През дивия Кюрдистан», «От Багдад до Истанбул», «В дебрите на Балканите», «През страната на скипетарите» и «Жълтоликът». Благодарение на илюстрирания вестник «Дер гуте Камарад» писателят окончателно се измъква от ноктите на колпортажа и поема по свой път, който заслужено го извежда до световна слава. Ще отбележим само, че до края на 1900 г., която бележи края на третия му творчески период, той създава десетки произведения със стотици най-различни образи, много от които стават нарицателни. Появява се легендарният Винету, с чийто образ писателят наистина успява да издигне заслужен паметник на червенокожата раса и да «създаде справедлива представа за този загиващ народ» появяват се уестманите Олд Файерхенд, Олд Шетърхенд, Олд Шуърхенд, Олд Дет, Сам Хокинс, Уил Паркър, Дик Стоун, Дебелия Джими и Дългия Дейви, Леля Дрол, знаменитите негри Квимбо и Боб, чудачите лорд Линдзи и капитан Търнърстик и, разбира се, незабравимият Хаджи Халеф Омар, образът, над който Карл Май работи с толкова много любов. Голямата част от тази живописна галерия са образи, плод на «небивалата», понякога наричана и «демонична» фантазия, на писателя, но в романите му срещаме и немалко исторически личности: Махди, вождът на голямото въстание срещу англичаните в Судан, Бенито Хуарес, индианецът, който след демократичната революция става първият президент на Мексико, вождът на кафрите Сикукуни, Робер Сюркуф, корсарят, Крюгер Бей, фелдмаршал Блюхер, Наполеон, президентът Линкълн, Канада Бил и други.

Карл Май, човекът с такова уникално творческо въображение, е и изкусен ваятел на художествения образ. Би могло да му се завижда за начина, по който извежда до тържество правдата, издига в култ приятелството, проповядва миролюбието и се застъпва за потиснатите и онеправданите. Високият морал и обаянието на героите му влияят особено силно върху изграждането на много положителни черти в подрастващите поколения.

През 1899–1900 година писателят предприема голямо пътуване из Ориента, Китай, Цейлон и Суматра. Четвъртият и последен творчески период на писателя не е така плодотворен. Той се характеризира с упоритата му работа над няколко забележителни книги в адските условия, създадени от неговите противници и жадната за клюки буржоазна преса. В своите последни романи авторът все по-често прибегва към алегорията, към иносказателния израз и символите. Те са все още обект на изследвания, защото в тях се срещат и досега неясни моменти, породени от новите художествени похвати на писателя.

Карл Май умира на 30 март 1912 година, точно на своя «сватбен ден», едно съвпадение или пророчество, намерило израз години преди това в неговото стихотворение «На сватбения ден». Това става само няколко дни след неговата известна реч във Виена пред 3000 слушатели, когато за кой ли път предупреждава човечеството за ужасите на войната, без дори да е преживял и Първата световна война. Създавайки своя приказен свят на приключения, писателят не избягва парливите социални проблеми на времето си, нито заобикаля безкритично язвите на буржоазното общество. Той е убеден че изграждането на един нов демократичен и справедлив свят е възможен само след премахването на войните, колониализма, насилието и експлоатацията. Той е едва ли не единственият автор на приключенска литература от XIX век, който в рамките на жанра последователно и остро критикува завоевателната политика и варварския колониализъм на капиталистическите страни. Трябва да отбележим, че досега почти нищо не е споменавано в безбройните публикации върху творчеството на Карл Май за неговата толкова очевидна насоченост към бъдещето, за опитите му да надникне в него. В тесните, строго ограничени рамки на жанра почти самоукият пролетарски син достига в последната четвърт на XIX век до изводи, които в края на XX век предизвикват нашата изненада, както и нашето уважение. В някои случаи те заслужават по-скоро да се нарекат «пророчества».

Ако фактът, че един от главните герои в романа «Наследниците на Винету» Младия орел, който символизира способностите на индианския народ, вдъхващи ни оптимизъм за бъдещето и самосъхраняването на червенокожата раса, става летец, а и в действителност първият индианец-летец е също син на племето апачи и внук на прочутия вожд на чирикахуа-апачите Кочисе, може да се нарече чиста случайност, то едва ли имаме право да твърдим същото и в онези случаи, в които по-скоро прозира едно твърде задълбочено познаване на някои закони в развитието на човешкото общество и история, където личи твърдото упование в по-светло бъдеще, в демократизирането и хуманизирането на държавното устройство. Особена задълбоченост на идеите Карл Май постига в повестта «Бурът ван хет Рур» излязла под перото му през 1879 година. Вследствие на определени закономерности в развитието на човешкото общество авторът вижда такива процеси в бъдещето, които стават действителност в наше време пред нашите очи. Само нашето време може да оцени по достойнство «пророчеството му», че и холандците, и англичаните ще бъдат принудени да напуснат Южна Африка и че ще дойде време, когато тази страна ще принадлежи на коренното население В «Бурът ван хет Рур» четем следното: «Историкът събира голите факти и ги подрежда един до друг, както кафърът нанизва една до друга стъклените си перли. Историкът не може да каже нито за възникването на тези събития и факти, както и кафърът не може да обясни, как са се създали неговите стъклени маниста... Едно ще ви кажа, господине, едва когато нашите познания достигнат онези тайнствени дълбини, откъдето по силата на неумолими исторически закони възникват и се развиват фактите и събитията на световната история, едва тогава ще можем да кажем, че имаме история. Тогава ние ще станем господари на събитията. Тогава ще умеем сами да ги създаваме... Едва тогава историята ще роди такава политика, която ще донесе за земното кълбо вечен мир и ще превърне меча в плуг, защото войната ще стане нещо невъзможно. Вместо конкуренция във въоръжаването ще цари мирна конкуренция и развитието на човечеството ще тръгне по други пътища.»

Ето как Карл Май доказва, че не е никак далеч от някои основни положения на историческия материализъм. Виждаме колко е близо до мисълта на Енгелс за управление на социалните процеси. Писателят достига до определено противопоставяне на господстващия тогава емпиризъм и позитивизъм в историята, а по този начин подкрепя и една съществена мисъл на Франц Меринг; че е възможно някои мислители по свой собствен път да достигнат до важни постановки на историческия материализъм.

Колко актуални са и днес въпросите, вълнували хуманиста и пацифиста Карл Май! Едва ли някой би повярвал, че следните редове са на възраст от един цял век: «Ако войната има желязна ръка, мирът трябва да има стоманен юмрук! За да може мирът да се наложи, той трябва да създаде собствена сила и власт. Нека пътищата, водещи от Запада към Изтока, не бъдат повече пътища на войната, а пътища на мира! Нека спрат транспортите с оръжия и войници! Нека разцъфти търговията!... Тогава човек ще бъде достоен за името човек. И ако дойде решаващият и труден час, в който както в Далечния изток, така и в Далечния запад трябва да се реши съдбовният въпрос, дали да бъде мир, или война, тогава Изтокът и Западът ще застанат един до друг като могъщи неразделни приятели и ще накарат народите на земята да оставят мечовете си да ръждясат!» Може би точно един такъв роман като «Ардистан», откъдето е горният цитат, е накарал носителката на Нобелова награда за мир Берта фон Зутнер да възкликне: «Ако бях успяла да напиша поне една книга като неговите, щях да постигна значително повече!»

Информация за текста

© 1988 Веселин Радков, превод от немски
Karl May
Winnetou I, 1893
Източник: <http://bezmonitor.com>
Издателство Отечество, том 1, София, 1988

Karl Mays gesammelte werke — band 7
Winnetou I
Karl May Verlag, Hamberg, 1951

Свалено от «Моята библиотека»
<http://www.chitanka.info/lib/text/1868>

Последна редакция: 2006-08-10 20:36:54

/9j/4AAQSkZJRgABAQEAYADIAAD/2wBDAAyEBQYFBAYGBQYHBwYIChAKCgkJChQODwwQFxQYGBcUFhYaHSUfGhshHYBYWICwgIyYnKSopGR8tMC0oMCUoKSj/2wBDAQcHBwoIChMKChMoGhYaKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCgoKCj/wAARCAJeAZADASIAAhEBAxEB/8QAHwAAAQUBAQEBAQEAAAAAAAAAAAECAwQFBgcICQoL/8QAtRAAAgEDAwIEAwUFBAQAAAF9AQIDAAQRBRIhMUEGE1FhByJxFDKBkaEII0KxwRVS0fAkM2JyggkKFhcYGRolJicoKSo0NTY3ODk6Q0RFRkdISUpTVFVWV1hZWmNkZWZnaGlqc3R1dnd4eXqDhIWGh4iJipKTlJWWl5iZmqKjpKWmp6ipqrKztLW2t7i5usLDxMXGx8jJytLT1NXW19jZ2uHi4+Tl5uf06erx8vP09fb3+Pn6/8QAHwEAAwEBAQEBAQEBAQAAAAAAAAECAwQFBgcICQoL/8QAtREAAgECBAQDBAcFBAQAAQJ3AAECAxEEBSExBhJBUQdhcRMiMoEIFEKRobHBCSMzUvAVYnLRChYkNOEl8RcYGRomJygpKjU2Nzg5OkNERUZHSElKU1RVVldYWVpjZGVmZ2hpanN0dXZ3eHl6goOEhYaHiImKkpOUlZaXmJmaoqOkpaanqKmqsro0tba3uLm6wsPExcbHyMnK0tPU1dbX2Nna4uPk5ebn6Onq8vP09fb3+Pn6/9oADAMBAAIRAxEAPwD0i1gi0y2gMcKzTOdp7gDPAA+n/wBer15MLPygfs4VwM+c20jsedpB6jA9aLuV5NL2SCICOOsdPZUB8srgZ9QcnqM+/FZU+pXi6LaSDUI2LyFecIwOclsn0AxkY+97153Lc73Utct3uqRNezW1tgSwoHcvnBHHI2jGefWpLK+guIHkhjct+8fEgwGCrnPHJHBGFy1z9hZxcst0iyFl83qQihWypcZGcHPTGQKtW9y6XzyW/2o/Z4wYhJJsTd1AHIGRyDk9gOIHKJVX1NPVZYDZB50ljt35LwuVdTkbdpAP8Anise2v7l0ureEBbhLYfZ2cb/ADGUkkngAHHoMZ9aUWUKXdrbWxk33KpL+7Gc7j1Htk5PYEZ9KiltP9Y0V7Z0iPLuu8cNtAIXn+9wMevSjIE6j3Ne4vnn86CGOKNWVXLMOSZUDOCOuecjOKg02YrYCFYjLdSrHFLDEjYJ4PTbwSft8qx2vpvtLgklyR80YUgkoc5x0BbB/DjtVuzkZ4ZpYx5EGnxDG0nEnGAuc5/iPGOhJ9KfKT7W7L2pJjAw25jDrhAzXABwGJAG4d1PIP0q8zeblbm7tY4SXMco5YI2MjgfwkdD2PrWWupyCzEV4JEdj++iA2BmCjYqnt1yT7cVVsL0Rx2ktujeZtZUGRty9eAG9RljHqjvRy6B7XU076KJrW4YW4lhnwvILBiq4+XHT149fcVmC7+zBGltQiSKGLwqwaIqRgx9SAePUe9Wyzrua6jgZUJk82Py0HqPIABPHXGfbmqdxYOhDSymNp2ZDI8WQQFB4HUqecdOv40+UUqj3R0x1KPeim3OZ5EiUBgm7+mATnH9TWfqM18byWwtfJVGhlN1kZVB1bA6AEHr1zVSEiXULd7SSeNDEyxPPHmS2AUjPH3lOMZ96uXNrBpsCWFvc75oy24sOXBHKOvI27SDkccA44zRypFe0bRVu9RYal9ksCQscTKqDBSRsYye+Rz04o0I20m8NFPJNLhxzuDAElfUdRgnHT3qo1lFcW+63dIPMcNBBaixtJjYkZB6YyMcGplur60hVsvLAJUYNKvCrjOQvUjjOTxt5exn7R3uwMq2pn88Tq0e4K8jZXeTwoHcY5PTsMmpLyRrkTWTIfMDpFKzjHRMtkA9chRx7+pqD/AEe8MEM58vKn/SFUzB5gSQT90fMenJaq3LayPcX01rBHnYd1w7FN2CCcMG5YkDt346mj1Vw530KN0t9NZSYVQjkdZWI+QKc9SM89cd2qb+0Us7uVJTLlgQ4C84XLKuMc85GQfzFVpvnZpApt/s6o5YqCIsZwAO+Oe/pUMsDNlxt40McJdFcN5ZOF4bkZ6YPrmjLRPtH0Nd5CNpu7q3mhuFV/NbKYY7xtCkAcEA9/TPvWcypc3ltFPA/7wIjRcq2OCHDA9fvEjvn8orEtZbLpxO8VwHKgHbuUHaRgDOeo6elLZotzqMRsYCWijLIq7sfdODkcg4PXsTz2o5Q9o2Wtam8u5ZYT9njhi2+btA3bT0XA6HI/H6VqaXcK6W7ypFbyHCMgKI2DcdPX5c/QH61gT6Zd73aziZooiGG0b9pxgbh9QRnoAM9aGula8idozBL5omDMPkQ54PTGPvc/rQ4j9q0zc1bUnh1ZYYTEIUkt+ZgMu0ghhj6henODVS4vfMMcYkKpdq0CTNkfOrMynGckHcPqG9qqzObK5ljcOA42R+YCyDvj/ZzjBB9KBDFo8cscosWZAZIjGzAsCF2tnpgDJ4o5UN1GaFvGdMRbxJs7yyqgUhSmMke5AXI4/nvG3dw6zSRTHyJFZ03chMYb9V24qCbUESzEdvdzeXBsKhXUvEo4lx1YgYIOO5HtWdZSSoiWsU8W4v5i2+VCOJk/MDklgccnqO1HKHtLaldJdXLSXN3Bd5S8yrRIDubgYbnv0HocGltL28YR4dmlQillQ2OepA/u/TvzVW7R7C4s1t5JDvj3BmjycAnqP4ug457VGVl88XNvBcwTeasm+Ni+1vTI7Zxjr1p8pDm0zpLbWWIDQ3H2aOTa2d7gIjictn0Jye+PSraa9H5DCFZRMqLu3HGxsY5HOBjPPTj3rCdZ2LteWsU3+qkSR9sbnJO4ccgHt+AzTJz5nysHeaOMKsg2qGI7YA4xyB6DFLIRaqtGhZX08tn5LzLHIsflK0akFN/Jyx7gDtwMAZzV61jvLMr+4hkKyu7zOznIOcYHRsDIAOcDmuZsdQlggACxEIm1VOWJVjyoGPUDnI9KuC7vb3MqsqzbWCFVGBkAFAO4Oc/n9QcolUNJ/FFxPHMIFCsFDp5aZJBVSOpwDg5OR9OIqz300k1qs08Y

YsrNKSrflDyq8Y9D+XesqLTll3/ZJXSZEGRj7oGPmUdQMD8MgGkW5ka5cq0zQ+awEEcQ+ViQ
TgY5boR1OSOaOUXtH1NC+urm9+12lvaskussibtzFWG8++3n2x361JqF/cS3TCOb/Vb/ljU
7uBnJfgfe6jrVaW2iimlDTKsTlhJE0wMg67lZsYXpu/TtWnfG0ltLc20bCKJszSA5Vs8AseM
nOOee/SnZD5mU49UvbK3glknS4Z1R0V+GY9N+4Zweox7Dtk1Dqus+bdRzQy3kUqKvmeWChXn
JBA/md7e9R3Mhnt2drdnupAAvmJwxwNuAc/w7jk9AKpzRxcQoqqgSL94iDbclZA9N2Occ9c
GjlJc3awt5rMs8ollkLo5CsirtAUjBOBww7/AIda0jqS2t1DM0GI3d4xMBghGTAY856Nn6Y9
Ky7VAkkU80Uc6JKDII3zlwVeODx3HA46VsKIL58ROE8yRnlWXAejYLdRjOAB06GiwoybJ7XW
mtGEc4LRogids4Z3BOG3f3eT04wSSaxb7WJGmaCMYQ2wAULGojKhhnKkZGMjPX6U/U9GSO5t
m3ZgaJAzNNyCSVxgjkZUgf8A6qjeKAadJcMkiTLJskQN8jKewz6Z5/4DjpScdTVVVLIsNq814
1r5McizM+yRg2QxBIAJ6ft8fatWyjb7KhuhEpZwlrgrJ1Jz94hnnIyf05rPjZQ5it7a3aORE
jChsNIeDvOWxlSOOBn6Vft7q7iV01GQtEliw2uCMnGF5HGdpHXHFSoWH7Vvcmtu7aK8toYJ
IZI2Z4JC+8vtHYnhRhsrnv0qtLe3C2tuxu3EzKTKGIJAQfQYB+Unv2qGymuW1O3luJkEakMI
8b1lZ8wwwTA4H1yO1Wr+7c+IZJIEQ28aiVU2HblGxk5PA7jd04p2Dn0INK1GO5lninaBPODA
EtwSTx9B0Pr1FGp2En2ea4kQAx7cOq4BHXIGcgj9ayTcNcTC4iUPbp8qrMVI6bsNtA9+T7Yz
W4moHVLe+to3keWK3ZsMFJcZ+VsgdixihoqE7uxK83k3t5BFHE0k6ocEZ3IAQR+ucdxdwayNR
t5zplsglWUeZmPCnAyMqoz+OchV6Vsa9Ew1qe2qbJ1Jkik3DAIwcdjt4yT2A6VS8Qz7tUjt
2RQ2AFDqW5OeMjjrke9NCn1uZ8awTXHl3BtF3xoxd1LFxyu0HAxyD14FNjJjsZpEuCir5bv
J5xCNtP3VJ5XqQAOQeoPFQ3mp30MCFALeYqQw8sZk3E+ucnOc/UVWNw1yDvmMkpKuzoV2k9g
FxdngEcdeB6GmjJtGjbXFzNtgG4WdrDuLZt3ysV7jqQfeq+yaYTy4WKUs6thduWJyoxxjJ0J
GDmrOlRxx6dclxNJCJsNxtKbSvyk5AIIBORjvUiJBbDPBltz5j+bCrLnC9efmY47Y/pmgfqZ
nlfZxMkKqHYIYivA3deemTkj659qlYRS2sMghubYqFUME85MZPLODKHjqRkY4qKOUOscdvIz
Sfl5WGLMDnowxnHX9atW6A6YZS5UuvyY6KxYZUAc4+bI91FMgT+y4o7iIM15JsUFpIIXGwB
BLZyCfbjuKbb3G2IT/YZPlQ7GS42FD825WCHoOGHfHAzSgCOeG/tlniRGUyKOVYb+Rz06dPf
3qe3vZbeSCR28p+cB1wZY2BOMdyBjjrwPSgFYpatL5F1lItcJlJbQInb5iRj5UyM4I6Hr0B9
KW93LYmFBLJFuVmeVywUEHHvt5z2waXVDH5oiVNqQKApdTliSCQT0x1Ge9VZlkdm27QwGVdi
enqc/wAuKCW9TWsZLa2uN8rMZlgl03E7FPH3++1cnHf1zVa7sJ1uGksZVUGe+W84DLjjBzjr
29fQ0rM5+zhI41kVCDhdxf1yTnaSOCpamxysZYZ7uYyrIWMgjGGY9QM9jyoz7UBfoPMk63Nw
kdjI8/3VO071OMEkijnjp/PNCvJdwR2t0yo65SONYgm0nI5PXkc4Pxt3pNRjui0LwyPtbDKZG
5B3dT744JPoO3JklJ9QmiMswa6kBDUEJXIUCnl4HJHX17ZoH5DVS8SRlo/MKhZC0SA71B6
DBxxycgdOKdLcQLbiJre5h3gjErkruLbllGORj6n9KW0srm9uiHeCW5cneBuow2FBHIBznBy
OPWo73TbmBXt5jaGRGlaITwvKCxHYHIPvQLWxl8872hexeZZJN0YEsM5/LViCB6gbgDn16Yq
WJ/7NgudNIQJOzF1YSf6g5/iPTPA4HPel06w1ITRIsK/aosXKyM+0ogK5Bc8dsEdsip9TFm9
5a77gXEbI2WhlDZyS2GIyONwH0HXmgavuU5o57yGG7ich1jU/PMADgk8D65I5xj161bhu2s7
SO8a2XdJ/wAfB83CuxJ24B744OB2HPFU7xlaZLWJUltPCGHckrg7QD6joTmm28/kxWsrwpJ
CoalbhjsPq2PvZ+vYHtRYL2J7nVhdtE8WYp4/mQswBmXr8xPue/9KyLq+kuZZmD5jdhuCMcK
cZOAc8ZPrVlpo5okEccII4JkjiJdeerVwQev3mGa0raezd57Ce1kt7wDIuPMLN0442jjnHGO
uaZN3LqZEUkgj8mJWumVXchUOXM4G4EcGDGMdPrVi+juVgQeZbzhgFUnhx64DD6/X0q9psFp
LdxH5I2jyrtKJGJJ+UNgYGAT0P8AWr+h2k8Ue6xWGR0kO6eRwu4YIDDCfucnOMk4/IGk9jnb
SGR7pp7qzlNaJdwV2wAccEFcd+mMjirukW8N3PcB4ESIAzBISOvY89Pf9ea6XUdPkVPKuNPW
Vbh8l4FUEMFYFSRyoI79h78Vhafh7twoMkF3aOgcPkgsMsDkZ/2seo60huNnqZl1bXLKhLvL
IGwrdSGXgAnqMhcjvx0qxBRzXEXZKRu/35xvGAgIGc9DwQfyGK0o7OW5aSy0x47k7EumKsq
uDEBd3GcBhyff1qjeabd6akcl0sKTRsAYvPjkMgbgjZnP9MD2pktdSOexM+nooLGSgVhh1AA
U7eM+oOfwNV07Rbu1kRlnR45AARnk5Ocjrn3APQZrT1KW3jukSzCxxKySFSSqAnJI3AYORkY
OOIQzsbVkSSN2ldxMLhjgqozj5D0+YnPO70A0hhtbm2NussRMq/Kdsq/Nt9GBOSPIPrzU1vM
u6EiSK5mTJfdEX8tgVywzjPU9sYGB61DHPGpXSAJAypI3mqShDHcoHAHXtwaZZIYbVmlcqtu
ChEqsBuBG4bQM8/XrnkUBcYTJfJ221kjeQJKo++D/EOOOCxx+nWrFiJmuoWD29rBA4Lqw2s
JMKNv14HJIWajggab/SUAJ7aMn90zbARghS23qxyevpVu3eKC1nmW5isI2fyfOXdK0q4BIRO
c/MO+OvJoYlr3dlbyxPbyrAsiSeaZIsAvkk8ZxgnJ9ex96svdRx26Q6VK4ZQwMRO4kMcnJA2
54Ge3cnNZ11dQosqy2oEvmBlfAdqeBwFH4Hkf0q7PdSG6kR53b5/MCgLSRsAoo4BI6jj1HSg
L9irE9xDewrPuMcWVZFzwrJggc8cHr+NV08Tys3ll2ON20Ybd0GBnOCSAOvpVu9CM26SC6SV
MtI0jht/qCccnr1yahjRwYkeJ4kLKN5UMBkcA46jPPtnPamSxVs5Mx7CkThQVjd1LHnJ5Hfp
x6d61oSt1bqsiRxEqzMzIThsLyyqM98Hjvx2rMhii2XbWczZHmPaPm5IbA5yOn/ANar9nmR
98z3JjkPlqzbkAY8gcHgZA5pFIZehL61QW5t02qGk4IOQSAFJ9PwGePq5ZXK3UTWiyliwXeQ
XWQLIV55IGT+eO1VBb7IE0sq71PPIHIUMCQB6knjPU5zirCws+21QMtyZWlMaZO/cpwMr7g8
e5osO5YEiOu6NBHJDtCuvWQhs4HHPBYcnovAJqul1MLyKZRFDEWMg8tS8Y5yxORz1/THpUVr
PIIBal3SVhtBCFFkUMx289hyT6ZpbaOJAjHypiiANDuJY5H+ye3JHT8aVguS395jUmyFit3U

AvFERhcAkENkkjA546e1a+sGFtLg8gOyoj2p3x5wQPkwTgDluwPIwOlc6twJ5HhjJlErANsG
CVzn5hn07f1Nb1hcS3ty9mfKO5WZflGYJCfLcGHAJjx17c0FRkc2kgWbNwFC7cBJYg2Svt9c
n8xWtp1vO1rfQ2caKpjDsBmMAk/Lzg5zluQB0xVh7gQX89vN5pnKFWLISCSolHGpUdR1zgZq
O3tLuO4hnsGDROiIGdtwWMPkjOe3zYx6DtSehUNGbWp6GuuyQF5jArxsHK4JOMArz6j+dZXj
O2kkihxEVjA2BuVXk5IY569AARg119oAiRqzkMH357YOc/4Vi+KRbxuAyTXE8kTFChz5SdDg
Ac8E4POOfWpg7m9WKOKE5lpsTRyNkfOONnNpZAgrx9QKc2nRWdy5VTdWZUifYwO1hwozx8w9
RSwT/ZLwyrGI1YEbWXfkHk5UnkZAGQR2xU73UnmqslqYeGdonk373DBMAdAQcWAPrnHeqOfT
qQafO0iiG5Mv7olzMuGCAqRnJGM8k4OCeRzREHtb395LKIUAdUZ2iDIRw+V6444/CrVveW0k
F1HDuAlcSFiudoIIAO7uMDj8qzLi4S6ulxNjCmUMFEgGRkAkdQMn1piehqzz2sy7pVdj5yt5
slwd6np8394HJAzjaDjrUCSW1n5yWUedzfu1aUnYCuQTgbj2I9Dio0aDbHumuWkljUwmM4y
OpI9O4IOepqfU0tv7TDoirEi4B2qVl/hfHXcM9QM8cjrQDFSa7lgMEbfJICG8wYO5e6jj059
/rWbLE/2owRIJ3WLk4J3cZx7j/8AXTWyQypJI8St5xfyfM5JC85HIwD378fhaunie2jubTda
gvtMeeQVwmEOPU4yfpTsS3cSQpJFHtVZZ4lx5qo5LAg4G1u4UEbsfh61SCefFJHbq3mr1SsD
HkIAWwD34Jz64rcuZlflS7uJplZwoSZVtPpLoylmyCOeh59x0pLqxhvZpJrILDNIxbBEWOCz
Y+UHOMEqnpkjpigTRXs9NhvrPNsSD5gh2v8AN8/VipxnJI6d8d6YumbYbiVLqKQwPgJuz+8z
koMgA4XBz7YqW1uZ7G6d9qrDbAGS3J/hZgpl7ZB+YbuhxSCW4dLt2imht5GyzlCSUw2MjkE8
EA+5oDQdJqLXELW8yo6oolLR8rgY+Xr6DjAz7VVtyhikElzJK07eYUQbyrd2+Y9cYOe34Ulr
bTJbb598aOqKGWYI8Y3EHHPf8QR1qG3YRiEwpITi4QkHPT6HqeOCf50CbFu2/DMMUfiTTUE
/mMwlb5YsBgUJPI4znqOgx1OafrLxnWtUgknuH3ucLBFyrccH256+/tSeFbgjXrGJ4QNjNac
xjKERsTzng8Vvacbb/hL9W/c3MN8zARzb96uNoyVXHGm5wSQcfhUt2ZpFXjZdzK1pVsNL+yG
7ZLq5dVvX+85O3iPOcL79c9B3rFtkkkQRwzzLI4fZkMShJHccfXt1qxc2x0y6nt5ld5A+Wi
xkyHPyyFuhB4I75yCBV+zsobiwvJ5x50dvbhgCGQMx5QfKMherEA9SOIvsS9XYo3FrFM8cFq
wF5LJ8zFjySmbSwPGW4z/LNVreO5trdbt7SJot5iWAMVckEAhdUGHUZyeT2710cCWN94e1CQ
w6dFLaru8+KBKcZJOTk5z685qa3WG68KXRa8D42eZdS9AoI5GO+OMHnpmlcfLcwbGLT7o3DF
51kyHEbNlBgDIJAYdggdD9DVd1cyiXT4mbgjCTCQopHQcAgZ7kdveulaCL/hGr17azsElgYy
rsjDKBkD5iSSSVLZPH04qp4TtNOvr66ma1iAHyou5mAkoEQT3wpOOcCi+l2HLsjnJYjDJB/a
ruT7M3O6IktzyRkj5T/h+NMjMfyGzVAFAJYncSQc54wRnGOOPU1aa1kt7FRJCzoZD5p8vC7l
wBnuQc9fX2qvcWoluFjgMUrqmSqoQSeg2+vOOvSqM3oeofajcyavb25KXdrmmEK4+ZNyn9SP
wrzqyjMcEc8oaSKWOTflrEFWwRn2+UY9Du9xXUx30lr8QryLY7JNGobC552qQQfY8c/3jWR4
gg9OurjTmikjW5mSTzEY7VQ54Ax1PTr2BqY6aG03dX7G/4SsYrO3jmQKfP2wrN0LqqseR68
/pmsnX0A8QXP2ix3IXQpKjuMnYOSBwSMjp2FaEeqKPFkGmQFjFA32coMBVIRmZvru4x6A1V1
6A3evS2QuJNs8kZaAgMpAVQcA9OoOevXHU0LcH8NkYebczyC13edIxZlhbKfcbOc4wSc9Dy
PUmoHaPTdTtZ5uoGbaJrk/6t1yCSB9eODkGt+zktIvET6NBZx3Nszm3kkldvM4HzfdwuMjoA
PXoaLeygl8RXfKROqrOVj2K0gjQYwxZjhTkcHr3x1NO5Fuxr301nb6pFqk10pgVvOVY33Mf3
ZUKEHOP4ifX6c8UJi7BJhblXkZ3CSbAdxJzlhZ+XFdFZ6LYt41eCSNXjUt8u44xsBAbuTndn
tziuThg3XE8QiLBTIzLtAAGcYPtgY49MChIjtiB2Vknjx5jkYLEfMBzkjAznHb0qcPjCLABI
I2z5mG+UAnGfb8eeBz6VAJeN8SpJ5bMCsuRgHOBg8gA5/wDr1baZ41gljicMRu8zzA6ZxxlO
cMOetMzQyW28tSsiXmt0q5IjKbAudwBPXkHoOlvt7siMDCxT5EDnjpzt56nPT34xipLi4IS
SBbxjJLGMH5N7Jg8nJ6gbcfianiuB5QGPsquQHkaEJtQksqjr1APP+AoGWLt7Zb6aYbpENsv
zPAx2gK2MgEEYfOD64B49WQMLENEFVw0XlrIH42BgQTx1U7sEc4OPQVApXzLhysYVSH3BT3y
AxPvWSTYRU0tsnkSSSidjayRRGTu24fe6n5cYOO5+lAyO1tZnEt5CUgJyoMkqp82cNnPX7w
5OM855FOspmW62y+Yl8kxIdhuQY4bhu44I96jeHzoFhKICA++TzMrIBnoDjDZ9ev4C2LxzA1
q94kiy5VyFUbfclicSc8fdFAivds0loyS70cuHCCTdtCj5lOerHAP1574q1pc1vYa093dqzCM
lwcZZTjIBz35/wAjNMhsM3Gp8MirYOfLdR94nIHAXyAMY54xxxUt1FFJp1u7KyEqDIXyW3D5
SQ2CM9D7jrigfmFmrXl15nnrEik7dlu0hwOrEkFfXOTwD0qrJmK1/CgWODbnbujCgHGOxPPu
WwPwqR3iS08kym4LBmSMuQq4x8xxwT1GB6irI0ae4txLLNZQbFCBjLuD4BGeB6DrnnnvSHqy
zLLZ2toLd3luZogrtsRfLRUHzJ164600xrNe2kltJGgeISJFM7AMowqF2GMkdT7AY65rPmtT
a3kUb7ViDgCe3Gd43bcH29ifzNTNOJLYlZ+cyhGUT3G0o+1unUgAdvcd+IBVzZ8R2cLQwam8
oXUCqJKV4RsfXnHvz+IufDVlaPbzz2xaQrKAYzpmRGVSAVI9yevbmnnw3cM8/lWSpcBkJHyku
cHtkgEjPpznmrlnYy6bdS+T89q65VlYYjYsPIHOT16dumfWxsax1kmPvL+eyvLGW2wYZJhFI
rEfMoXOP8+1ZOun7bexLZrErMDJvJ2F8nl2knO7H4cdOKXxGYGvIY51OxpXUyD7y5K/MORnP
FSeJZh30hVWEgyd5fGfIKlc/wAIOD05JYUol1Hds5vU9PeO9miguDOUBDFxjYQMnr7Y/WrD
SXdmLe4KRyRABiusd4yA5OTnPYn6VLakzhZvJaacDDeY/mBkwG2duSueSCPcYNWzNavpM3le
Xvkl3RIq48tHwcc5/h/iHf0qjFIS/gMb3c1kCkYhVYw4SIA71wOwI2jPPp0rLhhh+ORvE0st
lBFGJNp++Cn3OOM5l/M1aY/abVsTwiNkD+TvHzsEX+9j068d6tWwaTRIk09IZA0qrdRzsBuG
d33hgk4HsQOIIMTJbdbq+jzKixwSILiKJZgFCgknuOnvnnNZkMQmkr7WJ5NkjSPHKAQGB65x

tIxx9+auQRmzeS4hjlglZViHmcAKAD5YcnIGQD+Pr115tHt4bKKcI0fmbS+4hgMcld4Ax3GT
6n0FAWuc2kCTyG3uQTcyIWVVK+bzeu8+p4wQD3zxV22RrvV7QXBQbj3gpt3KeqdcZwc9Ol
Q3lpsWCJlgl7sV3Y2gBSNmD3GOASMH3p1wbW4sI7YxH7VGdjSjJHUIkY4+7/AHfTkdkZAY8m
ikuvKexKyFtz7uCME9eSMj3weaa15DYJEun/AGqApFkvKQpDE8sGGe3fpxyKhuGuLpg7W7k4
RQC2DuI4U+uACOfp2FVSITCzlhKblZiGD7D0z2wOR/8AXoE2XJpW8w4imF1xG0m0ESED5cgd
eeeOMGifUJ53jSGSKN1UqAhYK/X5sj5TgZ4x9c1LZWRL2Ktkvl5dkThBxtyRgg4A68/XNLe
WssqNcWZEjpJ8uFCO56lhzg4JGT7n0oFqPttRu7S8ezubiQ2kjcLNsVByfmU9AScngYP0qoz
Z84zxsWIWSMIfk44BG0428HJH6VZmmWRT9ttLV7pYwyzRqd0pAAYNt4BHHbn3pmoWBt4TDFG
6FFfzNz/AHsHjIA546fQ9aA1NTwdCj6pZ3EBYR7m3AnG1ijHH+1ngg9uRx3k1O/mj8U37Jcy
qY5gl0RhyNmST36bv84rP0+92W++CS0t7iGFmNyYVLp8wAXJGcYOOMnmob2/lvXZpnsypYn5
4lglbuoEgXPAxnkE0kiua0bHYLZW3i3TLW5vo3gu4x84jI3Y9Meh6jPQ5FQ2qWt9oOs6VYwy
yz26hDHKNjSYGVXj/dx259q53Sr650t5Jra28uYoEX96uHywCghs5XPQjv8AnT01bVEvW1D7
QrSqfszSrb5RsfEBAwGbIHJ6dqLFc63OiofSZH0DVL0fdHe3RG9N+5ol2jZx/CTg8daoW+nz
QeF9SifyXHmRfNG5cHaRuXngZ6cHj8aqJqdzYteSuY2juQVlUShiXOPvY4BYE8jsOccCrug
PcwaBqr2sxiiRNEikMrmMlGpG48FRngnoM0bAmtE VdBgWexv7G2fK6lNHFH5oLBUUbncg4Lc
/Lj19gTVuxkbTr/Y7dpJY2+2vO0QjAVI2PIIDxwCAzjnocc5FYX9r3I1B7kXcMt7G48tmQsX
xx7DGM8YA+Y03Vp5ryea9DeWZJF5SXI5BWR6j6fp0p2J5kloaeohtOa/VxPbMkzmJ97fvFzk
KoHRcs023jrmsFVK82KeVX2y52FQoxltuT6ruz9eas3Lz6nfc/vpVmWQhSpLrAdsD7oz/Dw
eSe9W9Kubie4itm+w+c7BxJLcskduoVvlVe3OPWmKTuyz4uaSHxNfrbr5TssZSQsVB2qCcn0
+ldVfwJdf2frLKqi3iM7q4wzDAdVUngfOB+HcVzOoS/2j5zyxwTXQCq139nAPBI27sjOcEcD
0qiNQuxaSafHcS/ZA41QRgOzFg20NgnAb8alormte4vhS3l/4Sy3a5OZjI0rfMDgEMTj1BJx
x/8AXroLi6MPjsowBjZoh1BySixwD0PQYHWsM/2pppuYU02F5ZlVZRAZJVyvqW HAG48Dpn1
qTV7m88iOWWCwlnvGST9zBskcoARISDkgcADuPSnbUE7I0TazSePGmljjhjlRhIWxyCUVf
UtyCOeFJ4xU1IHOfhNo8hPkpcERoW24+UgsP7xJwPw9jVTVb3UZLrT5bqSON42EsKqu7awJ3
Ow75yo56Z+tvR/VxceTcz/PPFKku9ISmHwCuCMk+mMHge9Kw21qbmKWMkPi+6urLvLaS4lW3
Vusg2jJGevH4dK55rJ7VjGbU5mkbaJMM0m5iehPAAAHpQKmk16+k1GK6ZollByjbhtRTglQp
PRhgHuDnmouU/MuGvLp/PJ3O0bHbJLuIGAaCAhcc44xT1E2mQ3a27+UZTNLCYzEBG2NqfxAn
pxhcZ6DPtVC2+zmSJNkZiEhyuGLS4BwMjsSM5HvnOKfBZRvIqoKx5UefcHcryYz6gHjj8uKu
Wk+2cs+yef5GVCDrvkDjaeRgcZ5IzimQU763kilFwYpnidGIR87PL5yMEd8lfrVyOztIjHmt
5qAL5yyRbMkEn1zg5HP+NRXF1HKywRiUTRNcZbIGRtBK4HUdc98fUR4m2LFI90t2wBjklGSI
oOSDgnC985HsKg63ltYvtAlgmaJXMvIbEznJ+UZxyCccc4+IWLW7WWGQlifOjXKbgqAhhhs
gjDZC9OmTzgiqrusJDMkpLOVSfeR8vIyvGOeChvVRBK2LW2LGeQkhsdFJBpuBwp7cA0Bexe
1a9W6ulxHuhUH7xxu24Ax04xhsHuMU03L3emyQoWZiWI8xm2/uz/AAkcjSRgfWq/nt/absz
fvEOzzG5OScYy2Ovr6E0yYNHGjorRCLDSL9znqMjz6+IMTzcu7gSWq3a3BRZP8AW+X83704
3cZ9OnUDJpkgz9oD7kijaJ3cRgHcQBtznnpSGK95GI5Ggi8pX2RnacFiTn68j36VOTDhnKy
NC0RIRIYKmphW6ggEkMAevakNakBtzcsPJjnlEjnG1UHcNz6gevYmtDRJLeSCOxmupCk0qu
EiXAwqnG4555wABnp1FZqxRGZXlifg702vksMDpnsCD164q5KI7yOSYv5W6UGNXQLnBA25zn
A9+mPpSKRLfPdOtzMsjSN5SGUxw4CoehXJPJIPY+IVoLtJT9puEZ2UpE0Sh2XJ7jPOTjP
pzikukM0VhJGZGj/ANSVyA6lTzkn1ySMcd+dxH8+yj+yySsxw1JHGEIckngZzx+nvQHUqX7
+c73MUizzBzllQxpjaMnjGOoBJOetdJbySPp9rcwnehQRyRrxn5s7RIPUfTvnmsmV4rm2ENo
s0Ri4VUUSyF2z19Dge4OM8VLotmfrfXMgVGiXKPIIm0NtGAVPTrn8frUs1hox2p28jBZ1QS2
0bsrghGOCPIODzk9OPrWbrtml3fXHkSSEP8AeUjfGXCCaMemOR+orduJlt9PW3VRK8txGRkE
Aqw6nH16H0rJ1BWm1W7FpM4eFgiHG75t2NxDY2tnjJ7HikjSoldmJaNGx8uSae2+Qks6Fj8w
ULgL1x1Hp+YqC5UzzbLSWJ5HwQwP31HG0J3bnPTJq7LZvI0igb5ZWMYupG3aMbto79T/AN80
RS3L3LR2sjSNNbLHK8o2hEBPI5Oe2SOpXVmNug2yS8k0+RJRWZWXGHKl/LA46E8ZOFz796va
XbPFH+8+z7bdd/lyYDvtyfmP+yRjn+9x0qXTbI2+J7yS4eG3dZi83yhsG4JU85HykDk8E8VH
q15ZyC4lsiLiZ3IfdHcFXklV6AY598EnFAWtqzoNM0+BdEtZ7qMPdXWYVnG0+WSDtK542nPA
P941c1Wza5NvFEskQt2EgmyriRSCCPGeDjue/rXD2nmyWNR06uknyLuS4253EFc8rk8nvWs
NTE05ELRI5pR+7cH92UKjPyliMcdjJBxihBzonsLkz2wneQmIRAMlwuSdw7HqCAD19OBXPqx
3Bbdo4C4AklXONp5PfGRx0756VpapRQaJorOWdCQvmPkYQ+q4HTnoc96zrGWGUyxzu0a+W6q
iN8pYtuUKnYAJOOX2qiG7jLCKNrlYki8zahUjf1J5PXocDGfc46irF7c3LpLaLb/ZwW2/Zx
wCcDGfUc5GSeqpGNooLhZlkeeDjiwwzu+XbhvrgnqBTbZ4ZGBlkZtqkKxYpzjAUkDIPfsCOl
IRakknD+Vbs0ts0u1nnyV3ZKkgkccgdOe+antF+x6oftCLbiN1SQLyRluGGOCO3PBz7mq5hFu
0nk3QdVO5lYhg/BB3DI6f16U4yvvdQsWngV1TDIERBgkfpwMkHH4EUAWLr5rdJIo4gqu0rR71
BZkwdygzODtwB/8AWquLiO4m3SqLzNKzF0fkEhvmYHrgkc8dKdJbxSCPdNNEwO3zfNBXKkg/v
AFz8ufx/UbQMqn7f+/EkLqX80CRMDr82Gx6H/CgCXUJhHJsUWP22MD9/s3ZGOGU46HPbPbt

Ub3DJNEYZbc3TERIVUbJD7DoABwe/Xpikk1AMhSRyYiz5xwwQ7cEnHb0P8qWPZ9j3PPGZpQz
OgPzDIUkBf4uDjI96AeuxLCpl88JAssiY8tEBEa9Wzg8cdB36880y2nvJ1toWRkhAMqQxBTv
Ddtvqck5P5Utt+90+UXQCQpJtSBxhXPXGRzjPUdCSPWtraS3UM8ssctjbKokTkAygYHbDEZ
IGemTjsKYbiwmO3iNtFB5c8imQtI4d8A7mCoMqhx35x3qPUdevTpd7p88UV0lywCyBiFjBOc
fXocnb9KsWqxQ208SRW65bflJKhjCr2G0ctyAPzOOKo2kVn5laOTy8OiykjemC2PLIYHO7k8d
8+2KQ7tbGdLGyTi3bJLrIUVSd2OAwX29PahrSRrHzFiLymQ5UpyF6ccnoTntya6G50zGoPcX
N41mtwSRaKhe5cZGAEHlHI4PPNWPrPR43V3ktNfaVyGaWSGNMKEFqdbuO4/LNO5PlcuXVh5A4
iUhd6NuVN2Bk5+n1q3YgCwMnmhZt7AbTtyFKlh6Yxn3zwM1oJoOJU0+7QyyghoLjMEhzjGU
JKtgD69TirM2lWxMUDC+vzEipL9hswWZ1IyGkYjPzEnGB3zSDlsU0kW5v50szl0obe0sr4QK
Wy2ARwAMChv9KqW90n2ueO/snks0YtHGXXtTOCc/3iSPqSOa3rbRrK0WZn/tSyaVQubhAI13
HkNt/I+x7isq8s9RaQ+eiXME8IVZ4X3xMyZOdwIweASD1x0NMBTJobm1N0blJNny+Sts8eDh
QeDk4J/qenpnRSRAy3VzcPMYiRCmdrgk9OpwBz0OQD2pkk8E7Kk0DOvBV1TarJz9489ienOc
VDcBRbp5EnmJEqt+8TcyE8egA4Ge54oFcuXeoLdiVi0bTlEmMKgAB4A/vMW4+INSK7uLLTm
VmEewtIxJXb8xAbueOnGeQRwajtbK4e2N2xRLQEnfLIAZCBjA5J5P5Y7YrTijeSzedpC05YC
WXdlRHwVTHtBk+vU5pArsqz281rL5cUSs4RQ+9xK7LgHAycqvQZPc89hVKOKCZ3Lyu7S+mBk
AnJwQOpJ9Bkc+IS6nKUdrjazPPKpmclXUKNuSecfNu4HAwKYkUd0JHe3VI4y26SNyzbec5Ge
eueoxk0w8htlbPqCXHnBkMQTYDGHdNuA2qBz3GTyOTmorlUgllYsu/zM7Mg5UzC4468cj/Cp
Ybt4LyBxJceS6llUPgkH5Tgevt6Yq89rFeAS3bxRyhVBnB3iRtowuAAMgkfy5xSC1zLWfEHe
NRIEc7nRohvbA4IY8YBycnGc0+Q3CMuy1MO9QrNKoPRB1Y8kkD8ux61Nd2MdzkxsZLgwq3+k
HYzkkA7M4+Y5HHoM9arxzzRQFWU7myj5H+qPTbgjbzn64oEC3AIRZYTNTbO1S2eepBJ4HPAG
KvRs/nXEunBp5GUo7wr8sLDALDufTPeqTNPHvLQs/mrtYq+cc54ODgjH6U9o7u3t/tEDxeW7
KQ4dQSTnAyDtwcYPcH0oGitsmgvFcRncy4OY+OQDz1HTnjpV12jcypG7MV3TMw5QYGTgHk9S
PekeCJ7W2nVpWnllZQ0mFUAIrdBj179cGs0bTMjWoZnEoClhuwR3x098D1oFsSNuWcJ/GW/h
Uf73HOM+/bNXbctKlusMM0spiDOM4DqQSABjBHJ+pJqOS3nhmnjfdYyV2COuQpAIII69fbqa
1lb2G7ENvtd2fMdANw5LZU546D5T1yeaBoz9Vt5I0UyYJ3HYy4wy/eAOM9CSPWnrFDPvkuQ
Y3Zd6kkegJHPGB2/+vVWd51gVYrdY5WDEtOPOMlVJ+XqcZ9eOcVp6Y0V7ax29+onSIDMayNG
pGOTnp2X8xQPdkNodPO5XnuJtybeBt8sHnccnHJwOP6VNs8zzvsIuYdv3txG0jON3Ay3X9ar
XaMJUDUtytyPlSBUIGAMqCCCrDI9vrUUCN7AvmWvmvG2d4aMAMgOBg8cZweOnFINizYpbLtV
ZpUxKiPEqeZlP7wzg+mT2966COVrfUcJBLcRCUOJUyMYM3ADKcYzk4GO1cYkjKh3RrvxkA4w
nJzgZ5Xpx0z9a3tM1m8gZPtd7akbQS5ZX3YHU7Vz6D2xgVLRpTlrY3tHtRd29xExRsMmNz42
dRnjqcVl3thcjXJpbL7I7tl3TSqHj2gLx35J744HvWppOoR2tpdSOGMAQScLyP88VFqmuap
b3Mb3NpJ9odQyk2yuXHPQ55wc59KnU6JWe5iX+mSKWEkVIHMN3zm5jxI+S33WI55J9eMcZp
tza3rPJHZtaxyMFABuYs4QZyAWwPm4x7D8LP9s+HhE0CWf7qPkxrZj2JwM9u+OOKdbapoEJS
CGwW3jYCCQKbQlZ6HGCnOfSqtZHKu4+SyuHuNOafd5gAV5Y7xY8gtkE4bJ4IP44zg4qebTpD
fWywwadDulUzZZGOQuNvJyScd8+taQk037ZPELZGcRCVz5fBz2BPfuR9Kntk0tkM4tYcTPuL
GEZdh82c/mc9Oadw5UYz+GbZ1mWB447eR+ryKzspZiEU54XjHr1/Cvqehl1hWylhnniUrhZo
1KMSMEgt0x2znpW1ca1pcTyW91avmVwI0kts7g2P05J+nSooTYeVJcx6K32HeWOy2XdvYCTj
OfTnpT1IaRgXekSPbupmt2l3krEJ4kQfLjBy+ckjJPOcHj0rJoOph0kYWe0R7WKXMabhtwAc
N157d/rXUzyaBBC94bFGMa/NttiWCsMZxxgHPOffNU4rjwkXtrIW9oC5wkZtsBc9M/IRcnkX
cxNP8OIWJna3MMeCirLGDnBOSd54+vtVy48O3Qu1kWaxhdYyu3KISDkbTlj2PXHQjGMVfe78
HxBiLO1KMrRNstDgKPvA+gw3XvniP4dW8Ly2cmYGNyQArH7IfmGMfjglRqLljsYraHec1v
bW0aRuMrFcoocEbiXxyR3/Sm3nhy/huvPtEYbVUq0k0OSTgFcBuSM7c55961Yp/B7wSbIbb
ynKmTbA2HKjI/Ec8fWrLTefrOHyltli3ERLEtrIGJwDtwOT1B9KLhyR7mHbeH9RFu6XUSEYS
Y8K8bSANxz8424zkZqw+gapLYBx5IuQ4R0VoyrIuBwc8EZYevtWstj4TdJWTTfFcRcmfs0o+b
PTnk5P509rXw2gWD7LbFFUkqEcqobBIJzgHHUdeAKAUecqfDmqvJuS1eWMNgOHR/IH975+c+
9S2GgalHchmthFGREg+cp8thnBznkcDI+uK3Zb3wkyvB5dt5Fv8AIyiJtvp07gHueOlMsX8I
tdb4re3V4g5P7mQEfLz16/KTRcFCPf8AEz7fSNWe0kjjgZ3jcbZmkRi+3oV5PrweMjuKkvfD
99Pfl6QS+WewzMysWOS2eGwccAd+B1rStz4VAHLQRxxsHyDHIO65I/Un+VMhuPBXEYQ243H5
Xa3kJyQe2OOM/ITuDiU/4mQ3h/WHDrPaBVRkkba4YSMDjIJBa+Un0zjNbWm6VqfKIJ/shadp
NkaPKuy0XJ3SsRjcdU0Dqc59aJb7watqWPlpDgSELHKvHY4Hfr71rvpOjXrvC1nbyPbModX3
fISmRzn+6eo/nRcFFdAhs30PSz/ZdhcX92z5d3YeZlzdXdjz2HH0qvFf6osRuNWjtNPhEbHe
/wDeB4wu7cT1478euKzoX8FPC7QKpj43MEnHGc5J/Cp21zw5p0RjtIXcRuQ2yA7o23dSZOc5
PbNKw+bzNm32axZwzXVm8Y84vAJfvhQTsk6ZQkHp15qhc32p2iSWji2jmVttrcTvujuxg4BO
Rtkz1BGOPxrmvEWt3GqAPGJkhRQ0aI+wRyYBLsSBu5OB9DgVoQ+LYZPPtdtjc2yfK08SCTd
gAlmT064Ydh0p2DnXc2LHUdYjkjW70yTy2GC0cZJ3ADkYOMHnGfSku9OjigkubGzVIJke2T
IVEyY6bc7Uccnj8ahVPDt/cbQsq3BVMRJ5qNt4ABUdcbR+lX9EOnZuP7Mld0cDzFd3IBxwAj

/d4PPHpmlsNK+7OUuNGu4Ly5WwgmuB4iWO3aNCyqjYyxIwAw5z9B7VnNoeqRTXAisLqSPLD
ItmC57MAeSRzg4711Ai0u30sjV7hobe0upoIv3rruGSQMLyQBkj060fY/DUZheS4uYhIQIgl
1OgYnGMDIOOR7Z+IO5m4XMZdO1FrKJJNPuxO0vKm1Ozy1woD49gxxjJz6moRZam7iVrPUtyK
TJi3kBcD+EDp07ewrpYLPw5czssUssksSbnUXMx24OMnnrkEfnTbhfDk0StJqcuwt8rLeSDL
exHWi4+XzOY/si8TV8tp14tmUBVBKD4G8KGG7BwwGfoRV6fQrrT7WOeCxeQ78G3EJco3RXXb
kjA65OK3UtvD9s63D6g+QVYebfSYBwcZUnv15602afw7dsZm1XmQbQwu5FGAcHHQf5FFxqCO
OTTtWe0nL2dx93erG0dWckg9Pwxx6+LXLSxv1sYUSwulr+GUJzBbsfM+UkMfUgggfUV0kDeH
x5ezWGQwsD8t/IBk5xuBPJPNST3OizFkbWiGkPOy7YEkYzgDofpRcFBdzj59Gv3doItOud+4
rHM0J653Zc474x6D360240rVfsiC4tJpOGwvlSM5z2GBgH5cDpjJtXZSR6TaXGZ7+ZZOhV7y
Tn+Igj+Lg1UUEHoJFeTWZR5rBQG1KTDZ7AZ75/SlzD9mYIsdQXyIYLe8aQSmTzZUYsMjAXkA
Z4Bxnjgijimz2d7b2pi063mdB8+2WFtrjOCNpXGfm6Z9TXSu2hidV/tlwIwV8sX7YAB6dfbv
zxSfa9IaIRp4jIPDsT9vy23qcnHQfoKXMPkRylra3kFsV+wSSpG+8wfZ5Cox3Py4IOAOpP4V
GLEaS6Rb61uEim++Ird/3eTwucHtnB5611zNoKmRj4gfdIPJ1Nvk9SozxSGHTXLYJ4mvQW4
O3UhjJ9Bjg0cwwZnGTWc87CHy5zLclwMTYjwRjJ+nHfgGrdtpj/AOkRrv2PGWR5oSOVOWIB
HHAPbJHftXV2lrZQTEB4mv2LD5VbUA2/dkDAI59sd6R4LNoPl8T3qonzM66inr3OPX8KOYFT
OWWz8tUuYLe7n/eF2jlyrHqoBxznIwBxmrrn9meXptuLyWdLmXfOka2xYZB+62FOOcc8evpje
ENg4cJ4lvjkkZGoqxxjoPw7VcAtBMdmszu2BH5ZvAcMOOB1znj8qOYapnGxRgaX50emSPcgA
RSMJt0KcgHngnPFgaj1HTbm2tiBpmEobO1FyNu3kHAJ3ZORn06c11rWtmh/eeI71S4xta/Ay
MEcA+5H5VN5UMDxuNeu0GAARXUZU478jkmlzD9mcPod28C7TaReXwQwhlZz6jIP5Y7d8VoaD
cRxSw+VFe+cyAh3jOGbBHQAyWQTnJ9K6GSJFYf8AFS6hhgACLuPBGtk5Ix37dOKlgiMYBTvr
mZcnajyo468dBnjPak5FQptDNieS2hnJ8t5Y48HfJsBJPPJ4HSkv726WeUDTo2hUBY5Tdonm
5+vIH+NZerQq+gXQmSWaJQjSivG5ecsf904P+PSuS1qOSS6VdQitQyqjiWchMgqBjcMbug59
RRa5U5uLO3n1W+ijRE0xB1GDewgrz+RH40PqV9tZjopGEDANdQhnz1C5PXkdTiuDhnjiV4ms
oGgOWXMYyFLO51c5284z37c1dmMFxpcNyXtPtJhbbCGMw2hSpGBjBA4+pFPIRptbncrd3lv
I7eaylifrK9xEBHjpx1PboMdKfHfXPmN/wASySRdo3Mk8X3z/CBnOc5HTtXn66eq2tqk0YiY
yFnZoiSG35B3E8rtB4x3H1ptysMbRXFqztIFvFOXsSTjLZJLAnnHGcU7C9oz0ie7vI96/ZEI
wxAIuEUOOC4JHHI6e49aqwapftFOV0gokHT/AE2Eg59MdMDnBrhNNvYo7eDzI5Q0quRLIpaL
O8jkDqAQevc9avpcxXEEUA+z58vJkhTKbSCpBjxxgDGRzyKdiee52C6pePliT6TKiMBktcwn
aMZBIz69PxFNFvd3is3naFOjEHmOaB1PX+LIxn6d685exjh3hdNtGtAxD3MjHjOQCF3YxnHGP
T3zBbWyNaxCQ7AXCiJYsRqQeu4dyAeAD9e1FiXUZ6ldzzWzRi30Z594xIytEvl9OG3de/T0F
NjursRRyHw9NGHK7lMkIKk+uOvHpz2rzO6S3AbyZ8MsyozM3CggcftGcj2qylzJHa+cigkoA
XXAQKcHaM556NuHTPvRYPaHowurmNpFOhXAGOSHilZvTselPa7mV8vol5lMhQqxtkcdK8wW4
COSLsPblWj2kFIySogz3HXPtUh00tCvmJ0jjcV3LkFcDLbzjtj1FOwe0PR4tQuTNsbw5qGP
+emyIKftgnPr9KV7qZZFU+Hb4gMrb0SM7Sc5z9OuRXm6W8slrEIIInKNmRY4wxDHvWt3x0/O
q7wmMxBw0LF8eYAwAHOSQOM9enFCRLqM9IN5Nwn/AAiV6xwGGY4MdSRznj/Gni/maTEinha/R
t4xIYonClv4uOe/OPU15uGEF6FnVmWCTCNuWHKqMZHbtyPyp8hs5bdJXXzZogAtvhjH9SRyQ
eceuO3WnYODnql3l6lUGiz3K5GSiR4HOCrNv39wazmuWDMx8JXgYjdxDA2OOcdMdv8ADmvO
o7p/KhkSEftwwJJmIf7q4OT06Y9jTkl+xwCeNk3M5wHOCGBGcAMSMkZB7CIYHUPQROWaZT4Q
vTg4OYYPNxxx2xVqxJh1y4eWKAftSt0nEUwAZXQbWT0zg569BXlyJtj8p32HcGfLkgsenU5G
flzXSeGr1DB9gluHtcSG4tLjcWRJQvRicjaQenT8aAVTU7O48mKZ4l8PyTQgAmSO3iKHOO3U
n2x2rJ1J9BuZP+Jxp0thNI+wXFxbGDcex81e+OmTVl7uwvEt7TxCsen6gR8q+eVSUdzG/RIP
oaksvDl1bMTb6rK0EHYvFLF5sciknAYFivplhgmj1Leuxiah4XezJlsMXkL/AHY5CWd844yO
PQ7v/wBdaouaPpFrH/aOtmKNY01UhXKxYXpwmFz0/wAMVbhIsbsrZCG4sQMyxRPuktycYIHO
VI5PPGPeoItP1a5a/0q7he+eNAszHzHgQj+GNiNhI9uvalqHKHhu7OIuINF1Ccg8TR2BYOO
5DHk06K8traRXh8P6jHIRktFYqCMjkEg5zgD8sVUg0S308tdazrU8+BlnnmMYz6/eJ9eB61F
f6lFfWEf2ffbaDjDzkmN7lQOI4QTkZOMsewPShId31Lk2pWkpxN4c1WQM/mMDpoYbtuNx98c
etLFc2UpH/FO6goDdZNOCgcEZ5PoT+Zrj3ur+++030so8yQL5UEbybYRnjAHOqjJI7E4psWo
OtosjSTrcQyKEj8xmULuDC59Rnk5HIx0p2I5zuDPaRwSImgX3l5wwWzAU4Ujpnjp/Cqpk07y
kuv+EfvysxBA047wQBzt64PTjriuXWG9DtcXV5OsKAu8jOxC5JyAobkgHnHoAO1V5NVaS2nkc
XhEzLDA32lmcEdcBSOc9T78UWDnO1totInVc6JNH50pUrLYldp4yzDsORyfeq8smktdiF9Av
JWjGxSNOLKBnHDDMZ5zn3rhJtSuGkj2XlZvABA89hlsfMp5zjJ4Jz9a3LW6klvola9vEuJdw
jUszIztNaM8AbcnIPoKLBzpnQsmjyIqS6LcxIMEqGsWXOeOMHnOaWCfTbC4kW300+ilUAh0s
W6DHO7PTjpXGWmqXRjmjNXLJ8wkEurkEgE4DbmGM+n+GrcvLDF9oi1G5tXABMc08gG4P2G
QG4OCDOeR2osNSubU0mj3d1Ms2j3YklxI7SWjp5meRzkZ68iool0N5REdBu1KAKC9g+AMEju
exPP/wBauNe4v4o/Mk1W+KOXG8Xbhc5wSchtmrA1mW8tEeW7uoDGPKcRXEmOMYJJYA598+o6
GLYOZdUdPE3hyIOekTrhW5FjKMgL2xyeD+oqpnwwS3/ABJLsc8lbGXBxnnr+tZ0Vw8tnFHH

r968sQw8Q80Fue7ZGDx6+nWqjajPliEavqEbOMIXun2l+6Eg5GFwc+v1pWByXZHTM3hpUYnS
bkBMMSLOZhjGQeOoqKOXwrtRRY3C7AwUNaXC44ycZ6d65y31+9juC95eXVwInyCl04Vv++W6
cZ6fzqaTWNskiEw1O4hV2xlpXCSHO75eflIGB6UWFzrsdC8/hZolbyHYyDKkQzcE9Bnqp7Dp
1pLi28LxPlrJlkRVVm8iXp2A7E/TvXP/ANp635sjRXt/lc/MHlK+WCCdI6dQQMUrצרC6cx/
tGVJI22qHm/eEk5IwTz37dBii3mPnXb8DZjTwbh8QbAhBZWJnUg8c4Ppu7VNenwrE7XE0Tq8
rsC/ITk5bk4wOMgn9fSsOfUNUV387VdSiCgdWIKO2NoYc9iTjv7YqCPXdWlilGoXKo0fKNLn
DhsDrngnPb6/hRYXOI0OjgvfDEkojBctHlcSRTfKM45LDimXEvhPUGiWYNK5wFBSYZ5Pt9awY
tY1eUlkur31q0m4guc+WfznJxzzx7fnVi01i+Zvk1DUZirBmBbcQBjGMDkEkdfaly+ZSn5Gp
NN4RaNLdDC8ERXase9kG7jdkcZ75PPftTgmhpaiSyd8OvlQndLlgTuxg+pHX/GsqXWNXsDbt
NfXjrIJX2SqMjb90Y256Y/M1r6FPcalG7XF67I24GMSshyMjLAen64x0pNFxkr7fgJDMYNCK
jnUzedb/AGcxpu+ckNnHvxj2Ga5jUZJ5NVWOVGgtTAsJV9julQmBznvtHYkYPvXQXduZi44c
2zRb0TzJeg6FgBnkKE//AFq5bX38vUISWKW424ZUDhEjUD5GBUk5OPT/AOs1sVU3KI8sMk8a
QRpEwby5TIFADuobaowG5Izx2/CwtpZwlEja4jvCoZ/M5AP06Dg++PzqowtnkkeK0LvNukSS
S4UFWJ4yRgEA5PTJyPeq15CXld4FEuQHAiV2QH+IKSOfw9KowbN24kvBpa/Pb28EbhaQrAKx
weC2QcjOecKeehrN0mwF9cND5lvDHB85OA20AHj14yc9MipLu9i2Wm+P9w0aqIS5KocYfgtx
kjPTgk8kcVREyfy7jHCzldKjd869ffqx/P6UCbNmeEx+QYYZmXaI9k74ATAIJGRyOvHtVd0G
yGS3SWZfmYur4CgsOGIOwyeVFMEg2ltJHJLJCyqZWJK5JHG4j5sHuCP0NFuEhW4j/AK5Q
rSx49QQmM8DAOe/0xTE2OhtJLq7MaShU3BJJAfl68lTxdksf12q6kkkbMbsxXB2KYokdgGkV
TuOQv4enzfWsmMQiGN3lmk2jzVRG+4Puls9jnHABPFT53RCNJgihywCszL0GSN3I/P3wMUCT
EXdcSl2j2GPc+wldsah4GSTk/gPwmijmukMfHIG0W0IY2+bJAGM468c8Y5zTpooEKpLHKY5
GVV3Y3bDz1/hJIHPXGa1IvL0ySWFIg0lyAiir92XAPAOMggfiCQaYramdPbSQQHmV4YVQMjR
DtPLYJHqM9uCCUSC4mEscjxxwiQlih+YLjuO/QY+tXr4Zbd5CF1yjScHkHkbenXB59TVe6gM
11m3i3TLmSSNEwjBjhQy9Ceg+mT60DtYqzGFI2jwz4G5HICrtGDxznkfTpT+AYYovJQ5UM+4
hUz1B6fMOfp71ctrV9Mhsp42hZZW5b7jFW4bg/XtzwamkjSSmkvXjgZypUKpPlqGB6AE/MD
k55xjntQKxj3kcU3mQ28dx9pVgqmRuFXPAXBPrwStn9Kh+yNuR3VNhlwV384IwAAOp5GMfjx
WjZTxYuzE6ysImity6EHZtbJHTvwO/J6dKyZFjZYzG24qwSR9pCqf9nH0/T3oJZcS3X7I8rQ
zS2aqAGAHfOBnGccNyOeM0Izs8M4JJDlUbwxQLnOTxnoM8Z71FDclIHg8tVifo/aSHcg5XLH
qBg9MfeqSSR5pI0V1MXloFDnbhgBubPoD3+lAaDtTiuk1C5aNXdl2ZkmPGVBLZz3OG+v5VXc
ziaMuWcxEckk56ZIB+ozU4t0uEaKS4RJpQwUIDt3deegIJyM5zS+Td/ZBPALMUEvkgsRgnng
fQjPH4UBY1rXW5o7dghjuLRHA+z3EYaNCAMYU9CDnoR/jLpk2IG2dJvD1uA7j/VNKi/vDBOS
QvGTx7DvWbKtsdPupLidpbmPAVllIwcnduA4A6DJ5PAqeHZZxNGhVylNwC7ywQEc4A4zz1PY
HHWgq76l5PEN5YKYrW9nZ2iRO2yzQJhhwOh5wcd+cVWj11rqQHUtOsb6RJAwlki2SkFfVDzn
rycfWssDG5d/nSSL0Rh3zncM59OR/Or+p28QtoCRKJiMhlBRSoHxN+LC5weeevOKAu2XoT/Z
W1v7CsLW6lT908KtMQcZxuYkZ7kH86hmvpbm+uGe6lM4+UyyNmEAclegIGQABwDz14pugpae
dbXa23mQz2F2fzFULkkjcPT29OSasa8ls1/mEssyhZEERURIGIY8YK5/ljkUD1sUBBeRfRX
MZBcRxxv8yMHUkkCPjncR3HHP1qGOZ4U33gja2dmEkA64GSQWPGfm6Z9q1Lm6uLg2zXflIbdj
GZM5RgByccIT8xHofY4qtqSQOkE0F0HttkTYAxUnlZShGASMEdB8tAWH21219peDCSZnUSu
G3mPlcHBwcEdSDiqz2bpeXM1k0kVlanlWccJjBx0b09c9ak0SWHe0TxkQsSukCM6ksRjpnB
4AOPyov15kW6SPUIrkSRjaEQhmUjblsAAkAY/wADQG6HaqI5ZJHsLdvszplginKPjBQHGMaj
GdvSsgQ3Jf7QqMxDbtiADjoNwJyvP860rNZ/t0TZmt9rBizOwCy46AjHYn5f15q1e2clwBIL
dLS5QgyOiGwQnKqWlU4JwwPC+/ekFr6mXDkbJkt2UJI0cvlkvu9TnqOCee+KtMLa6tLWS4aG
AsyxvyVK/wB5wST/AA4G3HY+tRT/AOjI8c0yGPaSxZCsZOAQRx0IJ54Iz1piWem21tcNNJls
ud4CwsEX5QcHPJ4b1HbrQlmyiSrYqZYtPC5Z4l3KzMeMkkZX7o5I71GsdnaOkHlm4eMHLC4
BiYNx90jjBK9+SKZBYx3i3SwMjxhN6GGMDQeQOWOePbBFQ+Q8eEWEuF5D9VGMAnpw38j60D
v1FiiljVI2f5yroirzJkZULn73QfStlbKbTAsN0LWUOqPMrSBzE/wBO+MDngj+dOS7WW2kc
yyLcW7BwpQtv3AIWBABBPgOmPTAoureJoWijMibkXMflkvzydzcc4yT7A44pD0RXuNNXLSWb
+Zb/AOsRixXjJOOMnHORj0qxZv9naK9kjjkByhDbjIM87cAjj5+XGTnipNFjnspp0E8blGB
h8xco2eR6noeQAM8c+slxKzNbx299PLOJcBliKrgke/Y9+w6imFluNhsVso0nMT3CPJtYxTO
Sjf8Bxjg85HHtVe8nMbXn2mNlPFAceqrsX4K8gdMfmDV261C5ka/laKORWk8vfGuEGHHHY4O
CM4PPrVSxg334e7dplncwIEwyoANw+91wcZ+p55pA/Iry3c85tkZ5HNwGmkyAEJLEAkDHoxz
15H0qKBXR5JpY8ysuEw23ay8Z+Xjg8D6981o61Glle28JghdIEAZQpG7cQzEY+8Mnr0Gao3V
0otrZYTGEUOyjOdu5jwcAZHQ56jH5sT8y2wadbeyj8p/MYlm84IrlQCpBIODy3A9vekuYA9s
gYd5VfM3GTflAMdVAG3GD196WCNdmL03aSI2Q3miQOoBTHYgeE8g89DzUF9K0LwJH5/yOXid
48ZQjBVuoDcAbueCelAyaC+aSWSOSQtHDG5jEvQoB8wBOTnjp07Vo2XyW8sxaOPyiJ4jgsN7
HJ24Gc7QBkdKwY4DexOF+ziWScKJEGNwC+pPfHJP61q+ELel3Qh2O8MyuJE8vHHIUK9shvxq
WVFu5u320QQ7E/02QgxcfdYAAqR05A/SuO1lbQXVw5WTckmx5I12kEAZUKd275s+mRjmm8X

ym1t7N/NKSBZJBC0YIkIwMn06gdOMk1yWqTTqzXMDmNGRTuUnKkYRkbPBOQTx/d68Uo7G1V6
tFW7HlIEjnTzGQA4A3DOQN+RycEHPXn1Bq7cSW8FugsJ7i1JjXEili0uepxj5epPTp1NN0ry
rO2vFuN6PuEKhmURqcZwUIJPGOuOvbmWEkzy+XJIsLx5SZQ0mCV5RCcAevbHrVGvVipf2Pk3
lkyLugACiF2DM5A3bcDPJDY5x1qP7DLbEQRfYsf+ucxgJg+x5xjg7vTpU119luFk8lNyySt5
hDFZUJwQcHpnahNZ06SSyyStlWflaTjdktnngnpnA6/jTIZrWNtFqmobd6B5G3eVFuAbJwVz
jhe+ecCkktRH9okd3l5KpH5med2BnHGM55Jz+VtLOZZLiKSeJjFlxSVkbaCNpyvTrgAk98HI
q8Ybmlyz/ZHWBsbVXc2F+821RwRz17ZFCFuTRywRRW0jxoJbePCSjBDAAHPPP8QHHTmn6Vbw
NdeTcLlzKVG3cU8z5chW9ByCTx6HrVO+jfT7vy5A4MoEwZDgKMsWG3pnOOv6HNT28TXc7S3k
jrBAhD4Ox5AoyVHU7u2PQfSgPIJt6CMNPCsQJ2MkfCYHIOOTyR6GrWln7LdW8jyZaIF1Zif3
R2n5jjryOD3BFNVWazt7SyMcciwbmCEYBYkglm7nGOB69qjn2yxO8TIq26gxRKuVKls4579z
1I9eKYdSVZp4o5HlsdwZcFDHt2k4ByV4POc59/alsr2XJiwqNDH+5clt2QcfMeSeBx7j3qrC
JLmwjkZ2O3ewIP8ArFV1znvzuxmmGRJJIPt5sQkCZmJBOSScenTgk8UCua7uheGW6lM1vCw
LI8ZXI65PUhevI5zmtPwn9m12+mF7bQGWKJWYqroWy2N2S5GOvGB14rmFtjEzb2WMSnhWI3b
Rjk88enPvXYfDuJrfXWwkwrCgCE52EvlhnJB7c+opMqL945U6hZsVi/sWzYM4ypmly2GO0BQ
/XjknA9q6/ULa11Tw/PqUVuYpolZZoS+5WCtlkOe2CCCMHgVycWkX900P+hXebKNnFpIDnPX
HVuByScVtyyaT4Yl0mBZTfuwkuc5AQMv3AMRhuAASOBupvc19b7Gb4ZtrK+100s5dOtmglM
jO4nlwZDZsEBtuOAAf60niuCxsrye1trCOL7PliCQXejzFdoc4BJXnpyOP1q54ELQ+IUEYk
ryq+wCPapYlLkddgeDnj19OaHiuPZ4q1m4DKVjlUNyG4ZF425BP09aOovskmgWP8AbGoxJMSn
2WCRp5bgqBhBj5GOeOnfnr2rovFf2HSY7U/ZfPFxld73DKQqbWUDaPmGSOvYVj60Bo3hY6dD
bC3vL9GuJ+WysY6R5HVvboBn2rV+IcSyTaIzclH5zjdyMhFx9KXUpaJ9zF8Of2dfanb6fPp8
Yd94ZxJlr5AZscNgYA64z0p+vtb2+pX2nWenRhItoD5dmACq2SCSuOTyRnll8LQwL4jsGt9p
Te7qVlMhcmNweSPYmn+I9Gu7nxFqd0tPLC0ik5iZldBGmSuMZOQfYYo6it7t/Mq6JcQTXNr
DNbtKxIqM/nOj4yAAfUGFRyc9vyrS8YOlrczWENjJKogSZJWnfGSTkbc47dfrTNN064j1ax
vI7HUYY/PRP3iyBIQFTk56A5OQf6kVF47nP/AAkoG0mJYI3Kgf1GSy56DpQgWkS74RFpqq0
tvHA9sFgBdopnU5yuDtIKjqenTt1qjqEukWt+8k1veRS2zEJl4ccPwMBeAST0HHNaPgGJI9
buWMQi/cjYA2SY964PPJ6YyeeOnSuYvLC/huJClpdSzebJh0idlKltw/h6cnpzmhdR/ZOosf
711HSru4tbe7ElhDkL5u5iOSMYHPQ+9UNT/szS5fsyQXU072yXk8X2sIDkElQuD83fj06560
JNOvLIWyslrKZ1WKQxuUV0wcKQg+8SBkfrnNU7zz2vW+2XZulaQ5aRyuWHygMSDtx69simJv
TY6GKw0v/hGRraR3SCMGM27Tx/NhgmC5Tt2qv4fl0vUL+GwKX0UkzMA32gfu2GWGMIOvPQ/n
Vxo5o/hzcxTyFmW4C5dtwl8l5eHINc1p9xlt7ZyW5VpFbKvErIsXXhOM8gnJwSaXQHpy67Rt
Ps7/AEi4uojftlpR5X2neHAzjjHGcZxjOaw57xLW7SCwjgtUlo2RJUYhcAcknGe36VY8O6st
l4gjdX/0W8+R2yq8knazKByQQB9CeTU3i218m9nE1tbtGuWSQowOGBwplbn5gfXvQt7Fbq6l
rKLt73RZru+jvLdrSRUQSXOMyN/yzXcvyG/Ke+MjHSmXENpOptbSO4tpVjZ1czeYYyOCD6rn
OTkdc9hTdTivo7aw0y3TzGtFE9y3lmXE8h46cjYp6+9Zv2wHudBM8l8xhvmLooLbTywBAA5P
y9OaCbkkS3ENvdWkiurXCIsWX5aNck7eOh4qkLq8inkgtyXkV9ymPCuCRgg446DbnB/KpFsw
Ly6ku5/lhVnfeFMjNHyoAvABBPfgHNPsb5IjwbazS1iwI1aYmXawbKk/nzn/AOtQIW81HUmt
2IDrDGvC7VAA3YGHJzgYbHGP1qvPcoit4RLG24/IzlyMdAxJ28Z9OIOurx31p7iB1xIwCvz
hSBwOhyMDr+fStDWrO9WRZLgxTKUAWKfIFKYHJlFMtk9RgUD9Bum6Y99amK1COyYVWxsLDBb
OT17fhz6Cp2+xW1m0eo/bfMRfKimyNuCwO0beoznr3GfaqRlR5sXkMipGuIXgGNijuQRznp
bOrZVzVI4LOWtQgkZZXMguBuDbjyT2GTwcDvgUDRFehHc+XLL9nSQLERgs7k5LdcjChfbg9z
xLc+YiQKDJfJEpaJotrZUtncRnbgEYHPJPQgVm3EybYbc2yxuvLuJep5AJB9zznjg1csp4I7
b7JdWtu4c4UG3zwMk4ydoHHXnnNAaDNNEL3et9pV/Kz5i5G1nODtHU4ySvT6VmToLmbzIzsX
qqZO1QByc+x46d6ddXJt3ikhjkDkmTleRgkA579ce/4VBZW/nSxGdZVtjltxwdx/Hr0/Sghv
oSNFI6sqPHL5iFS5BJySvfqpyMZ7fSnvJcR6aFa4LRz4kSKT5lDZzuU9M4OT04Iq3DFLCzTx
Fra2SJs+YcZyP4Rg5Xp+RqrdW8c0lujeWTKiszyswBA9DjGDk8ketAWsW9HW3KXqvGZJphvQ
FhzgAsMdyCAEj6Cr9lM4122aK0R5JIQpZWYqoAO1hjHYDj+lZO3zW+xs7qzylimNTjgLnByM
LyfXn6Vr+H3iF5cveeUsRkQB5AclsnPHZD0HPXHqaTNidibxNNHd29ib9HWPZ8zhMhtwPI55
AKjIOOtZoswfYp0tppJHDKVlwGLOQfvEYORyOR6c9a2b17hrKJkufLSWIK0LxkoxVjnnBHrx
x93rWTrzC2m022E014wj24UIGPJ+YdwxwBg9l75qVsbz3bKdruklt4rZjcgH8vvyiu4qD0Zj
nOAP/wBVVdQjuLaOVZ4EjRwD8o+5nke4ycDtngitC/T7PGiSkGNXV4t53Mh564PAORwO/pil
W4OzfdFYWkAkFwNroccALzwOCDx35609jJmXEPLCVV2MmNqnGHZlQACOnJPHqOIlo/lo9qyH
ylXaVnWTaxJVVA6HBAOfw4rRtkhe2RUcoNxRQ4/iY/KwyPmHfHHX2qhaRN9nZMrFM8ilF3K
PYgFuvGc88fyZFrChFuUtkMiSCTaCkDhSghybcW+Yj3H51NAkgvKSaJ+dkUH32wQcnGMd
QB1znpUzW961uUeNViILESOsgQZONpHzPwP8FWqqmMrtjR1eQ7AckeWOQOW4OMk+g+tMI6C+
X5juwRzII+EWHywADyDn0x/PuaLV5Euo2ijeWSElIcJBAAAbAHbhs4/Grksqz3OQym5ILb1l
x0xuAPQ4GTnrz9arM0ZuC7NPFcfOzmQMtUnb2xuwcgDPNMTLdpdRzSbb+DzmjI27AVbJGS2

B2PTbkZHuaWOS3tldpfnkMSAKyLtI5xn5i2RtOSODUExvA7IH81WG90dEYYHOAWxk9O/YZB
qy1ohsUuWu0mnZmk2zK24gkfe6g859Bn1oHuU5JkZlx5jQgZeNI24XAAKYHGMfpV/IkklbT5
UO2cl2Y/M4baoBGeemT0PPPaqE1p58MDoc72PmSYJySRyB7DqOTzToXNtqH2a7JWOJ2jcgBy
r9A/OBkYX/vn6UiSizeQ+VfybLWJ1yy7GJZSRJOGXnr059u1dF8Mh/wATG+LsJAIo1DhyQQHP
A9uaylZDZyRzfvJV+dnhRsZJxlt2eRzgnrmtzwy9tot7ePfajZeUyJgBslTnJ3bV2jqOhoZc
V7yZzh1GR4ZraK8nZw4QN5j78EZLANqpx6ZrtbC7/tbQ723ln+0XFurgSSDD8oWXcBxkdD6g
e9c3BbG2kJg1TSGbyyHkeYrwQOzDOSCOc0txqFppugXem2EqzTXcx86SAH93GW27egJbaCOg
69emWNO2rHeFdQNz4i05Ht7cNtlcNehG3EbAg+XwR+FariNvE2uXWob/ALFZvHhWPYu5RSqg
Ed+uB7VzvvhxodL8WWi3TokccJCSMwWMLscHHqSRx9fXFani7WRLcQxaddqLaBXnaaHy5Q8hG
0E8ngZxzjOaXWwLbUyrprme9nvmJunUynEKjCf++G7lQOFIGePWui8fzMBpAAIyzndFjIOE
xhiOn4jNcnFZvdQop1ODy2iDYv38tWUjhRzuzznrnoeOK6rxakGrzafDZXum74A7Mr3AAXKj
DBc/MBtNPqC2ZmeEmuLnVrHczmFHZhIUdOMo3yswA68H/wDXWjrZS22o383nXAxNE4ZZGCqN
o+U84C5xnbYc84xzW8PWd2mr2V9dvBFalsjs8sgrvusPuk+pHPpU3iNjr+d7nS57SeF3QeYk
6PtHQ/L2zjr7elHUF8Jl6LM7atYRrdXr+ZMjnMjjzAWBJCbjgcdzjGeKk+IMB/t1Jot2DGkf
L4JYDouOehHPPWrun2MqX1tcMbbYl7oSPNJcKrxL1O5fXpP6+3M+ukX9/LJZS2k8ARS7R3EZ
ZHUEAgZyCNw+uB+K6ha8WiLwCsX9q3O2a2n3Qg5RHUqPMGRzxpPPHGelUPtN5cam3m3F9EVk
kaMtNInmYbA4GQEHHOO568VqeAUftOxubq2jLxKkUIuEznDEMCQDkHHb3qheW2oz3jW4nsTG
MusrXynynYu5JGdxHQEdjxR3GvhrVUNsuYLS1hVLi8lBcKXd2YnGRuXJxuwTz3yOmKotOLiSW
OG3OQcqZHBYNnJbOec/3fwzXTWtubDTtLTnTDczW7C3SCcN5rMPnAGeBn06/kK5X7Aba5KKE
uA2GiGY/KBcnaoYt0wMjJHFMlpnUeX9r8CXqLFIokmdtmOV/eKcD1Hb6fjWBCFtNNAWAR6iZ
i5MgwoQrkDAwA+DkDqB05PHQWcSjwa9jNPZW9yzl9rXSso/eAj5txGcD1/nXPXdm0Uck0l1E
zj5hCgjbPY7irZJJOC2Pz60kOS2Y2OWK4jV4dkLKuJZJVYF1JwDxkdD6DNdglb6zp+nX99I
pmsHYTSRH5XWPO7A7htqkfX8KyfD8UV7of7l5H1O3u5JdqXCLI25QGIPTnjOfu4qKSER+G9
ctpXPmSOJZVE4P7sYGS3TcduWxntnk0bhHuyndahPPNeST3DLJOhljEjkJ8xwUK9sDPXrgnH
NYgiv8OkUBkVMI3Cq6emQSOBnA/GtGC8CxBbwwM8LGXaXBBPH33579ufwFQC6kYyzzwxieZj
JjOM4/vMw5A9M+gFMI6lYS3REU9wUjeljYEVVA5+Xcg9MdSMetOuJLt7VjdGdsgHynkV1A5x
1BPBLZI9qqiAyK3lInnaUAsSSBgYJ59f5j3raa5s/wCyCChX5zIfn3O/A6nHIUg9+evagS1M
elr9mEUUUGkxuaUHBC7lAAHTJOBJ+tdQNzm+wh7LzI3lZld7pfM5UAgKScL94Acc4OBxXKyy
wGaRElKRKxw0SnkY4ycjkGtLw8kpla5ulklskcFx5hz83YBWwpJ65xyetlcXYtzzalNPEXuj
liISMDfgZxuxjggcgjgZqTUZUSG0nt7yRoMbRhuGd4Yk5HTJGcd+/WsxhD9mubl7eJIA6x7Y3
2HcP4cHdwMc4PXPWn38MTSs8MTII3ZS7bg0rK+cgYA5II7YzQO5ee902O8mtWZ5EYPsICs3P
zgqcAg54Oc9eorPjmuJIUvJ5qvKPMi8hWYAEk4PHXp0xn86W/dbmWBS7BnLL5bncIstWUPHP
/wBfk0+6S3kvJvsNvE20FJFK6KvAXOOD1xkDI4PrQD1K1wJrWfklhZmjwobIO0nkgY46Dke
3SoJcyTIERVKbUZQnCGrxz1PQ/Q1e1KbZpkW5xujcqoR9pQEHDweoyR06c+IVnlWZpFYgW5G
9doJXHrjOc8cZ55PTNBLRPMGijkgY20kCoikEIGBAYg+65HXAqB45mtmLwuYESIjd82eMsw
X/gOT7Ac04sVWLaoaiEoJJfICgkZPHTuR6Vpy6k0b3liWOSK4j2kRISDxlTkZbGc/TPoetA
LUZPBE2pRT6eZUIZWePcypqkfeU54z+Jw3NWDktw9tHqFsyxvFcFZUADZTpuLE9s9PQHimaP
539nM8sCriUEaNUKu0xv1UrzwpAOTgYJWpNILQTKsnlvHOEjlEcqyLwQwbaCeuxGc5yOOOKlm
sESajFHCtmLhzFbhXHmcktydykYORjHJHc1VuriSS20e9iCmaSSQhVfEir90bepOOT+WcCm6
1tkC3KxO2Q4Uo4xu3nAX1bjngjAHvU+ovcJp2m2r2x+1SRFXZ0CMpYABQpAI5I9OfSRtPdm
M62zNIrmXzhEqsXtch2g8fUblPbr2pWKx30Udu24LjyssvLFWXaaoKjGB2NNguIPtd7FcSq
u35FlkBwcx7cN/sngZ9PspVuprW5mWK6SGIsisGbCysFwcHHQAAZHv60zJmXPm5a4kiiSNUA
OGbO3phQfbdgAjipY4ZHVnljXyNwEkgPO/nIZiOxbv3B9Knmgao0vS0wZ4LnEm3OY3G4HcX9M
7ee3Gatw2Ect5OttDcnCBfLOcN1wu4kck7iD3OR0pk8pWgtiEul2MTnBaSPAcuoAOVxhl5PJ
GcdeKgunlMqSSs81woUsrjCFYY+Q5PIwcYPXNWI7alffn+yBcwhNrFW744JAPA6HnuDUKfa5
HkUQsbuNwuREACFBxuwey46dfXpTJZNHLHJbuGrYz71YrE4BxgnIB69e2emMdKknFpJbI4k
VJmVTITIQC/O7II65weoqvc3MQ1HeyOGmVS8EqYy2eSuDzyPqR6UxLsRRhoUnjwyiTMgYquD
91cYAYcnrnApiLEV5vbEUAR4wDm3DI3boODxwf8AJqwbseV88sAiQEOFiU8nJA6EjBH3vUn0
rMgLQyyyXLuq5woGQ0g9VwR07c/rV+K4vEIF1HCxRGXL7grMpOCGOeT1APXg9aBjlu3mhsEh
kjEMp8pZS5+dEcAMfIjXkZA9OB60/WpILmVW2WzSyL5l3OI2Q5J4IJ4GcdMHRjpWU0yG3ufJ
VfKlIXe/ViR1wcDHC8/rVZmG37NCWkVmJUZAZXqCovU89OaAubLTPbxJbxuqSRc/uyd5cjin
dkA/rzzxRbandW8LFWHylkAFi28554/u88emO9Zk1vDerPcTqgkAKJt/wBYQ2PXIGD+lbs2
nyW8VsytOlwrEMwRtvDKeeMY5K4HQ45oDUq3iLc2ySPEkxb48wIdpJI6qOm4Ag4xjj8aabOy
hlu7dJInkKHbI+VDHORnf0zj8z3FQ6qDeLLcFpNrsq7ioHzE/dbjhgFYfgPWISKVdKNp8iwN
IGaclSRx909xnvxzgetAdR+oxef9ntkdneNjGshdcZY/dy3K+w5HANZmnObbVEuBE5iRyJY1
yMkDJQt0z3rUjuzHBMLkfMFCUUCK6gjhlJ5I+JBz0PHeotVvGvJHkgjRhJskJiOcZXaD0GD

gdMGgTXUgeedZmeC6uCVzE0rr5aLwDgleeuOmKlkS4mbe0jFVw3nqCQGxggYx82R25Jz6VBp
Ukpu0EUskMjYJbG7gc45ySxBwBjqavXdvNdO8ItibmOVmZHjBYYJGVxwftB7cmgFqQAj7FO9
280lx16Plly24g56k9Fweg5brxSeXbytZxxRIZAZedFYkAcYB4JPPr0A9aVE3xQwwKs2Xcm
4WdhI74GWUj7qgjIIOQc9+NLTzbb7YXQENsvzbdifJiTdFKcsev5Djk0BYz5pYmul2lW2jRk
x+5GF5wSQMAZ6E+nSrZLNbibTrtEUYAlaPzGGM8Y/mMiqdrAJNYRYp7eQktljBvLxj5jndjb
6enrSTzpDcy3Kxw5PKXEKFdhzwQvTnOAAACO7ltsRiJLVIMuXUuec5P0xgcZ71cGL3V3EGtm
he027FaCIfc9SDjndnk59R1qpbX1tDZuDyhpSpjZl4AQnJHzEnJ9RjPPekt4bu21BLPy72OS
RAJMH51U4JcBcbgB+la0PhSewmgWJY4JA/DPEMIV5Vs44Oc8nrzVqzW2mSaa4mhunUeZ9mli
ZduGXLKMY9OTxzjHFX7FHhMqyqZkjJ8uPcJSwUZ3bR0Xnk/XHQVQnhglV0ut8cksYJRFyEbe
BnnGMDjbg/e9cUFWsVhCl+j+SESNYy8cdw6pyfl++MDbnHucY96vf6P9kFuGgae4jVDb2sYw
D1DSSkDHIJ4+UYP1qh9iNxvkM8M7hwqXqYlll28fewOWGABT7S2O6VlgZh5atKV2KASQFwW9
yuQO44B5FAkW5Y4I2nEdu7xIqnc0rEEY5+6R15HpwKcjJNaWyM8a3CgXgj5QXd8Zb+7kDaM9
xzVOxunjstEgbyJlZFG5yV5UZP8PXI9B0qKwvnSR/9F85prZpBHGPILbuJdB/FwMdKQ7k
mpWsMkMv9nLLA/mqDG2QpUhs4zx1UHjtjiodEigUtNKxJgyzowAWVRyAO3UHQO/erWntBJIt
lJZwJdA/O6IfMfblgOcjJJ746USyXVnDsupZFA/79VwJNpwOq9AOmCe/YmgPMrtELi6N4JLd
1YZaPaSh6fl+cEdrJA7joelXVLO3tXn+zSTCRZiACaYscD5Q3XlZg9QecVoNHcnR03Z5A2/
c64iVeOBxulFcDrE57EetRatlkukQRR7XPMFVZGaRFZQM4J6klu2B1470CtdGPbva/RZ5DLCjPv
Vko09cnIP9+PpXRA08MliaNpriVpAYgF2IVIClC9zz3H1qiLaO9tGi01I5XtUZY7FiJBwGA
Ax34z1BwaLLbe4MJN8t7fLfigAwuCV5OCSc8cnI79KNwSsbev3bzTqrIVViBM8mzcoBHzrj
oOoweuM9axbeQjzFIdpZZeJWg3O2M7upx2Xp61ckMggknFw888ckMohyZNxL9SCcAdf0x15H
FJeIr6k8BliKyxNKsZWQYcEnLKxyBg9T/AJAu9dSoumJNHHK8pkeZVYyZCVI+6cgDlxhj+Iq/
PIou7pGtpIDd/LtIDMkbbmznghiuM/rzSK81ho0agyvJKCswRiSqYGW46Zx1IP3ajvXNpdXa
zRmU3O0Ru8hUdBgBR1H+J4xQGxBHG0lrNJl8ZicB23zYO8MGOB91P4h2zVMWcsd3FHHE0ZTY
wdsKSe5IAIPuoNT6hcy3AdLeISW0YcsEzwM45J6KPzps19LdWqo0kDR2zxzRoyNuIJY8LnkK
OxI68UEOxcsLye1jFo8OZYJCsbIqfkcHgEjj5SPwpGMSuowzpYzmSeHaSAq72OVYqueeMDIA
9hzTZVs2ltyZVskEyjaylzHEVPlsOQeo/U+nNbU0RilxLn5szGFSCG4x15AOeR65oGOgvTB
cokG5ZI3x5/mswJHGwg8AcfdPXpWv4ZubZ7uVvtWwxvsREAXAlvJXgc8DsM9c1lxWckTF38
ySAqd77mxGAwAyByOTggex71K9gbaVTDchZw4ikdCWMGTuDyDPQ4Bzg554BpMuLaNG9mMa2d
tFGm5pD5UpJ2rIGzkjGcD1HPB/HEurpI9HilihmYxBoRJIwVON5z2GSWJ9Rjoa0NfuUjEKyR
t5gVgjouCPTHb39utc5fzKuntFbTPIZJCqoqsNqqrUBA+982cDnpUpGtSXvMv6lJRWzrcwWs
0jgqBLIHJGeVC7uOfXv9asXjrqNy1rDGkUiKVCbsqoCnhcAKSAAcdzxxxWfpl0+nWY/0WIMu
VZurpknPzhnHGcH8g9B5+5lk8q+UCZ0VChcjghRjHQdc5Hoc0zO6sLqmqyz2rRRtOigq7RY
yqoQF47AYA+pNRWkyy3kO66itsIVLO0oC8naAMEhvY5HINSvdGSK5SG2ZYZAoWHYXIbnd72e
nY8cAjFR2tiq2cZuY5zGQSJkbhRx1wgc9hnPb0pibZNfW0sdusRgeR0wM7TITk43Ek7RnrwO
1U7ZpraGdPIhkcyb5EkhUhhj+ElflIweQRnPPQVZhSYsiNdMkUcm3a0Yyznkh3JHU+9TXH2
WK3CBbjlC+2RjtlPA+Qc9fyA60Ct1Ksly6SXJf8AeRkEvFvzyfcOpqxjRnRhuQfOmo+8Z3MA
Hly3AALKPTnnvWmY7SWEXK3Eki+W8qwsSirnhgDnHB9wearXP2e3aSOymjY53ldylJlxjGB6
j5h1B6euKpENCWRRIDeTKVmi2+XG4yhLHGSCMBQB06k4q3c3aBTP5RkYKF2gso2g5HHGMdz3
4x3NUP2kExSzR4oNphkXk/MVyVK+vHUccHHPFamiJFLfyWmoLOLeYNudZj5L4AIBOO208D19
qQLsiK6uC9u5lhALuCkqAofowyRjp05H6UqRxaOxuUENxMedQsj/ADD0cYUjAz2IPSo9USG2
1jyHf7PGg2+U6AqF7HGTwexyTSSQ28UsaS4hnZmw4DeW2eF5OMfhyMfWmDAyxCdHE5ZICrHu
GViH3gOerAkj9TV2fXLo2zDz5Ugj/eKCGO89OSDIVOS31I9Ko/ZWHnGRiJkxwrYI92PJxz2z
0NITHMN5LxKyM3mZB3nHO7ODyGXnk+1AaoSe9uttyZlADAIGIYkx5kBHHzHJ4PXvzzUyfPeQw
2002QybVQuM7s5ZVHB49B9Kit7ORZXV2WaKVVW3BxtyAMhj6DgdweRWjFf3F2sQhOy4jjYLMs
wLNXgDOCT3x3zjrQJeZoxWtper50yGZCoiYnILMcgt3G7oOfmHNZOvuILRb9JgiriOV4iZEQ
jG1QBNbz0OeRx3rSn1We02uYZbdjJJGN8scaruKjq44JOTj6ngVgPdZmIezLyuQXklPmkq/Q
bDjJ5XocHigttD7KGQyW7R3iW7g5hZ2Ys7dA20Dd6gEDGM81LL5cN1Kj72giJDoysNxb+lh
W3E4OCMjpxzUWyS2aSKSadRI4TJAAQAKnoTuxg8Adt706eFJYBKkUkcbLwZXHzY+UyE8kDOD
t6A9/UINRzo6adP9kt5C0rBV2xCPaAOUByNxIzk4NZtxqcTqDJaLbK8OFnAZvkAx3zkcHpjk
Dmklj3i0tSzXUG2gGJOeyCcHOMkcjkgZPI4qC0tCFTcQKqRshcSuMlMnIC8HjBOB65oG2+hr
ae8mpL9g3CTg7gsWGDpNEijAYx4HIPqD0pbrTEmmZNNjkNzaZDI+1A3fcOp6EngflmmARWJu
YJZJ5LZJw8VzE21w2MAtn7ynp6qQeMdYGvjeavJJNfSxGS4yZ5Q7hGUqRs24IH3QP14oH01K
lpHPHexwXwZoHBISLG5sDOQ2PmP86uvZ3RuXmt4Z3DbjGHkySCfm+XAHJHThSnIvswlwk7L
vQil7F2BiTwv3WGeemPxrya3e+k22+HlMaYSPjGcZb58DjAB5zzmgWxp22sT2eoWMtzbwpG
u8q+AA/HdgM5BHB9OvrVTLS6o95I8atHKGESoGugnkZHOcE/X1yK0I7O5uY7gwSEmGQRqjKJ
NqMpwuMevfPc/SqccRrGyRQeVIqlZFV94GTgZZfvcgkY4BAGeaQ3cfBcmBiunK0DSYQq/WXB

LAnI+YcEcH0pbe8l+yTQQWRVmbdIDGjAOMn5SefTjqOcdzUMceLlGMzTPtAUgEqSApUEYyTg
4zwOvXHNrEUAns7iCWGziJaWaIooyuFAXIlyGY9+etAlvW0NtLpMpkj8mZisSEr8kkgVjvwf
4duBt9R65qvpmoXFkyhzNDMJVIMbSnyhGWUkqmOCVP5Z7nFU7ki7nEFwLkrBH5geVtjKMYIy
TyMnqffHpVx7O4lnefT7eKNoFEbWxLMFXrySofmGfofagd+xVupbWS4ZNNU+WEEe55sCdV+6
S3UYI+pBA4rca6tGWdbe6+yOBgbUDtk8lznPcYwR279seK7H2yGdiYYUzv3yqqh9vzA8Z+gl
OeATTLGCJNTN7qF3HAIpDtgL5kkGCV+m7JP50DTNq6so5LBGtofMkaRZI2k4X5mPJBuY43MF
9fwrFvbL7FfqkQMKSKG3tyrhlGBgDk9Djv8Agautf295BPPa/emlVobUbdyjG3JboCc4BPzA
KMFVJPv0qOV7kZyI4Tv2kCMAH5ccjHGeMk0A7Mj8P6hc6VHJKLYLJO4Mc7ISu1QNy8HPOQc4
PanWl7aarHMBuxDTybt6QRkB9oBDL1KHBJPXIB4qrBPOtjKbhpZlBmNBHDwhyvIYA8glJ3B
9qfpyf2ZBM5815nUERJIMB9wJBaz74PfcQaQJlmoBrTUL6zkuFdZiWimxuZiM4U9fcY6gj8K
p3c4ktYvN2hY7dTE0sYPmf3wT6bmYY/2aIgWvSUgkhmnkKNEj4YcDC8jgPU56DvW4pgnU24
ubkr5yybMnKqwyCPliYEK8nBB3EcA0wKFobmQCW3RpApLtF5W7qeflGTgk85Ht2qP7FLqM7Q
36vYpMAv+kIDtyBg/MMnHqDjGBxU19KyXsE9j5uFDsvl5yG4xkYBxz1OQTn04fDeS22oCO6g
WW2ROC0wUZ8vkjztzwcDrQFu5S1eM2qyOtw8Y3iNHRwCxGFZT2J9wO3Ilo0JhHeXD3SBo54G
gmMxLHkADLf7yx9OgxUGou91ZRRyO0tyH/dyJu2xICiTjHfOR6CnWgma1M1tI5gVoliGBGc
luAWPcFVP0PXoKbX1KahEMHmyb1ZEcxBSpKg4YDPTOTx06daDMWLSKwiKulgzVGM5UceuP0
roLyC1lu0gvJZ2/7zCfYw7Aj3Yjj1xjnpWetr/pEsTkXb2+Aio3PLADj+983/wBfvQDRPDcg
3USRbyC0cSmaQMSAxJJ6ZHOm56DGTW/HDDLdJHJEzh2kzFtAIBwVbb0wARz0BUDzXO6e1vbF
JrgRSPHKCis/ynhizZ54BGCR/XNaVvc6ZPPaXqF0aXezGUuzDauPlwec5GfcfSkyoMsaxp9v
OqXsjossMEpmnOCuTuGByQOo+lZM1lZRRQTCE6eXLIUEhjL7jksV6gEHP8J6GuzjZhoEqptM
sfIKOMoe2CQc1yGqPlt5pU7M1pdXMYjLZoVVCa52yZ/h4PTrx36VMb2N6iSdzMiUSXLGTEaY
UHy0DFFAIXvwD6ZOOvvUmnJlk0a3wmBG5pGXYrgY4ZewPGMjJznrUuqrFHNDGHRlgwYo9m5S
R1LZAz2556Gop5Z/tywtMZpVClAHDZYdtuADkj7v+SzHYNVM1uLMyOVfaSJgDG+PNOPm7r0P
PapNDW5h1bKFeDtfYRh2+bZ7ZJ+mM9utRagl1ctG2qGOWWWI43AnaA+B06t6dDz0oWwkWDzQ
w8pVIO2UE5AXKnnngiO4j8M9qYnuJew+akl1bmXZO5Uh48HcAAwI6DHt6jtg1Jb3DxukKH2iE
ltpS2OGdcDnPOQST0PXPrUFvvljiZoWikVhHicqFBjHJxgAnjnH8q1dGguUY3dwhgjiDxSB
sON/ORgikgbTn2pk7vQpRWJiDia4iW4MZZUU4fcDxnjGBg9f0pHDwRxO8kalfmTJKEYIA6c7
s9ia0ru4jufEEDtdeXFIGLy43vt+9t5/IHHQ+tNl0qdkmmiT7bNDli0M4d2VsAAyBPA9R9D2
DE12Kt1lkscaTmSDOxVm2Eh3QDLYA68AtjuD3qpcwzKpj2LPHGAMRnco6nJnJyecjPT8Kvxx
/ZqQGaKbzjvkVHyVA5QgJlx9uvHIF1lilzamSOWZjM6xwmeMJuaBBQEE4AI64xxjJNAtyhp
7fZJ/NeIjYpK06gb/lxnDdWyQR24q3qglmk6uPOLZtHmOvBB9PXoM/h3q1p1nJqUMm+OO2
aMLK6zK581cn7pGQMDJx39MU/VrNNPt7ETWwkWdAhQYY7DwHznJbJAY1AWdjHjsrhp7d7qQC
KUfu2eRQvqOAcRzn35Ga07iBGtLh5Ah/dGaWRmcNuVwDgZPPX8OnFF2n2V3himeaPLhWYADI
4O9T0IHBHPTPpVN7V7dVEsa4cEAh9zKe5wD+h7UC2HxtcWfnPC7IAfKUtjcmJBR/w7dMDNqX
LRP5rOoWVmaTeG+V/mxg9vXnjg1orDKtvGr+Q8sckkix7WZgpUAElR2IzgnuPSqN3IJbhj5i
TCXe7sVGck4J7Y/EetAdCwlvclcl3glc4O3CHbuI+91zjAODxnPUVatWin1C0tZrK2SWNmYy
L/rEOBktjxdwMcdx61BHbyGOOQNNDb+YRGzKGTB4IUDIRznngtP85lUSBiEEewygl8krjhj
nHBxnn6UDRZu4drxSQ27ERkzgyTAs3JG3J5wPX3I44zksLmKSERSeVKwQt5pAAJA6juNxOO2
Qe5qfyomtYmCQmlp+6RQWILKVBYNOPX1x2q2g+xXca3dzc7/AC1dUfllfOQAFAOeme3bOOaA
epnTQrEJ0ZvNlxsw24MPXAObx2zwWxV2K1huxl8UrLhMzZUsWwRkKffgdOueoNR6ZfxGCdDG
my5kdmeRsqozwoyOf4egwcc9c1Nrptba58zS4IZBsMred8wQAjGATjIJHbvXQCXUGto5bKNJ
0lgZIx5P+kZY9znjgnJ5OOfbFZ8VjaTKskjz3USxzI6SbeTjIwevfJJFWNRuppriHz0hWEKd
+clSCfvHABzzjPt1qGxsibhUvXRJdp/cDALDoB1xgjPOR2GeRQDsQxW8YmmWMB0/LxtDsRzZ
5AHPJBxxkdK6OHSdO1KBIO2McgiU+XGeWBPCqTgA9cZPHbpWfDayR28bRB1hUEmNuCEY/KWB
4zk8Drhc9DUNrPH9oie4klw/mQlDtBPOeB1AOOeeO/FIFoWrSwuIDHC8T7fOWWUbdtkjzgh
zen5VBd2jQXLwKht7UZZnifcM5yRz93GRkdPrip7mCZlh2NGxSJ5wrLvLN3dUJyep4/TiqbX
7MgiksraOYMoDKuwFs8n8uenSgeiH3EdpZ+XJAQzhdpE+7DJg9RjPPqMkehrQ1jTty4juI
YdwdzcFhiUEhicDPHv3OeaztauLeS2tYyykikWJT5YYnLnJ6HjGCDk/0q3CPskMNyJ1icKtv
tXGQ24HOOCZBB6cbaB+Q2ztbWe2aeUlBw7wYnQSEhcfMAOCAATznHUdafphFjqjyRSTgNu/e
OSSigjILj9Q3PcVnKXvJ4kSNYklZUlmBYkNjDnX0GcDI5+tdNodi2oQzX96GktokKFH+dpFU
5IOOpGAucZ60hrV6FazMVzbGNbaKJmEozNjhiAcH5iOcZPt05qprGnvG0DyLcKl1GsMW5drC
Qn5iB9P4ic/MPaug1nWvJ08wajpkHl4i3OGR8bgOF6A7e3PSsHUdT/tGK1tvIu4wrL5sUhV
3jI5Cqxcw8AYJB4waEOvtippYRjkuY0sSBMMgUY8zALgEYyAMfeznPrmq2nQzi8EF5BLaXc
hI02BclOgflyQF5PJj/H1tahmODDYgNsr5fcGOSqqcQD1AbPBxyadHJJq2oXCmZTP5QjyVUq
6rjAXnJLADrg8daZJcu9L3wNcQTW3BVWWbbGA0bgYA+b2wOvc1jwSko8JDzs0h8wk7l2qMdh
1yOp7KDW9p4/0NrON2mguCpt2279/s4J4wSRgbsdc5rFzdhZlrfMSv8AupVXIxu7H6hcZ44+

lA33JLidrm3hlg2pIqCRS6855VhnsQelWU1TUMQSJEqTbWAnhh3SHPdlzjr+efXrY0SzuLmW
N7mKNpV+64YfSmOCy8ZxlcCtNbtrdht4s0EJO/bvCptcnIYAcBdv6nPWkNJ7nL3AZpjNPE8
TfKqISyyOwAXg8ccA4I79anlUVJWIMbbzSUVgYwzDnaeGUgHPP596v3Vql5ZwC2luL+6ibYV
2sTJCWwCQCjH7ueoGM1ettGbVbf7bBG8d1G5G04yrIR8qt3BGDk98+tMVmVbl4JL4peS2txC
k6NIyymN3IH8YB2kZyMDqPwptzZyW9kptGtoSJTJGJghCDrtQkE8jJPXoOR1F/SLWGGbUJL3
7PJsPnO0kgGMYIyFBGfVf98jtUWvyWcm6SKZopJRt8pUAEhztBbHbAJAz0I4HNBVtBsefsFr
5MMcPkW7Dz2jZs7G+cJs4zhsZ9j9a53WmkJadLqJvNmKvZChG35Ryc8A4+X2IJzXQeHALjUY
4z5jJfJtd2zl0OQQRk4AZVIH5daqagIL3RXEqLdLbzFHXGxlUvjPHbGAf/rUhPVGlpwSKysx
do6/OSjKAfMwAcHsercgkAUqWkV1Fp7PZI0lwcNBFwIFO7a2M/Lxjke47Zqhooum1Owt9QjM
tuwO6TcPcQbWuATjBCkDgjNXtPntbzVI5JI7j7fMJBEzNt6e2BjIOR67vwpbGkQuVePw0P34
Ezy744n6PxjGB97pnDAjp0rm9aa2ltrMWjyLKYmleMvlWVjjJDcDoSSO5IA6Y7OQ2zeHbqO6
C+XuYIXwzXznj3xkEDBwTXD6y0S2GmAsVkJZHRpC+Sib8g4wAM5I9jn2NKJVTspStsIoQ/lu
FU+W5k3FyRgdD0z24zjFWtOMdziWW5aDdwGve+zYSB3GB9BnpXVG1YW8G5IIXJOHJfJdCz4
56DHPQH0q/Fllxp8gEG6S3tRvDqAcmRc+5Bz+G44qjFMstW0c8UK2OySyikXzHOV+XGcsW6H
J74zkVQZpJ9IQTxsbfJCRxx7F3BSu5iBzyDzz7YzSQIEuUcHMf8AFGGyy/UHhg8jA/pVm0uPL
u2tB5cULERyxypViSQwwckcZPXtQDZLYwyTKtvbMJXADNEZD+8UEAtkANgYI5H49qY1/daf
aSW6Si3FtMCKb/OpXGEBecjGCck9iOAKm8n7NayJb3qTQMVLkckgOgOcuFG4jIGenvkOury
wtZusMMagKGDgHcWOFI45+XhhnIU5A5poXQq3d1FokkMtmYrkYWR3kBYsDnOwAAenv1qK2m
VG2oZlbY2WyI9rmOP+AgZ45J56VrGFb3TNNS5ErRSI42VmKlZRyOcZ5GcZ6bT2qYIAAwmik
UhQjSR7lxt59T0B+mKCbPceLkX0a755TOrqJUYFsp0GBjOeMYHHPPeqgVizrb7TBNIfmc4PT
2xjgcYPetqwuJLOzKxz2087u6RRzbiwxwW9yQQCB2A6mmI7XWqqb4fY44ywaJY9pCjGQy8kk
9O2cfSgdi5eR3I0nTmV7qPZKvCvvVo2DBX3HGeCeAOh5qOTTv1SQt5mLo/MbcyLiNQMbQFyS
enykj6isuSceFJLeOBKKmdssR4LDOFGDgd19OmKdpts8Nt51zFcFI5EaKOAetnJZucY6HqM
kYNAXInv5oREISxY/Ph7cBgwGAX6gkc8fXNLILk2+WiYzOH3YG1txIGzHtnJIHQH0rnb0i4M
DXEM1uLq5X7UwDkLkjhAJ6BcqTn881QRJItOIM8aSMQGTcC0mW+6FHTGOvBxnsaYmmWrdWh
nulK8uO38yMCSSUxAA9BleeNpOOnBzVPVXtVWeG2llaJ1UxRltxOWJ3ZH8IO7oTnIpsunzfY
4p5oXdf/eRGRMEK2ThiD90Ec56bqVZBHE1wkcclyTGVKqE2K38XXAG4kA8j5f9oUD8hbcy2N
yLS2K7ml5hIDEjkeAHuP89DVOPyLRUZfOzFISu1d3zZHXPOeB14zV64ZDliXEDFIXCJNISCg
xhij73ODk9eearQ2YSIKHaMTW24GRA3LbiADj73ynnj65pCLM8Mjxi7a1ijgQq7fMVDfTzEk
A9Bwe2eMjNVtQuPN12N4pt00MpdXlXhWwMZxkn5h3/rUlrFH9rgjmhVEh5vZI3QBk/hUDqSc
dBkn0GKfBYSXd/JNarFcRqCgaLPzSAZUMCR3JPvj0oB6jdMizeGOeOWSZ/3kSxxhgrFT8voe
eO+KoGRori4idRdSxAn5jgAhsHPc46/hXQWlg7XcYArvJtrdVbZcAAIc87hkAk5PHPUOIY13
aMZbqSJflhJWVF47/eznnHy57859aaE00ictbz2SrN+9yVgDBiCGGM84+UHIPAOCeY6VFIpW
+ulCRIZ1+dJHK+YxXJwR0II7dMVXMcs9y63TYfaUABClDknBz3zuwe1WbZpN8EKRGGXkIGQH
fxjB544IBx2FINy3cTeaxhVirt4cKXLAFN2flU84z82D7nmqNrJom5iIdyFo3g3K689lyOCC
e/4cHNbUlglSkSJDGsjRpZIEHA4G8EnaRzjsee9ZN3crM2y5t8KqAb9/7wkklVA/qPQemK
Y2XcQaaUuoZjc2QPLEZEAJA7KCYyx+4vy9efSmz3qa1JG0NusQtFaWSd1ySnK4CnjGSBk9Tk
1WhtQ81nctcyJbKFjeR/IUSgEqAv8J6dOP1FSarA8F6qMMKY0aQycghcYyQeQW17cnoOKQak
9rpL/YzllXMIpeSWNS4IXBy2CDwwB444PTFNa4RjK9soYRQCWLcCrTOucyNk4xyWxz4FX4
dUks4rYx3BICM58mNgzMikYXOeM8jv157YoSkz3lp5iSxRNH+7jSXO3JGVGM/MfvY9MdSOEX
p0NDUZvNtVmtkicTH97IABG397HYkgDPfHatSaa3NrbCzdrWO5i3tgbdwZ/maHZx83Tk1zkl
wlrNLp3MrmRgsiEruXgbsng7iSSPpjFbbmGydLiRjLZojKXjk27QV+ZTjk7Q3GD+OaBrcquZ
r5jZ3dtDLdxOZQYhkRRgYwGHG7JX5efTrxUlxYwKfNbTzQpLcMnIBnZXKnpvHGMKSd3UYrQX
V7TTTTFY2628TRIfMVAdkZ67ixHOcc9+eveq19qlxA8stu6o8pYIjFVOOy55684B9eMUD06lX
7JNc3M13ZM7KqFMfe25GPu9CDngnsOnNO1i2tUSW0QtHlwrMI1GRgjcWIO4MOo46LwR0qjI
l2QRNcyR3v2jBMcGFig0MXUL8vAyCT3/AFtyol4YHt7lZpngUu7R4EiA43r/AHWzwT2I4FAu
gzCi1CyW7C4iLEXO0ssUGPBGOMNtZgHPJ44FMvr4Xtql/bwJDg72eIguSQF3HuCB17HAXutr
czxOztLAZUfBM0LI4IzXg4UGDPIGee1ZtrL5sPmpJNcSnfJGGtsE8Y4YH5sYJI7445BoSBs2
n1O4SjbqPypZZIGIYP8AwLuGWLJ8yjAz7bcetYWPtNcT3YW2SWIjEz43kEfNuJ4IBznGM4PX
gVFbk+XePLIoCRqYomXYWOM4Ocbccnrj61a0m5eNy8MqsZh80OCRIgDxg8ngn8ST3NAm7kWh
sN8k0EayzW0RyoDOxAYu/wBQWB+nBPaum0i4NnKkrYb7d+8MZkJDR8kMM8L14BPwIOjRasb
0MumkYfyR5ZBXkbl4z2569etVJbhby8RfNlKc5+SI7diDthh9WPPFFfTsamqT2z2c8Vhl8t
m9ws1xNkhSACAA/3crkjrm6YrM1G8inNpHDCLhYkD+ZlZKGyxAY8cJy3PXPJPznm7aWwmWb
5JBhkbeZWGFAPQbSc8E1G9rJZC4fDC4RjGUkA3FcgDpgDPGMdBmmJu5p+HBE2vQxZMO5nL
xEfctySOce+3tUWqJYRXlZLJDGkMqrKqElitzZI+cZwMMGGc88fSqemHUTN528rKi7VdyQZCx
yuBnkEFvQCta21KGzm+ZTJDNBvVAgZlQDgk46nrn2z3pDi7oh0SBluEkngHw2lUspYkKz5By

y98KpwfXip5ruOfXtluDKs8TRmNFkLF1DFgMH19f92smddUuL63uLdHuZWIYRgiYqAMAspwP
Xuce1afh6zkmuE/tC0u4bwKQXKDkbujHqBxge2fWpempDST3eIlp5bSVl+Ybgx+UoQP/Hs8
g/T0Fc3qQaY292bDDRlLzsyFVGdKLGZJPQkc44zmtLxL51tBDG7hrSVVI/dkbnY8hcc7vlG
D26Uy9uHdIrkRRi4t3kSHJddqLznIA4xx/vA5oT0Kmrto522RPNtXk/eQMyzMvRmYHkbQSQA
B3xnmrOZZbK7+zxEKq7bjy16hcgzt3wQMZ7A9zUSRIlujs7lkcmJ1JG0Fuo4Hdhx2yar28V0
J4o9zbnOTmXAUK5AIPvzk96Zi9CazKPOAfKSCUSu9RsHPHXIw3U8mtWxgnkuvMIYXM0atG5
LyYVAB1JPIwp56fXJrPhWwRYZfMIjnUI5dk8uVv9rPXr6dh6k1DbzzwrFAioPMj+VeRvJBAA
PTOSfbNMNty1bwQwxAzSsFiuVUtj5EBXtPIPPOOMjmgSPJNNIqSL8jRQY+8mcg8njPJ5wTz
71HqG8RIS0cUpTejByRgctk5Jz0/wAM1ElvcTQW32dUEAdVZFOHLMxwTkZPGRxmmS9Dfs5
BYaxp6G3ZMTG4ZBIWAKYA+bk4ALHPQd+aqXjTfZpJI0huX80SFGYZAVMfMoA9B19/XNTyulp
bEzQsY+creRPJJbH34ySSSDgnoMVHYyqdTt7aWsdIJh5MzBBulb5iAe3DHB9s0D8jQ0m8tx
Yx3coF3frsZpNpd2djz47dgOnUmo7e5VJfMhivpLqUqcgfu2POXB6gE84yRjGM1T0dRaW0k
ZLXDSdCl1IldcsCcA9cBu4OamW8jijO1ITfJuaWMhMgqMgZBzk4Xt0BoC+gksEbKk11vBmL
y5UCTOAd7HjYBx09TjtV25u3NnCTpBFHbpnfMcMFUKBhcfDOSerX171IX0ks8sCypDsUq4d9
zFyOW/8Ar4981f8AtG9xbzzGC327IXyspHGACrZHruLd8EUaiW1uLpr77JD5YgEbYjWXCDPB
yMfexyADgkd6r6U8ET3FwSS4SSOBCwDeYSQqkYyMsWORjABot5LNxC8UE1zcNIzNIJCjSFcc
Y28DqfXr3rNI0y8S4VlZVZgJXwyMxJBB9sdT70CLbRz3rKoKxMVJRSSqSFmwM9hgDAGox6VF
fW261tI8oPvgIrBtgzwG9ym5PuMVNpTikGrRw4RRARFJlJlow3zKcfUdP7vao9Rs4obiSHZ4
meR4kLMSqqxAJA2+2evp1oE9VclsLnLW3rMzskrGGd2XoCMDA6t254GM+tjPESiS6actLHEQ
savz8wYdB/CvI/DtUr3lnHBN9mgt1mJeRySoRlzsCLOWJOObkVnXUUX9mWTj58ph/LwwWQnB
wQeeFz+NAYWOHc93NHfJckjPmSAFSxY/Mw9CCT79MYqxb2XlpGJCKkS3LHyJGwoCpuZs8YJ5
H+cVZuJ1On/6XIZYplEIVfl8sLnaSFPQIOMDnjrg1XjIWSWZ53iFwQ00MrqcDacMh9WKdCf/
AK9AWRtaDdR4lkeVUIkMcckxQLjarKzOewHTb1AHWpdYsbK1mjf7VbRyOf3UZYncpDKFbsBk
4zyT7VjRrbzRSeRsgWGJHuo1/wBWTgYYE8A4LYUjtxjpTo185ET7ziRYTJ87EooPIPXjGc8H
H4UepVyqpaG7hjm3Qm8dWETthgDkAn+6RjqDzxxVuTTobyxeW+mMQbmEP8xBycoSx2kDkkDH
aq32Y3ElxbSRsxdjaoVZcAtu8xgf4eCO2SeOBWhaXSPZfvQzTsAxV8OrIFBIXsr4OMnkjPU
g0ErswhV7aVY726jnRU3OPunYrfKwJz0PYg8cViXtq1zqMy2gmlRZAxV33SbsDJGFGec/TNd
PFp1rPJ00loskm90QwxqqLQxJABGf7ox69cism5SNLpLiweZHhXZOshLuykBR8vVc844GP1
oBrQbb2cdtPHFI3JZgiiUEFhtcMeyqcE855UVZ1C4FtHp9vDNJG6yOPTbDkKMLGcngnvz07
0ixWRlsLPT5blY55RPHvHzqwcjdnvuBZeT1HqazbneNSfYViuxLu2g/KMAASAHpuOT757YoH
stDUIVbuGOJbVUtXImiG754Mnkt16kEhevBOODSahcR2pW5gme3dXKLIT8+TwGcMAcJB24z2
6c5u20hi0yyKKsiqn2141COsxcdMnBBVlxjuM5pkbGVrux8u3nZJThWxIxxZsqqSsAigAk47
AY9KB2M7SLa7El1evHNLfK7dybWkJJ3PgcDGM57HHvV3VLuRNFnkfe15cPseWfl2gbsFgMds
kDHU9q1fNe2mkFxNeixkmJfKJBXHOc89TWAD1xgVzN+Vt5JXfTEowJgu7yuh5PbA6npyaQ
2rI6k2cEylbIQXISONn2sWfOcg+jKdByccVna/beTZyktczXd0FJ8siMRZIH3cHjO70xu5p
tmk6pbztcZGPNdgCPs3rt4wCQcnr3/CW7ubaO6aeVQdPLoHSYFtr8DJCKYBGdK5GCeOaEPSx
WvraOCztWtHmE0Ufly+URGFG3LZLZweATjrxVi3kt8WVo8b3EF3IT8xClCxGCABnGeSfqQKs
Xd7Lc2Gy3EdzbyMQ2IiqDYQflzkkMflGeDjgZFJYotndQR+Z5svkgQIkZ5UPgjJ6sBgjkZ5o
6BbULmweNoZTbSb5SmV80s0IBBOMnj7tUlsV7NGmT3N5AyxO4dZZXGx3SF9uRwRznBH4irup
6pBNHE9veczyBdrghd+DkN3H3eR6etLZ22nSK05mjWS5IcLMRtVtvKKD9OuOnT1oG0r6GLPD
HJmS6nnMsS/MYiQ7kA7drMN3boOevTHOp/advPoaXqRMboONpOAFaMZwCOow3sTVWC3SC5+z
Si08m1Rm8y2TBBC5ZeSRwRnpnI45NVYktVa7idr1GODtbMaqpUEZUA5ABJ65JNB0xJPKuoKW
umtReLHkJFIqtuJztx055GG9etQ2QuWV7mePfK0rP5yL5oPZc8ZA46g4+X8ob+wgW3SWzkRb
VD+6Yois5AAO4HvnsfXOD1pkOqSWWDceXdtTy38sBmUdD1+UZ9e+OKBepJZNsuLma5ZihYqs
bybVLHjIPUqfT65rV1GUq1tHbMPMlk3rG3PyhcDC9l4PXuAOcVzz6nc2TbXglmt5Y1VWZjG0
m0ggAHPrgM/I70271a2sbb+1dUubWAW0il/IiOSQAVxktknjI7ZxjkgLTQvSgm4C/aNkJLJO
zLmMAKrcffGAfUk1Xb/AEILOSUPDLikcYQONzDdbt+/yMErk5HU4NW5J7aLTiVLYSRRBmMeT
jfu6sw/MDn86F1Gzncg2juj7WmLcjA+8wwOCM8eucUD0GSKbZLiGxu5xujEg+bqBncACa5PQ
e4+laOizXEduzTCS3SZvlVdpfdnAG5R8wPPPY9cVg380S6cyeY5fyuYIQEKQw+bnHbI29vyq
7oBuoWtzH5stm020G3HVj1DDPHbJGcdutTLYqDtJGtexx3GoyeXfR2beV88csWRuZQAc5x1I
689MGud1ezMUKcM8puEUqsix8PuJY57DB45HuTzXZFLEtyp5YaXYhkuCodsBTg8jAwAPfkVw
WqPc6jFzSm3ikIm/dlCMEBgceEKH+f4VMTaohk15Elpm2XywmG3bt+9SSAHH8Lcgc9QM81Oi
XEXImeKJfXEXe2eWSgJO0+oHI79R1FVppApsQzxtK7h2OAd4HB7Yx9cnnpUYvGlf7dlscjSyg
xsSCwwOXCKjl+bGPeruYFi0Ni+ntDOV2JnflW3RvnOAwxxEbsZH4VLHJcQ3MU1ydlTGvlvjP
VCMEEZweeD355rMUvfoqxxSggld8a8PluDj1BOMDOQK1DYXCyMFbdtQZBJ2gEbsjHBOPU47U
E+hUMiEHJooHViGR4wQcdRlgRu+Ucjt0rodHe4kiW0g2Bbd1CXEG0bMk4B39ccHqMVzJRYrl

mmieTYBj+FWOOGAPYAnj09K37ey1CO3WHZbxwMzSOYpBuYEDaOVwMDnI5yayrYilRt7WVrIU
4Sm3yq5PeoWlga7WQRylKEWzKjB3MMY++WPB4GPXJrMCj/S5PJkA8qGNZlyWRcEWpVx9fer
n2HUQSYJoUkyArImYsM9TuBA5wcAfjUqaPchGUySPKp3FzNks3AOTtyfaslmGHavzot4eq38
LG2ks1vp0a2uWmYSAli5LIAu9h6d+T1BFR2KQW12IxJSxQwKqMGx8uFxfjG4A+/3QM1oRWt9
C00ltcETuxARxLXjONyyHHJ46+/41Z+yyA/aVUecH/cu8pkKrnJG9huz0II6UlmGGe00P6tU
/lKeo/YFYB2dUeWRTyxzuUBjk4wMqRx6k1m3CXsvbEEQeUWCygfugB8px2xnAH1961BpFwHj
ErmS3i5RZW8xstjd1GOucD3rRvZLiaWlwxqtuBgwGXbHx0woXqT1znrR/aGG/nQfVqj6GJY2
PkWksVxcXEXnfIYI/Kd8gZ+U5OG6cDJAzTnhgSGe8LyytDCFJmGSwY7d3HAxkk9zgZrR8uRi
R5MaN5m75CIx0IJwF65wOSeB60y5gnfS5IbeKxiklKh2Ab7oBB46Hg8cYxU/2lhf50P6rUX2
TG060ENtMs0dwmSlibmPDIBnBR8HAYa2c+3SrbRSWjXUkkHlvDKBHmYpKx2hr94fMACRzx35
6046bO32RJBAlbYEeqM2SxOck4/vY49OM1eW2vpLhme4ilWMnySwwyA9ckhuM9BnjPGKFmWF
e1RCWGqpfCc9D5kVm+xJRPKxDTKQXSPI5AIIyQfXginW1uNk8ML/ACIWUO4BR9oJQHIGMnBz
xyMd6159EMxD3gieUEjcpZVI6heB05P6VFHo1xJsEskdwsZCqrMUJXOdPODx7frTeZYVO3P+
ZP1Wr/KY6G8uCzK0UPlQwUYEY+YYGDjGcjHPB9Ku3MkLJGJTLCGVZAY7ZPnIPHTG3GRjHHB
HcVKmh3KofLmtd6sGB+ZlU884IyTz1zV8aQfNY11jG47djNuRSMbQ2M8dvxz1pf2nhf51+IL
C1v5RkOnXUWjYJNLcssEjeYuwtlUyer5BzgAKDrzn0rKmjdnNTbHM08QdTLLgna23kEnJ7DIzg
E10sdu6WNxawinNbWRuFclzt5zycc89fQY6VTuNKKns4rdtpGQfMAwSowAM+vv7mn/aOG/n/M
p4Wp2KbolYybWP8A0ne0O4jcSuSAoOeoGRjPJPHNSaVpqstjHLPLFCrjZ5igxh2GQvXuMzP
x2q+bFBG8ZRPndlySs7NdH3sYGG68ZPx0rQtmfy75Lg+dHK5eFGYjZgnGOOoMDr2o/tHDP
7f5gsLU7GJDDFcaxdxR08SiV4TGAeianRWw56qeQD6Y4qpLLZjiSaTdlqsZSCRKDkEBQd2fl
69hjOa1JtKeRGaK4815CN6YyjHjnpB4xx6VDeaPFI6uViEjFdwjLBTgY57g9+vtik8zwq+3+
f+QfVqr+yVEhL1prOzW689w0kLzOQ+9R1xxgMBg45O0HjmnG5jaLc00bPBhFLLu8xQBzkDk
jPI4HQ85NaFtpo+1QTSIq1tlvleTmMY5JBA69R+HFR3uiB1HlSESbQVfBlcgAAHucZYc+tV/
aOGavz6fMPq1XaxXjit7YXRllR7V4hJGzrkZPzMCuASCCfzA7Yrb0dN9sI41EUkjORJCq7WI
yELCbGcDPTJz1zWfHYPLDHP5c1r5e1oGyF7/Mp/hbOOonOBinwaY1myGB5SxZQqynzPkVt20
k+5yCORUf2jhmqrX4P8AyKWHqp7EHixUNxclbTJLJhVaRVKGVwuTjd0AHJbPcU7SruSCV7J
7LJ8sgB5SzSHblQMgDBxzx1P0rQu0uLm6W5VwoCCN8qBvBHIP1/Sq11aPNI8huDEvy4SFeFI
4GGznHA49uKHmOGW8vwf+Q/q1S90vyIoEithaiHyba/kLOBNKW2IeTwRtHJC9ueCRS6zIY7d
JzLHBckpNOpH2OxDEBuBxwDnqPfgVpvsTyZBEBJGhjt/CDuyRjk5GeamvNztHMjtCsfzxtx
uj9QBjJlqo4+g9pfgweHn2MCwmtT4avoEaQgwi6UQq2V5+fB53AEk8+h9KmtY3uNL+0lsqSj
96GVgWChcbvmOCpyEnHJqxcQypdmTe0UHdJlQ+c9R2+XBbjpn6mhvtM0USLON8aKu4KRuI7n
nHT69an+0cNe3N+D/wAh/VqnYx9LIP2541klItXRbidGO0yEfeJ75BPC9+Oauy2dzNKs1mzO
DB5LCfghY4JGORyOoIwQPQ1ZsrCOJHhOI7prhRuDAgJGcHIPToeaZPYmXUfMadXjkVRMmxs
SALyOvAPyjoF7kmm8ww63l+DJWgqW2JxiUx+WrtWMchZdoJeQAdWwB1yTjgjnOTVC/1Se5m
WeXe6RHMuolVBYSspBbGP8PQ1rWSJHqpWwVGIUnLso5GSSMds5/zjio9nH/ZscEYwSGBI2ZI
HsAQCO/PGcUf2hh0r834P/lbw1TsUYLm7S2nWznglkmBbySuFweuSQFBxjgHr2qiJWslkS3t
xu2ljK+VyGHZheSCwxnPtKdavrocMzyGZnYjJIPtCtjJHfv19z3qjfWyWAEaMAkzyRjglQ2C
w4zkD364A9wahjqE7KMt/J/5ESw9SKu1sVtNnazjtZboBoUVniibDbyT15O4Dvx7nuashnuI
riS3g2QgNvNlynlnAAHv1Hv1PSqemTRT30klysaXlXMBhh94N23DgN09xVyVbH7MwDMbgr5c2
bkgDngY4ONpzu5wO3FdZindDzZRNElQJX+1bHlUbbFKV5OBnAYjn0yOnNP0+O0ZrQATMs8L
GARhkCAEAga46PuHJB5Bzjmsu/mFs0TREgMu9YojkKjA5QHtgbc46k1btNOa/MbXieWkHmbZ
YNuAMBh0IwS2RnHlbfAFilLuxvLi7kkSBrcItIwAMSghZCmCw7YyB+GfQ43/CzXMUMUSW0iJt
Zi5lXBbgNj68n/gOazpr1IreWSaW2a4kZLcbWZ224+b2zkYGMep908m9ttQgj+zSzeTGSjIR
nceQCc4AbH59zUyNYb3Oh1aK0urcK8jGZYnKqrDBAXqfpj3NcTf6UqskFrJfIcYQGUKz5/i
bt03ehAwcHNdJqT+dLAtiV+2jNqYyMFgygga/wBz7xzxyME1z3iFm/tqaKOOQyDkBFJPY8n1
B/AcnGKUdi6hjyz27XEvlx/aZ4v9VgggvnG1RjBwTnPbFWUs/JBC3MDSxuEmhaF5PnJ55yM/
d6dgc980XzKZjMI3KqoVWBDKuCd3AGcnr/OrumrLc6fJAslqEYrbsUjZuqE4JPGPl4OcdBV
XMkruwyzv03G0iazVwS21lIfcQQNpz0x19+1VLdY725UC482SM/wt5caEMBJYnuO/TGav6n
ZLEoEFnaypt3BGQedHuXG7jHT5iMk88+1U2vJfnjkuVbeAMMGKgeEAknB3dce2M9xTB9mWY2
eMXPmvawQqGBdTGN4KttJTUMdB249Ca6KzHm20JYMWMSNKEAcqOtol3LbadLA6Pt8nFuuCG
CnoTjGABkA9eePbr4Ri0iVwoYxplV7cDjNeBnqvGHZ/Q7cv3dh2AjHC4YjBOen+cUoYlKc54
b/vo/SnRkyMBft6Z55wB1zxTZCQQw8tuGIGf5187blVz0/IThXA2FgD93PI71JgqqjACqc7R
2Jpke4vwBn19P85qXYyqKSUR1AGAv+NTZyWgPQkQgtKzMPyCTk449PxNMLyOiKW7kDPX07U+
5ljK8vKLGFO3IOfxlpiMjvtYY2/Kigdf8PpW8/efKn/XzIWmrHkeYwUYIPGc9R/jUTqyN8wB
OOuRirELxjcuwuQeM9AfQY70wuxZmwo2EnvxUSSU76jTdxm04VSACo3ZXnFLuBBXhQRjP8A
Om+UGfAUZfsBnH1pTuGFwCeMMR2xWdpIehIQFHzMM4GCOabI6/OVAXgkAHPNIp3Z5wcYBPFO

bCoQmc7s8+lGr22EEkIdFLSKA38PQ1Hy7sSOSc4DcVNIkhbaVyeSePm/GkxtzhVBwMevtVTg
29rAnoNZMKqqgFepH609F2nOfcggIWbBHoKhZ2wMA4HSpIQxLFm43YyV75og1J3BqyJBENm
5cMCCc5yAOnGOaBECchVG0enA+tSKwG0BW+VuCB0/wD10kb5do1YAsDtCrx6itnGMmv6/rUi
7GOMoHBDDGQehB96QbE2AYJ3DPOcAf8A66fuMYYNwwA5xnb/APX4qPJ3Llvm4JwPrmlKNnpu
C1EBC5bZ9RjGc9KIzFeNMKWcG5x6565FNRSgJZwrlQMqeD+PoaSMtuUxjy0ceusB9etbU42W
vX+vQT12GIwDn5Q5ZR1PQ561LdrGsjIQEVrydxGT+POf5UyCni+9cFSC3TsO/wBM0jvtiTD5
dwSSOpzzTvam9Py/rW47aiRTGlBrsKKejODyR7UYGHdV3EkKCAef88UroXUFyAei8ZBp0BO5X
2DClirNoMZ7Vmpydov5Dst0K8IVELKrKOR82GPTg/SnTA+R5ZA3SIQCR0zjpULSj7wYAlcl
ZA7f0pykudxb51H3QoPHGM5rWnVipe7/AF/SJcX1GBN8z+ZvVmYhuc4/AfSkYrCjMWGw8YHf
rUqgSMCrEIB8zE8tj/8AXUMBj3mZyz7RxxMYxj8+TUttOy631GK7MpMcoQMBthrnA6/pimxh
XKpGBvIHBfAXHX8KsxqzebKzHDcsCMZ6cAfTFRQIYn3nIHK8YJz/AC6ZpuPM12f5f8MF9BzS
74pckAZ6KCD7E+tSQLuRWR2jX15OB7Dp3psMasvmoGCqQzDr+XvUeZlJl4+VXXb0yf89/xr
WM5xak3/AMMS0noS3lvGoMwkjRCd2S3r2wK53WztawlGfKiuNznA+b5Dg++D71ttuMSoecAZ
G3rj1NVL8JmItFO7AF2ZQACSDvAAIx+ZFbYf2csRFx0/zlqpqk0ync2txc2K3SRQliBWKW+E
JfrgMTk8Y4HA5pw0i2QGS6WExMvmI0SbioUDj5hgkjGMHBjI5xWlp/k3iCjyvZoeS/k+QuNu
cnDH9SNwPOOKhe22oSLPHFeLJFbY8yW4diw5xwQMKe4289K+qPJsJDXSQOE81tcwxzuTua4
J+fo7LN/skYx+JOelVpZiYtGiiW+mZXYRLJbXlhlAQzg8Fu+PrVvUHTt0tbl7qViQLgp8
1tGSpAxwVAbOQeeSPSqtpt9jtZw8l3bNPhlRP3bMOAQBjPAI9fxpk27DtCtIrqS5uJpQZ
LebbCFCsjgs+QQOg6dPrXR2Dqb14ZdxuEjZQs6AfLuHzHnkEgjPAzziuVW38u5u4b9pIGuGy
YgSwcnIXHIAADcH8K6fw8PPmDXFxHczjCiQRHI/iKkkfORnGfU+tRI0paOxV1FrK6VJI/MS6
hWIs6A4JJOWbunDEnA65GaxNRlkgmQkm4MkYaSWOQK+SzBnO3kZBXpxlQfr0mom7tLFUW72x
SRoqR9OVHzYBGDkc4PUD2rAe2jY2VvPbsJIzSzRJIxDDfySuPk7MB/SiOxdTdkV1O9mhiuZG
SByEZWk3BsAH5ic8n3/IVPbXc8luwsEulcOWWOMlgm7g+wx2BzxmsjVNtzHfHbsBhyPKBbyk
ng5YDI6H/gQqIMoRws5VIgEygXG4dznoQeRn6VRk3qakl8bTJng3+fld7SCQLGTkXnaTkjg
euMUPqBvtPkUiWGQbclF2EoDgqp5bJHXpP6Vkw6hDFDIsJ+zF42Ms4JYZwckgdBnA/HParlm
qRW7WsCJPJtaR4iu4M2cbmbjGOflzznnpTJ5iKNreKK5MS3T3KSOI9shBUAFQGOAD0wcHtjp
mu0tVISOmKSzRRn0x8oyDWDYfuJfORoA9uB558vCKTuU7OM5HI7eo9a2NLd9PtTO53NAhJ7
7tozn3Jrwc7ekF3ud+AWrLOH8slN2zgellOWALgnPIJ4HrTYwwABOcD1zj8OlPeQkkb/AJ+g
AOf88V810ueoSquwxqAAGGS3Q4Hcn0psjAgjAYY/u4HU9PbpUIU5cryF4Yk5yM//AK6kBDKw
Ztu3kK09WpdibCW4aQsAoJ65GOT/AEqdtqoMnkkZKHkHvVdMjBJK4J17AfhVIR93J2u78xGM
e2acVFwd90DvcV5N2HfAIIGBgDk5Jpkp3uRHu244HXj0NRL8yHJZucgMetOkBjbPmA7eS3r2
/SplJtaglYXczhHKkKByPOM4oYpt2g4U4O3OcH096CgVQDtJ0XPf0pCeNjAAAY9PrSfmMU7
cuDk4H0zTlyACxAbvuPIFCxpsHc8g8+1RMFCsQRt7cdB61PI4WYXuSxmVsBTuJPTtQwLYG4g
bcZJz2/nUYy5Vd25Rk4Ud6sCIICzuCGOBnrvngVpCLauS3YFUSNsLna3II7A+o7Y9afID8qo
q4IJwpwAM8En6UkcgDMGXkjAwO3f8KHkZpiU3upPTB6eh7VuuRQURcMKFcduR6Z4BzUbodj
MoY/N2Ofw/ITtgKVckS9GzxT04Zt21iOM4xt4z1/rWejfl/X9f15j1QhVvN2SlwrHJAPb6et
WZdjkmNywGMfN90Y9BUUwAmJUje2c/yqHyNmScZ+8OOH+vt/StG+VyildC3syUSjY3mCR1UE
jnbuJx1/U1HKN7KIwAOQBn+v40r/ALyKMLxlnlz+go2COTLbcADBx15/wA8UpN25XsNJboW
NmSYOp+VwVZewz2P6U5EO1g2N4OcbuMVXzvIJYkscE446nmrZdfMZpMFAcKw6jp+dNcs93ov
1B6DzBGzJlx2rwsDxk/57VXlcOy7GbIyABjttU0CosvIPmjBl3qUOPlz0+v/ANeo22kMchWw
eODu9M06sbRVlb+v6/MUXqNYySxBQFIHIIANQO5hJ45PIKv2x3qY/KUjdclqvJ7D6VHCOLAo
Fc7twXBbmuazb8y+hPHJ5SuEzuJKlW5744pHPmjO0FNuMr39cAe+KjViBGWKSSTx68ZNbCyS
l96tyOvAH4elb8942/rzJtqWY50XaJMFsuWxNgfUY56cVSlcOAiRgEE9Oe3X9KsRwHyTIGUk
g7TuwePSOuvXtwC5Ee0HAX83qauXM4pS0XT/AIf+txK17odvZ0yQfKl4ZjgEjv8ArTWX94GO
XkHI/eZB9P8AIqQtCFAaRiTWFXgY7fh61A+1iSGJXAPuPf8Az6VDk1FK9ykrseclHaRIOOxO
Twc5/OqV88Pn2f2mJZIMjZUnoSn14A6nPpV8Rj5VZk3IcuOcjOMCqGqwcVYITMYnkkMZOOA/
yFsZxxn1PFdOCi1iIX7mVd/u5GS8v2e+tnsYAlonZxr5gkWTGQg24BubhyD6Z4rYe4vGeJ9V
TZC+Agtp/ublxznjxPDHI59qzo1i00Q5luIS0e1ZVIKwEkmlGF5OAOmTyeIPe4a0+XU1W4c
ybcn5g/IPz5IHHfJIHpX2DPHWgyaV5dKuRaQiBOHXeMgsQA6t+JGDz1HQQqtpq2fTHg1F5
45f08sbyzqOORuHIHGO2c4rT0qBbuHU5d97H5ytI0kKk/xnAHPI4wQeuDntWVZyJdSTRz5n
XcVuSW2Rkk46dvXjjB+vpTJ8zbstJtLyIecEMAhzG082GQnBx67Rx17gVoaJHarFXMuxRrD
kq8meX/3e/Xj0wT3mFtLZYLWBb1k815MqIwoJU4CEn+PIHU4wmeK63w/bG206VVmLxG7BUe
ILt77Rj+Z65qJGsNWtCHWlrm+s7cwKrHJZdg3nPY/wCz/venWuWvLS5mtoZponRW3hvKfDbm
k4yec7QM++Mc1199FGdKihjvFtTk4JYKCADgE9ucdOePrXI+I7eM28M8EvYxYhl8pflwxDN0
4GCew4HPSiOxdTcqIBRrC+5LkxlyZMEMdpzjGTx15+U/IWeE2W74jLeZuhiYd5D1HGR9089
CKt6pbgW9q8WLiSZC4PmdAeBjOcDhucc4A6nmUJ4IrYW1javIxP+lLLlCB14DchhkEHGeOO9

UjGRW3PBZyRPuljZNylzgqwIAUd8fMO57HFWRj5p1RrZGfPDB24YALk57Hr1GcHrwadO+bhY
oEiZizNkxqQkQ4QEnHJHc+1SaM8Wn3ImNw6BofMklTBVATgbweT1AGOfm9+GRs7E+pSSJHdW
zTeYFSVpPLPDJ6j2BOMdSRjFdBAymGIneTtVsZ4PA68Vm6naw3DaiLBclF/esdrD5sEhQDkH
coBzngCr8ZWW2RhIUaIYxyR8vb86+fz6/LBrz/Q9LAL3pFgl+PlRdxwD0H/6utBRQC05IH3i
OM1R0+yisvOMRkM9xL500sjlzcDgE4UADgDpV8K5UbQ0mffp6187bWydZ0gbAj2R7tu7nd/
FTlIXOCAxIXnJOC5pm392pBITBIyP5VMix+WfMJBwCQMZX7VcU5Ml6ljheLLb139iW7cVJtR
iMl1Q8k/7XtxSDawBwwO7ooBw2e35imMu8tuO0gcLnv9Ku7UeV6hbW4jPkYKYQngYwBRwwUy
LtA44GMcOpVeueBxt6YpQyiEt8/A7t1GMd6xs3uMTKlMjDE4OO//AOugZHzYBXIwc9aWRVC8
bsN8o+em/LJnAaynC9wB9PzqnHmYXHRICwLDkfxZOf8ACmHdsKhlIJ4OOKRfmZmcMT69q5X4
n2viG68NKfC0l2s8M6ySwWeRNNGeCqk5BwxXIyAeeMHWhD2s1Bu1+v+ZE5ci5jrXMSoXmWR
AhZyw2hAOSST2wM/Sqel6xpWsStDpeq2d5coP9VazLIQO2Mc4rwPWvHHiDWNH/sbVZgsavsu
CITHc3GM/LIOAADgHABOOe+eYcRebHKZdg3sWYEOU6EhecjqcEGvZpZK2m6krPpY45Yv+VH1
ZqmpWWjaZNf6pO1vbRKQSUJUn0Hdj14/MgV41rGqp45uJ1uLjxO6ec0ljZ2GniaFIVUf6xRI
Cz9STkAZ6npXAz31/dzLc3N1dXMiAxLLcSvNsGOV+YnAwTn19816P8DNMuW1W71qaIacts1
rDK2V8xy6M+zPVVCHJzwSB6gdUMIsFSdRu8l8vzuZSqOtJRWx0nw3a6stW1PRpLzWJ7e2tYZ
0i1Ox+zmJLsfQqAliUwpP3iM/jXotumCzKAQcKzE/d/xNcP4EvtR18t4kvltLeK9tja29vEJ
N6pHcSEM7MSrZzwygA5P0rtVIRUMa7lfDE7v0rx8W/8AaG7bLX169O51UV7lh9wjLvZ5A+/B
GBxjPwm4AdkZmbgA5pRjM22ADYDwWBB5qMD77eWwHqVxz1rknJRleK3/AOCbJaalmzkBEish
kTAYF+drc447DHeq621ut5LchLhLh4ljzk7x4DEj5c4ByTyBkjg9BT1t82xKFQyMAQf4gc4
/nTFEQuF2gr1IU5LV0qpKMIprpvb8Pv8yOVNuW5o13EBmIXBKlRgDOOfSpRIkikN/F93nlak
tpSzHKruA3DKZAPuaq3MeFLfKcHkYz70NckfaQ1QbuzAkB9yPuP8R2c//rqWIIIGGxfmAJYKC
SR2H61VwcnY+x9c+9WFwjtsZRzgsf51hGTnK7/r0uW1ZETxBWcRsWc44C8D1x+ISQkxRPs5
Kg4JXg54+tCDG4khQeOvBPoKbF5aRyIckn5SAckn0/OrhFKSmtBN3VmPtWdJNwyrngEDkduP
1NVp4imVf74GQwOQccAf/Xq2+Y13OGjkBKgAjv1H+fWonMcgUGRmOemMAZ5pySUOV7/1+IJ6
3GiQ+XtJky3yDjJPOSB7U+8RQXReBuPzBfr+nSmKNvllCSQCvPQA9cfnSAKNyuSGfPz59TWb
naPI9/PoO2t0MUNLnMmFXkHb09//AK9SyNBgNgW+Eh+Y7fmwf8/ITgxhw20nI6Nj2oUG6ZoVh
BU870HIPrk/59qqLouT7T9Qe9+hBwx3EkK8EY5Oev41la7C9wkYb53RtycdSBjk+3c9vffBj
27lrFk+ZgEZ5JOe//FYXii58nT4mMazHzCiKSSQ21sHHc9+fSt8HDLrw5t7mVeV6cvQZYWst
1KJnnb7I0iXers/PCnKELyHByPY9agaSK8aZpI55XcDBdthYhiOo44AxjFb0GmQJa20UUcc
lzGB5xPADHbvJIH3hnAH0FVbtLawsoQbp5J1ZWlqu0snQgjoORj/APWK+vPHStuDW/I2UyRF
pY4oXzHE3O5SxEfgevbl1yeozlSN9lIQX0aIvazTJUOuOMjpiIBHJ9T2Gw10wmnESxTevWkA
ZWYgjcB3ySvXkkjTWZrg3XnnKixNEwciU7ygMbMOB06elA2isJldWsw8kLPKpYSSRquCSfv8
bRkdN5zxkeldHp2sxqLdJJI7kRCFo/nAHG87cj0GfQc4rFji+zXDy6gDMkIEil/+rY8qEIH
A5Ix2GM45rf8PWU0VpNNKdkkjNIZCmFGW6deR257D8pkVTvck1G3il0+KecyMYxujSFN37w9
8YJ4x9BXKagrraaSVZ45zE7NtjYsvzbueODgH8cjpWhdaubK0uNPGsbgwSO0cjyfOoBUZCLy
NvHQnqT1qXWkuri2tri5LWSRh/NRIGQRltHynHG0dCD60RLm+a9jnLNE1C/h+xrv8uAqjnJC
FckHB+9zg8HuTUepljG0kpkU0V0kTyQuQeu72GSQffA4FVre5isJVmC3RWLeYQrYyMkA9sc
/NnHHAqwtg8PlmKWB55EL4K7m27iDjOeOD1571Rje6LVtbzO88z3FrHA8eJjuwQGI+f5h1PA
x7DOOtW9UiggmldGBnMYklAPMmSDkjkYyWyOBx71n29gYoG8mZ3uGyQqShgdxxgcEMBuBLyY
OlW53lmvYldgdrfLcSx5R5AOQMD7rEHAHBIHrTAW0lt7eW4SctFcghx+5x1HzKjYPPHtkda
3bXbJaxYwflUAgbe3v8AyrDkukuJr59yurhCN373y2zu4JxjcPUcH6VvQsVVGcEnbk5wecV4
WeP3YJ92d+A3kTJ5bSEkDBPCjjI9/akK7oydwxkrtHH502EFyx2kKewGDgd6l3p5Yd0Bz91S
vHSvnYrmiei9GRqRG5VtpAAA9OPX160BGETPsPJ+YkjB59KfcgMd0QXBYr69vSnsV+UInyoo
xgc5+lDhytx6dAv1IAcEb+cAkdRxTgHIUOp17cen4/qalkij87BVpdnBUdPrnPSo5WK/6tDy
Aqgenr+NVKLv0wTuMZYCjLICexx29aVCpDM0asQBk4I5pFY+XhgdzZCqOp/+tXA/En4hxaM0
mnaJNDNrIz5j/K0dkOOT2MnPC/w9T0AOuHoTxEuWnu/6uTUqKCvI6rWNd0jRAR63f29mHyUS
TJdvcIAWP8q5GX4reGxtbZqwjPBY2uAPcgvkdu3cV4lcXmIwrTTszzSs0ksrSEvKSRknOST2
qJfJXdJN17xYIDRn73Q4bPPp9a9+lK1GKtUbb+44JYybfun0VZfEfww4Il1P7NI6bd1byRM
pOMH7p/nXFeNdN8ReJdTULrSNcstS0VyRBFbaokAgUg/K6FlB5xliSTkdOleaW80YgjhkJZ1
kwiz7tu08d/UE9TkYJ+orrFCblWvV5BAdmChiMZ59uMitqWXRoy56b181f8AyM513NWkd1qX
gQ6H4Xn1XxFqSktGVt7GwYSGWc5AzLjBUcsxAOBnkVm6L4N1/wAUxrPa2YisnZdtzPGLAjJ
DMvdumflBzk8ivQPhr8PtPsrG21fVoI7nUZMYxQsMx2oJ4Ur0aTuc8KeMZBNeohVMYB3LIDl
jnBA4yPTGK5K2aOi5Qj7zT3tZLYS3frc1hh+ZJvRHZfqGnW3hbxc9rqSjQ1lpxhnvo4HKbsh
Dgk5+VWdMg4znGBXVeNDp2i6T9s8H+JpVtb2Zv8AQLfUQ1t5JVi5RRlowSQMAjG/HHGM2zt5
9S8NeKNVOnlpZpbG5kCcuIzrz7W7kYJJ2rCMHsOnFa/jTSYde1CzvG0y30iG+uPLkURxxvb2
+DLJNdfcHeyKXCcbVCkks+B3yTIUgpbPbfs9E9vncwTsnZD9G1HxboV5aaHA+k3Btxp1nFBLZ

+Sym4jkZU3IeQgiYM2O2cda2fDXxTsNqlgOr2j6VDcSmOO5Z8wM+0MFckAxkg5Gcj3qi+r2o
8XaddXsLx6neTnVFsiuyRVMT21IE5PEel3lldifl6YPFedA+sassfh3TbwSR304JSQgL18a
/K7sVLbVCCzwe2PWspYwIXi3ONno29ter/rcuNwCnmfSrh0nVJNn3uvYHoT9MVKreaGXAG1Qq
55yRwPzxXn/wp1S6a0uPC+urNFq+k5KJN1aAkY5/i2kgZHBVlI4r0NN2AQx3EZHQwea+frU
XQqOn0/NHdGanFSGQM7Dg4c/KO35+1WrlRfIk3Ic7enyjnioAkqRLMSPI+4V4Iz/nvSW04O
Au9mXHlgYxux/wDq/KlSk4Lkejf/AA/4jkr6okJZIZCZUDnO4dOP85ppqZCfMjIAGWJ6f/ro
hgy7MwDMVO4Z59ce/NWlxlFc7hJCCeBuzf59K1hTcrr1/wCv6+Qm7bFHA/5ZoMsxxgZ6D/Cl
hVSq52qfdcDPvU0qCFpFVQASSWzyMdMH8aZIp8sNkMewH1rDk5Xtdr+vIq9xzoFk2O8JCn5i
h9u/am7W84Fl+VfuYI7ZwPzp1uJFZJHAWqEvIy2eoomUM+GJBDBcbvyq5Jcrlb5fkJdhro0q
kliRgfN1xnr+VRZCKEBCWAA+6M9evf8AyaHc4xubB+8A2DwelWox577nUojELyeQfU1Kh7Wd
k9R35VrsQPseLaXYhOAQuAMjPTvVd3MzSFURgT8u1BuHv+taGAkjPCxYKxxzndx1NRTQyFgz
o/mONwcnHPoPy/ITnSk4/wCX3bhGSIXiUbMA7iSGHf8ASpoyLdEaMbZATtHTI9PbJ5z7UGJY
wZFYfSDKE564wc/56VA2UkLEfSYIGenHBqbum00rdv8AMPi0LV3vbpIMMd2ATlyeOvbpWTqM
VqfC3Al+/JtED955Zxn6Hmtl5X5go5XJY9z/T/APXVDVIgJW2lcpNvDxFCOCY365GAOP1r
twsnPERkY1tKbQniS7mg8r7FDAbZrhCQFAYOcZ3e+4HJ57CoZLd5fLleOeNCqmXcN2w5O3gE
gkHOeOQcYzjFaN7a4uZpSY0UPI8isWyxGRtPQhRhMY7DORTn065+0Lb6XsMUn7uWNWIAZQNY
k9OPH+Oa+pPJv1J9Yl+za9brBlwKsDhliuwtY5JJwcH8R+VUtnE8wKidI3TzJAMu2GXah5/
2Qen98etW7uwke7SYRLBKziRSVBMTZKsxbP3uPQjC9O9UbRF33c0KPIqusiXIIEm0jJCAg7T
95s44Ax1xTE7lZr3mJj+1WrSlk6ATlw+WPBZc+2cg8dgeSK37d7pBFYKSOrlXkfnAHJyCTzk
5/LOKwdLIC6iTEUMcbeYJFdvIC4CgjI+8FZiSogHeuntY7d45JLcARNuwA/MnqQPrUSNqRy2
uW8e57zyVZLiMbQ5KKjAglgQc4PHAz+QqnLa20cVmLncW4EyNIMkLKrE5znJGOPr0JrQuL
YXRCyzod0BFqkpGlumwhT0wA2TxxVDXbSadrCBZzLa/O5LNRju5AyeTjOKExzWrZmXlhBmS
bT75TG+B5Mmd0S57HOGGRnnHTpmi3nNrd2MU8plESEfZ0RwUb5gFJHY9T0PHOabJbT29rDum
Z1BURIoUFmJDCDnp2J4zmokilubgrGQ11JIIH8yPGQfXPJckDgccZzVGL0JIJVV5FVvOqtvKq
oMNgIwOfmA+b5ug45HGMUiFbiGNL67e3VXLrHgEjcf8AZbAOOcD6nFS3ihbe4/0/fdMqb2hI
Ly4O7dhRng5578DqKZNCrQWRqA6lGYeYi4EkHAWBjPHOexPHamJ+ZI86zXUV5JdQp5MYWTzU
YGTggMAp/i/vZGK6W1Uy2UTM53tEjYx1JAzWVploJNtxL5AgkaMOjDd5mF3HaOwIgef8BW7F
INscmQpkTOdv3QqEK8TOYqUYX7s78DdNsYeEbeHfHXaVz7fWnrEzIwOMgFgCeueMURIWcCSTI
Jzul4H+eKdCwLljv8gbocnHfp7183BK6PTbY8jCDsG+YkDLfUzowB+8Nx+TD9sdT37H8xTE
n2LueM7MbIHf8ae8jXQU4ZUQEBucZ/p9K648kdepk7shjRzHEVJYv0VWGeOufauV8WeNNI8M
y+TfNdXF20XmCC2UMVXsXJIC5OcZyTgnFdXAUBkSSQKrcuQuWYDPygdK5Txv4B07xTMLIJ7q
wvVHzywxKRJgbVLjgkELwQcADsMaYaGHnJOrouq3/4JNSU0vdPLNZ+IGv6rbxvDcNpdhcxl
1gs5VVto4IZ8bz0Jz8o5OAMVwwRVBZRFDG7iGZThSc4I9fXvW34r0vUfCmpGz1FYvNYb47i
NcoZO3Kk85IABHVehHOaxLa5+zX0rBJZY3R0wny7geDzjjIP14r6qjTpwilSVI5HlzlJv3g
ZFLIQ527hsCnhQ33hnruHXvwetQyv5UrxRvHmVzvC4z14BPI/I/gKs20MbszEARJD5jNkgLg
dh2P+eabIIDgiWbahDvgYK9eCM/7O7I6Z6dq1JfKjzEpdlwNrQ3I3jnnngYOMYHS0oSSRNluB
JdPhVxglieFVR2OSABmppJ3xhl/LOAZDktzkHd1wM+n5Vo+HUvRq9nJZRSS3aXEQVDjch38H
aeAcjOe3P1Cbshn0SHsfDfhvzbnbFp+nw7ZBCwflLwyAqBudnyOMZJPArz3S9X8Q6jqOgXV3
cXh/tGKS2ksGk/dB5La4kiYKuAF5ULuySg5JGaQ6rdKPg7c/Z9QN+bvU4/N8s71i3yCQoBz
gEAMQCeZDz1rOttfsb/RdFSS9uLXULK3ib7ddxsYra7tnR4mfHzCMm6khJx90g8AYrx8Lh4w
55NXbbX4Xv8Aj+R01Kjdxkux23w/tdQsfDun6rYR2AivtHsBNJd3TllvLBG8ZkOAcjbsBGV5U
81kxXFlJea14o1iee58OaTutoIxISdVu94Z2ZBwQXC4UcARoOiEVX/4R3UDoN/aatcvpfhnz
2uI4RcxTW0cbnftjEWZbn5nPlodi525Dnip9Gtm1jWIdJe3+xaFpsBigS93mSRojKbjzCOs0
jOkTMACznVcnJNjx5p1brza7eve2mm2+uhOtlFIyPEt+0M1pfmdYdTSR9SuPPVZxJf4AOz5g
ClsreWuRt3gqodt+MDw9nw3qXh3X7iWNP9MmSVWnLPc2xZklnCgYVFyVJY/M3QfKaPiQYJde
iBs9QN60PnXFxs5N1KHJ2F4hgQKMhagAO0jKjvvaIlld4Zh+2yHQ9I1C1jScp+/1LWOMull
58u2yCowAGGSeua7E0qSutH08vz9F+C6ZvSR3PxRs7uC103xPpETsapodxvAVd5mt3+WWM4G
SuPm9gWnDB4V16w8S6Yuo6Q4EHCvHKPnibrsdM98jII5Ga4bRvH1p4fupNP1ma4XTELtZTv
PFNc20Y2BYrlY3Zhd8rMdxAIYcZrV1bwo9nqK614FIWz1CTaZbRHUWd+hbIznIHUkFcA5/h
JzXh1qSUY0qzs18MujXZ/wBaem/ZCWrlD5o75WPIEksh4AJPX2AptqGe42DGeNpLdfT8zXnM
3j7WNOuTF408KajZkKx8+yJniwMDPTABOf4+K6bw14u0HW4LibTtUhlhTzp1uH8h41XqSG9C
eoJUY61zSwlWMo80dF13/K/+ZqqSgnZ6nUW0yRW7LvQMDyFHAX+HsaFm8sIF2na3IAzye/5V
m6N4g0nxDDO2n3yXHkOqT7BsOSPI+9zhsEg98HFwPnjDM8OI12+vH+6B2zV1lKkklp5P7hR
tludpBd03BskMP171G8gQlqxnkAAegBz/MdKjhJZIVm3kjOVGR9PTH6VJGGWdWYAsMsPm7H
nPtxWV3Lbs+n+ZewSRiQqoGzGSVz059aVCN+XyVYnHYj8/5U5ogYv3YICD+LksDz/LmoWUkE
YYoCCSOgJ71E4Sh08xppk0jI+N64Ze2QT7D+VRKADvYsh3ZA3eg6nNPAUDDbm3vn5enX2qNF

XDRRA5A5OePrzSlK9pNaguxant/liYSDzJADlh90df8AA4qKRJHMhUgqMYyOjZ5xSTSAYaRj
5pbjnPBGP8KInywEWYVxuBz1HP5dTvZlTb7X/wCGEk7CyRBgoT5icAYPU1FEXcEbg2M++BUz
Y4NvvACLuJbPzZ7VG0sgBWfcTwY1yeB0OfWIUik7y00HF6WGyMzqwTI3dfc/5FVNWkmQWTxM
xaMsGIGMGkSBnsPf0q5PJvUqqhUjBxg84z1rG1qRkht3kXKmbaSTjC+WxJOO3HTnOK1wk/8A
alq99v0M6y/dNmZbNdXF4zW5xDI5VLjJVf7FiMEueo49a2n1O9sYCIrIXkEDPt8oYOM/MORj
sOR1HfpSQWEGvQRSRIYVgm8qMAFGChQeM57n26VVkjNrbwG4jcNuWNrdxyTghV3Hpnv1xntX
2B4y01HW9pqSWb6tdGU3EIRool0QhSxx84yMkKxJA59+1Le31rp9xfST2aCOSH90YkIWVWQq6
FSPZSWz1/StW2W1vIIJbieKNcNlOBjYQACSTxtAVT/wH88S9tEitbi4kmtmDguhMbHhmMYC5
zljtz+GenNCHshui20y6XsETMZmhBkVAXmG7AHrtX8Oeema6cXFIC0Ti5Vku0EUQCjMgDFQq
jsMjsMGudtnY6JfeTchbswLbM7y/LnJ+ZR/D8pC8dcjNaGhaZFdotzJJIZoXDRkICsYUghfY
8EEZ4Ax1qXsVTbVkhNbaGz0BL7yYbidIXDGoudwLEDIOfo/+vVREbUvsNkkfJJaWwkaZGBMU
m5h8oPLcg5+oq7epJeadZo8blZo33RoMEqCMYHBzwO/Q9D2pz2X2K7trgTeR11k8cxBEgP3i
Cp4BII3Hp+NSjaS1OeuhBp8VwbmM5A/0dGXbvwcYHGBux2zuz2pdAuTptpM0m4yuP3O9Th1
yAdpzntntyOvSqU8UkkU0v2nzJpCGKLEUYyXk88EE4zyaW0aO5u0R3bplyjeWABtDYPAIAzn
Pb86q5g9GaVybaICCGOWZZAXkzk4V9x2suASOWON3XgdqrLPNYtGlrIvm5G0xAiQbU4APTby
f/1YxHcJbxzL5M82BwuzKSZ3Z4GOMt17/gKn0yOa4vzc2jGTYojHECG2ngnAAOepbHPOTmqJ
b1G6Zdz7Q1WIQIdFYkgB9oxn2wcYPqDXUwK/WBmg83JlMaFyT3IGc+/esa9tzZqsWm3EgZ
x5YXkYfpwu4dcZxity1lkaNGkdZHeMbpA47iRyc/XNeDntvZwv3O/L7qUl5D1jDF1ySwBznt
9akJilXs+DuwSOe3PenbSA/yqFwMnpu+lRgAkBSMjjIHJHYfWvnr8nu2PT31F4xtQEBj1JxU
ikyCPYTz6nppnj8ablSu7flic4c4H0qQQZqbe5PbH41MX16AxdkUbpufftwV2nqevWkkDkEtw
B8zAHgk9j+f6UQkrKpUjcpJGP4R/kU8u5KhGbceEk8dzVwkrEs4r4rWsdX8PNVe4SPzLVUuo
ScttkV1A6HvkivniURJI5UoUBTglQ25s5yeQOf59OK95+N9+LLwQ0DMBJfXkMQU8IIQ+a+B3
+6oz23CvATJJMzhWAjAXIZQVLf3Tjvx6f1r6jJoyjhve7u3p/VzzMU06mhOkvy/JKuAmFUDn
BGcEjtyT371PBBm4ZQIg+d6+Y2zkDJwDgdegP61q+HfCev8AiKVG0u0Z4UZQ1xK/lxKQMcMe
pA7LuPqBmtHxj4L1DwzaKLkw3NndMjfa4FKeUykjyju6Z3Bgcc47YxXouvTU/ZuSv2MeR2vb
Q5WF18nKpuDHkrwy9ice/FdD4TjsI4Ha6ginZ3+y/ZfNZJZH2kupQDiEg/O55x8i8sSOekKG
aeWRZNvAXBAKsDwMD6dfevQfg/FDD4oRr+KMNIiRQ+Zbs0slzIN8YjxklVhRnLEALvB7gma8
+SnKXYcFdpFj4pP/AGf4Q8K6a9sbaa6ke+nhfCOHCKvKr8q8yFdo4UKqj7ua5PwzeRWOpRXO
pPHNbQ3MMhQscMsUolfCkHcWMKKM92HNb3xquW/4TghS5EFjBFGhySNxkc4HvuUHvwPSuN01
P9NS3hgilluUNvblslyZHZQJMcA7Ru68ck9hWeGi/Ypvd6/fqOp8TR71pEelXPw8tjrUa6jb
6fblLO80TZfZErGVkY4K7XLqpXAGMLwK4/4Ja81xrNzp+pv51zJaQ8d1vLnbG7NIHYk/MzTG
QtwCQeOldl4avrS50i4tZDDHprXc2l2UcpCyXMaxjzGO777uzSuQAcDoxrBh8PQ/Dfw3qOrQ
xXfiPUTbpbfNAsUaQ9yWUnCAAb2OScAcAmvJhJNVaMr3b0Xrt5Lz+7U6Wn7s103PL/E10mp6
jex2lxZtDjC5W309X+zTFyFbYxG53LM2Xb7xPyjGK9n07wFZrrM1/q9ml1eswYwtK0yKfGB5
pPeZAcDICKAAq8ZPi0Wt3F3rtreO0SzcNcQvsto1hjUB1wqgAAKoGB198nmvpq5UGZjvwAx5U
Dpk8+9dGZVZ0qcYwdr/8D+rk4aKnJtjrptilg1kbK2W1ZSHtlVWIqeoKYwQa4DU7a28AQyS
6N4hg0u0uObfSNRga7iD5JlhVf3iKfxA9+Mafx11AWWkW8svimfQBufaYYDJJcHGMKoIYqAS
Tt9QSeBXg2o+bPeTXCX91fp2lutyyyDngsXHOeNx6VjgKDrLmctHurXv83pf01LrzUHZLU9
Q0/4v3dnPLHd2NINGCdZ20ktsT0243lu27Ocdq57xN408OeIJYrp/C80dzEd3m214IXbgjBK
ptdc4HPPPBBrjfMmiUDd5YJKNvBGCOOvPFQOZLeUkKpC4A3Ywc8jjHNerDCUoO8Vb5s5XUk
9GdNpuszaTZPfaBqFra3Tulmht4ZvMQY3MrmRTGyqcYbOTt+ues0r4sX0GnqNS0eHUSqlzJC
/KEEYHzLhgfqAuOmK8yjkYxkFn8sEnYvAOR069eB+VPQC4jfdcW6ALkxbyM7RnBOMEk44/IT
qYWlV+NX/ruEako/Cz1WP4vFbtoJtLktLJwqrJFJ5txD1Bkwy7X56LgfWuf074m+ILDUdtzq
Ka1aJlth2qDyjKoHBUhQUPAOCDk+1cSxdFWdy8qSOroN+0Mq43Ans5Ee9RKEtp4yJGQqC2H
AJGOV+ucCiOEoxTio6P+vUHVm3e56q3xjuFZGOgxCOUK8am9YnaTyD8mN3p+Ga9A8GeNNL8U
Q3EVurW90qqZbW4IDAHBWRsOGXkDI6ZGQM18327wAhZXl2/IHVMBs4xndduSSMjPHTFdn8Gz
aN41Mcs8Mdydb1tOpaV8/OnXAJ3Hn045FcmJwVKFKU4KzSv1/qxpTrSckpM+gHQAqcSuByc
AEAD37VP9nVHITdgKcuRgYx/OqkMbuPv46YoeOTPHMM11IBY5Ytxj0rwKbWrcTvl2uJLEhB
eVsZbzAik/rUgZnSQ72VM8nPfsPXFQJu8xlKPu0g+vr60+UupKE9+pPU+9S6ltegW6EdqRl
VjEIVBuyddT3YueDHCnkBh0z1AqTa0jlyMROF+bfX+X9KYXAYMqbeMjBzg/T/OKjaNnt8yt
2RMofzAyswTJ4Hb39uKztbjeeyjWALIZVyrKSCSRDGB17Y9yK1ZC4c7A5yOSWHA6dKqzYV44
y7pI8w+aPhlXaSRntkDBPJwTWuCOxEPuZr605egpvFs9Mlk5E8v7wORvKAray+pyOv14z0qG
1uQsi3FxpDJs/exBI1dox90uFxxks9eo461G18kd3BwrLChVIYXLMVUjHP8AyzHAbJxkD3wK
s0iKWHu/KkLbRKFGAoXjbg43dOMcHJNfZnjXLN2g1GdZxbz+UqeaSY8xdBtjHGSM46ADg8Y4
qCdEudXt9Jub6UIHKgCFQInl+RCR6biD65PpWpbXk0tvaXEZTducxpJlojaYNt28Y7Z6D296
wtpmQJHPHAcvK0gFDnDNISBs3+7wQTnFAMmexhjt5oro7po5DMYww2yx4ICjPYIT8v1z0q6

NTlkjt2WGZ4SC3nwQIY2XJySMZyxyCAOMd+tZht2kaJxdfaAjCJpEO35iCSCvopwc9+e9dHp
17bLf/ZL5R9sU+biR9zKRleuOp25A9+1TJ2KhuU7+xM+k6exWWKSZVtnljxuijL7uP8Avnr1
xWf4kmDaVY5iuPt7wvtfIjIUHacgkdTyAeOfXmt7VYp5rK0hsjH5DP5blxubYFPCkZ44wTjO
Prmuf8Zam+20QwLAJodzcfMPm+6eRnGcgBuvWpibT0uzlIrcrJKJTOTGMKIR8sj4BHzdAOeR
6LWna2dzdCKbLpC0RK5i+d+c7TxgjOSDjtTJfs91JDG14HweJZFYRKACpUZPGOvqc89aJb2Y
wgW9wglZpAUUA3CSMDJbnJHH8l/GqMNDOjH2mTzIzrEdokkl7nCkjt7n/E11KQJ9l02F7cF
DJEWkh4CHaRls+g3Hp3NZaadF5zQlMcU5ssDgE5Khivckr+a/i+K5YyM1tKrO6ltpwEbGNoP
O0KMAepANVuStNzWW4Ey/Y7hRAY1KiSR/IdE+EOBuJGMnGc8dOb0EatFF5ryKxA3cAHp3Hr9
OK5x5QbTdcCEQqRvktkVw5JBbHIwx9+gzW/Zfu7WAQEeqqxqFDDoMcV4md2VON+/6HfgW3N+h
cV1JO5T7EcnPamkYZtpbBORgcZpkKl3z8oU9CDzT1i2SKN2AOQM4wPevmLNpXPT2Y+NfJBbB
Py9R9adCoO77xYjrj+dM427QUUdDjsP6VJgKHKbfl45Pekt722Bk0MMkocY4PXpxjPQd/fNG
6NDtHK9+eW7UhcxRlVdWUrg1FECNvmAKjZ3Y5J/Ctk1HljFame929jzL4/Wu3w7pF8sbMbO9
aIuo5USRtyO3WNRk98V4i/nl0UeYr/6xgxyoOF2sOMnOR+FfXOoQw3kE9rdQQXFvNH5MsLqG
jkU9Q3qP8K4q5+F/hby28qyuLYcDMV4+Rx2D7h0OORXu4LMqVGn7Kafu9tjkq4eUpcy6nF+C
viXL09rb2Gvo09hDEI4poUUSwKCQF2rw64A/2vc16zbS6Z4j0cvEYNS0q4jZG4yCcYKkHlWG
e+GFFNvi3Rk0DxJe6XHLJPHbSbUkljUM6MisC232bH68VFpWu6rot59s0W5a0lUEMQNyKf4
WDZDDlIxY03Xoa6q+X069q1F2b19f8v60MYVpQ92WqNrx14Rk8G6xAkSGfTJzvt55eQqvLRyY
6MMjnoR8wxyA/wAK20ur6/LHJfLDp/2Vrm/vPPYGytCqKyByOGKRRx5HUEgcA13uia4vxK8J
6vo93bC11uO3M8LluYtTpGySMtyrBmVSDnh+CQSB5poiT3jmO6vRpenWzLeXss6ALBt+VS6E
ZklDHaitn5z90YNb0atWdNxq6TW/+fz/ADIIFJ3hsxfiJeQav40v7+3huIPMW2CR3A8tygiU
K4XJKgrhhuwcEZ5OKyrASrcwujpBDwzGSZoUVDwS8ijIHOTgZwDiu98aaEuseMtX3aw8Mw0y
LUII7ZmmvAlsNx3fKA2YjkEbuWIXg153Ak0M0J8ppGEqQEIDeYx42hT2OcA9K3oNOnFLsvy
llozQ1S7sNTF9a3l1tKNBFLEwilSEnnysdxh3r3wWXdyETnoPE3j7UtZ02x02zVVtUTyrgg
PtuHK8AKzMxVccFiWJXc3XFWbH4ceKLgwpC21pbRlAoa6uFkMXX5Sgy2enA7+nOOx0LwZpPh
C3fUfFup2T3Jy43jy4UCgHaob55Txu24Azj5TgGuatiMNFqWkpLZLV/gaxhN+SPJNF0m71vX
dKth+7uby4j8ppUZFYZBZs46Db6H9a+i/F0muGxuD4ZghnvZHIDzuixxgg/NgkBj0AHvkivN
9W8c6drvxH8MzMhBsrJ2ZZbiMrI0sg/1mCDhFZYzng9TwK0/EfxDvrLW9W0iG2ttJGnq377U
EklllAOMwwR4DbuWXc2Co3EgdOXFKtiJU/c2Tdnvt12v00NKTjDm1OO1/wAJePNYvY7jW9P1
C8mIEQkJeFgiDLbQFYBAxGfrisPxJ4X1PQUMWqHT1nOFsBbxZZcf9c1GVUdSTgZi61v+PLzX
I9RjktR1P7GbbdBCHZESkUqBil44vlUY3l2WZueSOK4cxSNPKu9pPMbfK+D8xz1b6e9ejh/
acq5rJdkv+D+n3GE+W7tcmmvZPLR7cKCSiqk3KyR7OeAOhyB8w+nOaYqJcySKWBvYFJP3tzMw
BPXJOSxz00D9KhWQbllH7tWDAdSMkEHnrjGPXpRFE8kW4yRrlzGGd8MQRjPaYRgfTkDua6TM
eLh/OXGxRH5ZQRuBYe4xkZA4/P1pZQiQq0joxc5QEZIOTyRzx2A7+1NvJGd1t7lhiMOVtaA
d44+Yjk9hzzUbO5IeN1YynadoAwSegznI47cUAWLYsUYyx+YqHIV3ZBgkYPAX0Lf17VqeH/E
Muiz30L2lhq9hebVntLmIskgBwGBxlCoB5HqOOldZ8P/AALc63Yw6lrU09tosyhoIUP725Ay
Aykj5EIA+Ycntjg113xY8O/bfB9kml2/lx6S7OtpaQjJiZQrbR327VPXJAJ5IriqY2iqqoSe
r/D5m0aM3HnWx5tNpOi+Idkng2UwXrEk6PfyjzG/2beT7knAY7WlBj8K5aS1mt9QntpY7i1v
IpAcTbreRMcg88ow5x19QarCVJ9kQwygAFUbex2jPlx+I+npXW3upX6Rxab4qtbm4SGGNrS4
ulzHfW0tDCrNjeh5Ox8jggMpAI6UpQ03X4/8Ey0Z6j4C+ISa266XrYhj1Rji3kgP7q5wOVJ/
hlHocBu2DxXokq7kb5F+TjCHrn9SeK+YvD+IWl5rU0F9dedpFrE11d3NvG0TiBPm3AHpIWKI
Ac/MRyeK9F+Hfj0TfZ9D8STSm/Z1S3uZQGzKAKkjDHzejdDnB5rxcDgFd1KS9V/I+qOyhXt7
sj1C1vBdyONksMi/IVfByqn2Jq9IUYIeJC3yjIGRjnnvzUVvNHDE6srEDGRwvl6/p/Snqdlw
8kYOxsDOwGLx6V5as1e+/wDXodT32JGTEDRPgrw2MAY55z/ntUYZpAxCqMrGsBgA+2e9Jl6k
FjlsDAbPJ5/LpVdggqKNpI+9u+v/ANcVnVqJNcqhxjfcWbaQrMSQ3VifvAf56VmavlotLbP
m/NKFPlcsAVcf49a1pICmN5+XaAMYPI/rWVrwQWYSQykySiLCDkZDAcVrhW/bQi1bVfmRWt7
OXoXtEtXlgEsk4W3mOwlY8FsJg/3myARNI9h3qDX9StLYiKBcSxIxJbneWwAoPJXoD/9en+H
LS52pHlkkERXzGkIIBccZzjGADwPTJOaxdY1RE1iabLXG+QywyLgcCbQOOeR3HpX2SPGbtEZ
pPmTiaa6mH+hwyCOBBkq5I+bp74wBnPPtL+6UrPHL/owCNuTyt5Y5GAzkfXAGBye9TyQBbdI
i8kN55kaSpEGYNKxJKseASF2A88knmovLs9OIJ1JGTy5MqqoKjCZA6nHIOcZxmgnORPlIQLI
rrGERWSIx5Zm24Bz0wOgHQ/jiup0y+t4hIsduwkEhQLJeV5xk8D1JyPfNY0k0MxCwJIshx5K
gsSmFLcHnaCTzk9vWtHw7dTtHj1gYM0nlvN18xyTnpwPl6sOTgdzxMjSnOX+vzJd6ENiSTPK
7BCg5AHIJOOaduO386yNa1GFbS3nES797RoJMMkoVsZyOoyWzxcy4wK2Wgnk8PWogmEctysa
+WiKpf5icA4/uk9eMVha3p96NPtflnDlGwIIWX5JD8xbPLHoMLSiaTvrYy7/ABNZpFhBT+a0
g/fSRiNASQMBcfKCF9e5PaqiP5t5DYWRIARGYN0EhAO488Hlz9SfpVsCaSubUX64itUK7D8o
bHLc4G0EtyTyTKUr2ca38AMkFspQbzhd8k9F6AAqM9/eqMXd6k9pKrD/R7gwcC5b5yHYgfN
k9yeuRjgDHamwWsAuYYp5CkMSMzxNDtcbVPJl7n00OuDUtxFHpOtYcZsxzr5TP7OnOCO5OPw

Y1FYSwPeT3t9FNFFH5jsCuVAVsBTnksj2475oC3cs6WkRIW10wnbuVl3yJ37kDrj6jity2
/wBnwrbgxxKoCI2WYgdMk85rAuLp4rmeaxiC21uyPHKyZlMnB255GeSeecda3rJpZrSCZ5Cz
SBSXZcHJ5yQOK8bOn+6j6/oztwHxv0LILI+0ybiRnJOQKfIAxJYIewAx+dMjAK71ABHyR83p
/wDqoY/eznAGfIPB/Ovmj0w2mSMMzHGeMdfUqDchLHg8cHJ9qUxIqRhJFLMccc9u3+e1MTO
4KUwd3PNLkcX7wXvsSqoKoGJOAPx45olyELbwGA5IHQZ4A9aWYhz5a7wwBIJ78cUyV/3OFRV
T7hGcEHjNactk0Te9hWI2ruyu3HO3rimTCNuWkYmzd1PI9zSIZXkXCyFcjkDII+tP/ext/y0
653Z+vUms4tPcb0PNPir4CudcZdX0Xy5NQEIhltX+Tz1U5VlJIG8DK4OAwxzxwEPw88V+Up
/sFknLBXe91EoQdCX+YlfUf1r6IIWV0VS+4jPy989hXC+KviRouhSSwWTR6nqKtsaCGUKiHv
5kuCARnkLk544r2MHmGJsQNKPNb1/H/gnJV00780nYwtN+G/iHSZob7SNesbfU4Iz5eyGRtz
44TJwpUnjkY9RXPfDrSLy78XC4v44Yr6ZZRpXv8AEx8yKcCdxEoxvG8qoLADl+RgVJqXxf12
eQpp9npdh8pGwK8zkkY3Biw2kZBzjtVb4V+J7PQNUeym0w3NxfXEntDcxSL5yRsQmzDcbclW
6jPOc4GPVisVGIN1Um+ljmfs+Zcuw/4n6zHF8U4LryZR/Y5t0lfO7zAG3yZwM/cl2gc5wfwS
PWdA1DwpJFPJbLJYRvG9nKWWSK6RSGRIAlP3NmRjjJ9jWr8Qrl79zmqm2MNhezy+RZy2quMr
HI8clvdFwMSoAjqdo4YgZGMbWpW0uu/BbRGDXUsunNJamKMPJ5jo7xqoRFy7Y2qCSAAzHBO0
VpTI7ClSJ00i/u/zQmueUn8zQ8dt47uDBeWdxDb6deukVrDo85drjzDuU7iu5htBy3yBQD9a
4q18H+IGjvNTvbZtNsYEklul2/PIPsVTu2p99icbR0B+UVU8L+KtY8L6rAVuriW0ikP2rT2l
+R1LAOoUnCtXmeMHT1r3y9jtfFXhG6S0uh9g1W02xXAUMQrjh9pxyMdD01xXJVqywDjFRS3i
uv187eZpGPTr669j510S2vtVuzDa2t3dXskTSrFAAZCAOSeMkDuPpqKtXfiq+js72ykme9s
VsjsbQi5HmPbRhgl6WPzLYi8ElcYB6V7baafpPgTwt9mlW4u5dRmNqgRFS4vZnU7Y024CKBnH
OFyWPJrzPRPDmjaxptj4YjtlSeI7nUEttQivGYPYWyHfKYgMjayKqhuSxY5NdkMVCoue3u33
/N+iMpQcdOpe+I+q6TH4R0XRJke4120tLVkfdsNozRISrk8tuQYK/wC6SQcV5dE+wY37pDjJ
37fqT/hWp4l1CHUfe+rXu3yYrm/lkRWO3KfIF+o2qORMqClEiMqqCW4Cy5LA9R04P498YxXR
QpKnC3fX79SJycmNjjXzEHLpgnMagk4HH17VNIJYisRjzuJZXwTkHjg+nX8cio3AZI1Kqkq
7uhyDuz7Eipnij+ytJBORsXb+8+TaHYjgZ5x6jjGOK2JGmRGfMQaQZG3eoBAHHqR13HPfDl
8MvCCeJrTu5L1rgabaCNpfJ4aWRh8sYJzkY5PscDrXHy4kQBZEwV2LFu+5/D0xwxnHuDxnF
fQXwhjtD4EtJreVV86WeadQMgy7yhHQYwqJxj371x42tKlSvDd6GtGklKz2Ova4ijqQ30sdv
1J3OEADJGenH5Cs/Rte0rxARLoup29yFAOyJxvXPpww/EDmr11bWd8iwajb29zakbSkqbs
decGuC1f4SeGbtsWKKXNjLExAeKUzqcegkJ/MEDq+dUaNSH72TT2va/Tr1O9ucX7qO5SxgST7
SbaFJYzlpzAm8A9fn2gj864P4iX3hK+sY4NUna/vUbbZx6dIJrtJHIX5NuV5OMq/BwODTovh
JaMHS+13UnsWUBoWSNV754JIye/HvXU+HfDOgeHpWudA02G3ldDmbDPIQeuGJO0ZGcLgVqlS
oOM5VG30srfn09EREu00opI8O1nw5qGk+H44Na0CRL6+uxLBcowmm2qnNuY0PyseH5JwAxxk
CsaGey1Pwra6cZFjubOWaSEC3MiXaTeXkGUHKSnrHkbSNoyCOfo/XtCtte02W1u94DHdFawn
bLbyDBWWNV4XHUH8K4ZfhHDd3eoz63qbu80yNFJZxLAzDDeZ5ikMu98qSV7gnHJr0aGZ05w5
qujWvX/g9NzCeHknaOp2HguS+1PwXod3fMHu7SNncnlzhifUGAn3zW+mRnZuIUgDnOf8aW
GGOGzS3gVQkYWONVY7URAAF9+IJFvTzGbITjOTjivAqSg5uUFa7b9P6006Caik+g3HXcJNXP
GPWiLbFG7OeSehwM09ZG2uwJLbfXHU1Gib5C5GVY5zjPTsKyTcZJx3L6aimQshXkrnhj196z
dWSP+z33MoDceYxIVeuT78Aj8q1JslttqFB5zjH+eLUaia4s1iiBQMqM+OrAKxx644yccmt
8H/vELvZr8zKt/DlbsQvq0rPutEeQCPYgU/M23IzyMZw2cY4wTWXHO940kNpDBbLkPLKG/eI
Efly5yQQSDgY5xU5sZ4rQyCPyo2OxtsXEyqOWGOMqCADnJPpmqEaMYFERECjZ83jaF+Y8leS
SBjGR1+tfbHhO5f+13ICy6Yty8Ue+Uk7Wc7eNXLDI5wc8HGeK1oDaPYxvqKMFTB+ViUDMc4B
7dccH1rn4vslpbzTRyJMH/0coiN+9IJJVifurgDIzySe1V/9InglmSFQFYeasaFWU44GepGS
ODzz6UDTsbjW8F2r/YAqsVDN5kriNiexGM54GAMZOelXrJlNZ+bJG4gyQ8ceCzKGHAJz04z
6dDiqXh61jtybiaVD5a+arkMRGpByoA44wCSfw70Wk8rXwt72MrIAEzCmREyru+YDoDk/I3y
Kh6msXszeN0kFhJKqfJDEkbgKR2GdpyP/r8da5HVNTu49PtDGrQRfP5SMGXyyXJwcjJIHP0
x3ro9YeKy0QGgx+bJEkREmcAnIyBnqDXHXULxc6RHnkz3McbMkTH5w7LjDb8fNjHJ/PpSiXU
fYbpdRbRwwSGJ5JozIA8YAwXJyXOOWGRj8R70/VhbI73Nt5ciAIychgGBLOAPVs9jgZ54p2
lrLa6MLmcMJJWxKr9QMrztY4wQVycck9utVWEj6dvUKYI1f92HJKjGArZwMjj1HPHWqMuhZu
E811nW5imVfLil+bHAU52t/sgx5Ix296sC4mDWkOAYlBI3cZxuJb36euMkY7VladE1xPDGgZ
iijjRMhNzAcc8jODk+nvV/ZcXVxPct5kLTxnEjt8xwNw+gOOgzjIFCJTvqLEY5bTFxbBZCrB
BjPnShsgZBK4Bbknnj8K29KaJ9ItHC4XyVAXAajGAPwrAWWLybafYxlGwhw+QZVUAYYHUGYU
4GAB1rotN3S6fA0zsXdQcseT8x54+teNnf8ABi/P9GduA+N+hZWME7ViySCeW6n3p05VoWDF
dzYGAc4x/wDrpGcrIFjZhkYP9aidtpBAbP3jXzLdkeqtWSxAOIyi7VUbmIPT8KkaNiVjAzg
cHHHPvTIpnRgyZVj8ox3A/pWF4p8Z6f4WtI5NQ3y3T/Nb2UIUySjpnHRFzgbj74yeK3o01U9
2Kbb/r/hzOcuXVlvxV4i03wnZ/aL/e7M2yKFCdLO/TC54AyeSeAPc4rxvV/iR4r1ea6ezuoN
PskBjWK1iDbcngGRgWZsA4Ix3wBXKa7rW069qtxe6jNG95cMOVThEz8scYPRR2x1ySck1RaW
VpFikJ2ghiAQcHGM5B9B+GK+nwuXU6KfOrt/d6HnVK8pvQtajqWoX+qeZfaneXEuVZhJdMf0

BwPvdAOPzpqr+r6UzNYatqFs7t87JcNjOAcHJIPTpin6PBNe6xZ2+l2M13duyhYII3EKEF8
fwqBk5PGByRXX+M/Btp4T8NW/wDaF499rl7cRpEqAR28YRQZCP4m+UhckjJYHGK6pulBxptL
XZf10MlZPVGJqfxA8Tano82mXl+rRTffkjiEcrp08suuPIp8XGTjrg4mrreKN3QrtWNBwsYx
z2lA6YzSFkaPEayNKpIbC9BxnAHft3/St/QtMhbTF1bVJZlFW5+zRCIeZcXkp/5YQIwwTkg
l+ikHg4wKjCnQXuq3oJtyeupn6VpR1GSYJLHbWlvtkvr6QBktIy2FJHUseAEByzHuASOx1Pw
nNc6TrPijS7OWx0m0tAun2F/mSS5tkADlhkGKMqCjyO7jcMcGuo8K+BZ7iS2n8R2sdlpNtMJ
rLQRS6+YB/rrlzzJlF8Aa57YQfKem+IHICy0PQbsajK0txfRSwxQR43yFlKs564Vd2S2D2Ay
TivNrY+TrRpUdXfXtb9X+CRvGjaDILQ4DTL7TrTUbTRb2We88N+L7aK9El7cGa4gnkxHlmJ6
iRQN30PVTnf+G1tNYHxH4I1Rit/bStcxyuh8ueCQKocYYE4ZQxAl+8RnINeHvbxhI4Ed512+
Wz4ZFAA5HPQHPtg161pN/feIfDFn4htV83xf4YcrIDnde24GSpQnkl1J5P8AGrj+IVriqFo2
vo7fJ9H+j+TIpz19P6Zx/jnw5q2krc3Rsby20sNtMswQhmzt3/IAibjgBVG0YAUYtT0XgTxP
qvhQiz8QW9wnh7eqZkiYGzmcFxtB+dgeS0eMjKuMA4b2DRtRtNb0mx1SwlmktbuMTQOFAZT0
/iBG5WHpjK+leP6v4I1LUNVsLPQre/tLRbmaIalqRkuZeQZruV2A2oWJCqNu/kgHOayp4iO
Jjkjil2/r8P67Fyg6bU4O5ta9quj+Kde1C6XUruWHQ7KM6cNolPnz3kzj97An8WCI4xxg7ju
4qWC80vxZaxWfjS3istZtJ/scOqQEwpLdIBuEFwvyq4OQYySpIOzIHGXr2gWs3iLSPD3hiI2
kulN5S6iWzu10wSR5HkADbUiQk7SMM6qNoqz4b/tDxZaL4S1GBdO0vRcJqsEKiF7va48qHbk
7Qsrs7j73BGN2tJlU4qnGUW7LrezS7+d+3W/Swk3zO/X8TM8ayeLPCMenaZLeC90S3AhsrmWx
hlcbjyppfMDYYLux6jOtggcTa61blpGv9A0mRJCMYwZTWMgbO7gxMVBPA4Tp1z1r3D5ZHVv
D+teFdalEraddNpy3YILNGFR7eVsE/vF4yeoK/WvBjOZrW/ubW5hZ2hnhka3Jw+4OQ3qB8wP
r2rqwrjNSjK3Mt2tL31v0epNRWs1sX7RdAv4vKuLvVNKmbJYtbi+h3nJypBWQdO4PTrzT7jw
vdtYm70W70/W0jZhKNKk3yRpgAO8LKH7jkAgd/WufLmJW27iZePm5IG7p9cipbWeaHUY7mG4
ls7iE74p4jh43yfukd+enTHFdXJjxf3/wBXMrrqiBFaDypHAjQJuG+P7/zEH9QfxrqfBHjC
68L6it1G7TWc523VnkfvAMjeh6b1yMHvgg9am8SXX+Kkudes4IbbUrbYupQxt8swPC3SjHAy
dkg52nYckHNc3500CGJm8vG0NtQqQFyOT1+6TkD8Ck0qsbTXyHrF3R9XxOP3M6SRzxuo8uRf
mVlPQ/jmpJ5UPIEbdu0EY6gZ5/l2rE8KRXFv4M0COd285dNtRjKYZSIl6+/PP0q5q2s6do1n
E2sahbWCgZjFxiAWGeoB+Y8nHAPWvkJQCZTox+XW+p6qkmlNmjKxjGwlc45Cryvp/Oo42WWQ
eYH8tVAHqRk8A1m6NrOm69ay3WkajDdxpjeYmww6cFCAQM9yPxrTaPZ5cQXdsB3Njqc9azqq
UW7q1u5UWmtCUbRMDqjYOxGccYyfzqNZSAqoF2g5+5lj6c02FiWC7mVA2PfbU8zKgVYojtx1
HX86lOUo3TskFrOxBlypO0AbW3KAB6U8qGZsgbUA25J+bP8ATrTcg/Myt7DtUhhk2AhsyMcE
cfKOg+npUwu1pqNjlyZCADxnnCBUKcjRnC4TaMYyCQaQI5dQoaRUByfX2xUiJlJER8iDeWI
wT74/P8AKiMW3bqDaGlt6q5OVU4GRyeKzNfuRBBbysu6OK4jLYO3pnPP+eKujKqRISQmABuw
D2wKh1UQTWMDvdJiKSRB6YPJJ6dsV04WzrRu+qMq3wOxlvD3GoWZS6tC8ZdWVAcJHIFAbGOC
cjH0JzxRKjS6dbRJYJEDIQz+aMcBmyST82SehznPrU6WLz29uLECKFYjukWQ5cjdKDoRgf3h
zmq3mzSXS229PljMWITG2JSDwc4HQnOsenOa+zPfthcnZoZBLBNKNkbJNJKI9qscnIx7gjn
qMZHPRGYdUjtrW3eSMszT3R8zBYkMFy7du4GPb1xnC2i1FwYZtsxmy0rjapib5t2TjGMkcjp
xVe3jeW6mS2kiEcbBVkZ/wB2vzcYPJOepx1+lArnTxWAsdIlleZLltx2zgFtxYfKMj0Kk8
1V0DNqltGzrHNcKyqjP9xVOCTjnJOAM9IPTNZty72t7OKZ5nhjzCkKEbmJ+bKj+Hg9ev5Vp+
E4NSNyDcxliOhDJKu1ioAwdvVsYHXA5H4p7FxeqsHi3jTtPnEjjBIUR7fvAE8k8Z68e2aw7q
GOSygu2iyqM5MiMiiUEj5gr27jHpWt4ltTdaNbpLFJptui2xDtb7jccn1I7/AMqxrH4Dp9va
PazxTJuRGeZcxgbWxnGMZ49sUkaT3ZHpl1ul1ZSJNtdnQlJUQSZIYZOSckEbRjjkfU1jy+ZE0
KRJLMg+cj7yuT2GCR2+tb8F/mxYXegYpIMKZA7AAHjpzliBmqcsUlnKodg7W8lIiOwNyt8w4
HULg5PIJxTMWtCcwzLBJNEG+1GXbuweFyflAHbkZ9fwrQxFexWcErReXE6i6ZySSyYUKABnA
yM4x82OoFZ2n+bAlJAu5VYhwykNMCAIMk8EggD2HPenW8YiVy7tNLag3E7RSYB+Yey/H69+M
80xE8MDfL5cJW2mueGZFP7vgOM4PGMDJqa2NOKrYQoIyKa7lWNzyAGYAfyrNtN4tbWa2y8nl
tAikf6t35LJnJrkYBB9jxWtpb7rGB3k3jaw3FgS2GIznp6/Tp2rxc7X7qL8/0Z34H436EyhTI
VJHLZGDSsyuxEbFgQMYB59hUZyThRgY5J9K4H4seK59KtI9J0t5VvrtczTKxBghOcYIHDPHg
MdAGI5xXgYWILEVPZxWrPRqzVOPMw8d/EOLSY5rPw75VzqMZKzXO7dHbHHQZ4d88Y+6vOcn
vHbqW6uLt7q7kM91IhdppnZ3JwSCxyc9eB6DoBva3hRgQpQRxjClR0Gceg/D3xT0XExw7Jkh
Y0+9Jg9s9M9+w5r6/D4Wnh42gter7nk1KsqjuyFivkwiqXG3cV5OcYAGBz/9anrCkBRXHkRv
khnYj5QCCSpHsevp3pzzqpYRRBWx5RnOlzxyOec96mDy2t9aXewkOHjuQrgAOiSDjOf9kjGO
K6TM95+Ffhh+wNCS6u0RtVvl3yZXDxx5ysZyOOu5vc4P3RXFFHiXzNa0SBydi2s0pG/k5kXP
/oFe0GVJQZEd3ST94rDGGVuQfyXxXx5tZlp9EvkbG2O4g+9tG4FJB+XP5dq+XwFaVfHc893
f8tvuPRRQUKNkcTBphoSwteloHudQuF8y30jLlWu8o1yV+YA9ViGGYctgcV6H4Hsb+Xxr9u
8QpDHqUdsYrDS4FydlIOTvdVGyDcoCrm52LZ4xxz8Bt9CaK5inv7zX9RyRfwgNd3ryHBWzV8
mGMng3Druf8A5ZrjGI28S3GhTHcdPn1cGRrfTrWyTZaWxDI5kZT/AKTcNkhmYnbz82TivYrq
dWLU2mv+G7Lu999tDjhaLTZ634l1qz8OaRLqWoSEonCRqf3kz4JEaj3APPQAEngV8167qep

a9qtzqeplbpyoIiz5cK5wsS56KB6HOSseSTU2va/qmvXH2nWL24nljUpAmAiru+8AoAA3Y6
gdsGqRKLbvjkkH90KMIftk8YyfTnAowGAWETb+J/1oVWrOq/IrxozbYw2zc4H3toxjufofrz
1zWv4Q1ybwX4gstUswxMSjzllZUE0JwTHk9OgIJ6MBWU+dw3OpLchWOSckBjgDt0zn6VYZns
Srhy+A3ylgW64wf89q75RUk4y1TME2tUe7+FdU0/QvEUNpaOyeHPEudQ0uZlwEum/wBbbg54
yQflxwSo713wkQl3mby4gSzfOT8o5J/LP5V4B4Dlj8R6beeDtWYwxXrG5067DndbXigEbSec
MATx1ww/iq6/xO1vTEn0zXNKs7u6txJb3fmb43bACkNtyrZ+YlgPmDA4FeDjMDUqzSp7rfu1
0f6P08zspVlFe8dn8NEe7tbjxLqALlXuZLdMfeWWTzZ5Of7xWOMc4CxH1NcvqF5N4Ku9L1WJ
4zrmv6dL9tiL79l1LlsscpXrtQsyADhtmPesu3+Imo3FxNDPb28ejNYyWkWm2ufLAG0xLuHP
OBGSMAIzYAOK56GabVtSvNW8Q6g8qbh57Rqu+fIEMCn7p4A4wsa5JycBu2GGm5udW1n0301
svxu/OxlKcbJRPSPg9fQtqviCCKGdLacR3Nu0qkmYRM0Mjsx+85YqXOepPauM+MVgtj49uZo
WTZfxpelUHZAldjcDplkLZ65/XZ+HuvM+o6Lf3c8MFrYsNHhhL4VYpcDAVQAWUIGd3xk7Mdc
VofHmxmA0jU8HftexZzgGMnLp83Xn5xg8fnUR5qeOTe0lb5r/gJDetL0PKJYXiDth0BC4V5e
ee+OmOQf8mm2sjxSAkvgJ88ijftxweh7jOer1potzFKIAGzuAdUbdS7YPOMjPr1o3/uzEvm
RTgtx8oIOee34CvVOccG8uTzEVvOTdxghVByOAAPT8+9FuJtTjW/uDavIqXEgUufLJ+cr7
4LDHTJFWLKyvnb6O2sBJcXM7GOOGJWZmPl47D6ngDnlFdtc/CnxKI1ltlbCQMdxJu+E445xh
vwz+WCcqlenS+OSXqUoSlsi94o+L91MjW+hWf9nQO3y3U0qyTFf9IMFUJGACSx49a8/hGo+I
9edylzf6nlN7uu+R9qjddq5x79Oe1ejaN8lbqaQSa5f2yW6/ejscyEe4ZgFHTuDx2r1TwpxO
laLZPbeHoYI4g+6YQCTCWR3x/G+SSfqRjoMv5jxuFwytrXM+/+bOj2Vsb97Q+aP7QuNE1KGWN
7nTb62jYwyLvjG4HoGA+X1zwcV6j4W+LNTcgRel42gclibm0iaRWYeqDleDyRxdK9aa4Zw
Qksq9sKSMfQd643xn4H0jxJfJbww6bqmcdrOpO49xKoIDA8fN94dj2PPUx2GxLUK8bed/60
/qxao1KesGdHpV7Yavp632j3kV7ZcqJIW3ZYdjx8pB7HpVy3hL+XIyOTyQQTkZGD04P418xW
Opa14T1a5xNcWeoxObeWMbXUkHhWH3T7Eg8Nkda+iPCviiz8UaEl3aW8toySGC5idcbZAqkg
f7OGyCe1c+My/wCr/vYv3fxNKVfn917myVQsJGDFifmwheh4xj9aa+HufF54lB+YnksOTUhQs
5KxgBsfOSee+B7UOQZMjyBySxVjx7D6158k+n9f5G6JYwFj8zb85JJ4PTpgVVwP3jr5gOCCd
uD7j68fhU7TMsgVWbEYxv7Y9aJAsk27zDhh/EodxPcf0rSylG0d0JaPUjklQ+UOBzwvPHT9
KyPESbdNMkgcBZkwApJB5AAx3yfWtScqY1Xc5JORuPHp+dUNWufKjhcsyhLiFmOcAAN+P16U
8Kk8RG+90TW/hv0ZVs2SWzlM1qgVSfkcMu51CYKsufli549eaj1xYks4brCqZovL/dDoFXBO
O3+JI96ZPqkNzLNvCtFbM3kwFuEr9d7g46dMnscVGxur+JXmt3LKDhztCmQlcBR1GBxgdM/
n9otDxW+hRuzEqSPsZSURdgO0jqMdxY3P4VHDJPcSzRu8iLLhA4U4HIG0DpyMj8vpW7Z2EM1
vHbWkwfaUkaRd5IbHXb1Jx74A+pqFdsE0djCgKJKZfKzsLE8Kuc9QDuJGOoFBNnuVmtESaOS
luliLRn7qbxux0IPhBHUjvgVtXs1xaRQQW8ivlSikkBVWkblG1QOmCD1AzzWYzQXUUsiRrCL
GQIBGBHDIJQqoJB/8d/DPNOW3e21R5rSx8+dZkk3H5+GPIx2YHjGOOaTLjpsT6+JEs7FpnSL
y913I7t8udoCr0y3U8D3qnqRt0gvLtTve62yoJkIqBj944+90AX2IFXtTmtY4rR7l03uJfJ
KHJCubgleuOvQ9SB9aydfybS2u0LSo9vCpTWeJWUk8L2PzdT+FJGs92ZSJ5g8sKJZW8uNEU
YP3eB6nB/Tim3EkHwGKWdwYF/evGgOO2M5xlvUe2abBLHFZwyRwpcXrSu2ZNwWFRtClSD1J7
1oaZKkTTSNPbStHEGMbZIZiWJyOWxwc8KP0Zjua+oQtPJF9nVFRJR9nVtoMcSrgseeM8fr1
70bySNbySHY40diq743yoJOCcg8cE9+w4qlbXsMNPgPUB7hds7OPkV8jD4BzhQF9cknnitSe
zjsrN4PMhaeOMPLFEcupB6jjJH3QT+HvTB67FaO3uHuYbNY2Sckv5TOWRx3J4Un7vT3+tbdo
S1lCxQLlPusuDyc8gfyFY3lOm4iX7PNGpR7g4dwjAyHI5xjODjkZxjrW1Z/LZQ7nbBxIPXjJ
A7/59q8XPFegvX9GduA+N+hMzhQZLkmKJAWckHCgAkn04Ar5i13XLnxBqN3qrQxpLO5kWPr8
vSNSOG4A44/WvZvjLrR0/wgtnAxifU5lthsfB8oDfJkgdwFX6Oa8HZpQ48oPuzjIPOOw9ae
T4dRg6vV/wBf16F4updqK6Ehuxuw0byrtKoXzwcDnrjO7nAFBYuFjO84ySBhucHJ9QBj3HFR
qCjHCpJGMFsNj5cZ4weOSPzqxL8ltANsbSGQmQMwLLxxx06en49a9g5CFHYIFjBjJK7wFJA9
OaSONJCimIggcrluHLcckj2P61K9vJE0iHARUWRnP8WR8vPpg02WPbI0cRJYDbhgF3Aev8/y
ouM9++DWqtqfglI5yDJYTNZBQDkoArx59grbe33RR8WtNivfBt5dSKGbSyt4qhSNwyFdeD0K
E5+g9Ky/gJE40DWJnm/dNfIoXORIYVDEY7kFc/QV6XLEkkE1uyI6SKVcMuQyEEFSO4wec9q+
SxMlhsc5x6O/3q7++7PSpr2lHIZ8uW+tXlt/aV1AS2rXoVG1B9xngQAhhGezMoVN3VUBAxk4
xmLEkqpZGUkDHQ8Zx2wMDivYfGPwtjQG58HDDqpWSxaUgHjy3Y8c/wMcehHSvKZ0eyeWvyI
bm3uYjhoJU8poyezA+wHA7HPevpMNIqWljzUn/mcFSEoO0ipg4WOMIwUAltpwDzxSti0UbL9
3c33M42jvx16dKVnONsbMASUK7sZIPOB6c1LbT27kiVBHw3zkFsZyOhP0wT6V0mZWUeaqRR4
2gnIB4I5yM46VO+yIRb4m+YMGAG0n0+ntx6U66uDPCkf2aIMgKbljGQB0ZmAy4HPU/ielWbv
RdVs9Ni1C6068t7CaNZI7lOG8pkb7vPRRjnnB5HrSbWlWk1jdTQzxS287x3EMiyxzYyVdRIW
JPHB9fSvSvHNnB4o8JWPji1i8mTYkOpXIpO3adu7AzyrY5PVCp7V5m8xi+ZSqOwwqnncCAR9
R3/StTRNWk0PWbe5VWlszG0F7alsLcwOAsiHtyM7T2IX0NY1qbk4zjuvxXVfP8y4ysmmZzzl
YEVG2Ko/esq4DY469cYyfrj0roNKtNMtoo7zxO0yI0jCPTbaFxcXXc+Y5IEUfQc/OQegyCcG
VbeOWeGwmknjikYW8kqBWAHPykgH5WwAce5p8zPeXRlmuZJJ8gFpHO716n13ZJ7knPPXWSur

J2JTPVfhxe6f4o1nxFBqGnWtjBNpsVjaW1qu0w2qs2/Yw7gvG27A+6Owrrp9SsrzxP4Au9NuJ
beTW4S1vI0Qwv22Bh8y8gjeACM44l9K8x+H2geJbnWdL1bw/bpDFFM0hvLxdsDxsoVlz95xt
3KQo6kHPGa7DXf7aLfa88Sy21/eT2qGKdcvaylrxXEi5Gxhsih2N91i6k9xXkYmlN1LUXqr
Na7NNb9bNa+dvQ6Kckl7y0f9fgebW+DdWj8Kvr06wW1nHMISgfDxgO0bkgdAjAA9ScnHvgnH
mkpjf2ZhkMT3Pr1r6F05raw0hJ7TUTa8NzJILx7p/tEkRfczysAMhCd4kx8udygANnCg+E
ehXExvoNXvZtLuP3kMVtJGUCZzSjO5R0HGemSTzWsMzguZ1dEttH9z7P9CXXQbso7niozGA7
7OcQmN7vpkdMduam06W6WEnTXuVKqVP2SR0Kg8tymMj5ecelfQuh/Djwnp0iT6Z9rdXBBvZ
GnwfZT8nb0rr8s+5YS3lGBGcbR6egrKpnNPanG/4f5mkcJL7TsfNV5Z+MdbtQl3ZeItQicAL
50UzIccAYbgfWoLvQNd0IxX02k6lphiOxLhFZCpwT99D09yQOtfTCLi4P70sDjdluv6n609
QFjKk9QVPTGD2PqPbFc0c5lGSj7OyNHhNPi1PIvh78TppI49P8SSxPGQNmonhslgFWXAwck/
fHpnzqPXUPlAFQvfDYz+X9K8z8c/DeK/Mt94WgSG/Xc0tnkLFNweU7I+e3AOexHPPfDnx3Lo
s40XXpT9gjDKrS7t9uy4yjHn5Rg8YyD9anEYanio/WMNut0EKkqT5Kh6rc+FdBv9fTVL3TLS
e+aMwtJOM5XU4GWQ/KW25AbGQOK8Js77XPA2rX9tpgkT5jumabT518yN0UkR9QCwK4/eKRke
HtgfR3mblR4n3g/MCDkEY4YH3BrnvGvhm08V6THb3iGC6iBFvdBMtEcfdPqh7r+Iwa58HjYw
bpV/ei7LXW3yLq0XJc0NGX/Cuu23iTQotSs1khV1KPEZN7QyLw8ZxxweQe4KniteMs0IV2D8
b2G0nn65615f8KtA17wxreqWeo2yJp01qjLokitE8yuNpU9c7WcHIBwq5r0zzgd4BlAcgE55
x3rHFRp0qrVN3j5eZdJylH3lqPXC54Y42fMQ2eueDTlfsaxcyDCbtpO3HUj361H8qqDtwrA
4BOc/wCetSwxtjERDfPyc9DXPG91b/g/I0Y0ljtXJOCxOOgJ/XtVe6t45praHDApCxBmXB2
85/DvmrUjeWBsAALfMwzk+wrK1WNposGTykMqb5d33F3Z+nb9a2oWjWgut0Z1bunL0YzWUtY
GdljDt5wEe+YKyhd2OPc5J9ue1Z2nZjhhUyTec4whKL8owDIQfXceep7CruoRNft6fsUTzRq
8su0lflBOFznkcKOoGciqlxcW8+qRSTSyquAGdzvVeMgbG6jof5elfbHiPcnPIW0LxiaGNHO
5hC5UcYCMzHJPbgevXtVTU0WKWeGCZII0YSFlkyAcAMCSB07e/0qZYYXih3yIWkAXb15yozn
PQ4JJ6+/NTyWMcE5vrhJNh+dUUq4MoDHDkCBgACfcfWkGrH3CuVl02ymBlVvOkkAyzgdxgc
AYH59Sau6LfrDLcee8IE8jTk++3O3r1xyOO3qRXOSSXTXhmmuCWc+ZiQZDkg8bRyTyRgYIqO
wme38yYW77jFtikI5iJPJOM9BjBJ55B4FDHGWps+LLN9PGmvaXliFvC7efuBLOxGSFIx1AP
t2rGvleXT9On+woEeExvctuUMQ3AwpC9MEHPr6VteIrkqLYzwCUPGDjIOQW40Oq4xnPTTrnrW
JfWG/Q9Kk5jBeQBAuzA3ngY9gSCB361KNp7uxWjktmuIpPspSRJQCwVvM+UA8FSAo9zWeyk3
U6cgBiANoCsSehAwBk4yc9QBvGpFJKIZp5gkmdjFwxABye5Jx/L3q9aorS77G4WNJlZQC6gE
44QEDKghJ546Z9KZi9SIZQqZlgyEYKYMNq5BO4575Ktg89OlaDSxWcwc3Imcqu9VBAOM/I3
ZmAl+nfJFSxwCGY29xbEyrH5kspcxEORu6DqCjA6Zz161I9tHqEki29iFtziVpJZFZ3UkHdk
Z5OT04+mKYkirpEMswkuWCjdIglYyAEktuwwJAocDgHpXRWRMbVMbPmBUBXLDAJx19hWLF2r
Wd+beEBD56Dci4UD+I4P1znvjrXWnpsyT6bDJFlZnPPJZyOevvGzv+BF+a/JndgNKjXkeS
/G+6NxrGl6fHli/Y7V7mRc85kcBfIHx5Yu3TNeaoWDxMA+BKCGA4zkfMPXkd+tdB8Trj7b47
1qVeBHcG2B3bgqRjYMYHA+VjJnBz14rmXX94zsq44YMWzg4JyT1z0+uDXoYOl7KhCD6L/hzO
rLmm2W7g3EpCStzGFQFsKAOCBTjtuY56dKJCjQ+9ZFLRsX8zJzxweOcDj6CmRICGBljX5chi
DhQMemc9B2712nww8OtdXy+ILyMPZ211FFCkjAC5uMhVBzwRHnJHUsFud60qVl0oOTJinJ2R
yTHdbkmJfIEgZmaNcgDjHbqP8imxRySTxwok0ty5XYkfzOXbhUXB56j8T7Uhk+1ySs5LK08s
q4BJXe5J69Oua9D+B+ix3fiO81ScM0emRARbgCGlfiU9OCqhyMHqRSrVVQpyqS2Q4xcpKKPW
/BWhnw74Y0vTXd5DCuZzjcdIxLv9fmOBjigVrEkSFdzE49Pu+tNK7SRsORgcc+2aWVlMkpVG
yeRzx1r4SrWdStm927/eexCHKkkO8sMMOCktZjqf/r1x3j3wTaeKoY5YzFZ6vCvEV75ZYlAc
lHAOSvoeo7cEg9fHkBgEAIUkH06dvpSNETHlf4T83v8AhV0KtSlJVKejFOMZLlkfLfiTwpf6
FqUVpq1u0DXTFYZtwaKQF9uQ3QHodvDDcOKy1R4pApfaxkJK7uXZRgjIHP+rNfWMtskkZhuQ
kkD4EkbDcrA8dOh64rite+GHhvUX8yzhbSpSxXdZaEWT1GYzxj6ba+iw+dRlpWVn96/z/M4Z
4RrWDueFyPEVBR0dh90SALu6k7yP939R9K+lfCihPCuhJESobTbUcEMMGFMj0OeSfWvnzXj4
am8K6u1lPJDCLLClxFKmRuDF1AIPRGUbuRjGDzX0D4a8q58Hal0DTeRLpluqOkm1wPJVdwYd
CMHn1FTnMoyoQnF3Te/yDCJqbT7HjfxlsND07XLddE+yrePDIby1t1CxpIGVU6cK5BOVHQKC
QO/Q+Gvhjpmt+GtP1Gz1nUt13AryOY4tiOv312kZBDbhyc/nWf4u+Gkuk77/AET7RfagPae
3PzXKDqzqQP3gPJOBu5Jw1J8Fdck0/xLLo07bLTUvnTcOIrKD5ev99f56kJXQ6kpYRTw82+
X733Wt/kRZKpaotzq4fg/oEce24u9amjwAf30acA+oeefrXUaX4I8O6QkJtdIhaSPDxzXObh
xnjOXz06dOK2wwcgE5GAACek0sbFgQd3Q+v1wK+eqZhXmmnN/LT8juVCC1sO3PnMhZ8deePp
9KzdT0PSdTUz576whuZ7i0+wzu+cm33bvL4PHzfNkcgcg9K041DEjkkHIXOCpy+IP3MI1IKu
2eBjBHAwc1UZyhdxdmaSsejR4+PB2t6DcXc2lRf2/o0+RNDb37W11NEEZSrbSFkbBx1PKYw
NxFM+F1xq6+J4Ue1vorS809TepJC8cYljQlWfIAVpAkYP8AeLHtjHr9rawWshlw9tFBFGCR
FEojXJYkkADGckn6kmngqXBdpOD8oJ6nP/669OeZSLCVOpFPmW+3pDbX9LHMsOlJISi7WEUhl
zvUEAcEgnH68UsexXXzPlQH738+KRxvA8tmOac4X/GkkdlfAPzDpkZx615aaVrnTuIrbUOON
nAbqMn8KRtryHdvUEE84PPvTlBb7ibjgfw+pqPlmZSATnHTNK47D1liCPsaXvlfmfpj+deD

/Fbw1Nput3WspFE2najc5XypNrpKyhnVkI5JKuwIJHzdBXu33XY7lAxtBYeprnfH/hxvEOgP
pqFlb1JVuYcWwqyKDgN3wVYjPuD2r0stxTo1E3pF6Pt5f12MK9PnpjpuYXwh1q0utAh0Vb5pN
RsQ42S/faIsSjKT1AUjIH3TwQBivRohuLMCQkZwDkck18vNY+IPB+rWV9e2c9neW0qXEInYF
JyAxZQ6kqwKhgVznDE44r6asbqK8sIrk0ZZLWdEmRiPvIyhkOD7Gt8xwypVFWWhrGV/v/AMuv
3mdCo5R5HuiWMEsVGRKpAII65z0pBHODs81txOVXpgUoBJIjZfzncSOcfhR80aPt27C3Bz0H
9BXl6M6SRyQxVd3I+9znPvTeZZkRW+UEggc44otZhFhgGDBgADzkn2qW4lAQJHwgGSuM85Pe
r5YUPM38vyFd3sQuHQ4VgwGSOeAO9Z+qRxxzRRSITC00SIWcAEbskE9s4FaMUrZAfavAUgjI
Az+VvNcRfslVdhkMsahmTI3M4A46H1/AVphY81SEo90Z1XaEk+zM6xvHt9duVty00U8xLs6H
IKAg5Y/7wGfYVd1S4tb7UkikMMBicJIhhAyo5PzfeAyQMY6ketUoGyv2ovmSCNVELtvbYCFj
Z8Z78hee1QxyQP5P2tbsXDyqYwxExzhmIUAg8dXgYzjvX254l7Fm2DvPLcaUSYolE0h2fNI
Ru4C4xgkZzjj6gVbmuvtfjBw30BCxhJJNxMecn+FgfvYAP49qisPsjW93lWlErgbpFO47vma
AA5K5GMY57+hu61YXkpjLyqlr5CzxHALK/XaqjktgD8jQNbHL/ZbaaFnuWEVYaqEiYorAY6M
Pvcd+uQbZV6ygv7EInkbrZFafydypnoSQcZOSMgYzn6cugt0h0eVpZ/NhDMWXaFfkbV3HBGO
mOnUVasjefa0SC4UySDdM8km4A4yuAvb+MYwfwPMIoy/Ee611S8aO3aQxmKJZnG7blP7vQZO
eR6dqiulJY9M0uRryA27Rs+V+/nLfOFPBbJAIIxkY5pPEkE76zcS3NjOyT3Ctnz0DMcbUyFy
B0/HFP1jFjLp8JmaX7NCVdVQHcCzZGM84JHpnFsaPd3MKVY0IPM2B5gDHGQ7ZkAGS209D8w4
4l4ptvG0LpJ/aAijY7lBYndtGTnOMNnjBxzUlzbv2SGRVYkRnfywA4x3HBwfc6mCztHKq
Su7lvOkfy1bPUYIPfr15OM4pmTRIqTpaoZbYLCrbkduGLRjbg4x0Bz09arlZIMYrI0fIMayx
OAN4B25YH0zn/OLsN1dw6Z5MkAeNDg7pGXeNpBDqG6gYwT2XHaqkMUfmp9tViVUqqRsu4nP
bnIHJ449j1piZoaXGGWMuJfKytvkIJDcnDqMZxnJKg9MmtnQ4hDZW8YSRBHKwPmDBwHJPA+m
QBxO52gTiCWffMAUS/KBgk4Hq3TnIHGMdz08e29gljLu28yKZRyG6jfnJ69eK8jOEPUen3/R
nbgX77fkfMF3dPcTXMm6MxPPJdhXx/HIXB57kHOOPeoLh8sREySRAKchcbuDwc9cY9O341Lq
1nJpt5e2MzCN7R9r7CAN2QMnpjGB1HAxVYxzPLmTzCMLAijJPY5JA69M16sWrXWxk77Gx4R
0FvE+uwafBIEXbvUJ1XKxxgAs646tzgZwMnvivbvFz2XhrwDPFZxwxR28lRGOQ7j5rAorA9
3AZ33dSQTvHwPpsfgfwNdajrm+Nn/wBLuFZMPGmAloQp/jORlf77e2a8o8VeJtS8V3kc14xi
iivYbSPmOHtkA/ebsW9yOBxXkTVTG4lcv8OD+9/1p/w50q1Knr8TMGKBUR1DMkcs+WxYg4C4
AyOx4B5/Cve/gXAYPDF5dPENlxqMjKXXBdY1VQTgf3t/f1rwqK5JlWeVFZArDZgBWGT19P1x
X054U01tJ8OaVp0oUTW9qiTFVABlKguTjgnczZPc5NPOa/s6KS3bX4a/5CwsOaZsM26XJfPr
jpmmqVZXPZVIyTg8nvTDkHb79R0/+tRIlQFRxu44wfwvLu92epYliclgWyuOcDH60wSvvO
47OuVzkgfSoijzNld2Bx8o6+1SQBVwpRij5XcVG7OP8AP51pFuVoiaS1EB2PvznBzwf8+lNy
d65UgKScjqc//WpZkwMEKT/sjpTh5bER/Mayjv0x3zRB62YPY8A+NEUqeO/Ougvl3FpC1uSu
QEAKsN3Q4fcTxxbx7VsfDDx/a6RYWmg62Vgs9p+z3bn5YfmJ8uT0XLCn0AODxyPYL+2ttQj8
nULaC6iDbkimjV1BHcA9D79a8s8WfCqJrNpfCxnZf3f2fiQ3n/7KSMcqcdA2RwORX0VLG4b
EUvQradL/h8vnocM6NSnL2kT1dB90OW5IKlWz9CMe3f3rjviF4Ji8RQzX1hi311IgFIL7RcB
SCiux6EY4ccjvkdPLfh/49vvDdzFp18stxo4ch7aWMia0yTuMZPOAcko3HBAwev0HaXlTeWN
tc2dyl1Z3MfmRTocrIp6EH8/p0NcVTD1suq88Xp0ffyZrGpDERs9zznw747udPuf7D8cRNY6
nblV+3SODHICPlaRgcAn++PIJ67TmvSNpDkuChHU5rhfi/4efWvDkt9aQySalp0TFEjXc00J
IMkePXgMMckgjoxqp8MNR1HT7pvCGvbBcWlolxZETLJlKR5MMmOjKCCAEQMjJABorYeniKX1
mjo1vH03aCFSVOXs57dGekw7k6Ahc88dP8M1GTuHIG45JG7HpTgxMRO5hyAWOBXO+LrrVNON
lqtjcr+Rb7or2K7DeT5bDKyuQMptZQC+CFVYsCoavPo03Vka3ff8jecuRczOlj3rAMZLdCP
TnnpUfy5BIwMY9cn2/z2qjo2txaoJFjea21CFAbixlYeZEGwQcj5ZEOeHQITWmUNwgIAVC3Y
9B6+9OrTcHyyVmugozUldbDDuxtQ7VGcsxAJ9qhYFmJG454yTn/P1q0sakMVBjGQoznHPNMC
uwGyGRwf4VXp69PwrJ9mVcbsZ1APABABJ6Y9KdPKuQVQAM2/Ktk5FV73ULeye2iv7mG0aaTy
oPPdY2lfGcKWlYcdqXlIJBjRlKjbsbtWluWF77iWrJY50QO68vjIY8055DLgyYMjAZJbH6/TF
Vb64tbK2nuryWO2tbdDJLkKwCqxMcn8egHcgVheEPFdj4p1DUYbGC7iNkkbM9yiKGD7um0nG
Cp69fwONKUK0oOUV7v8AX4kylBOzep0E1vzb2z21xFDcwyAiWKVA6NxlSMGhgwFVijVYoe
VY0jjXaqqMAAAcYHTAqV43KMcMFPy9OveljcyDwFAOe4A9qiV3FR6FLuPdCqknCMMnB46+t
IuFh2b9yggIR0JPhkdpGLbgw5LHvSxFmwdpGW6Y7e1Jyi5WjsFnbUHJWPOMHHy54OT1pSVBG
/BypAzRLzsDeu3kjrSAGZwpRs5/PfJtpgth0oQMFZFCZyME9KyPEcivpZjddsfnwZ5PA8wZ/
StdgzPjkEsF04AwOazdaDtY7IYQ5EkfGQD98c5/z1rfDO1WLW11+ZnVV6b9DLjzYwXaTWcc
dmCqZaM+YADuBz/GcqDwe+ehFTQTRzBJdwSO3kWRY5JNwff8u3cRlmGWyDyc+1PfyZbZLWro
Y5wWIWPzN+5mA4BGMdxjp6E1X0pGVUm8zMGAFCxjLyqRjy8YPU557Z9RX3J4Q8Q5eGCO3UMf
KIMhKtC2WynHI5P5VotPFNO9wbqSbzbh9kUSluwF54YgtwM56D2qhC1/FLBH5F1G1zKwZVI
V9o6gjp1J44Hbior+CC0uLn7JPPCIKG81V3bWHUMud4xwD/WkO9hSZ7a4e+mS1H/AC0CRWq7
d0ikYbnPrkH6Z4rptES2js43S1SIMVZmKFZOBx/wHBIAr1u2jSC2LXMd0qrHGy7Vl+bB4G
ckdQVIIwPStg6hLBqCaPmdktzHGbreuTtxj5ccLzjqD0NjlwsUtWt76C6mv1ftfOWTAeaPDD

j5QM8ccYP0rE1e1eF9Mub1zJAY8+fPIs6szEkgnjcMn7vPritnXLYLrex7hg7hJBPvCYPQqM
DoeD6DARo1yWaC5toLtpI2jjMYSLGZAW5LZwNpPQY4weaSNJpamb5s9oN7KpuJd6b2TcxblG
eeNpHQcY3EgdKitHnkZZ0tpZ1Rsu4DKqnO4IARdJ4z361LL5bSM+oC4Xf+98t1JUOQcLnjjj
Htx2rWeWHajTWyDhiKKOYxxRnHT0Y8Dnjin86Zla5jPKt1OPNEEstlz5Od7Hqxyck8Dk55Ppm
nW6hFilicNcynKxYJI7D5s/e55FWYS1zd+XkwRK7vJEY/MDBsDcm3/PTrzVVRJJdx2+6AtMu
9VdiUL9Mn+IE9OpzxTJaNCyvpjAXd/IPISaX5dxI6nHOB0HYk+lbdjB9lt1AwGLF8KwYZJzj
3/LXKNqkxUwzGME7cxAYU4xjaOD0yOpGDxXTaQ89zpUMs6KkhdwwC7VyGI6dePevHzr/AHde
q/JnbgH+8t5Hg/xU0yPSPF0tvDc3EyXNvHcfv5WlelsXG0uQSR8hK5yccdhw78GNJi1XWpr2
5gEiaaiGAE7h57khfxUbmwe5U1tfGDw9d6lLo97p2nXd5NGGtp/IjDbgSpiB9MszejPQZ5I4r
QuLq+8EeDNK0q2ikOqvEVaaO3eVPtMhPyKV4aTc2FBPSPOCMKV9Yc8JCEHeUtP8AN/13Rp7O
1VuWy1OY+K/iZNuodLtfNeztZyZHX5BcyqSu1SRyEAPPcsT2Bqj4S8K6hrqlq9/OZbLRFUyf
al/muJwpLbYl6sdwA35A4wMk1s+AfaAali+0+I1WWKJgqWJberMQDmZwcMQMZRe5+Yn7tetJu
SMBBsAACBFChQBwBjgY7CuXEXhTwUFh8Pq11/rd/h+RpToSrPnnoeJfCvwXJq97DqWpQbdKt
pdwieIoLmVG+UBDzsBUFs8EqF5+bHug3MjFiXJbP+fyp53bvmAYnqScgYrjf7eNUvJJPDsm
l/2WsKn95tW4MhPzE7wV9MDIznmuDEV54+r7zUutrvt+nobQgqEdNTrJbnyLeWUq7eWjOVUZ
ZgBnaB3PHFcX4Y8X6x4itXutP0PTJ4g3z2sesFLuDkgiSN4wA2R0yB71BDrXi20dDqNlO0Zc
BzcaV8oUcnE1rLJjjuY8celcvqOseGtQ8TDVDzT7rTJJ4Qk15YXfmGOcYMUqtHtBZdyEPGC
fkPY1thsClGXOLls1dr0smm7+RnUrN25dDtNd1K21fS3sNbGt+FWmZTHeOQqK4yR+/iYx46g
qzJnsc4NZ+iX3iawuhpdxqEGo6kUMsFtqD/utRhHWS1u1BbIAG6OQPjOc45qppPjGS0naGw8
S6Vr6DEbW1/cLbXEmeB5VxtCS5b+CRVZcgE4wxr32o+D9S0iX+zbkWDG4VW0uS3cRpcAkeYq
xA+Q4AbE0Jx1LB+h6KeHdOLpSh7r8rpP8JL+rNGcp8z5k9f6+Ro+KPEetz28f/CLRFZ9T09z
PqWkXtuGuTDwFZFGfMjzkloieMYORit7wl4y0vxHHH9mf7LqDirmzuDhwpzgoSMSLweV59QD
XnT+PtPvNC+zeIrPU76W1fflqNq8cV3Eccv5uVCyL8o3Lw4ILKORWba+KdEupns/FektdadM
zSu8UapLHPyBcRpGf3buv+tCNtLqHXqwq/7NTp8rg011W/8AwfK9mtg+sSur3vc94ZSWbIOQ
cEHjHrQj7gckemD3rx21+Iz6CtkINRk8Qaa6HNvdgrfWnAGwzhdkoHQE8nvjrXovhbXrp/iW
ya40uR/kYiSCYASxe5UE/Kc/eHHbg15OIy+rh1ztXj3/AM+p1068amnU5f4mfD9tY8/W9BCJ
q20Ge2GALrH8QJ/5agcejYHQ9eH+GXis+GNe+x3aONHupDHcxylyfZ5vu+aQeQQRhxxxjuoz
76pIUIV45OMYrx742WtuNfsLqa1QB7JvOm37WuGEhCr0wzKMdedpHtXp5dili/VKUqto/6/
D+rc2IpezftIaHsskZVcbce5HX+vevAfHGsgNo/xdvNV+y4axu4GEIyfmRIVDMSP4mRice6g5
5r0j4U67/bnhRYZ5RJpPzi1Yq2/em0NEXHXO0ISPVKw/ip4Cvtcv11bQhBPcNbrBcWxfy2lK
thWVj8v3W5zjhRjPSowShhcVOlV00t+X3XRvW9WmpRPVI2jMa+WDIhGVYj7wPQ/kRWb4h1+x
8OWEN9q8k8Fq0oiM6QtKI2bJG8LkqOMZx1OO9TaJDC2+iaXaTur3UNrBBI0bZDOsYViD1Iyv
Wrl5gQStJgxEMZNY/KRjnI9P0ryIqMZvrHy6r8Tpd3Hsz+7GiJY2xa6EOgBy+k65ZzcaTM2
N0Bk/wCWcZOCof5MExsBha3rXXdV0a6tLDxb26JNJ9nh1e04t5JCcIssZ5gdunUoW6HmoW8
IW8N3LcaHKdKeSNlIjDxPnOuljJxLEcn5G5XPyMg4qr4a5m1Hwhrio8D2ZdLJ5C4WAnY6Ru
wBkg+ZTGT8yHchxsWvVvTrU278yS16NLuvPv0e+jevHacJdvyO2V0PLxgswJIixjuc+n+eK8
18e/DubxJqk2qWuryx3PIRpHaXAYwgKoyFYNIInXGfukZyT60eIPGk3h/wjb2kd3bXXiNZZdO
d5Ru2+S7R+e6juwVSM8EknkCvMk8deKre6lmi13URNI29gzoyMplwQpUquSDwuBzjtW2CwOJ
pyc4tK2mq3X3f8EKtanJWaMjWtOvtIm+xa/ZSwTxAqkc6l1fcMlkc5VhkZ4J7eldT4I+IWqa
JJHb3pl1LSFwhWWXMkJPtY7c44+62R6Yqv4j8d6zremvpF9cWc9sJt4kWzEcjkAncDn92ynj
5Rkg88deUlaAMw3sZGwSiPnaf85Ocd69p0vb0+TERX9fkcNyyvBnqvxi8U2OreF9DXRr1J4
by5aSVUbyY+IQPkZTypDSZwf7oPNcv4Q8Zt4R8O6pDp8Eb6nqE6LE0qExwxqn3z/ebLHA6Z5P
oeLVjLIpGyMqDgKoAznp7+1TwpEUvix3FjhrHwRjIPvzj8/SITwlOnS9jbT/AInxuo5S5sup6
b8O/Hun6JpGq3Gu3txc6hdXa7I1LTyyJHGBk5OEG5zyxGcHHQ1JrXxfv3kt/7B0y2toWXDI1
4xnckkgDaMKOnqe3SvMoZd5EU8YRXXbtXgEnBJOc45GeO5xXonwY0XSNbk1i51DTYrqW2MKQ
RXA8wL5iszHYeM5Xqe2feubE4fD0+bEVVe3/AA3kXTnOVORZ2Pw48eyeILmTTNSslgv9jSxy
QE+XIqY3fISShG4dyD7cCvQEmEUjb23E4IYV5TdeJPBXg6/mPh+yjvdQkQQM9jJ+6RQ2dnmM
xUDPJCA5wM9K7TwbR0ninRnv5bAWQWZ4QBOJfCLty6tgdyRg9weTXiYvDyv7ahBxjpv38l+X
4HZSmvhlK7OhYq0wYkb2JYLg5q0H2LtLgSMfmb0A7GoHV0UltuzjBGeP/r1Cxy21UweMD1Nc
Km4Nt7v+vvNrcxYKoV+STK4LFj3I7Vl6yn2nTzHjt2tLGCbWcd4wCenb/wCvV6bmRQCxyB8x
7jNZviB3i0qVwUOJlsljgH5wOSO1dFKpepGNraiovcfbY02cYNqPOVpI+GcQJhpMEg4J7YZ
eg9+BRcJDK6pZPHaSQsM7ZCmD0O3rlcLNgA9u9VUvWgEturAn7rO6F0cdzzzjPXkdh65mgDX
EBH2ae2jKnN3GhQK+M4JP8vXvk19qeDfoTxPINRspZUeC2tzk+YdpkZcknplsJ/JppSw1K7u
Gs4TZSqfNeCRMq6D3zkHpz0xmptRtzcamlr6ZLJ5ywKoRkztQRHjOeehJz3J5xzVGwtFXWUgn
F0zmYQCWBcEfMFGMDbjdkk4wOM4FIouWiktNHubiRmj+yy7NPYMCWB6svodu7n2HpTNF1OB5
13QeYokw0zoZHLEHBcnvnAH+Na/ihd93FplqY2iErkVHDL8kP5nQ9Mc57561neHdPttUiYG

RrdzmRhuBL5I4C91A4J9W7YoZWzSRF41tIr64tYi8P2hAAAq5kUMQNx5wMngDkk9Mc1n6laP
DbWsd2S3lmRIImmUkkZJIYseuGHB4GK0dQ1Nbea/niheOZWWPzd2TkEZB6889QOx9qp+IFkm0
7T5gm+Vlk3tK+C+e+AMdcc9+PaoWxtNK7ZgeYmImd28pSU2yuSyqRwfcDqMdBgGnJdRfaElL
TuloxtrW65HJJ68deOtOnYHtYMzSjB2yRkhicHj04A9AME8561oaigdrhYrgtrQu8YYDcmAe
AOCen6c9apGBnm6n1CG4E9mv3gYnRTuxkcDP4E8DnHrSMFFxG80k2Ayxh5yNpwR8ox9fXpmt
NfMlj5mUh/I2eZyBGQBgnPJzgDj1+lRbIRby2wIXJSTySeH5xx15AIOc9jTJtcjtJzHJaT
zSvGjbonWX5RjceowRj046AVueGldtNUIRHmWQggYzz1wOB9Kxra12WfnReU212UoB0wWGWb
5K7sYxxW34cV49MEXKMssmQhz+teNndvYL1/zO7AX9p8i9eXFvp9rPd3tzFBboCZJ5GCqg6H
J7dR+dYV3qE92klx4X1TTswSBGue/cSttDBUnXlCVOQ3zL9OcdClO2RknUNFICGD8q46FS
D1BBIXXkh0S48FanLcWwR2mmSXE7LDcahGPsdzF8z+UxQ/umAlYHXb8u5GHlrcxHTp1U1e0u
ieqffz+7o/JnfXk4+h1vhjWtT1BLjStUcQanBb7vtEgBlTgDLwkYzIJGWU7HBDL1IXprWaSZ
AZIXHODteJTU2N6A9weoPcEV5N4i8T6V6SLt59QtdasHPIHSYyY4pQcErIXMzjYDoMZ5yCT
XLal478RaigimvJLaBI2Vxakxtle25wdzYyVAz09TXZPKp13eKUddfl07p9PwMo4lQ31PZvE
XjLS/DsZju5GmvQW22NttkkYDozkHEaknqxB9jXk+r/ELVdSmtbhZEInR1mjVJGmCDK2Rtj6
E8cs+488YBxXEyJiR49rBwTuXOWJAyc+pA5P05qQgbyWl2AD5c9xjOBjrk8fjXqYXK6GHV7X
fd/oc1XETqeSOGl8X67c3C3dzqc4uolCRTPlSvylWwoIXdhiSSuTn3NZOq6pqOqzvdapd3N9
csfllmcttPTjAwOMjsPypdJ0nUdTRjYW8hibAa5k+WCJiUXLSHGAGRMnkgODwDmVNM+DNvG
gflXdu5LgnbJFZlqJgE/LucbiffA+la1q2GwgdN00fl/kRGM6m2p5Db24aHzJivln7y+pxwD7
dM49ferGnypBlOYMsrMxjwuei8AdickY7V6xoHgeXj8R3WlalbSxPBZw3FvdW4UR3KKXjkc
blYq5/d7lZ8rElfIYY7rw/4U0nRL0T2kLyXRURm4nlZyo7YwFB9wMnHNc+lZajR03vt5mkMP
Oep842McupiNLdo1Vihch1jVWJJBPAAJ6kgDI5q2fDmuxzmB9B1PzSdjo1pIQCM5+bHAxzk
HHp1r3XxV4L0nxJbP5kLWV60QjS5tE2sVHRZFHyunT5SM46EVH8OW1qDSptC162mjm0byraG
8BLQ3cW07WVjjJAUZ9iuec1k82jKk6lJXa3T0+f5FfVmpcsup4BceHtWhtZJbJR9TW2gb53k
tHRgDnG4HnAlIz7dafoV9Jpd5a6lplxEk9s5ZZAeCMcq47hh1HI49RX1aHMnKu+8nKt0Oehr
mta8laDrLtNd6bDHcSbt1zagwSFiMbiVwGb3lOKzhndOStVjo+2v37FPCSXws4nR/ixZXDLF
rdm1mzHabm3Yyw9uSv3lHXpu/GuX+MLu3iO2nS8e8sbizWa1XeGiRCSrGMDjaSikk8knk8DG
xrHwjvYYLiXTNRN/1aKGRBHM+SBgvcfKOC8ZJPTiuPl0nW006xt5bK7+zwXUtmloTnbcNtL
YHUBiUOBwWBA5rowdHCe09thn6r/AlfVEVZ1eXkmjvPgfdLDo2vxS7Yo4p4bqSZiFRUaMpz6
Y8onJ67q75vFWg28UEo17SkilcxRyG6UAsp5H4ccnjP Xzh9suLaOSxlvZLSGV9k0TbkAZSRh
k/iJ59N2as6R4b1fWo/P0fSL64txlXaOPCEqDn5+AenTJOeKnE5ZTq1JV5zte34KwU8S4RU
Ern0ZoHiDSvEcl22i3iXrWzKkxijYBNwO0jIGQdrDI44rlfH/wAR4tErRDRGt7zVvYgflorY
kZG7GAzYydu7jv6V47HouvW2ovpi2GrLfv8ALJBDG43LkDnb8rLz7r831rrdP+FniGbTpZbx
7SzuI8C2tZJARkkbt5T5UAAYCNxJ7Cuf+zcLQqe0q1Lx6Jvf17r5euhft6k1yxWpkt468ZDZ
cNrE3lBgrZt4THkjPzKF546evapLz4j+Irrq7tZy2nxXVpHKq3FvaBX2uAGGWJUfdBwB1Geta
ln8KvEMyGGefTbRN+WYzNITgcYCryCT3weOnNdr4a+FmhadEf7SWTWbg5YtcjZCnl+7EDyeA
PmLZGeOa6Klfl6WqSb8l/l+pEYVp6a/M8/8ACnhvXfGbT6g8yrbyNl7/AFAMRPKvUoi439eW
4A5GSeK17v4TazHbStY6vo8jPliHiljZs9QHlYKD0+n417QFGQsagqu1FAUBVAHAA7ADsKc+
Dnc4Zum0kfmc/hXmzzqs5tws12/4P+R0LCrT7zPlbWvDeq6BK39s6bc2KkgCbYGiY8H5ZFyp
/P696pEyKkSxmTdFkKBz8pOcfqfwJr64WNPc4GNpXaVfGMEdCPwI5rmh8NvCrwuZfDlhtlfz
8jcu1um1cMNq+ijA9q9Kjm6kvfg/l/Wn4mE8LbZnzPGWN0p2KhVeFjTdkgdhjrWd+NOhnjW5
kZZJl2JLfKSST6Z/LpXtuqfCWl3qz+HdSewO3DQTwmduU8cMGDfgc8cZxVW3+DfFcxG81aa
a0QZkjht/JdjkcK5JCra+BPuOtdKzPDcvM5fmZ/V6l7WOA0FpY/h54ukns4Xil+wwJdTE5eQT
7jEOfmwuXPoQM57W/Atv4i1/TbvQ9Akhs9MklD399sOWVowqxMfvH5Rwq4J3ElgOvofinwbc
+JLmx0GyQ6P4a0i3+SaWMOKsrrhRGpOXKqeXJABZs7jWL4x8QReE7d/BHhCF7WeCEPLdiUGT
5lV3Kgc72BBMnAHRRwCM44j20bU1dy19FpZv7k7f8Oz2fl/eei/rQ5bxXY+H/Dlu+lafi97q
cDhvbUqbRUSHHJSGP7gbOAzc7QCMnnHufhDSotG8M6ZYwyW8hggVnkhIZXkb53YECEmZMQe4
x2r5m0yW2t2zqBvIoY5EkjmsZUUp8/I/eZBLcke9+zxXQxW/ibULmS48M23iWWBP3e9ZR8qk
Z2kxqin5dvvyjI6UYvCyrU1Bz21bfX/IdKooS5rH0AdStDdixOoWZutpkNuJ0Mm0cltuc4xzn
0nnr7x34ZsQnma1aSOzYAgJnwAwU/cB6ZzjqccZrxvS/hv4nu4Hnj0uO3HLxfazkgaXIYML9
7n/aAH0rR0T4beIb25givrJtPsw4E0szIXRMZ+VATk+n6+/nrLcLft1K17ea/wCCdH1mo/hi
ev8AhXxXp3iWWeDSzcS+Qu6R5IyigZHB7r14zjdhsfdNaWtyCHS5nJOFZOMED74xj1qPw3pN
joOl2GmQeXaxsXO5yzOxPLM3Vm9/QAdKm1uNGsZRcblh8yMNt5IBcdK869N14ule11vubS5
vZvm3sYVtYzXNw0EUKtOdp/e53DHYY9frwcelW9QvEW0+yK95vaNWBfCgNu+bgDOASSOx/Wo
w9qdi2ttiQhSEYli3ynJJ7fMAPw96iuzdShxcwopRWQ7ohuAHZHK4yM+3U/SvtjwVoQ22+bL
2KOVcow+z58l1BlIPvxkHPHTmux0yO3tNpk1G6R3uLlcYd9hB6EAdm689c9K5G3knuZI45CW
MipHgycKRnnk4JwBxXTeJjEunWlggAVMJ5p6AAY2/j1yPepLjormRq80P2WzuYJlS6DoRy7

IwIIBbpgcnnGc9OKf4f1CGQsXaLEskISDzvKIxuPXAPU88EYB5qtJGtxp9s5ZEiMZ3IML8wz
82CRnH9DUMkwSz+HJYbCHzmnnkBvmKhigBbPT7xAGD0GfWhhFu4zVbbyLuW5uftMNVuzJIZF
3SYHT0IJJOBjGOnaqtfxfnw/lk99JuZ3VY5BvYpuTOW9MnGMDPHHWpNbnaw+u45iyQW8QjXY
ybXuBzjPzBuvGeR39ad0ZYRbCNZ4rb94BtRIzu2nqVByMbcc1KNpvV2M+GISRwxwTN5JwHIX
dhsd9vp7ZODVtr00XS3neTZuIMcbDkAcE5PRfofTtVi21GlbfkBeWFjtfbtDgkAtxnOAPwB4
9p54XxGsMsluGcRLkxmGRYwdvHQEH5c47dqoy5UZUxlSNoMGRPLLOGIdGO/O/ngHAIrTF7H
FHcRXaWxiljVkeOIDLFQACVBI4JGOevI6VUuVu4y3mMsZK+/ymVZCoPoAAcH06cVFMlpK0Tx
vbu7KyzIRtK4P3IHTn0B6DpTI1Q20uHhvI1iO0g/IHBbAGNoIHlwAOo65966fwsqHSVCFWxP
KpYNnPzdyetc/HZv5xNi032fzCTnaxGc5xg5/h5zjqPWtzwTK0uhxs0m9hJIN7j72GPp+leL
njth16/oztwC/eW8jZmeMriP7i9TnGfp+dcP4y8ET+Kr62nGryWSwptig+yrKsefvsDuB3Nh
OvGAK7MFWJDI5z3HApA5RSoGecYNfNUMTKjU9pF2fpf8z1p01OPKzzn/AIVTp5AF1q+rSFpD
IceUoPY/wk+vJJrPDPgnQPD0kVxZ2CTXsDbdXT+dKp9VJ4U+4ArpNijhfvH5uByT/AIU2
JQXxAye+0YxWtTMMRP3ZTdvLT8rERoU1rYzH8P6YdOlsLazqtLeVCrLaxrEyZzlgcHDcn5uT
XHar8OFR4m8P7Eka0ljNzdyl5I7jYSkvOQyucq4AypKuuMGvSBtTJ6L16ZqUL1UkKehzx+NF
LH4ii3KMr+op0ITvmjHvtBjuteStXjeOKUbkvrbZvivEeOvccAsvAD45UbSCAuJ9H019KM8
EcgtT8Rm1id2aSDGQULEncmNu0nkAYOcA1ql5AAGSo4zj9KSN3KAAkZ+XkfpUSxcnDkb0tb/
AC+7b00BUknzIZ+8UEOAF6439D9KfGoMuhcHvnn8aftLNhQWwMYHOKjDFTkDnJHJU9s1x7b
mu42HYVRWajZ+A5BB65/GnMVAAdMnqMnHHtSIuwBdw2jHNKApkyeduMgL2qubpbUBsfEZDAAjJ
xnp3+lRquFQELxxz2HtU/wAzt8mSpH8160feZW5yc/w96HsFyJwGHIBHUen+TQwTARo1ZPv
MhG9TzkHB9/1qRLJVjGSy9hjjJoZRsHZmIzj29qqLaEyBYrZg6mCJ0ZixLAHJ6Z574wM+wp4
YMjEKz88EHAXzninMoB+bccccqRTIGDkAqwOMYHSqdSU3aQWS1Gts8vb5jhe3ORSqMMNgBJ6
EfLn2/8ArU8xO3zHJbviom3ZPzKe3vSUuXVoNyVQS2SuV5ON2MZ9qYjmMltwLbSeT0Hp7UAF
lGDyBIQRsFWZvnXODycYoLS60BIUybyN65YgH3pdoRmCIqqe5PYd80qKg+XnjsBx+dIAMD7
xP4YP+TUqT6gPVAFGxRndjPt/WldmYg8hT17Dj9KcqRFfvKir/Dg8n/ACaUs0m5QMoDnkDC
j1rp53GOnUjdjFMZygVsN05b3/wqMs3LMwYYJOGP61IVCKsgJx1wqdPpTZZNpwwCg8YHpUTm
0veeo0uwwOfvFQ2U2j5QQRjn9aezSLHvOxf9pcZ/T6fpUT3DkuUYAnjgA8dqmMkpEbSnIU54
ABI/CtljyJkL1YNO5zOmeEdB03WX1LTdNjguZFKbfMkMZJbcX2EkBu2egHQcukcs7AM+51+6N
5P600AFTkMPQdz+PTpT40fa3lRuo65wM47mnUrVarvNtijGMfhVgd42YFhg9CUOO/wCVV0cr
u3biM/L1G3rTxsO44DsOV3cdvWo4oyRKMg464457YqFVbf8AXQpRQ2GYbwyCpBuwP8nNU/Ew
3aJdeXhvusC0H0de1aP2ZvmlAKL6ADFU9ZyNNn8qMtkqCpwBjeueTgf8A6qdHmVSN+6/MmrZx
dixi6Mnlz/u/NJzuk8oDfgHO0dOSeO/sO9X9TmWG3Zr203TeWsapsIjjHHVSeuCPTPBptzHF
bQyz29sp3KPKjY/PG4ZxndkZHOciqVvPlriWEPEcFWi3fIXwANxOMA8jIx0r74+fWmhseD
2ijvmn8sSGbfeZdvEW1QcdTkHOMgZOMdqg1qeO61aZJfXB5jfpEGv8/7OeD6k+9aejwF9DtZ
Wt5TdfvXWaKtC0YdR3B44GPw+tZMUyJ+1TBmWBGpKrtYljGM9ht+mSQKRXRlivLiaa3eCzs
3aOcl4SkGWK5I4J/2u5AH0q7pF5t8yN7tB8iqRRAKSwLM2/d6ZHbPB69aoaq6sy3EBaLMjwb
GkIB2K0mDt4yRxxz9aeq3FzphuPtCoVCpCs2xN20ZIZgen3hgjQM+tDQRepnelSZtbngEmxV
K72WIEoeCdxHXsfY/jRcyQzSwr+ULIAPmQyMNoDYIDb90ZJGSfarV35Aurh47iztnS4VQV
3BwcHBjHXJJPYUa0jx2EaxiwwgLv+9CBjtBHyginOSfmBHpxzUo2ktWzKe/gWIR3kUcsShY
nBf51bBGcrwMfTPFXFSzv9KhS2RI51YRpLMwwF5YDfgAHK9OSc1jrLKymSCaKGEMW+bhc4B+
6f8Adx+H41sxxrJpk8EyrCHkEoMrrkNja2O2cEYPXqKZkncLe2BltokgjubggBLjaRtUk7Uw
Tyc5lZ7emKZcaSczXEjxq6N5bBl8vPHBHY5ORkccYzUV7Is1iskESmKBhE7yLwf7rN+XX2pk
N/K9s1qtwxq20ZYLvK7sA5Az+H5fk0J22CTTIEUiWoCMkoWQM465+U4PGAM4yc4J61teGdv9
kKIZDIRNJuPU5LZP6Y/OsnVbqaJdstzaFn6NGGBYZwS2OOOBn8qveCxt0uciQwNzIDjOBwue
e4z39PWwFz2N8Or90deA0q6djebD7CxZRnHXJHNMyGxhTnI5J461Kdu1Qw4/rSFdpCnjv0Nf
ItaHtUj1x1MgY7cnmhsMmNwOcg5PWmrMgCqAAQenf61JEh53FVAyTkc81d09LEsIwUIYrgA
457HFPXklWwuTyuew/z+lGUzlAGGSQT3x0/HrSngByDk8fex9eBRp1ENbcrN1YDAyOIG7KZY
dPelZ9wyRn5QFXPPB4/makgAZCr7MDncDn8KIK8uWIXstQUF1CHfzwxpPLdZDtA9uelET7Z
DgDOCct6gZ6U15GSPLgmMDO2Pqfp71S5WlcnW45lKoeABn1zzTSGZjgAgHr6H/GnbgGYbZFT
d1lx6dKbKVZmwu1R/EWxu9aiSXQaHg/vdzLgHkqp600FlcEndkZJNOjiZuY0fAy2c/rzUce1
gmQeeeTT97dhoOckEXG2fpkGkLBdxUHOmdbzxjkmkz8zYzjrjPWkCclGO0kdjjPemp62Cw5n
YoHmdQBgnst+FARVYYRyR1P09BTVCOQpJIXBPoKIUqiSCJAomcZrRtNLuLYes7D5SjDkgA9c
03lf5M9Bnd/jUQO9ggKrz/ExIFPAJTGCsOWPTPbFWpSmrXuKyQ4kBgfmkxj/ex9OKUurONy4
AI4Az+NETorKduCuASTTCVYkKcc5HPbNDlpofT8pADSLsAY52g9fz71DsYUI59j3qQhB8pI
5PJPOaRxEiAHG7OCAD+ftWc/f95/1/X9XGtNAi2BVV89Pmwef89KfM21iU4bnGDz0pNoV0YH
ggndvdx9aGOVIGzK9O1JNpcrF1uNIYmJULIX4iOc5/LoageRRjnfX0z29Kl8ljv3FGODycja
aSMBEBZVKZK855FOV3ZvT+upSsiNBuIyBgHnOCRvmNV8jcFA2nlhxnj9f/rVG3lhzuZXbuAO

+Og9KGZVKqxBXIYY64PpVwfK2nqJ6kaIGZdh+XgndznvUg37y8eMsSMgcE00P8uwGJQw5Cng
Yx/Sm+VhFA2sScf4GoVlsP1LE0W3PmKSsWGQ+flqEsGcLGoyf4umaBs2kSqxAzg9/14pFAZSx
VVHTpzj3xWsne9v+D/XmJK25LMAsYHmk7x0XgD2+tZniNftGkXQcBBtG5mOFAYm+vp71pBwy
qgEKDBGD1xWZriefot1HKnyvtDFW5A3DJ6HkDJ6VVOSdSNu6In8DM/TYPN0sWUccRS7X5XkQ
ApjLAcjocbsjnDZqvcQbL9NOnEM8rDawjJQFc8Ek4A+XGT/iarRpu1Jp4P8AUx7j5rPtRAQQ
Dgc5wcAV0HhC2kt01C/+ymSWJGiV502tzgYY+nPPrX3p4EdSbUytvDDGI8oFtlWlQKYgNo2g
HqW4z+J7VmtSulpDPP55e4CzPsOsfmwcA8YJ3d/4gM1Gmx7C9kMQfbIHZceWo+U4K89cKc8D
A5qHS5WsnjaW2KpJhUkZQoUhtwX5u59cenpmg13ZpQwRXjXE87/bY7cInmzt5cYY8Im1Rgj5
ufb8xFoipdatHCGijEKiVUmbyAFwPXCYA7DnOKmvGtU2PnEkLO8kciPlD3HLZ4J4AHTFT6f
p81oJ5oSHa9ut6O4XMaruIYcHkg4JGADjrnlMtLUyfEVja6fHFMJZoXnLyRxt++UOG3evof1
/Cs3UJ2vLDTrryKaMyHCgbCWz8qjtgAdxge1dB4g06ae5h3eaY44SdqcupycFR3Hr3GB61z
13bTx6XbTmO4gaNnjKhCD0DZPXvke8cgYqVsXUWrsVLuK2j0tRIJTebW+VCV3YBG48kEA8Z6
ntVvTdOkWWNLUH0BKSXSjcp25AGBx1JyfX1zVEyMJE81w1tInyeWcqMLx8pxjknPfpRtvtw
SO7VppEjctjAwXGc4yOGGQfwP4UzPTqaenOsYAVo2nJ8xDLhlcBidnHXjJyRnIHI70Wt4DbW
944AQkBQr72kPBJPHUGtFhtZYIzaIoa3UNtlfDvmpBHOdx3AccDCjpVK+ORGEjntljxiGTg/
IAow2Dxj1zTEx17bWTuGDAwyMvzIB+7Ykk5PURwxHHbpWv4XiihsrgRrsQ3T/wAQY9Fkjj3
qGwkYjs2jN0sILgOwAeF9uBsX+JcY5zjGat+E13adP5gUSG4Y7owNrjavzD2xXkZ1Hmw3zR2
YLsqa3l5ODsKg4VT39acslBMhQA574NORSSUztyAflHv0pXlaKN0jyMjnjj/PNflxUWtT2G
30GqoYYCLnHXPr3qRDiVgeOh45/CoyrDjllXH8NOMr7Ajl3XBA68VKa2Yndix7QgLoT/AI+n
vT5SFY4ztPIJ54JpgZ8DlfdjJA70rZwPMV3QDGO+n+eaejVg6j7iNI/mHGecA59/xqNTtIA24
HPqQCKcFAZgA2D2weaciSOJNvRcbuOgPH9KJRUn7iEnZajSGyMEHOT+VIgMjOBzhsYHJ/wA8
1IuVyAWJwexwKVRICbXhR6rj170JKTuFhxPzZGBjgA/1pD9wcggHjA60KrylOdpYUaOfrU3l
g4Uq2AvU9jKXK5NsL2IsM0hVsOoPQ49aVmAUbn9uPrTXQ7/lBO45zt4FC4RSWDZznOORTT6M
QwDOMqGJ6ipAFJI+U5Gc4pSrmNVbexAx05/zzSfM24BCFTgcHFPl10C454wDhscqD8ox+n5V
GWZV2sco3X0o3MCp+b06GpEicRnAIXoNo/U0/i1gG24gUFm2kYXHXrimqxDBiv8ACeM9vepY
F3A7A4w3Dc/N60bNq7yXVT0GOuKvl2YrjBE7JsQKwz0HoB705JAEPryMDDID9f5UwmVs7MkD
kgjBoZjkyAswXnJHA9TScIczj/XoG+413MhYZUdvl71MQufZtsSeqcHqw9B/jUSK2QZFLCQ4
GFxx6/SluHkkuC4LdOu3AHGMVMZJJt7jeuiHzFJSzGBN3QM2QB6CoQCxYBdxwSMLnn1xTwHL
Dr0xkDFPWNi23ceucDlyP8ihL2k/6/IL8qEjXcUB2Zz/ABdvzpe4UFuTgYxgfX1FBMvyOpIz
k9MmmoZHgKfToUZB2859qOiraCY15NysDtCtk8DHP/6qZJjAwExnBx/n2qX5lk4XGMYJByKR
t0jqN/3s/wAOfqffr1qGr7vUYxEVvHlVeuCBnNkcs2dxK5BGR/IUjFmc4XGOuR65p0AmkLB9
xOM4UEZ5qoWfurr6g+4sJlsbizYHzF+T+n6U6ERBxHIRgnBYKS2P8aQj92B82c49APw65pu0
liMM2Bjinp3q7uLu1cXSw+MIVLB9q9DuHPWsrXUYk0O8yWKhVY46N8y9+oH/ANetMow2gMRn
JA28AVQ1+JdLu2KRpEIXdGBy4Dg4+nr7ZrWhfnikuIqfCYlYXU9paxQWfkNdXc5LRklmCd
VKLn0GST0BBzVvUr1Gik0wDM0JVITPy7kHcecYA46EcUuiJMs819sS3iRXjiiYJFKZD5QM8
4Ht+AxVewv8ATWtrlZza9sHV5ppovM8wEYKk5yHBxyMe1fco8N6KwadCzSSx5U3n2fyUI+QA
gE5LcYAGVxzwcnu7XR3ubu3s7q5ktirGTiPzNuehYngDAPPI4xxV27szDbvd29wZrZyMZhB
+UqVbB5GSDg+69PVJoprlDjcrzEiREIV5lUbsFQ89un447UxW7iSXt1FfOBBeYx/wCjRJIF
cMM7MAjJG5eSOG4PNv3dC4vGXzUgWyVMtGSwbjgtnqBxgZ/+tWJ4ZEa77sy3G3TkEmNnyAs
SAp5+YcdJAwOaf5r295DprSz7Zy1xJGqAICOqA8nOQG9QdvXFJlxY3W7kPf6bE4YPh3aYOx2
bsgcDHPA6HtzWSUW9ttOaW8EEhlMfns6gOgx8zbcd05/A461Lr8MlxfrKis7LAFicDA+XJZ
vXnkD1OcdKrvbzQ6bIlyHUzkrKgCjhUOwk9vlyffi78yi5v3mVbs+beTKsguVLF4hGp244AY
ehPPHc57Uk8E+nzxK7q0aksBt3Ku7qpwfVHaD68VYRmv3Ek0KLaoQFhLGMGMGJPJPQ9vrgdK0
7233W12kUZit5G8w/vQ8ilfuuaSeCcgnvk9KZla+XkI6PbmBW6kys21gI9oA2nHYjt71o2My
3AYaT5cLDLeXKquCdwJwccnj07YFQoDj5zOsqMhRo33c4YFcsRjjcc5PUZHpT0hhknlikW4F
6inccksDngZAwQB0ORnr1pgW4LiG6u3guNxeTDeY68x8j5DjAZSCfmwCO+aglimsr8R/wCl
J5biQRIw+QrlccHkYx1HpnOaptcSmdVuXkUPGD5hQh3GSQ2T2H5HFalq800yLqc8CGUOke7L
COQ4wWIwNuB1zxuNTKKlpJXBSZCJmngu72e4kSJlZEhikZWRgowNvQDOD6jml06Mx25juZWl
mZVMZmkJRDgAngiA64xnOTUmpSKFmgkt4oY4wchGACzFsMxHUGgY9eKSCCMwKtzbMcEx5l/h
ZeQFzwQcjp0P5VHsaf8AKvuHzvyvJdJHb3USIJWdCf3SsSHOANuQ3I569fyNVpWZCZLkvBkH
EnmONr7vlycnb1xz7euan+zpbwi8eCRk3lIwwUq3BJY/N0zkZ4yetC3EH22A28SB/veUWLLx
ngqp6ZwcHkdecU/YU/5V9yE5y7lvTbWNSqXLRxxvDI3ebPrngnII2kke2RWcGhsJRjy5d4wh
lmduASeOpIOAeeeeRzT57g/2rdKBbIhBAR5NoyfvHnlzyTzg+/erd4q28Lthb28csCJuuliN
7NyMdSVPQ/lg46nsKf8AKvuFzya3M+6aOVwtzLNDAA0bKGjHO485UBv72MZyOvNpKhS7M95Bb
zLHKAYrYyMzsqkCR8Z4C9y3B7dDTLWTZMpurWSULPMTy8qFbruJX+X41auGicyFlkD3GFIRZ
i+4ghdrEkkLk85PJHpT9jT/IX3C55PqZ9tHaNeu6adgS5yoKgA4GWJjX64GTjpVu1kmdlht0

d7mTEcsUspU7SvbJwRyPfp0FN/s64S7V8wr82DESrdecEZ459famiaCTTZLe9R3njmDLPcEb
M8DaMdMZJxj37Cj2NP8AlX3C5pLqWbmL7J5Um+OSKTqhlLyIVUDGBztyOc5xnnNRRILuCL7T
B8qLtaTzVGARkBicZweuOmRxWbIY7dB9nYbmjHmR8MhbdyvP556/pUj3MTPMgSRRi6DaCBsK
jkehH+A60KjT/IX3B7R9y41tHLFH+7JYEnYJCFB9SxPYbRj271LbRwW0sMCRk0qoQZXJDKxG
7OOSAcDPQ89TjOSdnaQMITKhdc4BPQbTnrm8859K1bWUzTs94jRPHKEaTJJQgjdU5zzuznG
R0o9ID+VfcNTfcrW2J7Yql0jm2viNCRjgYYnJyRnpnPciqk9jeWl1HCzSbmOI2jkZhKR/CDn
HQj8619auo5y8aeSqxZIdQpwc8Mu3BzgY9hwaprPKEWynWG9QTFE3SffLyAxweo4P/jvQ0ex
pr7K+4Tk+5HpwVbwMhZlzztWadiHO3kEHOQe2cdsVYUgt59PikhidZ1UeeVZgYgCck4Occ9R
6dKiubadSlxcPDJC0gRX87jI4UAkDOc+g684qCWE2gEaXL3CRn5xxujIH3gcfD+hwaPY0/5V
9w+eSCSKYrcTGYlIjgyCR2BycdQcMeQc/rVyCSwaJoxHJCFjZ3luZyzDoOF4GCT+RPtWVPiI
4wW6jjMmUBcDGRkZZscnj3BqcCOe5eaUNMMJG2wlQ/5sT29e2fqeypr7K+4lTl3JL29LW7yh
4hK85LeWrLtwBtGOMaOTz196lm0+6EiSq0p87BURM2dxAH3s5A7n6+XqW3SIz7Wtoo3RyRIh
+VWAPy5PQcZJ9MDirujtbXsDagkAihV5kJSQZMSWYhGOFHUjuQKXsaf8q+4pSk92ZbW/k5R
ZftO/LtKjs2F5XaDnseSeOlN0y38gNcSyq8odoCkzMWTKcED8SPw4zirUtlJNAZPsESq/Eap
MURt4ycZwTjPQf1qO4O0H7RDHJlvtviw4cBPM6ZKnPQnA/Sn7KHRIXM77l62srWaS5tXiuQ
Cq202WZJecjlp67f5c/Wrd7CdDvBfWrR7SqPgxYeVGGATu5ySTx+JPpWZbG4muPOS2Mpdks
RziV+Qn5tvTBOCe9fm9Ca2lsJ5ZhtY3t8oyMsDyAyhiDkN/d4B6nOQeMUezj2Lumzn7q1Sv2
eOaKaRpmUG2LBeWAADMoXrjnPHpzU11CtpGguZLiK4AIEkbLlkmHGRjOM/eyRnt75uLayTRL
M9jBb+SFeSRpR9wghGUrjGcHjvSjPwI2kTTCyAfPuUlU7g8cg4PTn1p8kewrsimSN7ZLKASw
scSbd+8quSMkgY6+p4wOtZdg9x5Uk8SF342tKzY+8ePcgZ6465q7FDDN9qbyXCnKsSIWT5Ry
F2svU9McdelJdSPBaB4o1g5brhRtb5hjAzyfbkin7OPYnme9wkvplbMo8ceGUMVRdjxvn5sE
9uQSONp1q9a2qLfpCstCsJLyI8LlwV57BueTgLySRk46VmQ6fc31iLvvi0abQ3OFwoDfLx16
d+eakvGkmlitnaJJRzGckgjO4Kccjr04wfbFHJHsNSfU00mt4tgtl3TD91GWdiNuSCzpj7w4
4z7e9S6u9nfPPHppqyvcQYOVdiGAT5n254AOP6ZpLq1bTfJS2j+yyPkDeV2qMZAyKnd/vcbeP
qaTXUkSBo5Vk1BFKswwHJBjIYDjgNgUuRdiua2hL4dSeb7ShY+Y8T5BlKs2R8uOwwFJOFTFW
bayuNTW3s4Yo4UI8p4nBPlqDnfnPJ6+wwPWs62SSbU45ba3IWNuY0x+8B6qSOu48lj64Fb+i
W1zHpUbT6itk91Kdm4KJBCFxhT/eOB+dPlXYI66Bq1kJJ7bTILae2tbdTEkpjwGyOdue5IH5
1y+5GmvtOJWwRireY6lSRyOBwMZPPPQ10DTXBspIbWO8uJGc7BLlHCQM5LDk+nUdvWspdJu
Dcw3EqIz1JZAJYVjkgrluAMZwenWqCWuxNPJJfMBD9muLNwJVw2QdihTkcYyNvC9c+hNTavO
raU0M1u63DlZrMwMCUY4C45yCSCe3A9arabbXplFpdwCYzyqbhJGGFU5O5evAGOQe5Hfi/a2
kmvXy3EJMIQsdobEigD5MAZ/iODn0OKARJq0E1hpbKqFdRkm853QgAOAD0PB57eoNuFTz9R
We6ZzIjl433gebkfKcYyTx79alur17y6tZph5c8Vs7Q7JQFOWJJ55Hyj0/iFQ+E45ZrZpYlW
NkVQRvydwfjcfQjdn34pPYpfETazJLHc2uyTCbA7eRu8wYBxv5wc9geMbqwoLDzYtKWKVd7t
JJmU5+9gccc/KBkduKveIo5mRXZJoZ4neD5sAMoAZSeufyMCeBzxUUKklvaac77VWMPARljb
iCdpI45xx/30DjioW1jSe5PqtjJFbxWWIGJdmReSGIBwvX0bA981QSY2DyrcRwyqv7o+WhBC
MeeOATkfUce9E8ZVJbnZcxZby3uCOvmbeT8uSAORzx0xjvUllZzT35lvoblGkt/NXcAGBxh
SRnBXkdeeAaoh76EV3A6xRK8kcs//LGe0GUdMDHfnjt1GMU2K5Mk8TPK8VyCxaZnYA8fd7eg
zk5zk9q1bnS2tNJaS2nV7q3KyTQRkBPmXGcZ4Pfk1lTGS6IKQx2xto9wkjTBJXBOGOc5Bxg
+mO9NESVixF5ZVYmMTPbwMrcBnBbJOV7jpkZJxnHSkg2u4njiWMOSqhFkEa8qWVcZHXBAOK
fcSyRTFod0aq4nY7ldQN3QqTwcK8elRuRKSgKLbuTiKNz5Z7kgk5BwcemPSmSXL5xe93CGkn
2wqpkmXMglABDSD72M8E4ORVK21a/wBqSSutyNpYKv3MQvAJB6jgAjr0IOQKlWG5jl861Hln
92YndwCxxhUB75PX6fSr91AjQ3dzJDKNqHdFIT2Cnc5UcHHrjI60D1lppF1jyQ1rEY4hmWR
JQqgAkncduF9yOTnmpqUckjB1dUETlXRoAyAcsAu4YB6NgnlwKhxDHLGUEktqhzjCQT2zwQf
f1qzAbH7CAzTLPJlKL0JJBpJHH19vWgm9yjJb2yahHBSdkbb5h37zjgsDjpwG5yfxqXyfJv
rmVJw7xysgeSM7XU5XoeCOVPHhc1D54baV3GONNkaqwwxCH4Oenr9MVo+dDBZTEEJPaqUUSA
gzZPORjIG3jHsOOKYrK5XSCRzJdW+0Q5ZJFZihDAA7VXoc9c993Sn2d3NbbEE0UURUsyk89s
kDGM9QOO9aIvWENpEs0E1sSzSEtsjUYAVVP3mIzjJwPrVM6eQJ5oZTHEfLDyu4Jj7sF6Enge
5/WkO3YtXE8abksFjmkJLCN4sOhI5wDznj68Dp1OfFEVhgEjQgiTOEOZCxxAJbHHAzwPf6vj
uhcLLlrSxnG19+ZDJnAbceOTg555z071TtZoCCWWWS4AJjVJduSc8knsMHgY64zTE2XLmS2E
EyRiOQqQqOIFJYDJwdp+bOM7vXtisuCSby2cRA5AiXduIHAGQOueSfardkd0sxM8S3AcRst2
Qd4PH3jnJGOnHfJrX1bSRZuZ4SFE8ZKqcHDDgAAH7pwSOuAfXmgLX1MX7RDDcj/RUGwlNwOR
uzkjPPtwc+3atKJ43mErGNLgxM8gyXYyYPQg4lZ69BWOsEsltJ5QC+WMvGH2sRzluuDjnnG
RVy3a4ns7qKFSzqWYsBs3dF7ccEZOcde/NAky7d/Y2e0exa6d5XLyoBu2uXITlj0znnuAT3q
M2kC20V3HYAXnc5cejzFTyOoK5447deakuF8zTEMcaJczyCVmEvYRoRnc4HbHOPftzSpumWa
TzYokR9wmEbLtGTzjPKkZ4K/Q9iFFOSza1tXv7KSOW2CMHG3eoQtwXXvnkZA4K8gHmny3DNa
QGDyTOsyqT5ZV1DZ+Xp9zPI/u9qjup2t5C9ldp5gceU0eSFwAxYE9cg9COeR9HxTxsklzbxm

KcL5wUKrhSGwAMcjHUCgQ2KSfZwAK0MjIWd/PAO3GD1xjHOeeuegzTppILmFxHHDCOrIm7am
SQCQeeo6nPUIpZbS4uYXEN9aLFcTZMauw3y4GFIIwDgnBLVFcSoks8k9ublmicB3J2mPOQ+R
gdMjmgBNNuZ44pTZ2ga6hJdpmwTEAuCADzgAkk+p9qtaNexWsbx3EhmUKkcsKwIW5YZyf4hg
cntu4PUVVmuYcRSRwXUd6mGy833R65A6YwPm4IpLGQ3MqtBFDEFV2fynKox+UDv9QcY5Iz2p
WBOxo6tP9uu7yYvF+6AZVeMiWcA53kgAY54HHB75psVtO0sXnrut0YKHHQIuATyWHQdznk1a
ms7e3to5pGcpIViMsZBaQlunTKkY6nsM1Vku5Y7aCFrdROEeU53ZDbt2B2C4wMkZJzyKCn5l
JlaVnNvtEse51VXPzL97IHQn+LHsaSR5bS6uY5Y0+zSP5hZU+bPJJ25z03nIz681ZhaNri4k
t7iBlkQbmjY5GR94CQ5x2/EcE0jxRwmF7BZmIAaPbJuKheg685z05OPwoFYebi9Te1owmjgl
2PIPMZNx64z364GTk1Pdyr5Vt83nyFSvmYCNLYQ3y4GBYmJjr1qNrPVItpiluAkEaGMwwp8
44blmb8GHJGOffKh7iDRZ1EQhmd1wZEypQZGE4wMbuQAB9aY9TQsJbQNJJA6fBJKiNLKz5Y7
uGPBGApXjoSCR6VmXF3NbaUh2RwSXCZkMicsQ3DEjiUFQM8fXFNt7e1uLWHdaSqzPtWRJAMg
8ZwAdxGSocYB5Jpk8JkMf9nG7Zo9qrGTlIm3ccHPBxjPTk+9ANuw3S7i5WFSI0knZSrby7gM
cdcAEDOfpgYFXpbApctc22IHmzOkgfdKW4+UY5yOhGOnrWNaKsas0E0RIYyKrksrxdmGFPX
1BORWjFLcpD5hmt5/MTG9kCyj/el+YDjryOuDSEvMivI55itxcZnjOWZw3lKoJzjJ54GRz0A
6ijEzR+XHsURH5FYlvNaxuwOdpXg89aXU9TnnXbO8xgZ/MXOXDnrz2ZT6E9q1NOu4I7OZLm0
jMBY7Jo02qewHyqTxbHr0B60MN2VBfrqMjWe55ElZdyA4ICjnGeiLyMdTwa3vFMrQYYSYHE
FrIHU7Dgybc4U+mCB6ZPfFV/D2mr5sVxFZrF6QM0M58uM567sYHC+pxw4451e5nv9WKLEJd
7YjCS8BV4VtvOeStNhtQX01EiiLNbzx29soaLbBdloj95tu0gAHpyCSSaLi4klvvL8mN704L
xiJVK7k3AHHzAg4DevP0qxDA+oXDTxXQe4ZMKshKh9pwcKBkgfKeSfStDVIYbCxt7zUGjjmi
BjSRfKhZGBAIHY8tR5FJaEdx/DZOGX7WEodgTt3Any8vt2++OQT9TWSsN3axWdpZzJBM83mS
yW+FJiQ8kk5zwSc+w61PpsyP4etEvp9n2mdgxVyDIQB1+gB/GtSa8s0WK3swJEVxbyKJPugc
sNxPXn69aRW6OP8AP/tS7imVAbhwIjlAdkecDG4E8fTnnOMVPfTXGnpcSW5xFbypbsFiCs3+
yvOGHXHvjNXZVWe4tM2q2m4KkkMkgfKN1PTp8/WrHhvRbiITzmfahJCwgYEOXhcg9MYPT1we
KGTfNjFEfi8mofZmHnRXrrgsCBCFBDAnvywI/HsKoa9axHR7dY7kzzKzkFNxBj4DMRnpxjPs
frW7rrTpYu7LA13vJije4CKVwCfct9B+VZ2owPjPvpcCCWO5FoGLRnJbIyCON+Mn8jULobT
W5z+kTXwgeJriWOznO9GZcxsATyQemfTjP0qVylZTFqEziG7lHDbQN4QYLSr1JB4UYxxS2Wn
TCCSxWYu97fIIViC7B/fDbuhODtzyPTipLWyls7mSzI3tH5coJXCBI3B2Uf3doBOcgGqMdSG
+hJfGkay2siqyujxs24Lt3LkDkY4OOo96gtrpIbWa5nXaVYuemS7qSMg9eCofRa1oNPe91d1
s1WzS2G4efHuLAZPAJzwOOMDNV7+yjtLeB3uJrlbqlzRISuM84J44wx4GO55poT7mPFH++tv
3m4Y4YJ83O0KT35Bznk+orbOnusj+eiTSIm8CZ/L3PnAHPU4AA6dPwqjGHjc3Vm8iyvKMqpc
kNhQR1yByCAR70R/aolgjito3YNuZFO5mUZ3bhYQec8Y46CmQW7aW2mtRH5kcC+YqrHKjYUk
liQwByATwevOKitlbqe3FvZXMTQJG0fyndhGbgElcjGDg46cVA6l5tt/ZMsDEjCEBUBGOjH7
wwOOOIWhHPDdTTRXNxa2UYydkgYyA8YA3f3gMED8sUDCa2t4tPE9wIHnZ/NkjyCH3j5V64AI
3Nx2xxWbl6tJctHGJpVO0OzlhgiGRzgEZ4PoBxBtbq5a7hj3TNJHHIv7yQAEhHRvUgAjPPGAa
stbSyWMpbdl6XBkk24XKqKuMf8DycZ/SmQ9dhojiNmp3+ZIoCKY5Ojnk9sdODz1+tLbTebc
iSMBpWBSTciSpfyfzmjPPPTOB3qgLkwRTKjzJHgqyMhAOcHafflwOwqa6u5Uukt7SSeOVPv
NGwKhMc9vmB4Pp347AtC/JPHF593bO42yAMXi3YfaQm0EY9cZ7ZOckVWe9murSCOYzMBFtkk
27iWVsk8dvXpz7CktvPvobiY3yglBKVZgDtDc7gPu4wMeowKSH7PZXJVFkjVT5ckiOVAUDqA
R+PP+1yDQUyC3WfOy0ghm3rk5Y5UZycA8bsKBn/aHBNA962lyXPnWyCNi0V0l2F+i7eR3KnP
HryeMiqssluUhjFldQSqxUyoyKwVgfkI+6Rg5557k067T+zJWYpMbKFC7SKoJJG4EdQMAZKj
r68UCWhU1O3sjOw06Z7qEjHl7Arh9uSOAchgnnt0ot3MQ/dSPNErrtDZbaTjjknkZiYOOBUs
NzPekwrNkLuniYMYwvGCGA+mPbjqOl42upR2MLQSIYypvJBliTy2YAEYIwP0wB+CC3VGXcb
Jw/2l2uHIYRz7DjdngZ75wcd8Y7cVLbzQTwhvtN2Vo4ykq7Cd5bd90AHsOf6Zq5bzR3sao9x
FGku4SQopwSNo3KBjByeoxu+tZBnQLJKJpOGZeVHA4LY5z9MdKYnpqXor6KEIdPSBw0h5
IJB14GcrngHgHA4GelV724mikuHA0ke+Q8oQSwJIUMRjJ5z1x7dKv2xzNLeWmnPjL5xd2XG3
C9yOx5BOOPrzVKY2xBIETyWMhkSOIEBgO4JHTrz04xQPoIbh44Al4QJJBIDyXbKkEAMVX+En
jHU4zWnok7PpweQQN8xSMD5Q7e49McbhngHpmqMfLALtri5PkRgg/LcoXAIG0ei9eD+lad3
9llMWniYmaeTcYXkL4YfdXngDAOR0OQe1IaT3HSRaf8AYrl7VWWNQIfKGSWOdwLHAbGTt9ee
9TXH2S80qBYP3Ulfm8+FlUg9CQeCBu7j8OtRSxWjaPNHZXF110agxSN8mVbbgNt6c5AJ+mR
TrST/RDavbh5ZWIQvKrRsVZRtKnoxHQ5POOKZXkZCRzeFYRDkXz8rscAD72Bxntx9OKW7Ed
vcsNnkSKd0GFDCQlceOGQ8Yx06VYvY4/muopnijSXylBod5AG1lPBKNAI+n5sj894ngmV7i
CTLxTLwVIIIRuOQRkDg5HtSJsQi9nmuUiW5iiDHhmcM45JB33sHrzgZHAp09yIlgaZ4oJP
MWRzGpDONxPXuQNvA+tQrIzbNYJxLLaNKfZwqU2gsygnrkAnHc89a04LC6W023SOhgBlxHy
YwzknBzgYB5Uc9Md6A1ZXv40htoEQhDJCSm+Hawc43EjHGC9T/ePer+nlNKA12XmSsArlH24
KHGccHbnPT1GOOIokaGO0eco/mTjEUyYHKuSWyecnJznv7dapRi9kmiFIBojSGNkmnCMrlQc
sT7npznNBRR3Zt553jumkeykuRGkSKxklAGcJaRyCduDn29aqauIYr68junjmQsrtiMjAcgl

8gYGFwPxqWCCSK0munu99vEjBLqOT5vMZtpDAckDjrxzjtS3MdrdXjSxSGRmUTb3AdPlyccd
Cwx2fw60xsrCKG4smvbDNnJB8qRRNwhyOvGSCD1HAI6Goy9s2oTG+SMwMofzI94ZjjAYBRwT
kZPsDwalSwRIYkMTqWjLSNE2whsElgBuBwOOPfgEg1a+y2q6e0b3u2ZSxt5pwN6EDqNg5OB1
znHGOlBOpW1ayEOnBoF84zjcFQKzKQuRk/ewQRxjknJPNUtPt21GRDFK7ykgOZG+QAEHjpkD
kkDP5mhbcxuhaWe4EkuMRksGz36547Hrz3qK0uJV0z7PaeTI5HKiXcCqg5yOmDyBx/SgRU1I
iCW5V3cTFiSpjaLA4JIX+EENx34PbFTotyt/HF9omYTBjmhUsMlsnGO5wO/b8qkt7dv7Qnhl
jD3aBTCYjnAwvOO6j1PUY+lbWj6PbvLefarC/ZXgIcKQGTLbd2QeozkEdBnrSBK466kMVgly
yTxTyl3gYMAoZlwGbp90HIX1bPOBjHt7mU/bPJcpKu1iSTGfLUncSQcHsTxgYzVh7s3d20ko
lmEcZihk+UJvC8OQDx2Hp1OKzLe9it47gywTXEshMZZZWUGLqRu65LbR36cdaBtnodgI4Iku
ftsS26gfMq7QBgbhk9c/L6d6wPE12dWjXC/6LBLvjwEbjb958tgg5GOBgU+71MXskUE7fZlQ
ktPu3LE4IIC8AnAHOcYIwc98eaNr2+tN9sFimBD+aoACj+IFd3O0ZwPbPWWhFtmvp+jFDZXE
scFvb27MdxV1BYk5bnpyPfGADVu8luQXmtrJordYyM3CYzKNwB5yTkYOv9cUy5kItlpLKCyZ
rvO6AuVaWJVxGDgccZNT6zpcepQJbxrMIY1Zv3jEgHG0KR1PPI9x1oKt2MbS7Y64Q8dvDbFW
/ftbjG4YwFwRICO/Qc9M111ukdtaFDGA+wRs2MkqBx7nrms26jl0XTbWC2LQqPnmlkzIyAHP
OOp5/X2qG6imvp7ctFNC0JYkg4VwRtGfU8Egdu9LzKirKxo2hgv7e1nmRHAXem4fdOCO/Q1F
eXvRdCqXNbq4kVo5TtJKJ+A9QOO/4VheCtYyAJbG4TJG4Dbzkc4J6c1patqzWtzFjRyyY+
fj8qyN2YzBxScVwGhS0jtc7UxuLxqqZIIgdxzjKGW/MbKzYtUIRpbGAPIRzjrWVoc/gfpU0
/wAiEQH9+6lAGDPwemfGOOnvToF+y+m++zPJfNCpneCDtXOCv175+tUpIz5ZGRc3VmNNSaxZr
cSO1vGoJLNNOWJLDGQTkkke2a3o7LSFsV00/Z7jyS3nyJ0Qkk8kEEck9e1Z+m29lC8RntIZl
jJJr4wyj5927n+Lpz6jpV0NaXZjs5BK6MxaPeqkdckkdc4BA56Gq5kTySKw05LRbmaHxzEg
2beZEdQSSrMvzZ5xzgj6VjESJDHfXFmkix5lEiEcDnjfz29M/rXd6RexRWyEqcYI+VAPoPwA
AqW9vLVplWSFmMZOMgEYI54z79PajmRLp9Dh41M8cd1aBgbZPLmdRvjKORypAIPBAwVGeeuK
v2ekqLKWOFtOgcwGUGqAshByCR6kE8nn0rTu7PTZ5mkW3K+YdzbRtLEuD6VdVoMuywRKk5K
SBYgC475Ofp+tHMGvNnlYrC7TG+KfaXQlgtt0URgjjkNn5vmxyfu9asabPaabdy3VtbXE0lt
HwHmw2xsdeOuSAOoOfWtW8tbOadY4HnjiYFRAqhUPIIzye49Ppjuyxs4LaOzkZ5fPhidTsJC
kHcRjnsfXPPNPmQuR3I7u8glhh+32lk91GreZK8Z2Eh2XkA5wAM8nqR3rJvflczWwiSK3ZDb
p5h3IHUgYVv4A74P1reWNLNbZGdmEaEbSoKtuyxLDuffirEn2GZZEWKJSJ2IL+X8vzdyzpkfd
/LS50N02zkm0bUDZCOzuC5td0bgR7HmbZcAnqVO3gHnPHPFLfaZdxQxTyWV0gQojecyqzE4z
txjHfrxz1NdPNcx2zfbXluWfYsbFSFeUbuA5HXGeDjI555xVmZ4ol7gpb5nZE5mlfd6bs/Xn
1/AUKaF7FnOR2zWwN+hiubcSYO9U3SowPJzjaRnGckGqsqq1/PBcadEBtCkyu7tk4jUDIGO
hPpk89q2L23t725keG4uLaXmNnjRd208FASfu/LnGOuK0rSWM21hCDI4lUpukALHPPXPHT9K
OdB7J7HJy2Bt7bGn3K3F8JN5NqwAjXCrk+g9OckGooGu7yCWO6EOfmZ4gSrPgHOB65bv6j0r
sNQazufst1IsrLC5DxH7jjB4lz2wCD7Cs4NDJdM93NI8Pl5ihjhVAmM8k5yeBjn+IHOG9k1s
cytqQWdvKrkfu1TBYI67SSMkDnbxx1OeelX7CCD+zY7qe1VizySGRpMeYgwDkEEH2PXit7TI
ra3mi+0AySiT5GEY+Xfgk8nGc+3HapUltYnVYftL7w0ZSRl2ck84x1ouEaTMAW9/fQzhLKyV
TIYr3MsYVnGRkhfpjn9Oao6vpzWs86yxRSW6oPKck43cHYFB7ZPTNdTNcR2lyJlh4WDYw3dd
3RhxgHGoiQ3kkX2qKa1BgZl/LZ9isxGQxAz078jnmjnQOk7HLQJltq09vb+XEpViUiIV8+4
O7g84x1Oa1bmBY5rS/IVonE6yeZJEyvkZY5ORkHqCQOmOauGORHaa1u5VmUfuoXTMQAYAAAnO
enXGPbFX4YnuZ0m3/vkJjV2GWUEnHPfBfpmhyQISZh3U/mW8bGK1gsXLOsvmN++A3DacY7tg
A9MdOho0i1meyVmvUlJGWEDKV2v1JUEHf6Djr2xXWTxR3b+VbKbQaeafKbaGDZ9Mc5781Tj0
GKCZne4kY7VSJNi7UuHK57nGcY74FHMhunK5k2Om3hlMojeQkNLI7wg+Y2cZGMENGSCMDT6Y
NR7Nbm+voS1vG+WnRypPkqDgjbXjA7/Q45rr4DbxhYSozneulGAu3rjnoTzj3qtcW0m6ee4k
Ev7tY5NqhPMB5+bjnr+lPmQeyZz1pbNbXYs4Zvt1vO5kMkIKjaFyWJ5J5OCOe/0p811HcYku
IruKInGfLIWZ+OWIwPu7RwecetbgSGxNtcMJDFBEqgKcNtOfI9CM9uKlS4gSye2lE7pMZBy4
HB5xwB0GAD14pKSH7JmNq9hZfXewKHKsqyI8hQ8YEEEEkDAx24yajt2QTzm3huZol27DMhK
5LAuT2HOObxZjlrSs9KhnuKnu7q7nuWUy7iwCjk/Lgfw8nj3rRuYJYNPkS2nZCRs8xlDNGL3
z97gY57U+ZAqbObVy/h2Od/Jm8xxC0cACCPeOi4HOMZwOnvjFZH2a+iuPtlmsXnZkOFVYpu5
IBPBPB5446AZrtNGHfJp8NrBIWwOVgNyAZXZwPUdc8fSpNMhFtEtl3V1dQrN0UC56fe4OSM
ZpcyE6bZkaZYPaok0imJgjhRuDYVI3Ng9x9449Rx1qvKfNvbmK3U+Xeyqq3LyFag42qPdcdu
7fhW1rJuZriHdO0MRcbTCfmz1+b1HHSi1ie5y95lkrblWJxHtKYHLAZwGJGcinzIfs2tDj4G
t9Pglag78+7CFo2ijZgFwRnOcgYGO/XPel06ziN3aw3KKoCGWRYgwlzcoqPU84Hccdea39S0
S3cSF5J4ozKzssT4G45H3eAec8npnAqSLR7cxoyDbJECswG8sQQScnpngYxjFHMifZyOXsPt
EN7DNGI443JdXV8cKQSR1xnPHqa3JrE2vhpnkKwyzOhMMZALDjaCDxjjJAHPAq7r1rBNaad
HchlRAJdsf8AF7ZPQAgYAFP1i4Sa9JaMJaqJvJUZIcnAxk8Dp15p3BQaObEXlWMDW+n738xv
3jJwVJGSFHU4HqOvGK1tN017KeS6vnmggjklqHY7c/woP72eM9AOnvVieK3/ALStzvmEcqqW
jT5FXOD8uDWmHOPQfhVmy1Cbybl7uaRw0rRwoXEar0J4+Y8854pXGoHNNciymulrSB0lu5m

XEkgXynHVhwxGzweQfatXwQiyS3cywSIY8KA+CAQMtwehJHXA/GtW4vre5tx5aOksLKVZ0Rj
tGeAcccntRLqYEEkcMZjuJGCORjB/HHJwTzihu41BpmWjzPFNdRxyR6k0qxzrNExUDGQA3Qg
demMrjtz0Frby2Wlm7upA83ByrHDOSFB5596q3F60SH90oPyhlDEgljz+mfxNQ61dXN4QkLI
kMeRtYHB4POB1OBgc0XGotFiOzvTNaz3c1vMQGVUEXIyRnnJBPT8qfLdZklOQXfKxDnB68n8
cnj1rG0W/kgsoYWYy+123vuOSMjp+JP4YqKe/lDyyHB8sMqJ0UBQD/UD86XMWos//2Q==